

Uw aanvraag is verstuurd.

U heeft onderstaande gegevens ingevuld.

Betreft: Indienen Woo-verzoek van 24 april 2024

UW GEGEVENS	
	[REDACTED]
Telefoonnummer	[REDACTED]
E-mail	[REDACTED]

AANVULLENDE GEGEVENS	
Telefoonnummer	[REDACTED]
E-mailadres	[REDACTED]
Bent u op het gegeven e-mailadres bereikbaar?	Ja

BEVESTIGING	
Ik verklaar deze gegevens naar waarheid te hebben ingevuld	true

HET VERZOEK	
Over welke publieke informatie gaat uw verzoek?	Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes politieke ambtsdragers 2024 en de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers van de gemeente Leeuwarden d.d 5 maart 2024
Beschrijf zo duidelijk mogelijk welk(e) document(en) u wenst te ontvangen	Alle documenten, e-mails, whatsapp- en overige berichten, vergaderverslagen, gespreksnotities e.d. van en naar de burgemeester, de overige leden van het college van b&w, de griffier en de medewerkers van de griffie, de gemeentesecretaris, de medewerkers van de sector Juridische en veiligheidszaken en de raadsleden betreffende het opstellen van genoemd raadsvoorstel d.d. 5 maart 2024 en de agendering ervan voor de raadsvergadering van 24 april 2024 en betreffende de afhandeling van mijn brief aan de raad van 22 april 2024 met als onderwerp "actualisatie procesafspraken integriteit politie ambtsdragers gemeente Leeuwarden"
Is het doel van uw verzoek dat de gevraagde documenten voor ieder openbaar zullen worden?	Ja
Wilt u bijlagen meesturen?	Nee

BEVESTIGING	
Ik wil graag een ontvangstbevestiging met het zaaknummer van deze aanvraag/melding via e-mail ontvangen.	Ja

DIGID AANMELDING

Datum

24-04-2024 23:16:42

Met vriendelijke groet,

Gemeente Leeuwarden

Heeft u vragen? Neem contact met ons op.

<https://www.leeuwarden.nl/contact>

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Per e-mail verzonden naar: [REDACTED]

Onderwerp **Woo-verzoek/besluit/Raadsvoorstel 5 maart 2024**
Uw kenmerk
Ons kenmerk **2024-094886**
Dienst **Veiligheidsdomein**
Sector **Juridische en Veiligheidszaken**
Doorkiesnummer **14 058 [REDACTED]**
Bijlagen **1: Bezwaarschriftbijsluiter 2: Inventarislijst en bijbehorende documenten**
Datum **16 juli 2024, verzonden:**

Geachte [REDACTED]

Op 24 april 2024 heeft u met een beroep op de Wet open overheid (hierna: Woo) verzocht om documenten betreffende het raadsvoorstel actualisatie gedragscodes politieke ambtsdragers 2024 en de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers van de gemeente Leeuwarden d.d. 5 maart 2024. Meer specifiek wenst u de volgende documenten te ontvangen:

1. Alle documenten, e-mails, Whatsapp- en overige berichten, vergaderverslagen, gespreksnotities e.d. van de burgemeester naar de overige leden van het college van B&W, de griffier, de medewerkers van de griffie, de gemeentesecretaris, de medewerkers van de sector Juridische en veiligheidszaken en de raadsleden betreffende het opstellen van genoemd raadsvoorstel d.d. 5 maart 2024.
2. De agendering van genoemd raadsvoorstel d.d. 5 maart 2024 voor de raadsvergadering van 24 april 2024.
3. De afhandeling van uw brief aan de raad van 22 april 2024 met als onderwerp "actualisatie procesafspraken integriteit politie ambtsdragers gemeente Leeuwarden".

Besluit

Gelet op het bepaalde in de artikelen 2.5, 4.1 en 2.4, derde lid van de Woo heb ik besloten u de gevraagde documenten, zoals vermeldt op de inventarislijst, gedeeltelijk te verstrekken met inachtneming van de uitzonderingsgronden zoals gesteld in artikel 5.1 en 5.2 van de Woo.

Hieronder leest u een toelichting op mijn besluit.

Juridisch kader

Op grond van artikel 2.1 van de Woo en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder document: een door een orgaan, persoon of college opgemaakt of ontvangen schriftelijk stuk of ander geheel van vastgelegde gegevens dat

naar zijn aard verband houdt met de publieke taak van dat orgaan, die persoon of dat college.

Op grond van artikel 2.1 van de Woo en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder publieke informatie: informatie neergelegd in documenten die berusten bij een orgaan, persoon of college.

Op grond van artikel 2.5 van de Woo wordt uitgegaan van het algemeen belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische samenleving.

Op grond van artikel 4.1, eerste lid van de Woo kan een ieder een verzoek om publieke informatie richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf.

Op grond van artikel 4.1, zevende lid van de Woo wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in artikel 5.1 van de Woo.

Ingevolge artikel 4.5 van de Woo verstrekt het bestuursorgaan de informatie in de door verzoeker verzochte vorm of, indien dit redelijkerwijs niet gevegd kan worden, met inachtneming van het bepaalde in artikel 2.4, derde lid door informatieverstrekking:

- a. in elektronische vorm in een machinaal leesbaar open formaat, samen met de metadata;
- b. of, indien verstrekking in een machinaal leesbaar open formaat redelijkerwijs niet gevegd kan worden, in andere elektronisch doorzoekbare vorm;
- c. of, indien elektronische verschaffing redelijkerwijs niet gevegd kan worden, door verstrekking van een kopie van de letterlijke inhoud ervan in andere vorm te verstrekken;
- d. of, indien verstrekking van een kopie of de letterlijke inhoud redelijkerwijs niet gevegd kan worden, door een uittreksel of een samenvatting van de inhoud te geven, inlichtingen daaruit te verschaffen of door terinzagelegging.

Ingevolge artikel 5.1 tweede lid, van de Woo blijft het verstrekken van informatie ingevolge deze wet achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen een aantal specifiek genoemde belangen.

Verstrekking op grond van artikel 5.2, eerste lid van de Woo blijft ook achterwege als het gaat om informatie uit documenten met daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

Beoordeling van uw verzoek

Ik ben van mening dat uw verzoek betrekking heeft op documenten aangaande publieke informatie als bedoeld in artikel 2.1 van de Woo. Daarnaast ben ik van mening dat er uitzonderingsgronden aanwezig zijn als bedoeld in artikel 5.1 en 5.2 van de Woo.

Ik heb besloten om u de documenten op de inventarislijst te verstrekken. De inventarislijst heb ik opgenomen in de bij deze brief behorende bijlage 2. De

documenten zijn in (digitaal) afschrift bijgevoegd. Daarbij geldt wel dat ik in de documenten (bijlage 1 t/m 7, 7.5, 8 t/m 10, 10.5, 11, 12 t/m 15, 16 t/m 18, 19 t/m 20.1, 22, 22.1, 23, 24, 25, 25.2, 26 t/m 29, 30 en 32 t/m 35), in verband met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (artikel 5.1 tweede lid, onder e van de Woo), persoonsgegevens zoals o.a. namen, e-mailadressen, telefoonnummers heb weggelakt. De reden hiervoor is dat het belang van betrokkenen bij de bescherming van hun persoonlijke levenssfeer zwaarder weegt dan het algemeen belang van openbaarheid. Weglaten van die informatie doet immers geen afbreuk aan de kennisname van de informatie die in die stukken staat.

De namen van ambtenaren zijn weggelakt omdat het hier gaat om ambtenaren die niet wegens hun functie in de openbaarheid treden. Daardoor komen de namen van deze ambtenaren niet voor openbaarmaking in aanmerking. Het belang van deze betrokkenen bij de bescherming van hun persoonlijke levenssfeer weegt zwaarder dan het algemeen belang van openbaarheid. Ook hiervoor geldt dat weglaten van deze informatie geen afbreuk doet aan de kennisname van de informatie die in die stukken staat.

Bovenstaande is bijvoorbeeld anders bij ambtenaren die wegens hun functie wel degelijk in de openbaarheid treden. Deze namen dienen wel openbaar gemaakt te worden. Te denken valt daarbij aan bestuurders, een persvoorlichter, een directeur, enzovoort.

Ten aanzien van de mail van 12 oktober 2023 (nummer 24 op de inventarislijst) geldt dat ik de alinea onder "Ad 7 Uitvoeringsplan" in deze mail heb zwartgelakt. De reden hiervoor is dat deze alinea is aan te merken als een persoonlijke beleidsopvatting en is opgesteld ten behoeve van intern beraad (artikel 5.2, eerste lid van de Woo). Deze alinea bestaat uit een opmerking, een visie, een overweging en een standpunt.

Ten aanzien van uw brief van 22 april 2024 aan de raad met als onderwerp "actualisatie procesafspraken integriteit politie ambtsdragers gemeente Leeuwarden" geldt dat de Griffie u op woensdag 24 april 2024 een ontvangstbevestiging heeft gestuurd. De Griffie heeft uw brief op de openbare lijst van ingekomen stukken voor de raad geplaatst. De lijst is digitaal in te zien op de website via de link: [iBabs - Vergaderen met inhoud](#). U heeft geen bericht op uw brief van 24 april 2024 ontvangen, omdat uw brief ter kennisgeving is aangenomen.

Ingebrekestelling

Ten aanzien van uw Woo-verzoek van 24 april 2024, had ik voor 7 juni 2024 een besluit moeten nemen. Vervolgens heb ik met u afgesproken dat ik uiterlijk voor 5 juli 2024 op uw verzoek zou beslissen. Dit is niet gebeurd. Daarvoor bied ik mijn excuses aan.

U heeft mij in gebreke gesteld bij schrijven van 5 juli 2024. Op grond van artikel 4:17 lid 3 van de Algemene Wet bestuursrecht heb ik na ontvangst van uw ingebrekestelling nog een termijn van twee weken om te beslissen op uw aanvraag. Middels dit besluit beslis ik daarom alsnog op uw Woo-verzoek.

Bezwaar

Mocht u het niet eens zijn met dit besluit dan kunt u binnen zes weken na de dag van verzending van dit besluit een bezwaarschrift indienen. De wijze waarop u een bezwaarschrift kunt indienen, treft u aan in de bij deze brief behorende bijlage 1.

Wijze van verzending

In uw verzoek van 24 april 2024 heeft u aangegeven dat u digitaal bereikbaar bent. Dit besluit wordt u naar het door u opgegeven e-mailadres, [REDACTED] gestuurd.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

de burgemeester van Leeuwarden,
namens deze,

mr. drs. R.T. Offringa,
coördinator Juridische Zaken.

Bijlage 1: Bezwaar maken

Bent u het niet eens met het besluit in deze brief? Dan kunt u bezwaar maken.

Stuur uw bezwaar binnen zes weken

Gaat u bezwaar maken? Zorg dan dat u dit op tijd doet. Wij nemen uw bezwaar alleen in behandeling als u dit binnen zes weken na de verzenddatum van het besluit doet.

Digitaal bezwaar maken

U kunt digitaal bezwaar maken via www.leeuwarden.nl/bezwaarschrift. Op deze website staat hoe u dit doet.

Schriftelijk bezwaar maken

U kunt schriftelijk bezwaar maken door ons een brief te sturen. We vragen u om een kopie van ons besluit bij uw bezwaar te doen.

In de brief zet u:

- uw naam en adres
- de datum waarop u de brief verstuurt
- tegen welk besluit u bezwaar maakt
- het kenmerk/nummer van het besluit
- waarom u het niet eens bent met het besluit
- uw handtekening

Uw bezwaar stuurt u naar:

Gemeente Leeuwarden
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden

Wilt u direct in beroep gaan bij de rechtbank?

Dan moet u hierom vragen in uw bezwaar. Soms kunt u direct in beroep gaan tegen een besluit bij de rechtbank. Dat kan als al duidelijk is dat u het niet eens wordt met de gemeente. Keuren wij uw verzoek om direct in beroep te gaan goed? Dan sturen wij uw bezwaar door naar de rechter. Voor de behandeling van uw bezwaar door de rechtbank betaalt u kosten voor 'griffierecht'.

Kan uw situatie niet wachten op behandeling van uw bezwaar?

Is er spoed? Dan kunt u een voorlopige voorziening aanvragen bij de rechtbank. Een voorlopige voorziening is een tijdelijke regeling tot de beslissing op uw bezwaar of beroep is genomen. U betaalt ook 'griffierecht' voor de behandeling van een voorlopige voorziening door de rechtbank.

U kunt ook digitaal in beroep gaan of een voorlopige voorziening aanvragen

Dit kan via <https://mijn.rechtspraak.nl>. Hiervoor heeft u een DigiD nodig.

Bijlage 1: Inventarislijst

Woo-verzoek met kenmerk 2024-094886:						
Nr.	Mail d.d.	Omschrijving document	Bijlagen	Opmerkingen	Van	Aan
1	25042024	Mail FW: Publicatie overheid.nl Bijlagen: -Gedragscode Integriteit Raadsleden -Gedragscode Integriteit burgemeester en wethouders	1 1.1 1.2	Wordt verstrekt Openbaar, zie link onder 1.2 Openbaar, zie link: Document Leeuwarden - Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes politieke ambtsdragers - iBabs Publieksporaal (bestuurlijkeinformatie.nl)	[REDACTED]	[REDACTED] Frans van der Heide
2	08042024	Mail FW: Actualisatie gedragscode	2	Wordt verstrekt	Griffie	[REDACTED] CC: [REDACTED] / Frans van der Heide
3	08042024	Mail RE: Actualisatie gedragscode	3	Wordt verstrekt	[REDACTED]	Griffie CC: Frans van der Heide
4	08042024	Mail E: Actualisatie gedragscode	4	Wordt verstrekt	Griffie	[REDACTED] Frans van der Heide
5	08042024	Mail RE: Actualisatie gedragscode	5	Wordt verstrekt	[REDACTED]	Frans van der Heide CC: Griffie
6	18032024	Mail RE: memo actualisatie voor presidium	6	Wordt verstrekt	[REDACTED]	Frans van der Heide

7	21022024	<p>Mail Gedragscodes integriteit en procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers</p> <p>Bijlagen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Gedragscode Integriteit burgemeester en wethouders Lwdn 2024 -Gedragscode Integriteit Raadsleden Lwdn -Procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Lwdn -Raadsbesluit actualisatie gedragscodes integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden -Voorblad B&W voorstel -Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes politiek ambtsdragers 	7	<p>Wordt verstrekt</p> <p>7.1 Openbaar, zie 1.2 en link hieronder</p> <p>7.2 Openbaar, zie 1.1 en link hieronder</p> <p>7.3 Openbaar, zie link hieronder</p> <p>7.4 Openbaar, zie link hieronder</p> <p>7.5 Wordt verstrekt</p> <p>7.6 Openbaar, zie link: Document Leeuwarden - Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes politieke ambtsdragers - iBabs Publiekspitaal (bestuurlijkeinformatie.nl)</p>	█	<p>Frans van der Heide/ Sybrand Buma CC: █</p>
8	08022024	Mail 08022024 Re: Processtappen	8	<p>Wordt verstrekt</p>	Sybrand Buma	█ Frans van er Heide
9	08022024	<p>Mail Processtappen</p> <p>Bijlagen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek -Gedragscode Integriteit leden van de gemeenteraad in de gemeente Lwdn 2016 - Lokale wet- en regelgeving 	9	<p>Wordt verstrekt</p> <p>9.1 Wordt verstrekt</p> <p>9.2 Openbaar, zie link: https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR324737/2</p>	█	<p>Sybrand Buma/ Frans van der Heide</p>

10	07022024	Mail C-memo actualisatie gedragscodes en procesafspraken	10	Wordt verstrekt		Sybrand Buma CC: Frans van der Heide/ Eelke de Jong/	
		Bijlagen:					
		-Bijlage 1: Concept raadsvoorstel Integriteit Politieke Ambtsdragers	10.1	Wordt verstrekt			
		-Bijlage 2: Concept gedragscode Integriteit burgemeester en wethouders 2024	10.2	Wordt verstrekt			
		-Bijlage 3: concept gedragscode Integriteit Raadsleden 2024	10.3	Wordt verstrekt			
-Bijlage 4: Concept procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden	10.4	Wordt verstrekt					
-C-MEMO actualisatie gedragscodes en procesafspraken politieke ambtsdragers	10.5	Wordt verstrekt					
11	26012024	Mail FW: integriteitsprotocol bestuur	11	Wordt verstrekt		Frans van der Heide	
		Bijlagen:					
		-Integriteitsprotocol gemeente Zwolle - versie 31 augustus	11.1	Wordt verstrekt			
12	25012024	Mail Actiepunten overleg 12122023 Gedragscode en Protocol	12	Wordt verstrekt		Burgemeester CC: Frans van der Heide	
		Bijlagen:					
		-Concept procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Lwdn	12.1	Wordt verstrekt			
		-Wettelijke grondslagen antwoorden op vragen	12.2	Wordt verstrekt			
13	11012024	Mail integriteitsbeleid ambtelijke organisatie	13	Wordt verstrekt		/ / Maarten de Koning/Anna Lise Bangma/WJ Borghardt/	
		Bijlage:					

		Integriteitsbeleid ambtelijke organisatie gemeente Leeuwarden 2024 (versie januari 2024)	13.1	Openbaar, zie link: Agenda Leeuwarden - College (publicatie) dinsdag 30 januari 2024 16:00 - 16:30 - iBabs Publieksporaal (bestuurlijkeinformatie.nl)		██████████, ██████████/Frans van der Heide, ██████████, ██████████, Eelke de Jong, ██████████
14	10012024	Mail Zelftest Integriteit decentrale overheden (politici)	14	Wordt verstrekt	██████████	Frans van der Heide/ ██████████
15	08012024	Mail RE: Actiepunten overleg 12-12-2023 Gedragscode en Protocol Bijlagen: Antwoorden vragen	15	Wordt verstrekt	██████████	██████████ Frans van der Heide
16	13122023	Mail RE Actiepunten overleg 12122023 Gedragscode en Protocol	15.1	Wordt verstrekt	██████████	██████████ Frans van der Heide
17	12122023	Mail Actiepuntenoverleg 12-12-2023 Gedragscode en Protocol	16	Wordt verstrekt	██████████	██████████ Frans van der Heide/ ██████████
18	06122023	Mail Concept raadsvoorstel gedragscodes en protocol Bijlagen: -Concept gedragscode Integriteit College 2024 -Concept gedragscode Integriteit Raadsleden 2024 -Concept protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2024 -Concept raadsvoorstel Integriteit Politieke Ambtsdragers	17	Wordt verstrekt	██████████	Frans van der Heide CC: ██████████ Eelke de Jong
			18.1	Wordt verstrekt		
			18.2	Wordt verstrekt		
			18.3	Wordt verstrekt		
			18.4	Wordt verstrekt		
19	16112023	Mail Integriteitsbeleid in DT	19	Wordt verstrekt	██████████	██████████/ Maarten de Koning/Anna Lise Bangma/WJ Borghardt/██████████

						<p>[REDACTED] / Frans van der Heide</p> <p>[REDACTED] / [REDACTED]</p>
20	10112023	<p>Mail Integriteitsbeleid DT</p> <p>Bijlagen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -MEMO oplegger bespreking integriteitsbeleid DT -Concept integriteitsbeleid gemeente Leeuwarden 09112023 (versie november 2023) 	<p>20</p> <p>20.1</p> <p>20.2</p>	<p>Wordt verstrekt</p> <p>Wordt verstrekt</p> <p>Wordt verstrekt</p>	<p>[REDACTED]</p>	<p>[REDACTED] / Maarten de Koning, Anna Lise Bangma/WJ Borghardt/[REDACTED]</p> <p>[REDACTED] / Frans van der Heide</p> <p>CC: [REDACTED] / [REDACTED]</p>
21	09112023	<p>Mail Integriteitsbeleid in DT</p> <p>Bijlagen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -MEMO oplegger bespreking integriteitsbeleid DT -Concept integriteitsbeleid gemeente Leeuwarden 09112023 	<p>21</p> <p>21.1</p> <p>21.2</p>	<p>Wordt verstrekt</p> <p>Zie 20.1</p> <p>Zie 20.2</p>	<p>[REDACTED]</p>	<p>[REDACTED]</p>
22	07112023	<p>Mail Geactualiseerd gedragscodes, protocol en een raadsvoorstel</p> <p>Bijlagen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Concept protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2023 -Concept raadsvoorstel Integriteit Politieke Ambtsdragers -Concept gedragscode Integriteit 	<p>22</p> <p>22.1</p> <p>22.2</p> <p>22.3</p>	<p>Wordt verstrekt</p> <p>Wordt verstrekt</p> <p>Wordt verstrekt</p> <p>Wordt verstrekt</p>	<p>[REDACTED]</p>	<p>Frans van der Heide</p> <p>CC: [REDACTED] Eelke de Jong</p>

		Raadsleden 2023 -Concept gedragscode Integriteit College van B&W	22.4	Wordt verstrekt		
23	12102023	Mail FW: Gedragscodes en procesafspraken Bijlagen: -Gedragscode raads en commissieleden -Gedragscode burgemeester gemeente Eindhoven december 2020 -Gedragscode wethouders gemeente Eindhoven december 2020 -Procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur gemeente Eindhoven	23 23.1 23.2 23.3 23.4	Wordt verstrekt Wordt verstrekt Wordt verstrekt Wordt verstrekt	Jorrit Jongbloed	Frans van der Heide
24	12102023	Mail RE Klankbordgroep actualiseren integriteitsbeleid	24	Wordt verstrekt <i>Alinea onder Ad 7 is zwart gelakt. Deze alinea is aan te merken als een persoonlijke beleidsopvatting</i>	WJ Borghardt	Maarten de Koning/ Frans van de Heide/ Anna Lise Bangma/ CC: Maarten de Koning/ Frans van der Heide/ WJ Borghardt/ Anna Lise Bangma/
25	11102023	Mail Klankbordgroep actualiseren integriteitsbeleid Bijlagen: -Concept integriteitsbeleid gemeente Leeuwarden 11102023 (versie oktober 2023) -MEMO oplegger bespreking	25 25.1 25.2	Wordt verstrekt Wordt verstrekt Wordt verstrekt		Maarten de Koning/ Frans van der Heide/ WJ Borghardt/ Anna Lise Bangma/

		integriteitsbeleid				CC: [REDACTED] / [REDACTED]
26	28092023	Mail Re: adviesvraag mbt gedragscode en protocol	26	Wordt verstrekt	[REDACTED]	Frans van der Heide
27	27092024	Mail Re: adviesaanvraag mbt gedragscode en protocol	27	Wordt verstrekt	[REDACTED]	Frans van der Heide
28	22092023	Mail RE: Procesafspraken over handhaving integriteit	28	Wordt verstrekt	[REDACTED]	Frans van der Heide
		Bijlage: -Procesafspraken Handhaving integriteit Eindhoven	28.1	Zie 23.4		
29	20092023	Mail Procesafspraken over handhaving integriteit	29	Wordt verstrekt	[REDACTED]	Frans van der Heide
		Bijlage: Raadsbesluit procesafspraken over handhaving integriteit gemeente Heilo	29.1	Wordt verstrekt		
30	07092023	Mail Stukken protocol integriteitsschendingen	30	Wordt verstrekt	[REDACTED]	Frans van der Heide CC: [REDACTED]
		Bijlagen: -Raadsvoorstel 53-2022 - Bijlage 5 - Protocol integriteit Gemeente Maastricht 2022	30.1	Wordt verstrekt		
		-protocol mogelijke integriteitsschendingen Valkenswaard	30.2	Wordt verstrekt		
		-Voorbeeld Eindhoven exb-2020-71704	30.3	Zie 23.3		
		-Bijlage 5 Proces en stroomschema integriteit college bgm Enschede	30.4	Wordt verstrekt		
-Bijlage 4 Proces en stroomschema integriteit raadsleden 20221219 Enschede	30.5	Wordt verstrekt				

		-Raadsbesluit procesafspraken over handhaving integriteit Heilo	30.6	Zie 29.1		
31	29082023	Mail Artikel Binnenlands Bestuur Bijlage: -Onderzoek integriteit en nevenfuncties v2 versie nvr 1707 (Nederlandse Vereniging voor Raadsleden	31	Wordt verstrekt		Frans van der Heide
			31.1	Wordt verstrekt		
32	15082023	Mail Actualisatie gedragscodes B&W en Raadsleden Bijlagen: -Gedragscode Integriteit Raadsleden 2023 -Gedragscode Integriteit college 2023 -Concept raadsvoorstel Integriteit Politieke Ambtsdragers -Getekende aanbiedingsbrief Circulaire Wet bevorderen Integriteit Functioneren decentraal bestuur	32	Wordt verstrekt		Frans van der Heide/ [redacted]
			32.1	Wordt verstrekt		
			32.2	Wordt verstrekt		
			32.3	Wordt verstrekt		
			32.4	Openbaar gemaakt, zie link: file:///H:/Downloads/Getekende+aanbiedingsbrief+en+circulaire+Wet+bevorderen+integriteit+en+functioneren+decentraal+bestuur%20(1).pdf		
33	15062023	Mail Klankbordgroep actualisatie integriteit	33	Wordt verstrekt		[redacted] / Anna Lise Bangma/WJ Borghardt/Maarten de Koning, [redacted] [redacted] [redacted] / Frans van der Heide/ [redacted]

34	07062023	<p>Mail Actualiseren gedragscodes en protocol handhaving ing cing Handboek Bijlagen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Handboek + Integriteit + BZK -Voorbeeld Eindhoven -Procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur Eindhoven -Getekende aanbiedingsbrief Circulaire Wet bevorderen Integriteit, Functioneren decentraal bestuur 	<p>34</p> <p>34.1</p> <p>34.2</p> <p>34.3</p> <p>34.4</p>	<p>Wordt verstrekt</p> <p>Openbaar, zie link: file:///H:/Downloads/Handboek+Integriteit+voor+politieke+ambtsdragers+van+de+centrale+overheden.pdf</p> <p>Zie 30.3</p> <p>Zie 23.4</p> <p>Openbaar, zie 32.4</p>	<p>[Redacted]</p>	<p>Frans van der Heide CC: [Redacted]</p>
35	10052023	<p>Mail Handboek integriteit BZK Bijlage:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Handboek + Integriteit mei 2023 -Kamerbrief over integriteitsbeleid openbaar bestuur 	<p>35</p> <p>35.1</p> <p>35.1</p>	<p>Wordt verstrekt</p> <p>Openbaar, zie 34.1</p> <p>Openbaar, zie link: pdf (overheid.nl)</p>	<p>[Redacted]</p>	<p>CC: Frans van der Heide</p>

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 25 april 2024 10:14
Aan: [REDACTED]; Heide van der, Frans
Onderwerp: FW: Publicatie overheid.nl
Bijlagen: Gedragscode Integriteit Raadsleden 2024.docx; Gedragscode Integriteit burgemeester en wethouders 2024.docx

t.k.n.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 25 april 2024 10:13
Aan: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
CC: [REDACTED]@leeuwarden.nl>; [REDACTED]
<[REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Publicatie overheid.nl

Beste [REDACTED],

Gissteren heeft de raad beide gedragscodes vastgesteld en besloten de oude gedragscodes in te trekken. Wil jij bijgaande gedragscode publiceren op overheid.nl?

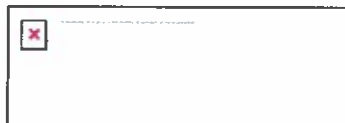
Alvast bedankt.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Concern
E [REDACTED]@leeuwarden.nl
T (058) [REDACTED] **M** 06 [REDACTED]

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | [Twitter](#) | [Facebook](#)

Aanwezig: maandag t/m donderdag

[REDACTED]

Van: Griffie
Verzonden: maandag 8 april 2024 10:40
Aan: [REDACTED]
CC: [REDACTED]; Heide van der, Frans
Onderwerp: FW: Actualisatie gedragscode

Hoi [REDACTED],

Zie onderstaande mailwisseling.
Wil jij dit verder oppakken?

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED] <[\[REDACTED\]@leeuwarden.nl](mailto:[REDACTED]@leeuwarden.nl)>
Verzonden: maandag 8 april 2024 10:00
Aan: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>
CC: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Actualisatie gedragscode

Hoi [REDACTED],

Ik heb bij nader inzien de tekst niet toegevoegd aan het raadsvoorstel, maar toegevoegd aan het raadsbesluit in REX. Bovendien heb ik de datum van 3 april toegevoegd in de initiële tekst van de gedragscodes. Verder neem ik aan dat jullie dit ook nog opnemen in het behandelvoorstel.
Wil je het raadsbesluit en de twee gedragscodes opnieuw koppelen?

Groet, [REDACTED]

Van: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 8 april 2024 09:14
Aan: [REDACTED] <[\[REDACTED\]@leeuwarden.nl](mailto:[REDACTED]@leeuwarden.nl)>
CC: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Actualisatie gedragscode

Dag [REDACTED],

Zorg jij voor de aanpassing van het raadsvoorstel en dat dit dan in het dossier komt?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Griffie

Van: [REDACTED] <[\[REDACTED\]@leeuwarden.nl](mailto:[REDACTED]@leeuwarden.nl)>
Verzonden: maandag 8 april 2024 08:16
Aan: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
CC: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Actualisatie gedragscode

Hoi Frans,

Prima om onderstaande zinsnede toe te voegen.

Groet, [REDACTED]

Van: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>

Verzonden: vrijdag 5 april 2024 11:16

Aan: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@leeuwarden.nl>

Onderwerp: Actualisatie gedragscode

Hoi, deze stukken zaten woensdag bij het presidium. Er is akkoord op gegeven en dat betekent dat ze naar de eerstvolgende besluitvormende vergadering kunnen als hamerstuk.

Ik stel, met [REDACTED] zijn goedvinden voor om aan het raadsvoorstel de volgende zinsnede toe te voegen, helemaal op het eind als slotzin bij "tot slot"

Dit raadsvoorstel is op 3 april 2024 besproken door het presidium van de raad. Geadviseerd is het voorstel als hamerstuk voor de besluitvormende vergadering te agenderen.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 8 april 2024 10:00
Aan: Griffie
CC: Heide van der, Frans
Onderwerp: RE: Actualisatie gedragscode

Hoi [REDACTED],

Ik heb bij nader inzien de tekst niet toegevoegd aan het raadsvoorstel, maar toegevoegd aan het raadsbesluit in REX. Bovendien heb ik de datum van 3 april toegevoegd in de initiële tekst van de gedragscodes. Verder neem ik aan dat jullie dit ook nog opnemen in het behandelvoorstel.

Wil je het raadsbesluit en de twee gedragscodes opnieuw koppelen?

Groet, [REDACTED]

Van: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 8 april 2024 09:14
Aan: [REDACTED] <[REDACTED]@leeuwarden.nl>
CC: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Actualisatie gedragscode

Dag [REDACTED],

Zorg jij voor de aanpassing van het raadsvoorstel en dat dit dan in het dossier komt?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Griffie

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 8 april 2024 08:16
Aan: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
CC: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Actualisatie gedragscode

Hoi Frans,

Prima om onderstaande zinsnede toe te voegen.

Groet, [REDACTED]

Van: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Verzonden: vrijdag 5 april 2024 11:16
Aan: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>
CC: [REDACTED] <[REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Actualisatie gedragscode

Hoi, deze stukken zaten woensdag bij het presidium. Er is akkoord op gegeven en dat betekent dat ze naar de eerstvolgende besluitvormende vergadering kunnen als hamerstuk.

Ik stel, met [REDACTED] zijn goedvinden voor om aan het raadsvoorstel de volgende zinsnede toe te voegen, helemaal op het eind als slotzin bij "tot slot"

Dit raadsvoorstel is op 3 april 2024 besproken door het presidium van de raad. Geadviseerd is het voorstel als hamerstuk voor de besluitvormende vergadering te agenderen.

[REDACTED]

Van: Griffie
Verzonden: maandag 8 april 2024 09:14
Aan: [REDACTED]
CC: Heide van der, Frans
Onderwerp: RE: Actualisatie gedragscode

Dag [REDACTED],

Zorg jij voor de aanpassing van het raadsvoorstel en dat dit dan in het dossier komt?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Griffie

Van: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 8 april 2024 08:16
Aan: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
CC: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Actualisatie gedragscode

Hoi Frans,

Prima om onderstaande zinsnede toe te voegen.

Groet, [REDACTED]

Van: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Verzonden: vrijdag 5 april 2024 11:16
Aan: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>
CC: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Actualisatie gedragscode

Hoi, deze stukken zaten woensdag bij het presidium. Er is akkoord op gegeven en dat betekent dat ze naar de eerstvolgende besluitvormende vergadering kunnen als hamerstuk.

Ik stel, met [REDACTED] zijn goedvinden voor om aan het raadsvoorstel de volgende zinsnede toe te voegen, helemaal op het eind als slotzin bij "tot slot"

Dit raadsvoorstel is op 3 april 2024 besproken door het presidium van de raad. Geadviseerd is het voorstel als hamerstuk voor de besluitvormende vergadering te agenderen.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 8 april 2024 08:16
Aan: Heide van der, Frans
CC: Griffie
Onderwerp: RE: Actualisatie gedragscode

Hoi Frans,

Prima om onderstaande zinsnede toe te voegen.

Groet, [REDACTED]

Van: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Verzonden: vrijdag 5 april 2024 11:16
Aan: Griffie <griffie@leeuwarden.nl>
CC: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Actualisatie gedragscode

Hoi, deze stukken zaten woensdag bij het presidium. Er is akkoord op gegeven en dat betekent dat ze naar de eerstvolgende besluitvormende vergadering kunnen als hamerstuk.

Ik stel, met [REDACTED] zijn goedvinden voor om aan het raadsvoorstel de volgende zinsnede toe te voegen, helemaal op het eind als slotzin bij "tot slot"

Dit raadsvoorstel is op 3 april 2024 besproken door het presidium van de raad. Geadviseerd is het voorstel als hamerstuk voor de besluitvormende vergadering te agenderen.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 18 maart 2024 08:27
Aan: Heide van der, Frans
Onderwerp: RE: memo actualisatie voor presidium

Hoi Frans,

Gelezen, ik zou de memo nog afsluiten met een concept advies van het presidium aan de raad, zodat er ook aansluiting is met de tekst in de gedragscode, zie onderstaande tekst:

*De raad van de gemeente Leeuwarden;
Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 5 maart 2024 (2024-026616);
Gelet op de artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, van de Gemeentewet;*

Gezien het advies van het presidium van de gemeenteraad;

Besluiten vast te stellen de Gedragscode Integriteit burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden 2024.

Bij de raadsstukken dient m.i. een advies van het presidium moeten worden toegevoegd.

Kun je hiermee uit de voeten?

Groet, [REDACTED]

Van: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Verzonden: vrijdag 15 maart 2024 12:24
Aan: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: memo actualisatie voor presidium

Wat denk je er zo van?

Ik stop het dan op 3 april in het presidium en stuur het even eerder naar de leden zodat ze de stukken even goed kunnen lezen met daarbij de vraag of een korte behandeling volstaat.

Als men dan meer bespreektijd wil dan hoor ik dat wel vooraf of ter vergadering en kijken we dan hoe we het verder in de tijd zetten.

gr

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 21 februari 2024 09:46
Aan: Heide van der, Frans; Buma, Sybrand
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Gedragscodes integriteit en procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers
Bijlagen: Gedragscode Integriteit burgemeester en wethouders 2024.pdf; Gedragscode Integriteit Raadsleden 2024.pdf; Procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden.pdf; Raadsbesluit actualisatie gedragscodes integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden.pdf; Voorblad B&W voorstel.pdf; Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes politieke ambtsdragers.pdf

Beste Sybrand en Frans,

[REDACTED] en ik hebben de laatste aanpassingen doorgevoerd in alle stukken, zie bijlagen. De stukken staan gepland voor de collegevergadering van 5 maart.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Concern
E [REDACTED]@leeuwarden.nl
T (058) [REDACTED] M 06 [REDACTED]

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | [Twitter](#) | [Facebook](#)

Aanwezig: maandag t/m donderdag

Gemeente Leeuwarden

Collegevergadering

Dossiernummer	2755
Extern Zaak ID	2024-026616
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	5 maart 2024
Agendapunt	
Titel	Actualisatie gedragscodes integriteit politieke ambtsdragers van de gemeente Leeuwarden
Eigenaar	[REDACTED]
Portefeuillehouder	Sybrand Buma

Bijlagen
Gedragscode Integriteit burgemeester en wethouders 2024
Gedragscode Integriteit Raadsleden 2024
Procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden
Raadsbesluit actualisatie gedragscodes integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden
Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes politieke ambtsdragers

Geagendeerd	Vergaderdatum
Collegevergadering	5 maart 2024

Toelichting

Door de invoering van de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur zijn de gedragscodes integriteit van de politieke ambtsdragers en de procesafspraken integriteit van de gemeente Leeuwarden geactualiseerd. De geactualiseerde gedragscodes van zowel de burgemeester en de wethouders als dat van de raadsleden vormen samen met de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers, de basisstructuur van de bestuurlijke integriteit van de gemeente Leeuwarden. De geactualiseerde gedragscodes dienen door de gemeenteraad te worden vastgesteld.

Voorgesteld besluit

- De gemeenteraad voor te stellen de geactualiseerde gedragscodes van de politieke ambtsdragers en de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers van de gemeente Leeuwarden vast te stellen.
- Het raadsvoorstel vast te stellen.

Van: Buma, Sybrand
Verzonden: donderdag 8 februari 2024 17:05
Aan: [REDACTED]; Heide van der, Frans
Onderwerp: Re: Processtappen

Dit lijkt me de te volgen weg. Dank voor het advies.

Van: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Verzonden: Thursday, February 8, 2024 8:51:13 AM
Aan: Buma, Sybrand <sybrand.buma@leeuwarden.nl>; Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Processtappen

Beste Sybrand en Frans,

Ik heb op basis van de gedragscode en het protocol uitgezocht op welke wijze de raad moet worden geïnformeerd indien een integriteitschending wordt erkend. Verder schets ik op basis van het huidige protocol de processtappen. Ik begin met het aantal tekstblokken uit de huidige gedragscode en het protocol die m.i. relevant zijn op deze casus. Deze heb ik onderstreept.

Wat staat er in de huidige gedragscode? Zie bijlage

Onder inleiding:

‘Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang’
 ‘Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van politieke ambtsdragers evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies. Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Sprake is van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de politieke ambtsdragers zelf. In dit licht moeten de regels in de code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De bestuurders kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben’

‘De politieke ambtsdrager is primair zelf verantwoordelijk voor zijn integriteit en hij zal zich daar in alle openheid over moeten verantwoorden’.

Wat staat er in het huidige protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek (zie bijlage).

Onder hoofdstuk 1: ‘zorgvuldigheid tegenover vermeende schender’

‘Komt iemand onder verdenking te staan dat hij een integriteitschending begaan heeft, dan dient er middels een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een objectief onderzoek volgen waar ook de context in meegenomen wordt en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Als er een sanctie moet volgen, moet die sanctie passend en in verhouding.’

Hoofdstuk 2: Zes rollen: wie doet wat?

Griffier:

Is vraagbaak en geeft advies aan raadsleden over de vraag of een handeling een schending is.

Fractievoorzitter:

- Steunt raadslid dat twijfelt, raadslid dat aangifte doet (of wil doen), raadslid dat verdacht wordt.
- Waarschuwt raadsleden voor integriteitrisico’s.
- Doet eventueel een voorstel aan de fractie en aan de partijafdeling voor een op te leggen sanctie na onderzoek.

Gezien de rol van de fractievoorzitter, is mijn advies om in het gesprek met het raadslid aan te geven dat het raadslid zelf de fractievoorzitter informeert.

Hoofdstuk 3: Procedures

Een raadslid (lees griffier) twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van een ander raadslid.

Procedure 2b: ‘Het raadslid/griffier bespreekt dit met de ander, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen. Als de ander hierdoor twijfelt over de al uitgevoerde handeling: zie de procedure onder 1b. Als het andere raadslid hierdoor niet zelf twijfelt over de al uitgevoerde handeling, wordt dit vervolgens met de griffier besproken. De raadsleden leggen aan de griffier voor of die handeling een schending zou zijn. De griffier geeft daarover een advies. Wijst dat advies erop dat de vermeende handeling een schending zou zijn, dan overleggen beiden met de burgemeester’.

Procedure 1b: ‘Zelfde procedure als onder (1a). Mocht de conclusie zijn dat er van een schending geen sprake is, is de zaak afgedaan. Mocht de gedeelde conclusie zijn dat de handeling een schending was, dan overleggen burgemeester en raadslid over de volgende stappen. Het raadslid zal in ieder geval de raad laten weten een schending te hebben begaan en waar mogelijk die ongedaan maken of goedmaken’.

‘De burgemeester beoordeelt of er daarnaast ook sanctie nodig is en adviseert daarover aan de raad. De burgemeester kan zich daarbij door de adviescommissie Integriteit of een ingeschakelde deskundige laten adviseren. Het feit dat het raadslid de kwestie zelf aanhangig heeft gemaakt, wordt daarbij natuurlijk meegewogen. De raad besluit uiteindelijk over een eventuele sanctie op basis van het advies van de burgemeester’

‘Belangrijk: het raadslid doet zelf geen vooronderzoek. Dat is aan de burgemeester, eventueel met ondersteuning van de adviescommissie integriteit. Is na het vooronderzoek de conclusie van de burgemeester dat er geen grond is voor de verdenking, dan is de zaak afgedaan. Komt uit het vooronderzoek dat het raadslid, dat verdacht wordt, zelf erkent een schending te hebben begaan, dan zie verder de procedure bij (1b). Komt uit het vooronderzoek dat er gronden zijn voor de verdenking dat er een integriteitschending heeft plaats gevonden, maar dat er geen sprake van erkenning is door de verdachte, dan gelast de burgemeester een onderzoek door een externe deskundige en vraagt een advies. De burgemeester beoordeelt de resultaten van het onderzoek, legt de resultaten voor aan de raad en geeft sanctieadvies op basis van het afgegeven advies. De raad oordeelt zelf op basis van de resultaten en het advies over onderzoek en sanctie. De raad vermijdt daarbij iedere partijpolitieke bevangenschap’

In het protocol wordt niet aangegeven op welke wijze het raadslid de raad moet informeren. Wel staat in de gedragscode het volgende: ‘De politieke ambtsdrager is primair zelf verantwoordelijk voor zijn integriteit en hij zal zich daar in alle openheid over moeten verantwoorden’. Op grond hiervan kan worden geconcludeerd dat het informeren van de raad in alle openbaarheid moet plaatsvinden. Dit kan ook niet anders omdat de raad uiteindelijk besluit over een eventuele sanctie, op basis van het advies van de burgemeester. (procedure 1b)

Ik zou dan ook willen adviseren dat het raadslid een excuusbrief opstelt en dat deze brief, als bijlage wordt toegevoegd aan het raadsvoorstel van de burgemeester met het advies voor een eventuele sanctie.

Op basis van bovenstaande zou ik de volgende processtappen willen voorstellen:

1. Griffier gaat in gesprek met raadslid over wat hij heeft gehoord (geen namen noemen 1) en aangeven dat er mogelijk sprake is van een integriteitschending (onderlinge omgangsvormen/respectvolle omgang dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag). Tijdens het gesprek moet het raadslid gewezen worden dat het raadslid zelf de fractievoorzitter informeert over deze vermeende integriteitsschending, gezien diens rol. Ook moet de griffier melden dat de burgemeester is geïnformeerd en dat er een gesprek met de burgemeester volgt. Ik adviseer de gedragscode en het protocol na afloop van het gesprek mee te geven.
2. Burgemeester gaat in gesprek met raadslid, in aanwezigheid van de griffier en mogelijk de fractievoorzitter. Raadslid uitnodigen z’n kant van het verhaal te doen (griffier gespreksverslag). Afhankelijk van wel of geen erkenning, de vervolprocedure schetsen:
2a Bij erkenning volgt een excuusbrief en een raadsvoorstel met advies van de burgemeester voor een eventuele sanctie (hierbij mogelijke sanctie door eigen partij betrekken). Termijn afspreken ontvangst excuusbrief (twee weken) en opstellen raadsvoorstel + hoor en wederhoor. Raadslid kan ondersteuning vragen aan fractievoorzitter of derden.
2b Bij geen erkenning aangeven dat er een vooronderzoek wordt gestart. Vooronderzoek betekent o.a. opstellen van verklaringen van ooggetuigen (wel of niet anoniem). Is na het vooronderzoek de conclusie dat er geen grond is voor de verdenking, dan is de zaak afgedaan. Is de conclusie van het vooronderzoek dat er grond is voor de verdenking én het raadslid erkent alsnog dat er een schending is begaan, dan volgt stap 2a.
3. Is de conclusie van het vooronderzoek dat er voldoende grond is voor de verdenking, maar er is geen sprake van erkenning dan volgt er vervolgonderzoek door een externe adviseur. Als er een vervolgonderzoek wordt ingesteld wordt dit besproken met het presidium.

4. Uitkomst vervolgonderzoek (na hoor en wederhoor):

5a conclusie geen schending begaan: dan wordt de uitkomst gedeeld met het presidium besproken. Het vervolgonderzoek blijft dan vertrouwelijk, alleen het raadslid, burgemeester, griffier en de fractievoorzitters weten ervan.

5b conclusie wel schending begaan: dan legt de burgemeester de resultaten van het onderzoek voor aan de raad, samen met een sanctieadvies(raadsvoorstel). De raad oordeelt zelf op basis van de resultaten en het advies over onderzoek en sanctie.

1. Geen namen noemen. In de gesprekken bij stap 1 en 2 geen namen noemen van de ooggetuigen, omdat nog bekend is of men de wens heeft anoniem te blijven of niet.

Goed is om de betrokken medewerker eveneens te informeren.

Hopelijk kunnen jullie op basis van bovenstaand verder en mochten er vragen zijn dan hoor ik deze graag.

Groet,

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 8 februari 2024 08:51
Aan: Buma, Sybrand; Heide van der, Frans
Onderwerp: Processtappen
Bijlagen: protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek.pdf;
 Gedragscode Integriteit leden van de gemeenteraad in de gemeente Leeuwarden
 2016 _ Lokale wet- en regelgeving.pdf

Beste Sybrand en Frans,

Ik heb op basis van de gedragscode en het protocol uitgezocht op welke wijze de raad moet worden geïnformeerd indien een integriteitschending wordt erkend. Verder schets ik op basis van het huidige protocol de processtappen.

Ik begin met het aantal tekstblokken uit de huidige gedragscode en het protocol die m.i. relevant zijn op deze casus. Deze heb ik onderstreept.

Wat staat er in de huidige gedragscode? Zie bijlage

Onder inleiding:

‘Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang’

‘Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van politieke ambtsdragers evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies. Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Sprake is van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de politieke ambtsdragers zelf. In dit licht moeten de regels in de code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De bestuurders kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben’

‘De politieke ambtsdrager is primair zelf verantwoordelijk voor zijn integriteit en hij zal zich daar in alle openheid over moeten verantwoorden’.

Wat staat er in het huidige protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek (zie bijlage).

Onder hoofdstuk 1: ‘zorgvuldigheid tegenover vermeende schender’

‘Komt iemand onder verdenking te staan dat hij een integriteitschending begaan heeft, dan dient er middels een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een objectief onderzoek volgen waar ook de context in meegenomen wordt en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Als er een sanctie moet volgen, moet die sanctie passend en in verhouding.’

Hoofdstuk 2: Zes rollen: wie doet wat?

Griffier:

Is vraagbaak en geeft advies aan raadsleden over de vraag of een handeling een schending is.

Fractievoorzitter:

- Steunt raadslid dat twijfelt, raadslid dat aangifte doet (of wil doen), raadslid dat verdacht wordt.
- Waarschuwt raadsleden voor integriteitrisico's.

- Doet eventueel een voorstel aan de fractie en aan de partijafdeling voor een op te leggen sanctie na onderzoek.

Gezien de rol van de fractievoorzitter, is mijn advies om in het gesprek met het raadslid aan te geven dat het raadslid zelf de fractievoorzitter informeert.

Hoofdstuk 3: Procedures

Een raadslid (lees griffier) twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van een ander raadslid.
Procedure 2b: 'Het raadslid/griffier bespreekt dit met de ander, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen. Als de ander hierdoor twijfelt over de al uitgevoerde handeling: zie de procedure onder 1b. Als het andere raadslid hierdoor niet zelf twijfelt over de al uitgevoerde handeling, wordt dit vervolgens met de griffier besproken. De raadsleden leggen aan de griffier voor of die handeling een schending zou zijn. De griffier geeft daarover een advies. Wijst dat advies erop dat de vermeende handeling een schending zou zijn, dan overleggen beiden met de burgemeester'.

Procedure 1b: 'Zelfde procedure als onder (1a). Mocht de conclusie zijn dat er van een schending geen sprake is, is de zaak afgedaan. Mocht de gedeelde conclusie zijn dat de handeling een schending was, dan overleggen burgemeester en raadslid over de volgende stappen. Het raadslid zal in ieder geval de raad laten weten een schending te hebben begaan en waar mogelijk die ongedaan maken of goedmaken'.

'De burgemeester beoordeelt of er daarnaast ook sanctie nodig is en adviseert daarover aan de raad. De burgemeester kan zich daarbij door de adviescommissie Integriteit of een ingeschakelde deskundige laten adviseren. Het feit dat het raadslid de kwestie zelf aanhangig heeft gemaakt, wordt daarbij natuurlijk meegewogen. De raad besluit uiteindelijk over een eventuele sanctie op basis van het advies van de burgemeester'

'**Belangrijk:** het raadslid doet zelf geen vooronderzoek. Dat is aan de burgemeester, eventueel met ondersteuning van de adviescommissie integriteit. Is na het vooronderzoek de conclusie van de burgemeester dat er geen grond is voor de verdenking, dan is de zaak afgedaan. Komt uit het vooronderzoek dat het raadslid, dat verdacht wordt, zelf erkent een schending te hebben begaan, dan zie verder de procedure bij (1b). Komt uit het vooronderzoek dat er gronden zijn voor de verdenking dat er een integriteitsschending heeft plaats gevonden, maar dat er geen sprake van erkenning is door de verdachte, dan gelast de burgemeester een onderzoek door een externe deskundige en vraagt een advies. De burgemeester beoordeelt de resultaten van het onderzoek, legt de resultaten voor aan de raad en geeft sanctieadvies op basis van het afgegeven advies. De raad oordeelt zelf op basis van de resultaten en het advies over onderzoek en sanctie. De raad vermijdt daarbij iedere partijpolitieke bevangenheid'

In het protocol wordt niet aangegeven op welke wijze het raadslid de raad moet informeren. Wel staat in de gedragscode het volgende: 'De politieke ambtsdrager is primair zelf verantwoordelijk voor zijn integriteit en hij zal zich daar in alle openheid over moeten verantwoorden'. Op grond hiervan kan worden geconcludeerd dat het informeren van de raad in alle openbaarheid moet plaatsvinden. Dit kan ook niet anders omdat de raad uiteindelijk besluit over een eventuele sanctie, op basis van het advies van de burgemeester. (procedure 1b)

Ik zou dan ook willen adviseren dat het raadslid een excuusbrief opstelt en dat deze brief, als bijlage wordt toegevoegd aan het raadsvoorstel van de burgemeester met het advies voor een eventuele sanctie.

Op basis van bovenstaande zou ik de volgende processtappen willen voorstellen:

1. Griffier gaat in gesprek met raadslid over wat hij heeft gehoord (geen namen noemen 1) en aangeven dat er mogelijk sprake is van een integriteitsschending (onderlinge omgangsvormen/respectvolle omgang dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag). Tijdens het gesprek moet het raadslid gewezen worden dat het raadslid zelf de fractievoorzitter informeert over deze vermeende integriteitsschending, gezien diens rol. Ook moet de griffier melden dat de burgemeester is

geïnformeerd en dat er een gesprek met de burgemeester volgt. Ik adviseer de gedragscode en het protocol na afloop van het gesprek mee te geven.

2. Burgemeester gaat in gesprek met raadslid, in aanwezigheid van de griffier en mogelijk de fractievoorzitter. Raadslid uitnodigen z'n kant van het verhaal te doen (griffier gespreksverslag). Afhankelijk van wel of geen erkenning, de vervolprocedure schetsen:
 - 2a Bij erkenning volgt een excuusbrief en een raadsvoorstel met advies van de burgemeester voor een eventuele sanctie (hierbij mogelijke sanctie door eigen partij betrekken). Termijn afspreken ontvangst excuusbrief (twee weken) en opstellen raadsvoorstel + hoor en wederhoor. Raadslid kan ondersteuning vragen aan fractievoorzitter of derden.
 - 2b Bij geen erkenning aangeven dat er een vooronderzoek wordt gestart. Vooronderzoek betekent o.a. opstellen van verklaringen van ooggetuigen (wel of niet anoniem). Is na het vooronderzoek de conclusie dat er geen grond is voor de verdenking, dan is de zaak afgedaan. Is de conclusie van het vooronderzoek dat er grond is voor de verdenking én het raadslid erkent alsnog dat er een schending is begaan, dan volgt stap 2a.
 3. Is de conclusie van het vooronderzoek dat er voldoende grond is voor de verdenking, maar er is geen sprake van erkenning dan volgt er vervolgonderzoek door een externe adviseur. Als er een vervolgonderzoek wordt ingesteld wordt dit besproken met het presidium.
 4. Uitkomst vervolgonderzoek (na hoor en wederhoor):
 - 5a conclusie geen schending begaan: dan wordt de uitkomst gedeeld met het presidium besproken. Het vervolgonderzoek blijft dan vertrouwelijk, alleen het raadslid, burgemeester, griffier en de fractievoorzitters weten ervan.
 - 5b conclusie wel schending begaan: dan legt de burgemeester de resultaten van het onderzoek voor aan de raad, samen met een sanctieadvies(raadsvoorstel). De raad oordeelt zelf op basis van de resultaten en het advies over onderzoek en sanctie.
- (1) Geen namen noemen. In de gesprekken bij stap 1 en 2 geen namen noemen van de ooggetuigen, omdat nog bekend is of men de wens heeft anoniem te blijven of niet.

Goed is om de betrokken medewerker eveneens te informeren.

Hopelijk kunnen jullie op basis van bovenstaand verder en mochten er vragen zijn dan hoor ik deze graag.

Groet,

protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek

Een vrijwillige overeenkomst van raadsleden en raadsfracties over wat te doen bij vermeende integriteitschendingen.

Dit Protocol appelleert aan een gedeelde opvatting over goede samenwerking en omgangsvormen. Elke nieuw gekozen raad moet deze afspraken zelf onderschrijven en handhaven.

Hoofdstuk 1. Drie principes

1. Onpartijdige handhaving

Gedragscodes voor raad, college en burgemeester (en de wetten waarop ze gebaseerd zijn) definiëren integriteitschendingen en leggen zo de morele minima vast waaraan hun handelen moet voldoen. Over die minima zijn alle partijen het eens. De kern is dat de zuiverheid van de besluitvorming door die minima wordt gewaarborgd. Omdat alle partijen het over die minima eens zijn, is er geen enkele reden de handhaving ervan inzet te maken van partijpolitiek. Ook het verschil oppositie en coalitie zou in de handhaving geen rol mogen spelen. Gebeurt dat toch dan is de kans bijzonder groot dat er in de handhaving onrecht geschiedt. Uit het beginsel van 'onpartijdige handhaving' volgt, dat politici van alle partijen de discipline moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitkwesties boven de partijen te gaan staan.

2. Terughoudend met publiciteit.

De media volgen in Nederland de politiek kritisch. Dat is een groot goed. Bij vermeende integriteitschendingen van politici heeft dat er echter in een aantal gevallen toe geleid dat er in de media al een (voor-)veroordeling heeft plaats gevonden, voordat er onderzoek is gedaan. Het gevolg is dat er sprake is van willekeur, dat individuele politici die (onschuldig?) onder verdenking komen te staan grote schade oplopen en dat de geloofwaardigheid van de politiek wordt aangetast. Het is daarom zaak dat alle betrokkenen bij een integriteitkwestie de grootst mogelijke terughoudendheid betrachten en de kwestie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Daaruit volgt ook dat in alle stadia van de afhandeling van een kwestie de groep die er bij betrokken wordt zo klein mogelijk moet zijn. Als er uiteindelijk werkelijk van integriteitschending sprake blijkt te zijn en er een oordeel over de ernst daarvan en over een passende sanctie is gevormd, wordt de kwestie wel naar buiten worden gebracht.

3. Zorgvuldigheid tegenover vermeende schender.

Iedereen die mogelijk een schending van de integriteit heeft begaan heeft er recht op dat er uiterste zorgvuldigheid wordt betracht in alle fasen van de handhaving. Dat begint al voordat de handeling die mogelijk een schending is, is uitgevoerd. Heb je er weet van dat iemand van plan is iets te doen dat mogelijk een integriteitschending zou betekenen, dan word je geacht hem of haar daar voor te waarschuwen en de weg te wijzen naar advies. Iedere politicus die twijfelt - uit zichzelf of op geleide van een ander - of een voorgenomen handeling een schending is heeft recht op vertrouwelijk advies. Komt iemand onder verdenking te staan dat hij een integriteitschending begaan heeft, dan dient er middels een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een objectief onderzoek volgen waar ook de context in meegenomen wordt

en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Als er een sanctie moet volgen, moet die sanctie passend zijn en in verhouding.

Hoofdstuk 2: Zes rollen: wie doet wat?

1. Burgemeester

- Doet vooronderzoek (laat vooronderzoek doen) of een verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor integriteitonderzoek.
- Beoordeelt de resultaten van het onderzoek, legt de resultaten van het onderzoek voor aan de raad.
- Doet een voorstel voor een passende sanctie.
- Doet eventueel aangifte.

2. Griffier

- Is vraagbaak en geeft advies aan raadsleden over de vraag of een handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, de raad en individuele raadsleden bij de uitvoering van hun rol.

3. Raad

- Beoordeelt de uitkomsten van het onderzoek.
- Spreekt zich uit over een passende sanctie.
- Legt eventueel de sanctie op.

4. Presidium

- Vormt het klankbord voor de burgemeester waarmee deze tussentijds kan overleggen over trajecten rond vermeende schendingen, als hem dat raadzaam lijkt.
- Bekijkt samen met de burgemeester en de griffier de agenda van de raad met het oog op mogelijke risico's op schendingen
- Zorgt er voor dat raadsleden door hun eigen fractievoorzitter worden gewaarschuwd als zij integriteitrisico's lopen.

5. Fractievoorzitter

- Steunt raadslid dat twijfelt, raadslid dat aangifte doet (of wil doen), raadslid dat verdacht wordt.
- Waarschuwt raadsleden voor integriteitrisico's.
- Doet eventueel een voorstel aan de fractie en aan de partijafdeling voor een op te leggen sanctie na onderzoek.

6. Adviescommissie Integriteit

· Ondersteunt de burgemeester bij de uitvoering van zijn rol en zijn taken.

Hoofdstuk 3: Procedures

Een raadslid kan twijfelen over:

1. eigen voorgenomen of al uitgevoerde handelingen;
2. handelingen van een ander raadslid;
3. handelingen van een lid van het college van B&W;
4. handelingen van een ambtenaar.

De correcte procedure verschilt in alle vier gevallen.

1a Twijfels t.a.v. eigen handelingen

Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling. Hij vraagt de griffier om advies. Is deze voorgenomen handeling een schending? Als de griffier aangeeft dat het om een ingewikkelde kwestie gaat of als het raadslid het niet met het advies van de griffier eens is, stappen ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging interne en externe deskundigen) een advies. Het raadslid volgt in principe dit advies op.

Let op : Als een raadslid toch van het advies van de burgemeester afwijkt, meldt het raadslid zelf bij de raad dat er van het advies wordt afgeweken. Gebeurt dat niet, dan meldt de burgemeester dat er van het advies wordt afgeweken.

Let op: Het komt voor dat uit het advies blijkt dat er geen eenduidige uitspraak mogelijk is over de vraag of een voorgenomen handeling een integriteitschending is of niet. Meestal betekent dit, dat ook deskundigen de zaak verschillend beoordelen. Bij een dergelijke 'hard case' is het natuurlijk aan het raadslid zelf welke keuze hij maakt over de nog uit te voeren handeling.

(1b) Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling.

Zelfde procedure als onder (1a). Mocht de conclusie zijn dat er van een schending geen sprake is, is de zaak afgedaan. Mocht de gedeelde conclusie zijn dat de handeling een schending was, dan overleggen burgemeester en raadslid over de volgende stappen. Het raadslid zal in ieder geval de raad laten weten een schending te hebben begaan en waar mogelijk die ongedaan maken of goedmaken.

De burgemeester beoordeelt of er daarnaast ook sanctie nodig is en adviseert daarover aan de raad. De burgemeester kan zich daarbij door de adviescommissie Integriteit of een ingeschakelde deskundige laten adviseren. Het feit dat het raadslid de kwestie zelf aanhangig heeft gemaakt, wordt

daarbij natuurlijk meegewogen. De raad besluit uiteindelijk over een eventuele sanctie op basis van het advies van de burgemeester.

Twijfels t.a.v. het beoogde handelen van een ander raadslid

(2a) Een raadslid twijfelt over een nog niet uitgevoerde handeling van een ander raadslid. Hij waarschuwt achtereenvolgens de ander, verwoordt zijn twijfels, verwijst het betreffende raadslid naar de griffier en de burgemeester en verwijst tenslotte naar dit Protocol. Zie verder onder procedure bij (1a).

Een raadslid twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van een ander raadslid.

(2b) Het raadslid bespreekt dit met de ander, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen. Als de ander hierdoor twijfelt over de al uitgevoerde handeling: zie de procedure onder 1b. Als het andere raadslid hierdoor niet zelf twijfelt over de al uitgevoerde handeling, wordt dit vervolgens met de griffier besproken. De raadsleden leggen aan de griffier voor of die handeling een schending zou zijn. De griffier geeft daarover een advies. Wijst dat advies erop dat de vermeende handeling een schending zou zijn, dan overleggen beiden met de burgemeester.

Belangrijk: het raadslid doet zelf geen vooronderzoek. Dat is aan de burgemeester, eventueel met ondersteuning van de adviescommissie integriteit. Is na het vooronderzoek de conclusie van de burgemeester dat er geen grond is voor de verdenking, dan is de zaak afgedaan. Komt uit het vooronderzoek dat het raadslid, dat verdacht wordt, zelf erkent een schending te hebben begaan, dan zie verder de procedure bij (1b).

Komt uit het vooronderzoek dat er gronden zijn voor de verdenking dat er een integriteitschending heeft plaats gevonden, maar dat er geen sprake van erkenning is door de verdachte, dan gelast de burgemeester een onderzoek door een externe deskundige en vraagt een advies. De burgemeester beoordeelt de resultaten van het onderzoek, legt de resultaten voor aan de raad en geeft sanctieadvies op basis van het afgegeven advies. De raad oordeelt zelf op basis van de resultaten en het advies over onderzoek en sanctie. De raad vermijdt daarbij iedere partijpolitieke bevangenheid.

Twijfels t.a.v. het handelen van een lid van het college van b&w

(3a) Een raadslid twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van een lid van het college van B&W. Zie procedure bij (2b).

Toevoeging: de raad beoordeelt geheel zelfstandig de politieke consequenties die de eventuele schending zou moeten hebben. Daarover adviseert de burgemeester niet.

(3b) Een raadslid twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van de burgemeester.

Zie procedure bij (2b). In plaats van naar de burgemeester, gaan raadslid en griffier naar de vicevoorzitter van de raad. Na vooronderzoek wordt de commissaris van de koning erbij betrokken als er reden is om het onderzoek voort te zetten.

Twijfels t.a.v. het handelen van een ambtenaar

(4) Een raadslid twijfelt over een vermeende uitgevoerde handeling van een ambtenaar. De gemeente sluit zich in de Arbeidsvoorwaardenregeling van de gemeente Leeuwarden aan bij de

regeling Melding Vermoeden Misstand. Misstanden kunnen bij de vertrouwenspersonen gemeld worden, dan wel de direct leidinggevende of bij de gemeentesecretaris of griffier, afhankelijk of het bevoegd gezag over de ambtenaar het college is (art. 160 1d Gemeentewet) of de raad (art. 107e Gemeentewet). Het college of de raad kan een onderzoek instellen. In de regel handelt de gemeentesecretaris of griffier dit onderzoek en de sanctie af, afhankelijk van bij wie het mandaat ligt overeenkomstig het mandaatoverzicht op grond van hoofdstuk 16 van de Arbeidsvoorwaardenregeling van de gemeente Leeuwarden. Bij twijfel over een vermeende uitgevoerde handeling van de gemeentesecretaris of griffier, laat de burgemeester een vooronderzoek uitvoeren. Kwesties rond individuele ambtenaren worden niet in de raad behandeld, tenzij het eigen personeel (griffie-ambtenaren) betreft.

Hoofdstuk 4: Communicatie

Over gevraagd advies

Als een raadslid een advies krijgt van de burgemeester, krijgt het raadslid dat van de griffier op schrift mee na een persoonlijk gesprek met de burgemeester. Deze adviezen (die worden opgevolgd) blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen griffier, burgemeester en het raadslid ervan.

Tijdens het vooronderzoek

Als er een vooronderzoek naar een vermeende schending wordt ingesteld, wordt het betrokken raadslid in principe altijd op de hoogte gesteld en gevraagd naar zijn visie, argumenten en motieven. Daar wordt alleen van afgeweken als het om een ernstige schending gaat en het eventuele vervolgonderzoek in gevaar komt als het betrokken raadslid op de hoogte gesteld wordt.

Als er een vooronderzoek wordt ingesteld en de conclusie is dat de verdenking ongegrond is, blijft het vooronderzoek vertrouwelijk. In dat geval weten alleen het raadslid dat meldde, het raadslid dat verdacht werd, de griffier en de burgemeester ervan. Als er een vervolgonderzoek wordt ingesteld, wordt dat altijd besproken met het presidium van de raad. Als het vervolgonderzoek tot de conclusie leidt dat er geen schending is begaan, wordt dat met het presidium van de raad besproken. Het vervolgonderzoek blijft dan vertrouwelijk, alleen melder, betrokkene, burgemeester, griffier en fractievoorzitters weten ervan.

Als het vervolgonderzoek tot de conclusie leidt dat er van een schending sprake was, legt de burgemeester de resultaten van het onderzoek voor aan de raad, samen met een beargumenteerd sanctieadvies. Daarna, en nog voor het raadsdebat, wordt de pers door de burgemeester op de hoogte gesteld.

De pers

Geen van de andere betrokkenen - melder, verdachte, fractievoorzitters, raadsleden, partijen - spreekt met de pers voordat de burgemeester de pers op de hoogte heeft gesteld. Het is ideaal als geen van de betrokkenen met de pers spreekt tot na het raadsdebat, omdat dat de kans op onpartijdigheid enorm vergroot. De informatie over de kwestie wordt pas openbaar nadat de Burgemeester het sanctieadvies heeft gegeven aan de raad.

Hoofdstuk 5: Leren

De griffier maakt met ondersteuning van de adviescommissie Integriteit ter bespreking in de raad eens per twee jaar een geanoniseerd overzicht van de lessen die getrokken kunnen worden uit adviezen die zijn gegeven en uit de resultaten van voor- en vervolgonderzoek. Dat gebeurt op een manier die geen link met specifieke raadsleden mogelijk maakt.

Dit Protocol wordt eens per twee jaar door fractievoorzitters, griffier en burgemeester met de hulp van deskundigen geëvalueerd. Desgewenst wordt het Protocol bijgesteld.

Aldus gezamenlijk overeengekomen,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 7 februari 2024 14:02
Aan: Buma, Sybrand
CC: Heide van der, Frans; Jong de, Eelke; [REDACTED]; [REDACTED]
Onderwerp: C- memo actualisatie gedragscodes en procesafspraken
Bijlagen: Bijlage 1 Concept raadsvoorstel Integriteit Politieke Ambtsdragers -.pdf; Bijlage 2 Concept gedragscode Integriteit burgemeester en wethouders 2024.pdf; Bijlage 3 Concept gedragscode Integriteit Raadsleden 2024.pdf; C-M E M O actualisatie gedragscodes en procesafspraken politieke ambtsdragers.docx; Bijlage 4 Concept procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden.pdf

Beste Sybrand,

Volgende week dinsdag wordt, zoals afgesproken de actualisatie van de gedragscodes en de procesafspraken middels bijgaand C-memo geagendeerd, om 'wensen en bedenkingen' op te halen. Zie bijlagen. [REDACTED] en ik zullen hierbij aanwezig zijn.

Mocht je nog aanvullingen of vragen hebben dan hoor ik dit graag.

Groet, [REDACTED]

Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes integriteit burgemeester, wethouders en raadsleden

Kenmerk 2024-026616

Aan de gemeenteraad

Op 1 januari 2023 is de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur¹ in werking getreden. Met de onderhavige wetswijziging wordt beoogd de bestuurlijke integriteit en het functioneren van het lokaal bestuur te bevorderen.

Een goed functionerend en integer openbaar bestuur levert een belangrijke bijdrage aan het vertrouwen van inwoners in de overheid. Daarmee draagt het ook bij aan de legitimiteit van het overheidshandelen. Voorop staat dat politieke ambtsdragers primair zelf verantwoordelijk zijn voor het agenderen, bewaken en borgen van integriteit. Niettemin zijn ook in de organieke wetten diverse bepalingen opgenomen die tot doel hebben de zuiverheid in de persoonlijke en bestuurlijke verhoudingen te waarborgen. De Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur vult die waarborgen op onderdelen aan.

Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur

De Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur brengt de volgende wijzigingen aan in de Gemeentewet:

1. Verklaring Omtrent het gedrag (VOG) als benoemingsvereiste voor bestuurders;
2. Extra bevoegdheden voor de commissaris van de Koning als rijksorgaan in geval van integriteitskwesaties dan wel bestuurlijke problemen in gemeenten;
3. Verduidelijking en aanscherping bepalingen inzake belangenverstremgeling
4. Voorziening in de Kieswet op het gebied van lijstuitputting bij kleine gemeenten.
5. Technische wijzigingen

Hieronder worden de wijzigingen kort toegelicht.

1. Verklaring Omtrent het gedrag (VOG) als benoemingsvereiste voor bestuurders

In artikel 36a Gemeentewet is opgenomen dat kandidaat-wethouders voorafgaand aan hun benoeming dienen te beschikken over een geldige Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG). Indien een kandidaat-bestuurder geen VOG kan overleggen, dan kan deze dus niet benoemd worden.

¹ <https://zoek.officiëlebekeendmakingen.nl/stb-2022-444.html>

2. Extra bevoegdheden voor de commissaris van de Koning als rijksorgaan in geval van integriteitskwesties dan wel bestuurlijke problemen in gemeenten.

De commissaris van de Koning heeft - als rijksorgaan, onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK - de reeds bestaande taak te bemiddelen en te adviseren bij integriteitskwesties en bestuurlijke problemen in gemeenten (artikel 182 Provinciewet). De commissaris krijgt met deze wetswijziging een betere informatiepositie, ook wel bestuurlijke toegangsbevoegdheid genoemd. Concreet houdt de wijziging in dat de commissaris van de Koning de mogelijkheid krijgt alle vergaderingen van het gemeentebestuur bij te wonen en alle documenten in te zien waarvan de commissaris kennisneming redelijkerwijs nodig acht om zijn specifieke adviserende en bemiddelende taak te vervullen. Dat houdt in dat de commissaris van de Koning ook kennis kan nemen van informatie die in verband met bijvoorbeeld geheimhouding niet openbaar toegankelijk is of deel kan nemen aan vergaderingen die besloten zijn.

Gebruik bevoegdheid

Het gebruik van deze bevoegdheid is niet zonder meer aan de orde. In de eerste plaats is het gebruik van de bestuurlijke toegangsbevoegdheid beperkt tot gevallen van bestuurlijke problemen of integriteitskwesties in gemeenten. Bovendien moet de commissaris van de Koning in die gevallen altijd overwegen of het gebruik van die bevoegdheid redelijkerwijs noodzakelijk is om zijn adviserende en bemiddelende taak uit te kunnen oefenen.

3. Verduidelijking en aanscherping bepalingen inzake belangenverstrengeling (stemonthouding en onverenigbare betrekkingen)

Stemonthouding

Voor deze wetswijziging was reeds geregeld in artikel 28 Gemeentewet dat een lid van het volksvertegenwoordigende orgaan niet mag deelnemen aan de stemming over een aangelegenheid waarbij dit lid een persoonlijk belang heeft. Ter verduidelijking en aanscherping van deze regeling omtrent persoonlijke belangen is aan de genoemde artikelen toegevoegd dat een politieke ambtsdrager zich voortaan ook moet onthouden van deelname aan de beraadslaging indien er een persoonlijk belang is. Ook tijdens de beraadslaging kan een politieke ambtsdrager immers de uitkomst van de besluitvorming beïnvloeden.

Onverenigbare betrekkingen

In artikel 13, eerste lid, onderdeel o, van de Gemeentewet is nu geregeld dat een lid van het volksvertegenwoordigende orgaan als ambtenaar van een gemeenschappelijke regeling geen werkzaamheden mag verrichten ten behoeve van de overheid (de gemeente) waar men volksvertegenwoordiger is.

4. Voorziening in de Kieswet op het gebied van lijstuitputting bij kleine gemeenten.

Als raadsleden hun zetel niet innemen, bepaalt de Kieswet dat de volgende kandidaten op dezelfde lijst de zetel innemen. Nemen ook die de zetel niet in, dan kunnen bij gemeenteraden van minder dan 19 zetels de vrijgekomen

plaatsen over de andere partijen worden verdeeld. De grens lag eerst bij minder dan 13 zetels

5. Technische wijzigingen

Voor raadsleden, wethouders en de burgemeester is een verplichting opgenomen om nevenfuncties en inkomsten uit nevenfuncties ook op elektronische wijze openbaar te maken. Terinzagelegging op een fysieke locatie was reeds verplicht. Ook is verduidelijkt dat nevenfuncties onmiddellijk na benoeming of aanvaarding van de nevenfunctie openbaar gemaakt moeten worden.

Actualisatie bestaande gedragscodes en procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers

De wetwijziging betekent dat de huidige gedragscodes integriteit van zowel de burgemeester en de wethouders als dat van de raadsleden uit 2016 moet worden aangepast. De aanpassingen hebben met name betrekking op de aanscherping inzake belangverstrengeling en de technische wijzigingen.

Onderdeel van de bestaande gedragscodes (artikel 6.2) zijn de procesafspraken die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitsschending van een politieke ambtsdrager. Deze procesafspraken moeten in het kader van de wetwijziging eveneens worden aangepast. Daarnaast is in navolging van andere gemeenten de opzet aangepast.

De procesafspraken zijn opgezet als een routekaart voor alle politieke ambtsdragers wanneer zij twifelen aan een eigen handeling of die van een ander en hoe dit bespreekbaar te maken. De procesafspraken zijn ter ondersteuning van alle politiek ambtsdragers. Daarnaast bieden de procesafspraken ook het instrumentarium voor de burgemeester om zijn wettelijk taak als 'hoeder van de integriteit' uit te oefenen en een zorgvuldige procesgang - rekenschap gevende aan allen gelde principes van hoor en wederhoor en proportionaliteit - van het bespreekbaar maken tot mogelijke sanctionering door de gemeenteraad te garanderen.

De geactualiseerde gedragscodes integriteit en de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers zijn gebaseerd op het eind 2023 geactualiseerde 'Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden².

De geactualiseerde gedragscodes integriteit van zowel de burgemeester en de wethouders als van de raadsleden vormen samen met de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers, de basisstructuur van de bestuurlijke integriteit van de gemeente Leeuwarden.

Tot slot

Overeenkomstig de gemeentewet dient de gemeenteraad de gedragscodes en de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers vast te stellen.

² [Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden | Publicatie | Politieke ambtsdragers](#)

Blad 4

Nummer

I

DE RAAD VAN DE GEMEENTE LEEUWARDEN;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van..... (kenmerk 2024-026616);

Gelet op artikel 15, derde lid, artikel 41c, tweede lid, en 69 tweede lid van de Gemeentewet;

Gezien het advies van het presidium,

BESLUIT:

1. de gedragscode Integriteit Burgemeester en Wethouders gemeente Leeuwarden 2024 vast te stellen;
2. de gedragscode Integriteit Raadsleden gemeente Leeuwarden 2024 vast te stellen;
3. de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden 2024 vast te stellen;
4. de gedragscode voor de leden van de gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden, de gedragscode voor de burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden 2016 en het protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2016 in te trekken;

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering

van

voorzitter,

griffier.

Gedragcode Integriteit burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden 2024

De raad van de gemeente Leeuwarden;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van

Gelet op de artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, van de Gemeentewet;

Gezien het advies van het presidium van de gemeenteraad;

Besluiten vast te stellen de Gedragcode Integriteit burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden 2024

Inleiding

Deze inleiding maakt integraal onderdeel uit van deze gedragscode. Goed bestuur is integer bestuur. Daarmee is integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers, maar een gezamenlijk belang dat de hele organisatie en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat. De gedragscode richt zich daarom zowel tot de individuele politieke ambtsdragers als tot de bestuursorganen. Ons democratische systeem en de democratische processen kunnen niet zonder integer functionerende organen en functionarissen.

Integriteit van politieke ambtsdragers verwijst naar de zorgvuldigheid die politieke ambtsdragers moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Dat betekent de verantwoordelijkheid nemen die met de functie samenhangt en bereid zijn verantwoording af te leggen, aan collega-bestuurders en/of (leden van) de volksvertegenwoordiging en bovenal aan de burger. In de democratische rechtsstaat dient een ieder zich te houden aan de wetten en regels die op democratische wijze zijn vastgesteld. Dat geldt zeker voor de politieke ambtsdragers die (mede)verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming van die wetten en regels. Zonder dat zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat worden ondermijnd en het draagvlak voor de naleving van de wetten en regels verdwijnen.

Vertrekpunt voor de politieke ambtsdrager is dan ook de eed of gelofte die de politieke ambtsdrager bij de ambtsaanvaarding aflegt. Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang. De volksvertegenwoordiging stelt zowel voor de eigen leden als voor de dagelijkse bestuurders (voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur) een gedragscode vast. Dat is zo vastgelegd in de Gemeentewet. De gedragscode is richtsnoer voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en heeft tot doel hen te ondersteunen bij de invulling van hun verantwoordelijkheid voor de integriteit van het openbaar bestuur.

Voor de twee groepen van politieke ambtsdragers (volksvertegenwoordigers en dagelijkse bestuurders) is er een afzonderlijke gedragscode. Onderhavige gedragscode heeft betrekking op de dagelijkse bestuurders: de Burgemeester en de Wethouders. Veel bepalingen zijn voor dagelijkse

bestuurders en volksvertegenwoordigers gelijk. Er zijn ook verschillen. Die hebben te maken met de staatsrechtelijke posities en met de voor hen geldende wettelijke (integriteits)regels.

Het handelen van het dagelijks bestuur en van de bestuurders staat ten dienste van de gemeente. De ambtsdragers aan wie en de organen waaraan het dagelijks bestuur is opgedragen, zijn over hun bestuurlijke handelen en over hun functioneren verantwoording schuldig aan de volksvertegenwoordigende organen.

Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van politieke ambtsdragers evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies.

Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Een gedragscode heeft dus niet de juridische status van een algemeen verbindend voorschrift zoals een gemeentelijke verordening waaruit rechten en verplichtingen voortvloeien. Er is sprake van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de politieke ambtsdragers zelf. In dit licht moeten de regels als code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De bestuurders kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben. De gedragscode bieden politieke ambtsdragers een handvat om andere politieke ambtsdragers aan te spreken op hun gedrag en hieruit wellicht (politieke) consequenties te trekken.

Integriteit is een thema dat betekenis krijgt in het handelen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is slechts een dode letter. Daarom moet het handelen van politieke ambtsdragers regelmatig onderwerp van gesprek zijn, juist ook onderling, en ook daarbij geeft de gedragscode ondersteuning. De code en de voorgestelde registraties zijn instrumenten. Integriteit is uiteindelijk niet in regels te vangen. In de woorden van de schrijver C.S. Lewis gaat het om 'doing the right thing, even when no one is watching'. Integer handelen kan alleen in een cultuur en organisatie waar ook de andere waarden van goed bestuur worden nagestreefd.

Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van belang. In de omgang met burgers, ambtenaren, externe partijen en andere politieke ambtsdragers wordt van een politieke ambtsdrager correct, fatsoenlijk, en respectvol gedrag verwacht dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag zoals hinderlijk gedrag, intimidatie, dubbelzinnige opmerkingen, handtastelijkheden, agressie, pesten en discriminatie.

Politieke ambtsdragers opereren vaak in diverse (boven)lokale netwerken. Deze netwerken dragen bij aan het geworteld zijn van de politieke ambtsdrager. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor het risico dat politieke ambtsdragers vanuit het gevoel van sympathie en loyaliteit, de belangen van de eigen netwerken vooropstellen ten koste van het algemeen belang. De schijn van oneigenlijke beïnvloeding kan snel gewekt zijn. Dit maakt duidelijk dat het nadenken over de eigen integriteit verder gaat dan het beoordelen van individuele handelingen. Het vraagt ook dat politieke ambtsdragers zich bewust

zijn dat zij altijd verbonden zijn met professionele en persoonlijke netwerken. En dat deze netwerken ‘onbewust’ een invloed kunnen hebben op de keuzes en acties van de politieke ambtsdrager, die mogelijk tot een schending leiden.

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Wettelijke grondslag

De raad stelt een gedragscode vast voor de voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur (artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, Gemeentewet).

Artikel 1.1

Deze gedragscode geldt voor de burgemeester en voor de wethouders, maar richt zich ook tot de bestuursorganen.

Artikel 1.2

De gedragscode is openbaar en via internet beschikbaar.

Paragraaf 2 Voorkomen van belangenverstremgeling

Wettelijke grondslag

Afleggen van de eed of belofte conform artikelen 41a en 65 van de Gemeentewet.

Alvorens zijn functie te kunnen uitoefenen legt de bestuurder de volgende eed (verklaring en belofte) af:

“Ik zweer (verklaar) dat ik, om tot burgemeester/wethouder benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als burgemeester/wethouder naar eer en geweten zal vervullen (..)”

Gelet op artikel 14, tweede lid van de Gemeentewet bestaat de mogelijkheid om de eed of belofte in het Fries af te leggen.

Artikel 2.1

Een bestuurder neemt conform artikel 58 van de Gemeentewet niet deel aan de beraadslaging en stemming over:

1. Een aangelegenheid die de bestuurder rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij de bestuurder als vertegenwoordiger is betrokken;
2. De vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan de bestuurder rekenplichtig is of tot welks bestuur de bestuurder hoort.

Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden (artikel 2:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht).

Artikel 2.2

1. Verboden overeenkomsten/handelingen: bestuurders mogen in geschillen, waar de gemeente (bestuur) partij is, niet als advocaat, adviseur of gemachtigde werkzaam zijn. Zij mogen bepaalde overeenkomsten, waar de gemeente bij betrokken is, niet rechtstreeks of middellijk aangaan. Van verboden overeenkomsten kan ontheffing worden verleend (artikelen 41c, eerste lid, en 69, eerste lid, jo artikel 15, eerste en tweede lid, Gemeentewet).
2. Onverenigbaarheid van functies: het zijn van een bestuurder sluit het hebben van een aantal andere functies uit (artikelen 36b en 68 Gemeentewet).
3. Op overtreding van de incompatibiliteitsregeling staat uiteindelijk de sanctie van ontslag (artikelen 46, tweede lid en 47 Gemeentewet).
4. Vervulling nevenfuncties: voor bestuurders is bepaald dat zij geen nevenfuncties hebben die ongewenst zijn met het oog op een goede vervulling van hun ambt. Voor burgemeesters is daaraan toegevoegd dat zij evenmin nevenfuncties hebben die ongewenst zijn met het oog op de handhaving van hun onpartijdigheid en onafhankelijkheid of van het vertrouwen daarin. Bestuurders melden het voornemen tot aanvaarding van de nevenfunctie aan de raad. Voor de burgemeester geldt deze meldverplichting niet voor ambtshalve nevenfuncties (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
5. Openbaarmaking nevenfuncties: De openbaarmaking geschiedt onmiddellijk na benoeming of aanvaarding van de nevenfunctie zowel op elektronische wijze als door terinzagelegging op het stadskantoor, (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
6. Verrekening inkomsten nevenfuncties: bestuurders mogen geen vergoedingen ontvangen voor ambtshalve nevenfuncties; die worden in de gemeentekas gestort. Voor fulltime bestuurders is geregeld dat de inkomsten uit andere nevenfuncties voor een deel worden verrekend, volgens dezelfde verrekenings-systematiek als voor leden van de Tweede Kamer (artikelen 44 en 66 Gemeentewet).

Artikel 2.2.1

1. De burgemeester levert de gemeentesecretaris de informatie aan over de nevenfuncties die openbaar gemaakt moeten worden, bij aanvang van het ambt. Als gaande de uitoefening van het ambt een nieuwe nevenfunctie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot een bestaande nevenfunctie wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de gemeentesecretaris.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de nevenfunctie;
 - b. de organisatie voor wie de nevenfunctie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het ambt,
 - d. of de nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is en indien bezoldigd wat de inkomsten daaruit zijn.
3. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 2.2.2

1. De wethouder levert de gemeentesecretaris de informatie aan over de nevenfuncties die openbaar gemaakt moeten worden bij aanvang van het ambt. Als gaande de uitoefening van het ambt een nieuwe nevenfunctie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot bestaande nevenfuncties wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de gemeentesecretaris.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de nevenfunctie;
 - b. de organisatie voor wie de nevenfunctie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het ambt,
 - d. of de nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is en indien bezoldigd wat de inkomsten daaruit zijn.
3. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 2.3

1. De burgemeester en de wethouder handelen in de uitoefening van hun ambt niet zodanig dat zij vooruitlopen op een functie na aftreden.
2. De wethouder bespreekt het voornemen tot tussentijdse aanvaarding van een functie na aftreden, met de burgemeester.
3. De burgemeester bespreekt de tussentijdse aanvaarding van een functie met de commissaris van de Koning, de commissaris van de Koning bespreekt een dergelijke situatie met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 2.4

1. Het college van burgemeester en wethouders sluit de burgemeester en een wethouder gedurende een jaar na aftreden uit van het tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente.
2. De uitsluiting geldt niet bij aanvaarding van een dienstbetrekking bij de gemeente waar men burgemeester onderscheidenlijk wethouder was. Voor werving, selectie en indiensttreding bij de gemeente zijn de voor het ambtelijk personeel geldende regels ter zake van overeenkomstige toepassing.

Artikel 2.5

1. Burgemeester en wethouders draagt de burgemeester en een wethouder niet eerder dan een jaar na aftreden voor als kandidaat voor benoeming tot commissaris dan wel bestuurslid van een verbonden partij.
2. Onder verbonden partij wordt verstaan hetgeen hieronder wordt verstaan in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Toelichting

Artikelen 2.2.1 en 2.2.2

Zoals uit het opgenomen wettelijk kader blijkt, zijn er enkele verschillen in de wetgeving t.a.v. de openbaarmaking van (inkomsten uit) nevenfuncties tussen de burgemeester enerzijds en wethouders anderzijds. De nadere invulling daarvan in 2.2.1 en 2.2.2 is in lijn hiermee dan ook niet exact gelijk. De bepalingen betreffen een uitwerking van de wettelijke verplichting om nevenfuncties openbaar te maken. De openbaarmaking geschiedt zowel op elektronische wijze als door ter inzagelegging op het stadskantoor. De ambtsdrager is zelf verantwoordelijk voor de tijdige aanlevering van de informatie en voor de actualiteit daarvan.

Artikelen 2.4 en 2.5

In deze bepalingen is de zogenaamde 'draaideurconstructie' geregeld. De draaideurconstructie geldt niet bij aanvaarding van het raadslidmaatschap. In 2.4 staat dat gedurende 1 jaar na aftreden de uitsluiting van betaalde werkzaamheden ten behoeve van de gemeente en in 2.5 de uitsluiting van benoeming als commissaris of bestuurslid van een 'verbonden partij', ofwel, kort samengevat, van een organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Hiermee wordt mogelijke vriendjespolitiek voorkomen en het risico op verstrengeling van persoonlijke en functionele belangen vermeden.

Het begrip 'verbonden partij' is ontleend aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Daarin staat dat een verbonden partij een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie is waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Een financieel belang wordt gedefinieerd als een aan de betrokken organisatie ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien die organisatie failliet gaat, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de organisatie de verplichtingen niet nakomt.

Aanvaarding van een dienstbetrekking bij de voormalige gemeente is niet uitgesloten. Dat kan van belang zijn in het kader van de re-integratie van de voormalige bestuurder en ter voorkoming van uitkeringslasten voor de gemeente. Uiteraard dienen daarbij de regels van werving en selectie en aanstelling te gelden die er voor iedereen zijn die bij de gemeente gaat solliciteren. De draaideurconstructie geldt natuurlijk niet bij aanvaarding van het raadslidmaatschap.

In het eerste jaar na aftreden kunnen in elk geval oud-bestuurders niet worden aangetrokken om tegen beloning activiteiten voor de eigen gemeente te verrichten. Na één jaar verdient het aanbeveling om bij opdrachtverlening de gebruikelijke aanbestedingsvereisten met meerdere offertes te hanteren als een voormalige bestuurder of een relatie van de huidige bestuurders meedingt naar een opdracht.

Het bepaalde in artikel 2.3, eerste lid, (vooruitlopen op een nieuwe functie na aftreden) geldt uiteraard evenzeer voor een functie bij de voormalige gemeente.

Paragraaf 3 Informatie

Wettelijk kader

Informatieplicht

Burgemeester en wethouders en elk van zijn leden zijn verplicht alle inlichtingen te geven die de raad nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Het betreft zowel een actieve als een passieve informatieplicht. Ook als individuele raadsleden informatie vragen zal die informatie aan deze raadsleden moeten worden verstrekt. De informatie kan alleen worden geweigerd als die in strijd is met het openbaar belang (artikelen 169 en 180 Gemeentewet).

Het Reglement van Orde voor de gemeenteraad kan bepalingen bevatten die betrekking hebben op informatieverstrekking en de omgang met informatie.

Geheimhouding

- Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan het vertrouwelijke karakter bekend is of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift ieder tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit (artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).
- De raad, het college, de burgemeester en een commissie als bedoeld in hoofdstuk V van de Gemeentewet kunnen op grond van een belang, genoemd in artikel 5.1, eerst en tweede lid, van de Wet open overheid, een verplichting tot geheimhouding opleggen ten aanzien van informatie die bij dat orgaan berust (artikel 87 Gemeentewet). Hierbij gelden eveneens artikelen 88 en 89 van de Gemeentewet.
- De geheimhouding duurt voort totdat deze wordt opgeheven door het orgaan dat de geheimhouding oplegde, of – indien het aan de raad is overgelegd – de raad de geheimhouding opheft (artikel 89 van de Gemeentewet).
- Het schenden van de geheimhoudingsplicht is een misdrijf (artikel 272 Wetboek van Strafrecht).

Artikel 3.1

De burgemeester respectievelijk de wethouder zorgt ervoor dat vertrouwelijke en geheime informatie waarover men beschikt veilig wordt bewaard.

Artikel 3.2

De burgemeester respectievelijk de wethouder maakt niet ten eigen bate of ten bate van derden gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen niet openbare informatie.

Toelichting

Artikel 3.1

Het is belangrijk de juiste maatregelen te treffen om te voorkomen dat onbevoegden vertrouwelijke en/of geheime gegevens kunnen bezitten, raadplegen of beschadigen. Daarbij moet in de digitale setting worden gedacht aan de beveiliging van de computer, smartphones e.d. met wachtwoorden en het niet onbeheerd achterlaten van USB-sticks met vertrouwelijke/geheime informatie.

Paragraaf 4 Omgang met geschenken en uitnodigingen

Wettelijk kader

Afleggen eed of belofte

De eed of belofte die op grond van de artikelen 41a en 65 van de Gemeentewet moet worden afgelegd heeft onder meer betrekking op het geven, aannemen of beloven van giften, gunsten of geschenken. Zie voor de wetstekst inzake de eed of belofte het wettelijk kader onder 2 van deze Gedragscode. Hierin staande bepalingen ter voorkoming van belangenverstremming.

Artikel 4.1

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder accepteert geen geschenken, faciliteiten en diensten als zijn onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed.
2. Onverminderd het eerste lid kan de burgemeester respectievelijk de wethouder incidentele geschenken die een geschatte waarde van ten hoogste € 50 vertegenwoordigen behouden.
3. Geschenken die de burgemeester respectievelijk de wethouder uit hoofde van zijn ambt ontvangt en die een geschatte waarde van meer dan € 50 vertegenwoordigen worden, als zij niet worden teruggestuurd, eigendom van de gemeente.
4. De gemeentesecretaris legt een register aan van de geschenken met een geschatte waarde van meer dan € 50. In het register is aangegeven welke bestemming de gemeente hieraan heeft gegeven. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.
5. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen.

Artikel 4.2

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder accepteert geen lunches, diners, recepties en andere uitnodigingen die door anderen betaald of georganiseerd worden, tenzij dat behoort tot de uitoefening van de functie en de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel.
2. Bij twijfel legt de burgemeester respectievelijk de wethouder de uitnodiging ter bespreking voor aan burgemeester en wethouders.

Artikel 4.3

1. Invitaties voor excursies, evenementen en buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente legt de burgemeester respectievelijk de wethouder vooraf ter bespreking voor aan burgemeester en wethouders.
2. De burgemeester, onderscheidenlijk de wethouder maakt de excursies en evenementen die men heeft aanvaard openbaar binnen één week nadat de excursie, onderscheidenlijk het evenement heeft plaatsgevonden. Daarbij wordt ook openbaar gemaakt wie deze kosten voor zijn rekening heeft genomen.
3. De informatie is via internet beschikbaar.
4. De informatie over buitenlandse reizen voor rekening van derden wordt binnen één week na terugkeer in Nederland opgenomen in het register, bedoeld in artikel 5.3, tweede lid.

Toelichting

Artikel 4.1

In de gedragscode is uitgangspunt dat geschenken, faciliteiten en diensten niet worden geaccepteerd als hiermee de onafhankelijke positie van de bestuurder kan worden beïnvloed. Dat is in ieder geval aan de orde in onderhandelingsituaties. Is daarvan geen sprake dan kunnen om praktische redenen incidentele kleine geschenken (met een geschatte waarde van € 50 of minder) door de bestuurder worden aanvaard, echter nooit op het huisadres. Er zijn omstandigheden denkbaar waar elk geschenk, ongeacht de waarde, onacceptabel is. Duurdere geschenken worden niet aanvaard. Zij worden teruggestuurd of eigendom van de gemeente die zorgt voor een goede bestemming van het geschenk. In een openbaar register worden opgenomen welke geschenken van meer dan € 50 de gemeente heeft aanvaard en welke bestemming daaraan is gegeven.

Artikel 4.2

Dit geldt ook als het gaat om werkbezoeken.

Artikel 4.3

Het gaat hier om excursies en evenementen die betrokkene als burgemeester, onderscheidenlijk als wethouder aanvaardt. Excursies en evenementen in de hoedanigheid van lid van een politieke partij vallen hier dus niet onder. Bij de artikelen 4.2 en 4.3. dienen eveneens als afwegingskader de motieven van de uitnodigende partij beoordeeld te worden. Het kan en mag er niet om gaan de onafhankelijke positie van de bestuurders te beïnvloeden.

Paragraaf 5 Gebruik van voorzieningen van de gemeente

Wettelijk kader

Geen andere inkomsten:

Een bestuurder geniet geen andere vergoedingen ten laste van de gemeente dan die bij of krachtens wet toegestaan zijn (artikelen 44 en 66 Gemeentewet).

Procedure van declaratie:

Er zijn voor wethouders voorschriften opgenomen in de regeling rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers over de wijze van declaratie (inclusief het overleggen van bewijsstukken) van vooruit betaalde (zakelijke) kosten en over rechtstreekse facturering van (zakelijke) kosten bij de gemeente.

Buitenlandse dienstreis voor wethouders:

Als de wethouder in het gemeentelijk belang een reis buiten Nederland maakt, worden de in redelijkheid gemaakte noodzakelijke reis- en verblijfkosten vergoed. Voor een reis in het gemeentelijk belang buiten Nederland, niet zijnde een reis naar een Europese instelling, is vooraf toestemming van burgemeester en wethouders vereist.

De raad kan aan deze toestemming voorwaarden verbinden.

Artikel 5.1

1. Het bestuursorgaan richt de financiële en administratieve organisatie zodanig in dat er een getrouw beeld mogelijk is van de juistheid en rechtmatigheid van de uitgaven en hanteren heldere procedures over de wijze waarop functionele uitgaven rechtstreeks in rekening worden gebracht of kunnen worden gedeclareerd bij de gemeente.
2. De burgemeester en de wethouder verantwoordt zich over zijn gebruik van de voorzieningen volgens de in het kader van het eerste lid vastgestelde regels en procedures.

Artikel 5.2

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder meldt het voornemen tot een buitenlandse dienstreis of een uitnodiging daartoe aan burgemeester en wethouders. De bestuurder verschaft daarbij informatie over het doel en de duur van de reis, de bijbehorende beleidsoverwegingen, de samenstelling van het gezelschap dat meereist, de geraamde kosten en de wijze waarop van de reisverslag wordt gedaan.
2. De burgemeester onderscheidenlijk de wethouder meldt daarbij tevens als men voornemens is om de buitenlandse reis voor privédoeleinden te verlengen. De extra kosten van de verlenging komen daarbij volledig voor eigen rekening.
3. Burgemeester en wethouders betreft alle aspecten in de besluitvorming en informeert de raad zo spoedig mogelijk over het genomen besluit.

Artikel 5.3

1. De burgemeester respectievelijk een wethouder legt verantwoording af over afgelegde buitenlandse dienstreizen. De bestuurder maakt in ieder geval openbaar wat het doel, de bestemming en de duur van de buitenlandse dienstreis is geweest en wat daarvan de kosten waren voor de gemeente.
2. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 5.4

Voor de toepassing van de artikelen 5.2 en 5.3 wordt onder buitenlandse dienstreis niet verstaan een dienstreis naar een Europese instelling.

Artikel 5.5

De burgemeester respectievelijk een wethouder declareert geen kosten die reeds op andere wijze worden vergoed.

Artikel 5.6

Gebruik van voorzieningen en eigendommen van de gemeente ten eigen bate of ten bate van derden is niet toegestaan, tenzij hier andere afspraken over gemaakt zijn.

Toelichting

Artikel 5.1

Aan bestuurders worden rechtspositionele voorzieningen, vergoedingen en andere verstrekkingen geboden die een goed functioneren van de bestuurders mogelijk maken. Wat betreft de uitwerking van de principes van dit stelsel wordt aangesloten bij Regeling rechtspositie decentrale politieke ambtsdrager en de werkwijze genoemd in de Handboek Integriteit voor Politieke Ambtsdragers:

- a. in beginsel worden voorzieningen en verstrekkingen in bruikleen ter beschikking gesteld;
- b. indien een voorziening of verstrekking niet in bruikleen ter beschikking kan worden gesteld, wordt de factuur direct ten laste van de begroting van het bestuursorgaan betaald;
- c. het vergoeden van voorzieningen en verstrekkingen achteraf door het indienen van declaraties, wordt tot een minimum beperkt;
- d. voorzieningen, verstrekkingen en declaraties worden maandelijks openbaar gemaakt op internet.

Uitgangspunt is hier dat zo weinig mogelijk uitgaven door de bestuurder zelf worden gedaan via een privérekening. Geldstromen tussen de rekening van het bestuursorgaan en de persoonlijke rekening van de bestuurder maken een zwaardere controle op de uitgaven noodzakelijk. De bestuurder zal zich uiteraard nauwgezet moeten houden aan de regels en procedures die er met het oog hierop gelden.

Artikelen 5.2 en 5.3

Uitgangspunten zijn hier eigen verantwoordelijkheid, transparantie en bereidheid om verantwoording af te leggen. De beoordeling van de noodzaak van de buitenlandse dienstreis ligt uiteindelijk bij burgemeester en wethouders.

Ingevolge artikel 5.4 gelden de bepalingen van de artikelen 5.2 en 5.3 niet voor de meer reguliere (buitenlandse) dienstreizen naar een Europese instelling in het buitenland. Voor dergelijke (buitenlandse) reizen vormen deze bepalingen wel een belangrijke richtsnoer.

Buitenlandse reizen die worden gemaakt ten behoeve van de politieke partij zijn geen 'dienstreizen' vallen dus niet onder de artikelen 5.2 en 5.3 en komen niet ten laste van de gemeente.

Artikel 5.6

Stelregel is dat privégebruik van gemeentelijke voorzieningen niet is toegestaan. Wel hebben organisaties mogelijk een specifieke regeling die privégebruik van bedrijfsmiddelen reguleert, zoals privégebruik van bedrijfsmiddelen.

Paragraaf 6 Uitvoering gedragscode

Artikel 6.1

De gemeenteraad bevordert de eenduidige interpretatie van de gedragscode. Ingeval van leemtes en onduidelijkheden in de gedragscode voorzien zij daarin.

Artikel 6.2

1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:

- a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
- b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
- c. de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.

2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.

Toelichting

Artikel 6.1

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan en als zodanig verantwoordelijk voor de inhoud van de gedragscode, voor een eenduidige interpretatie daarvan en voor wijziging/aanvulling daarvan bij onduidelijkheden of leemtes.

Artikel 6.2

De Gemeentewet verplicht de gemeenteraad om voor zichzelf en voor de bestuurders een gedragscode vast te stellen. Aanvullend op de wettelijke regels die gelden voor politieke ambtsdragers, bevat de gedragscode een aantal materiële normen waaraan de politieke ambtsdragers zich committeren.

De burgemeester krijgt de wettelijke taak om de bestuurlijke integriteit van zijn gemeente te bevorderen (artikel 170 lid 2 Gemeentewet). Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de portefeuille 'integriteit' duidelijk belegd. De wettelijke bepalingen bieden de ruimte om naar gelang de situatie handelend op te treden, waarbij niet alleen gedacht moet worden aan het optreden bij incidenten.

Belangrijk onderdeel is ook de preventie: ervoor te zorgen dat integriteit en integriteitsbewustzijn in de bestuurlijke gremia een plek krijgen en daarbij afspraken te maken over een regelmatige bespreking van het thema integriteit, zowel met de raad als binnen het bestuur. De burgemeester hoeft hier niet alleen voor te staan. Een daartoe aangewezen contactpersoon of vertrouwenspersoon bijvoorbeeld de griffier kan hier in relatie tot de gemeenteraad eveneens een belangrijke rol in spelen.

Tot slot heeft de gemeenteraad met de burgemeester nadere afspraken gemaakt over de werkwijze die wordt gevolgd ingeval zich een incident of een vermoeden van een integriteitsschending voordoet (Procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers). Deze procesafspraken zijn onderdeel van de gedragscode. De onderwerpen, genoemd in artikel 6.2, eerste lid, zijn niet uitputtend.

Gedragcode Integriteit raadsleden van de gemeente Leeuwarden 2024

De raad van de gemeente Leeuwarden;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van

Gelet op de artikelen 15, derde lid van de Gemeentewet;

Gezien het advies van het presidium,

Besluiten vast te stellen de Gedragcode Integriteit Raadsleden van de gemeente Leeuwarden 2024

Inleiding

Deze inleiding maakt integraal onderdeel uit van deze gedragscode. Goed bestuur is integer bestuur. Daarmee is integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers, maar een gezamenlijk belang dat de hele gemeenteraad en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat. De gedragscode richt zich daarom zowel tot de individuele politieke ambtsdragers als tot de bestuursorganen. Ons democratische systeem en de democratische processen kunnen niet zonder integer functionerende organen en functionarissen.

Integriteit van politieke ambtsdragers verwijst naar de zorgvuldigheid die politieke ambtsdragers moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Dat betekent de verantwoordelijkheid nemen die met de functie samenhangt en bereid zijn verantwoording af te leggen aan collega-bestuurders en/of (leden van) de volksvertegenwoordiging en bovenal aan de burger. In de democratische rechtsstaat dient een ieder zich te houden aan de wetten en regels die op democratische wijze zijn vastgesteld. Dat geldt zeker voor de politieke ambtsdragers die (mede)verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming van die wetten en regels. Zonder dat zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat worden ondermijnd en het draagvlak voor de naleving van de wetten en regels verdwijnen.

Vertrekpunt voor de politieke ambtsdrager is dan ook de eed of gelofte die de politieke ambtsdrager bij de ambtsaanvaarding aflegt. Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang. De volksvertegenwoordiging stelt zowel voor de eigen leden als voor de dagelijkse bestuurders (voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur) een gedragscode vast. Dat is zo vastgelegd in de Gemeentewet. De gedragscode is richtsnoer voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en heeft tot doel hen te ondersteunen bij de invulling van hun verantwoordelijkheid voor de integriteit van het openbaar bestuur.

Voor de twee groepen van politieke ambtsdragers (volksvertegenwoordigers en dagelijkse bestuurders) is er een afzonderlijke gedragscode. Onderhavige gedragscode heeft betrekking op de

volksvertegenwoordigers: de raadsleden. Veel bepalingen zijn voor dagelijkse bestuurders en volksvertegenwoordigers gelijk. Er zijn ook verschillen. Die hebben te maken met de staatsrechtelijke posities en met de voor hen geldende wettelijke (integriteits)regels.

De gemeenteraad is een politiek orgaan. In de volksvertegenwoordigingen worden specifieke of (partij-) politieke belangen ingebracht voor het algemeen belang van de gemeente. De raadsleden krijgen het mandaat van hun kiezers en de gedragscode dient de vervulling van het kiezersmandaat te ondersteunen.

Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van raadsleden evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies.

Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Een gedragscode heeft dus niet de juridische status van een algemeen verbindend voorschrift zoals een gemeentelijke verordening waaruit rechten en verplichtingen voortvloeien. Er is sprake van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de raad zelf. In dit licht moeten de regels in de code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De raadsleden kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben. De gedragscodes bieden volksvertegenwoordigers een handvat om andere politieke ambtsdragers aan te spreken op hun gedrag en hieruit wellicht (politieke) consequenties te trekken. Integriteit is een thema dat betekenis krijgt in het handelen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is slechts een dode letter. Daarom moet het handelen van politieke ambtsdragers regelmatig onderwerp van gesprek zijn, juist ook onderling, en ook daarbij geeft de gedragscode ondersteuning. De code en de voorgestelde registraties zijn instrumenten. Integriteit is uiteindelijk niet in regels te vangen. In de woorden van de schrijver C.S. Lewis gaat het om 'doing the right thing, even when no one is watching'.

Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen raadsleden onderling en tussen raadsleden en ambtenaren, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van belang. In de omgang met burgers, ambtenaren, externe partijen en andere raadsleden wordt van een raadslid correct, fatsoenlijk, en respectvol gedrag verwacht dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag, zoals hinderlijk gedrag, intimidatie, dubbelzinnige opmerkingen, handtastelijkheden, agressie, pesten en discriminatie.

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Wettelijke grondslag

De raad stelt een gedragscode vast voor hun leden (artikelen 15, derde lid, Gemeentewet).

Artikel 1.1

Deze gedragscode geldt voor de raadsleden¹, maar richt zich ook tot de bestuursorganen.

Artikel 1.2

De gedragscode is openbaar en via internet beschikbaar.

Paragraaf 2 Voorkomen van belangenverstremgeling

Wettelijke grondslag

Afleggen van de eed of belofte conform artikel 14 van de Gemeentewet.

Alvorens zijn functie te kunnen uitoefenen leggen de raadsleden, in handen van de voorzitter, de volgende eed (verklaring en belofte) af:

“Ik zweer (verklaar) dat ik, om tot lid van de raad benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van de raad naar eer en geweten zal vervullen (..)”

Gelet op artikel 14, tweede lid van de Gemeentewet bestaat de mogelijkheid om de eed of belofte in het Fries af te leggen.

Artikel 2.1

Een raadslid neemt (conform artikel 28 lid 1 van de Gemeentewet) niet deel aan de beraadslaging en stemming over:

1. Een aangelegenheid die het raadslid rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij het raadslid als vertegenwoordiger is betrokken;
2. De vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan het raadslid rekenplichtig is of tot welks bestuur het raadslid hoort.

Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden (artikel 2:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht).

¹ Op grond van de Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Leeuwarden 2023, is de gedragscode ook bindend voor fractieassistenten.

Artikel 2.2

1. Verboden overeenkomsten/handelingen: raadsleden mogen in geschillen, waar de gemeente (bestuur) partij is, niet als advocaat, adviseur of gemachtigde werkzaam zijn. Zij mogen bepaalde overeenkomsten, waar de gemeente bij betrokken is, niet rechtstreeks of middellijk aangaan. Van verboden overeenkomsten kan ontheffing worden verleend (artikel 15, eerste en tweede lid, Gemeentewet).
2. Op overtreding staat uiteindelijk de sanctie van schorsing en vervallenverklaring van het lidmaatschap van de volksvertegenwoordiging (artikel X8 Kieswet).
3. Onverenigbaarheid van functies: het zijn van volksvertegenwoordiger sluit het hebben van een aantal andere functies uit (artikel 13 Gemeentewet). Dat leidt er uiteindelijk toe dat betrokkene ophoudt lid te zijn van de volksvertegenwoordiging (artikel X1 Kieswet)
4. Openbaarmaking nevenfuncties: volksvertegenwoordigers maken openbaar welke nevenfuncties zij vervullen. De openbaarmaking vindt plaats terstond na benoeming tot raadslid of aanvaarding van een functie en geschiedt zowel op elektronische wijze als door terinzagelegging op het gemeentehuis (artikel 12 Gemeentewet).

Artikel 2.2.1

1. Het raadslid levert de griffier de informatie aan over de (neven)functies die openbaar gemaakt moeten worden, bij aanvang van het raadslidmaatschap. Als gaande het lidmaatschap een nieuwe (neven)functie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot een bestaande (neven)functie wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de griffier.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de (neven)functie;
 - b. de organisatie voor wie de (neven)functie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het raadslidmaatschap; en
 - d. of de (neven)functie bezoldigd of onbezoldigd is;
3. de griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Toelichting

Bovenstaand artikel betreft een uitwerking van de wettelijke verplichting om nevenfuncties openbaar te maken. De informatie wordt neergelegd in een openbaar register. Het raadslid is verantwoordelijk voor de tijdige aanlevering van de informatie en voor de actualiteit daarvan.

Paragraaf 3 Informatie

Wettelijk kader

Informatieplicht

Burgemeester en wethouders en elk van zijn leden zijn verplicht alle inlichtingen te geven die de raad nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Het betreft zowel een actieve als een passieve informatieplicht. Ook als individuele raadsleden informatie vragen zal die informatie aan deze

raadsleden moeten worden verstrekt. De informatie kan alleen worden geweigerd als die in strijd is met het openbaar belang (artikel 169 Gemeentewet).

Het Reglement van Orde voor de gemeenteraad bevat bepalingen die betrekking hebben op informatieverstrekking en de omgang met informatie.

Geheimhouding

- Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan het raadslid het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift men tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit (artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).
- De raad, het college, de burgemeester en een commissie als bedoeld in hoofdstuk V van de Gemeentewet kunnen op grond van een belang, genoemd in artikel 5.1, eerst en tweede lid, van de Wet open overheid, een verplichting tot geheimhouding opleggen ten aanzien van informatie die bij dat orgaan berust (artikel 87 Gemeentewet). Hierbij gelden eveneens artikelen 88 en 89 van de Gemeentewet.
- De geheimhouding duurt voort totdat deze wordt opgeheven door het orgaan dat de geheimhouding oplegde, of – indien het aan de raad is overgelegd – de raad de geheimhouding opheft (artikel 89 van de Gemeentewet).
- Het schenden van de geheimhoudingsplicht is een misdrijf (artikel 272 Wetboek van Strafrecht).

Artikel 3.1

Het raadslid gaat zorgvuldig en correct om met de informatie waarover het raadslid uit hoofde van zijn lidmaatschap van de raad beschikt en zorgt ervoor dat vertrouwelijke en geheime informatie veilig wordt bewaard.

Artikel 3.2

Het raadslid maakt niet ten eigen bate of ten bate van derden gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen niet openbare informatie.

Toelichting

Artikel 3.1

Het is belangrijk de juiste maatregelen te treffen om te voorkomen dat onbevoegden vertrouwelijke en/of geheime gegevens kunnen bezitten, raadplegen of beschadigen. Daarbij moet in de digitale setting worden gedacht aan de beveiliging van de computer, smartphones e.d. met wachtwoorden en het niet onbeheerd achterlaten van USB-sticks met vertrouwelijke/geheime informatie.

Paragraaf 4 Omgang met geschenken en uitnodigingen

Wettelijk kader

Afleggen eed of belofte

De eed of belofte die het raadslid op grond van artikel 14 van de Gemeentewet moet afleggen heeft onder meer betrekking op het geven, aannemen of beloven van giften, gunsten of geschenken. Zie voor de wettekst inzake de eed of belofte het wettelijk kader onder punt 2 van deze Gedragscode. Hierin staan de bepalingen ter voorkoming van belangenverstrengeling.

Artikel 4.1

1. Een raadslid accepteert geen geschenken, faciliteiten en diensten als de onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed.
2. Onverminderd het eerste lid kan het raadslid incidentele geschenken die een geschatte waarde van ten hoogste € 50 vertegenwoordigen behouden.
3. Geschenken die het raadslid uit hoofde van zijn ambt ontvangt en die een geschatte waarde van meer dan € 50 vertegenwoordigen worden, als zij niet worden teruggestuurd, eigendom van de gemeente.
4. De griffier legt een register aan van de geschenken met een geschatte waarde van meer dan € 50. In het register is aangegeven welke bestemming de gemeente hieraan heeft gegeven. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.
5. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen.

Artikel 4.2

1. Deelname aan excursies, evenementen en buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente maakt het raadslid binnen één week na deelname openbaar. Daarbij wordt ook openbaar gemaakt wie de kosten voor zijn rekening heeft genomen
2. De informatie is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 4.3

1. Een raadslid meldt de griffier de ondernomen buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente binnen één week na terugkeer in Nederland. Het raadslid meldt in ieder geval het doel, de bestemming en de duur van de reis en wat daarvan de kosten waren.
2. De griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Toelichting

Artikel 4.1

In de gedragscode is uitgangspunt dat geschenken, faciliteiten en diensten niet worden geaccepteerd als hiermee de onafhankelijke positie van de het raadslid kan worden beïnvloed. Dat is in ieder geval aan de orde in onderhandelingssituaties. Is daarvan geen sprake dan kunnen om praktische redenen incidentele kleine geschenken (met een geschatte waarde van € 50 of minder) door het raadslid worden aanvaard, echter nooit op het huisadres. Duurdere geschenken worden niet aanvaard. Zij worden teruggestuurd of eigendom van de gemeente die zorgt voor een goede bestemming van het geschenk. In een openbaar register worden opgenomen welke geschenken van meer dan € 50 de gemeente heeft aanvaard en welke bestemming daaraan is gegeven.

Artikelen 4.2 en 4.3

Het gaat hier om excursies en evenementen die betrokkene als raadslid aanvaardt. Excursies en evenementen en buitenlandse reizen in de hoedanigheid van lid van een politieke partij vallen hier dus niet onder.

Paragraaf 5 Gebruik van voorzieningen van de gemeente

Wettelijk kader

Procedure van declaratie:

Er zijn voor raadsleden voorschriften opgenomen in de Verordening rechtspositie raadsleden gemeente Leeuwarden over de wijze van declaratie (inclusief het overleggen van bewijsstukken) van vooruit betaalde (zakelijke) kosten en over rechtstreekse facturering van (zakelijke) kosten bij de gemeente.

Buitenlandse excursie of reis voor raadsleden:

De raad kan een raadslid (of een delegatie van raadsleden) toestemming verlenen voor een excursie of een reis naar het buitenland. Die excursie/reis moet zijn georganiseerd door of vanwege de gemeente. De in redelijkheid gemaakte reis- en verblijfskosten komen voor rekening van de gemeente.

De gemeenteraad kan aan deze toestemming voorwaarden verbinden.

Artikel 5.1

1. Het bestuursorgaan richt de financiële en administratieve organisatie zodanig in dat er een getrouw beeld mogelijk is van de juistheid en rechtmatigheid van de uitgaven en hanteert heldere procedures over de wijze waarop functionele uitgaven rechtstreeks in rekening worden gebracht of kunnen worden gedeclareerd bij de gemeente.
2. Het raadslid verantwoordt zich over zijn gebruik van de voorzieningen volgens de in het kader van het eerste lid vastgestelde regels en procedures.

Artikel 5.2

Een raadslid declareert geen kosten die reeds op andere wijze worden vergoed.

Artikel 5.3

Gebruik van voorzieningen en eigendommen van de gemeente te eigen bate of ten bate van derden is niet toegestaan, tenzij hier andere afspraken over gemaakt zijn.

Toelichting

Artikel 5.1

Aan raadsleden worden rechtspositionele voorzieningen, vergoedingen en andere verstrekkingen geboden die een goed functioneren van de bestuurders mogelijk maken. Wat betreft de uitwerking

van de principes van dit stelsel wordt aangesloten bij de werkwijze genoemd in de Handreiking Integriteit Politieke Ambtsdragers:

- a. in beginsel worden voorzieningen en verstrekkingen in bruikleen ter beschikking gesteld;
- b. indien een voorziening of verstrekking niet in bruikleen ter beschikking kan worden gesteld, wordt de factuur direct ten laste van de begroting van het bestuursorgaan betaald;
- c. het vergoeden van voorzieningen en verstrekkingen achteraf door het indienen van declaraties, wordt tot een minimum beperkt;
- d. voorzieningen, verstrekkingen en declaraties worden maandelijks openbaar gemaakt op internet.

Uitgangspunt is hier dat zo weinig mogelijk uitgaven door het raadslid zelf worden gedaan via diens privérekening. Geldstromen tussen de rekening van het bestuursorgaan en de persoonlijke rekening van de bestuurder maken een zwaardere controle op de uitgaven noodzakelijk. Het raadslid zal zich uiteraard nauwgezet moeten houden aan de regels en procedures die er met het oog hierop gelden.

Artikel 5.3

Stelregel is dat privégebruik van gemeentelijke voorzieningen niet is toegestaan.

Paragraaf 6 Uitvoering gedragscode

Artikel 6.1

De gemeenteraad bevordert de eenduidige interpretatie van de gedragscode. Ingeval van leemtes en onduidelijkheden in de gedragscode voorzien zij daarin.

Artikel 6.2

1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:
 - a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
 - b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
 - c. de procesafspraken die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.
2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.

Toelichting

Artikel 6.1

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan en als zodanig verantwoordelijk voor de inhoud van de gedragscode, voor een eenduidige interpretatie daarvan en voor wijziging/aanvulling daarvan bij onduidelijkheden of leemtes.

Artikel 6.2

De Gemeentewet verplicht de raad om voor zichzelf en voor de bestuurders een gedragscode vast te stellen.

Aanvullend op de wettelijke regels die gelden voor politieke ambtsdragers, bevat de gedragscode een aantal materiële normen waaraan de politieke ambtsdragers zich committeren. De burgemeester krijgt de wettelijke taak om de bestuurlijke integriteit van zijn gemeente te bevorderen. Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de portefeuille 'integriteit' duidelijk belegd. De wettelijke bepalingen bieden de ruimte om naar gelang de situatie handelend op te treden, waarbij niet alleen gedacht moet worden aan het optreden bij incidenten.

Belangrijk onderdeel is ook de preventie: ervoor te zorgen dat integriteit en integriteitsbewustzijn in de bestuurlijke gremia een plek krijgen en daarbij afspraken te maken over een regelmatige bespreking van het thema integriteit, zowel met de volksvertegenwoordiging als binnen het bestuur. De burgemeester hoeft hier niet alleen voor te staan. Een daartoe aangewezen contactpersoon of vertrouwenspersoon, bijvoorbeeld de griffier, kan hier in relatie tot de gemeenteraad eveneens een belangrijke rol in spelen.

Tot slot heeft de gemeenteraad met de burgemeester nadere afspraken gemaakt over de werkwijze die wordt gevolgd ingeval zich een incident of een vermoeden van een integriteitsschending voordoet: 'Procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden'. Dat geeft houvast en rust op het moment dat er gehandeld dient te worden. Al deze procesafspraken zijn onderdeel van de gedragscode. De onderwerpen, genoemd in artikel 6.2, eerste lid, zijn niet uitputtend.

Procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding.....	3
Vier basisprincipes	4
Wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester	5
Samenvatting.....	6
Fase 1 Bespreken en melden	7
Sectie 1: Route voor raadsleden	7
Sectie 2: Route voor wethouders.....	10
Sectie 3: Route voor de burgemeester	13
Fase 2 Duiden en Onderzoek	15
Stap 1: Duiding en vooronderzoek	15
Stap 2: Integriteitsonderzoek.....	17
Fase 3 Oordelen en sanctioneren	18
Fase 4 Evalueren en Leren	20
Rollen en taken.....	21

Inleiding

In de voorliggende ‘Procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden’ (hierna de Procesafspraken) staan de procesafspraken die wij - raadsleden¹, wethouders en burgemeester van de gemeente Leeuwarden - met elkaar hebben gemaakt over een zorgvuldige handelwijze bij een vermeende integriteitsschending², zoals beschreven in de gedragscodes. De procesafspraken bieden een routekaart voor alle politieke ambtsdragers wanneer zij twijfelen aan een eigenhandeling of die van een ander. Daarnaast bieden de procesafspraken ook het instrumentarium voor de burgemeester om zijn wettelijke taak als ‘hoeder van de integriteit’ uit te oefenen en een zorgvuldige procesgang - rekenschap gevende van alle geldende principes van hoor en wederhoor en proportionaliteit - van melding tot mogelijke sanctionering te garanderen.

Met deze procesafspraken geven wij, de politieke ambtsdragers van de gemeente Leeuwarden, aan dat wij bepaalde principes delen: dat wij hechten aan zorgvuldigheid en goede omgangsvormen en dat wij bij het toezien op de naleving van de gedragscode en onderliggende wetgeving uitstijgen boven de partijpolitiek. Dit ter bescherming van iedere individuele politieke ambtsdrager en de geloofwaardigheid van de lokale politiek in Leeuwarden.

De procesafspraken zijn er ter ondersteuning van de politieke ambtsdragers, maar draagt tegelijk ook zorg voor de zorgvuldige omgang bij een vermeende integriteitsschending van een ambtenaar uit de ambtelijke organisatie of bij de griffie. De procesafspraken geven duidelijk aan wie het eerste aanspreekpunt is voor de politieke ambtsdragers en welke vervolgstappen (mogelijk) volgen. Op deze wijze is er steeds duidelijkheid over de te ondernemen stappen en de personen die aan zet zijn bij de verschillende stappen.

De gedragscodes van de raadsleden, de wethouders en de burgemeester vormen samen met deze procesafspraken de basisstructuur van de bestuurlijk integriteit in Leeuwarden. Beide documenten zijn openbaar en door derden te raadplegen. De procesafspraken appelleren aan een gedeelde opvatting over goede samenwerking en omgangsvormen. Raadsleden, wethouders en de burgemeester ontvangen bij aantreden een exemplaar van beiden.

Met het oog op de zorgvuldige omgang met vermoedens bij het handelen van de burgemeester zal ook een exemplaar van de procesafspraken aan de Commissaris van de Koning (hierna: CvDK) van de provincie Fryslân worden aangeboden.

Dit document is geen statisch stuk. De hierin gemaakte werkafspraken zullen met enige regelmaat tegen het licht worden gehouden, steeds met het oog op het bevorderen van het goed functioneren van het gemeentebestuur.

¹ overal waar in de procesafspraken ‘raadsleden’ staat geschreven, kan ook fractieassistent worden gelezen. Een fractieassistent is op grond van de Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Leeuwarden 2023 geboden aan de gedragscode en deze procesafspraken.

² ‘Een integriteitsschending is een gedraging van een politieke ambtsdrager die in strijd is met het handelen als ‘goed bestuurder’ of ‘goed volksvertegenwoordiger’. Het kan gaan om feiten die wettelijk strafbaar zijn, maar ook om handelingen die in strijd zijn met geschreven of ongeschreven regels’. (Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers BZK)

Vier basisprincipes

1. Onpartijdige handhaving

Onze gedragscodes voor raadsleden, wethouders en de burgemeester (en de wetten waarop ze gebaseerd zijn) definiëren integriteitsschendingen en leggen zo de morele minima vast waaraan hun handelen moet voldoen. Over deze ondergrens zijn alle politieke partijen het eens; de kern is dat de zuiverheid van de besluitvorming erdoor wordt gewaarborgd. Gegeven de brede overeenstemming over de morele minima uit de gedragscodes, is er geen enkele reden om de handhaving ervan inzet te maken van partijpolitiek. Ook het verschil tussen oppositie en coalitie mag in de handhaving geen rol spelen. Gebeurt dat toch, dan is de kans groot dat er in de handhaving onrecht geschiedt. Uit het beginsel van onpartijdige handhaving volgt dat alle volksvertegenwoordigers en bestuurders de discipline moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitstekeningen boven de partijen te staan.

2. Terughoudend met publiciteit

In Nederland wordt de politiek kritisch gevolgd door de media. Dat is een groot goed. Bij vermeende integriteitsschendingen door politici kan het echter voorkomen dat er in de media al een veroordeling plaatsvindt voordat er onderzoek is gedaan met als gevolg willekeur, schade aan (onschuldige?) individuele ambtsdragers en aantasting van de geloofwaardigheid van de politiek. Daarom is het zaak dat alle betrokkenen bij een integriteitstekening de grootst mogelijke terughoudendheid betrachten en de kwestie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Hieruit volgt ook dat in alle stadia van de afhandeling van een kwestie de groep die erbij betrokken wordt zo klein mogelijk moet zijn. Als er uiteindelijk werkelijk sprake blijkt te zijn van een integriteitsschending en er een oordeel is gevormd over de ernst daarvan en over een passende sanctie, mag en moet de kwestie naar buiten worden gebracht.

3. Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender

Iedereen die mogelijk een integriteitsschending heeft begaan, heeft er recht op dat er uiterste zorgvuldigheid wordt betracht in alle fasen van de handhaving. Dat begint al voordat de betreffende handeling is uitgevoerd. Heeft u er weet van dat iemand van plan is om iets te doen wat een integriteitsschending kan opleveren, dan wordt u geacht de persoon daarvoor te waarschuwen en de weg te wijzen naar advies. Iedere politieke ambtsdrager die twijfelt, heeft recht op vertrouwelijk advies. Komt iemand onder de verdenking te staan van het plegen van een integriteitsschending, dan dient via een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een integriteitsonderzoek volgen waarin ook de context wordt meegenomen en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Een eventuele sanctie moet passend zijn en in verhouding staan tot de schending.

4. Bescherming van slachtoffers

Iedereen die mogelijk het slachtoffer is geworden van een interpersoonlijke schending - zoals discriminatie, pesten, seksuele intimidatie of seksueel geweld - heeft het recht om gehoord te worden, recht op een interventie om de schending stop te zetten als deze nog gaande is en recht op hulp, voor zover nodig.

Wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester

Sinds 1 februari 2016 heeft de wetgever de rol van ‘hoeder van de integriteit’ belegd bij de burgemeester (Gemeenwet artikel 170). Hiermee werd een rol die de burgemeester in de praktijk al vervulde formeel in de wet vastgelegd. De wetgever liet echter na de burgemeester instrumenten aan te reiken om aan deze rol invulling te geven. Dat kon de wetgever ook niet doen, gegeven de positie van de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan.

Met deze procesafspraken krijgt de burgemeester bepaalde welomschreven taken en beslissingsbevoegdheden toebedeeld op basis waarvan de burgemeester in geval van vermeende integriteitsschendingen zodanig kan optreden dat de zorgvuldigheid wordt gediend.

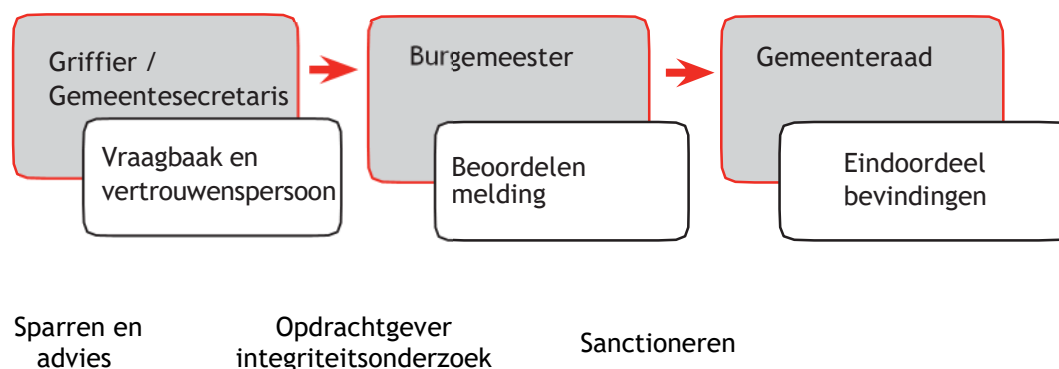
Met de wetwijziging ‘Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur’ heeft de wetgever een rol vergelijkbaar aan die van de burgemeester belegd bij de commissaris van de koning (Provinciewet artikel 182). Dit artikel biedt ruimte aan de commissaris om te adviseren en te bemiddelen in een gemeente indien daar de bestuurlijke integriteit in het geding is en de bestuurlijke verhoudingen er verstoord zijn³.

³ Provinciewet, art. 182, lid 1.c: ‘De commissaris is (...) belast met (...) het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding

Samenvatting

De procesafspraken zijn opgezet als een routekaart voor politieke ambtsdragers die overwegen om een vermeende integriteitsschending in het gemeentebestuur te bespreken en/of te melden. De route kent een eenvoudige basisstructuur, die vervolgens voor verschillende categorieën politieke ambtsdragers nader wordt uitgewerkt. Telkens gaat het om de vraag: 'Wat doe ik nu?'

De **basisstructuur** van het proces ziet er zo uit:

Toelichting

Voor alle politieke ambtsdragers is een vraagbaak/vertrouwenspersoon beschikbaar. Een raadslid dat twijfelt over een handeling of overweegt een melding te doen, overlegt met de griffier. Een wethouder overlegt in zo'n geval met de gemeentesecretaris. De route is als volgt:

- Is de betreffende handeling nog niet uitgevoerd? Dan is het zaak dat een integriteitsschending wordt voorkomen. De vertrouwenspersoon staat de twijfelende politieke ambtsdrager terzijde met advies. Zo nodig wordt de burgemeester ingeschakeld; het advies van de burgemeester is leidend.
- Is de betreffende handeling reeds uitgevoerd? En blijkt uit overleg met de vertrouwenspersoon dat het mogelijk om een integriteitsschending gaat? Dan wordt dit vermoeden bij de burgemeester gemeld, die besluit of de zaak een vervolg krijgt

De burgemeester is verantwoordelijk voor het beoordelen van de melding (via vooronderzoek) en eventuele opdrachtverstrekking voor integriteitsonderzoek. De burgemeester kan daarbij een beroep doen op Steunpunt Integriteitsonderzoeken Politieke Ambtsdragers (SIPA)⁴.

Indien de conclusie luidt dat er een schending is begaan, dan legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad en kan hierbij adviseren over de ernst van de schending. De gemeenteraad velst het eindoordeel en kan een sanctie opleggen. Van een traject dat is afgerond, kunnen in gezamenlijkheid lessen worden geleerd.

In de volgende vier hoofdstukken wordt de hierboven geschetste basisstructuur nader uitgewerkt in concrete procesafspraken. Elk hoofdstuk bestrijkt vier fases:

- 1) bespreken en melden
- 2) duiden en onderzoeken
- 3) oordelen en sanctioneren
- 4) evalueren en leren.

⁴ <https://www.caop.nl/steunpunt-integriteit/>

Om de procesafspraken werkbaar te maken, wordt op punten afgeweken van de basisstructuur. Om een voor de hand liggend voorbeeld te noemen: als het de burgemeester zelf is die onder verdenking komt te staan, kan deze niet de rol van opdrachtgever voor het onderzoek op zich nemen.

Fase 1 Bespreken en melden

Iedere politieke ambtsdrager kan voor de vraag komen te staan of een bepaalde handeling geoorloofd is. Daarom is het nodig dat de weg naar deskundig advies helder is. Het bespreken van twijfels en vragen hoort gemeengoed te zijn.

Indien de twijfels een voorgenomen handeling van een ander betreffen, is het belangrijk om tijdig met diegene in gesprek te gaan. Dit ter bescherming van zowel de betrokkene zelf als de gemeentelijke bestuursorganen. Zeker als de mogelijk te plegen schending ernstig zou kunnen zijn, is aanspreken en waarschuwen geboden.

Aanspreken: wanneer niet?

Het kan voorkomen dat er goede redenen zijn om het gesprek met de ander over een reeds uitgevoerde handeling niet aan te gaan. Voorbeelden zijn:

- Het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat aanspreken het onderzoeksbelang (en daarmee de waarheidsvinding) schaadt;
- De onderlinge verhoudingen zijn zo slecht dat effectief aanspreken niet mogelijk is.

De vertrouwenspersoon (d.w.z. de griffier of de gemeentesecretaris) is beschikbaar als vraagbaak en biedt ondersteuning. Indien nodig wordt ook de burgemeester ingeschakeld.

Als er vragen zijn over een reeds uitgevoerde handeling van een ander, vraagt de twijfelende politieke ambtsdrager altijd eerst de vertrouwenspersoon om advies: is deze handeling een schending? Als de twijfels aanhouden, is een melding bij de burgemeester de volgende stap. Eventueel doet degene die mogelijk een schending heeft gepleegd de melding zelf, na een gesprek met degene die de kwestie heeft aangekaart.

1. Route voor raadsleden

1.1 Betreft: eigen handelen

a) Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een raadslid in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de griffier op schrift worden gesteld en meegegeven worden aan het raadslid. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen het betrokken raadslid, de burgemeester en de griffier ervan.

b) Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal het raadslid in ieder geval de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester kan adviseren over de ernst van de schending en maakt dit bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2, duiden en onderzoeken wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.2 Betreft: handelen van een collega-raadslid

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een ander raadslid:

- Het raadslid bespreekt dit met de ander en verwoordt de twijfels.
- Als het gesprek tussen de raadsleden niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het twijfelende raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid, samen met de griffier naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- Dit raadslid volgt het advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een ander raadslid:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met het collega-raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7)
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 1.1.b.).
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2, duiden en onderzoeken wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.3 Betreft: handelen van een wethouder

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder:

- Het raadslid bespreekt dit met de wethouder en verwoordt de twijfels.
- Als het gesprek tussen het raadslid en de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid, samen met de griffier naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.

- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader ‘Aanspreken: wanneer niet?’, pagina 7).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester, het college van B&W en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 1.1.b.).
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.4 Betreft: handelen van de burgemeester

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien het raadslid en de griffier concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de griffier, gaat het raadslid zelf naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat de burgemeester een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en het raadslid houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan het raadslid ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en in de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco-burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid samen met de griffier in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader ‘Aanspreken: wanneer niet?’, pagina 7).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover (zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen het raadslid en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan het raadslid melding doen bij de CvdK. Het is dan aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.5 Betreft: handelen van de griffier⁵

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier:

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester afwijkt, meldt de griffier dit zelf aan de gemeenteraad. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

⁵ Indien een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een raadsadviseur of griffiemedewerker, bespreekt het raadslid dit met de griffier, die hier het gemandateerd bevoegd gezag is. De griffier besluit, in overleg met de burgemeester - bij een uitgevoerde handeling - of een melding doorgezegt moet worden in lijn met de geldende interne regeling voor alle ambtenaren.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier:

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De gemeenteraad beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie of de griffie

Een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of al uitgevoerde) handeling van een ambtenaar:

- Het raadslid bespreekt de twijfels met de burgemeester.
- Als de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris of de griffier, die het gemandateerde bevoegd gezag is over de ambtenaren. De gemeentesecretaris of de griffier besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden in lijn met de geldende interne meldregeling. Communicatie met de melder verloopt steeds via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van deze procesafspraken. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college. Bij eventuele vervolgstappen worden interne of externe deskundigen betrokken.

2. Route voor wethouders

2.1 Betreft: eigen handelen

a) Een wethouder twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een wethouder in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de gemeentesecretaris op schrift worden gesteld en meegegeven aan de wethouder. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen de betrokken wethouder, de burgemeester en de gemeentesecretaris ervan.

b) Een wethouder twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de wethouder in ieder geval het college en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester kan adviseren over de ernst van de schending en maakt dit bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).

- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.2 Betreft: handelen van een raadslid

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid:
- De wethouder bespreekt dit met het raadslid en verwoordt de twijfels.
 - Als het gesprek tussen de wethouder en het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de wethouder de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder, samen met de griffier naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid.
 - Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid:
- De wethouder vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 1.1.b.).
 - Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.3 Betreft: handelen van een collega-wethouder

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van collega-wethouder:
- De wethouder bespreekt dit met de andere wethouder en verwoordt de twijfels.
 - Als het gesprek tussen de wethouders niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de twijfelende wethouder de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder, samen met de gemeentesecretaris naar de burgemeester.
 - Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
 - De betrokken wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een collega-wethouder:
- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de collega-wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf het college van B&W en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 2.1.b.).
 - Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.4 Betreft: handelen van de burgemeester

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester:
- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.

- Indien de wethouder en de gemeentesecretaris concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de gemeentesecretaris, gaat de wethouder, eventueel vergezeld door de gemeentesecretaris, naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat de CvdK een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en de wethouder houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan de wethouder ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco- burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder samen met de gemeentesecretaris in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt de burgemeester dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen de wethouder en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan de wethouder melding doen bij de CvdK. Het is aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.5 Betreft: handelen van de griffier

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier:

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouder en griffier niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de twijfelende wethouder de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder, samen met de gemeentesecretaris naar de burgemeester.
- Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de gemeenteraad. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de griffier, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf het college van B&W en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 2.1.b.).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

a) Een wethouder twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien de gemeentesecretaris daar reden toe ziet, wordt de melding doorgezet in lijn met de geldende interne meldregeling. Eventuele communicatie met de melder verloopt via de gemeentesecretaris. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van deze procesafspraken. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college en betreft de burgemeester interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

3. Route voor de burgemeester

3.1 Betreft: eigen handelen

- b) De burgemeester twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:
- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
 - De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt deze dit zelf aan de CvdK, in de collegevergadering en aan de gemeenteraad.
 - Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de locoburgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.
- b) De burgemeester twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling:
- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de burgemeester in ieder geval de wethouders en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties (zie fase 3)
 - Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.2 Betreft: handelen van een raadslid

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid:
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met het raadslid.
 - Als dit gesprek met het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het betrokken raadslid.
 - Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid:
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als het raadslid erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert het raadslid ij de gemeenteraad hierover (zie verder onder 1.1.b.).
 - Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.3 Betreft: handelen van een wethouder

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder:
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de gemeentesecretaris) de twijfels met de wethouder.
 - Als dit gesprek met de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de betrokkenen wethouder.
 - De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder:
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de wethouder erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zijn collega-wethouders en de gemeenteraad hierover (zie verder onder 2.1.b.).
 - Bij aanhoudende twijfel, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier:
- De burgemeester bespreekt dit met de griffier, verwoordt de twijfels en formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
 - De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de gemeenteraad. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier:
- De burgemeester bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf aan de gemeenteraad. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen (zie verder fase 3).
 - Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.5 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

- a) De burgemeester twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar:
- De burgemeester informeert de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden in lijn met de geldende interne meldregeling. De gemeentesecretaris verzorgt de communicatie met de melder (de burgemeester). Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van deze procesafspraken. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
 - In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester het college van wethouders en betreft interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Fase 2 Duiden en Onderzoek

Hieronder wordt beschreven welke stappen worden gezet indien in fase 1 gebleken is dat er sprake is van een vermoeden van een integriteitsschending dat mogelijk onderzocht moet worden. De beoordeling van de melding vormt in elk traject een cruciaal moment. Een zorgvuldige afweging is geboden, aangezien tot het instellen van een formeel, persoonsgericht onderzoek niet overhaast mag worden overgegaan. Indien uit het vooronderzoek blijkt dat de melding onderzoekswaardig is, volgt er een objectief integriteitsonderzoek.

Integritisme

Een beschuldiging van niet-integer gedrag raakt aan de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van een persoon. Om daar verweer tegen te voeren is geen eenvoudige opgave. Een beschuldiging is makkelijker gedaan dan rechtgezet en kan reputaties blijvend beschadigen. Zeker politieke ambtsdragers kunnen hierdoor (doelbewust) worden geraakt in hun functioneren. Maar ook de politiek of de organisatie kan langdurig last ondervinden van beschuldigingen van niet-integer handelen. Het oprekken van het begrip integriteit tot zaken die niets te maken hebben met integriteit of het ten onrechte uiten van beschuldigingen van niet-integer gedrag wordt ook wel 'integritisme' genoemd. Hierdoor verwatert integriteit en zorgt het voor verwarring over wat integer handelen is. Dit vraagt om scherpere en zorgvuldigheid bij de beoordeling van een melding en de communicatie hierover.

Stap 1: Duiding en vooronderzoek

1.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Bij een melding van een mogelijke integriteitsschending door een raadslid, een wethouder of de griffier beoordeelt de burgemeester of er sprake is van een onderzoekswaardige melding⁶.

Dit is het geval indien:

- de melding gebaseerd is op eigen kennis of waarneming van de melder en niet is gebaseerd is op basis van 'horen zeggen' of (vooral) ingegeven door de eigen (politieke) opvatting van de melder
- de melding een vermoedelijke schending van de gedragscode en/of wetgeving betreft, van een zekere ernst;
- de melding voldoende betrouwbaar en concreet is;
- de melding in redelijkheid onderzoekswaardig is (dat wil zeggen: er zijn voldoende onderzoeksmogelijkheden).

Om de onderzoekswaardigheid te kunnen bepalen vindt er altijd een gesprek met de melder plaats. Daarnaast kan het vooronderzoek onder meer bestaan uit:

- het in kaart brengen van de feitelijke situatie;
- het checken van de beschikbaarheid van (administratieve) informatie;
- het nalopen van relevante wet- en regelgeving.

Ook een gesprek met degene op wie de melding betrekking heeft, kan deel uitmaken van het vooronderzoek. Een dergelijk gesprek vindt niet plaats indien de vermoedelijke schending ernstig is en een eventueel vervolgonderzoek in gevaar kan komen als de betrokkene in dit stadium op de hoogte wordt gesteld.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het vooronderzoek. In de regel zal de burgemeester ervoor kiezen zich te laten ondersteunen door een adviesgroep met specialisten die concrete taken uitvoeren. Hiertoe kunnen bijvoorbeeld behoren:

⁶ Ook burgers, bedrijven of instanties kunnen twijfelen over het handelen van een politieke ambtsdrager. Als zij daarvan melding doen via de gemeentelijke klachtenprocedure of rechtstreeks bij de burgemeester, treedt fase 2 van de Procesafspraken Integriteit in werking. De melder speelt in het traject verder geen rol; wel wordt hij geïnformeerd over wat er met de melding is gedaan. Ambtenaren die een melding over een politieke ambtsdrager overwegen, informeren de gemeentesecretaris voordat zij zich tot de burgemeester wenden.

- integriteitscoördinator, senior jurist, adviseur bestuurlijke zaken;
- externe deskundigen.

Adviezen van ondersteuners aan de burgemeester worden bij voorkeur op schrift gesteld. Op basis hiervan brengt de burgemeester advies uit. Er zijn vier mogelijke scenario's te onderscheiden:

1. De burgemeester concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid te onderzoeken is. De burgemeester informeert de melder hierover en, indien dat gepast is, ook degene op wie de melding betrekking had.
2. Degene die onder verdenking is komen te staan erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de betrokkene. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.1).
4. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.1).

Blijkt uit het vooronderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht⁷.

1.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Bij een vermoeden van een integriteitsschending door de burgemeester is de CvdK eindverantwoordelijk voor een deugdelijk vooronderzoek. De CvdK formeert een adviesgroep van ondersteuners die in het kader van het vooronderzoek concrete taken uitvoeren. Hierin hebben minimaal de volgende gemeenteambtenaren zitting: een senior-jurist en de integriteitscoördinator. Desgewenst kan de CvdK ook externe deskundigen inschakelen.

De CvdK beoordeelt de resultaten van het vooronderzoek. Er zijn dan vier mogelijkheden:

1. De CvdK concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid te onderzoeken is. Hiermee is de zaak afgedaan. De CvdK informeert de melder en de burgemeester hierover.
2. De burgemeester erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de burgemeester. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.2).
4. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.2).

⁷ Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Indien de verdenking van het plegen van een strafbaar feit de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

Communicatie

Als de conclusie van een vooronderzoek luidt dat de verdenking ongegrond is, blijft het vooronderzoek vertrouwelijk. In dit geval weten alleen de melder, degene over wie is gemeld, de burgemeester (of, indien de melding de burgemeester betreft, de CvdK) en eventuele ondersteuners ervan.

Een besluit tot het instellen van een integriteitsonderzoek wordt genomen door de burgemeester (dan wel de CvdK, in het geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester). Het is belangrijk om de kring van betrokkenen niet groter te maken dan strikt nodig is.

De vermeende schender wordt altijd geïnformeerd over het instellen van een integriteitsonderzoek. Hiervan wordt alleen afgezien indien dit het vervolgonderzoek in gevaar kan brengen.

In dit stadium kan de burgemeester (dan wel de CvdK) er wel voor kiezen om de fractievoorzitters vertrouwelijk te informeren. Als de kwestie onverhoopt al in de openbaarheid is gekomen is dit sowieso raadzaam.

Stap 2: Integriteitsonderzoek

2.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Als het vooronderzoek heeft geleid tot de conclusie dat een melding over een wethouder, een raadslid of de griffier onderzoekswaardig is, geeft de burgemeester - na al dan niet intern of extern deskundig advies te hebben ingewonnen - opdracht tot het uitvoeren van een integriteitsonderzoek. Tot het moment van openbaarmaking wordt geheimhouding opgelegd op alles wat met het onderzoek te maken heeft.

De onderzoeksopdracht wordt zo helder mogelijk geformuleerd en omvat ten minste de volgende zaken:

- de onderzoeksvraag en onderzoeksmethode;
- de wet- en regelgeving waaraan het handelen wordt getoetst (normenkader);
- de wijze van rapportage aan de opdrachtgever;
- de rolverdeling tussen onderzoeker en opdrachtgever;
- de termijn waarbinnen het onderzoek dient te zijn afgerond.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het integriteitsonderzoek (in termen van kwaliteit, tijd en kosten). Concrete taken laat hij uitvoeren door:

- professionele onderzoekers uit de ambtelijke organisatie van de gemeente;
- en/of onderzoekers van een extern bureau. In dit geval verstrekt het onderzoeksbureau een opdrachtbevestiging met daarin ten minste: een weergave van in te zetten onderzoeksmethoden, een planning en een begroting.

In het kader van het onderzoek wordt in ieder geval degene geïnterviewd op wie de melding betrekking heeft. Daarnaast kan het onderzoek onder meer bestaan uit:

- het interviewen van andere betrokkenen;
- het verzamelen en beoordelen van schriftelijke informatie;
- het toetsen van relevante informatie aan wet- en regelgeving.

Het onderzoek mondt uit in een schriftelijk rapport. Nadat de burgemeester de conceptversie heeft gelezen, wordt deze ter inzage voorgelegd aan degene wiens handelen is onderzocht in het kader van hoor en wederhoor. Diens eventuele op- en aanmerkingen worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het definitieve rapport. Dat blijft (vooralsnog) geheim.

2.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Indien een onderzoekswaardige melding de burgemeester betreft, is het de CvdK die opdracht geeft tot het instellen van een integriteitsonderzoek. Het onderzoekstraject voltrekt zich verder analoog aan het proces zoals hierboven geschetst, met twee verschillen:

- eventuele interne professionele onderzoekers komen uit de provinciale ambtelijke organisatie;
- het concept-rapport gaat naar de CvdK voordat dit ter inzage voorgelegd aan de burgemeester.

Fase 3 Oordelen en sanctioneren

Als is vastgesteld dat een politieke ambtsdrager een integriteitsregel heeft overtreden kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie moet proportioneel zijn. Een te lichte sanctie bij een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan van zowel individuele politieke ambtsdragers als de bestuursorganen. Hetzelfde geldt voor een te zware sanctie op een lichte schending.

In ons democratisch bestel is het aantal formele sanctiemogelijkheden voor politieke ambtsdragers beperkt. Echter, ook een publiekelijk geuit blijkt van afkeuring door (een meerderheid binnen) de gemeenteraad over het feit dat een van de leden een regel heeft overtreden zal als een sanctie worden ervaren. Tegelijkertijd levert dit informatie op voor de burger, die bij volgende verkiezingen zijn stem moet bepalen.

Bij het bepalen van een passende sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen die heeft plaatsgevonden een belangrijke rol. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming- zoals daadwerkelijke belangenverstremming, corruptie en sommige kwesties rond het gebruik van informatie - raken aan de kerntaak van de politieke ambtsdrager en zijn dus een vorm van machtsmisbruik. Bij dergelijke schendingen passen in de regel zwaardere sancties. Het onvoldoende voorkomen van de schijn van belangenverstremming of corruptie levert ook een integriteitsschending op, maar een veel lichtere. De zuiverheid van de besluitvorming is hier niet in het geding en machtsmisbruik is niet aan de orde; wel wordt het vertrouwen in de politiek geschaad. Ook interpersoonlijke integriteitsschendingen zijn er in soorten en maten - van incidentele onheuse bejegening tot intimidatie en geweld.

Nadat de aard van de schending is vastgesteld, moeten zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart worden gebracht. Erkent de betrokkene dat hij/zij een schending heeft gepleegd? Was er sprake van naïviteit, van opzet of recidive? Is de politieke ambtsdrager onder druk gezet door partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel die is overtreden, hoe minder snel een bepaalde omstandigheid als verzachtend kan worden aangenomen.

Blijkt uit het integriteitsonderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht⁸. Indien de verdenking de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

⁸ Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Sanctiemogelijkheden

Voor (benoemde of gekozen) politieke ambtsdragers en de griffier zijn er verschillende sancties die aan de orde kunnen zijn. Deze laten zich in drie categorieën verdelen:

- 1) politieke sancties opgelegd door de gemeenteraad;
- 2) sancties opgelegd door de eigen fractie/partij;
- 3) strafrechtelijke sancties.

Overzicht van sanctiemogelijkheden:

- binnenskamers corrigerend toespreken;
- publieke excuses;
- motie van treurnis / afkeuring / wantrouwen;
- schorsing / ontslag (alleen voor burgemeester, wethouder en griffier);
- roeyement door de eigen politieke partij;
- ontslag uit een bijkomende functie die men als raadslid vervult en waarin men door de raad is benoemd;
- verwijdering uit de raadsfractie;
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard (Kieswet artikel XI en X8);
- strafrechtelijke vervolging en veroordeling.

3.1 Betreft: handelen van een raadslid, wethouder of griffier.

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid, wethouder of griffier is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport en beoordeelt de burgemeester het definitieve onderzoeksrapport.

Als de conclusie luidt dat er geen schending is gepleegd, deelt de burgemeester de onderzoeksresultaten in principe alleen met het raadslid, wethouder of griffier dat onder verdenking stond, de melder, en de fractievoorzitters. Eventueel kan de burgemeester er in overleg met het betrokken raadslid, wethouder of griffier voor kiezen om de onderzoeksresultaten breder bekend te maken.

Als de conclusie luidt dat er wel een schending is begaan, kan de burgemeester adviseren (na al dan niet intern of extern advies te hebben ingewonnen) over de ernst van de schending, daarmee voorsortierend op het sanctie-oordeel van de gemeenteraad. Op initiatief van de burgemeester kan er een vertrouwelijk overleg plaatsvinden met fractievoorzitters. Hier wordt gesproken over: 1) het onderzoek en de resultaten daarvan, 2) het advies van de burgemeester, 3) de wijze waarop de onderzoeksresultaten en het advies van de burgemeester aan de raad zullen worden voorgelegd, 4) de wijze waarop de onderzoeksresultaten, het advies van de burgemeester en het raadsbesluit over een eventuele sanctie aan de burger zullen worden gecommuniceerd.

Vervolgens legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad, met daarbij het advies over de ernst van de vastgestelde schending. De raad vormt zich over dit alles een oordeel en neemt een besluit over een eventuele sanctie. Hierbij vermijdt de raad iedere partijpolitieke bevangenheid.

3.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester is afgerond, neemt de CvdK als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de CvdK het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, zonder een advies over ernst van de vastgesteld schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

Communicatie

- Bij sanctionering van een raadslid en wethouder:

Nadat de burgemeester het advies over de ernst van de vastgestelde schending aan de gemeenteraad heeft gepresenteerd - en nog vóór de raadsvergadering - wordt door de burgemeester de pers op de hoogte van de kwestie gesteld. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen (zoals de melder, het raadslid wiens handelen is onderzocht, fractievoorzitters, raadsleden, politieke partijen) met de pers. Allen wachten daarmee tot na de raadsvergadering, aangezien dit de kans op onpartijdigheid sterk vergroot.

- Bij sanctionering van de burgemeester:

Kort voor de raadsvergadering stelt de CvdK de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

- Bij sanctionering van de griffier:

Over een eventuele schending van de griffier wordt niet gecommuniceerd naar de pers, behalve als het een zwaardere schending met dientengevolge een zwaardere sanctie. De burgemeester brengt dan, kort nadat de gemeenteraad een besluit over sanctionering heeft genomen, de pers op de hoogte kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Fase 4 Evalueren en Leren

4.1 Leren van elk vraagstuk

Raadsleden of wethouders maken gedurende hun politieke loopbaan hoogstens een beperkt aantal handhavingstrajecten mee, meestal zijdelings. De burgemeester en de griffier zullen meer ervaring opdoen, maar ook voor hen geldt: handhaven wordt nooit routine. Daarom is in de regel na afronding van een integriteitsvraagstuk een korte reflectie geboden of de zaak nu al wordt afgerond na de beoordeling van een melding, nadat er vooronderzoek is verricht of pas na een integriteitsonderzoek dat al dan niet tot sanctionering heeft geleid.

Bij complexere en/of ernstige zaken krijgt deze terugblik het karakter van een meer formele (schriftelijke) evaluatie. Dan is doorgaans ook een vorm van nazorg geboden. Na een raadsvergadering waarin de uitkomsten van een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder zijn besproken, kan de burgemeester een evaluatiegesprek met betrokkene inplannen.

4.2 Leren van de grote lijn

De afspraken in de Procesafspraken Integriteit alsmede de geldende gedragscodes worden eens per vier jaar door de fractievoorzitters, de griffier, de gemeentesecretaris, de burgemeester en de wethouders geëvalueerd, eventueel met hulp van deskundigen. Desgewenst worden de afspraken bijgesteld.

Rollen en taken

Griffier

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor raadsleden alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, de gemeenteraad en individuele raadsleden bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals procesondersteuning en communicatie - uitvoeren in het kader van een integriteitsonderzoek.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren - zoals procesondersteuning en communicatie - in het kader van een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die het griffiepersoneel betreffen; beoordeelt de uitkomsten van een eventueel integriteitsonderzoek en legt zo nodig een sanctie op.

Burgemeester

- Geeft, bij twijfel over een voorgenomen handeling van een raadslid, wethouder of de griffier, gevraagd en ongevraagd advies over de vraag of die handeling een schending zou opleveren.
- Doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een raadslid, wethouder of griffier betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Stelt een advies op over de ernst van de vastgestelde schending.
 - Informeert de fractievoorzitters over de onderzoeksresultaten en het advies.
 - Legt de onderzoeksresultaten en het advies voor aan de gemeenteraad.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.

Bij alle bovenstaande stappen kan de burgemeester, indien hij/zij dat wenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Gemeenteraad

- Velt het eindoordeel over de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door een raadslid, een wethouder of de burgemeester.
- Legt een passende sanctie op.

Commissaris van de Koning (CvdK)

- Laat, in geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester, vooronderzoek doen om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de burgemeester betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.
- Bij alle bovenstaande stappen kan de CvdK, desgewenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Fractievoorzitters

- Informeren fractiegenoten over de regels uit de gedragscode en waarschuwt hen voor integriteitsrisico's.
- Kunnen een klankbord zijn voor de burgemeester, vanaf het moment dat een integriteitskwestie betreffende een raadslid of wethouder in de openbaarheid is gekomen dan wel vanaf het moment dat het integriteitsonderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn. Als het raadzaam lijkt, kan de burgemeester er ook voor kiezen om de fractievoorzitters reeds bij aanvang van het integriteitsonderzoek te informeren.

Gemeentesecretaris

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor de wethouders in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, het college en de individuele wethouders bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals het verschaffen feitelijke informatie - uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren - zoals het verschaffen feitelijke informatie - in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die ambtenaren (voor zover zij niet werkzaam zijn bij de griffie) betreffen. Handelt daarbij in lijn met het ambtelijke integriteitsbeleid van de gemeente.

Locoburgemeester

- Aanspreekpunt van de CvdK indien burgemeester nalaat het niet opvolgen van advies te melden in geval een nog uit te voeren handeling.

MEMO

Aan: Collegeleden

Van: [REDACTED] en [REDACTED]

Datum: 8 februari 2024

Onderwerp: Actualisatie gedragscodes integriteit burgemeester en wethouders, raadsleden en de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers.

Registratienummer: 2024-026603

Kopie: Frans van der Heide en Eelke de Jong

Inleiding

Op 1 januari 2023 is de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur in werking getreden. Met de onderhavige wetswijziging wordt beoogd de bestuurlijke integriteit en het functioneren van het lokaal bestuur te bevorderen. De Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur brengt een aantal wijzigingen aan in de Gemeentewet, zie kortheidshalve het concept raadsvoorstel (bijlage 1).

Actualisatie

De wetwijziging betekent dat zowel de huidige gedragscodes integriteit van zowel de burgemeester en de wethouders als dat van de raadsleden uit 2016 én de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers moeten worden geactualiseerd. Door deze wetwijziging is eveneens het 'Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden¹ geactualiseerd.

Mede op basis van dit handboek hebben we, in afstemming met de griffier en de burgemeester de gedragscodes en de procesafspraken aangepast.

De aanpassingen van de gedragscodes hebben met name betrekking op de aanscherping inzake belangenverstrengeling en de technische wijzigingen (bijlage 2 en 3).

De procesafspraken zijn niet alleen in het kader van de wetswijziging geactualiseerd, maar zijn ook, in navolging van andere gemeenten de opzet gewijzigd (bijlage 4).

De geactualiseerde gedragscodes integriteit van zowel de burgemeester en wethouders, als dat van de raadsleden vormen samen met de procesafspraken

¹ [Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden | Publicatie | Politieke ambtsdragers](#)

integriteit politieke ambtsdragers, de basisstructuur van de bestuurlijke integriteit van de gemeente Leeuwarden.

'Wensen en bedenkingen'

Overeenkomstig de gemeentewet dient de gemeenteraad de gedragscodes en de procesafspraken vast te stellen. Voordat we het raadsvoorstel op route brengen, horen wij graag uw 'wensen en bedenkingen'.

Ps. wij zullen voordat de stukken op route gaat, nog een finale check uitvoeren op de genoemde wetsartikelen e.d.

Bijlagen:

Bijlage 1: Concept raadsvoorstel

Bijlage 2: concept gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Leeuwarden 2024

Bijlage 3: concept gedragscode integriteit raadsleden gemeente Leeuwarden 2024

Bijlage 4: concept procesafspraken integriteit politiek ambtsdragers gemeente Leeuwarden 2024

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 26 januari 2024 17:00
Aan: [REDACTED] Heide van der, Frans
Onderwerp: FW: integriteitsprotocol bestuur
Bijlagen: Integriteitsprotocol gemeente Zwolle - versie 31 augustus.pdf

Hoi [REDACTED] en Frans,

Op de valreep heb ik nog een vernieuwd protocol van de gemeente Zwolle ontvangen. Ik heb er inhoudelijk nog niet naar kunnen kijken, maar wel gezien dat zij het protocol ook baseren op die van Eindhoven. We spreken elkaar hier maandag over.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] Juridisch Adviseur
Personeel, Organisatie en Ontwikkeling
E [REDACTED]
T 058 [REDACTED] M (06) [REDACTED]

Aanwezig: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag (oneven weken)

Van: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 25 januari 2024 15:11
Aan: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: FW: integriteitsprotocol bestuur

Weet niet of ik deze aan je heb doorgestuurd (was de vrijdag voordat ik ziek werd). Zo niet, dan alsnog. Zo ja, sorry dan heb je het nu dubbel.

Van: [REDACTED]@zwolle.nl>
Verzonden: vrijdag 10 november 2023 15:25
Aan: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: integriteitsprotocol bestuur

Hoi [REDACTED]

Als ik het goed had genoteerd in mijn aantekeningen had je gevraagd om een integriteitsprotocol voor bestuur. Ik had al aangegeven dat deze bij Zwolle nog niet was vastgesteld, maar heb van de Griffie toestemming gekregen om het met jou te delen.

Voor de duidelijkheid geef ik je aan dat deze nog steeds niet is vastgesteld in het presidium of de raad. Dus graag niet verspreiden, anders dan je directe collega's uiteraard.

Hoop dat jullie er nog iets aan hebben.
Fijn weekend alvast.

Arbeidsjurist

Gemeente Zwolle, AFH
Postadres: Postbus 10007, 8000 GA Zwolle
Bezoekadres: Grote Kerkplein 15

☎: 06- of

e-mail:

werkdagen: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag

Integriteitsprotocol gemeente Zwolle

Colofon

Vastgesteld door de gemeenteraad op _____

Deze procesafspraken treden in werking op _____

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Vier basisprincipes	6
2.1	Onpartijdige handhaving	6
2.2	Terughoudend met publiciteit	6
2.3	Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender	6
2.4	Bescherming van slachtoffers	7
3	Wettelijk kader	8
4	Samenvatting	10
5	Fase 1 : Bespreken en melden	12
5.1	Route voor raadsleden	13
5.2	Route voor wethouders	16
5.3	Route voor de burgemeester	20
6	Fase 2: Duiden en onderzoeken	23
6.1	Stap 1: Duiding en vooronderzoek	23
6.1.1	Betreft: Handelen van raadslid, wethouder of griffier	23
6.1.2	Betreft: handelen van de burgemeester	24
6.2	Stap 2: Integriteitsonderzoek	27
6.2.1	Betreft: handelen van raadslid, wethouder of griffier	27
6.2.2	Betreft: handelen van de burgemeester	28
7	Fase 3: Oordelen en sanctioneren	29
7.1	Sanctiemogelijkheden	29
7.2	Betreft: handelen van een raadslid	31
7.3	Betreft: handelen van een wethouder	31
7.4	Betreft: handelen van de burgemeester	31
7.5	Betreft: handelen van de griffier	31
8	Fase 4: Evalueren en leren	34
8.1	Leren van elk vraagstuk	34
8.2	Leren van de grote lijn	34
9	Samenvatting rollen en taken	35

1 Inleiding

De afspraken in het Integriteitsprotocol zijn procedurele afspraken die wij – raadsleden, wethouders en burgemeester van de gemeente Zwolle – met elkaar hebben gemaakt over het zorgvuldige handelwijze bij mogelijke integriteitsschendingen, zoals beschreven in de gedragscode. De afspraken bieden een routekaart voor alle politieke ambtsdragers wanneer zij twijfelen aan een eigen handeling of die van een ander.

Het Integriteitsprotocol is er ter ondersteuning van de politieke ambtsdragers en de leden van de griffie. De procesafspraken duiden in elk geval wie het eerste aanspreekpunt is en welke vervolgstappen er (mogelijk) zijn. Op deze manier is het steeds duidelijk welke stappen worden ondernomen en welke personen aan zet zijn bij de verschillende stappen.

De gedragscodes van de raadsleden, de wethouders en de burgemeester vormen samen met het voorliggende Integriteitsprotocol de basis van de bestuurlijke integriteit in Zwolle. Alle documenten zijn openbaar en door derden te raadplegen.

Het Integriteitsprotocol zal met enige regelmaat tegen het licht worden gehouden, steeds met het oog op het bevorderen van het goed functioneren van het gemeentebestuur.

De extern vertrouwenspersoon is Anja Hanse, zij werkt vanuit Gimd voor de gemeente Zwolle. Zij is bereikbaar op (06) 38 94 62 05 of per mail via: a.hanse@gimd.nl.

Het Integriteitsprotocol voor de gemeente Zwolle, is voor een groot deel gebaseerd op de Procesafspraken Integriteit van de Gemeente Eindhoven.

2 Vier basisprincipes

Iedere politieke ambtsdrager is zelf primair verantwoordelijk voor zijn integriteit. Zwolse politieke ambtsdragers moeten zich houden aan de basisprincipes en de praktische afspraken die in het Integriteitsprotocol zijn vastgelegd. Zij doen dit omwille van de bescherming van de individuele politieke ambtsdrager en de geloofwaardigheid van de politiek.

2.1 Onpartijdige handhaving

Onze gedragscodes voor raadsleden, wethouders en de burgemeester (en de wetten waarop ze gebaseerd zijn) definiëren integriteitsschendingen en leggen zo de morele minima vast waaraan hun handelen moet voldoen. Over deze ondergrens zijn alle politieke partijen het eens; de kern is dat de zuiverheid van de besluitvorming erdoor wordt gewaarborgd. Gegeven de brede overeenstemming over de morele minima uit de gedragscodes, is er geen enkele reden om de handhaving ervan inzet te maken van partijpolitiek. Ook het verschil tussen oppositie en coalitie mag in de handhaving geen rol spelen. Gebeurt dat toch, dan is de kans groot dat er onrecht geschiedt. Uit het beginsel van onpartijdige handhaving volgt dat alle volksvertegenwoordigers en bestuurders de discipline moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitskwesaties boven de partijen te staan.

2.2 Terughoudend met publiciteit

In Nederland wordt de politiek kritisch gevolgd door de media, zo ook in Zwolle. Als lokale politiek is het belangrijk om transparant en eerlijk te zijn. Bij vermeende integriteitsschendingen door politici kan het echter voorkomen dat er in de media al een veroordeling plaatsvindt voordat er onderzoek is gedaan. Dit kan als gevolg hebben dat er schade wordt toegebracht aan een (onschuldige) politieke ambtsdrager. Daarom is het zaak dat alle betrokkenen bij een integriteitskwesatie terughoudend zijn en de mogelijke schending niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Hieruit volgt ook dat in alle stadia van de afhandeling van een kwesatie de groep die erbij betrokken wordt zo klein mogelijk moet zijn. Als er uiteindelijk werkelijk sprake blijkt te zijn van een integriteitsschending en er een oordeel is gevormd over de ernst daarvan en over een passende sanctie, mag en moet de kwesatie naar buiten worden gebracht.

2.3 Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender

Iedereen die mogelijk een integriteitsschending heeft begaan, heeft er recht op dat er uiterste zorgvuldigheid wordt betracht in alle fasen van de handhaving. Dat begint al voordat de betreffende handeling is uitgevoerd. Heeft u er weet van dat iemand van plan is om iets te doen wat een integriteitsschending kan opleveren, dan wordt u geacht hem of haar daarvoor te waarschuwen en de weg te wijzen naar advies. Iedere politieke ambtsdrager die twijfelt, heeft recht op vertrouwelijk advies van de griffier. Komt iemand onder de verdenking te staan van het plegen van een integriteitsschending, dan dient

via een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een integriteitsonderzoek volgen waarin ook de context wordt meegenomen en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Een eventuele sanctie moet passend zijn en in verhouding staan tot de schending.

2.4 Bescherming van slachtoffers

Iedereen die mogelijk het slachtoffer is geworden van een interpersoonlijke schending – zoals discriminatie, pesten, seksuele intimidatie of seksueel geweld – heeft het recht om gehoord te worden, recht op een interventie om de schending stop te zetten als deze nog gaande is en recht op hulp, voor zover nodig.

3 Wettelijk kader

Onder een integriteitsschending wordt verstaan “een gedraging van een politiek ambtsdrager, die in strijd is met het handelen als ‘goed volksvertegenwoordiger’ of ‘goed bestuurder’”. Het kan hierbij gaan om feiten die wettelijk strafbaar zijn, maar ook om handelingen in strijd met geschreven of ongeschreven regels.

Per 1 februari 2016 is de Gemeentewet aangepast en heeft de burgemeester voor wat betreft de bestuurlijke integriteit officieel een rol gekregen: “De burgemeester bevordert de bestuurlijke integriteit van de gemeente (*artikel 170 lid 2 Gemeentewet*).”

De wetgever heeft een rol vergelijkbaar aan die van de burgemeester belegd bij de commissaris van de Koning (*artikel 182 Provinciewet*). Dit artikel biedt ruimte aan de commissaris om te adviseren en te bemiddelen in een gemeente indien daar de bestuurlijke integriteit in het geding is en de bestuurlijke verhoudingen er verstoord zijn.

De burgemeester heeft de wettelijke taak gekregen om bestuurlijke integriteit van zijn gemeente te bevorderen en bij (vermoedens van) integriteitsschendingen door het bestuur handelend op te treden. De wettelijke bepalingen geven ruimte om naar gelang de situatie handelend op te treden. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan het optreden bij incidenten, maar ook bij het voorkomen van integriteitsschendingen.

Voor die bestuurlijke integriteit zijn een beperkt aantal wettelijke bepalingen opgenomen in de Gemeentewet:

- onverenigbare functies (*artikel 13*);
- eed of belofte (*artikel 14*);
- onverenigbare handelingen (*artikel 15*);
- gedragscode (*artikel 15 lid 3*);
- beraadslagen en stemmen bij belangen (*artikel 28*).

De Gemeentewet verplicht de gemeenteraad om voor zichzelf en voor de bestuurders een gedragscode vast te stellen (*artikel 15 lid 3; artikel 41c lid 2 en artikel 69 lid 2 Gemeentewet*). Afwijking van het normenkader van een gedragscode kan een integriteitsschending tot gevolg hebben. De gedragscode geeft tevens handvatten voor handelingen van politieke ambtsdragers.

Raads- en collegeleden zijn niet wettelijk verplicht om een integriteitsschending door een raadslid of een wethouder te melden. Op grond van *artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering* zijn leden van de gemeenteraad, leden van het college en ambtenaren alleen verplicht om (bij de politie) aangifte te doen van ambtsmisdrijven.

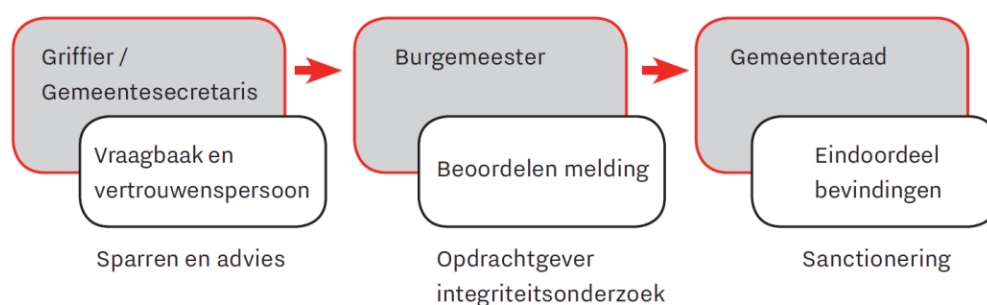
Van de burgemeester wordt verwacht dat hij de bestuurlijke integriteit bevordert en monitort. Bij een overtreding van de gedragscode is het voor de burgemeester niet eenvoudig te bepalen welke feitelijke stappen gezet moeten worden.

Op basis van het Integriteitsprotocol krijgt de burgemeester alsnog bepaalde welomschreven taken en beslissingsbevoegdheden toebedeeld. Een adviseur zoals de griffier of de gemeentesecretaris kan hierbij een rol spelen.

4 Samenvatting

Dit convenant is opgezet als een routekaart voor politieke ambtsdragers die overwegen om een mogelijke integriteitsschending in het gemeentebestuur te bespreken en/of te melden. De route kent een eenvoudige basisstructuur, die vervolgens voor verschillende categorieën politieke ambtsdragers nader wordt uitgewerkt. Telkens gaat het om de vraag: 'Wat doe ik nu?'

De **basisstructuur** van het proces ziet er zo uit:

Toelichting

- Voor alle politieke ambtsdragers is een vraagbaak/vertrouwenspersoon beschikbaar. Een raadslid dat twijfelt over een handeling of overweegt een melding te doen, overlegt met de griffier. Een wethouder overlegt in zo'n geval met de gemeentesecretaris. Zij kunnen ook gebruik maken van aanwezige externe vertrouwenspersonen. De route is als volgt:

- Is de betreffende handeling nog niet uitgevoerd? Dan is het zaak dat een integriteitsschending wordt voorkomen. De (externe) vertrouwenspersoon staat de twijfelende politieke ambtsdrager terzijde met advies. Zo nodig wordt de burgemeester ingeschakeld; zijn/haar advies is leidend.
- Is de betreffende handeling reeds uitgevoerd? En blijkt uit overleg met de vertrouwenspersoon dat het mogelijk om een integriteitsschending gaat? Dan wordt dit vermoeden bij de burgemeester gemeld, die besluit of de zaak een vervolg krijgt.
- De burgemeester is verantwoordelijk voor het beoordelen van meldingen (via vooronderzoek) en eventuele opdrachtverstrekking voor integriteitsonderzoek.
- Na een integriteitsonderzoek rapporteert de burgemeester over de bevindingen aan de gemeenteraad en presenteert daarbij een eigen oordeel over de ernst van de schending, indien er een is vastgesteld. De gemeenteraad velst het eindoordeel en kan een sanctie opleggen.
- Van een traject dat is afgerond, kunnen in gezamenlijkheid lessen worden geleerd.

In de volgende vier hoofdstukken wordt de hierboven geschetste basisstructuur nader uitgewerkt in concrete procesafspraken. Elk hoofdstuk bestrijkt één fase:

1) bespreken en melden, 2) duiden en onderzoeken, 3) oordelen en sanctioneren, 4) evalueren en leren. Om de procesafspraken werkbaar te maken, wordt op punten afgeweken van de basisstructuur. Om een voor de hand liggend voorbeeld te noemen: als het de burgemeester zelf is die onder verdenking komt te staan, kan deze niet de rol van onderzoek verantwoordelijke op zich nemen.

5 Fase 1: Bespreken en melden

Iedere politieke ambtsdrager kan voor de vraag komen te staan of een bepaalde handeling geoorloofd is. Daarom is het nodig dat de weg naar deskundig advies helder is. Het bespreken van twijfels en vragen hoort gemeengoed te zijn.

Een mogelijke integriteitsschending door een raadslid of een wethouder kan gesignaleerd worden door collega-bestuurders, ambtenaren, organisaties, bedrijven of burgers, die hier melding van kunnen doen bij de burgemeester. Een melding hoeft niet noodzakelijkerwijs te gaan over een vaststaand feit. Er kan ook sprake zijn van een vermoeden. Indien de persoon in kwestie een melding doet, moet het echter wel om een op redelijke gronden gebaseerd vermoeden gaan, voor zover mogelijk onderbouwd door eigen kennis of eigen waarneming. Wel is het noodzakelijk om zorgvuldig om te gaan met een melding en een goede en volledige integriteitstoetsing te maken alvorens een melding daadwerkelijk in behandeling te nemen.

Indien de twijfels een voorgenomen handeling van een ander betreffen, is het belangrijk om tijdig met diegene in gesprek te gaan – dit ter bescherming van zowel de betrokkene zelf als de gemeentelijke bestuursorganen. Zeker als de mogelijk te plegen schending ernstig zou kunnen zijn, is aanspreken en waarschuwen geboden. De vertrouwenspersoon (d.w.z. de griffier of de gemeentesecretaris) en de externe vertrouwenspersonen zijn beschikbaar als vraagbaak en bieden ondersteuning. Zij kunnen informatie verstrekken over het proces en over het stappenplan. Indien nodig wordt ook de burgemeester ingeschakeld. Integriteit valt immers in de eerste plaats onder de verantwoordelijkheid van de burgemeester.

Als de vragen een reeds uitgevoerde handeling van een ander betreffen, vraagt de twijfelende politieke ambtsdrager altijd eerst de vertrouwenspersoon om advies: is deze handeling een schending? Als de twijfels aanhouden, is een melding bij de burgemeester de volgende stap. Eventueel doet degene die mogelijk een schending heeft gepleegd de melding zelf, na een gesprek met degene die de kwestie heeft aangekaart.

Aanspreken: wanneer niet?

Het kan voorkomen dat er goede redenen zijn om het gesprek met de ander over een reeds uitgevoerde handeling niet aan te gaan. Voorbeelden zijn:

- Het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat aanspreken het onderzoeksbelang (en daarmee de waarheidsvinding) schaadt;
- De onderlinge verhoudingen zijn zo slecht dat effectief aanspreken niet mogelijk is.

5.1 Route voor raadsleden

1. Betreft: eigen handelen

a) Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan. Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een raadslid in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de griffier op schrift worden gesteld en meegegeven aan het raadslid. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen het betrokken raadslid, de burgemeester en de griffier ervan

b) Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal het raadslid in ieder geval de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester beoordeelt de zwaarte van de schending en maakt dit zwaarte-oordeel bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 (duiden en onderzoeken) wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2. Betreft: handelen van een collega-raadslid

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een ander raadslid

- Het raadslid bespreekt dit met de ander en verwoordt zijn/haar twijfels.

- Als het gesprek tussen de raadsleden niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het twijfelende raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- Dit raadslid volgt het advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een ander raadslid

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met het collega-raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 12).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert de griffier de burgemeester en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 1.1.b.)
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3. Betreft: handelen van een wethouder

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder

- Het raadslid bespreekt dit met de wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen het raadslid en de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

4. Betreft: handelen van de burgemeester

- a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester
- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Indien het raadslid en de griffier concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de griffier, gaat het raadslid zelf naar de burgemeester.
 - De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat hij/zij een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
 - Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en het raadslid houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan het raadslid ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
 - De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
 - De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
 - Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco-burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.
- b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester
- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p.12).
 - Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.)
 - Als het gesprek tussen het raadslid en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan het raadslid melding doen bij de CvdK. Het is dan aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

5. Betreft: handelen van de griffier

- a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier
- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels.
 - Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.

- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester afwijkt, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

Indien een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een raadsadviseur of griffiemedewerker, bespreekt het raadslid dit met de griffier, die hier het gemandateerd bevoegd gezag is. De griffier besluit, in overleg met de burgemeester – bij een uitgevoerde handeling – of een melding doorgezet moet worden naar het Meldpunt, in lijn met de geldende interne regeling voor alle ambtenaren. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Aangezien kwesties die individuele ambtenaren betreffen in de regel niet in de gemeenteraad komen is de griffier gemandateerd om over te gaan tot eventuele sanctionering.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p.12).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

5.2 Route voor wethouders

1. Betreft: eigen handelen

a) Een wethouder twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de

Communicatie

Als een wethouder in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de gemeentesecretaris op schrift worden gesteld en meegegeven aan de wethouder. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen de betrokken wethouder, de burgemeester en de gemeentesecretaris ervan.

burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- De wethouder vraagt bij de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de wethouder in ieder geval het college en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties, zonder dat de burgemeester eerst een zwarte-oordeel heeft geveld.
- Als er geen sprake is van een gedeeld conclusie is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 word gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2. Betreft: handelen van een raadslid

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De wethouder bespreekt dit met het raadslid en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouder en het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de wethouder de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De wethouder vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3. Betreft handelen van een collega-wethouder

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van collega-wethouder

- De wethouder bespreekt dit met de andere wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouders niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de twijfelende wethouder de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- De betrokken wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een collega-wethouder

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de collega-wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 12).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf het college B&W en de gemeenteraad hierover.
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

4. Betreft: handelen van de burgemeester

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien de wethouder en de gemeentesecretaris concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de gemeentesecretaris, gaat de wethouder, eventueel vergezeld door de gemeentesecretaris, naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat hij/zij een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en de wethouder houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan de wethouder ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester. • De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK

afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.

- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de locoburgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 12).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt de burgemeester dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover.
- Als het gesprek tussen de wethouder en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan de wethouder melding doen bij de CvdK. Het is aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

5. Betreft: handelen van de griffier

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 12).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

5.3 Route voor de burgemeester

1. Betreft: Eigen handelen

a) De burgemeester twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt deze dit zelf aan de CvdK, in de collegevergadering en aan de gemeenteraad.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de locoburgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) De burgemeester twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de burgemeester in ieder geval de wethouders en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties (zie fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2. Betreft: handelen van een raadslid

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met het raadslid.
- Als dit gesprek met het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het betrokken raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 12).

- Als het raadslid erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert hij/ zij de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 1.1.b.)
- Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3. Betreft: handelen van een wethouder

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de gemeentesecretaris) zijn/haar twijfels met de wethouder.
 - Als dit gesprek met de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de betrokkenen wethouder.
 - De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de gemeentesecretaris) zijn/haar twijfels met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 12).
 - Als de wethouder erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zijn collega-wethouders en de gemeenteraad hierover.
 - Bij aanhoudende twijfel, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

4. Betreft handelen van de griffier

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier
- De burgemeester bespreekt dit met de griffier, verwoordt zijn/haar twijfels en formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
 - De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier
- De burgemeester bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 12).
 - Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf aan de gemeenteraad. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daar naast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).

- Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

6 Fase 2: Duiden en onderzoeken

In deze fase wordt beschreven welke stappen er worden gezet indien in fase 1 is gebleken dat er sprake is van een vermoeden van een integriteitsschending dat mogelijke onderzocht moet worden. De beoordeling van de melding vormt in elk traject een cruciaal moment. Een zorgvuldige afweging is geboden, aangezien tot het instellen van een formeel, persoonsgericht onderzoek niet overhaast mag worden overgegaan. Indien uit het vooronderzoek blijkt dat de melding onderzoek waardig is, volgt er een objectief integriteitsonderzoek.

Ook burgers, bedrijven of instanties kunnen twijfelen over het handelen van een politieke ambtsdrager. Als zij daarvan melding doen via de gemeentelijke klachtenprocedure of rechtstreeks bij de burgemeester, treedt fase 2 van het Integriteitsprotocol in werking. De melder speelt in het traject verder geen rol; wel wordt hij geïnformeerd over wat er met de melding is gedaan. Ambtenaren die een melding over een politieke ambtsdrager overwegen, informeren de gemeentesecretaris voordat zij zich tot de burgemeester wenden.

6.1 Stap 1: Duiding en intern vooronderzoek

6.1.1 Betreft: Handelen een raadslid, een wethouder of een griffiefunctionaris

Bij een melding van een mogelijke integriteitsschending door een raadslid, een wethouder of een griffiefunctionaris beoordeelt de burgemeester of er sprake is een onderzoekwaardige melding. Dit is het geval indien:

- de melding een vermoedelijke schending van de gedragscode en/of wetgeving betreft, van een zekere ernst;
- de melding voldoende betrouwbaar en concreet is;
- de melding in redelijkheid onderzoekbaar is (dat wil zeggen: er zijn voldoende onderzoeksmogelijkheden).

Om de onderzoekwaardigheid te kunnen bepalen vindt altijd een gesprek met de melder plaats. Daarnaast kan het vooronderzoek onder meer bestaan uit:

- het in kaart brengen van de feitelijke situatie;
- het checken van de beschikbaarheid van (administratieve) informatie;
- het nalopen van relevante wet- en regelgeving.

Ook een gesprek met degene op wie de melding betrekking heeft, kan deel uitmaken van het vooronderzoek. Een dergelijk gesprek vindt niet plaats indien de vermoedelijke schending ernstig is en een eventueel vervolgonderzoek in gevaar kan komen als de betrokkene in dit stadium op de hoogte wordt gesteld.

De burgemeester is verantwoordelijk voor het intern vooronderzoek. In de regel zal hij/zij ervoor kiezen zich te laten ondersteunen door een adviesgroep met specialisten die concrete taken uitvoeren. Hiertoe kunnen bijvoorbeeld behoren:

- integriteitscoördinator, senior jurist, adviseur bestuurlijke zaken;
- externe deskundigen.

De burgemeester wordt door de wetgever gezien als een onafhankelijk persoon. Het is van belang dat de griffier en de gemeentesecretaris terughoudend zijn bij het adviseren van de burgemeester als onderzoeker. Wel is een voorbespreking over de randvoorwaarden wenselijk, voorafgaand aan het vooronderzoek. Wie voert het onderzoek uit, in welke tijdspanne en wat zijn de rollen van de griffier en de gemeentesecretaris.

Adviezen van ondersteuners aan de burgemeester worden bij voorkeur op schrift gesteld. Op basis hiervan brengt de burgemeester advies uit. Er zijn vier mogelijke scenario's te onderscheiden:

1. De burgemeester concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding een kleinigheid betreft, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid onderzoek baar is. De burgemeester informeert de melder hierover en, indien dat gepast is, ook degene op wie de melding betrekking had.
2. Degene die onder verdenking is komen te staan erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3 Oordelen en sanctioneren).
3. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoek waardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de betrokkene. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 6.2).
4. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek).

Blijkt uit het vooronderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht volgens artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

6.1.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Bij een vermoeden van een integriteitsschending door de burgemeester is de CvdK eindverantwoordelijk voor een deugdelijk vooronderzoek. De CvdK formeert een adviesgroep van ondersteuners die in het kader van het vooronderzoek concrete taken uitvoeren. Hierin hebben minimaal de volgende gemeenteambtenaren zitting: een senior jurist en de integriteitscoördinator. Desgewenst kan de CvdK ook externe deskundigen inschakelen.

De CvdK beoordeelt de resultaten van het vooronderzoek. Er zijn dan vier mogelijkheden:

1. De CvdK concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding een kleinigheid betreft, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid onderzoek baar is. Hiermee is de zaak afgedaan. De CvdK informeert de melder en de burgemeester hierover.
2. De burgemeester erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3 Oordelen en sactioneren).
3. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoek waardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de burgemeester. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.2).
4. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.2). Indien de verdenking van het plegen van een strafbaar feit de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

Communicatie

In het vooronderzoek is het de bedoeling dat de zaak klein blijft. Zodra er toch iets naar buiten gaat is het zaak dat de burgemeester de belangen van alle betrokkenen tegen elkaar afweegt. In de meeste gevallen kan worden volstaan met de bevestiging dat er een vooronderzoek loopt en de mededeling dat er gedurende het onderzoek geen mededelingen worden gedaan.

Als de conclusie van een vooronderzoek luidt dat de verdenking ongegrond is, blijft het vooronderzoek vertrouwelijk. In dit geval weten alleen de melder, degene over wie is gemeld, de burgemeester (of, indien de melding de burgemeester betreft, de CvdK) en eventuele ondersteuners ervan.

Een besluit tot het instellen van een integriteitsonderzoek wordt genomen door de burgemeester (dan wel de CvdK, in het geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester). Het is belangrijk om de kring van betrokkenen niet groter te maken dan strikt nodig is.

De vermeende schender wordt altijd geïnformeerd over het instellen van een integriteitsonderzoek. Hiervan wordt alleen afgezien indien dit het vervolgonderzoek in gevaar kan brengen.

Sinds de komst van sociale media is het voor een ieder mogelijk om bij een breed publiek direct aandacht te vragen voor bepaalde kwesties, zo ook voor integriteitskwesties. Het kan zo maar zijn dat het betreffende raadslid onderwerp wordt van een mediastorm. Van belang is dat de Gemeentewet in artikel 170 lid 2 aangeeft dat het de burgemeester is die belast is met het bevorderen van integriteit. De burgemeester is in de positie om naar buiten toe te treden en aandacht te vragen voor een zorgvuldige procedure. Iemand is onschuldig totdat anderszins vast is komen te staan. Raadsleden kunnen niet gedwongen worden om niets te zeggen, maar de burgemeester kan wel de raadsleden of in ieder geval de fractievoorzitters bij elkaar roepen om hen op het hart te drukken geen commentaar te geven in de pers. Mocht de kwestie al in de openbaarheid zijn gekomen dan is het sowieso raadzaam om de fractievoorzitters vertrouwelijk te informeren.

Mochten er bij een melding van een mogelijke integriteitsschending door een griffiefunctionaris stukken worden opgevraagd die rechtstreeks het functioneren van de griffie raken dan is het raadzaam de werkgeverscommissie te informeren. De werkgeverscommissie is namens de raad de werkgever van de griffie en heeft er daarom recht op te weten dat de griffie inhoudelijk betrokken is geraakt bij een vooronderzoek.

6.2 Stap 2: Integriteitsonderzoek

6.2.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Als het vooronderzoek heeft geleid tot de conclusie dat een melding over een wethouder, een raadslid of een griffiefunctionaris onderzoek waardig is, geeft de burgemeester, na al dan niet intern of extern deskundig advies te hebben ingewonnen, opdracht tot het uitvoeren van een integriteitsonderzoek. Tot het moment van openbaarmaking wordt geheimhouding opgelegd op alles wat met het onderzoek te maken heeft.

- De onderzoeksopdracht wordt zo helder mogelijk geformuleerd en omvat ten minste de volgende zaken:
- de aanleiding van het onderzoek;
- het doel danwel de opdracht;
- de onderzoeksvragen, onderzoeksmethoden en onderzoekscapaciteit;
- de wet- en regelgeving waaraan het handelen wordt getoetst;
- de termijn waarbinnen het onderzoek dient te zijn afgerond;
- de wijze waarop gecommuniceerd zal worden gedurende het vervolgonderzoek;
- de wijze van rapportage aan de opdrachtgever;
- de rolverdeling tussen onderzoeker en opdrachtgever;
- de omgang met tussentijdse wijzigingen en eventuele uitbreiding van de werkzaamheden;
- de afbakening van het onderzoek (welke werkzaamheden worden wel van de onderzoekers verwacht en welke niet);

De burgemeester is verantwoordelijk voor het integriteitsonderzoek (in termen van kwaliteit, tijd en kosten). Concrete taken laat hij uitvoeren door:

- professionele onderzoekers uit de ambtelijke organisatie van de gemeente;
- en/of onderzoekers van een extern bureau. In dit geval verstrekt het onderzoeksbureau een opdrachtbevestiging met daarin ten minste: een weergave van in te zetten onderzoeksmethoden, een planning en een begroting.

In het kader van het onderzoek wordt in ieder geval degene geïnterviewd op wie de melding betrekking heeft. Daarnaast kan het onderzoek onder meer bestaan uit:

- het interviewen van andere betrokkenen;
- het verzamelen en beoordelen van schriftelijke informatie;
- het toetsen van relevante informatie aan wet- en regelgeving.

Het onderzoek mondt uit in een schriftelijk rapport. Nadat de burgemeester de conceptversie heeft gelezen, wordt deze ter inzage voorgelegd aan degene wiens handelen is onderzocht in het kader van hoor en wederhoor. Diens eventuele op- en aanmerkingen worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het definitieve rapport. Dat blijft (vooralsnog) geheim.

6.2.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Indien een onderzoek waardige melding de burgemeester betreft, is het de CvdK die opdracht geeft tot het instellen van een integriteitsonderzoek. Het onderzoekstraject voltrekt zich verder analoog aan het proces zoals hierboven geschetst, met twee verschillen:

- eventuele interne professionele onderzoekers komen uit de provinciale ambtelijke organisatie;
- het concept-rapport gaat naar de CvdK voordat dit ter inzage voorgelegd aan de burgemeester.

7 Fase 3: Oordelen en sanctioneren

Als is vastgesteld dat een politieke ambtsdrager een integriteitsregel heeft overtreden kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie moet proportioneel zijn. Een te lichte sanctie bij een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan van zowel individuele ambtsdragers als bestuursorganen. Hetzelfde geldt voor een te zware sanctie op een lichte schending.

In ons democratisch bestel is het aantal formele sanctiemogelijkheden voor volksvertegenwoordigers beperkt. Echter, ook een publiekelijk geuit blijf van afkeuring door (een meerderheid binnen) de gemeenteraad over het feit dat een van de leden een regel heeft overtreden zal als een sanctie worden ervaren. Tegelijkertijd levert dit informatie op voor de burger, die bij volgende verkiezingen zijn stem moet bepalen.

Bij het bepalen van een passende sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen die heeft plaatsgevonden een belangrijke rol. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming – zoals daadwerkelijke belangenverstremgeling, corruptie en sommige kwesties rond het gebruik van informatie – raken aan de kerntaak van de politieke ambtsdrager en zijn dus een vorm van machtsmisbruik. Bij dergelijke schendingen passen in de regel zwaardere sancties. Het onvoldoende voorkomen van de schijn van belangenverstremgeling of corruptie levert ook een integriteitsschending op, maar een veel lichtere. De zuiverheid van de besluitvorming is hier niet in het geding en machtsmisbruik is niet aan de orde; wel wordt het vertrouwen in de politiek geschaad. Ook interpersoonlijke integriteitsschendingen zijn er in soorten en maten – van incidentele onheuse bejegening tot intimidatie en geweld.

Nadat de aard van de schending is vastgesteld, moeten zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart worden gebracht. Erkent de betrokkene dat hij/zij een schending heeft gepleegd? Was er sprake van naïviteit, van opzet of recidive? Is de politieke ambtsdrager onder druk gezet door partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel die is overtreden, hoe minder snel een bepaalde omstandigheid als verzachtend kan worden aangenomen. Blijkt uit het integriteitsonderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht volgens Artikel 162 Wetboek van Strafvordering. Indien de verdenking de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

7.1 Sanctiemogelijkheden

Voor (benoemde of gekozen) politieke ambtsdragers en de griffier zijn er verschillende sancties die aan de orde kunnen zijn. Deze laten zich in drie categorieën verdelen: 1)

sancties opgelegd door de eigen fractie/partij; 2) politieke sancties opgelegd door de gemeenteraad; 3) strafrechtelijke sancties.

Overzicht van sanctiemogelijkheden:

- binnenskamers corrigerend toespreken;
- publieke excuses;
- motie van treurnis / afkeuring / wantrouwen;
- ontslag uit een bijkomende functie die men als raadslid vervult en waarin men door de raad is benoemd;
- schorsing / ontslag (alleen voor burgemeester, wethouder en griffier);
- royement door de eigen politieke partij;
- verwijdering uit de raadsfractie;
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan zodra onherroepelijk is komen vast te staan dat een raadslid vereisten voor het raadslidmaatschap niet bezit of hij een met het lidmaatschap onverenigbare betrekking vervult (artikel X1 Kieswet);
- raadslidmaatschap wordt vervallen verklaard bij uitvoering van een verboden handeling (artikel X8 Kieswet jo. artikel 15 lid 1 Gemeentewet);
- strafrechtelijke vervolging en veroordeling.

Toelichting sanctiemogelijkheden

De uitkomst van het politieke debat over het onderzoeksrapport kan verschillende uitkomsten hebben, afhankelijk van de persoon die de integriteit geschonden zou hebben. Bij een wethouder heeft de raad de mogelijkheid om het vertrouwen in deze wethouder op te zeggen via een motie van wantrouwen.

Politieke partijen en fracties kunnen een lid royeren en/of verwijderen uit de raadsfractie.

Bij een raadslid dat in strijd handelt met artikel 15 lid 1 Gemeentewet heeft de raad de mogelijkheid om het raadslidmaatschap vervallen te verklaren. De vervallenverklaring is geregeld in artikel X8 Kieswet. De voorzitter van de raad (de burgemeester) kan een raadslid dat in strijd met artikel 15 lid 1 van de Gemeentewet handelt schorsen. De raad moet daarover dan in zijn eerstvolgende vergadering een oordeel geven. De raad kan dan het lidmaatschap van het raadslid vervallen verklaren of de schorsing opheffen. Ook kan de raad het raadslid ambtshalve van zijn lidmaatschap vervallen verklaren. Voorwaarde in beide gevallen is dat het raadslid in de gelegenheid is gesteld zich mondeling te verdedigen.

Veel integriteitsschendingen zullen buiten het kader van artikel 15 Gemeentewet vallen. In die gevallen kan de raad zich slechts uitspreken over de situatie en eventueel een motie aannemen, tenzij er sprake is van strafbare feiten. Van strafbare feiten kan altijd aangifte worden gedaan.

Is de burgemeester onderwerp van discussie, kan de raad via een motie oproepen om met de Commissaris van de Koning in gesprek te gaan over het eventuele vertrek van de burgemeester.

7.2 Betreft: handelen van een raadslid

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid is afgerond, beoordeelt de burgemeester het definitieve onderzoeksrapport.

Als de conclusie luidt dat er geen schending is gepleegd, deelt de burgemeester de onderzoeksresultaten in principe alleen met het raadslid dat onder verdenking stond, de melder, de griffier en de fractievoorzitters. Eventueel kan de burgemeester er in overleg met het betrokken raadslid voor kiezen om de onderzoeksresultaten breder bekend te maken.

Als de conclusie luidt dat er wel een schending is begaan, spreekt de burgemeester (na al dan niet intern of extern advies te hebben ingewonnen) zijn oordeel uit over de zwaarte ervan, daarmee voorsortierend op het sanctie-oordeel van de gemeenteraad. In een vertrouwelijk overleg van de burgemeester en de fractievoorzitters wordt gesproken over: 1) het onderzoek en de resultaten daarvan, 2) het zwaarte-oordeel van de burgemeester, 3) de wijze waarop de onderzoeksresultaten en het zwaarte-oordeel van de burgemeester aan de raad zullen worden voorgelegd, 4) de wijze waarop de onderzoeksresultaten, het zwaarte-oordeel van de burgemeester en het raadsbesluit over een eventuele sanctie aan de inwoner zullen worden gecommuniceerd.

Vervolgens legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad, met daarbij een gemotiveerd zwaarte-oordeel. De raad vormt zich over dit alles een oordeel en neemt een besluit over een eventuele sanctie. Hierbij vermijdt de raad iedere partijpolitieke bevangenheid.

7.3 Betreft: handelen van een wethouder

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een wethouder is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt hij/zij het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, met daarbij een gemotiveerd zwaarte-oordeel over een eventueel vastgestelde schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

7.4 Betreft: handelen van de burgemeester

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester is afgerond, neemt de CvdK als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de CvdK het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, zonder een zwaarte-oordeel te vellen over een eventueel vastgestelde schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

7.5 Betreft: handelen van de griffier

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de griffier is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de burgemeester het onderzoeksrapport ter beschikking aan de werkgeverscommissie, die besluit over een eventuele sanctie.

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadsadviseur of griffiemedewerker is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de burgemeester het onderzoeksrapport ter beschikking aan de griffier, die besluit over een eventuele sanctie.

Communicatie

Als het rapport over het vervolgonderzoek is afgerond, kan de griffier de agendacommissie adviseren. Moet er een extra vergadering gepland worden? Kan de bespreking in het openbaar plaatsvinden of is er reden voor beslotenheid? Wie zit de vergadering voor? De raadsvoorzitter of de plaatsvervangend voorzitter? Verwacht men veel publiek op de tribune? Geeft de onderzoeker in de vergadering een toelichting op het onderzoek?

Bij sanctionering van een raadslid:

Nadat de burgemeester het eigen zwaarte-oordeel aan de gemeenteraad heeft gepresenteerd – en nog vóór de raadsvergadering – stelt hij/zij de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen (zoals de melder, het raadslid wiens handelen is onderzocht, fractievoorzitters, raadsleden, politieke partijen) met de pers. Allen wachten daarmee tot na de raadsvergadering, aangezien dit de kans op onpartijdigheid sterk vergroot.

Bij sanctionering van een wethouder:

Kort voor de raadsvergadering stelt de burgemeester de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Bij sanctionering van de burgemeester:

Kort voor de raadsvergadering stelt de CvdK de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Bij sanctionering van de griffier:

Over een eventuele schending van de griffier wordt niet gecommuniceerd naar de pers, behalve als het een zwaardere schending met dientengevolge een zwaardere sanctie. De burgemeester brengt dan, kort nadat de werkgeverscommissie een besluit over sanctionering heeft genomen, de pers op de hoogte kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Communicatie

Het is raadzaam om in ieder geval informatie te verstrekken over het proces dat doorlopen is. In dit stadium is maximale transparantie het uitgangspunt. Daarnaast moet worden afgesproken wanneer het rapport wordt vrijgegeven en of het geheel openbaar is of dat er besloten delen zijn.

8 Fase 4: Evalueren en leren

8.1 Leren van elk vraagstuk

Raadsleden of wethouders maken gedurende hun politieke loopbaan hoogstens een beperkt aantal handhavingstrajecten mee, meestal zijdelings. De burgemeester en de griffier zullen meer ervaring opdoen, maar ook voor hen geldt: handhaven wordt nooit routine. Daarom is in de regel na afronding van een integriteitsvraagstuk een korte reflectie geboden – of de zaak nu al wordt afgerond na de beoordeling van een melding, nadat er vooronderzoek is verricht of pas na een integriteitsonderzoek dat al dan niet tot sanctionering heeft geleid.

Bij complexere en/of ernstige zaken krijgt deze terugblik het karakter van een meer formele (schriftelijke) evaluatie. Dan is doorgaans ook een vorm van nazorg geboden. Na een raadsvergadering waarin de uitkomsten van een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder zijn besproken, kan de burgemeester een evaluatiegesprek met betrokkene inplannen.

8.2 Leren van de grote lijn

Deze afspraken alsmede de geldende gedragscode worden eens per vier jaar door de fractievoorzitters, de griffier, en de burgemeester geëvalueerd, eventueel met hulp van deskundigen en met eventuele resultaten van (voor)onderzoeken van integriteitsschendingen als achtergrond. Desgewenst worden de afspraken bijgesteld.

Samenvatting rollen en taken

Integriteitsprotocol

Griffier

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft zo mogelijk advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, de gemeenteraad en individuele raadsleden bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken – zoals het verschaffen feitelijke informatie over het proces – uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren – zoals het verschaffen feitelijke informatie over het proces – in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die een raadsadviseur of griffiemedewerker betreffen; beoordeelt de uitkomsten van een eventueel integriteitsonderzoek en legt zo nodig een sanctie op.

Burgemeester

- Geeft, bij twijfel over een voorgenomen handeling van een raadslid, wethouder of de griffier, gevraagd en ongevraagd advies over de vraag of die handeling een schending zou opleveren.
- Doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een raadslid betreft: neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
- Vormt een zwaarte-oordeel over een schending die is vastgesteld.
- Informeert de fractievoorzitters over de onderzoeksresultaten en zijn zwaarte-oordeel.
- Legt de onderzoeksresultaten en zijn zwaarte-oordeel voor aan de gemeenteraad.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een wethouder betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de griffier betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de werkgeverscommissie
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van raadsadviseur of griffiemedewerker betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de griffier.

- Doet zo nodig aangifte bij de politie.

Bij alle bovenstaande stappen kan de burgemeester, indien hij/zij dat wenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Gemeenteraad

- Velt het eindoordeel over de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door een raadslid, een wethouder of de burgemeester.
- Legt een passende sanctie op.

Commissaris van de Koning (CvdK)

- Laat, in geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester, vooronderzoek doen om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de burgemeester betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.

Bij alle bovenstaande stappen kan de CvdK, desgewenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Geloofsbrievencommissie

- Waarschuwt raads- en commissieleden bij mogelijke integriteitsrisico's.

Fractievoorzitters

- Informeren fractiegenoten over de regels uit de gedragscode en waarschuwt hen voor integriteitsrisico's.
- Vormen een klankbord voor de burgemeester, vanaf het moment dat een integriteitskwestie betreffende een raadslid in de openbaarheid is gekomen dan wel vanaf het moment dat het integriteitsonderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn. Als het raadzaam lijkt, kan de burgemeester er ook voor kiezen om de fractievoorzitters reeds bij aanvang van het integriteitsonderzoek te informeren.

Gemeentesecretaris

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft zo mogelijk advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, het college en de individuele wethouders bij de invulling van hun rol.

- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken – zoals het verschaffen feitelijke informatie – uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren – zoals het verschaffen feitelijke informatie – in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die ambtenaren (voor zover zij niet werkzaam zijn bij de griffie) betreffen. Handelt daarbij in lijn met het ambtelijke integriteitsbeleid van de gemeente.

Locoburgemeester

- Aanspreekpunt van de CvdK indien burgemeester nalaat het niet opvolgen van advies te melden in geval een nog uit te voeren handeling.

Werkgeverscommissie

- Beoordeelt de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door de griffier.
- Legt een eventuele sanctie op.

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 25 januari 2024 14:58
Aan: Buma, Sybrand
CC: [REDACTED]; Heide van der, Frans
Onderwerp: Actiepunten overleg 12-12-2023 Gedragscode en Protocol
Bijlagen: Concept procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden versie 2.pdf; Wettelijke grondslagen antwoorden op vragen.docx

Beste Sybrand

A.s. maandag hebben we een vervolgspraak staan over de gedragscode en de procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers.

Naar aanleiding van ons vorige overleg op 12 december 2023 hebben [REDACTED], Frans en ik een aantal vragen uitgezocht en besproken m.b.t. de procesafspraken. De uitkomsten hiervan staan hieronder en zijn ook gelijk verwerkt in de concept procesafspraken versie 2, zie bijlage. Ook sturen we ter info wettelijke grondslagen mee.

- **Is de rol van het presidium juist en volledig verwerkt in het protocol? Hoofdstuk 3 Oordelen en sanctioneren**

We kwamen tot de conclusie dat het presidium geen rol moet krijgen. Taak van het presidium is om aanbevelingen aan de raad te doen over de organisatie en het functioneren van de raad (artikel 3 *Reglement van Orde voor het Politiek Podium en andere werkzaamheden van de raad gemeente Leeuwarden 2021*) en niet over . We hebben artikel 3.1 als volgt gewijzigd: 'Op initiatief van de burgemeester kan er een vertrouwelijk overleg plaatsvinden met fractievoorzitters. Hier wordt gesproken over: 1) het onderzoek en de resultaten daarvan, 2) het advies van de burgemeester, 3) de wijze waarop de onderzoeksresultaten en het advies van de burgemeester aan de raad zullen worden voorgelegd, 4) de wijze waarop de onderzoeksresultaten, het advies van de burgemeester en het raadsbesluit over een eventuele sanctie aan de burger zullen worden gecommuniceerd'. Daarmee hebben de fractievoorzitters alleen een klankbordfunctie.

- **Is de rol van de CvdK juist verwoord in het protocol? Is het protocol op deze manier bindend voor het CvdK?**

Ja, de CvdK heeft een rol op grond van de provinciewet. Artikel 182 lid 1 sub c: De commissaris is belast met het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is.

De taak is dus wettelijk vastgelegd. Wij hebben in de procesafspraken opgeschreven wanneer de CvdK ons inziens in beeld komt, wat den rol is en op welk moment. Het kan natuurlijk wel zo zijn dat de CvdK het hier niet mee eens is en al eerder in het proces betrokken is of juist later. Zie ook tekst en commentaar bij artikel 182 lid 2 sub c. In de procesafspraken heeft de CvdK nu uitsluitend een rol bij integriteitskwesitie als het gaat om de burgemeester. De zorgplicht bestuurlijke integriteit geeft ook de ruimte om te adviseren/bemiddelen als het gaat om integriteitskwesities rondom bijv. wethouders. [wetten.nl - Regeling - Provinciewet - BWBR0005645 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling- Provinciewet - BWBR0005645 (overheid.nl)). Lijkt ons goed dit nog even met elkaar te bespreken.

- **Gemeente Eindhoven vragen waarom zij hebben gekozen voor de loco-burgemeester.**

Ons advies is nog steeds de loco-burgemeester. De gemeente Eindhoven geeft aan dat het gaat hier om een burgemeestersbevoegdheid. Bovendien is dan een bijkomend voordeel dat de voltallige Raad beschikbaar is.

- **Is het protocol voor alle raadsleden bindend? Ook als ze niet willen tekenen?**

Ja, het een uitwerking van art. 15 lid 3 gemeentewet: verplichting van het vaststellen van een gedragscode voor raadsleden. Daarnaast is in artikel 6.2 van de gedragscode het volgende opgenomen:

1. *Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:*
 - a. *de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;*
 - b. *de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;*
 - c. *de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.*
2. *De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.*

Het is dus een wettelijke bepaling waar de raadsleden niet vanaf kunnen wijken. We hebben nog het één en ander gevonden over het sanctioneren van raadsleden wat mogelijk interessant is. Zie ook bijlage wettelijke grondslagen. In de Tekst & Commentaar van artikel 15 lid 3 Gemeentewet staat het volgende: *"Het is de eigen verantwoordelijkheid van raadsleden dat zij zich aan de gedragscode houden. Niet-naleving daarvan heeft niet tot gevolg dat zij hun raadslidmaatschap verliezen (MvA, Kamerstukken I 2002/03, 28384, 33b, p. 14)."* Ik heb uiteraard ook de MvA, Kamerstukken opgezocht waarnaar wordt verwezen. Hierin is de volgende passage voor ons relevant: *"Niet-naleving van de gedragscode heeft bijvoorbeeld niet automatisch tot gevolg hebben dat zij hun lidmaatschap van provinciale staten verliezen. Zij kunnen in dat geval – al dan niet nadat op hen een daartoe strekkend beroep is gedaan – alleen vrijwillig opstappen als statenlid. Niet-naleving van de gedragscode door een gedeputeerde heeft evenmin rechtsgevolg. Provinciale staten kunnen echter aan de «overtreding» van de gedragscode door een gedeputeerde politieke consequenties verbinden."*

- **Kijken naar de positie van de fractie-assistent in relatie tot de gedragscode en protocol.**

De gedragscode inclusief het protocol is ook voor fractieassistenten bindend. Dit staat duidelijk in artikel 15 lid 4 Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Leeuwarden 2023. Als volgt opgelost: 'overal waar in de gedragscode en procesafspraken 'raadslid' staat geschreven, kan ook fractie-assistent worden gelezen'.

- **De titel aanpassen; van protocol naar procesafspraken**
Gewijzigd.

Met vriendelijke groet,

[Redacted name]

Concern

E [Redacted]@leeuwarden.nl

T (058) [Redacted] M 06 [Redacted]

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | [Twitter](#) | [Facebook](#)

Aanwezig: maandag t/m donderdag

Procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding.....	3
Vier basisprincipes	4
Wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester	5
Samenvatting.....	6
Fase 1 Bespreken en melden	7
Sectie 1: Route voor raadsleden	7
Sectie 2: Route voor wethouders.....	10
Sectie 3: Route voor de burgemeester	13
Fase 2 Duiden en Onderzoek	15
Stap 1: Duiding en vooronderzoek	15
Stap 2: Integriteitsonderzoek.....	17
Fase 3 Oordelen en sanctioneren	18
Fase 4 Evalueren en Leren	20
Rollen en taken.....	21

Inleiding

In de voorliggende ‘Procesafspraken integriteit politieke ambtsdragers gemeente Leeuwarden’ (hierna de Procesafspraken) staan de procesafspraken die wij - raadsleden¹, wethouders en burgemeester van de gemeente Leeuwarden - met elkaar hebben gemaakt over een zorgvuldige handelwijze bij een vermeende integriteitsschending², zoals beschreven in de gedragscodes. De procesafspraken bieden een routekaart voor alle politieke ambtsdragers wanneer zij twijfelen aan een eigenhandeling of die van een ander. Daarnaast bieden de procesafspraken ook het instrumentarium voor de burgemeester om zijn wettelijke taak als ‘hoeder van de integriteit’ uit te oefenen en een zorgvuldige procesgang - rekenschap gevende van alle geldende principes van hoor en wederhoor en proportionaliteit - van melding tot mogelijke sanctionering te garanderen.

Met deze procesafspraken geven wij, de politieke ambtsdragers van de gemeente Leeuwarden, aan dat wij bepaalde principes delen: dat wij hechten aan zorgvuldigheid en goede omgangsvormen en dat wij bij het toezien op de naleving van de gedragscode en onderliggende wetgeving uitstijgen boven de partijpolitiek. Dit ter bescherming van iedere individuele politieke ambtsdrager en de geloofwaardigheid van de lokale politiek in Leeuwarden.

De procesafspraken zijn er ter ondersteuning van de politieke ambtsdragers, maar draagt tegelijk ook zorg voor de zorgvuldige omgang bij een vermeende integriteitsschending van een ambtenaar uit de ambtelijke organisatie of bij de griffie. De procesafspraken geven duidelijk aan wie het eerste aanspreekpunt is voor de politieke ambtsdragers en welke vervolgstappen (mogelijk) volgen. Op deze wijze is er steeds duidelijkheid over de te ondernemen stappen en de personen die aan zet zijn bij de verschillende stappen.

De gedragscodes van de raadsleden, de wethouders en de burgemeester vormen samen met deze procesafspraken de basisstructuur van de bestuurlijk integriteit in Leeuwarden. Beide documenten zijn openbaar en door derden te raadplegen. De procesafspraken appelleren aan een gedeelde opvatting over goede samenwerking en omgangsvormen. Raadsleden, wethouders en de burgemeester ontvangen bij aantreden een exemplaar van beiden.

Met het oog op de zorgvuldige omgang met vermoedens bij het handelen van de burgemeester zal ook een exemplaar van de procesafspraken aan de Commissaris van de Koning (hierna: CvDK) van de provincie Fryslân worden aangeboden.

Dit document is geen statisch stuk. De hierin gemaakte werkafspraken zullen met enige regelmaat tegen het licht worden gehouden, steeds met het oog op het bevorderen van het goed functioneren van het gemeentebestuur.

¹ overal waar in de procesafspraken ‘raadsleden’ staat geschreven, kan ook fractieassistent worden gelezen. Een fractieassistent is op grond van de Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Leeuwarden 2023 geboden aan de gedragscode en deze procesafspraken.

² ‘Een integriteitsschending is een gedraging van een politieke ambtsdrager die in strijd is met het handelen als ‘goed bestuurder’ of ‘goed volksvertegenwoordiger’. Het kan gaan om feiten die wettelijk strafbaar zijn, maar ook om handelingen die in strijd zijn met geschreven of ongeschreven regels’. (Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers BZK)

Vier basisprincipes

1. Onpartijdige handhaving

Onze gedragscodes voor raadsleden, wethouders en de burgemeester (en de wetten waarop ze gebaseerd zijn) definiëren integriteitsschendingen en leggen zo de morele minima vast waaraan hun handelen moet voldoen. Over deze ondergrens zijn alle politieke partijen het eens; de kern is dat de zuiverheid van de besluitvorming erdoor wordt gewaarborgd. Gegeven de brede overeenstemming over de morele minima uit de gedragscodes, is er geen enkele reden om de handhaving ervan inzet te maken van partijpolitiek. Ook het verschil tussen oppositie en coalitie mag in de handhaving geen rol spelen. Gebeurt dat toch, dan is de kans groot dat er in de handhaving onrecht geschiedt. Uit het beginsel van onpartijdige handhaving volgt dat alle volksvertegenwoordigers en bestuurders de discipline moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitstekeningen boven de partijen te staan.

2. Terughoudend met publiciteit

In Nederland wordt de politiek kritisch gevolgd door de media. Dat is een groot goed. Bij vermeende integriteitsschendingen door politici kan het echter voorkomen dat er in de media al een veroordeling plaatsvindt voordat er onderzoek is gedaan met als gevolg willekeur, schade aan (onschuldige?) individuele ambtsdragers en aantasting van de geloofwaardigheid van de politiek. Daarom is het zaak dat alle betrokkenen bij een integriteitstekening de grootst mogelijke terughoudendheid betrachten en de kwestie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Hieruit volgt ook dat in alle stadia van de afhandeling van een kwestie de groep die erbij betrokken wordt zo klein mogelijk moet zijn. Als er uiteindelijk werkelijk sprake blijkt te zijn van een integriteitsschending en er een oordeel is gevormd over de ernst daarvan en over een passende sanctie, mag en moet de kwestie naar buiten worden gebracht.

3. Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender

Iedereen die mogelijk een integriteitsschending heeft begaan, heeft er recht op dat er uiterste zorgvuldigheid wordt betracht in alle fasen van de handhaving. Dat begint al voordat de betreffende handeling is uitgevoerd. Heeft u er weet van dat iemand van plan is om iets te doen wat een integriteitsschending kan opleveren, dan wordt u geacht de persoon daarvoor te waarschuwen en de weg te wijzen naar advies. Iedere politieke ambtsdrager die twijfelt, heeft recht op vertrouwelijk advies. Komt iemand onder de verdenking te staan van het plegen van een integriteitsschending, dan dient via een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een integriteitsonderzoek volgen waarin ook de context wordt meegenomen en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Een eventuele sanctie moet passend zijn en in verhouding staan tot de schending.

4. Bescherming van slachtoffers

Iedereen die mogelijk het slachtoffer is geworden van een interpersoonlijke schending - zoals discriminatie, pesten, seksuele intimidatie of seksueel geweld - heeft het recht om gehoord te worden, recht op een interventie om de schending stop te zetten als deze nog gaande is en recht op hulp, voor zover nodig.

Wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester

Sinds 1 februari 2016 heeft de wetgever de rol van ‘hoeder van de integriteit’ belegd bij de burgemeester (gemeenwet artikel 170). Hiermee werd een rol die de burgemeester in de praktijk al vervulde formeel in de wet vastgelegd. De wetgever liet echter na de burgemeester instrumenten aan te reiken om aan deze rol invulling te geven. Dat kon de wetgever ook niet doen, gegeven de positie van de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan.

Met deze procesafspraken krijgt de burgemeester bepaalde welomschreven taken en beslissingsbevoegdheden toebedeeld op basis waarvan de burgemeester in geval van vermeende integriteitsschendingen zodanig kan optreden dat de zorgvuldigheid wordt gediend.

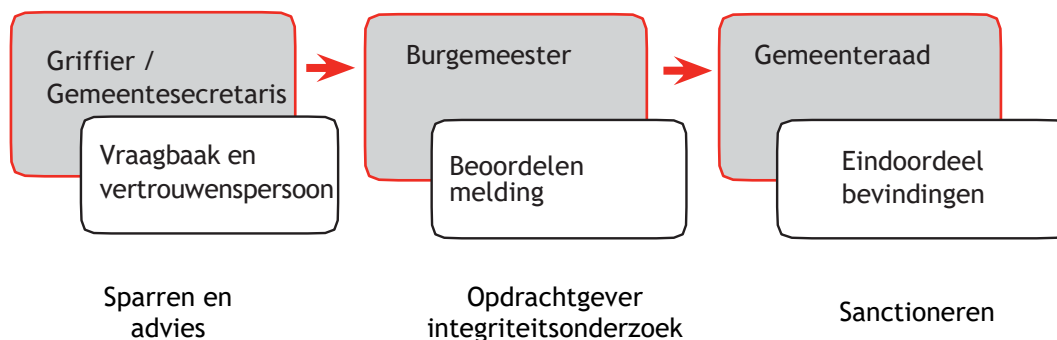
Met de wetwijziging ‘Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur’ heeft de wetgever een rol vergelijkbaar aan die van de burgemeester belegd bij de commissaris van de koning (Provinciewet artikel 182). Dit artikel biedt ruimte aan de commissaris om te adviseren en te bemiddelen in een gemeente indien daar de bestuurlijke integriteit in het geding is en de bestuurlijke verhoudingen er verstoord zijn³.

³ Provinciewet, art. 182, lid 1.c: ‘De commissaris is (...) belast met (...) het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding

Samenvatting

De procesafspraken zijn opgezet als een routekaart voor politieke ambtsdragers die overwegen om een vermeende integriteitsschending in het gemeentebestuur te bespreken en/of te melden. De route kent een eenvoudige basisstructuur, die vervolgens voor verschillende categorieën politieke ambtsdragers nader wordt uitgewerkt. Telkens gaat het om de vraag: 'Wat doe ik nu?'

De **basisstructuur** van het proces ziet er zo uit:

Toelichting

Voor alle politieke ambtsdragers is een vraagbaak/vertrouwenspersoon beschikbaar. Een raadslid dat twijfelt over een handeling of overweegt een melding te doen, overlegt met de griffier. Een wethouder overlegt in zo'n geval met de gemeentesecretaris. De route is als volgt:

- Is de betreffende handeling nog niet uitgevoerd? Dan is het zaak dat een integriteitsschending wordt voorkomen. De vertrouwenspersoon staat de twijfelende politieke ambtsdrager terzijde met advies. Zo nodig wordt de burgemeester ingeschakeld; het advies van de burgemeester is leidend.
- Is de betreffende handeling reeds uitgevoerd? En blijkt uit overleg met de vertrouwenspersoon dat het mogelijk om een integriteitsschending gaat? Dan wordt dit vermoeden bij de burgemeester gemeld, die besluit of de zaak een vervolg krijgt

De burgemeester is verantwoordelijk voor het beoordelen van de melding (via vooronderzoek) en eventuele opdrachtverstrekking voor integriteitsonderzoek. De burgemeester kan daarbij een beroep doen op Steunpunt Integriteitsonderzoeken Politieke Ambtsdragers (SIPA)⁴.

Indien de conclusie luidt dat er een schending is begaan, dan legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad en kan hierbij adviseren over de ernst van de schending. De gemeenteraad velst het eindoordeel en kan een sanctie opleggen. Van een traject dat is afgerond, kunnen in gezamenlijkheid lessen worden geleerd.

In de volgende vier hoofdstukken wordt de hierboven geschetste basisstructuur nader uitgewerkt in concrete procesafspraken. Elk hoofdstuk bestrijkt vier fases:

- 1) bespreken en melden
- 2) duiden en onderzoeken
- 3) oordelen en sanctioneren
- 4) evalueren en leren.

Om de procesafspraken werkbaar te maken, wordt op punten afgeweken van de basisstructuur. Om een voor de hand liggend voorbeeld te noemen: als het de burgemeester zelf is die onder verdenking komt te staan, kan deze niet de rol van opdrachtgever voor het onderzoek op zich nemen.

⁴ <https://www.caop.nl/steunpunt-integriteit/>

Fase 1 Bespreken en melden

Iedere politieke ambtsdrager kan voor de vraag komen te staan of een bepaalde handeling geoorloofd is. Daarom is het nodig dat de weg naar deskundig advies helder is. Het bespreken van twijfels en vragen hoort gemeengoed te zijn.

Indien de twijfels een voorgenomen handeling van een ander betreffen, is het belangrijk om tijdig met diegene in gesprek te gaan. Dit ter bescherming van zowel de betrokkene zelf als de gemeentelijke bestuursorganen. Zeker als de mogelijk te plegen schending ernstig zou kunnen zijn, is aanspreken en waarschuwen geboden.

Aanspreken: wanneer niet?

Het kan voorkomen dat er goede redenen zijn om het gesprek met de ander over een reeds uitgevoerde handeling niet aan te gaan. Voorbeelden zijn:

- Het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat aanspreken het onderzoeksbelang (en daarmee de waarheidsvinding) schaadt;
- De onderlinge verhoudingen zijn zo slecht dat effectief aanspreken niet mogelijk is.

De vertrouwenspersoon (d.w.z. de griffier of de gemeentesecretaris) zijn beschikbaar als vraagbaak en bieden ondersteuning. Indien nodig wordt ook de burgemeester ingeschakeld.

Als er vragen zijn over een reeds uitgevoerde handeling van een ander, vraagt de twijfelende politieke ambtsdrager altijd eerst de vertrouwenspersoon om advies: is deze handeling een schending? Als de twijfels aanhouden, is een melding bij de burgemeester de volgende stap. Eventueel doet degene die mogelijk een schending heeft gepleegd de melding zelf, na een gesprek met degene die de kwestie heeft aangekaart.

1. Route voor raadsleden

1.1 Betreft: eigen handelen

a) Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een raadslid in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de griffier op schrift worden gesteld en meegegeven worden aan het raadslid. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen het betrokken raadslid, de burgemeester en de griffier ervan.

b) Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.

- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal het raadslid in ieder geval de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester kan adviseren over de ernst van de schending en maakt dit bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2, duiden en onderzoeken wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.2 Betreft: handelen van een collega-raadslid

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een ander raadslid:

- Het raadslid bespreekt dit met de ander en verwoordt de twijfels.
- Als het gesprek tussen de raadsleden niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het twijfelende raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid, samen met de griffier naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- Dit raadslid volgt het advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een ander raadslid:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met het collega-raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7)
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 1.1.b.).
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2, duiden en onderzoeken wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.3 Betreft: handelen van een wethouder

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder:

- Het raadslid bespreekt dit met de wethouder en verwoordt de twijfels.
- Als het gesprek tussen het raadslid en de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid, samen met de griffier naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester, het college van B&W en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 1.1.b.).

- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.4 Betreft: handelen van de burgemeester

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien het raadslid en de griffier concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de griffier, gaat het raadslid zelf naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de Cvdk gewenst is, voordat de burgemeester een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de Cvdk en het raadslid houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan het raadslid ervoor kiezen om zelf naar de Cvdk te gaan.
- De Cvdk formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de Cvdk afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en in de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de Cvdk de loco-burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid samen met de griffier in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de Cvdk en informeert het college en de gemeenteraad hierover (zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen het raadslid en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan het raadslid melding doen bij de Cvdk. Het is dan aan de Cvdk om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.5 Betreft: handelen van de griffier⁵

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier:

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester afwijkt, meldt de griffier dit zelf aan de gemeenteraad. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier:

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier

⁵ Indien een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een raadsadviseur of griffiemedewerker, bespreekt het raadslid dit met de griffier, die hier het gemandateerd bevoegd gezag is. De griffier besluit, in overleg met de burgemeester - bij een uitgevoerde handeling - of een melding doorgezet moet worden in lijn met de geldende interne regeling voor alle ambtenaren.

de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De gemeenteraad beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).

- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.6 **Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie of de griffie**

Een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of al uitgevoerde) handeling van een ambtenaar:

- Het raadslid bespreekt de twijfels met de burgemeester.
- Als de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris of de griffier, die het gemandateerde bevoegd gezag is over de ambtenaren. De gemeentesecretaris of de griffier besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden in lijn met de geldende interne meldregeling. Communicatie met de melder verloopt steeds via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van deze procesafspraken. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college. Bij eventuele vervolgstappen worden interne of externe deskundigen betrokken.

2. **Route voor wethouders**

2.1 **Betreft: eigen handelen**

a) Een wethouder twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een wethouder in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de gemeentesecretaris op schrift worden gesteld en meegegeven aan de wethouder. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen de betrokken wethouder, de burgemeester en de gemeentesecretaris ervan.

b) Een wethouder twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de wethouder in ieder geval het college en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester kan adviseren over de ernst van de schending en maakt dit bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.2 **Betreft: handelen van een raadslid**

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid:
- De wethouder bespreekt dit met het raadslid en verwoordt de twijfels.
 - Als het gesprek tussen de wethouder en het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de wethouder de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder, samen met de griffier naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid.
 - Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid:
- De wethouder vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 1.1.b.).
 - Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.3 Betreft: handelen van een collega-wethouder

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van collega-wethouder:
- De wethouder bespreekt dit met de andere wethouder en verwoordt de twijfels.
 - Als het gesprek tussen de wethouders niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de twijfelende wethouder de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder, samen met de gemeentesecretaris naar de burgemeester.
 - Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
 - De betrokken wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een collega-wethouder:
- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de collega-wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf het college van B&W en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 2.1.b.).
 - Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.4 Betreft: handelen van de burgemeester

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester:
- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Indien de wethouder en de gemeentesecretaris concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de gemeentesecretaris, gaat de wethouder, eventueel vergezeld door de gemeentesecretaris, naar de burgemeester.

- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat de CvdK een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en de wethouder houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan de wethouder ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco- burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder samen met de gemeentesecretaris in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt de burgemeester dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen de wethouder en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan de wethouder melding doen bij de CvdK. Het is aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.5 Betreft: handelen van de griffier

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier:

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de gemeenteraad. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier:

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 7).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

a) Een wethouder twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De wethouder bespreekt de twijfels met de burgemeester.
- Indien de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezegt moet worden richting het Meldpunt in lijn met de geldende interne meldregeling. Eventuele communicatie met de melder verloopt via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van deze procesafspraken. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.

- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college en betreft de burgemeester interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

3. Route voor de burgemeester

3.1 Betreft: eigen handelen

b) De burgemeester twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt deze dit zelf aan de CvdK, in de collegevergadering en aan de gemeenteraad.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de locoburgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) De burgemeester twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling:

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de burgemeester in ieder geval de wethouders en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties (zie fase 3)
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.2 Betreft: handelen van een raadslid

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid:

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met het raadslid.
- Als dit gesprek met het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het betrokken raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid:

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als het raadslid erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert het raadslid ij de gemeenteraad hierover (zie verder onder 1.1.b.).
- Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.3 Betreft: handelen van een wethouder

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder:

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de gemeentesecretaris) de twijfels met de wethouder.

- Als dit gesprek met de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de betrokkenen wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder:

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de wethouder erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zijn collega-wethouders en de gemeenteraad hierover (zie verder onder 2.1.b.).
- Bij aanhoudende twijfel, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier:

- De burgemeester bespreekt dit met de griffier, verwoordt de twijfels en formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de gemeenteraad. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier:

- De burgemeester bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf aan de gemeenteraad. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.5 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

a) De burgemeester twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar:

- De burgemeester informeert de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezegt moet worden in lijn met de geldende interne meldregeling. De gemeentesecretaris verzorgt de communicatie met de melder (de burgemeester). Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van deze procesafspraken. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester het college van wethouders en betreft interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Fase 2 Duiden en Onderzoek

Hieronder wordt beschreven welke stappen worden gezet indien in fase 1 gebleken is dat er sprake is van een vermoeden van een integriteitsschending dat mogelijk onderzocht moet worden. De beoordeling van de melding vormt in elk traject een cruciaal moment. Een zorgvuldige afweging is geboden, aangezien tot het instellen van een formeel, persoonsgericht onderzoek niet overhaast mag worden overgegaan. Indien uit het vooronderzoek blijkt dat de melding onderzoekswaardig is, volgt er een objectief integriteitsonderzoek.

Integritisme

Een beschuldiging van niet-integer gedrag raakt aan de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van een persoon. Om daar verweer tegen te voeren is geen eenvoudige opgave. Een beschuldiging is makkelijker gedaan dan rechtgezet en kan reputaties blijvend beschadigen. Zeker politieke ambtsdragers kunnen hierdoor (doelbewust) worden geraakt in hun functioneren. Maar ook de politiek of de organisatie kan langdurig last ondervinden van beschuldigingen van niet-integer handelen. Het oprekken van het begrip integriteit tot zaken die niets te maken hebben met integriteit of het ten onrechte uiten van beschuldigingen van niet-integer gedrag wordt ook wel 'integritisme' genoemd. Hierdoor verwatert integriteit en zorgt het voor verwarring over wat integer handelen is. Dit vraagt om scherpte en zorgvuldigheid bij de beoordeling van een melding en de communicatie hierover.

Stap 1: Duiding en vooronderzoek

1.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Bij een melding van een mogelijke integriteitsschending door een raadslid, een wethouder of de griffier beoordeelt de burgemeester of er sprake is van een onderzoekswaardige melding⁶.

Dit is het geval indien:

- de melding gebaseerd is op eigen kennis of waarneming van de melder en niet is gebaseerd is op basis van 'horen zeggen' of (vooral) ingegeven door de eigen (politieke) opvatting van de melder
- de melding een vermoedelijke schending van de gedragscode en/of wetgeving betreft, van een zekere ernst;
- de melding voldoende betrouwbaar en concreet is;
- de melding in redelijkheid onderzoekswaardig is (dat wil zeggen: er zijn voldoende onderzoeksmogelijkheden).

Om de onderzoekswaardigheid te kunnen bepalen vindt er altijd een gesprek met de melder plaats. Daarnaast kan het vooronderzoek onder meer bestaan uit:

- het in kaart brengen van de feitelijke situatie;
- het checken van de beschikbaarheid van (administratieve) informatie;
- het nalopen van relevante wet- en regelgeving.

Ook een gesprek met degene op wie de melding betrekking heeft, kan deel uitmaken van het vooronderzoek. Een dergelijk gesprek vindt niet plaats indien de vermoedelijke schending ernstig is en een eventueel vervolgonderzoek in gevaar kan komen als de betrokkene in dit stadium op de hoogte wordt gesteld.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het vooronderzoek. In de regel zal de burgemeester ervoor kiezen zich te laten ondersteunen door een adviesgroep met specialisten die concrete taken uitvoeren. Hiertoe kunnen bijvoorbeeld behoren:

⁶ Ook burgers, bedrijven of instanties kunnen twijfelen over het handelen van een politieke ambtsdrager. Als zij daarvan melding doen via de gemeentelijke klachtenprocedure of rechtstreeks bij de burgemeester, treedt fase 2 van de Procesafspraken Integriteit in werking. De melder speelt in het traject verder geen rol; wel wordt hij geïnformeerd over wat er met de melding is gedaan. Ambtenaren die een melding over een politieke ambtsdrager overwegen, informeren de gemeentesecretaris voordat zij zich tot de burgemeester wenden.

- integriteitscoördinator, senior jurist, adviseur bestuurlijke zaken;
- externe deskundigen.

Adviezen van ondersteuners aan de burgemeester worden bij voorkeur op schrift gesteld. Op basis hiervan brengt de burgemeester advies uit. Er zijn vier mogelijke scenario's te onderscheiden:

1. De burgemeester concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid te onderzoeken is. De burgemeester informeert de melder hierover en, indien dat gepast is, ook degene op wie de melding betrekking had.
2. Degene die onder verdenking is komen te staan erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de betrokkene. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.1).
4. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.1).

Blijkt uit het vooronderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht⁷.

1.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Bij een vermoeden van een integriteitsschending door de burgemeester is de CvdK eindverantwoordelijk voor een deugdelijk vooronderzoek. De CvdK formeert een adviesgroep van ondersteuners die in het kader van het vooronderzoek concrete taken uitvoeren. Hierin hebben minimaal de volgende gemeenteambtenaren zitting: een senior-jurist en de integriteitscoördinator. Desgewenst kan de CvdK ook externe deskundigen inschakelen.

De CvdK beoordeelt de resultaten van het vooronderzoek. Er zijn dan vier mogelijkheden:

1. De CvdK concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid te onderzoeken is. Hiermee is de zaak afgedaan. De CvdK informeert de melder en de burgemeester hierover.
2. De burgemeester erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de burgemeester. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.2).
4. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.2).

⁷ Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Indien de verdenking van het plegen van een strafbaar feit de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

Communicatie

Als de conclusie van een vooronderzoek luidt dat de verdenking ongegrond is, blijft het vooronderzoek vertrouwelijk. In dit geval weten alleen de melder, degene over wie is gemeld, de burgemeester (of, indien de melding de burgemeester betreft, de CvdK) en eventuele ondersteuners ervan.

Een besluit tot het instellen van een integriteitsonderzoek wordt genomen door de burgemeester (dan wel de CvdK, in het geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester). Het is belangrijk om de kring van betrokkenen niet groter te maken dan strikt nodig is.

De vermeende schender wordt altijd geïnformeerd over het instellen van een integriteitsonderzoek. Hiervan wordt alleen afgezien indien dit het vervolgonderzoek in gevaar kan brengen.

In dit stadium kan de burgemeester (dan wel de CvdK) er wel voor kiezen om de fractievoorzitters vertrouwelijk te informeren. Als de kwestie onverhoopt al in de openbaarheid is gekomen is dit sowieso raadzaam.

Stap 2: Integriteitsonderzoek

2.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Als het vooronderzoek heeft geleid tot de conclusie dat een melding over een wethouder, een raadslid of de griffier onderzoekswaardig is, geeft de burgemeester - na al dan niet intern of extern deskundig advies te hebben ingewonnen - opdracht tot het uitvoeren van een integriteitsonderzoek. Tot het moment van openbaarmaking wordt geheimhouding opgelegd op alles wat met het onderzoek te maken heeft.

De onderzoeksopdracht wordt zo helder mogelijk geformuleerd en omvat ten minste de volgende zaken:

- de onderzoeksvraag en onderzoeksmethode;
- de wet- en regelgeving waaraan het handelen wordt getoetst (normenkader);
- de wijze van rapportage aan de opdrachtgever;
- de rolverdeling tussen onderzoeker en opdrachtgever;
- de termijn waarbinnen het onderzoek dient te zijn afgerond.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het integriteitsonderzoek (in termen van kwaliteit, tijd en kosten). Concrete taken laat hij uitvoeren door:

- professionele onderzoekers uit de ambtelijke organisatie van de gemeente;
- en/of onderzoekers van een extern bureau. In dit geval verstrekt het onderzoeksbureau een opdrachtbevestiging met daarin ten minste: een weergave van in te zetten onderzoeksmethoden, een planning en een begroting.

In het kader van het onderzoek wordt in ieder geval degene geïnterviewd op wie de melding betrekking heeft. Daarnaast kan het onderzoek onder meer bestaan uit:

- het interviewen van andere betrokkenen;
- het verzamelen en beoordelen van schriftelijke informatie;
- het toetsen van relevante informatie aan wet- en regelgeving.

Het onderzoek mondt uit in een schriftelijk rapport. Nadat de burgemeester de conceptversie heeft gelezen, wordt deze ter inzage voorgelegd aan degene wiens handelen is onderzocht in het kader van hoor en wederhoor. Diens eventuele op- en aanmerkingen worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het definitieve rapport. Dat blijft (vooralsnog) geheim.

2.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Indien een onderzoekswaardige melding de burgemeester betreft, is het de CvdK die opdracht geeft tot het instellen van een integriteitsonderzoek. Het onderzoekstraject voltrekt zich verder analoog aan het proces zoals hierboven geschetst, met twee verschillen:

- eventuele interne professionele onderzoekers komen uit de provinciale ambtelijke organisatie;
- het concept-rapport gaat naar de CvdK voordat dit ter inzage voorgelegd aan de burgemeester.

Fase 3 Oordelen en sanctioneren

Als is vastgesteld dat een politieke ambtsdrager een integriteitsregel heeft overtreden kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie moet proportioneel zijn. Een te lichte sanctie bij een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan van zowel individuele politieke ambtsdragers als de bestuursorganen. Hetzelfde geldt voor een te zware sanctie op een lichte schending.

In ons democratisch bestel is het aantal formele sanctiemogelijkheden voor politieke ambtsdragers beperkt. Echter, ook een publiekelijk geuit blijkt van afkeuring door (een meerderheid binnen) de gemeenteraad over het feit dat een van de leden een regel heeft overtreden zal als een sanctie worden ervaren. Tegelijkertijd levert dit informatie op voor de burger, die bij volgende verkiezingen zijn stem moet bepalen.

Bij het bepalen van een passende sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen die heeft plaatsgevonden een belangrijke rol. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming- zoals daadwerkelijke belangenverstremming, corruptie en sommige kwesties rond het gebruik van informatie - raken aan de kerntaak van de politieke ambtsdrager en zijn dus een vorm van machtsmisbruik. Bij dergelijke schendingen passen in de regel zwaardere sancties. Het onvoldoende voorkomen van de schijn van belangenverstremming of corruptie levert ook een integriteitsschending op, maar een veel lichtere. De zuiverheid van de besluitvorming is hier niet in het geding en machtsmisbruik is niet aan de orde; wel wordt het vertrouwen in de politiek geschaad. Ook interpersoonlijke integriteitsschendingen zijn er in soorten en maten - van incidentele onheuse bejegening tot intimidatie en geweld.

Nadat de aard van de schending is vastgesteld, moeten zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart worden gebracht. Erkent de betrokkene dat hij/zij een schending heeft gepleegd? Was er sprake van naïviteit, van opzet of recidive? Is de politieke ambtsdrager onder druk gezet door partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel die is overtreden, hoe minder snel een bepaalde omstandigheid als verzachtend kan worden aangenomen.

Blijkt uit het integriteitsonderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht⁸. Indien de verdenking de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

⁸ Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Sanctiemogelijkheden

Voor (benoemde of gekozen) politieke ambtsdragers en de griffier zijn er verschillende sancties die aan de orde kunnen zijn. Deze laten zich in drie categorieën verdelen:

- 1) politieke sancties opgelegd door de gemeenteraad;
- 2) sancties opgelegd door de eigen fractie/partij;
- 3) strafrechtelijke sancties.

Overzicht van sanctiemogelijkheden:

- binnenskamers corrigerend toespreken;
- publieke excuses;
- motie van treurnis / afkeuring / wantrouwen;
- schorsing / ontslag (alleen voor burgemeester, wethouder en griffier);
- roeyement door de eigen politieke partij;
- ontslag uit een bijkomende functie die men als raadslid vervult en waarin men door de raad is benoemd;
- verwijdering uit de raadsfractie;
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard (Kieswet artikel XI en X8);
- strafrechtelijke vervolging en veroordeling.

3.1 Betreft: handelen van een raadslid, wethouder of griffier.

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid, wethouder of griffier is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport en beoordeelt de burgemeester het definitieve onderzoeksrapport.

Als de conclusie luidt dat er geen schending is gepleegd, deelt de burgemeester de onderzoeksresultaten in principe alleen met het raadslid, wethouder of griffier dat onder verdenking stond, de melder, en de fractievoorzitters. Eventueel kan de burgemeester er in overleg met het betrokken raadslid, wethouder of griffier voor kiezen om de onderzoeksresultaten breder bekend te maken.

Als de conclusie luidt dat er wel een schending is begaan, kan de burgemeester adviseren (na al dan niet intern of extern advies te hebben ingewonnen) over de ernst van de schending, daarmee voorsortierend op het sanctie-oordeel van de gemeenteraad. Op initiatief van de burgemeester kan er een vertrouwelijk overleg plaatsvinden met fractievoorzitters. Hier wordt gesproken over: 1) het onderzoek en de resultaten daarvan, 2) het advies van de burgemeester, 3) de wijze waarop de onderzoeksresultaten en het advies van de burgemeester aan de raad zullen worden voorgelegd, 4) de wijze waarop de onderzoeksresultaten, het advies van de burgemeester en het raadsbesluit over een eventuele sanctie aan de burger zullen worden gecommuniceerd.

Vervolgens legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad, met daarbij het advies over de ernst van de vastgestelde schending. De raad vormt zich over dit alles een oordeel en neemt een besluit over een eventuele sanctie. Hierbij vermijdt de raad iedere partijpolitieke bevangenheid.

3.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester is afgerond, neemt de CvdK als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de CvdK het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, zonder een advies over ernst van de vastgesteld schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

Communicatie

- Bij sanctionering van een raadslid en wethouder:

Nadat de burgemeester het advies over de ernst van de vastgestelde schending aan de gemeenteraad heeft gepresenteerd - en nog vóór de raadsvergadering - wordt door de burgemeester de pers op de hoogte van de kwestie gesteld. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen (zoals de melder, het raadslid wiens handelen is onderzocht, fractievoorzitters, raadsleden, politieke partijen) met de pers. Allen wachten daarmee tot na de raadsvergadering, aangezien dit de kans op onpartijdigheid sterk vergroot.

- Bij sanctionering van de burgemeester:

Kort voor de raadsvergadering stelt de CvdK de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

- Bij sanctionering van de griffier:

Over een eventuele schending van de griffier wordt niet gecommuniceerd naar de pers, behalve als het een zwaardere schending met dientengevolge een zwaardere sanctie. De burgemeester brengt dan, kort nadat de gemeenteraad een besluit over sanctionering heeft genomen, de pers op de hoogte kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Fase 4 Evalueren en Leren

4.1 Leren van elk vraagstuk

Raadsleden of wethouders maken gedurende hun politieke loopbaan hoogstens een beperkt aantal handhavingstrajecten mee, meestal zijdelings. De burgemeester en de griffier zullen meer ervaring opdoen, maar ook voor hen geldt: handhaven wordt nooit routine. Daarom is in de regel na afronding van een integriteitsvraagstuk een korte reflectie geboden of de zaak nu al wordt afgerond na de beoordeling van een melding, nadat er vooronderzoek is verricht of pas na een integriteitsonderzoek dat al dan niet tot sanctionering heeft geleid.

Bij complexere en/of ernstige zaken krijgt deze terugblik het karakter van een meer formele (schriftelijke) evaluatie. Dan is doorgaans ook een vorm van nazorg geboden. Na een raadsvergadering waarin de uitkomsten van een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder zijn besproken, kan de burgemeester een evaluatiegesprek met betrokkene inplannen.

4.2 Leren van de grote lijn

De afspraken in de Procesafspraken Integriteit alsmede de geldende gedragscodes worden eens per vier jaar door de fractievoorzitters, de griffier, de gemeentesecretaris, de burgemeester en de wethouders geëvalueerd, eventueel met hulp van deskundigen. Desgewenst worden de afspraken bijgesteld.

Rollen en taken

Griffier

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor raadsleden alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, de gemeenteraad en individuele raadsleden bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals procesondersteuning en communicatie - uitvoeren in het kader van een integriteitsonderzoek.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren - zoals procesondersteuning en communicatie - in het kader van een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die het griffiepersoneel betreffen; beoordeelt de uitkomsten van een eventueel integriteitsonderzoek en legt zo nodig een sanctie op.

Burgemeester

- Geeft, bij twijfel over een voorgenomen handeling van een raadslid, wethouder of de griffier, gevraagd en ongevraagd advies over de vraag of die handeling een schending zou opleveren.
- Doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een raadslid, wethouder of griffier betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Stelt een advies op over de ernst van de vastgestelde schending.
 - Informeert de fractievoorzitters over de onderzoeksresultaten en het advies.
 - Legt de onderzoeksresultaten en het advies voor aan de gemeenteraad.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.

Bij alle bovenstaande stappen kan de burgemeester, indien hij/zij dat wenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Gemeenteraad

- Velt het eindoordeel over de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door een raadslid, een wethouder of de burgemeester.
- Legt een passende sanctie op.

Commissaris van de Koning (CvdK)

- Laat, in geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester, vooronderzoek doen om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de burgemeester betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.
- Bij alle bovenstaande stappen kan de CvdK, desgewenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Fractievoorzitters

- Informeren fractiegenoten over de regels uit de gedragscode en waarschuwt hen voor integriteitsrisico's.
- Kunnen een klankbord zijn voor de burgemeester, vanaf het moment dat een integriteitskwestie betreffende een raadslid of wethouder in de openbaarheid is gekomen dan wel vanaf het moment dat het integriteitsonderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn. Als het raadzaam lijkt, kan de burgemeester er ook voor kiezen om de fractievoorzitters reeds bij aanvang van het integriteitsonderzoek te informeren.

Gemeentesecretaris

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor de wethouders in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, het college en de individuele wethouders bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals het verschaffen feitelijke informatie - uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren - zoals het verschaffen feitelijke informatie - in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die ambtenaren (voor zover zij niet werkzaam zijn bij de griffie) betreffen. Handelt daarbij in lijn met het ambtelijke integriteitsbeleid van de gemeente.

Locoburgemeester

- Aanspreekpunt van de CvdK indien burgemeester nalaat het niet opvolgen van advies te melden in geval een nog uit te voeren handeling.

Wettelijke grondslag

Artikel 33 Gemeentewet

1. De raad en elk van zijn leden hebben recht op ambtelijke bijstand.
2. De in de raad vertegenwoordigde groeperingen hebben recht op ondersteuning.
3. De raad stelt met betrekking tot de ambtelijke bijstand en de ondersteuning van de in de raad vertegenwoordigde groeperingen een verordening vast. De verordening bevat ten aanzien van de ondersteuning regels over de besteding en de verantwoording.

Concept Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Leeuwarden 2023

Wat staat in de verordening over fractieassistenten?

Paragraaf 4 Fractieassistenten

Art. 15 Toelating

1. De fractievoorzitter meldt de persoon die de fractie als fractieassistent wenst aan te stellen aan bij de griffie. Een fractie kan maximaal 3 fractieassistenten tegelijkertijd hebben.
2. De artikelen 10, 12, 13 en 15 Gemeentewet zijn van overeenkomstige toepassing op de fractie-assistent
3. De toelating van fractieassistenten wordt overeenkomstig de werkwijze voor raadsleden uitgevoerd conform art. 9 Reglement van Orde
4. Drie maal per jaar worden nieuw toegelaten fractieassistenten geïnstalleerd door middel van het afleggen van de belofte en/of eed die past bij de positie en rol van een fractieassistent. Deze installatie vindt plaats in een besluitvormende raadsvergadering.
5. Met het eindigen van een zittingsperiode van de raad vervallen eveneens de aanmeldingen van alle fractieassistenten.

Art. 16 Rechten en plichten

1. Een fractieassistent kan als woordvoerder van een fractie optreden in een Informatieve bijeenkomst, in Het Debat en in De Actualiteit zoals bedoeld in art. 13 van het Reglement van Orde
2. Een fractieassistent wordt zoveel mogelijk in dezelfde positie met de bijbehorende ondersteuning gebracht als een raadslid, de Verordening Rechtspositie raadsleden 2020 is niet van toepassing op een fractieassistent
3. Een fractieassistent heeft geen toegang tot informatie en stukken waarop geheimhouding is opgelegd o.g.v. art. 87 Gemeentewet.
4. Een fractieassistent heeft geen toegang tot een besloten raadsbijeenkomst, informerende bijeenkomst of Debat, tenzij de vergadering anders besluit.

Artikel 10 Gemeentewet: eisen lidmaatschap Raad

Artikel 12 Gemeentewet: openbaarmaking andere functies

Artikel 13 Gemeentewet: onverenigbare functies

Artikel 15 Gemeentewet: verboden handelingen. In dit artikel staat ook de verplichting van het vaststellen van een gedragscode.

Artikel 9 Reglement van Orde: toelating nieuwe fractieassistenten

Artikel 87 Gemeentewet: geheimhouding

Toelichting op artikel 16

Artikel 16 Rechten en plichten Fractieassistenten

Een fractieassistent wordt zoveel mogelijk in dezelfde positie gebracht als een raadslid, hierop zijn uitzonderingen. Een fractieassistent kan zijn fractie vertegenwoordigen als woordvoerder in allerlei bijeenkomsten, maar níet in een besluitvormende raadsvergadering. Hij is geen raadslid en als zodanig geen lid van het bestuursorgaan Gemeenteraad die besluiten kan nemen. Een fractieassistent hoeft niet op de kandidatenlijst van de laatste verkiezingen gestaan te hebben om het woord namens zijn fractie te mogen voeren . Een dergelijke lange periode beperkt de instroom van nieuw, jong politiek talent. Het is de verantwoordelijkheid van de fractievoorzitter die de kandidaat fractieassistent aanmeldt, of hij de kandidaat toe vertrouwt namens de fractie op te treden. Een fractieassistent kan geen beroep doen op de Verordening rechtspositie raadsleden 2020, hij krijgt geen financiële vergoeding op grond van die regels. Het is aan de fractie zelf of en zo ja hoeveel financiële vergoeding de fractieassistent ontvangt. De fractie kan deze kosten ten laste van de fractie vergoeding brengen. Een fractieassistent heeft geen toegang tot geheime informatie en evenmin tot besloten bijeenkomsten.

Tekst en Commentaar artikel 15 gemeentewet

7. Gedragscode (lid 3)

De raad stelt voor de raadsleden een gedragscode vast. Deze heeft tot doel de integriteit van de raadsleden te waarborgen en is een richtsnoer voor hun handelen. Integriteit van lokale bestuurders en de handhaving daarvan zijn essentieel voor het gezag van de lokale democratie. Door de gedragscode beschikt de raad over een extra controle-instrument en is ook zelf beter controleerbaar. De raad bepaalt welke onderwerpen in de gedragscode worden opgenomen.

Onderwerpen

De gedragscode zou bepalingen kunnen bevatten ten aanzien van verboden handelingen, belangenverstrengeling en aanbesteding, declaratiegedrag, het gebruik van gemeentelijke voorzieningen voor privédoeleinden, zakelijke belangen, minder geschikte nevenfuncties, het aannemen van geschenken, buitenlandse reizen en het verstrekken van informatie (MvT, [Kamerstukken II 2000/01, 27751, 3](#), p. 32). In de gedragscode kunnen ook procedures worden opgenomen bijvoorbeeld een procedure met betrekking tot het aanmelden van geschenken.

Modelgedragscode

In samenwerking met het IPO en de VNG is een modelgedragscode opgesteld die als inspiratiebron zou kunnen dienen. Deze is maart 2015 herzien. Zie de Modelgedragscode Integriteit volksvertegenwoordigers in gemeenten, provincies en waterschappen. **Het is de eigen verantwoordelijkheid van raadsleden dat zij zich aan de gedragscode houden. Niet-**

naleving daarvan heeft niet tot gevolg dat zij hun raadslidmaatschap verliezen

(MvA, [Kamerstukken I 2002/03, 28384, 33b](#), p. 14). De raad stelt ook voor de wethouders en de burgemeester een gedragscode vast (art. 41c [lid 2](#) en 69 [lid 2](#)). De raad kan één gedragscode vaststellen voor raadsleden, wethouders en burgemeester (MvA, [Kamerstukken I 2001/02, 27751, 10b](#), p. 39).

Memorie van Antwoord, [Kamerstukken I 2002/03, 28384, 33b](#), p. 14)

De gedragscode is gericht op de waarborging van de integriteit en de kwaliteit van het provinciebestuur. Van belang is dat de gedragscode uitsluitend interne werking heeft. Derden zullen derhalve niet met succes een beroep op een gedragscode kunnen doen. Een gedragscode betreft evenmin een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Het betreft immers niet een beslissing die op rechtsgevolg is gericht (vgl. artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht). De rol van de gedragscode is met name hierin gelegen dat binnen het provinciebestuur, voor zover dat nog niet gebeurd is, een discussie op gang wordt gebracht over «wat mag en niet mag». Vervolgens zal de gedragscode voor de leden van het provinciebestuur als richtsnoer voor hun handelingen moeten dienen. Zoals eerder aangegeven kunnen in een gedragscode onder meer bepalingen worden opgenomen over verboden handelingen, declaraties, gebruik van overheidsvoorziening voor privédoeleinden, het vervullen van nevenfuncties en het aannemen van geschenken (Kamerstukken II 2000/2001, 27 751, nr. 3, blz. 32). Het is de eigen verantwoordelijkheid van de statenleden dat zij zich aan deze gedragscode houden. Niet-naleving van de gedragscode heeft bijvoorbeeld niet automatisch tot gevolg hebben dat zij hun lidmaatschap van provinciale staten verliezen. Zij kunnen in dat geval – al dan niet nadat op hen een daartoe strekkend beroep is gedaan – alleen vrijwillig opstappen als statenlid. Niet-naleving van de gedragscode door een gedeputeerde heeft evenmin rechtsgevolg. Provinciale staten kunnen echter aan de «overtreding» van de gedragscode door een gedeputeerde politieke consequenties verbinden.

Artikel 182 Provinciewet

1De commissaris is, volgens regels te stellen bij een door de regering gegeven ambtsinstructie, belast met:

a. het bevorderen van de samenwerking tussen de in de provincie werkzame rijksambtenaren onderling en met het provinciebestuur, de gemeentebesturen en de waterschapsbesturen;

b. het regelmatig bezoeken van de gemeenten in de provincie;

c. het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is;

d. het uitbrengen van adviezen aan de regering of aan Onze Ministers over andere onderwerpen dan die bedoeld in [artikel 116](#);

e. de coördinatie van de voorbereiding van de civiele verdediging door de in de provincie werkzame ambtenaren, in dienst van de Staat, het provinciebestuur, de gemeentebesturen en de waterschapsbesturen;

f. de bewaring en registratie van aan hem gerichte stukken, verband houdende met zijn ambtsinstructie.

2Bij de wet kan de commissaris, volgens regels te stellen bij de in het eerste lid bedoelde ambtsinstructie, worden belast met andere dan de in dat lid genoemde taken.

3De ambtsinstructie wordt vastgesteld bij algemene maatregel van bestuur. De voordracht wordt gedaan door of mede door Onze Minister.

4Een krachtens het derde lid vastgestelde algemene maatregel van bestuur treedt niet eerder in werking dan twee maanden na de datum van uitgifte van het *Staatsblad* waarin hij is geplaatst. Van de plaatsing wordt onverwijld mededeling gedaan aan de beide kamers der Staten-Generaal.

5De [artikelen 79](#) en [179](#) zijn niet van toepassing. De commissaris rapporteert Onze Minister periodiek over de werkzaamheden die hij ter uitvoering van de ambtsinstructie heeft verricht.

6Verzoeken op grond van [artikel 3 van de Wet openbaarheid van bestuur](#) om openbaarmaking van rapportages als bedoeld in het vijfde lid, worden uitsluitend behandeld door Onze Minister.

Tekst en Commentaar bij artikel 182 lid 2 sub c Provinciewet:

c. Zorgplicht bestuurlijke integriteit gemeenten

Bij de op 1 februari 2016 in werking getreden (*Stb.* 2016, 39) wetwijziging in *Stb.* 2015, 426, zijn in het eerste lid de oude onderdelen c-e verletterd tot de onderdelen d-f en is een nieuw onderdeel c ingevoegd dat handelt over de zorgplicht van de commissaris voor de bestuurlijke integriteit in gemeenten. Dat is een taak die de commissaris vervult in zijn hoedanigheid van rijksorgaan en die onderscheiden dient te worden van zijn zorg voor de provinciale integriteit die in [art. 175](#) is neergelegd (zie art. 175 [lid 2](#) en art. 175, aant. 3). Onder zijn zorgplicht voor de gemeentelijke integriteit valt de selectie van potentiële burgemeesterskandidaten waarbij integriteitstoetsing onderdeel uitmaakt van het selectieproces. Maar ook gemeentelijke integriteit in bredere zin kan onderwerp van zorg zijn, bijvoorbeeld bij de periodieke gesprekken met burgemeesters en de werkbezoeken aan gemeenten. Burgemeesters hebben een rol bij de gemeentelijke integriteit, zodat het passend is dat de commissaris een adviserende en bemiddelende rol heeft bij integriteitsvraagstukken, aldus de regering. Dat kan ook een meerwaarde hebben als een probleem zich bij meerdere gemeenten voordoet. Een rol voor de commissaris kan ook aangewezen zijn als bij een integriteitskwestie wethouders of raadsleden betrokken zijn. Het lokale politieke krachtenveld kan er dan aan in de weg staan dat de burgemeester onbelemmerd optreedt en in dit soort gevallen kan bemoeienis van de commissaris uitkomst bieden. Voorts is er nu een wettelijke basis voor de, in de praktijk al wel vaak door hem vervulde maar voorheen van de goede wil van de betrokken gemeenten afhankelijke, rol van de commissaris van de Koning in geval van wezenlijke bestuurlijke problemen of geschillen in gemeenten. Voor de oplossing van problemen die spelen in de bestuurlijke verhoudingen, kan een adviserende en bemiddelende rol zijn weggelegd voor een ambtsdrager met voldoende gezag, kennis van zaken en distantie tot betrokken partijen; zo kunnen conflicten die het functioneren en de continuïteit van het openbaar bestuur in gevaar brengen zo snel mogelijk worden opgelost. Ook deze taak oefent de commissaris als rijksorgaan uit. De regering merkt in de memorie van toelichting nog op dat vanzelfsprekend bij zijn optreden in dit verband moet worden uitgegaan van het zelfreinigend vermogen en de autonomie van gemeenten, maar dat als het zelfreinigend vermogen onvoldoende zijn werk doet, het in het belang van het openbaar bestuur is dat met bestuurlijke hulp van de commissaris oplossingen worden gevonden of patstellingen worden doorbroken ([Kamerstukken II 2012/13, 33691, 3](#), p. 10/11 en p. 26).

Artikel 7b Ambtsinstructie commissaris van de koning

De commissaris informeert Onze Minister bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is. Hij informeert Onze Minister daarbij tevens over de maatregelen die hij ter zake neemt, waaronder het bijwonen van vergaderingen van het gemeentebestuur en het kennismaken van bescheiden waarover het gemeentebestuur beschikt als bedoeld in [artikel 182, tweede lid, Provinciewet](#).

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 11 januari 2024 11:07
Aan: [REDACTED]; Koning de, Maarten; Bangma, Anna Lise; Borghardt, Willem Jan; [REDACTED]; Heide van der, Frans
CC: [REDACTED]; Jong de, Eelke; [REDACTED]
Onderwerp: Integriteitsbeleid ambtelijke organisatie
Bijlagen: Integriteitsbeleid ambtelijke organisatie gemeente Leeuwarden 2024.pdf

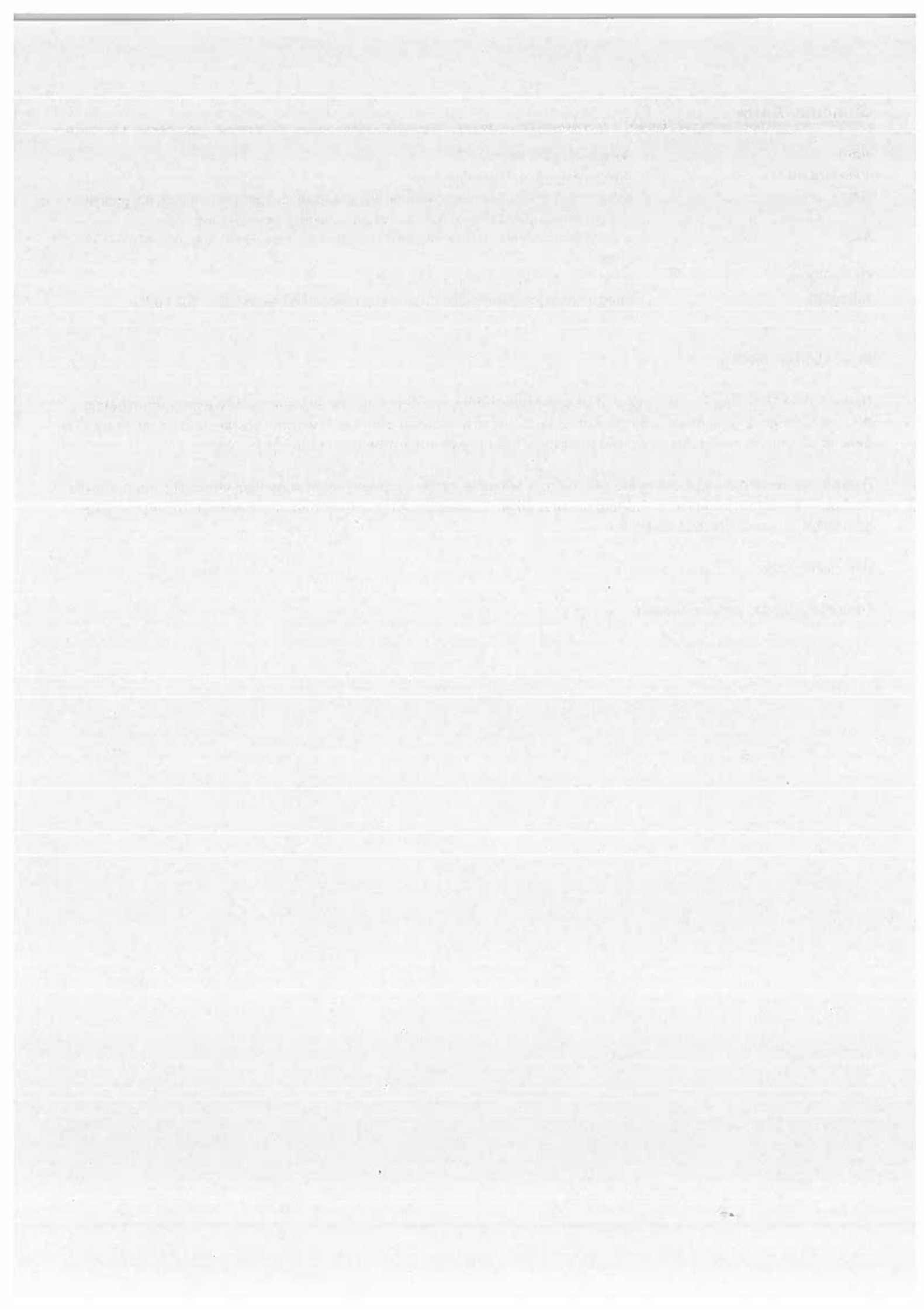
Beste klankbordleden,

Nadat ook instemming is verkregen van de verantwoordelijke portefeuillehouders is het nieuwe integriteitsbeleid door de vormgever opgemaakt. Binnenkort zal het integriteitsbeleid door B&W worden vastgesteld en zal dit op LEO bekend worden gemaakt. Als 'preview' stuur jullie het nieuwe integriteitsbeleid toe. Zie bijlage.

Daarmee is het project ook ten einde gekomen. Ik wil jullie namens het kernteam bedanken voor jullie input, mooie discussies én natuurlijk jullie bereidheid om met elkaar de verschillende spelvormen uit te proberen, met als doel het integriteitsbewustzijn te vergroten.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 10 januari 2024 13:43
Aan: Heide van der, Frans; [REDACTED]
Onderwerp: Zelftest Integriteit decentrale overheden (politici)

Hoi Frans en [REDACTED],

De laatste versie van [Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden](#) is uitgebreid met een zogenaamde [Zelftest integriteit](#). De Zelftest is een digitale vragenlijst die politici kunnen gebruiken om te reflecteren op hun eigen gedrag in de context van integriteit. De Zelftest kan o.a. worden ingezet bij de werving, selectie en screening van kandidaten.

In het raadsvoorstel en procesafspraken verwijzen hierna.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 8 januari 2024 16:25
Aan: [REDACTED] Heide van der, Frans
Onderwerp: RE: Actiepunten overleg 12-12-2023 Gedragscode en Protocol
Bijlagen: Antwoorden vragen.docx

Hoi Frans en Wilmar,

Bijgaand de antwoorden van [REDACTED] en mij op de vragen. Voor de volledigheid in de bijlage nog een opsomming van de wettelijke bepalingen en tekst & commentaar die hieronder zijn genoemd.

Tot morgen!

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] Juridisch Adviseur
 Personeel, Organisatie en Ontwikkeling
 E: [REDACTED]@leeuwarden.nl
 T 058 [REDACTED] M (06) [REDACTED]

Aanwezig: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag (oneven weken)

Van: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 13 december 2023 14:48
Aan: [REDACTED]@leeuwarden.nl>; Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Actiepunten overleg 12-12-2023 Gedragscode en Protocol

Ik heb al een aanzet gemaakt voor de beantwoording van de vragen. Zie in geel @Frans, wil jij contact leggen met je collega in Eindhoven?

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 12 december 2023 15:31
Aan: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Actiepunten overleg 12-12-2023 Gedragscode en Protocol

Hoi Frans en [REDACTED],

Hieronder de vragen/actiepunten van het overleg met Sybrand:

- Is de rol van het presidium juist en volledig verwerkt in het protocol?

[REDACTED] dit onderdeel van 3.1. 'handelen van een raadslid'. Daarin staat in een vertrouwelijk overleg van burgemeester en de fractievoorzitters wordt gesproken over dit is het presidium, maar misschien moeten we dit expliciet noemen. Vraag me nu wel af waarom dit alleen benoemd is bij het handelen van een raadslid en niet is opgenomen bij het handelen van de wethouders, burgemeester en de griffier! Hebben jullie een idee?

█: ik weet weinig over het presidium maar als ik kijk naar de taak van het presidium dan begrijp ik wel dat deze uitsluitend is genoemd bij raadsleden. De taak is om aanbevelingen aan de raad te doen over de organisatie en het functioneren van de raad (artikel 3 *Reglement van Orde voor het Politiek Podium en andere werkzaamheden van de raad gemeente Leeuwarden 2021*). Het presidium heeft niet als taak om iets te vinden van het functioneren van wethouders, burgemeester en/of griffier.

- **Is de rol van de CvdK juist verwoord in het protocol? Is het protocol op deze manier bindend voor het CvdK?**

█ M.i. wel. Zie ook blz. 5 waarin ook verwezen wordt naar artikel 182 van de provinciewet. Ja, hij heeft een rol op grond van deze wet. Zie [wetten.nl - Regeling - Provinciewet - BWBR0005645 \(overheid.nl\)](http://wetten.nl - Regeling - Provinciewet - BWBR0005645 (overheid.nl))

█:
Artikel 182 lid 1 sub c: De commissaris is, volgens regels te stellen bij een door de regering gegeven ambtsinstructie, belast met het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is. De taak is dus wettelijk vastgelegd. Wij hebben in het protocol opgeschreven wanneer hij ons inziens in beeld komt, wat zijn rol is en op welk moment. Het kan natuurlijk wel zo zijn dat de CvdK het hier niet mee eens is en al eerder in het proces betrokken is of juist later. Bovendien heeft hij nu uitsluitend een rol bij integriteitskwesatie als het gaat om de burgemeester. Dit wetsartikel geeft ook de ruimte om te adviseren/bemiddelen als het gaat om integriteitskwesaties rondom bijv. wethouders.

- **Gemeente Eindhoven vragen waarom zij hebben gekozen voor de loco-burgemeester.**

█: Mijn advies zou nog steeds de loco-burgemeester zijn. Zoals █ van de gemeente Eindhoven ook aangeeft, het gaat hier om een burgemeestersbevoegdheid. Bovendien is dan een bijkomend voordeel dat de voltallige Raad beschikbaar is. De memorie van Toelichting is hierin ook duidelijk.

- **Is het protocol voor alle raadsleden bindend? Ook als ze niet willen tekenen?**

█ M.i. wel, het onderdeel uitwerking art. 15 lid 3 gemeentewet: verplichting van het vaststellen van een gedragscode voor raadsleden en in artikel 6.2 van de gedragscode is het volgende opgenomen:

1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:
 - a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
 - b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
 - c. de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.
2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.

█: eens met █ Dit is een wettelijke bepaling waar de raadsleden niet vanaf kunnen wijken.

Ik heb ook nog het één en ander gevonden over het sanctioneren van raadsleden wat mogelijk interessant is. In de Tekst & Commentaar van artikel 15 lid 3 Gemeentewet staat het volgende: *“Het is de eigen verantwoordelijkheid van raadsleden dat zij zich aan de gedragscode houden. Niet-naleving daarvan heeft niet tot gevolg dat zij hun raadslidmaatschap verliezen (MvA, Kamerstukken I 2002/03, 28384, 33b, p. 14).”* Ik heb uiteraard ook de MvA, Kamerstukken opgezocht waarnaar wordt verwezen. Hierin is de volgende passage voor ons relevant: *“Niet-naleving van de gedragscode heeft bijvoorbeeld niet automatisch tot gevolg hebben dat zij hun lidmaatschap van provinciale staten verliezen. Zij kunnen in dat geval – al dan niet nadat op hen een daartoe strekkend beroep is gedaan – alleen vrijwillig opstappen als statenlid. Niet-naleving van de gedragscode door een gedeputeerde heeft evenmin rechtsgevolg. Provinciale staten kunnen echter aan de «overtreding» van de gedragscode door een gedeputeerde politieke consequenties verbinden.”*

- **Kijken naar de positie van de fractie-assistent in relatie tot de gedragscode en protocol.**

█: Mogelijke oplossing is dat we de volgende tekst op te nemen: overal waar in de gedragscode en procesafspraken 'raadslid' staat geschreven, kan ook fractie-assistent worden gelezen.

█: De gedragscode inclusief het protocol is ook voor fractieassistenten bindend. Dit staat duidelijk in artikel 15 lid 4 Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Leeuwarden 2023. Deze Verordening stond op 20 december 2023 op de agenda van de raadsvergadering en ik neem aan dat deze is vastgesteld?

- **De titel aanpassen; van protocol naar processtappen.**

█ Aangepast in het raadsvoorstel en de procesafspraken

Met vriendelijke groet,

█ Juridisch Adviseur
Personeel, Organisatie en Ontwikkeling
E █ [@leeuwarden.nl](mailto:█@leeuwarden.nl)
T 058 █ M (06) █

Aanwezig: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag (oneven weken)

Wettelijke grondslag

Artikel 33 Gemeentewet

1. De raad en elk van zijn leden hebben recht op ambtelijke bijstand.
2. De in de raad vertegenwoordigde groeperingen hebben recht op ondersteuning.
3. De raad stelt met betrekking tot de ambtelijke bijstand en de ondersteuning van de in de raad vertegenwoordigde groeperingen een verordening vast. De verordening bevat ten aanzien van de ondersteuning regels over de besteding en de verantwoording.

Concept Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Leeuwarden 2023

Wat staat in de verordening over fractieassistenten?

Paragraaf 4 Fractieassistenten

Art. 15 Toelating

1. De fractievoorzitter meldt de persoon die de fractie als fractieassistent wenst aan te stellen aan bij de griffie. Een fractie kan maximaal 3 fractieassistenten tegelijkertijd hebben.
2. De artikelen 10, 12, 13 en 15 Gemeentewet zijn van overeenkomstige toepassing op de fractie-assistent
3. De toelating van fractieassistenten wordt overeenkomstig de werkwijze voor raadsleden uitgevoerd conform art. 9 Reglement van Orde
4. Drie maal per jaar worden nieuw toegelaten fractieassistenten geïnstalleerd door middel van het afleggen van de belofte en/of eed die past bij de positie en rol van een fractieassistent. Deze installatie vindt plaats in een besluitvormende raadsvergadering.
5. Met het eindigen van een zittingsperiode van de raad vervallen eveneens de aanmeldingen van alle fractieassistenten.

Art. 16 Rechten en plichten

1. Een fractieassistent kan als woordvoerder van een fractie optreden in een Informatieve bijeenkomst, in Het Debat en in De Actualiteit zoals bedoeld in art. 13 van het Reglement van Orde
2. Een fractieassistent wordt zoveel mogelijk in dezelfde positie met de bijbehorende ondersteuning gebracht als een raadslid, de Verordening Rechtspositie raadsleden 2020 is niet van toepassing op een fractieassistent
3. Een fractieassistent heeft geen toegang tot informatie en stukken waarop geheimhouding is opgelegd o.g.v. art. 87 Gemeentewet.
4. Een fractieassistent heeft geen toegang tot een besloten raadsbijeenkomst, informerende bijeenkomst of Debat, tenzij de vergadering anders besluit.

Artikel 10 Gemeentewet: eisen lidmaatschap Raad

Artikel 12 Gemeentewet: openbaarmaking andere functies

Artikel 13 Gemeentewet: onverenigbare functies

Artikel 15 Gemeentewet: verboden handelingen. In dit artikel staat ook de verplichting van het vaststellen van een gedragscode.

Artikel 9 Reglement van Orde: toelating nieuwe fractieassistenten

Artikel 87 Gemeentewet: geheimhouding

Toelichting op artikel 16

Artikel 16 Rechten en plichten Fractieassistenten

Een fractieassistent wordt zoveel mogelijk in dezelfde positie gebracht als een raadslid, hierop zijn uitzonderingen. Een fractieassistent kan zijn fractie vertegenwoordigen als woordvoerder in allerlei bijeenkomsten, maar níet in een besluitvormende raadsvergadering. Hij is geen raadslid en als zodanig geen lid van het bestuursorgaan Gemeenteraad die besluiten kan nemen. Een fractieassistent hoeft niet op de kandidatenlijst van de laatste verkiezingen gestaan te hebben om het woord namens zijn fractie te mogen voeren. Een dergelijke lange periode beperkt de instroom van nieuw, jong politiek talent. Het is de verantwoordelijkheid van de fractievoorzitter die de kandidaat fractieassistent aanmeldt, of hij de kandidaat toe vertrouwt namens de fractie op te treden. Een fractieassistent kan geen beroep doen op de Verordening rechtspositie raadsleden 2020, hij krijgt geen financiële vergoeding op grond van die regels. Het is aan de fractie zelf of en zo ja hoeveel financiële vergoeding de fractieassistent ontvangt. De fractie kan deze kosten ten laste van de fractie vergoeding brengen. Een fractieassistent heeft geen toegang tot geheime informatie en evenmin tot besloten bijeenkomsten.

Tekst en Commentaar artikel 15 gemeentewet

7. Gedragscode (lid 3)

De raad stelt voor de raadsleden een gedragscode vast. Deze heeft tot doel de integriteit van de raadsleden te waarborgen en is een richtsnoer voor hun handelen. Integriteit van lokale bestuurders en de handhaving daarvan zijn essentieel voor het gezag van de lokale democratie. Door de gedragscode beschikt de raad over een extra controle-instrument en is ook zelf beter controleerbaar. De raad bepaalt welke onderwerpen in de gedragscode worden opgenomen.

Onderwerpen

De gedragscode zou bepalingen kunnen bevatten ten aanzien van verboden handelingen, belangenverstrengeling en aanbesteding, declaratiegedrag, het gebruik van gemeentelijke voorzieningen voor privédoeleinden, zakelijke belangen, minder geschikte nevenfuncties, het aannemen van geschenken, buitenlandse reizen en het verstrekken van informatie (MvT, [Kamerstukken II 2000/01, 27751, 3](#), p. 32). In de gedragscode kunnen ook procedures worden opgenomen bijvoorbeeld een procedure met betrekking tot het aanmelden van geschenken.

Modelgedragscode

In samenwerking met het IPO en de VNG is een modelgedragscode opgesteld die als inspiratiebron zou kunnen dienen. Deze is maart 2015 herzien. Zie de Modelgedragscode Integriteit volksvertegenwoordigers in gemeenten, provincies en waterschappen. **Het is de eigen verantwoordelijkheid van raadsleden dat zij zich aan de gedragscode houden. Niet-**

naleving daarvan heeft niet tot gevolg dat zij hun raadslidmaatschap verliezen

(MvA, [Kamerstukken I 2002/03, 28384, 33b](#), p. 14). De raad stelt ook voor de wethouders en de burgemeester een gedragscode vast (art. 41c [lid 2](#) en 69 [lid 2](#)). De raad kan één gedragscode vaststellen voor raadsleden, wethouders en burgemeester (MvA, [Kamerstukken I 2001/02, 27751, 10b](#), p. 39).

Memorie van Antwoord, [Kamerstukken I 2002/03, 28384, 33b](#), p. 14)

De gedragscode is gericht op de waarborging van de integriteit en de kwaliteit van het provinciebestuur. Van belang is dat de gedragscode uitsluitend interne werking heeft. Derden zullen derhalve niet met succes een beroep op een gedragscode kunnen doen. Een gedragscode betreft evenmin een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Het betreft immers niet een beslissing die op rechtsgevolg is gericht (vgl. artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht). De rol van de gedragscode is met name hierin gelegen dat binnen het provinciebestuur, voor zover dat nog niet gebeurd is, een discussie op gang wordt gebracht over «wat mag en niet mag». Vervolgens zal de gedragscode voor de leden van het provinciebestuur als richtsnoer voor hun handelingen moeten dienen. Zoals eerder aangegeven kunnen in een gedragscode onder meer bepalingen worden opgenomen over verboden handelingen, declaraties, gebruik van overheidsvoorziening voor privédoeleinden, het vervullen van nevenfuncties en het aannemen van geschenken (Kamerstukken II 2000/2001, 27 751, nr. 3, blz. 32). Het is de eigen verantwoordelijkheid van de statenleden dat zij zich aan deze gedragscode houden. Niet-naleving van de gedragscode heeft bijvoorbeeld niet automatisch tot gevolg hebben dat zij hun lidmaatschap van provinciale staten verliezen. Zij kunnen in dat geval – al dan niet nadat op hen een daartoe strekkend beroep is gedaan – alleen vrijwillig opstappen als statenlid. Niet-naleving van de gedragscode door een gedeputeerde heeft evenmin rechtsgevolg. Provinciale staten kunnen echter aan de «overtreding» van de gedragscode door een gedeputeerde politieke consequenties verbinden.

Artikel 182 Provinciewet

1 De commissaris is, volgens regels te stellen bij een door de regering gegeven ambtsinstructie, belast met:

a. het bevorderen van de samenwerking tussen de in de provincie werkzame rijksambtenaren onderling en met het provinciebestuur, de gemeentebesturen en de waterschapsbesturen;

b. het regelmatig bezoeken van de gemeenten in de provincie;

c. het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is;

d. het uitbrengen van adviezen aan de regering of aan Onze Ministers over andere onderwerpen dan die bedoeld in [artikel 116](#);

e. de coördinatie van de voorbereiding van de civiele verdediging door de in de provincie werkzame ambtenaren, in dienst van de Staat, het provinciebestuur, de gemeentebesturen en de waterschapsbesturen;

f. de bewaring en registratie van aan hem gerichte stukken, verband houdende met zijn ambtsinstructie.

2 Bij de wet kan de commissaris, volgens regels te stellen bij de in het eerste lid bedoelde ambtsinstructie, worden belast met andere dan de in dat lid genoemde taken.

3 De ambtsinstructie wordt vastgesteld bij algemene maatregel van bestuur. De voordracht wordt gedaan door of mede door Onze Minister.

4 Een krachtens het derde lid vastgestelde algemene maatregel van bestuur treedt niet eerder in werking dan twee maanden na de datum van uitgifte van het *Staatsblad* waarin hij is geplaatst. Van de plaatsing wordt onverwijld mededeling gedaan aan de beide kamers der Staten-Generaal.

5 De [artikelen 79](#) en [179](#) zijn niet van toepassing. De commissaris rapporteert Onze Minister periodiek over de werkzaamheden die hij ter uitvoering van de ambtsinstructie heeft verricht.

6 Verzoeken op grond van [artikel 3 van de Wet openbaarheid van bestuur](#) om openbaarmaking van rapportages als bedoeld in het vijfde lid, worden uitsluitend behandeld door Onze Minister.

Tekst en Commentaar bij artikel 182 lid 2 sub c Provinciewet:

c. Zorgplicht bestuurlijke integriteit gemeenten

Bij de op 1 februari 2016 in werking getreden (*Stb.* 2016, 39) wetswijziging in *Stb.* 2015, 426, zijn in het eerste lid de oude onderdelen c-e verletterd tot de onderdelen d-f en is een nieuw onderdeel c ingevoegd dat handelt over de zorgplicht van de commissaris voor de bestuurlijke integriteit in gemeenten. Dat is een taak die de commissaris vervult in zijn hoedanigheid van rijksorgaan en die onderscheiden dient te worden van zijn zorg voor de provinciale integriteit die in [art. 175](#) is neergelegd (zie art. 175 [lid 2](#) en art. 175, aant. 3). Onder zijn zorgplicht voor de gemeentelijke integriteit valt de selectie van potentiële burgemeesterskandidaten waarbij integriteitstoetsing onderdeel uitmaakt van het selectieproces. Maar ook gemeentelijke integriteit in bredere zin kan onderwerp van zorg zijn, bijvoorbeeld bij de periodieke gesprekken met burgemeesters en de werkbezoeken aan gemeenten. Burgemeesters hebben een rol bij de gemeentelijke integriteit, zodat het passend is dat de commissaris een adviserende en bemiddelende rol heeft bij integriteitsvraagstukken, aldus de regering. Dat kan ook een meerwaarde hebben als een probleem zich bij meerdere gemeenten voordoet. Een rol voor de commissaris kan ook aangewezen zijn als bij een integriteitskwestie wethouders of raadsleden betrokken zijn. Het lokale politieke krachtenveld kan er dan aan in de weg staan dat de burgemeester onbelemmerd optreedt en in dit soort gevallen kan bemoeienis van de commissaris uitkomst bieden. Voorts is er nu een wettelijke basis voor de, in de praktijk al wel vaak door hem vervulde maar voorheen van de goede wil van de betrokken gemeenten afhankelijke, rol van de commissaris van de Koning in geval van wezenlijke bestuurlijke problemen of geschillen in gemeenten. Voor de oplossing van problemen die spelen in de bestuurlijke verhoudingen, kan een adviserende en bemiddelende rol zijn weggelegd voor een ambtsdrager met voldoende gezag, kennis van zaken en distantie tot betrokken partijen; zo kunnen conflicten die het functioneren en de continuïteit van het openbaar bestuur in gevaar brengen zo snel mogelijk worden opgelost. Ook deze taak oefent de commissaris als rijksorgaan uit. De regering merkt in de memorie van toelichting nog op dat vanzelfsprekend bij zijn optreden in dit verband moet worden uitgegaan van het zelfreinigend vermogen en de autonomie van gemeenten, maar dat als het zelfreinigend vermogen onvoldoende zijn werk doet, het in het belang van het openbaar bestuur is dat met bestuurlijke hulp van de commissaris oplossingen worden gevonden of patstellingen worden doorbroken ([Kamerstukken II 2012/13, 33691, 3](#), p. 10/11 en p. 26).

Artikel 7b Ambtsinstructie commissaris van de koning

De commissaris informeert Onze Minister bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is. Hij informeert Onze Minister daarbij tevens over de maatregelen die hij ter zake neemt, waaronder het bijwonen van vergaderingen van het gemeentebestuur en het kennismaken van bescheiden waarover het gemeentebestuur beschikt als bedoeld in [artikel 182, tweede lid, Provinciewet](#).

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 13 december 2023 14:48
Aan: [REDACTED]; Heide van der, Frans
Onderwerp: RE: Actiepunten overleg 12-12-2023 Gedragscode en Protocol

Ik heb al een aanzet gemaakt voor de beantwoording van de vragen. Zie in geel @Frans, wil jij contact leggen met je collega in Eindhoven?

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Verzonden: dinsdag 12 december 2023 15:31
Aan: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Actiepunten overleg 12-12-2023 Gedragscode en Protocol

Hoi Frans en [REDACTED],

Hieronder de vragen/actiepunten van het overleg met Sybrand:

- Is de rol van het presidium juist en volledig verwerkt in het protocol? Dit onderdeel van 3.1. 'handelen van een raadslid'. Daarin staat in een vertrouwelijk overleg van burgemeester en de fractievoorzitters wordt gesproken over dit is het presidium, maar misschien moeten we dit expliciet noemen. Vraag me nu wel af waarom dit alleen benoemd is bij het handelen van een raadslid en niet is opgenomen bij het handelen van de wethouders, burgemeester en de griffier! Hebben jullie een idee?
- Is de rol van de CvdK juist verwoord in het protocol? M.i. wel. Zie ook blz. 5 waarin ook verwezen wordt naar artikel 182 van de provinciewet. Is het protocol op deze manier bindend voor het CvdK? Ja, hij heeft een rol op grond van deze wet. Zie [wetten.nl - Regeling - Provinciewet - BWBR0005645](https://wetten.nl/Regeling-Provinciewet-BWBR0005645) (overheid.nl)
- Gemeente Eindhoven vragen waarom zij hebben gekozen voor de loco-burgemeester.
- Is het protocol voor alle raadsleden bindend? Ook als ze niet willen tekenen? M.i. wel, het onderdeel uitwerking art. 15 lid 3 gemeentewet: verplichting van het vaststellen van een gedragscode voor raadsleden en in artikel 6.2 van de gedragscode is het volgende opgenomen:
 1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:
 - a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
 - b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
 - c. de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.
 2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.
- Kijken naar de positie van de fractie-assistent in relatie tot de de gedragscode en protocol. Mogelijke oplossing is dat we de volgende tekst op te nemen: overal waar in de gedragscode en procesafspraken 'raadslid' staat geschreven, kan ook fractie-assistent worden gelezen.
- De titel aanpassen; van protocol naar processtappen. Aangepast in het raadsvoorstel en de procesafspraken

Hebben jullie nog aanvullingen?

Met vriendelijke groet,

Juridisch Adviseur
Personeel, Organisatie en Ontwikkeling
E XXXXXXXXXX@leeuwarden.nl
T 058 XXXXXXXX M (06) XXXXXXXX

Aanwezig: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag (oneven weken)

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 12 december 2023 15:31
Aan: Heide van der, Frans; [REDACTED]
Onderwerp: Actiepunten overleg 12-12-2023 Gedragscode en Protocol

Hoi Frans en [REDACTED],

Hieronder de vragen/actiepunten van het overleg met Sybrand:

- Is de rol van het presidium juist en volledig verwerkt in het protocol?
- Is de rol van de CvdK juist verwoord in het protocol? Is het protocol op deze manier bindend voor het CvdK?
- Gemeente Eindhoven vragen waarom zij hebben gekozen voor de loco-burgemeester
- Is het protocol voor alle raadsleden bindend? Ook als ze niet willen tekenen?
- Kijken naar de positie van de fractie-assistent in relatie tot de de gedragscode en protocol.
- De titel aanpassen; van protocol naar processtappen.

Hebben jullie nog aanvullingen?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] Juridisch Adviseur
Personeel, Organisatie en Ontwikkeling
E [REDACTED]@leeuwarden.nl
T 058 [REDACTED] M (06) [REDACTED]

Aanwezig: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag (oneven weken)

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 6 december 2023 15:23
Aan: Heide van der, Frans
CC: [REDACTED] Jong de, Eelke
Onderwerp: Concept raadsvoorstel, gedragscodes en protocol
Bijlagen: Concept gedragscode Integriteit College 2024.docx; Concept gedragscode Integriteit Raadsleden 2024.docx; Concept protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2024.docx; Concept raadsvoorstel Integriteit Politieke Ambtsdragers - .docx

Hoi Frans,

Naar aanleiding van ons laatste overleg hebben we afgesproken nog een aantal punten uit zouden zoeken:

- 1) De rol van de griffier in integriteitsonderzoeken;
- 2) Informatie sturen over het Steunpunt integriteitsonderzoeken;
- 3) Rol van de loco-burgemeester bij vermoedelijke integriteitsschendingen van de burgemeester, of moet dit de vicevoorzitter van de Raad zijn?

Onderstaande heeft [REDACTED] uitgezocht en hebben we verwerkt in het protocol. Gisterenmiddag sprak ik Sybrand in verband het geactualiseerde integriteitsbeleid. We kwamen ook op het actualiseren van de gedragscodes en het protocol, waarbij ik heb aangegeven dat we nagenoeg klaar zijn en dat we dit volgende week dinsdag met hem bespreken. Hij was met name geïnteresseerd in het nieuwe protocol. Wil jij de stukken doorsturen naar Sybrand en ook voorzien van de mogelijke besluitvormingsroute. Ik heb kort even met [REDACTED] gesproken om een route te bedenken om bij de wethouders hun 'wensen en bedenking' op te halen. We dacht aan een strategische beraad, voordat Sybrand het raadsvoorstel aanbiedt.

Verder vroeg ik me af of de gedragscode en het protocol ook voor de fractie-assistenten geldt.

Ik heb je gebeld, bel je met terug.

Groet, [REDACTED]

1) De rol van de griffier

Ik heb de handreiking integriteitsschending ook doorgenomen. Hierin komt duidelijk naar voren dat zij adviseren om vanuit de rol als griffier je buitengewoon terughouden op te stellen bij het adviseren van de burgemeester als onderzoeker. Aan het begin van het vooronderzoek is er wel aanleiding om elkaar te spreken over de randvoorwaarden van het onderzoek. Het gaat dan bijvoorbeeld om: Wie gaat het uitvoeren (niet de ambtenaren die op de een of andere manier bij de melding betrokken zijn geweest), in welke tijdspanne en wat zijn de rollen van de griffier en de gemeentesecretaris? Hoe kan de driehoek waarborgen dat het onderzoek niet vroegtijdig breed bekend wordt en wordt degene tegen wie de melding is gericht wel of niet al in deze fase geïnformeerd? Hierover kunnen van tevoren afspraken worden gemaakt. Daarna adviseren zij grote terughoudendheid zodat het duidelijk is dat jij niet bij één van de partijen hoort of dat jij ondersteuner bent van de griffier. Jij hebt immers ook in een later stadium een adviserende rol in het geheel en daarbij is neutraal blijven tijdens het vooronderzoek van groot belang. Bij een vervolgonderzoek geldt dezelfde terughoudendheid, tenzij het vervolgonderzoek wordt gedaan door een raadscommissie of door de burgemeester zelf, daarbij begeleid door een presidiumlid. Dan kan je optreden als ondersteuner.

Als je naar de rol van de griffier kijkt, is een terughoudende opstelling ook te verklaren. De griffier heeft een onafhankelijke positie en is uitsluitend verantwoording schuldig aan de raad (artikel 107 Gemeentewet). Er zijn voor de griffier 3 rollen weggelegd als het gaat om integriteitsonderzoeken:

1. Ondersteuning van het proces: De griffier kan een ondersteunende rol spelen in het faciliteren van het integriteitsonderzoek, ervoor zorgend dat de procedures correct worden gevolgd en dat alle betrokken partijen, inclusief de burgemeester, toegang hebben tot de nodige informatie.
2. Administratieve taken: De griffier kan verantwoordelijk zijn voor het beheren van administratieve taken die verband houden met het integriteitsonderzoek, zoals het organiseren van vergaderingen, bijhouden van verslagen en documenten, en het verstrekken van informatie aan de betrokken partijen.
3. Communicatie: De griffier kan een rol spelen in het communiceren van belangrijke informatie met betrekking tot het integriteitsonderzoek naar zowel de gemeenteraad als de burgemeester. Het waarborgen van transparantie en het verstrekken van juiste informatie is van belang.

Het is belangrijk dat de griffier geen directe zeggenschap heeft over integriteitsonderzoeken omwille van belangrijke principes zoals onafhankelijkheid, objectiviteit en transparantie. De redenen hiervoor zijn:

1. Onafhankelijkheid van de griffier: De griffier is vaak een ambtenaar die belast is met administratieve en ondersteunende taken voor de gemeenteraad. Om ervoor te zorgen dat integriteitsonderzoeken objectief en onafhankelijk worden uitgevoerd, is het gebruikelijk dat externe partijen, zoals speciale commissies, onderzoeksbureaus of integriteitsfunctionarissen, worden ingeschakeld om het onderzoek te leiden.
2. Objectiviteit en neutraliteit: Integriteitsonderzoeken moeten objectief en neutraal worden uitgevoerd, zonder enige vooringenomenheid. Het betrekken van externe instanties of functionarissen versterkt vaak de objectiviteit en neutraliteit van het onderzoek.
3. Voorkomen van belangenconflicten: De griffier heeft mogelijk dagelijkse interacties met de leden van de gemeenteraad en andere gemeentelijke functionarissen. Het vermijden van belangenconflicten en het handhaven van een onafhankelijke positie is cruciaal voor het integriteitsonderzoek.
4. Versterken van geloofwaardigheid: Het inschakelen van externe partijen of functionarissen draagt bij aan de geloofwaardigheid van het integriteitsonderzoek. Het publiek en de betrokkenen hebben meer vertrouwen in een onderzoek dat wordt uitgevoerd door een onafhankelijke en externe partij.

2) Steunpunt Integriteitsonderzoeken Politieke Ambtsdragers (SIPA)

Dit steunpunt is speciaal opgezet voor de Commissaris van de Koning, de burgemeester of voorzitter van het waterschap om te adviseren bij (mogelijke) integriteitsschendingen. Dit steunpunt zou de burgemeester kunnen helpen om de juiste route te bepalen.

Voor meer informatie: <https://www.caop.nl/steunpunt-integriteit/>

3) Rol van de loco-burgemeester bij vermoedelijke integriteitsschendingen van de burgemeester

Artikel 77 Gemeentewet geeft aan dat de waarneming van het burgemeestersambt door een wethouder, of in het bijzondere geval dat er geen wethouder beschikbaar is, door een raadslid wordt uitgeoefend. Uitsluitend voor de waarneming van het voorzitterschap van de raad wordt direct een raadslid aangewezen. De aanleiding om hierbij niet te kiezen voor een wethouder is omdat dit beter in de gedualiseerde verhoudingen past. In de Memorie van Toelichting op de Gemeentewet wordt hierbij aangegeven dat de waarneming van de overige werkzaamheden van de burgemeester het beste door een wethouder kan blijven gebeuren. Zowel het artikel in de Gemeentewet als ook de Memorie van Toelichting geven in mijn ogen voldoende motivering om bij een (mogelijke) integriteitsschending van de burgemeester de loco-burgemeester te kiezen en niet de voorzitter van de Raad.

geïnformeerd en dat er een gesprek met de burgemeester volgt. Ik adviseer de gedragscode en het protocol na afloop van het gesprek mee te geven.

2. Burgemeester gaat in gesprek met raadslid, in aanwezigheid van de griffier en mogelijk de fractievoorzitter. Raadslid uitnodigen z'n kant van het verhaal te doen (griffier gespreksverslag). Afhankelijk van wel of geen erkenning, de vervolgpprocedure schetsen:
 - 2a Bij erkenning volgt een excuusbrief en een raadsvoorstel met advies van de burgemeester voor een eventuele sanctie (hierbij mogelijke sanctie door eigen partij betrekken). Termijn afspreken ontvangst excuusbrief (twee weken) en opstellen raadsvoorstel + hoor en wederhoor. Raadslid kan ondersteuning vragen aan fractievoorzitter of derden.
 - 2b Bij geen erkenning aangeven dat er een vooronderzoek wordt gestart. Vooronderzoek betekent o.a. opstellen van verklaringen van ooggetuigen (wel of niet anoniem). Is na het vooronderzoek de conclusie dat er geen grond is voor de verdenking, dan is de zaak afgedaan. Is de conclusie van het vooronderzoek dat er grond is voor de verdenking én het raadslid erkent alsnog dat er een schending is begaan, dan volgt stap 2a.
 3. Is de conclusie van het vooronderzoek dat er voldoende grond is voor de verdenking, maar er is geen sprake van erkenning dan volgt er vervolgonderzoek door een externe adviseur. Als er een vervolgonderzoek wordt ingesteld wordt dit besproken met het presidium.
 4. Uitkomst vervolgonderzoek (na hoor en wederhoor):
 - 5a conclusie geen schending begaan: dan wordt de uitkomst gedeeld met het presidium besproken. Het vervolgonderzoek blijft dan vertrouwelijk, alleen het raadslid, burgemeester, griffier en de fractievoorzitters weten ervan.
 - 5b conclusie wel schending begaan: dan legt de burgemeester de resultaten van het onderzoek voor aan de raad, samen met een sanctieadvies(raadsvoorstel). De raad oordeelt zelf op basis van de resultaten en het advies over onderzoek en sanctie.
- (1) Geen namen noemen. In de gesprekken bij stap 1 en 2 geen namen noemen van de ooggetuigen, omdat nog bekend is of men de wens heeft anoniem te blijven of niet.

Goed is om de betrokken medewerker eveneens te informeren.

Hopelijk kunnen jullie op basis van bovenstaand verder en mochten er vragen zijn dan hoor ik deze graag.

Groet,

Gedragcode Integriteit burgemeester en wethouders in de gemeente Leeuwarden 2024

De raad van de gemeente Leeuwarden;

Gelezen het voorstel van burgemeester n;

Gelet op de artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, van de Gemeentewet;

Gezien het advies van het presidium van de gemeenteraad;

Besluiten vast te stellen de Gedragcode Integriteit Burgemeester en Wethouders van Leeuwarden 2023

Inleiding

Deze inleiding maakt integraal onderdeel uit van deze gedragscode. Goed bestuur is integer bestuur. Daarmee is integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers, maar een gezamenlijk belang dat de hele organisatie en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat. De gedragscode richt zich daarom zowel tot de individuele politieke ambtsdragers als tot de bestuursorganen. Ons democratische systeem en de democratische processen kunnen niet zonder integer functionerende organen en functionarissen.

Integriteit van politieke ambtsdragers verwijst naar de zorgvuldigheid die politieke ambtsdragers moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Dat betekent de verantwoordelijkheid nemen die met de functie samenhangt en bereid zijn verantwoording af te leggen, aan collega-bestuurders en/of (leden van) de volksvertegenwoordiging en bovenal aan de burger. In de democratische rechtsstaat dient eenieder zich te houden aan de wetten en regels die op democratische wijze zijn vastgesteld. Dat geldt zeker voor de politieke ambtsdragers die (mede)verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming van die wetten en regels. Zonder dat zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat worden ondermijnd en het draagvlak voor de naleving van de wetten en regels verdwijnen.

Vertrekpunt voor de politieke ambtsdrager is dan ook de eed of gelofte die de politieke ambtsdrager bij de ambtsaanvaarding aflegt. Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang. De volksvertegenwoordiging stelt zowel voor de eigen leden als voor de dagelijkse bestuurders (voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur) een gedragscode vast. Dat is zo vastgelegd in de Gemeentewet. De gedragscode is richtsnoer voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en heeft tot doel hen te ondersteunen bij de invulling van hun verantwoordelijkheid voor de integriteit van het openbaar bestuur.

Voor de twee groepen van politieke ambtsdragers (volksvertegenwoordigers en dagelijkse bestuurders) is er een afzonderlijke gedragscode. Onderhavige gedragscode heeft betrekking op de dagelijkse bestuurders: de burgemeester en de wethouders. Veel bepalingen zijn voor dagelijkse bestuurders en volksvertegenwoordigers gelijk. Er zijn ook verschillen. Die hebben te maken met de staatsrechtelijke posities en met de voor hen geldende wettelijke (integriteits)regels.

De gemeenteraad is een politiek orgaan. In de volksvertegenwoordigingen worden specifieke of (partij-) politieke belangen ingebracht voor het algemeen belang van de gemeente. Volksvertegenwoordigers krijgen het mandaat van hun kiezers en de gedragscode dient de vervulling van het kiezersmandaat te ondersteunen. Het handelen van het dagelijks bestuur en van de bestuurders staat ten dienste van de gemeente. De ambtsdragers aan wie en de organen waaraan het dagelijks bestuur is opgedragen, zijn over hun bestuurlijke handelen en over hun functioneren verantwoording schuldig aan de volksvertegenwoordigende organen.

Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van politieke ambtsdragers evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies.

Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Een gedragscode heeft dus niet de juridische status van een algemeen verbindend voorschrift zoals een gemeentelijke verordening waaruit rechten en verplichtingen voortvloeien. Er is sprake van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de politieke ambtsdragers zelf. In dit licht moeten de regels als code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De bestuurders kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben. De gedragscode bieden politieke ambtsdragers een handvat om andere politieke ambtsdragers aan te spreken op hun gedrag en hieruit wellicht (politieke) consequenties te trekken.

Integriteit is een thema dat betekenis krijgt in het handelen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is slechts een dode letter. Daarom moet het handelen van politieke ambtsdragers regelmatig onderwerp van gesprek zijn, juist ook onderling, en ook daarbij geeft de gedragscode ondersteuning. De code en de voorgestelde registraties zijn instrumenten. Integriteit is uiteindelijk niet in regels te vangen. In de woorden van de schrijver C.S. Lewis gaat het om 'doing the right thing, even when no one is watching'. Integer handelen kan alleen in een cultuur en organisatie waar ook de andere waarden van goed bestuur worden nagestreefd.

Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang, met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van belang. In de omgang met burgers, ambtenaren, externe partijen en andere politieke ambtsdragers wordt van een politieke ambtsdrager correct, fatsoenlijk, en respectvol gedrag verwacht dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag zoals hinderlijk gedrag, intimidatie, dubbelzinnige opmerkingen, handtastelijkheden, agressie, pesten en discriminatie.

Politieke ambtsdragers opereren vaak in diverse (boven)lokale netwerken. Deze netwerken dragen bij aan het geworteld zijn van de politieke ambtsdrager. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor het risico dat politieke ambtsdragers vanuit het gevoel van sympathie en loyaliteit, de belangen van de eigen netwerken vooropstellen ten koste van het algemeen belang. De schijn van oneigenlijke beïnvloeding kan snel gewekt zijn. Dit maakt duidelijk dat het nadenken over de eigen integriteit verder gaat dan het beoordelen van individuele handelingen. Het vraagt ook dat politieke ambtsdragers zich bewust

zijn dat zij altijd verbonden zijn met professionele en persoonlijke netwerken. En dat deze netwerken ‘onbewust’ een invloed kunnen hebben op de keuzes en acties van de politieke ambtsdrager, die mogelijk tot een schending leiden.

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Wettelijke grondslag

De gemeenteraad stelt een gedragscode vast voor de voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur (artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, Gemeentewet).

Artikel 1.1

Deze gedragscode geldt voor de burgemeester en voor de wethouders, maar richt zich ook tot de bestuursorganen.

Artikel 1.2

De gedragscode is openbaar en via internet beschikbaar.

Paragraaf 2 Voorkomen van belangenverstremming

Wettelijke grondslag

Afleggen eed of belofte artikelen 41a en 65 Gemeentewet.

Alvorens zijn functie te kunnen uitoefenen legt de bestuurder de volgende eed (verklaring en belofte) af: “Ik zweer (verklaar) dat ik om tot het ambt benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten uit het ambt naar eer en geweten zal vervullen.”

Gelet op artikel 14, tweede lid van de Gemeentewet bestaat de mogelijkheid om de eed of belofte in het Fries af te leggen.

Artikel 2.1

Een bestuurder neemt niet deel aan de beraadslaging en stemming over:

1. een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken;
2. de vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan hij rekenplichtig is of tot welks bestuur hij hoort (artikel 58 jo artikel 28 Gemeentewet).
3. Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden (artikel 2:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht).

Artikel 2.2

1. Verboden overeenkomsten/handelingen: bestuurders mogen in geschillen, waar de gemeente (bestuur) partij is, niet als advocaat, adviseur of gemachtigde werkzaam zijn. Zij mogen bepaalde overeenkomsten, waar de gemeente bij betrokken is, niet rechtstreeks of middellijk aangaan. Van verboden overeenkomsten kan ontheffing worden verleend (artikelen 41c, eerste lid, en 69, eerste lid, jo artikel 15, eerste en tweede lid, Gemeentewet).
2. Onverenigbaarheid van functies: het zijn van een bestuurder sluit het hebben van een aantal andere functies uit (artikelen 36b en 68 Gemeentewet).
3. Op overtreding van de incompatibiliteitsregeling staat uiteindelijk de sanctie van ontslag (artikelen 46, tweede lid, en 47 Gemeentewet). Wat is de sanctie voor de burgemeester?
4. Vervulling nevenfuncties: voor bestuurders is bepaald dat zij geen nevenfuncties hebben die ongewenst zijn met het oog op een goede vervulling van hun ambt. Voor burgemeesters is daaraan toegevoegd dat zij evenmin nevenfuncties hebben die ongewenst zijn met het oog op de handhaving van hun onpartijdigheid en onafhankelijkheid of van het vertrouwen daarin. Bestuurders melden het voornemen tot aanvaarding van de nevenfunctie aan de volksvertegenwoordiging. Voor de burgemeester geldt deze meldverplichting niet voor ambtshalve nevenfuncties (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
5. Openbaarmaking nevenfuncties: De openbaarmaking geschiedt zowel op elektronische wijze als door terinzagelegging op het stadskantoor, Oldehoofsterkerkhof 2 (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
6. Openbaarmaking inkomsten nevenfuncties: fulltime bestuurders maken hun inkomsten uit nevenfuncties openbaar. De openbaarmaking geschiedt op elektronische wijze, uiterlijk 1 juli na het jaar waarin de inkomsten zijn genoten (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
7. Verrekening inkomsten nevenfuncties: bestuurders mogen geen vergoedingen ontvangen voor ambtshalve nevenfuncties; die worden in de gemeentekas gestort. Voor fulltime bestuurders is geregeld dat de inkomsten uit andere nevenfuncties voor een deel worden verrekend, volgens dezelfde verrekenings-systematiek als voor leden van de Tweede Kamer (artikelen 44 en 66 Gemeentewet).

Artikel 2.2.1

1. De burgemeester levert de gemeentesecretaris de informatie aan over de nevenfuncties die openbaar gemaakt moeten worden, bij aanvang van het ambt. Als gaande de uitoefening van het ambt een nieuwe nevenfunctie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot een bestaande nevenfunctie wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de gemeentesecretaris.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de nevenfunctie;
 - b. de organisatie voor wie de nevenfunctie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het ambt,
 - d. of de nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is en indien bezoldigd wat de inkomsten daaruit zijn.
3. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 2.2.2

1. De wethouder levert de gemeentesecretaris de informatie aan over de nevenfuncties die openbaar gemaakt moeten worden bij aanvang van het ambt. Als gaande de uitoefening van het ambt een nieuwe nevenfunctie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot bestaande nevenfuncties wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de gemeentesecretaris.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de nevenfunctie;
 - b. de organisatie voor wie de nevenfunctie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het ambt,
 - d. of de nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is en indien bezoldigd wat de inkomsten daaruit zijn.
3. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 2.3

1. De burgemeester en de wethouder handelen in de uitoefening van hun ambt niet zodanig dat zij vooruitlopen op een functie na aftreden.
2. De wethouder bespreekt het voornemen tot tussentijdse aanvaarding van een functie na aftreden, met de burgemeester.
3. De burgemeester bespreekt de tussentijdse aanvaarding van een functie met de commissaris van de Koning, de commissaris van de Koning bespreekt een dergelijke situatie met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 2.4

1. Het college van burgemeester en wethouders sluit de burgemeester en een wethouder gedurende een jaar na aftreden uit van het tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente.
2. De uitsluiting geldt niet bij aanvaarding van een dienstbetrekking bij de gemeente waar men burgemeester onderscheidenlijk wethouder was. Voor werving, selectie en indiensttreding bij de gemeente zijn de voor het ambtelijk personeel geldende regels ter zake van overeenkomstige toepassing.

Artikel 2.5

1. Burgemeester en wethouders draagt de burgemeester en een wethouder niet eerder dan een jaar na aftreden voor als kandidaat voor benoeming tot commissaris dan wel bestuurslid van een verbonden partij.
2. Onder verbonden partij wordt verstaan hetgeen hieronder wordt verstaan in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Toelichting

Artikelen 2.2.1 en 2.2.2

Zoals uit het opgenomen wettelijk kader blijkt, zijn er enkele verschillen in de wetgeving t.a.v. de openbaarmaking van (inkomsten uit) nevenfuncties tussen de burgemeester enerzijds en wethouders anderzijds. De nadere invulling daarvan in 2.2.1 en 2.2.2 is in lijn hiermee dan ook niet exact gelijk. De bepalingen betreffen een uitwerking van de wettelijke verplichting om nevenfuncties openbaar te maken. De openbaarmaking geschiedt zowel op elektronische wijze als door ter inzagelegging op het stadskantoor. De ambtsdrager is zelf verantwoordelijk voor de tijdige aanlevering van de informatie en voor de actualiteit daarvan.

Artikelen 2.4 en 2.5

In deze bepalingen is de zogenaamde 'draaideurconstructie' geregeld. De draaideurconstructie geldt niet bij aanvaarding van het raadslidmaatschap. In 2.4 gedurende 1 jaar na aftreden de uitsluiting van betaalde werkzaamheden ten behoeve van de gemeente en in 2.5 de uitsluiting van benoeming als commissaris of bestuurslid van een 'verbonden partij', ofwel, kort samengevat, van een organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Hiermee wordt mogelijke vriendjespolitiek voorkomen en het risico op verstrengeling van persoonlijke en functionele belangen vermeden.

Het begrip 'verbonden partij' is ontleend aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Daarin staat dat een verbonden partij een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie is waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Een financieel belang wordt gedefinieerd als een aan de betrokken organisatie ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien die organisatie failliet gaat, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de organisatie haar verplichtingen niet nakomt.

Aanvaarding van een dienstbetrekking bij de voormalige gemeente is niet uitgesloten. Dat kan van belang zijn in het kader van de re-integratie van de voormalige bestuurder en ter voorkoming van uitkeringslasten voor de gemeente. Uiteraard dienen daarbij de regels van werving en selectie en aanstelling te gelden die er voor iedereen zijn die bij de gemeente gaat solliciteren. De draaideurconstructie geldt natuurlijk niet bij aanvaarding van het raadslidmaatschap.

In het eerste jaar na aftreden kunnen in elk geval oud-bestuurders niet worden aangetrokken om tegen beloning activiteiten voor de eigen gemeente te verrichten. Na één jaar verdient het aanbeveling om bij opdrachtverlening de gebruikelijke aanbestedingsvereisten met meerdere offertes te hanteren als een voormalige bestuurder of een relatie van de huidige bestuurders meedingt naar een opdracht.

Het bepaalde in artikel 2.3, eerste lid, (vooruitlopen op een nieuwe functie na aftreden) geldt uiteraard evenzeer voor een functie bij de voormalige gemeente.

Paragraaf 3 Informatie

Wettelijk kader

Informatieplicht

Burgemeester en wethouders en elk van zijn leden zijn verplicht alle inlichtingen te geven die de volksvertegenwoordiging nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Het betreft zowel een actieve als een passieve informatieplicht. Ook als individuele volksvertegenwoordigers informatie vragen zal die informatie aan de volksvertegenwoordiging moeten worden verstrekt. De informatie kan alleen worden geweigerd als die in strijd is met het openbaar belang (artikelen 169 en 180 Gemeentewet).

Het Reglement van Orde voor de gemeenteraad kan bepalingen bevatten die betrekking hebben op informatieverstrekking en de omgang met informatie.

Geheimhouding

- Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit (artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).
- De raad, het college, de burgemeester en een commissie als bedoeld in hoofdstuk V van de Gemeentewet kunnen op grond van een belang, genoemd in artikel 5.1, eerst en tweede lid, van de Wet open overheid, een verplichting tot geheimhouding opleggen ten aanzien van informatie die bij dat orgaan berust (artikel 87 Gemeentewet). Hierbij gelden eveneens artikelen 88 en 89 van de Gemeentewet.
- De geheimhouding duurt voort totdat deze wordt opgeheven door het orgaan dat de geheimhouding oplegde, of – indien het aan de volksvertegenwoordiging is overgelegd – de volksvertegenwoordiging de geheimhouding opheft (artikel 89 van de Gemeentewet).
- Het schenden van de geheimhoudingsplicht is een misdrijf (artikel 272 Wetboek van Strafrecht).

Artikel 3.1

De burgemeester respectievelijk de wethouder zorgt ervoor dat vertrouwelijke en geheime informatie waarover hij beschikt veilig wordt bewaard.

Artikel 3.2

De burgemeester respectievelijk de wethouder maakt niet ten eigen bate of ten bate van derden gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen niet openbare informatie.

Toelichting

Artikel 3.1

Het is belangrijk de juiste maatregelen te treffen om te voorkomen dat onbevoegden vertrouwelijke en/of geheime gegevens kunnen bezitten, raadplegen of beschadigen. Daarbij moet in de digitale setting worden gedacht aan de beveiliging van de computer, smartphones e.d. met wachtwoorden en het niet onbeheerd achterlaten van USB-sticks met vertrouwelijke/geheime informatie.

Paragraaf 4 Omgang met geschenken en uitnodigingen

Wettelijk kader

Afleggen eed of belofte

De eed of belofte die op grond van de artikelen 41a en 65 van de Gemeentewet moet worden afgelegd heeft onder meer betrekking op het geven, aannemen of beloven van giften, gunsten of geschenken. Zie voor de wetstekst inzake de eed of belofte het wettelijk kader onder 2 van deze Gedragscode. Hierin staande bepalingen ter voorkoming van belangenverstremeling.

Artikel 4.1

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder accepteert en biedt geen geschenken, faciliteiten en diensten als zijn onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed.
2. Onverminderd het eerste lid kan de burgemeester respectievelijk de wethouder incidentele geschenken die een geschatte waarde van ten hoogste € 50 vertegenwoordigen behouden.
3. Geschenken die de burgemeester respectievelijk de wethouder uit hoofde van zijn ambt ontvangt en die een geschatte waarde van meer dan € 50 vertegenwoordigen worden, als zij niet worden teruggestuurd, eigendom van de gemeente.
4. De gemeentesecretaris legt een register aan van de geschenken met een geschatte waarde van meer dan € 50. In het register is aangegeven welke bestemming de gemeente hieraan heeft gegeven. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.
5. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen.

Artikel 4.2

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder accepteert geen lunches, diners, recepties en andere uitnodigingen die door anderen betaald of georganiseerd worden, tenzij dat behoort tot de uitoefening van de functie en de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel.
2. Bij twijfel legt de burgemeester respectievelijk de wethouder de uitnodiging ter bespreking voor aan burgemeester en wethouders.

Artikel 4.3

1. Invitaties voor excursies, evenementen en buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente legt de burgemeester respectievelijk de wethouder vooraf ter bespreking voor aan burgemeester en wethouders.
2. De burgemeester, onderscheidenlijk de wethouder maakt de excursies en evenementen die men heeft aanvaard openbaar binnen één week nadat de excursie, onderscheidenlijk het evenement heeft plaatsgevonden. Daarbij wordt ook openbaar gemaakt wie deze kosten voor zijn rekening heeft genomen.
3. De informatie is via internet beschikbaar.
4. De informatie over buitenlandse reizen voor rekening van derden wordt binnen één week na terugkeer in Nederland opgenomen in het register, bedoeld in artikel 5.3, tweede lid.

Toelichting

Artikel 4.1

In de gedragscode is uitgangspunt dat geschenken, faciliteiten en diensten niet worden geaccepteerd als hiermee de onafhankelijke positie van de bestuurder kan worden beïnvloed. Dat is in ieder geval aan de orde in onderhandelingsituaties. Is daarvan geen sprake dan kunnen om praktische redenen incidentele kleine geschenken (met een geschatte waarde van € 50 of minder) door de bestuurder worden aanvaard, echter nooit op het huisadres. Er zijn omstandigheden denkbaar waar elk geschenk, ongeacht de waarde, onacceptabel is. Duurdere geschenken worden niet aanvaard. Zij worden teruggestuurd of eigendom van de gemeente die zorgt voor een goede bestemming van het geschenk. In een openbaar register worden opgenomen welke geschenken van meer dan € 50 de gemeente heeft aanvaard en welke bestemming daaraan is gegeven.

Artikel 4.2

Dit geldt ook als het gaat om werkbezoeken.

Artikel 4.3

Het gaat hier om excursies en evenementen die betrokkene als burgemeester, onderscheidenlijk als wethouder aanvaardt. Excursies en evenementen in de hoedanigheid van lid van een politieke partij vallen hier dus niet onder. Bij de artikelen 4.2 en 4.3. dienen eveneens als afwegingskader de motieven van de uitnodigende partij beoordeeld te worden. Het kan en mag er niet om gaan de onafhankelijke positie van de bestuurders te beïnvloeden.

Paragraaf 5 Gebruik van voorzieningen van de gemeente

Wettelijk kader

Geen andere inkomsten: Een bestuurder geniet geen andere vergoedingen ten laste van de gemeente dan die bij of krachtens wet toegestaan zijn (artikelen 44 en 66 Gemeentewet).

Procedure van declaratie:

Er zijn voor wethouders voorschriften opgenomen in de gemeentelijke verordening over de wijze van declaratie (inclusief het overleggen van bewijsstukken) van vooruit betaalde (zakelijke) kosten en over rechtstreekse facturering van (zakelijke) kosten bij de gemeente.

Buitenlandse dienstreis voor wethouders: Als de wethouder in het gemeentelijk belang een reis buiten Nederland maakt, worden de in redelijkheid gemaakte noodzakelijke reis- en verblijfkosten vergoed. Voor een reis in het gemeentelijk belang buiten Nederland, niet zijnde een reis naar een Europese instelling, is vooraf toestemming van burgemeester en wethouders vereist.

De gemeenteraad kan aan deze toestemming voorwaarden verbinden.

Artikel 5.1

1. Het bestuursorgaan richt de financiële en administratieve organisatie zodanig in dat er een getrouw beeld mogelijk is van de juistheid en rechtmatigheid van de uitgaven en hanteren heldere procedures over de wijze waarop functionele uitgaven rechtstreeks in rekening worden gebracht of kunnen worden gedeclareerd bij de gemeente.

2. De burgemeester en de wethouder verantwoordt zich over zijn gebruik van de voorzieningen volgens de in het kader van het eerste lid vastgestelde regels en procedures.

Artikel 5.2

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder meldt het voornemen tot een buitenlandse dienstreis of een uitnodiging daartoe aan burgemeester en wethouders. Hij verschaft daarbij informatie over het doel en de duur van de reis, de bijbehorende beleidsoverwegingen, de samenstelling van het gezelschap dat meereist, de geraamde kosten en de wijze waarop van de reis verslag wordt gedaan.
2. De burgemeester onderscheidenlijk de wethouder meldt daarbij tevens als hij voornemens is om de buitenlandse reis voor privédoeleinden te verlengen. De extra kosten van de verlenging komen daarbij volledig voor eigen rekening.
3. Burgemeester en wethouders betreft alle aspecten in de besluitvorming en informeert de gemeenteraad zo spoedig mogelijk over het genomen besluit.

Artikel 5.3

1. De burgemeester respectievelijk een wethouder legt verantwoording af over afgelegde buitenlandse dienstreizen. Hij maakt in ieder geval openbaar wat het doel, de bestemming en de duur van de buitenlandse dienstreis is geweest en wat daarvan de kosten waren voor de gemeente.
2. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 5.4

Voor de toepassing van de artikelen 5.2 en 5.3 wordt onder buitenlandse dienstreis niet verstaan een dienstreis naar een Europese instelling.

Artikel 5.5

De burgemeester respectievelijk een wethouder declareert geen kosten die reeds op andere wijze worden vergoed.

Artikel 5.6

Gebruik van voorzieningen en eigendommen van de gemeente ten eigen bate of ten bate van derden is niet toegestaan, tenzij hier andere afspraken over gemaakt zijn.

Toelichting

Artikel 5.1

Aan bestuurders worden rechtspositionele voorzieningen, vergoedingen en andere verstrekkingen geboden die een goed functioneren van de bestuurders mogelijk maken. Wat betreft de uitwerking van de principes van dit stelsel wordt aangesloten bij Regeling rechtspositie decentrale politieke ambtsdrager en de werkwijze genoemd in de Handboek Integriteit voor Politieke Ambtsdragers:

- a. in beginsel worden voorzieningen en verstrekkingen in bruikleen ter beschikking gesteld;

- b. indien een voorziening of verstrekking niet in bruikleen ter beschikking kan worden gesteld, wordt de factuur direct ten laste van de begroting van het bestuursorgaan betaald;
- c. het vergoeden van voorzieningen en verstrekkingen achteraf door het indienen van declaraties, wordt tot een minimum beperkt;
- d. voorzieningen, verstrekkingen en declaraties worden maandelijks openbaar gemaakt op internet.

Uitgangspunt is hier dat zo weinig mogelijk uitgaven door de bestuurder zelf worden gedaan via zijn of haar privérekening. Geldstromen tussen de rekening van het bestuursorgaan en de persoonlijke rekening van de bestuurder maken een zwaardere controle op de uitgaven noodzakelijk. De bestuurder zal zich uiteraard nauwgezet moeten houden aan de regels en procedures die er met het oog hierop voor hem/haar gelden.

Artikelen 5.2 en 5.3

Uitgangspunten zijn hier eigen verantwoordelijkheid, transparantie en bereidheid om verantwoording af te leggen. De beoordeling van de noodzaak van de buitenlandse dienstreis ligt uiteindelijk bij burgemeester en wethouders.

Ingevolge artikel 5.4 gelden de bepalingen van de artikelen 5.2 en 5.3 niet voor de meer reguliere (buitenlandse) dienstreizen naar een Europese instelling in het buitenland. Voor dergelijke (buitenlandse) reizen vormen deze bepalingen wel een belangrijke richtsnoer.

Buitenlandse reizen die worden gemaakt ten behoeve van de politieke partij zijn geen 'dienstreizen' vallen dus niet onder de artikelen 5.2 en 5.3 en komen niet ten laste van de gemeente.

Artikel 5.6

Stelregel is dat privé gebruik van gemeentelijke voorzieningen niet is toegestaan. Wel hebben organisaties mogelijk een specifieke regeling die privégebruik van bedrijfsmiddelen reguleert, zoals privégebruik van bedrijfsmiddelen.

Paragraaf 6 Uitvoering gedragscode

Artikel 6.1

De gemeenteraad bevordert de eenduidige interpretatie van de gedragscode. Ingeval van leemtes en onduidelijkheden in de gedragscode voorzien zij daarin.

Artikel 6.2

1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:
 - a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
 - b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
 - c. de processtappen die worden gevolgd in geval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.
2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.

Toelichting

Artikel 6.1

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan en als zodanig verantwoordelijk voor de inhoud van de gedragscode, voor een eenduidige interpretatie daarvan en voor wijziging/aanvulling daarvan bij onduidelijkheden of leemtes.

Artikel 6.2

De Gemeentewet verplicht de gemeenteraad om voor zichzelf en voor de bestuurders een gedragscode vast te stellen. Aanvullend op de wettelijke regels die gelden voor politieke ambtsdragers, bevat de gedragscode een aantal materiële normen waaraan de politieke ambtsdragers zich committeren.

De burgemeester krijgt de wettelijke taak om de bestuurlijke integriteit van zijn gemeente te bevorderen (artikel 170 lid 2 Gemeentewet). Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de portefeuille 'integriteit' duidelijk belegd. De wettelijke bepalingen bieden de ruimte om naar gelang de situatie handelend op te treden, waarbij niet alleen gedacht moet worden aan het optreden bij incidenten.

Belangrijk onderdeel is ook de preventie: ervoor te zorgen dat integriteit en integriteitsbewustzijn in de bestuurlijke gremia een plek krijgen en daarbij afspraken te maken over een regelmatige bespreking van het thema integriteit, zowel met de volksvertegenwoordiging als binnen het bestuur. De burgemeester hoeft hier niet alleen voor te staan. Een daartoe aangewezen contactpersoon of vertrouwenspersoon bijvoorbeeld de griffier kan hier in relatie tot de gemeenteraad eveneens een belangrijke rol in spelen.

Tot slot heeft de gemeenteraad met de burgemeester nadere afspraken gemaakt over de werkwijze die wordt gevolgd ingeval zich een incident of een vermoeden van een integriteitsschending voordoet (Protocol inzake de handhaving van integriteit). Deze procedurele afspraken zijn onderdeel van de gedragscode. De onderwerpen, genoemd in artikel 6.2, eerste lid, zijn niet uitputtend.

Gedragcode Integriteit Leden van de Gemeenteraad in de gemeente Leeuwarden 2024

De raad van de gemeente Leeuwarden;

Gelezen het voorstel van burgemeester van

Gelet op de artikel 15, derde lid van de Gemeentewet;

gezien het advies van het presidium,

besluiten vast te stellen de Gedragcode Integriteit Raadsleden van Leeuwarden 2024

Inleiding

Deze inleiding maakt integraal onderdeel uit van deze gedragscode. Goed bestuur is integer bestuur. Daarmee is integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers, maar een gezamenlijk belang dat de hele gemeenteraad en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat. De gedragscode richt zich daarom zowel tot de individuele politieke ambtsdragers als tot de bestuursorganen. Ons democratische systeem en de democratische processen kunnen niet zonder integer functionerende organen en functionarissen. Integriteit van politieke ambtsdragers verwijst naar de zorgvuldigheid die politieke ambtsdragers moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Dat betekent de verantwoordelijkheid nemen die met de functie samenhangt en bereid zijn verantwoording af te leggen, aan collega-bestuurders en/of (leden van) de volksvertegenwoordiging en bovenal aan de burger. In de democratische rechtsstaat dient een ieder zich te houden aan de wetten en regels die op democratische wijze zijn vastgesteld. Dat geldt zeker voor de politieke ambtsdragers die (mede)verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming van die wetten en regels. Zonder dat zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat worden ondermijnd en het draagvlak voor de naleving van de wetten en regels verdwijnen.

Vertrekpunt voor de politieke ambtsdrager is dan ook de eed of gelofte die de politieke ambtsdrager bij de ambtsaanvaarding aflegt. Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang. De volksvertegenwoordiging stelt zowel voor de eigen leden als voor de dagelijkse bestuurders (voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur) een gedragscode vast. Dat is zo vastgelegd in de Gemeentewet. De gedragscode is richtsnoer voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en heeft tot doel hen te ondersteunen bij de invulling van hun verantwoordelijkheid voor de integriteit van het openbaar bestuur.

Voor de twee groepen van politieke ambtsdragers (volksvertegenwoordigers en dagelijkse bestuurders) is er een afzonderlijke gedragscode. Onderhavige gedragscode heeft betrekking op de volksvertegenwoordigers: de raadsleden. Veel bepalingen zijn voor dagelijkse bestuurders en volksvertegenwoordigers gelijk. Er zijn ook verschillen. Die hebben te maken met de staatsrechtelijke posities en met de voor hen geldende wettelijke (integriteits)regels.

De gemeenteraad is een politiek orgaan. In de volksvertegenwoordigingen worden specifieke of (partij-) politieke belangen ingebracht voor het algemeen belang van de gemeente. De raadsleden krijgen het mandaat van hun kiezers en de gedragscode dient de vervulling van het kiezersmandaat te ondersteunen.

Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van raadsleden evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies.

Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Sprake is van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de raad zelf. In dit licht moeten de regels in de code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De raadsleden kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben. De gedragscodes bieden volksvertegenwoordigers een handvat om andere politieke ambtsdragers aan te spreken op hun gedrag en hieruit wellicht (politieke) consequenties te trekken.

Integriteit is een thema dat betekenis krijgt in het handelen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is slechts een dode letter. Daarom moet het handelen van politieke ambtsdragers regelmatig onderwerp van gesprek zijn, juist ook onderling, en ook daarbij geeft de gedragscode ondersteuning. De code en de voorgestelde registraties zijn instrumenten. Integriteit is uiteindelijk niet in regels te vangen. In de woorden van de schrijver C.S. Lewis gaat het om 'doing the right thing, even when no one is watching'.

Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang, met burgers en organisaties, tussen raadsleden onderling en tussen raadsleden en ambtenaren, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van belang. In de omgang met burgers, ambtenaren, externe partijen en andere raadsleden wordt van een raadslid correct, fatsoenlijk, en respectvol gedrag verwacht dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag, zoals hinderlijk gedrag, intimidatie, dubbelzinnige opmerkingen, handtastelijkheden, agressie, pesten en discriminatie.

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Wettelijke grondslag

De gemeenteraad stelt een gedragscode vast voor hun leden (artikelen 15, derde lid, Gemeentewet).

Artikel 1.1

Deze gedragscode geldt voor de raadsleden, maar richt zich ook tot de bestuursorganen.

Artikel 1.2

De gedragscode is openbaar en via internet beschikbaar.

Paragraaf 2 Voorkomen van belangenverstrengeling

Wettelijke grondslag

Afleggen eed of belofte artikel 14 Gemeentewet.

Alvorens zijn functie te kunnen uitoefenen leggen de raadsleden, in handen van de voorzitter, de volgende eed (verklaring en belofte) af: "Ik zweer (verklaar) dat ik om tot raadslid benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als raadslid naar eer en geweten zal vervullen."

Gelet op artikel 14, tweede lid van de Gemeentewet bestaat de mogelijkheid om de eed of belofte in het Fries af te leggen.

Artikel 2.1

Een raadslid neemt (conform artikel 28 lid 1 van de Gemeentewet) niet deel aan de beraadslaging en stemming over:

1. Een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken;
2. De vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan hij rekenplichtig is of tot welks bestuur hij hoort.
3. Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden (artikel 2:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht).

Artikel 2.2

1. Verboden overeenkomsten/handelingen: raadsleden mogen in geschillen, waar de gemeente (bestuur) partij is, niet als advocaat, adviseur of gemachtigde werkzaam zijn. Zij mogen bepaalde overeenkomsten, waar de gemeente bij betrokken is, niet rechtstreeks of middellijk aangaan. Van verboden overeenkomsten kan ontheffing worden verleend (artikel 15, eerste en tweede lid, Gemeentewet).
2. Op overtreding staat uiteindelijk de sanctie van schorsing en vervallenverklaring van het lidmaatschap van de volksvertegenwoordiging (artikel X8 Kieswet).
3. Onverenigbaarheid van functies: het zijn van volksvertegenwoordiger sluit het hebben van een aantal andere functies uit (artikel 13 Gemeentewet). Dat leidt er uiteindelijk toe dat betrokkene ophoudt lid te zijn van de volksvertegenwoordiging (artikel X1 Kieswet)
4. Openbaarmaking nevenfuncties: volksvertegenwoordigers maken openbaar welke nevenfuncties zij vervullen. De openbaarmaking vindt plaats terstond na benoeming tot raadslid of aanvaarding van een functie en geschiedt zowel op elektronische wijze als door terinzagelegging op het stadskantoor (artikel 12 Gemeentewet).

Artikel 2.2.1

1. Het raadslid levert de griffier de informatie aan over de (neven)functies die openbaar gemaakt moeten worden, bij aanvang van het raadslidmaatschap. Als gaande het lidmaatschap een nieuwe (neven)functie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot een bestaande (neven)functie wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de griffier.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de (neven)functie;
 - b. de organisatie voor wie de (neven)functie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het raadslidmaatschap; en
 - d. of de (neven)functie bezoldigd of onbezoldigd is;
3. de griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Toelichting

Bovenstaand artikel betreft een uitwerking van de wettelijke verplichting om nevenfuncties openbaar te maken. De informatie wordt neergelegd in een openbaar register. Het raadslid is verantwoordelijk voor de tijdige aanlevering van de informatie en voor de actualiteit daarvan.

Paragraaf 3 Informatie

Wettelijk kader

Informatieplicht

Burgemeester en wethouders en elk van zijn leden zijn verplicht alle inlichtingen te geven die de volksvertegenwoordiging nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Het betreft zowel een actieve als een passieve informatieplicht. Ook als individuele volksvertegenwoordigers informatie vragen zal die informatie aan de volksvertegenwoordiging moeten worden verstrekt. De informatie kan alleen worden geweigerd als die in strijd is met het openbaar belang (artikel 169 Gemeentewet).

Het Reglement van Orde voor de gemeenteraad bevat bepalingen die betrekking hebben op informatieverstrekking en de omgang met informatie.

Geheimhouding

- Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit (artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).
- De raad, het college, de burgemeester en een commissie als bedoeld in hoofdstuk V van de Gemeentewet kunnen op grond van een belang, genoemd in artikel 5.1, eerst en tweede lid, van de Wet open overheid, een verplichting tot geheimhouding opleggen ten aanzien van informatie die bij dat orgaan berust (artikel 87 Gemeentewet). Hierbij gelden eveneens artikelen 88 en 89 van de Gemeentewet.
- De geheimhouding duurt voort totdat deze wordt opgeheven door het orgaan dat de geheimhouding oplegde, of – indien het aan de volksvertegenwoordiging is overgelegd – de volksvertegenwoordiging de geheimhouding opheft (artikel 89 van de Gemeentewet).
- Het schenden van de geheimhoudingsplicht is een misdrijf (artikel 272 Wetboek van Strafrecht).

Artikel 3.1

Het raadslid gaat zorgvuldig en correct om met de informatie waarover hij uit hoofde van zijn lidmaatschap van de Raad beschikt en zorgt ervoor dat vertrouwelijke en geheime informatie veilig wordt bewaard.

Artikel 3.2

Het raadslid maakt niet ten eigen bate of ten bate van derden gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen niet openbare informatie.

Toelichting

Artikel 3.1

Het is belangrijk de juiste maatregelen te treffen om te voorkomen dat onbevoegden vertrouwelijke en/of geheime gegevens kunnen bezitten, raadplegen of beschadigen. Daarbij moet in de digitale setting worden gedacht aan de beveiliging van de computer, smartphones e.d. met wachtwoorden en het niet onbeheerd achterlaten van USB-sticks met vertrouwelijke/geheime informatie.

Paragraaf 4 Omgang met geschenken en uitnodigingen

Wettelijk kader

Afleggen eed of belofte

De eed of belofte die het raadslid op grond van artikel 14 van de Gemeentewet moet afleggen heeft onder meer betrekking op het geven, aannemen of beloven van giften, gunsten of geschenken. Zie voor de wettekst inzake de eed of belofte het wettelijk kader onder punt 2 van deze Gedragscode. Hierin staan de bepalingen ter voorkoming van belangenverstremming.

Artikel 4.1

1. Een raadslid accepteert en biedt geen geschenken, faciliteiten en diensten als de onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed.
2. Onverminderd het eerste lid kan het raadslid incidentele geschenken die een geschatte waarde van ten hoogste € 50 vertegenwoordigen behouden.
3. Geschenken die het raadslid uit hoofde van zijn ambt ontvangt en die een geschatte waarde van meer dan € 50 vertegenwoordigen worden, als zij niet worden teruggestuurd, eigendom van de gemeente.
4. De griffier legt een register aan van de geschenken met een geschatte waarde van meer dan € 50. In het register is aangegeven welke bestemming de gemeente hieraan heeft gegeven. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.
5. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen.

Artikel 4.2

1. Deelname aan excursies, evenementen en buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente maakt het raadslid binnen één week na deelname openbaar. Daarbij wordt ook openbaar gemaakt wie de kosten voor zijn rekening heeft genomen
2. De informatie is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 4.3

1. Een raadslid meldt de griffier de ondernomen buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente binnen één week na terugkeer in Nederland. Hij meldt in ieder geval het doel, de bestemming en de duur van de reis en wat daarvan de kosten waren.
2. De griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Toelichting

Artikel 4.1

In de gedragscode is uitgangspunt dat geschenken, faciliteiten en diensten niet worden geaccepteerd als hiermee de onafhankelijke positie van de het raadslid kan worden beïnvloed. Dat is in ieder geval aan de orde in onderhandelingsituaties. Is daarvan geen sprake dan kunnen om praktische redenen incidentele kleine geschenken (met een geschatte waarde van € 50 of minder) door het raadslid worden aanvaard, echter nooit op het huisadres. Duurdere geschenken worden niet aanvaard. Zij worden teruggestuurd of eigendom van de gemeente die zorgt voor een goede bestemming van het geschenk. In een openbaar register worden opgenomen welke geschenken van meer dan € 50 de gemeente heeft aanvaard en welke bestemming daaraan is gegeven.

Artikelen 4.2 en 4.3

Het gaat hier om excursies en evenementen die betrokkene als raadslid aanvaardt. Excursies en evenementen en buitenlandse reizen in de hoedanigheid van lid van een politieke partij vallen hier dus niet onder.

Paragraaf 5 Gebruik van voorzieningen van de gemeente

Wettelijk kader

Procedure van declaratie:

Er zijn voor raadsleden voorschriften opgenomen in de gemeentelijke verordening Rechtspositie Raadsleden over de wijze van declaratie (inclusief het overleggen van bewijsstukken) van vooruit betaalde (zakelijke) kosten en over rechtstreekse facturering van (zakelijke) kosten bij de gemeente.

Buitenlandse excursie of reis voor raadsleden:

De gemeenteraad kan een raadslid (of een delegatie van raadsleden) toestemming verlenen voor een excursie of een reis naar het buitenland. Die excursie/reis moet zijn georganiseerd door of vanwege de gemeente. De in redelijkheid gemaakte reis- en verblijfskosten komen voor rekening van de gemeente.

De gemeenteraad kan aan deze toestemming voorwaarden verbinden.

Artikel 5.1

1. Het bestuursorgaan richt de financiële en administratieve organisatie zodanig in dat er een getrouw beeld mogelijk is van de juistheid en rechtmatigheid van de uitgaven en hanteert heldere procedures over de wijze waarop functionele uitgaven rechtstreeks in rekening worden gebracht of kunnen worden gedeclareerd bij de gemeente.
2. Het raadslid verantwoordt zich over zijn gebruik van de voorzieningen volgens de in het kader van het eerste lid vastgestelde regels en procedures.

Artikel 5.2

Een raadslid declareert geen kosten die reeds op andere wijze worden vergoed.

Artikel 5.3

Gebruik van voorzieningen en eigendommen van de gemeente te eigen bate of ten bate van derden is niet toegestaan, tenzij hier andere afspraken over gemaakt zijn.

Toelichting

Artikel 5.1

Aan raadsleden worden rechtspositionele voorzieningen, vergoedingen en andere verstrekkingen geboden die een goed functioneren van de bestuurders mogelijk maken. Wat betreft de uitwerking van de principes van dit stelsel wordt aangesloten bij de werkwijze genoemd in de Handreiking Integriteit Politieke Ambtsdragers:

- a. in beginsel worden voorzieningen en verstrekkingen in bruikleen ter beschikking gesteld;
- b. indien een voorziening of verstrekking niet in bruikleen ter beschikking kan worden gesteld, wordt de factuur direct ten laste van de begroting van het bestuursorgaan betaald;
- c. het vergoeden van voorzieningen en verstrekkingen achteraf door het indienen van declaraties, wordt tot een minimum beperkt;
- d. voorzieningen, verstrekkingen en declaraties worden maandelijks openbaar gemaakt op internet.

Uitgangspunt is hier dat zo weinig mogelijk uitgaven door de bestuurder zelf worden gedaan via zijn of haar privérekening. Geldstromen tussen de rekening van het bestuursorgaan en de persoonlijke rekening van de bestuurder maken een zwaardere controle op de uitgaven noodzakelijk. Het raadslid zal zich uiteraard nauwgezet moeten houden aan de regels en procedures die er met het oog hierop voor hem of haar gelden.

Artikel 5.3

Stelregel is dat privé gebruik van gemeentelijke voorzieningen niet is toegestaan.

Paragraaf 6 Uitvoering gedragscode

Artikel 6.1

De gemeenteraad bevordert de eenduidige interpretatie van de gedragscode. Ingeval van leemtes en onduidelijkheden in de gedragscode voorzien zij daarin.

Artikel 6.2

1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:
 - a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
 - b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
 - c. de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.
2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.

Toelichting

Artikel 6.1

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan en als zodanig verantwoordelijk voor de inhoud van de gedragscode, voor een eenduidige interpretatie daarvan en voor wijziging/aanvulling daarvan bij onduidelijkheden of leemtes.

Artikel 6.2

De Gemeentewet verplicht de gemeenteraad om voor zichzelf en voor de bestuurders een gedragscode vast te stellen.

Aanvullend op de wettelijke regels die gelden voor politieke ambtsdragers, bevat de gedragscode een aantal materiële normen waaraan de politieke ambtsdragers zich committeren. De burgemeester krijgt de wettelijke taak om de bestuurlijke integriteit van zijn gemeente te bevorderen. Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de portefeuille 'integriteit' duidelijk belegd. De wettelijke bepalingen bieden de ruimte om naar gelang de situatie handelend op te treden, waarbij niet alleen gedacht moet worden aan het optreden bij incidenten.

Belangrijk onderdeel is ook de preventie: ervoor te zorgen dat integriteit en integriteitsbewustzijn in de bestuurlijke gremia een plek krijgen en daarbij afspraken te maken over een regelmatige bespreking van het thema integriteit, zowel met de volksvertegenwoordiging als binnen het bestuur. De burgemeester hoeft hier niet alleen voor te staan. Een daartoe aangewezen contactpersoon of vertrouwenspersoon, bijvoorbeeld de griffier, kan hier in relatie tot de gemeenteraad eveneens een belangrijke rol in spelen.

Tot slot heeft de gemeenteraad met de burgemeester nadere afspraken gemaakt over de werkwijze die wordt gevolgd ingeval zich een incident of een vermoeden van een integriteitsschending voordoet (Protocol inzake de handhaving van integriteit). Dat geeft houvast en rust op het moment dat er gehandeld dient te worden. Al deze procedurele afspraken zijn onderdeel van de gedragscode. De onderwerpen, genoemd in artikel 6.2, eerste lid, zijn niet uitputtend.

**Protocol inzake de handhaving van de
integriteit van de politiek gemeente
Leeuwarden 2023**

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Inleiding.....	3
Vier basisprincipes	4
Wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester	5
Samenvatting	6
Fase 1 Bespreken en melden	7
Sectie 1: Route voor raadsleden	7
Sectie 2: Route voor wethouders	10
Sectie 3: Route voor de burgemeester	13
Fase 2 Duiden en Onderzoek.....	15
Stap 1: Duiding en vooronderzoek	15
Stap 2: Integriteitsonderzoek	17
Fase 3 Oordelen en sanctioneren	18
Fase 4 Evalueren en Leren	20
Rollen en taken	21

Inleiding

De voorliggende ‘Protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek’ (hierna het protocol) staan de procesafspraken die wij - raadsleden, raadsfracties?, wethouders en burgemeester van de gemeente Leeuwarden - met elkaar hebben gemaakt over een zorgvuldige handelwijze bij een vermeende integriteitsschending¹, zoals beschreven in de gedragscodes. Hoewel het protocol een vrijwillige overeenkomst is over wat te doen bij een mogelijke integriteitsschending, biedt het protocol een routekaart voor alle politieke ambtsdragers wanneer zij twijfelen aan een eigen handeling of die van een ander. Daarnaast biedt het protocol ook het instrumentarium voor de burgemeester om zijn wettelijke taak als ‘hoeder van de integriteit’ uit te oefenen en een zorgvuldige procesgang - rekenschap gevende van alle geldende principes van hoor en wederhoor en proportionaliteit - van melding tot mogelijke sanctionering te garanderen.

Met dit protocol geven wij, de politieke ambtsdragers van de gemeente Leeuwarden, aan dat wij bepaalde principes delen: dat wij hechten aan zorgvuldigheid en goede omgangsvormen en dat wij bij het toezien op de naleving van de gedragscode en onderliggende wetgeving uitstijgen boven de partijpolitiek. Dit ter bescherming van iedere individuele politieke ambtsdrager en de geloofwaardigheid van de lokale politiek in Leeuwarden.

Het protocol is er ter ondersteuning van de politieke ambtsdragers, maar draagt tegelijk ook zorg voor de zorgvuldige omgang bij een vermeende integriteitsschending van een ambtenaar uit de ambtelijke organisatie of bij de griffie. De procesafspraken geven duidelijk aan wie het eerste aanspreekpunt is voor de politieke ambtsdragers en welke vervolgstappen (mogelijk) volgen. Op deze wijze is er steeds duidelijkheid over de te ondernemen stappen en de personen die aan zet zijn bij de verschillende stappen.

De gedragscodes van de raadsleden, de wethouders en de burgemeester vormen samen met dit protocol de basisstructuur van de bestuurlijk integriteit in Leeuwarden. Beide documenten zijn openbaar en door derden te raadplegen. Dit protocol appelleert aan een gedeelde opvatting over goede samenwerking en omgangsvormen. Elke nieuwe gekozen raad moet deze afspraken zelf onderschrijven en handhaven. Raadsleden, wethouders en de burgemeester ontvangen bij aantreden een exemplaar van beiden.

Met het oog op de zorgvuldige omgang met vermoedens bij het handelen van de burgemeester zal ook een exemplaar van dit protocol aan de Commissaris van de Koning (hierna: CvdK) van de provincie Fryslân worden aangeboden.

Het protocol is geen statisch product. Ze zullen met enige regelmaat tegen het licht worden gehouden, steeds met het oog op het bevorderen van het goed functioneren van het gemeentebestuur.

¹ ‘Een integriteitsschending is een gedraging van een politieke ambtsdrager die in strijd is met het handelen als ‘goed bestuurder’ of ‘goed volksvertegenwoordiger’. Het kan gaan om feiten die wetelijk strafaar zijn, maar ook om handelingen die in strijd zijn met geschreven of ongeschreven regels’. (Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers BZK, mei 2023)

Vier basisprincipes

1. Onpartijdige handhaving

Onze gedragscodes voor raadsleden, wethouders en de burgemeester (en de wetten waarop ze gebaseerd zijn) definiëren integriteitsschendingen en leggen zo de morele minima vast waaraan hun handelen moet voldoen. Over deze ondergrens zijn alle politieke partijen het eens; de kern is dat de zuiverheid van de besluitvorming erdoor wordt gewaarborgd. Gegeven de brede overeenstemming over de morele minima uit de gedragscodes, is er geen enkele reden om de handhaving ervan inzet te maken van partijpolitiek. Ook het verschil tussen oppositie en coalitie mag in de handhaving geen rol spelen. Gebeurt dat toch, dan is de kans groot dat er in de handhaving onrecht geschiedt. Uit het beginsel van onpartijdige handhaving volgt dat alle volksvertegenwoordigers en bestuurders de discipline moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitstekeningen boven de partijen te staan.

2. Terughoudend met publiciteit

In Nederland wordt de politiek kritisch gevolgd door de media. Dat is een groot goed. Bij vermeende integriteitsschendingen door politici kan het echter voorkomen dat er in de media al een veroordeling plaatsvindt voordat er onderzoek is gedaan met als gevolg willekeur, schade aan (onschuldige?) individuele ambtsdragers en aantasting van de geloofwaardigheid van de politiek. Daarom is het zaak dat alle betrokkenen bij een integriteitstekening de grootst mogelijke terughoudendheid betrachten en de kwestie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Hieruit volgt ook dat in alle stadia van de afhandeling van een kwestie de groep die erbij betrokken wordt zo klein mogelijk moet zijn. Als er uiteindelijk werkelijk sprake blijkt te zijn van een integriteitsschending en er een oordeel is gevormd over de ernst daarvan en over een passende sanctie, mag en moet de kwestie naar buiten worden gebracht.

3. Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender

Iedereen die mogelijk een integriteitsschending heeft begaan, heeft er recht op dat er uiterste zorgvuldigheid wordt betracht in alle fasen van de handhaving. Dat begint al voordat de betreffende handeling is uitgevoerd. Heeft u er weet van dat iemand van plan is om iets te doen wat een integriteitsschending kan opleveren, dan wordt u geacht hem of haar daarvoor te waarschuwen en de weg te wijzen naar advies. Iedere politieke ambtsdrager die twijfelt, heeft recht op vertrouwelijk advies. Komt iemand onder de verdenking te staan van het plegen van een integriteitsschending, dan dient via een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een integriteitsonderzoek volgen waarin ook de context wordt meegenomen en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Een eventuele sanctie moet passend zijn en in verhouding staan tot de schending.

4. Bescherming van slachtoffers

Iedereen die mogelijk het slachtoffer is geworden van een interpersoonlijke schending - zoals discriminatie, pesten, seksuele intimidatie of seksueel geweld - heeft het recht om gehoord te worden, recht op een interventie om de schending stop te zetten als deze nog gaande is en recht op hulp, voor zover nodig.

Wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester

Sinds 1 februari 2016 heeft de wetgever de rol van ‘hoeder van de integriteit’ belegd bij de burgemeester (gemeenwet artikel 170)². Hiermee werd een rol die de burgemeester in de praktijk al vervulde formeel in de wet vastgelegd. De wetgever liet echter na de burgemeester instrumenten aan te reiken om aan deze rol invulling te geven. Dat kon de wetgever ook niet doen, gegeven de positie van de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan.

Met dit protocol krijgt de burgemeester bepaalde welomschreven taken en beslissingsbevoegdheden toebedeeld op basis waarvan de burgemeester in geval van vermeende integriteitsschendingen zodanig kan optreden dat de zorgvuldigheid wordt gediend.

Met de wetwijziging ‘Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur’ heeft de wetgever een rol vergelijkbaar aan die van de burgemeester belegd bij de commissaris van de koning (Provinciewet artikel 182). Dit artikel biedt ruimte aan de commissaris om te adviseren en te bemiddelen in een gemeente indien daar de bestuurlijke integriteit in het geding is en de bestuurlijke verhoudingen er verstoord zijn³.

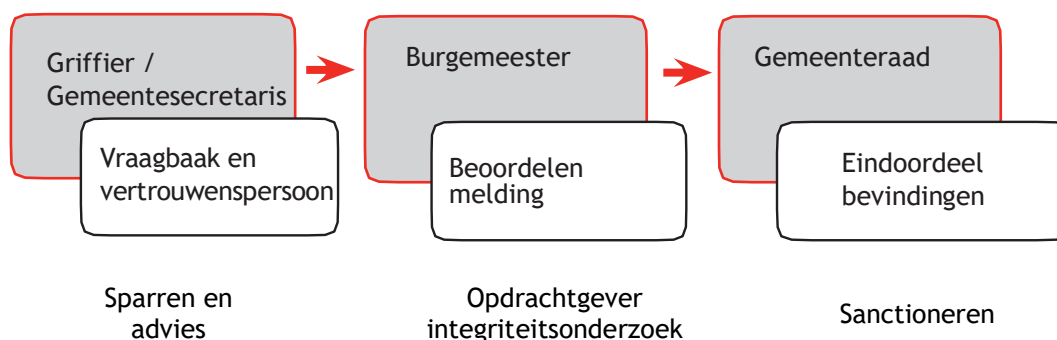
² Gemeentewet, art. 170, lid 2: ‘De burgemeester bevordert de bestuurlijke integriteit van de gemeente.’

³ Provinciewet, art. 182, lid 1.c: ‘De commissaris is (...) belast met (...) het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding

Samenvatting

Dit protocol is opgezet als een routekaart voor politieke ambtsdragers die overwegen om een vermeende integriteitsschending in het gemeentebestuur te bespreken en/of te melden. De route kent een eenvoudige basisstructuur, die vervolgens voor verschillende categorieën politieke ambtsdragers nader wordt uitgewerkt. Telkens gaat het om de vraag: 'Wat doe ik nu?'

De **basisstructuur** van het proces ziet er zo uit:

Toelichting

Voor alle politieke ambtsdragers is een vraagbaak/vertrouwenspersoon beschikbaar. Een raadslid dat twijfelt over een handeling of overweegt een melding te doen, overlegt met de griffier. Een wethouder overlegt in zo'n geval met de gemeentesecretaris. De route is als volgt:

- Is de betreffende handeling nog niet uitgevoerd? Dan is het zaak dat een integriteitsschending wordt voorkomen. De vertrouwenspersoon staat de twijfelende politieke ambtsdrager terzijde met advies. Zo nodig wordt de burgemeester ingeschakeld; het advies van de burgemeester is leidend.
- Is de betreffende handeling reeds uitgevoerd? En blijkt uit overleg met de vertrouwenspersoon dat het mogelijk om een integriteitsschending gaat? Dan wordt dit vermoeden bij de burgemeester gemeld, die besluit of de zaak een vervolg krijgt

De burgemeester is verantwoordelijk voor het beoordelen van de melding (via vooronderzoek) en eventuele opdrachtverstrekking voor integriteitsonderzoek. De burgemeester kan daarbij een beroep doen op Steunpunt Integriteitsonderzoeken Politieke Ambtsdragers (SIPA)⁴.

Indien de conclusie luidt dat er een schending is begaan, dan legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad en kan hierbij adviseren over de ernst van de schending. De gemeenteraad velst het eindoordeel en kan een sanctie opleggen. Van een traject dat is afgerond, kunnen in gezamenlijkheid lessen worden geleerd.

In de volgende vier hoofdstukken wordt de hierboven geschetste basisstructuur nader uitgewerkt in concrete procesafspraken. Elk hoofdstuk bestrijkt vier fases:

- 1) bespreken en melden
- 2) duiden en onderzoeken
- 3) oordelen en sanctioneren
- 4) evalueren en leren.

Om de procesafspraken werkbaar te maken, wordt op punten afgeweken van de basisstructuur. Om een voor de hand liggend voorbeeld te noemen: als het de burgemeester zelf is die onder verdenking komt te staan, kan deze niet de rol van opdrachtgever voor het onderzoek op zich nemen.

⁴ <https://www.caop.nl/steunpunt-integriteit/>

Fase 1 Bespreken en melden

Iedere politieke ambtsdrager kan voor de vraag komen te staan of een bepaalde handeling geoorloofd is. Daarom is het nodig dat de weg naar deskundig advies helder is. Het bespreken van twijfels en vragen hoort gemeengoed te zijn.

Indien de twijfels een voorgenomen handeling van een ander betreffen, is het belangrijk om tijdig met diegene in gesprek te gaan. Dit ter bescherming van zowel de betrokkene zelf als de gemeentelijke bestuursorganen. Zeker als de mogelijk te plegen schending ernstig zou kunnen zijn, is aanspreken en waarschuwen geboden.

Aanspreken: wanneer niet?

Het kan voorkomen dat er goede redenen zijn om het gesprek met de ander over een reeds uitgevoerde handeling niet aan te gaan. Voorbeelden zijn:

- Het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat aanspreken het onderzoeksbelang (en daarmee de waarheidsvinding) schaadt;
- De onderlinge verhoudingen zijn zo slecht dat effectief aanspreken niet mogelijk is.

De vertrouwenspersoon (d.w.z. de griffier of de gemeentesecretaris) zijn beschikbaar als vraagbaak en bieden ondersteuning. Indien nodig wordt ook de burgemeester ingeschakeld.

Als er vragen zijn over een reeds uitgevoerde handeling van een ander, vraagt de twijfelende politieke ambtsdrager altijd eerst de vertrouwenspersoon om advies: is deze handeling een schending? Als de twijfels aanhouden, is een melding bij de burgemeester de volgende stap. Eventueel doet degene die mogelijk een schending heeft gepleegd de melding zelf, na een gesprek met degene die de kwestie heeft aangekaart.

1. Route voor raadsleden

1.1 Betreft: eigen handelen

a) Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een raadslid in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de griffier op schrift worden gesteld en meegegeven worden aan het raadslid. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen het betrokken raadslid, de burgemeester en de griffier ervan.

b) Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.

- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal het raadslid in ieder geval de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester kan adviseren over de ernst van de schending en maakt dit bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2, duiden en onderzoeken wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.2 Betreft: handelen van een collega-raadslid

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een ander raadslid:

- Het raadslid bespreekt dit met de ander en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de raadsleden niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het twijfelende raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid, samen met de griffier naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- Dit raadslid volgt het advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een ander raadslid:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met het collega-raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7)
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 1.1.b.).
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2, duiden en onderzoeken wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.3 Betreft: handelen van een wethouder

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder:

- Het raadslid bespreekt dit met de wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen het raadslid en de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid, samen met de griffier naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester, het college van B&W en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 1.1.b.).

- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.4 Betreft: handelen van de burgemeester

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien het raadslid en de griffier concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de griffier, gaat het raadslid zelf naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat de burgemeester een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en het raadslid houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan het raadslid ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en in de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco-burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester:

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid samen met de griffier in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover (zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen het raadslid en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan het raadslid melding doen bij de CvdK. Het is dan aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.5 Betreft: handelen van de griffier⁵

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier:

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester afwijkt, meldt de griffier dit zelf aan de gemeenteraad. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier:

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier

⁵ Indien een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een raadsadviseur of griffiemedewerker, bespreekt het raadslid dit met de griffier, die hier het gemandateerd bevoegd gezag is. De griffier besluit, in overleg met de burgemeester - bij een uitgevoerde handeling - of een melding doorgezet moet worden in lijn met de geldende interne regeling voor alle ambtenaren.

de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De gemeenteraad beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).

- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

Een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of al uitgevoerde) handeling van een ambtenaar:

- Het raadslid bespreekt de twijfels met de burgemeester.
- Als de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezeten moet worden in lijn met de geldende interne meldregeling. Communicatie met de melder verloopt steeds via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van dit protocol. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college. Bij eventuele vervolgstappen worden interne of externe deskundigen betrokken.

2. Route voor wethouders

2.1 Betreft: eigen handelen

a) Een wethouder twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een wethouder in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de gemeentesecretaris op schrift worden gesteld en meegegeven aan de wethouder. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen de betrokken wethouder, de burgemeester en de gemeentesecretaris ervan.

b) Een wethouder twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de wethouder in ieder geval het college en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester kan adviseren over de ernst van de schending en maakt dit bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.2 Betreft: handelen van een raadslid

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid:
- De wethouder bespreekt dit met het raadslid en verwoordt zijn/haar twijfels.
 - Als het gesprek tussen de wethouder en het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de wethouder de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder, samen met de griffier naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid.
 - Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid:
- De wethouder vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 1.1.b.).
 - Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.3 Betreft: handelen van een collega-wethouder

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van collega-wethouder:
- De wethouder bespreekt dit met de andere wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
 - Als het gesprek tussen de wethouders niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de twijfelende wethouder de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder, samen met de gemeentesecretaris naar de burgemeester.
 - Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
 - De betrokken wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een collega-wethouder:
- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de collega-wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf het college van B&W en de gemeenteraad hierover (Zie verder onder 2.1.b.).
 - Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.4 Betreft: handelen van de burgemeester

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester:
- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Indien de wethouder en de gemeentesecretaris concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de gemeentesecretaris, gaat de wethouder, eventueel vergezeld door de gemeentesecretaris, naar de burgemeester.

- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat de CvdK een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en de wethouder houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan de wethouder ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco- burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester:

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder samen met de gemeentesecretaris in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt de burgemeester dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen de wethouder en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan de wethouder melding doen bij de CvdK. Het is aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.5 Betreft: handelen van de griffier

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier:

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de gemeenteraad. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier:

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 7).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

a) Een wethouder twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De wethouder bespreekt zijn/haar twijfels met de burgemeester.
- Indien de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezegt moet worden richting het Meldpunt in lijn met de geldende interne meldregeling. Eventuele communicatie met de melder verloopt via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van dit protocol. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.

- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college en betreft de burgemeester interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

3. Route voor de burgemeester

3.1 Betreft: eigen handelen

- b) De burgemeester twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:
- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
 - De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt deze dit zelf aan de CvdK, in de collegevergadering en aan de gemeenteraad.
 - Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de locoburgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

- b) De burgemeester twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling:
- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de burgemeester in ieder geval de wethouders en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties (zie fase 3)
 - Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.2 Betreft: handelen van een raadslid

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid:
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met het raadslid.
 - Als dit gesprek met het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het betrokken raadslid.
 - Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

- b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid:
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als het raadslid erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert het raadslid ij de gemeenteraad hierover (zie verder onder 1.1.b.).
 - Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.3 Betreft: handelen van een wethouder

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder:
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de gemeentesecretaris) de twijfels met de wethouder.

- Als dit gesprek met de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de betrokkenen wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder:

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de wethouder erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zijn collega-wethouders en de gemeenteraad hierover (zie verder onder 2.1.b.).
- Bij aanhoudende twijfel, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier:

- De burgemeester bespreekt dit met de griffier, verwoordt de twijfels en formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de gemeenteraad. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier:

- De burgemeester bespreekt dit met de griffier en verwoordt de twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf aan de gemeenteraad. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.5 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

a) De burgemeester twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar:

- De burgemeester informeert de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezegt moet worden in lijn met de geldende interne meldregeling. De gemeentesecretaris verzorgt de communicatie met de melder (de burgemeester). Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van dit protocol. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester het college van wethouders en betreft interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Fase 2 Duiden en Onderzoek

Hieronder wordt beschreven welke stappen worden gezet indien in fase 1 gebleken is dat er sprake is van een vermoeden van een integriteitsschending dat mogelijk onderzocht moet worden. De beoordeling van de melding vormt in elk traject een cruciaal moment. Een zorgvuldige afweging is geboden, aangezien tot het instellen van een formeel, persoonsgericht onderzoek niet overhaast mag worden overgegaan. Indien uit het vooronderzoek blijkt dat de melding onderzoekswaardig is, volgt er een objectief integriteitsonderzoek.

Integritisme

Een beschuldiging van niet-integer gedrag raakt aan de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van een persoon. Om daar verweer tegen te voeren is geen eenvoudige opgave. Een beschuldiging is makkelijker gedaan dan rechtgezet en kan reputaties blijvend beschadigen. Zeker politieke ambtsdragers kunnen hierdoor (doelbewust) worden geraakt in hun functioneren. Maar ook de politiek of de organisatie kan langdurig last ondervinden van beschuldigingen van niet-integer handelen. Het oprekken van het begrip integriteit tot zaken die niets te maken hebben met integriteit of het ten onrechte uiten van beschuldigingen van niet-integer gedrag wordt ook wel 'integritisme' genoemd. Hierdoor verwatert integriteit en zorgt het voor verwarring over wat integer handelen is. Dit vraagt om scherpte en zorgvuldigheid bij de beoordeling van een melding en de communicatie hierover.

Stap 1: Duiding en vooronderzoek

1.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Bij een melding van een mogelijke integriteitsschending door een raadslid, een wethouder of de griffier beoordeelt de burgemeester of er sprake is van een onderzoekswaardige melding⁶.

Dit is het geval indien:

- de melding gebaseerd is op eigen kennis of waarneming van de melder en niet is gebaseerd is op basis van 'horen zeggen' of (vooral) ingegeven door de eigen (politieke) opvatting van de melder
- de melding een vermoedelijke schending van de gedragscode en/of wetgeving betreft, van een zekere ernst;
- de melding voldoende betrouwbaar en concreet is;
- de melding in redelijkheid onderzoekswaardig is (dat wil zeggen: er zijn voldoende onderzoeksmogelijkheden).

Om de onderzoekswaardigheid te kunnen bepalen vindt er altijd een gesprek met de melder plaats. Daarnaast kan het vooronderzoek onder meer bestaan uit:

- het in kaart brengen van de feitelijke situatie;
- het checken van de beschikbaarheid van (administratieve) informatie;
- het nalopen van relevante wet- en regelgeving.

Ook een gesprek met degene op wie de melding betrekking heeft, kan deel uitmaken van het vooronderzoek. Een dergelijk gesprek vindt niet plaats indien de vermoedelijke schending ernstig is en een eventueel vervolgonderzoek in gevaar kan komen als de betrokkene in dit stadium op de hoogte wordt gesteld.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het vooronderzoek. In de regel zal de burgemeester ervoor kiezen zich te laten ondersteunen door een adviesgroep met specialisten die concrete taken uitvoeren. Hiertoe kunnen bijvoorbeeld behoren:

⁶ Ook burgers, bedrijven of instanties kunnen twijfelen over het handelen van een politieke ambtsdrager. Als zij daarvan melding doen via de gemeentelijke klachtenprocedure of rechtstreeks bij de burgemeester, treedt fase 2 van de Procesafspraken Integriteit in werking. De melder speelt in het traject verder geen rol; wel wordt hij geïnformeerd over wat er met de melding is gedaan. Ambtenaren die een melding over een politieke ambtsdrager overwegen, informeren de gemeentesecretaris voordat zij zich tot de burgemeester wenden.

- integriteitscoördinator, senior jurist, adviseur bestuurlijke zaken;
- externe deskundigen.

Adviezen van ondersteuners aan de burgemeester worden bij voorkeur op schrift gesteld. Op basis hiervan brengt de burgemeester advies uit. Er zijn vier mogelijke scenario's te onderscheiden:

1. De burgemeester concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid te onderzoeken is. De burgemeester informeert de melder hierover en, indien dat gepast is, ook degene op wie de melding betrekking had.
2. Degene die onder verdenking is komen te staan erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de betrokkene. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.1).
4. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.1).

Blijkt uit het vooronderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht⁷.

1.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Bij een vermoeden van een integriteitsschending door de burgemeester is de CvdK eindverantwoordelijk voor een deugdelijk vooronderzoek. De CvdK formeert een adviesgroep van ondersteuners die in het kader van het vooronderzoek concrete taken uitvoeren. Hierin hebben minimaal de volgende gemeenteambtenaren zitting: een senior-jurist en de integriteitscoördinator. Desgewenst kan de CvdK ook externe deskundigen inschakelen.

De CvdK beoordeelt de resultaten van het vooronderzoek. Er zijn dan vier mogelijkheden:

1. De CvdK concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid te onderzoeken is. Hiermee is de zaak afgedaan. De CvdK informeert de melder en de burgemeester hierover.
2. De burgemeester erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de burgemeester. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.2).
4. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, paragraaf 2.2).

⁷ Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Indien de verdenking van het plegen van een strafbaar feit de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

Communicatie

Als de conclusie van een vooronderzoek luidt dat de verdenking ongegrond is, blijft het vooronderzoek vertrouwelijk. In dit geval weten alleen de melder, degene over wie is gemeld, de burgemeester (of, indien de melding de burgemeester betreft, de CvdK) en eventuele ondersteuners ervan.

Een besluit tot het instellen van een integriteitsonderzoek wordt genomen door de burgemeester (dan wel de CvdK, in het geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester). Het is belangrijk om de kring van betrokkenen niet groter te maken dan strikt nodig is.

De vermeende schender wordt altijd geïnformeerd over het instellen van een integriteitsonderzoek. Hiervan wordt alleen afgezien indien dit het vervolgonderzoek in gevaar kan brengen.

In dit stadium kan de burgemeester (dan wel de CvdK) er wel voor kiezen om de fractievoorzitters vertrouwelijk te informeren. Als de kwestie onverhoopt al in de openbaarheid is gekomen is dit sowieso raadzaam.

Stap 2: Integriteitsonderzoek

2.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Als het vooronderzoek heeft geleid tot de conclusie dat een melding over een wethouder, een raadslid of de griffier onderzoekswaardig is, geeft de burgemeester - na al dan niet intern of extern deskundig advies te hebben ingewonnen - opdracht tot het uitvoeren van een integriteitsonderzoek. Tot het moment van openbaarmaking wordt geheimhouding opgelegd op alles wat met het onderzoek te maken heeft.

De onderzoeksopdracht wordt zo helder mogelijk geformuleerd en omvat ten minste de volgende zaken:

- de onderzoeksvraag en onderzoeksmethode;
- de wet- en regelgeving waaraan het handelen wordt getoetst (normenkader);
- de wijze van rapportage aan de opdrachtgever;
- de rolverdeling tussen onderzoeker en opdrachtgever;
- de termijn waarbinnen het onderzoek dient te zijn afgerond.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het integriteitsonderzoek (in termen van kwaliteit, tijd en kosten). Concrete taken laat hij uitvoeren door:

- professionele onderzoekers uit de ambtelijke organisatie van de gemeente;
- en/of onderzoekers van een extern bureau. In dit geval verstrekt het onderzoeksbureau een opdrachtbevestiging met daarin ten minste: een weergave van in te zetten onderzoeksmethoden, een planning en een begroting.

In het kader van het onderzoek wordt in ieder geval degene geïnterviewd op wie de melding betrekking heeft. Daarnaast kan het onderzoek onder meer bestaan uit:

- het interviewen van andere betrokkenen;
- het verzamelen en beoordelen van schriftelijke informatie;
- het toetsen van relevante informatie aan wet- en regelgeving.

Het onderzoek mondt uit in een schriftelijk rapport. Nadat de burgemeester de conceptversie heeft gelezen, wordt deze ter inzage voorgelegd aan degene wiens handelen is onderzocht in het kader van hoor en wederhoor. Diens eventuele op- en aanmerkingen worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het definitieve rapport. Dat blijft (vooralsnog) geheim.

2.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Indien een onderzoekswaardige melding de burgemeester betreft, is het de CvdK die opdracht geeft tot het instellen van een integriteitsonderzoek. Het onderzoekstraject voltrekt zich verder analoog aan het proces zoals hierboven geschetst, met twee verschillen:

- eventuele interne professionele onderzoekers komen uit de provinciale ambtelijke organisatie;
- het concept-rapport gaat naar de CvdK voordat dit ter inzage voorgelegd aan de burgemeester.

Fase 3 Oordelen en sanctioneren

Als is vastgesteld dat een politieke ambtsdrager een integriteitsregel heeft overtreden kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie moet proportioneel zijn. Een te lichte sanctie bij een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan van zowel individuele ambtsdragers als bestuursorganen. Hetzelfde geldt voor een te zware sanctie op een lichte schending.

In ons democratisch bestel is het aantal formele sanctiemogelijkheden voor volksvertegenwoordigers beperkt. Echter, ook een publiekelijk geuit blijk van afkeuring door (een meerderheid binnen) de gemeenteraad over het feit dat een van de leden een regel heeft overtreden zal als een sanctie worden ervaren. Tegelijkertijd levert dit informatie op voor de burger, die bij volgende verkiezingen zijn stem moet bepalen.

Bij het bepalen van een passende sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen die heeft plaatsgevonden een belangrijke rol. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming - zoals daadwerkelijke belangenverstremming, corruptie en sommige kwesties rond het gebruik van informatie - raken aan de kerntaak van de politieke ambtsdrager en zijn dus een vorm van machtsmisbruik. Bij dergelijke schendingen passen in de regel zwaardere sancties. Het onvoldoende voorkomen van de schijn van belangenverstremming of corruptie levert ook een integriteitsschending op, maar een veel lichtere. De zuiverheid van de besluitvorming is hier niet in het geding en machtsmisbruik is niet aan de orde; wel wordt het vertrouwen in de politiek geschaad. Ook interpersoonlijke integriteitsschendingen zijn er in soorten en maten - van incidentele onheuse bejegening tot intimidatie en geweld.

Nadat de aard van de schending is vastgesteld, moeten zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart worden gebracht. Erkent de betrokkene dat hij/zij een schending heeft gepleegd? Was er sprake van naïviteit, van opzet of recidive? Is de politieke ambtsdrager onder druk gezet door partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel die is overtreden, hoe minder snel een bepaalde omstandigheid als verzachtend kan worden aangenomen.

Blijkt uit het integriteitsonderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht⁸. Indien de verdenking de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

⁸ Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Sanctiemogelijkheden

Voor (benoemde of gekozen) politieke ambtsdragers en de griffier zijn er verschillende sancties die aan de orde kunnen zijn. Deze laten zich in drie categorieën verdelen:

- 1) politieke sancties opgelegd door de gemeenteraad;
- 2) sancties opgelegd door de eigen fractie/partij;
- 3) strafrechtelijke sancties.

Overzicht van sanctiemogelijkheden:

- binnenskamers corrigerend toespreken;
- publieke excuses;
- motie van treurnis / afkeuring / wantrouwen;
- schorsing / ontslag (alleen voor burgemeester, wethouder en griffier);
- royement door de eigen politieke partij;
- ontslag uit een bijkomende functie die men als raadslid vervult en waarin men door de raad is benoemd;
- verwijdering uit de raadsfractie;
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard (Kieswet artikel XI en X8);
- strafrechtelijke vervolging en veroordeling.

3.1 Betreft: handelen van een raadslid

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid is afgerond, beoordeelt de burgemeester het definitieve onderzoeksrapport.

Als de conclusie luidt dat er geen schending is gepleegd, deelt de burgemeester de onderzoeksresultaten in principe alleen met het raadslid dat onder verdenking stond, de melder, de griffier en de fractievoorzitters. Eventueel kan de burgemeester er in overleg met het betrokken raadslid voor kiezen om de onderzoeksresultaten breder bekend te maken.

Als de conclusie luidt dat er wel een schending is begaan, kan de burgemeester adviseren (na al dan niet intern of extern advies te hebben ingewonnen) over de ernst van de schending, daarmee voorsortierend op het sanctie-oordeel van de gemeenteraad. In een vertrouwelijk overleg van de burgemeester en de fractievoorzitters wordt gesproken over: 1) het onderzoek en de resultaten daarvan, 2) het advies van de burgemeester, 3) de wijze waarop de onderzoeksresultaten en het advies van de burgemeester aan de raad zullen worden voorgelegd, 4) de wijze waarop de onderzoeksresultaten, het advies van de burgemeester en het raadsbesluit over een eventuele sanctie aan de burger zullen worden gecommuniceerd.

Vervolgens legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad, met daarbij het advies over de ernst van de vastgestelde schending. De raad vormt zich over dit alles een oordeel en neemt een besluit over een eventuele sanctie. Hierbij vermijdt de raad iedere partijpolitieke bevangenheid.

3.2 Betreft: handelen van een wethouder

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een wethouder is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de burgemeester het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, met daarbij eventueel een advies over de ernst van schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

3.3 Betreft: handelen van de burgemeester

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester is afgerond, neemt de CvdK als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de CvdK het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, zonder een advies over ernst van de vastgesteld schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de griffier is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de burgemeester het onderzoeksrapport ter beschikking aan de raad met daarbij eventueel een advies over de ernst van de vastgestelde schending. De raad beoordeelt zelfstandig de consequenties.

Communicatie

- Bij sanctionering van een raadslid:

Nadat de burgemeester het advies over de ernst van de vastgestelde schending aan de gemeenteraad heeft gepresenteerd - en nog vóór de raadsvergadering - stelt hij/zij de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen (zoals de melder, het raadslid wiens handelen is onderzocht, fractievoorzitters, raadsleden, politieke partijen) met de pers. Allen wachten daarmee tot na de raadsvergadering, aangezien dit de kans op onpartijdigheid sterk vergroot.

- Bij sanctionering van een wethouder:

Kort voor de raadsvergadering stelt de burgemeester de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

- Bij sanctionering van de burgemeester:

Kort voor de raadsvergadering stelt de CvdK de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

- Bij sanctionering van de griffier:

Over een eventuele schending van de griffier wordt niet gecommuniceerd naar de pers, behalve als het een zwaardere schending met dientengevolge een zwaardere sanctie. De burgemeester brengt dan, kort nadat de gemeenteraad een besluit over sanctionering heeft genomen, de pers op de hoogte kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Fase 4 Evalueren en Leren

4.1 Leren van elk vraagstuk

Raadsleden of wethouders maken gedurende hun politieke loopbaan hoogstens een beperkt aantal handhavingstrajecten mee, meestal zijdelings. De burgemeester en de griffier zullen meer ervaring opdoen, maar ook voor hen geldt: handhaven wordt nooit routine. Daarom is in de regel na afronding van een integriteitsvraagstuk een korte reflectie geboden of de zaak nu al wordt afgerond na de beoordeling van een melding, nadat er vooronderzoek is verricht of pas na een integriteitsonderzoek dat al dan niet tot sanctionering heeft geleid.

Bij complexere en/of ernstige zaken krijgt deze terugblik het karakter van een meer formele (schriftelijke) evaluatie. Dan is doorgaans ook een vorm van nazorg geboden. Na een raadsvergadering waarin de uitkomsten van een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder zijn besproken, kan de burgemeester een evaluatiegesprek met betrokkene inplannen.

4.2 Leren van de grote lijn

De afspraken in de Procesafspraken Integriteit alsmede de geldende gedragscodes worden eens per vier jaar door de fractievoorzitters, de griffier, de gemeentesecretaris, de burgemeester en de wethouders geëvalueerd, eventueel met hulp van deskundigen. Desgewenst worden de afspraken bijgesteld.

Rollen en taken

Griffier

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor raadsleden alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, de gemeenteraad en individuele raadsleden bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals procesondersteuning en communicatie - uitvoeren in het kader van een integriteitsonderzoek.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren - zoals procesondersteuning en communicatie - in het kader van een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die het griffiepersoneel betreffen; beoordeelt de uitkomsten van een eventueel integriteitsonderzoek en legt zo nodig een sanctie op.

Burgemeester

- Geeft, bij twijfel over een voorgenomen handeling van een raadslid, wethouder of de griffier, gevraagd en ongevraagd advies over de vraag of die handeling een schending zou opleveren.
- Doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een raadslid betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Stelt een advies op over de ernst van de vastgestelde schending.
 - Informeert de fractievoorzitters over de onderzoeksresultaten en het advies.
 - Legt de onderzoeksresultaten en het advies voor aan de gemeenteraad.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een wethouder betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten en het advies voor aan de gemeenteraad.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de griffier betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de werkgeverscommissie.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.

Bij alle bovenstaande stappen kan de burgemeester, indien hij/zij dat wenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Gemeenteraad

- Velt het eindoordeel over de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door een raadslid, een wethouder of de burgemeester.
- Legt een passende sanctie op.

Commissaris van de Koning (CvdK)

- Laat, in geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester, vooronderzoek doen om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de burgemeester betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.
- Bij alle bovenstaande stappen kan de CvdK, desgewenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Fractievoorzitters

- Informeren fractiegenoten over de regels uit de gedragscode en waarschuwt hen voor integriteitsrisico's.
- Vormen een klankbord voor de burgemeester, vanaf het moment dat een integriteitkwestie betreffende een raadslid in de openbaarheid is gekomen dan wel vanaf het moment dat het

integriteitsonderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn. Als het raadzaam lijkt, kan de burgemeester er ook voor kiezen om de fractievoorzitters reeds bij aanvang van het integriteitsonderzoek te informeren.

Gemeentesecretaris

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor de wethouders in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, het college en de individuele wethouders bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals het verschaffen feitelijke informatie - uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren - zoals het verschaffen feitelijke informatie - in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die ambtenaren (voor zover zij niet werkzaam zijn bij de griffie) betreffen. Handelt daarbij in lijn met het ambtelijke integriteitsbeleid van de gemeente.

Locoburgemeester

- Aanspreekpunt van de CvdK indien burgemeester nalaat het niet opvolgen van advies te melden in geval een nog uit te voeren handeling (scenario a).

Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes integriteit burgemeester, wethouders en raadsleden

Kenmerk

Aan de gemeenteraad

Op 1 januari 2023 is de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur¹ in werking getreden. Met de onderhavige wetswijziging wordt beoogd de bestuurlijke integriteit en het functioneren van het lokaal bestuur te bevorderen.

Een goed functionerend en integer openbaar bestuur levert een belangrijke bijdrage aan het vertrouwen van inwoners in de overheid. Daarmee draagt het ook bij aan de legitimiteit van het overheidshandelen. Een integer en stabiel openbaar bestuur is effectiever en efficiënter in staat om de taken uit te voeren en diensten te leveren waar inwoners recht op hebben. Voorop staat dat volksvertegenwoordigers en politieke ambtsdragers primair zelf verantwoordelijk zijn voor het agenderen, bewaken en borgen van integriteit. Niettemin zijn ook in de organieke wetten diverse bepalingen opgenomen die tot doel hebben de zuiverheid in de persoonlijke en bestuurlijke verhoudingen te waarborgen. De Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur vult die waarborgen op onderdelen aan.

Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur

De Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur brengt de volgende wijzigingen aan in de Gemeentewet¹:

1. Verklaring Omtrent het gedrag (VOG) als benoemingsvereiste voor bestuurders;
2. Extra bevoegdheden voor de commissaris van de Koning als rijksorgaan in geval van integriteitstekwesties dan wel bestuurlijke problemen in gemeenten;
3. Verduidelijking en aanscherping bepalingen inzake belangenverstremgeling
4. Voorziening in de Kieswet op het gebied van lijstuitputting bij kleine gemeenten.
5. Technische wijzigingen

Hieronder worden de wijzigingen kort toegelicht.

1. Verklaring Omtrent het gedrag (VOG) als benoemingsvereiste voor bestuurders

In artikel 36a Gemeentewet is opgenomen dat kandidaat-wethouders voorafgaand aan hun benoeming dienen te beschikken over een geldige Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG). Indien een kandidaat-bestuurder geen VOG kan overleggen, dan kan deze dus niet benoemd worden.

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2022-444.html>

2. Extra bevoegdheden voor de commissaris van de Koning als rijksorgaan in geval van integriteitskwesaties dan wel bestuurlijke problemen in gemeenten.

De commissaris van de Koning heeft - als rijksorgaan, onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK - de reeds bestaande taak te bemiddelen en te adviseren bij integriteitskwesaties en bestuurlijke problemen in gemeenten (artikel 182 Provinciewet). De commissaris krijgt met deze wetswijziging een betere informatiepositie, ook wel bestuurlijke toegangsbevoegdheid genoemd. Concreet houdt de wijziging in dat de commissaris van de Koning de mogelijkheid krijgt alle vergaderingen van het gemeentebestuur bij te wonen en alle documenten in te zien waarvan hij kennisneming redelijkerwijs nodig acht om zijn specifieke adviserende en bemiddelende taak te vervullen. Dat houdt in dat de commissaris van de Koning ook kennis kan nemen van informatie die in verband met bijvoorbeeld geheimhouding niet openbaar toegankelijk is of deel kan nemen aan vergaderingen die besloten zijn.

Gebruik bevoegdheid

Het gebruik van deze bevoegdheid is niet zonder meer aan de orde. In de eerste plaats is het gebruik van de bestuurlijke toegangsbevoegdheid beperkt tot gevallen van bestuurlijke problemen of integriteitskwesaties in gemeenten. Bovendien moet de commissaris van de Koning in die gevallen altijd overwegen of het gebruik van die bevoegdheid redelijkerwijs noodzakelijk is om zijn adviserende en bemiddelende taak uit te kunnen oefenen.

3. Verduidelijking en aanscherping bepalingen inzake belangenverstrengeling (stemonthouding en onverenigbare betrekkingen)

Stemonthouding

Voor deze wetswijziging was reeds geregeld in artikel 28 Gemeentewet dat een lid van het volksvertegenwoordigende orgaan niet mag deelnemen aan de stemming over een aangelegenheid waarbij dit lid een persoonlijk belang heeft. Ter verduidelijking en aanscherping van deze regeling omtrent persoonlijke belangen is aan de genoemde artikelen toegevoegd dat een volksvertegenwoordiger zich voortaan ook moet onthouden van deelname aan de beraadslaging indien hij een persoonlijk belang heeft. Ook tijdens de beraadslaging kan een volksvertegenwoordiger immers de uitkomst van de besluitvorming beïnvloeden. Dit geldt ook voor politieke ambtsdragers.

Onverenigbare betrekkingen

In artikel 13, eerste lid, onderdeel o, van de Gemeentewet is nu geregeld dat een lid van het volksvertegenwoordigende orgaan als ambtenaar van een gemeenschappelijke regeling geen werkzaamheden mag verrichten ten behoeve van de overheid (de gemeente) waar hij volksvertegenwoordiger is.

4. Voorziening in de Kieswet op het gebied van lijstuitputting bij kleine gemeenten.

Als raadsleden hun zetel niet innemen, bepaalt de Kieswet dat de volgende kandidaten op dezelfde lijst de zetel innemen. Nemen ook die de zetel niet in,

dan kunnen bij gemeenteraden van minder dan 19 zetels de vrijgekomen plaatsen over de andere partijen worden verdeeld. De grens lag eerst bij minder dan 13 zetels

5. Technische wijzigingen

Voor raadsleden, wethouders en de burgemeester is een verplichting opgenomen om nevenfuncties en inkomsten uit nevenfuncties ook op elektronische wijze openbaar te maken. Terinzagelegging op een fysieke locatie was reeds verplicht. Ook is verduidelijkt dat nevenfuncties onmiddellijk na benoeming of aanvaarding van de nevenfunctie openbaar gemaakt moeten worden.

Actualisatie bestaande gedragscodes

De wetwijziging betekent eveneens dat de huidige gedragscodes integriteit van zowel de burgemeester en de wethouders als van de raadsleden uit 2015 moeten worden geactualiseerd. Onderdeel van de bestaande gedragscodes (artikel 6.2) zijn de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitsschending van een politieke ambtsdrager of een lid van de volksvertegenwoordiger, vastgelegd in het 'protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2015'. Dit protocol is in het kader van de wetwijziging eveneens geactualiseerd.

De gedragscodes integriteit van zowel de burgemeester en de wethouders als van de raadsleden vormen samen met het protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek, daarmee de basisstructuur van de bestuurlijke integriteit in de gemeente Leeuwarden.

Totstandkoming

De geactualiseerde gedragscodes integriteit en het protocol inzake handhaving van de politiek zijn mede gebaseerd om de in 2023 geactualiseerde 'Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden² en op basis van voorbeelden bij andere gemeenten.

Tot slot.

Overeenkomstig de gemeentewet dient de gemeenteraad de gedragscodes en het protocol inzake de handhaving van integriteit van de politiek vast te stellen.

Leeuwarden,

² [Handboek Integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden | Rapport | Kennisbank Openbaar Bestuur \(kennisopenbaarbestuur.nl\)](#)

Nummer
I

DE RAAD VAN DE GEMEENTE LEEUWARDEN;

Gelezen het voorstel van burgemeester van (kenmerk);

Gezien het advies van het presidium,

BESLUIT:

1. de gedragscode Integriteit Burgemeester en Wethouders 2024 vast te stellen;
2. de gedragscode Integriteit Raadsleden gemeente Leeuwarden 2024 vast te stellen;
3. het protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2024 vast te stellen;
4. de gedragscode voor de leden van de gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden, de gedragscode voor de burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden 2015 en het protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2015 in te trekken;

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering
van

voorzitter,

griffier.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 16 november 2023 10:45
Aan: [REDACTED]; Koning de, Maarten; Bangma, Anna Lise; Borghardt, Willem Jan; [REDACTED]; Heide van der, Frans
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Integriteitsbeleid in DT

Beste klankbord en kernteam,

Gisteren is het concept integriteitsbeleid in het DT besproken. Ik moest als eerste de complimenten aan jullie doorgeven over het nieuwe integriteitsbeleid en het proces dat is gelopen door gelijk het dilemma spel in te zetten binnen de organisatie.

In het DT is uiteraard de voorgestelde aanscherpingen besproken. Alleen de aanscherping in het aannemen van geschenken is niet overgenomen. Het DT is van mening dat aannemen van bedankgiften, zoals een bos bloemen, taart of een fles wijn mogelijk moet blijven, waarvan de geschatte waarde onder de € 50,- is. Het geschetste alternatief: Je neemt geen geschenken aan die je in jouw functie krijgt aangeboden, tenzij....., zullen we verwerken in het beleid. De overige aanscherpingen werden ondersteunt en zijn dus akkoord.

Daarna zullen wij het aangepaste integriteitsbeleid ter informatie aanbieden aan de OR. Ter informatie omdat onderdelen nog moeten worden uitgewerkt in afzonderlijke personeelsregelingen, zoals de openbaarmaking nevenfuncties, screeningsbeleid VOG/VOG-P en de nieuwe gedragscode en deze afzonderlijk om instemming vragen van de OR.

Uiteraard zal het aangepaste integriteitsbeleid ook besproken worden met de verantwoordelijke portefeuillehouders, Sybrand en Gijs.

Groet, [REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 10 november 2023 09:56
Aan: [REDACTED] Koning de, Maarten; Bangma, Anna Lise; Borghardt, Willem Jan; [REDACTED] Heide van der, Frans
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Integriteitsbeleid in DT
Bijlagen: M E M O oplegger bespreking integriteitsbeleid DT.pdf; Concept integriteitsbeleid gemeente Leeuwarden 09112023.pdf

Beste klankbordleden,

A.s. woensdag wordt het concept integriteitsbeleid in DT besproken. Hiervoor is bijgaand memo opgesteld. Ik hou jullie op de hoogte van de uitkomst.

Groet, [REDACTED]

MEMO

Aan: Directieteam
Van: [REDACTED]
Datum: 9 november 2023
Onderwerp: Concept integriteitsbeleid gemeente Leeuwarden
Zaaknummer:

Inleiding

In mei 2022 heeft u als directieteam ingestemd met de opdracht om het huidige integriteitsbeleid 'In bytsje ynteger kin net' (2003) te actualiseren, waarbij als doelstelling is meegegeven:

- Geactualiseerd integriteitsbeleid en personeelsregelingen;
- Integriteitsbewustzijn van onze collega's vergroten.

Hierbij trad Eelke op als opdrachtgever en zijn Wethouder Jacobse en Burgemeester Buma, de verantwoordelijke portefeuillehouders.

Kernteam: [REDACTED]
Klankbordgroep: Frans, [REDACTED], Willem Jan, [REDACTED], Anne Lise, Maarten, [REDACTED] en [REDACTED]

Na het samenstellen van een kernteam en een klankbordgroep is na de zomer van 2022 gestart. Er zijn verschillende bijeenkomsten met de klankbordgroep georganiseerd waarbij input is opgehaald en speerpunten voor het nieuwe integriteitsbeleid zijn bepaald.

Daarnaast zijn er verschillende vormen van een dilemma spel 'wat zou hij doen?' uitgeprobeerd om te ervaren en te bepalen of dit bijdraagt om het vergroten van het integriteitsbewustzijn van onze collega's. Na deze ervaring is het dilemma spel in de praktijk gebracht, onder andere bij de buitendienst (winterprogramma), de ondernemingsraad, team gebiedsontwikkeling en het directieteam. Met de opgedane ervaringen is het dilemma spel verder ontwikkeld.

In het herfstnummer van de WELP stond een artikel over het dilemma spel. Aan de hand van interviews is het dilemma spel uitgelegd en zijn ervaringen gedeeld met de lezers van de WELP. Naar aanleiding hiervan zijn er verzoeken binnengekomen van andere teams om het dilemma spel te spelen.

Het nieuwe integriteitsbeleid

Onder andere op basis van de input uit de klankbordgroep is het nieuwe integriteitsbeleid opgesteld. Na reflectie hierop ligt er nu een nieuw integriteitsbeleid.

Vragen aan het Directieteam.

1. Voldoet het nieuwe integriteitsbeleid aan de doelstelling?
2. Kunt u instemmen met de voorgestelde aanscherpingen van een aantal integriteitsinstrumenten? Zie hieronder.

Aanscherpingen

1. Aanscherping Verklaring omtrent het gedrag (VOG en VOG-P)

Het beschikken over een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) is, zoals is aangegeven een harde voorwaarde (vastgelegd in de arbeidsovereenkomst) om bij de gemeente Leeuwarden te kunnen werken. Een VOG geeft alleen informatie over het strafrechtelijke verleden (terugbliktermijn is 4 jaar) en niet op iemands integriteit in bredere zin. De VOG is en blijft een momentopname en geeft (dus) geen blijvende garantie voor integer gedrag. Omdat het van groot belang is dat iedere medewerker ook na het moment van indiensttreding van onbesproken gedrag blijft, wordt voorgesteld om een periodieke verklaring omtrent gedrag in te voeren. Iedere medewerker beschikt op termijn dan over een VOG of VOG-P die niet ouder is dan vijf jaar.

Daarnaast wordt voorgesteld om bij interne werving- en selectie een nieuwe VOG moet worden overhandigd aan de werkgever op het moment dat de medewerker van functie verandert, waardoor het screeningsprofiel wijzigt en er een nieuwe arbeidsovereenkomst moet worden getekend.

Het invoeren van een periodieke VOG brengt extra kosten met zich mee. Dit betreft zowel uitvoeringskosten als kosten van de VOG zelf (€ 41,35). Dit wordt ingeschat op een extra bedrag van ongeveer € 20.000 per jaar.

Alternatief is dat we alleen periodiek een VOG vragen voor specifieke (kwetsbare) functies.

Ter info:

In het programma van eisen (PVE) specialistische jeugdhulp stelt de gemeente Leeuwarden de volgende eisen: De VOG mag bij indiensttreding niet ouder zijn dan 3 maanden. Hiernaast geldt een vernieuwingsverplichting van de VOG na iedere 5 jaar. Voor solistische werkende hulpverleners geldt een vernieuwingsverplichting na iedere 3 jaar. Bij PVE algemeen van de WMO: voor medewerkers, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen, dient ten minste eenmaal per drie jaar een nieuwe VOG te worden aangevraagd en verkregen.

2. Aanscherping Ambtsbelofte of -eed

De integriteitsverklaring is genderneutraal (uitvloeisel uitvoeringsprogramma diversiteit) opgesteld en qua tekst iets aangepast. Het ministerie van BZK zal de vernieuwde verklaring begin 2024 vaststellen.

Voorgesteld wordt om voorafgaand aan het afleggen van de eed of belofte nieuwe medewerkers een korte training (via het dilemmaspel) te geven waarbij een aantal integriteitsdilemma's worden voorgelegd en besproken.

3. Aanscherping registratie nevenwerkzaamheden

De Ambtenarenwet schrijft reeds voor dat de overheidswerkgever zorgdraagt voor een registratie van nevenwerkzaamheden van ambtenaren die de belangen van de dienst, voor zover deze in verband staan met hun functie vervulling, kunnen raken en deze openbaar te maken (artikel 5 Ambtenarenwet). We onderzoeken of dit slimmer kan middels een melding en registratie in AFAS.

Voorgesteld wordt om een ‘regeling openbaarmaking nevenfuncties voor ambtenaren bij de gemeente Leeuwarden’ op te stellen, die van toepassing is voor een aantal specifieke functies, zoals de gemeentesecretaris, griffier, concerndirecteuren en de concerncontroller.

4. Aanscherping aannemen geschenken, faciliteiten, diensten of uitnodigingen.

- Je mag je niet voor geld, goederen of diensten laten omkopen en je mag burgers of partijen ook geen geld, goederen of diensten vragen voor jouw dienst of invloed.
- Je neemt geen geschenken aan die je in jouw functie krijgt aangeboden.
- Je accepteert geen faciliteiten en diensten van derden die je in jouw functie krijgt aangeboden.

Hoe persoonlijk het ook lijkt, een geschenk krijgen is altijd omdat de medewerker een bepaalde functie heeft. Geschenken zijn ook: fooien, vergoedingen, beloningen, giften of beloftes. En dus ook de geschenken van weinig waarde of de geschenken uit goede bedoelingen. Basisregel is voor het aannemen van geschenken, faciliteiten en diensten: **we nemen ze niet aan.** Ten aanzien van uitnodigingen nemen we ze alleen aan als ze functioneel en/of representatief zijn.

Het huidige beleid laat toe dat een medewerker een geschenk, faciliteit of dienst kan aannemen, indien de geschatte waarde minder dan € 50 is. Dit is in lijn met de gedragscode voor de leden van B&W en raadsleden (zie kader).

Toch willen we voorstellen om geen geschenken, faciliteiten of diensten aan te nemen om te voorkomen dat de individuele collega's in verlegenheid worden gebracht.

Huidige beleid leden van B&W

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder accepteert en biedt geen geschenken, faciliteiten en diensten als zijn onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed.
2. Onverminderd het eerste lid kan de burgemeester respectievelijk de wethouder incidentele geschenken die een geschatte waarde van ten hoogste € 50 vertegenwoordigen behouden.
3. Geschenken die de burgemeester respectievelijk de wethouder uit hoofde van zijn ambt ontvangt en die een geschatte waarde van meer dan € 50 vertegenwoordigen worden, als zij niet worden teruggestuurd, eigendom van de gemeente.
4. De gemeentesecretaris legt een register aan van de geschenken met een geschatte waarde van meer dan € 50. In het register is aangegeven welke bestemming de gemeente hieraan heeft gegeven. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.
5. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen.

Alternatief is dat we de regel aanvullen:

Je neemt geen geschenken aan die je in jouw functie krijgt aangeboden, tenzij:

- weigeren of teruggeven van een geschenk de gever ernstig zou kwetsen of bijzonder in verlegenheid zou brengen;
- de schijn van corruptie minimaal is, zoals bij gebruikelijke bedankgiften als een bos bloemen, een fles wijn of een boekenbon;
- weigeren, teruggeven of terugsturen praktisch niet te doen is.

5. Dilemmaspel

Naast dat het dilemmaspel wordt opgenomen in het gemeentelijk opleidingsaanbod, willen we ook 'moreel leiderschap' opnemen in het leiderschapsprogramma voor het management. Het management moet immers 'voorbeeldgedrag' laten zien en moet een veilige werkomgeving creëren, zodat iedereen openhartig kan zijn en dilemma's kunnen aankaarten.

Vervoltraject

Na bespreking in het Directieteam, zal het aangepaste integriteitsbeleid worden aangeboden aan de Ondernemingsraad. Een aantal aanscherpingen van integriteitsinstrumenten vragen om instemming.

Na verkregen instemming, zal het nieuwe integriteitsbeleid, na afstemming met de portefeuillehouders aan het college worden aangeboden voor vaststelling. Daarna zullen de acties benoemd in het uitvoeringsplan worden opgepakt.

Integriteitsbeleid gemeente Leeuwarden

November 2023

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	2	
1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding actualisatie van het integriteitsbeleid	3
1.2	Afbakening integriteitsbeleid	3
2	Definitie integriteit en cultuur	4
2.1	Wat is integriteit?	4
2.2	Soorten integriteitschendingen.....	4
2.3	Integriteit en cultuur	4
3	Integriteitsinfrastructuur	6
3.1	Werving en selectiebeleid	6
3.2	Ambtsbelofte of -eed	7
3.3	Gedragcode	8
3.4	Training en bewustwording	13
3.5	Samenhang andere beleidsterreinen.	14
4.	Borging en monitoren	16
4.1	Borging	16
4.2	Monitoren	17
Bijlagen	18	
1.	Uitvoeringsplan	18
2.	Rollen en verantwoordelijkheden.....	19

1 INLEIDING

De Nederlandse samenleving moet kunnen vertrouwen op de onkreukbaarheid van politieke ambtsdragers en ambtenaren. Integriteit draagt bij de legitimiteit, de maatschappelijke stabiliteit en de kwaliteit van de publieke dienstverlening. Bovendien geldt dat een integere organisatiecultuur bijdraagt aan de motivatie en de betrokkenheid van ambtenaren (de medewerkers van de gemeente Leeuwarden). Toch zorgt een dalend publiek vertrouwen in de overheid voor een hernieuwde aandacht voor integriteitsbeleid van het openbaar bestuur¹. Daarnaast is het aan integriteit gerelateerd thema ‘(on)gewenste omgangsgedrag en/of grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer’ zeer actueel.

1.1 Aanleiding actualisatie van het integriteitsbeleid

Met de invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA) is gelijktijdig de Ambtenarenwet 2017² geactualiseerd. Deze geactualiseerde wet heeft eveneens nieuwe verplichtingen met zich meegebracht voor overheidswerkgevers. Overheidswerkgevers dienen een integriteitsbeleid te hebben dat tevens gericht is op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en aandacht besteedt aan het bevorderen van het integriteitsbewustzijn van hun medewerkers.

Dit vraagt niet alleen dat het huidige integriteitsbeleid ‘In bytsje ynteger kin net’, waarin destijds de keuze is gemaakt om vooral de gedragscode voor ambtenaren centraal te stellen, wordt geactualiseerd, maar dat nu het accent vooral ligt op het integriteitsbeleid uitgedragen en borgen, zodat (nieuwe) medewerkers integriteit bewust worden, zijn en blijven.

1.2 Afbakening integriteitsbeleid

Het integriteitsbeleid is specifiek toegespitst op de ambtelijke organisatie van de gemeente Leeuwarden. Dit integriteitsbeleid geldt voor alle medewerkers in dienst van de gemeente Leeuwarden en voor medewerkers zoals inhuurkrachten, zzp-ers, vrijwilligers en stagiaires. Voor de buitenwereld is het immers niet zichtbaar of een persoon in dienst is van de gemeente of door de gemeente is ingehuurd.

Dit integriteitsbeleid geldt ook voor alle medewerkers van de griffie. De gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden is werkgever van het griffiepersoneel en heeft via een delegatiebesluit besloten dat de lokale personeelsregelingen of bepalingen ook gelden voor de griffiemedewerkers.

Eigen wet- en regelgeving college en raad

Deze actualisatie richt zich niet op het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden. Voor hen gelden eigen wet- en regelgeving, eed of belofte, gedragscodes, protocollen en procedures. Wel stelt het college van burgemeester en wethouders, in haar rol als werkgever het geactualiseerde integriteitsbeleid en de personeelsregelingen vast. Daarnaast is het bestuurlijk verantwoordelijk en draagt uiteraard het integriteitsbeleid uit.

¹ Integriteitsbeleid openbaar bestuur, 25 april 2023, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2023-0000212511)

² wetten.nl - Regeling - Ambtenarenwet 2017 - BWBR0001947 (overheid.nl)

2 DEFINITIE INTEGRITEIT EN CULTUUR

2.1 Wat is integriteit?

Het begrip integriteit roept bij iedereen verschillende beelden op als eerlijkheid, rechtschapenheid, betrouwbaarheid, onpartijdigheid, objectiviteit, onbedorvenheid en onkreukbaarheid.

Lange tijd was er een algemeen geldende opvatting over het openbaar bestuur dat iets integer was of niet, waarbij de befaamde uitspraak van Ien Dales uit 1992 werd aangehaald: *‘Een beetje integer kan niet’*. Daar zat geen licht tussen. Inmiddels zijn we bijna dertig jaar verder en is het integriteitsbegrip veranderd. Zo is de heersende opvatting dat integriteit niet een zwart-wit kwestie is. Integriteit is ook geen statisch begrip, het ontleent zijn betekenis aan de tijd, de plaats en de context waarbinnen het van toepassing is. Ook de praktijk van concrete integriteitscasuïstiek heeft duidelijk gemaakt dat er een grijs gebied is, waarin het duiden en beoordelen van (iemand)s integriteit complex is.

Goed ambtelijk handelen

Integriteit gaat om meer dan het voldoen aan enkele waarden zoals eerlijkheid, onkreukbaarheid of rechtmatigheid. Het gaat erom of een gedraging in overeenstemming is met de organisatorische (en maatschappelijke) opvattingen over goed handelen. Daaruit volgt dat de invulling van goed ambtenaarschap afhankelijk is van organisatorische en maatschappelijke opvattingen over goed handelen, die bovendien continu veranderen. Het moreel-ethisch perspectief is in de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden.

De Ambtenarenwet 2017 verwoordt integriteit als ‘goed ambtelijk handelen’, waarbij de wetgever heeft benadrukt dat het goed ambtenaarschap een morele houding is; een ethisch bewustzijn³. In de kern gaat het erom dat de morele kwaliteit van het handelen de individuele ambtenaar voldoet aan geldende morele waarden en normen.

2.2 Soorten integriteitsschendingen

Om integriteit meer duiding te geven, helpt het om voorbeelden van integriteitsschendingen te benoemen. In onderstaand overzicht staan (niet meer dan) een aantal verschillende typen integriteitsschendingen⁴

1. Corruptie: omkoping en/of bevooroordeelning van vrienden, familie en partijen;
2. Fraude en diefstal;
3. Onverenigbare nevenfuncties, activiteiten en/of contacten;
4. Misbruik van bevoegdheden;
5. Misbruik en manipulatie van (de toegang tot) informatie;
6. Ongewenste omgangsvorm (zoals discriminatie, (seksuele) intimidatie en agressie);
7. Misdragingen in de privésfeer;
8. Privacy schending (op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)).

Het overzicht laat zien dat integriteitsschendingen variëren van verduistering van financiële middelen tot vormen van ongewenste sociale gedragingen.

2.3 Integriteit en cultuur

³ Kamerstukken II 2003/04, 29 436

⁴ Lasthuizen, Huberts en Heres 2011

Het denken over integriteit is dus met de tijd veranderd. In het verleden lag de nadruk op de regels, codes en straffen; de zogenaamde ‘harde’ infrastructuur. Nu is er veel meer aandacht voor de cultuur van een organisatie; de zogenaamde ‘zachte’ infrastructuur.

Dit betekent dat er een organisatiecultuur moet zijn die iedereen uitnodigt om bij twijfels de eigen normen en gedrag te toetsen aan de normen en het gedrag van collega’s en aan algemeen aanvaarde normen in het maatschappelijk verkeer. Voor effectief beleid is het noodzakelijk dat de harde en zachte infrastructuur in evenwicht is.

Het door Manuel Kaptein ontwikkelende en goedgekeurde ‘Gedragselementen model’⁵ (ook wel ‘het soft-controls model’) laat zien hoe de cultuur de integriteit van een organisatie kan beïnvloeden. Het Gedragselementen model gaat uit van drie fases in de ontwikkeling van gedrag, namelijk:

1. Preventie (paars gedeelte),
2. Detectie (blauwe gedeelte),
3. Respons (groene gedeelte).

De drie fasen worden vervolgens onderverdeeld in acht gedragselementen, hierna (cultuur)dimensies genoemd.

Preventie

Kern van deze fase is de ontwikkeling van het gewenste gedrag in de organisatie. Van belang is dat helder wordt gecommuniceerd wat als gewenst en ongewenst gedrag wordt beschouwd (dimensie ‘helderheid’). Het is essentieel dat het management hierin het goede voorbeeld geeft (dimensie ‘voorbeeldgedrag’) en dat medewerkers, van hoog tot laag, zich betrokken voelen bij de ambtelijke organisatie (dimensie ‘betrokkenheid’). Daarbij moet de opdracht uitvoerbaar zijn. Medewerkers krijgen hier de juiste middelen voor. Denk daarbij aan opleidingen, tijd en ruimte (dimensie ‘uitvoerbaarheid’).

Detectie

In de detectiefase gaat het om zichtbaarheid van ieders gedrag (dimensie ‘transparantie’) en de ruimte om standpunten en dilemma’s bespreekbaar te maken (dimensie ‘bespreekbaarheid’). In deze fase is van elkaar leren belangrijk.

Respons

In de responsfase wordt de medewerker aangesproken op het gedrag (dimensie ‘aanspreekbaarheid’). Dit gebeurt zowel door leidinggevende(n) als door collega(’s) als dit niet in lijn is met de verwachtingen. Als het nodig is, worden hier consequenties aan verbonden (dimensie ‘handhaving’). In de handavingsfase wordt beloond als het goed gaat, maar ook bestraft als het niet goed gaat.

Hoe meer de acht cultuurdimensies ontwikkeld en verankerd zijn binnen een organisatie, hoe groter de kans op integer gedrag en hoe kleiner de kans op integriteitsschendingen. Het hiervoor aangegeven model is ook gebruikt om inhoud en vorm te geven aan het nieuwe integriteitsbeleid van de gemeente Leeuwarden.

⁵ Acht basis soft controls (kpmg.com)

3 INTEGRITEITSINFRASTRUCTUUR

In de loop van de tijd heeft de ambtelijke organisatie van de gemeente Leeuwarden zowel de gedragscode als verschillende integriteitsinstrumenten ontwikkeld. Deze instrumenten zijn vooral gericht geweest op de fasen: 'preventie' en 'respons'. In het nieuwe integriteitsbeleid krijgt de fase: 'detectie' en de cultuurdimensies 'transparantie' en 'bespreekbaarheid' meer aandacht. Daarmee is de 'harde' en 'zachte' integriteitsinfrastructuur meer in evenwicht.

Met het nieuwe integriteitsbeleid wordt ook een logische ordening aangebracht tussen de aangescherpte integriteitsinstrumenten en de nieuwe instrumenten. Ook wordt de samenhang met de andere beleidsterreinen geschetst. Het integriteitsbeleid staat immers niet op zichzelf.

Centraal in het geactualiseerde integriteitsbeleid staan in ieder geval de volgende instrumenten:

- Het werving en selectiebeleid;
- De ambtseed of -belofte;
- De gedragscode;
- Het dilemmaspel (vergroten integriteitsbewustzijn).

3.1 Werving en selectiebeleid

De aandacht voor integriteit begint voor 'de poort'. Dus op het moment dat er wordt gezocht naar nieuwe medewerkers die voldoen en passen bij onze gemeente, het werk en onze organisatiewaarden (Robuust, Lenig en In Verbinding).

In het werving- en selectiebeleid besteedt de gemeente Leeuwarden aandacht aan integriteit. Door onder meer het controleren van de identiteit, originele diploma's, getuigenschriften en het nagaan van referenties.

Ook het sollicitatiegesprek is een screeningsinstrument. Tijdens het gesprek kan de kandidaat via het voorleggen van integriteitsdilemma's worden beoordeeld.

Wil de gemeente iemand inhuren of aannemen? Dan beschikt de gemeente bij de start van het werk over een recent verstrekte Verklaring omtrent gedrag (VOG). Dit is een harde voorwaarde. Dit is nu bij de relatie werkgever versus werknemer vastgelegd als een ontbindende voorwaarde in de arbeidsovereenkomst(zie kader). Voor ingehuurd personeel geldt dezelfde voorwaarde. Nadat iemand is begonnen met werken wordt de VOG niet meer gebruikt.

Tekst Arbeidsovereenkomst

Artikel 3 Ontbindende voorwaarden

1. De werknemer dient uiterlijk drie dagen na ondertekening van deze arbeidsovereenkomst een aanvraag voor een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) in. Uiterlijk drie maanden na ondertekening van deze arbeidsovereenkomst moet de werknemer de VOG aan de werkgever overhandigen.
2. Als de werknemer de VOG niet uiterlijk drie maanden na ondertekening van deze arbeidsovereenkomst aan de werkgever overhandigd heeft, dan eindigt deze arbeidsovereenkomst van rechtswege per de eerste van de volgende maand.
3. De werknemer is op grond van artikel 7 Ambtenarenwet 2017 verplicht om de eed of de belofte af te leggen. De werkgever is op grond van artikel 5 Ambtenarenwet 2017 verplicht om de werknemer daartoe in staat te stellen. De werknemer moet de eed of de belofte uiterlijk binnen drie maanden na zijn indiensttreding afleggen.
4. Als de werknemer de eed of de belofte niet uiterlijk op drie maanden afgelegd heeft, dan eindigt deze arbeidsovereenkomst per de eerste van de volgende maand.

Aanscherping Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG en VOG-P)

Voor een aantal specifieke functies is een verplichte (periodieke) VOG-P als eis gesteld om een functie te kunnen vervullen. Dit ging medio 2022 in, op basis van de 'Regeling aanwijzing functies VOG politiegegevens'⁶.

⁶ wetten.nl - Regeling - Regeling aanwijzing functies VOG politiegegevens - BWBR0046821 (overheid.nl)

Per 1 mei 2023 is het aantal functies uitgebreid waarvoor een VOG-P moet worden overlegd. Daarmee kregen gemeenten een uitgebreidere screeningsmogelijkheid voor een aantal functies op het terrein van de openbare orde en veiligheid; vooral voor degenen die betrokken zijn bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit. De VOG-P is bedoeld om integriteitsschendingen, het plegen van strafbare feiten in functie en de beïnvloeding van het openbaar bestuur door de georganiseerde criminaliteit tegen gaan. De VOG-P is met deze aanwijzing ook verplicht geworden voor alle buitengewoon opsporingsambtenaren, dus niet alleen voor de boa's met geweldsbevoegdheden.

Wil de gemeente Leeuwarden de lijst van aangewezen functies uitbreiden? Dan kan de wetgever worden verzocht om de lijst met deze functies uit te breiden.

Periodieke verklaring omtrent gedrag

Het beschikken over een Verklaring Omtrent het Gedrag is, zoals hiervoor aangegeven, een harde voorwaarde (vastgelegd in de arbeidsovereenkomst) om bij de gemeente Leeuwarden te kunnen werken. Een VOG geeft alleen informatie over het strafrechtelijke verleden (terugkijktermijn is 4 jaar) en niet op iemands integriteit in bredere zin. De VOG is en blijft een momentopname en geeft (dus) geen blijvende garantie voor integer gedrag. Omdat het van groot belang is dat iedere medewerker ook na het moment van indiensttreding van onbesproken gedrag blijft, wordt een periodieke verklaring omtrent gedrag ingevoerd. Iedere medewerker beschikt op termijn over een VOG of VOG-P die niet ouder is dan vijf jaar.

In het werving- en selectiebeleid wordt verder toegevoegd dat bij interne doorstroming een nieuwe VOG moet worden overhandigd aan de werkgever op het moment dat de medewerker van functie verandert. Daardoor wijzigt het 'screeningsprofiel' en wordt een nieuwe arbeidsovereenkomst ondertekend.

Wordt na de VOG-beoordeling door Justis⁷ (zie kader) geen VOG afgegeven? Dan heeft de werkgever een zorgplicht voor de medewerker met een bestaande arbeidsovereenkomst om samen te zoeken naar herplaatsingsmogelijkheden. Zowel intern als extern.

VOG-beoordeling

Justis beslist namens de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie of een medewerker op basis van het 'screeningsprofiel' al dan niet een VOG krijgt. Als uit het onderzoek door Justis blijkt dat er geen strafbare feiten zijn gepleegd, dan krijgt de medewerker een VOG. Als er wel strafbare feiten zijn gepleegd, beoordeelt Justis of het strafbare gedrag uit het verleden een belemmering vormt voor het doel waarvoor de VOG is aangevraagd. Als Justis geen VOG kan afgeven, ontvangt de medewerker een brief met een voornemen tot afwijzing. De medewerker kan hierop reageren door schriftelijk een zienswijze in te dienen. Vervolgens neemt Justis een definitief besluit.

3.2 **Ambtsbelofte of -eed**

De Ambtenarenwet schrijft voor dat elke ambtenaar de eed of belofte aflegt. De ambtsbelofte of -eed is daarmee een belangrijk onderdeel van het integriteitbeleid. In het totale integriteitbeleid neemt de ambtseed een bescheiden plaats in. Maar de invloed ervan wordt vaak onderschat. Voor elke nieuwe medewerker is het afleggen van de eed of belofte een moment om nadrukkelijk stil te staan bij 'goed ambtelijk handelen'.

Het afleggen wordt gedaan door de gemeentesecretaris of de raadsgriffier in een gezamenlijke bijeenkomst. Daarbij staat de gemeentesecretaris of de griffier stil bij het integer handelen van ambtenaren.

Binnen drie maanden de eed of belofte afleggen

In de arbeidsovereenkomst is als ontbindende voorwaarde vastgelegd dat binnen drie maanden na indiensttreding de ambtsbelofte of eed moet worden afgelegd. Na het mondeling afleggen van de eed of belofte ondertekenen de nieuwe medewerkers de integriteitsverklaring (waarin de ambtseed is opgenomen). Door ondertekening verklaren de medewerkers een exemplaar van de gedragscode te hebben ontvangen. Ook medewerkers die niet in dienst zijn, zoals inhuurkrachten en stagiaires, ondertekenen een integriteitsverklaring.

Aanscherping Ambtsbelofte of -eed

⁷ Justis | De screeningsautoriteit

De integriteitsverklaring is genderneutraal opgesteld en qua tekst aangepast. Het ministerie van BZK stelt de vernieuwde verklaring begin 2024 vast. Daarnaast krijgt de nieuwe medewerker voorafgaand aan het afleggen van de eed of belofte, s een korte training. Daarbij worden een aantal integriteitsdilemma's voorgelegd en besproken.

3.3 Gedragscode

De Gedragscode vult de wettelijke bepalingen aan uit de Ambtenarenwet. Het doel van de Gedragscode is medewerkers helderheid te geven over wat 'goed ambtelijk handelen' inhoudt. De code dient ook als toetssteen voor integer handelen. Het handelen volgens de gedragscode is vastgelegd in de individuele arbeidsovereenkomst. De Gedragscode richt zich vooral op het gewenste gedrag van onze medewerkers en is in opzet gewijzigd ten opzichte van de oude Gedragscode. De geactualiseerde gedragscode wordt hier daarom integraal opgenomen.

De Gedragscode bestaat uit de volgende thema's:

1. Omgaan met anderen.
2. Tegengaan van belangenverstrengeling.
3. Tegengaan van corruptie.
4. Omgaan met informatie.
5. Gebruik van bedrijfsmiddelen.
6. Gedrag in de privésfeer.
7. Naleving van de gedragscode.

1. **Het omgaan met anderen (zowel binnen als buiten de organisatie)**

Regels:

- Je gaat respectvol om met anderen, zowel binnen als buiten de organisatie, in woord, gebaar en geschrift;
- Je maakt je niet schuldig aan discriminatie;
- Je gebruikt geen verbaal of fysiek geweld;
- Je pest niet. Hieronder verstaan we ook vernedering en buitensluiting;
- Je maakt je niet schuldig aan seksuele intimidatie.

Iedereen verdient het om respectvol te worden behandeld. Respect tonen naar inwoners bepaalt sterk het vertrouwen in de overheid en het zorgt voor een betere dienstverlening. Respectvol omgaan met collega's is de basis van een goede samenwerking.

Geen ongewenst gedrag naar anderen

Een medewerker vertoont dus geen ongewenst gedrag naar anderen. Bij ongewenst gedrag gaat het over grensoverschrijdend gedrag, zoals verbaal of fysiek geweld, pesten en seksuele intimidatie. Ook discriminatie in de zin van het werkelijk achterstellen van iemand vanwege zijn sekse, seksuele geaardheid, huidskleur, leeftijd, religie, levensovertuiging, gender, afkomst of handicap is ongewenst gedrag. 'Anderen' betekent iedereen waar de medewerker contact mee heeft. Dat kunnen collega's zijn, maar ook politici, inwoners, leveranciers en andere samenwerkingspartners.

Ervaart iemand ongewenst gedrag van een ander? Dan is het belangrijk dit eerst bespreekbaar te maken met die ander. Lukt dit niet? Dan wordt de leidinggevende of één van de vertrouwenspersonen ingeschakeld. De vertrouwenspersonen spelen een belangrijke rol. Zij fungeren als klankbord voor de medewerkers en hebben desgevraagd een adviserende taak. De taken van de vertrouwenspersonen zijn beschreven en opgenomen in het personeelshandboek van de gemeente Leeuwarden. Daarnaast heeft de medewerker de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de Landelijke Klachtencommissie Ongewenst Gedrag (LKOG).

2. Het tegengaan van belangenverstrengeling

Regels:

- Je maakt je niet schuldig aan belangenverstrengeling. Je mag jouw kennis en invloed niet gebruiken om jouw eigen belangen te dienen. Of die van een ander(e organisatie) bij wie je persoonlijk of zakelijk betrokken bent.
- Je gaat actief en uit jezelf de schijn van belangenverstrengeling tegen.
- Je vraagt jouw leidinggevende om schriftelijke toestemming voor verrichten van betaalde of onbetaalde nevenwerkzaamheden, als (het vermoeden bestaat dat) de vervulling van jouw functie in het geding komt of als de belangen van de gemeente, voor zover deze in verband staan met jouw functie, kunnen worden geschaad.

Meldingsplicht voor nevenwerkzaamheden

In de Ambtenarenwet staat duidelijk dat de medewerker een meldingsplicht heeft voor het verrichten van nevenwerkzaamheden. Ook staat hier in welke nevenwerkzaamheden niet zijn toegestaan om belangenverstrengeling tegen te gaan. Belangenverstrengeling kan anderen en de overheid zelf (grote) schade toebrengen. Het schaadt ernstig het vertrouwen van de samenleving in de overheid en de rechtsstaat.

Daarom moet voorkomen worden dat privébelang wordt vermengd met het publieke belang. In de volksmond heet dit ook wel 'vriendjespolitiek'. Een ambtenaar mag belangen niet verstrengelen en zichzelf, familie, vrienden en bevriende bedrijven of instellingen bevoordelen.

Bij belangenverstrengeling kan worden gedacht aan situaties waarin de medewerker zijn of haar eigen belangen behartigt. Bijvoorbeeld om een vergunning, informatie, een document of een subsidie te krijgen. Of als de medewerker zijn of haar invloed gebruikt zodat een familielid, een bevriende persoon of bedrijf of club of vereniging een vergunning krijgt waar eigenlijk geen recht op is. Maar ook als de medewerker een aanvraag of een dossier onterecht met voorrang behandelt. Of dat de medewerker invloed gebruikt om het beleid te buigen in een richting die voor de medewerker zelf of bevriende relaties gunstig is.

Draaieurconstructie

De sfeer van 'vriendjespolitiek' kan ook worden opgeroepen als een medewerker uit dienst treedt bij de gemeente om vervolgens direct als zzp-er of via een bureau te worden ingehuurd (de draaieurconstructie). Het maakt daarbij niet uit bij wie het initiatief lag van de uitdiensttreding. Het gaat bijvoorbeeld om de medewerker die ontslag neemt en zich vervolgens als freelancer c.q. zelfstandige door de gemeente laat inhuren om (zijn oude) werkzaamheden te verrichten.

Wat niet als draaieurconstructie wordt bestempeld is de situatie dat door het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd de arbeidsovereenkomst wordt beëindigd en de betrokkene op basis van een nieuwe arbeidsovereenkomst nog gedurende een bepaalde, aangegeven tijd, werkzaamheden voor de gemeente verricht. Dit kan bijvoorbeeld zijn om een bepaalde taak of om een project af te ronden.

Voor medewerkers geldt dat zij gedurende één jaar na het einde van hun dienstverband, uitgesloten worden van werken voor de gemeente. Dit omvat zowel werken als zelfstandige of op basis van een bureau tegen beloning. Als iemand opnieuw in dienst treedt bij de gemeente op basis van een arbeidsovereenkomst valt dit niet onder de beschreven 'draaieurconstructie'.

De schijn van belangenverstrengeling actief vermijden

Ook 'de schijn tegen' is niet goed voor de geloofwaardigheid van en het vertrouwen in de overheid. De verdenking van belangenverstrengeling hoeft niet waar te zijn om het vertrouwen in de overheid te beschadigen. Bijvoorbeeld omdat het heel lastig uit te leggen is.

Daarom moet er alles aan gedaan worden om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Dit beschermt niet alleen de geloofwaardigheid van de gemeente, maar beschermt ook onze medewerkers tegen lastig te weerleggen beschuldigingen. Transparant zijn is daarbij heel belangrijk.

Nevenwerkzaamheden

Zijn alle nevenwerkzaamheden verboden? Nee. Het is over het algemeen juist goed dat medewerkers zich maatschappelijk ontplooiën in bijvoorbeeld bestuurswerk en vrijwilligerswerk. Zo weet men wat er omgaat in de samenleving. Wordt er getwijfeld of de nevenwerkzaamheden mag

gecombineerd worden met het werk? Bespreek dan de nevenwerkzaamheden met je leidinggevende. Samen kan dan bepaald worden of er een integriteitsrisico is of dat er mogelijk sprake kan zijn van de schijn van belangenverstrengeling.

Aanscherping registratie nevenwerkzaamheden

De Ambtenarenwet schrijft voor dat de overheidswerkgever zorgt voor een registratie van nevenwerkzaamheden van ambtenaren die de belangen van de dienst voor zover deze in verband staan met hun functievervulling, kunnen raken en maakt deze openbaar. Hiervoor stellen we de 'regeling openbaarmaking nevenfuncties voor ambtenaren bij de gemeente Leeuwarden' op. Deze regeling is van toepassing op door de gemeente Leeuwarden aan te wijzen functies, zoals de gemeentesecretaris, griffier, de directeuren, de concerncontroller en de strategische managers.

3. Het tegengaan van corruptie

Regels:

- Je mag je niet voor geld, goederen of diensten laten omkopen en je mag burgers of partijen ook geen geld, goederen of diensten vragen voor jouw dienst of invloed.
- Je neemt geen geschenken aan die je in jouw functie krijgt aangeboden.
- Je accepteert geen faciliteiten en diensten van derden die je in jouw functie krijgt aangeboden.
- Je accepteert alleen uitnodigingen voor lunches, diners, recepties en excursies en andere evenementen die anderen betalen als:
 - a. jouw aanwezigheid functioneel en/of representatief is, en
 - b. tegelijkertijd de schijn van corruptie minimaal is.
- Je accepteert geen uitnodiging voor bezoeken in binnen- en buitenland waarbij anderen de reis- en overnachtingskosten betalen. Als deze bezoeken naar het oordeel van jouw leidinggevende voor jouw functie noodzakelijk zijn, beschouw je deze bezoeken als werk en kunnen de gemaakte kosten voor de gemeente zijn.

Corruptie ondermijnt de democratie en de rechtstaat en beschadigt het vertrouwen van de samenleving in de overheid. Corruptie is machtsmisbruik voor persoonlijke financiële winst of om diensten of andere gunsten van anderen te krijgen. Daarom zijn er regels over het aannemen van geschenken, faciliteiten en diensten en het accepteren van uitnodigingen voor lunches, diners, recepties, reizen, verblijven en werkbezoeken.

Aanscherping aannemen geschenken, faciliteiten, diensten of uitnodigingen.

Hoe persoonlijk het ook lijkt, een geschenk krijgen is altijd omdat de medewerker een bepaalde functie heeft. Geschenken zijn ook: fooien, vergoedingen, beloningen, giften of beloftes. En dus ook de geschenken van weinig waarde of de geschenken uit goede bedoelingen. Basisregel voor het aannemen van geschenken, faciliteiten en diensten is: we nemen ze niet aan. Uitnodigingen nemen we alleen aan als ze functioneel en/of representatief zijn.

Vormen van corruptie

Als een medewerker een extra betaling (naast de reguliere kosten die de gemeente in rekening brengt) vraagt om gewoon de wet of het beleid uit te voeren, noemen we dat afpersing. Bij omkoping betalen burgers of partijen de medewerker om de wet of het beleid juist niet uit te voeren. Corruptie is niet voor niets een strafbaar feit.

4. Het omgaan met informatie

Regels:

- Je gebruikt informatie waarover je vanuit jouw functie beschikt voor de uitoefening van jouw functie en binnen de kaders van de wet.
- Je maakt niet onterecht gebruik of misbruik van informatie waarover je vanwege jouw functie beschikt; niet voor jezelf en ook niet voor anderen.
- Je houdt informatie met een vertrouwelijk karakter geheim.

We spreken vaak over de 'informatie' waarover wij als overheid beschikken. Maar eigenlijk hebben we het niet alleen over informatie. We hebben het ook over data waarop de informatie gebaseerd is. Denk aan onder andere woon- en verblijfgegevens van burgers, demografische gegevens, archeologische gegevens, toekomstplannen en samenwerkingsovereenkomsten.

Het misbruiken, verkopen, niet zakelijk raadplegen van bestanden en databases van de gemeente schaadt ook het vertrouwen van de burger in de overheid. Het lekken van informatie is zelfs een misdrijf.

Geheimhoudingsplicht

Naast de verplichtingen die voortvloeien uit de AVG, mogen medewerkers en gewezen medewerkers nooit informatie verstrekken, verspreiden of naar buiten brengen die geheim of vertrouwelijk is. Anders wordt de geheimhoudingsplicht overtreden die is opgenomen in artikel 9 Ambtenarenwet en die ook kan voortvloeien uit artikel 272 Wetboek van Strafrecht. Ook als het niet direct om vertrouwelijke informatie gaat, mag deze informatie niet zomaar worden gebruikt, aan anderen doorgegeven of openbaar gemaakt worden.

5. Gebruik van bedrijfsmiddelen en voorzieningen

Regels:

- Je mag de ter beschikking gestelde bedrijfsmiddelen niet gebruiken voor een ander doel dan voor de taken die voortvloeien uit de functie.
- Je mag de ter beschikking gestelde bedrijfsmiddelen in beperkte mate voor privédoeleinden gebruiken, als dit gebruik niet storend is voor, dan wel ten koste gaat van, de dagelijkse werkzaamheden.
- Je mag niet zonder toestemming van de leidinggevende de beschikbaar gestelde bedrijfsmiddelen uitlenen of beschikbaar stellen aan derden.
- Je laat de beschikbare bedrijfsmiddelen niet onbeheerd achter.
- Je levert bij vertrek (uitdiensttreding) alle bedrijfsmiddelen in.
- Je declareert alleen kosten die redelijk en noodzakelijk zijn voor een goede invulling van jouw functie.

Bedrijfsmiddelen zijn alle middelen van de gemeente die voor het werk beschikbaar worden gesteld. Denk aan alle apparatuur (hardware), zoals telefoon (inclusief abonnement), computer, laptop, tablet en de benodigde software, applicaties, informatiesystemen en apps. Maar ook kantoorartikelen, de voorzieningen en inrichting van de thuiswerkplek, werkkleding, dienstfietsen of- auto's, parkeeronthefing en gereedschap vallen hieronder.

Bedrijfsmiddelen en privégebruik

In principe geldt dat bedrijfsmiddelen niet voor privé gebruikt mogen worden. Bedrijfsmiddelen zijn bedoeld voor het werk. Met de komst van het flexibel werken, zowel rond de plaats je werkt als het tijdstip waarop wordt gewerkt, is het moeilijker om grenzen te trekken tussen privé en werk. De smartphone, tablet en laptop ondersteunen flexibel werken. Maar het maakt privégebruik van deze middelen ook makkelijker. Dit is niet verboden als ze in beperkte mate worden gebruikt. Onveilige apps die zijn geïnstalleerd moeten op advies van de directeur van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) worden verwijderd. Hiervoor wordt de bestaande regeling gebruik (communicatie) middelen aangepast.

6. Gedrag in de privésfeer

Regels

- Je doet als privépersoon geen uitlatingen die jouw eigen functioneren als ambtenaar of het functioneren van de gemeente kunnen schaden.
- Je neemt zo nodig maatregelen in de privésfeer zodat je het ambt ook in privétijd niet zal schaden en de gedragscode kunt naleven.

Iedereen heeft een privéleven en heeft daar ook recht op. Maar bepaald gedrag in de privésfeer van de ambtenaar kan botsen met de uitvoering van diens functie. Er is gedrag dat in de privétijd het ambt kan schaden, zie kader. Daarom zijn er regels over belangenverstremgeling, maar ook over ander soort gedrag in de privésfeer.

Bijvoorbeeld als de medewerker in privétijd een strafbare misdraging begaat, zoals het mishandelen van een politiemedewerker. Of als de medewerker op digitale platforms bekend staat als medewerker en de medewerker zich daar racistisch of discriminerend uitlaat. Of als de medewerker in privétijd lid is van een organisatie die geassocieerd wordt met criminaliteit.

7. Naleving van de gedragscode

Regels

- Je zorgt voor de naleving van de gedragscode door jezelf en door anderen. Je bent daarop aanspreekbaar en je spreekt anderen daarop aan.
- Je maakt vragen, moeilijkheden, twijfels en overtredingen rond de naleving van de gedragscode bespreekbaar.
- Vermoede je dat een andere ambtenaar de gedragscode overtreedt? Dan heb je de verantwoordelijkheid om dit bespreekbaar te maken of bij jouw leidinggevende aan de orde te stellen.

Al onze medewerkers zijn met elkaar verantwoordelijk voor de integriteit van de gemeente Leeuwarden. De regels in de gedragscode zijn bedoeld om met elkaar die integere overheid te zijn. Ze helpen bij het handelen van onze medewerkers.

Daarom is het belangrijk dat onze medewerkers elkaar helpen en elkaar aanspreken op het naleven van de regels in de gedragscode. Dat hoort bij de professionaliteit van onze medewerkers. Met andere woorden: de integriteit van de ambtelijke organisatie wordt bepaald door de integriteit van onze medewerkers.

Bespreken, aanspreekbaarheid en melden

Onze medewerkers zijn zelf verantwoordelijk om bij vragen, twijfels en overtredingen rond de naleving van de gedragscode dit bespreekbaar te maken. Dat kan op verschillende manieren:

- bij de directe collega's;
- bij de leidinggevende;
- tijdens een werkoverleg;
- bij de leidinggevende van jouw leidinggevende;
- bij één van de vertrouwenspersonen.

Belangrijk is dat de medewerker er niet mee blijft zitten! Maar dat 'bespreekbaar maken' is niet altijd vrijblijvend. De medewerker heeft de verplichting om vermoedens van misdrijven te melden bij zijn leidinggevende. Bijvoorbeeld als er vermoedens zijn dat een collega informatie lekt of de geheimhoudingsplicht verbreekt. De leidinggevende heeft ook de verplichting om ieder vermoeden te melden bij de gemeentesecretaris.

Wet Huis voor Klokkeluiders

De gemeenten waren al op grond van de Ambtenarenwet verplicht een procedure op te stellen voor het omgaan met een bij de werknemer levend vermoeden van een misstand, waarbij de Wet Huis voor Klokkeluiders van toepassing is. Door de invoering van de EU-richtlijn over de bescherming van personen die (toekomstige) inbreuken op het Unierecht melden, is de bestaande procedure aangepast.

Ook is het mogelijk bij een vermoeden van een misstand advies in te winnen bij het Huis voor de Klokkeluiders of daar een melding te doen of een onderzoek aan te vragen.

Schending van de gedragscode

Een schending van de regels wordt beschouwd als een tekortkoming in het nakoming van de verplichtingen die de arbeidsovereenkomst met zich meebrengt. Dit kan vervolgens een (disciplinaire) maatregel opleveren of andere arbeidsrechtelijke consequenties hebben, zoals vastgelegd in het lokale sanctiebeleid. Naleving van de gedragscode is dan ook niet vrijblijvend. Is er sprake van een ambtsmisdrijf? Dan wordt aangifte gedaan en is strafrechtelijk optreden nodig om de integriteit van het openbaar bestuur en de ambtenaren te beschermen. In artikel 355 tot en met 380 van het Wetboek van Strafrecht staan een aantal specifieke ambtsmisdrijven opgesomd, zoals verduistering, vervalsing, fraude, corruptie en geheimschending⁸.

⁸ Titel XXVIII Wetboek van Strafrecht

3.4 Training en bewustwording

Het doel van het integriteitsbeleid is, zoals eerder gezegd, niet alleen de vastlegging in de Gedragscode en de personeelsregelingen van de duidelijke en richtinggevende kaders voor integer handelen, maar ook het vergroten van het integriteitsbewustzijn van onze medewerkers.

Onze medewerkers maken als professionals dagelijks keuzes die ook impact hebben op de integriteit van de gemeente Leeuwarden. Daarom is het belangrijk dat onze medewerkers integriteitsdilemma's herkennen en weten wat ze moeten doen bij vermoedens van niet-integer gedrag.

Belangrijk onderdeel van het integriteitsbeleid is het vergroten van de weerbaarheid van onze medewerkers tegen invloeden van buitenaf en druk, bijvoorbeeld van de georganiseerde criminaliteit (ondermijning). Maar ook is dit noodzakelijk omdat we zien dat ambtenaren steeds vaker worden bedreigd en geïntimideerd.

Trainingen in spelvorm

Om het bewustzijn en weerbaarheid van onze medewerkers te vergroten, startten we met ontwikkelen en aanbieden van trainingen waarbij integriteitsdilemma's voorgelegd en besproken worden. Deze trainingen worden in een spelvorm aangeboden, zie verder kader. Dit doen we tegelijkertijd met het actualiseren van de hiervoor genoemde instrumenten.

Bij goed ambtelijk handelen gaat het vooral om gedrag. Daarom is het van belang een cultuur te creëren waar vrijmoedig en open gecommuniceerd kan worden over morele dilemma's die medewerkers tegen komen in hun dagelijks werk. Het gaat om sociale veiligheid, een werkomgeving waarin medewerkers zich veilig voelen om dilemma's te kunnen bespreken. Daarom worden de trainingen begeleid door eigen interne facilitators die thuis zijn in de dynamiek binnen de ambtelijke organisatie.

Dilemmaspel: kleur bekennen

Deelnemers krijgen een dilemma voorgelegd dat vraagt om een keuze. De deelnemers kunnen vier keuzes maken binnen of buiten de regels, ik vind het wel of niet kunnen, die gevisualiseerd zijn middels een kwadrant op de grond. Daarna wordt de deelnemers gevraagd om, zonder overleg, een positie in te nemen in het kwadrant waarmee men de eigen keuze kenbaar maakt. Op basis van hun keuzes wordt de deelnemers gevraagd een toelichting te geven en met anderen in gesprek te gaan die een andere keuze hebben gemaakt.

Op maat gemaakte trainingen

Deze trainingen vragen om maatwerk, aangezien de gemeente een diverse organisatie is met verschillende teams die verschillende taken en verantwoordelijkheden hebben. De dilemma's die worden voorgelegd en besproken, kunnen per team verschillen. Deze trainingen zijn door de verschillende teams als zeer waardevol ervaren.

In vervolg op het spel zijn verschillende acties ondernomen die medewerkers meer stimuleren om dilemma's te delen. Met elkaar of met de leidinggevende. Ook heeft een team het spel gebruikt om daarna gezamenlijke afspraken te maken over hoe om te gaan met grijze gebieden.

Onvermijdelijk zullen er in de praktijk steeds weer nieuwe, concrete dilemma's ontstaan. Bespreekbaarheid van integriteitsvraagstukken tussen collega's en leidinggevende is daarom een *must*. Integriteit is niet alleen een onderwerp tijdens de training, maar is uiteraard ook een onderwerp dat structureel in de verschillende overlegvormen op de agenda moet staan. Ook is het een onderwerp dat in een HR gesprekscyclus kan worden opgenomen. Daarmee wordt invulling gegeven aan de cultuurdimensies 'bespreekbaarheid en transparant' uit het in paragraaf 2.3 besproken model van Kaptein en wordt integriteit integraal onderdeel van het ambtelijk vakmanschap (professionaliteit en collegialiteit) van onze medewerkers.

Dilemmaspel en integriteitsexperience

Het dilemmaspel wordt opgenomen in het gemeentelijk opleidingsaanbod en het leiderschapsprogramma voor het management. Het management moet immers 'voorbeeldgedrag'

laten zien door iedereen uit te nodigen om ‘radicaal openhartig’ te zijn en een veilige omgeving creëren waardoor medewerkers moeilijke zaken kunnen aankaarten.

Ook wordt onderzocht of er naast het dilemmaspel een ‘integriteitsexperience’ kan worden aangeboden. Hierbij ondervinden medewerkers aan den lijve wat het is om met een integriteitsschending te maken te krijgen. Vanuit het Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) zijn ook andere instrumenten beschikbaar.

3.5 Samenhang andere beleidsterreinen.

Het integriteitbeleid staat niet op zichzelf, maar moet worden beschouwd in samenhang met andere beleidsterreinen binnen de gemeente Leeuwarden. Op deze beleidsterreinen zijn er instrumenten die integriteitsschendingen moeten helpen voorkomen. Zonder volledig te zijn worden hieronder de belangrijkste benoemd.

Compliance of interne beheersing

Rechtmatigheid is één van de kernbegrippen van goed overheidsbestuur. De gemeente moet publiek geld rechtmatig besteden. De ambtelijke organisatie moet bij het uitvoeren van haar taken aan allerlei wet- en regelgeving voldoen. Het normenkader ‘rechtmatigheid’ van de gemeente Leeuwarden geeft een goed beeld van de hoeveelheid wet- en regelgeving.

Het werken in overeenstemming met het normenkader zie je terug in de inrichting van de administratieve organisatie, functiescheiding, beleidsregels, procedures en werkinstructies. Dit wordt ook wel ‘*compliance*’ of de interne beheersing genoemd.

Daarnaast heeft de ambtelijke organisatie ‘frauderisicomanagement’ ingericht. Daarbij worden frauderisico's geïdentificeerd en de relatie met de relevante interne beheersmaatregelen gelegd. Bij deze frauderisicoanalyse gaat het om opzettelijke handelingen van eigen medewerkers die gebruik maken van misleiding om een onrechtmatige of onwettig voordeel te behalen. Hierbij wordt ook een verband gelegd met het misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O beleid) als onderdeel van de jaarlijkse rechtmatigheidsverantwoording en de controleverklaring van de accountant.

In aansluit op deze frauderisicoanalyse, die gericht is op werkprocessen, wordt eveneens in kaart gebracht bij welke functies sprake is van een verhoogde integriteitsrisico en daardoor kwetsbaar is. Deze inventarisatie kan reden zijn dat voor bepaalde functies aanvullende maatregelen worden getroffen, zoals extra screening of functieroulatie.

Aanpak ondermijnende criminaliteit

De aanpak van Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit is één van de topprioriteiten van het demissionair kabinet. Onder ondermijnende criminaliteit worden alle vormen van misdaad verstaan, waarbij gebruik wordt gemaakt van legale bedrijven en diensten om illegale activiteiten te ontplooiën.

Deze vorm van criminaliteit gaat vaak gepaard met geweld, bedreiging en intimidatie. In de aanpak van ondermijning is het vergroten van de weerbaarheid van gemeenten en de medewerkers een belangrijk thema. De gemeente, en in het bijzonder de burgemeester, wordt vanuit zijn taak als handhaver van de openbare orde beschouwd als regiehouder op de aanpak van ondermijning.

Ondermijning en integriteit zijn verweven met elkaar. Bij ondermijning gaat het om een gezond bewustzijn van ondermijnende criminaliteit en beïnvloeding en het melden van vermoedens van ondermijning. Medewerkers leggen een ambtseed of -belofte af en ondertekenen een integriteitsverklaring waarin zij onder meer verklaren om niet-integere zaken aan de orde te stellen.

Wenselijk is dat de ambtelijke organisatie en het Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) hierin gezamenlijk optrekken. Vorig jaar is in de provincie Friesland ook de intentieverklaring

'Friese Norm'⁹ bestuurlijk ondertekend. De onderliggende intentieverklaring beschrijft de (bestuurlijke) ambities van de Provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân en de 18 Friese burgemeesters in de aanpak van ondermijning. Onderdeel van deze gezamenlijk aanpak is het bevorderen en bewaken van de integriteit binnen de overheidsorganisaties in Friesland.

Privacy en informatiebeveiliging

Door de steeds verdergaande samenwerking en professionalisering van de gemeente Leeuwarden nemen de digitalisering van de interne en externe informatievoorziening en de digitale dienstverlening verder toe. Daarvoor worden informatiesystemen intern en extern met (een toenemend aantal) ketenpartners gekoppeld. Dit moet daarom worden ondersteund met passende beheerprocessen en procedures.

De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) geldt daarbij als basisnormenkader¹⁰. Onderdeel van de BIO is het vergroten van het bewustzijn bij medewerkers over informatiebeveiligingsrisico's, omdat de menselijke factor (het menselijk gedrag) een belangrijke en doorslaggevende rol in het daadwerkelijk realiseren van de veiligheid van informatie in de praktijk. Kennis, houding en gedrag van medewerkers zijn hierbij cruciaal.

Om persoonsgegevens van de inwoners binnen Europa beter te beschermen, geldt vanaf 25 mei 2018 de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Persoonsgegevens mogen alleen worden verwerkt in overeenstemming met de AVG. In de gedragscode staan daarom voorschriften over het omgaan met informatie en de geheimhoudingsplicht.

Arbeidsomstandighedenwet

De Arbeidsomstandighedenwet¹¹ verplicht werkgevers beleid te voeren over het tegengaan of beperken van psychosociale arbeidsbelasting (PSA). Dit is wel gericht op preventie als op de afhandeling van klachten.

PSA wordt gedefinieerd als: de factoren direct of indirect onderscheid met inbegrip van seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en werkdruk, in de arbeidssituatie die stress teweegbrengen.

Dit raakt dus ook het integriteitsbeleid. En vooral de gedragscode waarin het omgaan met anderen is opgenomen en de naleving daarvan.

⁹ [intentieverklaring_friese_norm_2022.pdf \(fryslan.frl\)](#)

¹⁰ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-7857.html>

¹¹ [Arbeidsomstandighedenwet](#)

4. BORGING EN MONITOREN

De aandacht voor integriteit moet duurzaam binnen de ambtelijke organisatie georganiseerd en geborgd en gemonitord worden.

4.1 Borging

‘Goed ambtelijk handelen’ is primair een verantwoordelijkheid van alle medewerkers binnen de gemeente Leeuwarden; men is aanspreekbaar op gewenst en ongewenst gedrag. Dit geldt voor directieleden, management en alle overige medewerkers. Daarnaast is iedereen vanuit zijn rol of functie ook verantwoordelijk op het terrein van integriteit. In bijlage 2 worden deze verantwoordelijkheden per rol benoemd.

Belangrijke rollen

Een belangrijke rol is neergelegd bij de burgemeester, de gemeentesecretaris en de griffier. Zij hebben een zorgplicht om de bestuurlijke integriteit en de ambtelijke integriteit te bevorderen. De gemeentesecretaris is eindverantwoordelijk voor de hele ambtelijke organisatie en de griffier voor de griffie. De zorgplicht van de gemeentesecretaris en de griffier start al bij het afleggen van de ambtseed. Daarnaast zijn de gemeentesecretaris en de griffier opdrachtgever voor (voor)onderzoek bij het vermoeden van een misstand en zijn ze adviseur integriteit voor alle politieke ambtsdragers.

Essentieel is de rol van alle leidinggevendenden. Zij dragen het integriteitsbeleid uit. Dit doen zij door onder andere eigen voorbeeldgedrag en het creëren van een veilige werkomgeving waarin medewerkers dilemma’s kunnen bespreken. Verder zijn zij aanspreekpunt voor medewerkers bij integriteitskwesaties.

Evenwicht tussen hard en zacht

Zoals onder hoofdstuk 2 is aangegeven is voor een effectief integriteitsbeleid noodzakelijk dat er een evenwicht is tussen de harde en zachte infrastructuur. Een sterke en weerbare integriteitscultuur zorgt ervoor dat onze medewerkers zich gesteund weten door het management en de directe collega’s.

Dit nieuwe integriteitsbeleid is een duurzame en samenhangende benadering die bijdraagt aan de effectiviteit van het integriteitsbeleid én daarmee voldoet aan de nieuwe verplichting in de Ambtenarenwet. Uiteraard verdient integriteit permanente aandacht en borging binnen de organisatie en vraagt het nieuwe integriteitsbeleid op onderdelen nog verdere uitwerking.

Daarnaast zijn er landelijke beleidsvoornemens integriteit in het openbaar bestuur die verbinding en samenhang vragen met het integriteitsbeleid van de ambtelijke organisatie. Zo is in mei 2023 de nieuwe handboek ‘integriteit voor politieke ambtsdragers decentrale overheden’¹² beschikbaar gekomen. Deze kent veel gelijkenissen met die van de ambtelijke integriteit.

Om de nadere uitwerkingen en ontwikkelingen op het terrein van integriteit verder op te pakken is een uitvoeringsplan opgesteld waaraan, na vaststelling van het beleid, uitvoering wordt gegeven. Zie bijlage 1.

Integriteitscoördinator

Binnen de gemeente Leeuwarden bestaat al jaren de rol van integriteitscoördinator. Deze coördinator zorgt voor advies en afstemming tussen de verschillende deelnemers en hun rol en verantwoordelijkheden. Zie bijlagen 2: ‘rollen en verantwoordelijkheden’.

Deze integriteitscoördinator geeft, samen met de afdeling HRM, inhoud en vorm aan de verschillende integriteitinstrumenten. Wel is het belangrijk dat de positie van deze coördinerende

¹² www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/rapporten/2023/05/08/handboek-integriteit-bzk

rol binnen de ambtelijke organisatie officieel gemaakt wordt. De positie van de integriteitscoördinator moet voldoende gezag geven binnen de organisatie. Zowel richting het college van Burgemeester en Wethouders als het management en medewerkers.

Tegelijkertijd moet de positie voldoende onafhankelijkheid verzekeren, waardoor de integriteitscoördinator een eigenstandige, zo nodig kritische rol kan vervullen over integriteitskwesties. Daarom is de rol van integriteitscoördinator binnen de control-functie ondergebracht. Daarmee komt de onafhankelijkheid van deze rol het beste tot zijn recht.

De integriteitscoördinator is daarmee de spil van de integriteitsinfrastructuur en zorg voor de (coördinatie van de) uitvoering van het uitvoeringsplan.

4.2 Monitoren

Het monitoren van het integriteitsbeleid is nodig om de voortgang en werking daarvan te kunnen bewaken. Met goede monitoring en evaluatie krijgt het bestuur en het management inzicht in de implementatie van het actieplan en gevoerde integriteitsbeleid, de werking van de integriteitsmaatregelen en in hoeverre deze verbeterd kunnen worden.

Het is bovendien belangrijk en steeds vaker een eis dat er ook extern, (bijvoorbeeld in een (sociaal) jaarverslag), verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde integriteitsbeleid. Daarnaast wil de accountant voor van de jaarrekeningcontrole ook meer inzicht krijgen in:

- de zachte infrastructuur of *soft controls*
- de cultuur van de organisatie
- het gedrag van management en medewerkers.

Al jaren wordt in de paragraaf 'bedrijfsvoering' van de jaarstukken inzicht gegeven in het aantal meldingen en de ontwikkelingen.

BIJLAGEN

1. Uitvoeringsplan

Onderdelen van de integriteitsinfrastructuur vragen nog verdere uitwerking. In onderstaande overzicht zijn de acties voor 2023 en 2024 benoemd.

Actie	2023	2024
Commitment:		
- Interne communicatie (o.a. Welp LEO)	X	
- Leiderschapstraject (moreel leiderschap)		X
- Verbeteren bekendheid vertrouwenspersonen	X	
Personeelsbeleid & cultuur:		
- Dilemmaspel integreren bij het afleggen ambtseed	X	
- Dilemmaspel opnemen in het centraal opleidingsaanbod		X
- Aanpassen werving- en selectiebeleid (o.a. screeningsbeleid VOG en VOG-p + draaideurconstructie + relatie externe inhuur)		X
- Integriteit aandacht geven in gesprekscyclus		X
- Tenminste 1x per jaar integriteit agenderen in teambijeenkomsten		X
Regels en procedures:		
- Nieuw format ambtseed/-gelofte		X
- Opmaak nieuwe gedragscode	X	
- Klachtenregeling splitsen in een intern (klachten+vertrouwenspersoon) en extern (LKOG) deel	X	X
- Regeling melden vermoeden misstand en inbreuk op Unierecht		X
- Opstellen regeling t.a.v. nevenfuncties ambtenaren, waaronder de openbaarmaking		X
- Opstellen beleid screening VOG/VOG-P		X
- Inventarisatie kwetsbare functies in relatie tot frauderisico analyse (samenspraak met de control)		X
Borgen en rapportage:		
- Vormgeving monitoring en verantwoording integriteitsbeleid		X
- Communicatie rondom handhaving van incidenten		X
Landelijke/regionale ontwikkelingen:		
- Uitwerking 'Friese Norm'		X
- Volgen en implementeren beleidsvoornemens Min. BZK		X

2. Rollen en verantwoordelijkheden

College van B&W

Onder andere verantwoordelijk voor het:

- vaststellen van integriteitsbeleid en de personeelsregelingen
- uitdragen van het integriteitsbeleid
- beoordeelt de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door de gemeentesecretaris en legt een eventuele sanctie op

Werkgeverscommissie van de gemeenteraad

Onder andere verantwoordelijk voor:

- het uitdragen van het integriteitsbeleid t.a.v. de griffie
- treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die een griffier betreffen
- doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending door de griffier, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft
- geeft wanneer nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek

Burgemeester

Onder andere verantwoordelijk voor het:

- bevorderen van bestuurlijke integriteit.
- geeft, bij twijfel over een voorgenomen handeling van een raadslid, wethouder of de griffier, gevraagd en ongevraagd advies over de vraag of die handeling een schending zou opleveren
- doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft
- geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek

Gemeentesecretaris/Algemeen directeur

Onder andere verantwoordelijk voor het:

- bevorderen van de ambtelijke integriteit
- is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers
- kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals het verschaffen feitelijke informatie - uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder
- rapporteren over het gevoerde integriteitsbeleid aan ondernemingsraad en het college van B&W
- treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die ambtenaren (voor zover zij niet werkzaam zijn bij de griffie) betreffen. Handelt daarbij in lijn met het ambtelijke integriteitsbeleid van de gemeente.
- treft van maatregelen bij schendingen van het integriteitsbeleid (bijv. het toepassen van een sanctie)

Griffier

Onder andere verantwoordelijk voor het:

- bevorderen van de ambtelijke integriteit medewerkers griffie
- is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers
- kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals het verschaffen feitelijke informatie - uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder
- treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die een griffiemedewerker betreffen; beoordeelt de uitkomsten van een eventueel integriteitsonderzoek en legt zo nodig een sanctie op.

Leidinggevenden

Onder andere verantwoordelijk voor het:

- uitdragen en uitvoeren van het integriteitsbeleid, onder andere door eigen voorbeeldgedrag
- aan de orde stellen van integriteit in de HRM-gesprekscyclus
- periodiek agenderen van integriteit voor een overleg op afdeling- of teamniveau, zodat werknemers vragen en dilemma's kunnen bespreken

- zorgdragen voor naleving van het integriteitsbeleid door werknemers (o.a. het aanspreken van werknemers op ongewenst gedrag en het maken van afspraken hierover voor de toekomst)
- fungeren als eerste aanspreekpunt voor werknemers bij integriteitskwesties
- melden van (een vermoeden van) een integriteitschending bij de gemeentesecretaris
- het in kaart brengen van de risico's t.a.v. integriteit in de uitvoering van werkzaamheden beperken van de kwetsbaarheid van werkprocessen binnen de organisatie en ervoor zorgen dat werknemers zo min mogelijk worden blootgesteld aan integriteitsrisico's

Medewerker

Onder andere verantwoordelijk voor het:

- kennen en naleven van regels en voorschriften rond integriteit zoals beschreven in de Ambtenarenwet en de gedragscode
- signaleren en ondernemen van actie bij integriteitskwesties, zoals het aanspreken van een collega op zijn/haar gedrag of het aan de orde stellen van dilemma's in een werkoverleg
- melden van (een vermoeden van) schending van het integriteitsbeleid bij zijn/haar leidinggevende en anders de naast hogere leidinggevende en/of de interne vertrouwenspersoon

Vertrouwenspersonen

Onder andere verantwoordelijk voor het :

- adviseren medewerkers die met ongewenst gedrag worden geconfronteerd.
- adviseren medewerkers inzake (een schending van) integriteit of vermoeden van een misstand.

Directieteam

Onder andere verantwoordelijk voor het:

- uitdragen van het integriteitsbeleid, onder andere door eigen voorbeeldgedrag
- aan de orde stellen van integriteit in de gesprekken met de leidinggevende

Adviseurs/juristen PO&O

Onder andere verantwoordelijk voor het:

- opstellen, actualiseren en bekendmaking van personeelsregeling.
- ondersteunen en adviseren van de integriteitscoördinator, gemeentesecretaris en overige leidinggevendenden bij het toepassen en borgen van het integriteitsbeleid
- organiseren van activiteiten/trainingen op het gebied van het vergroten van het integriteitbewustzijn
- werven, selecteren, opleiden en benoemen van interne vertrouwenspersonen

Integriteitscoördinator

Onder andere verantwoordelijk voor het:

- opstellen en actualiseren en periodiek evalueren van het integriteitsbeleid en indien nodig aanpassen van het integriteitsbeleid
- adviseren van de gemeentesecretaris en het overige management inzake integriteitkwesties
- opdrachtneming (voor)onderzoek melding vermoeden misstand.
- zorgen voor samenhang tussen de diverse integriteitsmaatregelen en de samenwerking tussen de verschillende actoren versterkt
- verzorgen van interne registraties
- Adviseur van de Burgemeester en de griffier inzake integriteitkwesties
- Onderhouden van interne en extern integriteitsnetwerk (PO&O adviseurs, controllers, OR, Friese integriteitscoördinatoren)

Ondernemingsraad

Verantwoordelijk voor het:

- Het advies- of instemmingsrecht van personeelsregelingen op het gebied van het integriteitsbeleid.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 9 november 2023 17:15
Aan: Heide van der, Frans
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Integriteitsbeleid in DT
Bijlagen: M E M O oplegger bespreking integriteitsbeleid DT.pdf; Concept integriteitsbeleid gemeente Leeuwarden 09112023.pdf

Hoi Frans,

Zoals afgesproken bijgaand de memo en het concept integriteitsbeleid wat a.s. woensdag in het DT wordt besproken.

Ik hou je op de hoogte van de uitkomst.

Groet, [REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 7 november 2023 16:52
Aan: Heide van der, Frans
CC: [REDACTED]; Jong de, Eelke
Onderwerp: Geactualiseerd gedragscodes, protocol en een raadsvoorstel
Bijlagen: Concept protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2023.docx; Concept raadsvoorstel Integriteit Politieke Ambtsdragers.docx; Concept gedragscode Integriteit Raadsleden 2023.docx; Concept gedragscode Integriteit College van B&W 2023.docx

Ha Frans,

Bijgaand het setje stukken m.b.t. het actualisering:

- Een concept raadsvoorstel van de burgemeester;
- De gedragscodes (de genoemde artikelen worden nog gecontroleerd);
- Concept protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek op basis voorbeeld Eindhoven en andere gemeenten (zit nog vraagpunt in). Belangrijkste aanpassing t.o.v. van Eindhoven is dat we het (zwaarte)oordeel van de vastgestelde schending door de burgemeester, hebben gewijzigd in een advies over de ernst van de schending.

Als jij tevreden bent kun je een afspraak maken met Sybrand om e.e.a. te bespreken of anders mag je me altijd bellen.

@Eelke, omdat jij vraagbaak en vertrouwenspersoon bent van de wethouders (zie concept protocol) neem ik je mee cc en praat je later graag bij.

Groet, [REDACTED]

Bijlage 22.1

Protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek gemeente Leeuwarden 2023

Een vrijwillige overeenkomst van raadsleden en raadsfracties over wat te doen bij vermeende integriteitschendingen

Met opmerkingen [REDACTED]: Overgenomen uit het huidige protocol. Vraag is of dit opnieuw op deze plek moet? Weet ook niet de ontstaansgeschiedenis van deze zin! Net als de gedragscodes is er geen sprake van een algemeen verbindend voorschrift. Er is sprake zelfbinding. Voorstel hier weglaten en verwerken in de inleiding.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Inleiding.....	3
Vier basisprincipes	4
Wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester	5
Samenvatting	6
Fase 1 Bespreken en melden	7
Sectie 1: Route voor raadsleden	7
Sectie 2: Route voor wethouders	10
Sectie 3: Route voor de burgemeester	13
Fase 2 Duiden en Onderzoek.....	15
Stap 1: Duiding en vooronderzoek	15
Stap 2: Integriteitsonderzoek	17
Fase 3 Oordelen en sanctioneren.....	19
Fase 4 Evalueren en Leren	22
Samenvatting van rollen en taken	23

Inleiding

De voorliggende 'Protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek' (hierna het protocol) staan de procesafspraken die wij - raadsleden, wethouders en burgemeester van de gemeente Leeuwarden - met elkaar hebben gemaakt over een zorgvuldige handelwijze bij een vermeende integriteitsschending¹, zoals beschreven in de gedragscodes. Hoewel het protocol een vrijwillige overeenkomst is over wat te doen bij een mogelijke integriteitsschending, biedt het protocol een routekaart voor alle politieke ambtsdragers wanneer zij twijfelen aan een eigen handeling of die van een ander. Daarnaast biedt het protocol ook het instrumentarium voor de burgemeester om zijn wettelijke taak als 'hoeder van de integriteit' uit te oefenen en een zorgvuldige procesgang - rekenschap gevende van alle geldende principes van hoor en wederhoor en proportionaliteit - van melding tot mogelijke sanctionering te garanderen.

Met dit protocol geven wij, de politieke ambtsdragers van de gemeente Leeuwarden, aan dat wij bepaalde principes delen: dat wij hechten aan zorgvuldigheid en goede omgangsvormen en dat wij bij het toezien op de naleving van de gedragscode en onderliggende wetgeving uitstijgen boven de partijpolitiek. Dit ter bescherming van iedere individuele politieke ambtsdrager en de geloofwaardigheid van de lokale politiek in Leeuwarden.

Het protocol is er ter ondersteuning van de politieke ambtsdragers, maar draagt tegelijk ook zorg voor de zorgvuldige omgang bij een vermeende integriteitsschending van een ambtenaar uit de ambtelijke organisatie of bij de griffie. De procesafspraken geven duidelijk aan wie het eerste aanspreekpunt is voor de politieke ambtsdragers en welke vervolgstappen (mogelijk) volgen. Op deze wijze is er steeds duidelijkheid over de te ondernemen stappen en de personen die aan zet zijn bij de verschillende stappen.

De gedragscodes van de raadsleden, de wethouders en de burgemeester vormen samen met dit protocol de basisstructuur van de bestuurlijk integriteit in Leeuwarden. Beide documenten zijn openbaar en door derden te raadplegen. Dit protocol appelleert aan een gedeelde opvatting over goede samenwerking en omgangsvormen. Elke nieuwe gekozen raad moet deze afspraken zelf onderschrijven en handhaven. Raadsleden, wethouders en de burgemeester ontvangen bij aantreden een exemplaar van beiden.

Met het oog op de zorgvuldige omgang met vermoedens bij het handelen van de burgemeester zal ook een exemplaar van dit protocol aan de Commissaris van de Koning (hierna: Cvdk) van de provincie Fryslân worden aangeboden.

Het protocol is geen statisch product. Ze zullen met enige regelmaat tegen het licht worden gehouden, steeds met het oog op het bevorderen van het goed functioneren van het gemeentebestuur.

Met opmerkingen [REDACTED]: Zie voorgaande opmerking.

¹ 'Een integriteitsschending is een gedraging van een politieke ambtsdrager die in strijd is met het handelen als 'goed bestuurder' of 'goed volksvertegenwoordiger'. Het kan gaan om feiten die wetelijk strafaar zijn, maar ook om handelingen die in strijd zijn met geschreven of ongeschreven regels'. (Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers BZK, mei 2023)

Vier basisprincipes

1. Onpartijdige handhaving

Onze gedragscodes voor raadsleden, wethouders en de burgemeester (en de wetten waarop ze gebaseerd zijn) definiëren integriteitsschendingen en leggen zo de morele minima vast waaraan hun handelen moet voldoen. Over deze ondergrens zijn alle politieke partijen het eens; de kern is dat de zuiverheid van de besluitvorming erdoor wordt gewaarborgd. Gegeven de brede overeenstemming over de morele minima uit de gedragscodes, is er geen enkele reden om de handhaving ervan inzet te maken van partijpolitiek. Ook het verschil tussen oppositie en coalitie mag in de handhaving geen rol spelen. Gebeurt dat toch, dan is de kans groot dat er in de handhaving onrecht geschiedt. Uit het beginsel van onpartijdige handhaving volgt dat alle volksvertegenwoordigers en bestuurders de discipline moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitstekwesties boven de partijen te staan.

2. Terughoudend met publiciteit

In Nederland wordt de politiek kritisch gevolgd door de media. Dat is een groot goed. Bij vermeende integriteitsschendingen door politici kan het echter voorkomen dat er in de media al een veroordeling plaatsvindt voordat er onderzoek is gedaan met als gevolg willekeur, schade aan (onschuldige?) individuele ambtsdragers en aantasting van de geloofwaardigheid van de politiek. Daarom is het zaak dat alle betrokkenen bij een integriteitstekwestie de grootst mogelijke terughoudendheid betrachten en de kwestie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Hieruit volgt ook dat in alle stadia van de afhandeling van een kwestie de groep die erbij betrokken wordt zo klein mogelijk moet zijn. Als er uiteindelijk werkelijk sprake blijkt te zijn van een integriteitsschending en er een oordeel is gevormd over de ernst daarvan en over een passende sanctie, mag en moet de kwestie naar buiten worden gebracht.

3. Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender

Iedereen die mogelijk een integriteitsschending heeft begaan, heeft er recht op dat er uiterste zorgvuldigheid wordt betracht in alle fasen van de handhaving. Dat begint al voordat de betreffende handeling is uitgevoerd. Heeft u er weet van dat iemand van plan is om iets te doen wat een integriteitsschending kan opleveren, dan wordt u geacht hem of haar daarvoor te waarschuwen en de weg te wijzen naar advies. Iedere politieke ambtsdrager die twijfelt, heeft recht op vertrouwelijk advies. Komt iemand onder de verdenking te staan van het plegen van een integriteitsschending, dan dient via een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een integriteitsonderzoek volgen waarin ook de context wordt meegenomen en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Een eventuele sanctie moet passend zijn en in verhouding staan tot de schending.

4. Bescherming van slachtoffers

Iedereen die mogelijk het slachtoffer is geworden van een interpersoonlijke schending - zoals discriminatie, pesten, seksuele intimidatie of seksueel geweld - heeft het recht om gehoord te worden, recht op een interventie om de schending stop te zetten als deze nog gaande is en recht op hulp, voor zover nodig.

Wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester

Sinds 1 februari 2016 heeft de wetgever de rol van 'hoeder van de integriteit' belegd bij de burgemeester (gemeenwet artikel 170)². Hiermee werd een rol die de burgemeester in de praktijk al vervulde formeel in de wet vastgelegd. De wetgever liet echter na de burgemeester instrumenten aan te reiken om aan deze rol invulling te geven. Dat kon de wetgever ook niet doen, gegeven de positie van de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan.

Met dit protocol krijgt de burgemeester bepaalde welomschreven taken en beslissingsbevoegdheden toebedeeld op basis waarvan de burgemeester in geval van vermeende integriteitsschendingen zodanig kan optreden dat de zorgvuldigheid wordt gediend.

Met de wetwijziging 'Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur' heeft de wetgever een rol vergelijkbaar aan die van de burgemeester belegd bij de commissaris van de koning (Provinciewet artikel 182). Dit artikel biedt ruimte aan de commissaris om te adviseren en te bemiddelen in een gemeente indien daar de bestuurlijke integriteit in het geding is en de bestuurlijke verhoudingen er verstoord zijn³.

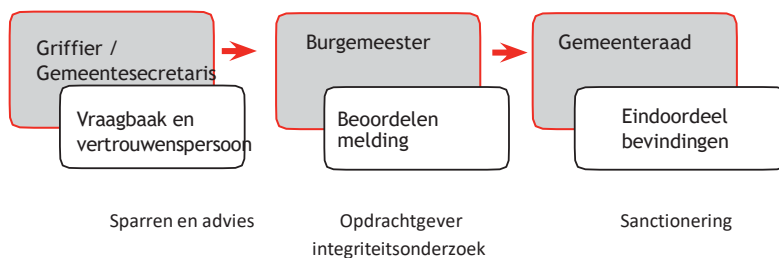
² Gemeentewet, art. 170, lid 2: 'De burgemeester bevordert de bestuurlijke integriteit van de gemeente.'

³ Provinciewet, art. 182, lid 1.c: 'De commissaris is (...) belast met (...) het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding

Samenvatting

Dit protocol is opgezet als een routekaart voor politieke ambtsdragers die overwegen om een vermeende integriteitsschending in het gemeentebestuur te bespreken en/of te melden. De route kent een eenvoudige basisstructuur, die vervolgens voor verschillende categorieën politieke ambtsdragers nader wordt uitgewerkt. Telkens gaat het om de vraag: 'Wat doe ik nu?'

De **basisstructuur** van het proces ziet er zo uit:

Toelichting

Voor alle politieke ambtsdragers is een vraagbaak/vertrouwenspersoon beschikbaar. Een raadslid dat twijfelt over een handeling of overweegt een melding te doen, overlegt met de griffier. Een wethouder overlegt in zo'n geval met de gemeentesecretaris. **Zij kunnen ook gebruik maken van aanwezige externe vertrouwenspersonen.** De route is als volgt:

- Is de betreffende handeling **nog niet uitgevoerd**? Dan is het zaak dat een integriteitsschending wordt voorkomen. De **(externe)** vertrouwenspersoon staat de twijfelende politieke ambtsdrager terzijde met advies. Zo nodig wordt de burgemeester ingeschakeld; zijn/haar advies is leidend.
- Is de betreffende handeling **reeds uitgevoerd**? En blijkt uit overleg met de vertrouwenspersoon dat het mogelijk om een integriteitsschending gaat? Dan wordt dit vermoeden bij de burgemeester gemeld, die besluit of de zaak een vervolg krijgt

De burgemeester is verantwoordelijk voor het beoordelen van meldingen (via vooronderzoek) en eventuele opdrachtverstrekking voor integriteitsonderzoek. Indien de conclusie luidt dat er een schending is begaan, dan legt de burgemeester over de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad en adviseert over de ernst van de schending. De gemeenteraad velst het eindoordeel en kan een sanctie opleggen. Van een traject dat is afgerond, kunnen in gezamenlijkheid lessen worden geleerd.

In de volgende vier hoofdstukken wordt de hierboven geschetste basisstructuur nader uitgewerkt in concrete procesafspraken. Elk hoofdstuk bestrijkt vier fases:

- 1) bespreken en melden
- 2) duiden en onderzoeken
- 3) oordelen en sanctioneren
- 4) evalueren en leren.

Om de procesafspraken werkbaar te maken, wordt op punten afgeweken van de basisstructuur. Om een voor de hand liggend voorbeeld te noemen: als het de burgemeester zelf is die onder verdenking komt te staan, kan deze niet de rol van onderzoek verantwoordelijke op zich nemen.

Met opmerkingen [REDACTED]: Willen we dit? Dit hebben nu ook niet.

Met opmerkingen [REDACTED]: Waarom niet? Dit lijkt me zeker wenselijk en dit kan een externe vertrouwenspersoon zijn.

Fase 1 Bespreken en melden

Iedere politieke ambtsdrager kan voor de vraag komen te staan of een bepaalde handeling geoorloofd is. Daarom is het nodig dat de weg naar deskundig advies helder is. Het bespreken van twijfels en vragen hoort gemeengoed te zijn.

Indien de twijfels een voorgenomen handeling van een ander betreffen, is het belangrijk om tijdig met diegene in gesprek te gaan. Dit ter bescherming van zowel de betrokkene zelf als de gemeentelijke bestuursorganen. Zeker als de mogelijk te plegen schending ernstig zou kunnen zijn, is aanspreken en waarschuwen geboden.

De vertrouwenspersoon (d.w.z. de griffier of de gemeentesecretaris) en **de externe vertrouwenspersonen** zijn beschikbaar als vraagbaak en bieden ondersteuning. Indien nodig wordt ook de burgemeester ingeschakeld.

Als de vragen een reeds uitgevoerde handeling van een ander betreffen, vraagt de twijfelende politieke ambtsdrager altijd eerst de vertrouwenspersoon om advies: is deze handeling een schending? Als de twijfels aanhouden, is een melding bij de burgemeester de volgende stap. Eventueel doet degene die mogelijk een schending heeft gepleegd de melding zelf, na een gesprek met degene die de kwestie heeft aangekaart.

Aanspreken: wanneer niet?

Het kan voorkomen dat er goede redenen zijn om het gesprek met de ander over een reeds uitgevoerde handeling niet aan te gaan. Voorbeelden zijn:

- Het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat aanspreken het onderzoeksbelang (en daarmee de waarheidsvinding) schaadt;
- De onderlinge verhoudingen zijn zo slecht dat effectief aanspreken niet mogelijk is.

Sectie 1: Route voor raadsleden

1.1 Betreft: eigen handelen

- a) Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling:
- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
 - Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een raadslid in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de griffier op schrift worden gesteld en meegegeven aan het raadslid. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen het betrokken raadslid, de burgemeester en de griffier ervan.

- b) Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling
- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.

- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal het raadslid in ieder geval de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester adviseert over de ernst van de schending en maakt dit bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.2 Betreft: handelen van een collega-raadslid

- a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een ander raadslid
- Het raadslid bespreekt dit met de ander en verwoordt zijn/haar twijfels.
 - Als het gesprek tussen de raadsleden niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het twijfelende raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
 - Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
 - Dit raadslid volgt het advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een ander raadslid
- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met het collega-raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7)
 - Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 1.1.b.)
 - Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.3 Betreft: handelen van een wethouder

- a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder
- Het raadslid bespreekt dit met de wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
 - Als het gesprek tussen het raadslid en de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
 - Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder.
 - De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder
- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.4 Betreft: handelen van de burgemeester

- a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Indien het raadslid en de griffier concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de griffier, gaat het raadslid zelf naar de burgemeester.
 - De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat de burgemeester een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
 - Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en het raadslid houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan het raadslid ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
 - De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
 - De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
 - Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco-burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.
- b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester
- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.)
 - Als het gesprek tussen het raadslid en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan het raadslid melding doen bij de CvdK. Het is dan aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.5 Betreft: handelen van de griffier⁴

- a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier
- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels.
 - Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
 - De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester afwijkt, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier
- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
 - Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

⁴ Indien een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een raadsadviseur of griffiemedewerker, bespreekt het raadslid dit met de griffier, die hier het gemandateerd bevoegd gezag is. De griffier besluit, in overleg met de burgemeester - bij een uitgevoerde handeling - of een melding doorgezegt moet worden in lijn met de geldende interne regeling voor alle ambtenaren.

1.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

- Een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar.
- Het raadslid bespreekt de twijfels met de burgemeester.
- Als de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden in lijn met de geldende interne meldregeling. Communicatie met de melder verloopt steeds via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van dit protocol. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college. Bij eventuele vervolgstappen worden interne of externe deskundigen betrokken.

Sectie 2: Route voor wethouders

2.1 Betreft: eigen handelen

- a) Een wethouder twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling
- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
 - De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de college- vergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een wethouder in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de gemeentesecretaris op schrift worden gesteld en meegegeven aan de wethouder. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen de betrokken wethouder, de burgemeester en de gemeentesecretaris ervan.

- b) Een wethouder twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling
- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen - vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling - gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de wethouder in ieder geval het college en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester adviseert over de ernst van de schending en maakt dit bekend aan de gemeenteraad. De raad velt het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
 - Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.2 Betreft: handelen van een raadslid

- a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De wethouder bespreekt dit met het raadslid en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouder en het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de wethouder de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeente- raad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De wethouder vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.3 Betreft: handelen van een collega-wethouder

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van collega-wethouder

- De wethouder bespreekt dit met de andere wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouders niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de twijfelende wethouder de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester.
- Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- De betrokken wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een collega-wethouder

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de collega-wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf het college B&W en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 2.1.b. tweede bullet).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.4 Betreft: handelen van de burgemeester

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien de wethouder en de gemeentesecretaris concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de gemeentesecretaris, gaat de wethouder, eventueel vergezeld door de gemeentesecretaris, naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat hij/zij een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en de wethouder houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan de wethouder ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.

- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco- burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt de burgemeester dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen de wethouder en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan de wethouder melding doen bij de CvdK. Het is aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.5 Betreft: handelen van de griffier

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de werkgevers- commissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 7).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

a) Een wethouder twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De wethouder bespreekt zijn/haar twijfels met de burgemeester.
- Indien de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezeten moet worden richting het Meldpunt in lijn met de geldende interne meldregeling. Eventuele communicatie met de melder verloopt via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van dit protocol. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college en betreft de burgemeester interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Sectie 3: Route voor de burgemeester

3.1 Betreft: eigen handelen

- a) De burgemeester twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling
- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
 - De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt deze dit zelf aan de CvdK, in de college- vergadering en aan de gemeenteraad.
 - Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco- burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.
- b) De burgemeester twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling
- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
 - Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de burgemeester in ieder geval de wethouders en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties (zie fase 3).
 - Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.2 Betreft: handelen van een raadslid

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) de twijfels met het raadslid.
 - Als dit gesprek met het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het betrokken raadslid.
 - Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als het raadslid erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert hij/ zij de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 1.1.b.)
 - Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.3 Betreft: handelen van een wethouder

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de gemeentesecretaris) zijn/haar twijfels met de wethouder.
 - Als dit gesprek met de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de betrokkenen wethouder.

- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de college- vergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder
- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de wethouder erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zijn collega-wethouders en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 2.1.b.)
 - Bij aanhoudende twijfel, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

- a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier
- De burgemeester bespreekt dit met de griffier, verwoordt zijn/haar twijfels en formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
 - De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.
- b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier
- De burgemeester bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pagina 7).
 - Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf aan de gemeenteraad. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daar naast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
 - Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.5 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

- a) De burgemeester twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar
- De burgemeester informeert de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden in lijn met de geldende interne meldregeling. De gemeentesecretaris verzorgt de communicatie met de melder (de burgemeester). Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van dit protocol. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen niet in de gemeenteraad.
 - In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester het college van wethouders en betreft hij/zij interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Fase 2 Duiden en Onderzoek

Hieronder wordt beschreven welke stappen worden gezet indien in fase 1 gebleken is dat er sprake is van een vermoeden van een integriteitsschending dat mogelijk onderzocht moet worden. De beoordeling van de melding vormt in elk traject een cruciaal moment. Een zorgvuldige afweging is geboden, aangezien tot het instellen van een formeel, persoonsgericht onderzoek niet overhaast mag worden overgegaan. Indien uit het vooronderzoek blijkt dat de melding onderzoekswaardig is, volgt er een objectief integriteitsonderzoek.

Integritisme

Een beschuldiging van niet-integer gedrag raakt aan de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van een persoon. Om daar verweer tegen te voeren is geen eenvoudige opgave. Een beschuldiging is makkelijker gedaan dan rechtgezet en kan reputaties blijvend beschadigen. Zeker politieke ambtsdragers kunnen hierdoor (doelbewust) worden geraakt in hun functioneren. Maar ook de politiek of de organisatie kan langdurig last ondervinden van beschuldigingen van niet-integer handelen. Het oprekken van het begrip integriteit tot zaken die niets te maken hebben met integriteit of het ten onrechte uiten van beschuldigingen van niet-integer gedrag wordt ook wel 'integritisme' genoemd. Hierdoor verwatert integriteit en zorgt het voor verwarring over wat integer handelen is. Dit vraagt om scherpere en zorgvuldigheid bij de beoordeling van een melding en de communicatie hierover.

Stap 1: Duiding en vooronderzoek

1.1 Betreft: handelen een raadslid, een wethouder of de griffier

Bij een melding van een mogelijke integriteitsschending door een raadslid, een wethouder of de griffier beoordeelt de burgemeester of er sprake is van een onderzoekswaardige melding⁵.

Dit is het geval indien:

- de melding gebaseerd is op eigen kennis of waarneming van de melder en niet is gebaseerd is op basis van 'horen zeggen' of (vooral) ingegeven door de eigen (politieke) opvatting van de melder
- de melding een vermoedelijke schending van de gedragscode en/of wetgeving betreft, van een zekere ernst;
- de melding voldoende betrouwbaar en concreet is;
- de melding in redelijkheid onderzoekbaar is (dat wil zeggen: er zijn voldoende onderzoeksmogelijkheden).

Om de onderzoekswaardigheid te kunnen bepalen vindt altijd een gesprek met de melder plaats. Daarnaast kan het vooronderzoek onder meer bestaan uit:

- het in kaart brengen van de feitelijke situatie;
- het checken van de beschikbaarheid van (administratieve) informatie;
- het nalopen van relevante wet- en regelgeving.

Ook een gesprek met degene op wie de melding betrekking heeft, kan deel uitmaken van het vooronderzoek. Een dergelijk gesprek vindt niet plaats indien de vermoedelijke schending ernstig is en een eventueel vervolgonderzoek in gevaar kan komen als de betrokkene in dit stadium op de hoogte wordt gesteld.

⁵ Ook burgers, bedrijven of instanties kunnen twifelen over het handelen van een politieke ambtsdrager. Als zij daarvan melding doen via de gemeentelijke klachten- procedure of rechtstreeks bij de burgemeester, treedt fase 2 van de Procesafspraken Integriteit in werking. De melder speelt in het traject verder geen rol; wel wordt hij geïnformeerd over wat er met de melding is gedaan. Ambtenaren die een melding over een politieke ambtsdrager overwegen, informeren de gemeentesecretaris voordat zij zich tot de burgemeester wenden.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het vooronderzoek. In de regel zal de burgemeester ervoor kiezen zich te laten ondersteunen door een adviesgroep met specialisten die concrete taken uitvoeren. Hiertoe kunnen bijvoorbeeld behoren:

- integriteitscoördinator, senior jurist, adviseur bestuurlijke zaken;
- externe deskundigen.

Adviezen van ondersteuners aan de burgemeester worden bij voorkeur op schrift gesteld. Op basis hiervan brengt de burgemeester advies uit. Er zijn vier mogelijke scenario's te onderscheiden:

1. De burgemeester concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid onderzoekbaar is. De burgemeester informeert de melder hierover en, indien dat gepast is, ook degene op wie de melding betrekking had.
2. Degene die onder verdenking is komen te staan erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de betrokkene. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.1).
4. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.1).

Blijkt uit het vooronderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht⁶.

1.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Bij een vermoeden van een integriteitsschending door de burgemeester is de CvdK eindverantwoordelijk voor een deugdelijk vooronderzoek. De CvdK formeert een adviesgroep van ondersteuners die in het kader van het vooronderzoek concrete taken uitvoeren. Hierin hebben minimaal de volgende gemeenteamttenaren zitting: een senior jurist en de integriteitscoördinator. Desgewenst kan de CvdK ook externe deskundigen inschakelen.

De CvdK beoordeelt de resultaten van het vooronderzoek. Er zijn dan vier mogelijkheden:

1. De CvdK concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding een kleinigheid betreft, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid onderzoekbaar is. Hiermee is de zaak afgedaan. De CvdK informeert de melder en de burgemeester hierover.
2. De burgemeester erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de burgemeester. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.2).
4. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.2).

⁶ Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Indien de verdenking van het plegen van een strafbaar feit de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

Communicatie

Als de conclusie van een vooronderzoek luidt dat de verdenking ongegrond is, blijft het vooronderzoek vertrouwelijk. In dit geval weten alleen de melder, degene over wie is gemeld, de burgemeester (of, indien de melding de burgemeester betreft, de CvdK) en eventuele ondersteuners ervan.

Een besluit tot het instellen van een integriteitsonderzoek wordt genomen door de burgemeester (dan wel de CvdK, in het geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester). Het is belangrijk om de kring van betrokkenen niet groter te maken dan strikt nodig is.

De vermeende schender wordt altijd geïnformeerd over het instellen van een integriteitsonderzoek. Hiervan wordt alleen afgezien indien dit het vervolgonderzoek in gevaar kan brengen.

In dit stadium kan de burgemeester (dan wel de CvdK) er wel voor kiezen om de fractievoorzitters vertrouwelijk te informeren. Als de kwestie onverhoopt al in de openbaarheid is gekomen is dit sowieso raadzaam.

Stap 2: Integriteitsonderzoek

2.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Als het vooronderzoek heeft geleid tot de conclusie dat een melding over een wethouder, een raadslid of de griffier onderzoekswaardig is, geeft de burgemeester - na al dan niet intern of extern deskundig advies te hebben ingewonnen - opdracht tot het uitvoeren van een integriteitsonderzoek. Tot het moment van openbaarmaking wordt geheimhouding opgelegd op alles wat met het onderzoek te maken heeft.

De onderzoeksopdracht wordt zo helder mogelijk geformuleerd en omvat ten minste de volgende zaken:

- de onderzoeksvraag en onderzoeksmethode;
- de wet- en regelgeving waaraan het handelen wordt getoetst (normenkader);
- de wijze van rapportage aan de opdrachtgever;
- de rolverdeling tussen onderzoeker en opdrachtgever;
- de termijn waarbinnen het onderzoek dient te zijn afgerond.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het integriteitsonderzoek (in termen van kwaliteit, tijd en kosten). Concrete taken laat hij uitvoeren door:

- professionele onderzoekers uit de ambtelijke organisatie van de gemeente;
- en/of onderzoekers van een extern bureau. In dit geval verstrekt het onderzoeksbureau een opdrachtbevestiging met daarin ten minste: een weergave van in te zetten onderzoeksmethoden, een planning en een begroting.

In het kader van het onderzoek wordt in ieder geval degene geïnterviewd op wie de melding betrekking heeft. Daarnaast kan het onderzoek onder meer bestaan uit:

- het interviewen van andere betrokkenen;
- het verzamelen en beoordelen van schriftelijke informatie;
- het toetsen van relevante informatie aan wet- en regelgeving.

Het onderzoek mondt uit in een schriftelijk rapport. Nadat de burgemeester de conceptversie heeft gelezen, wordt deze ter inzage voorgelegd aan degene wiens handelen is onderzocht in het kader van hoor en wederhoor. Diens eventuele op- en aanmerkingen worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het definitieve rapport. Dat blijft (vooralsnog) geheim.

2.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Indien een onderzoekswaardige melding de burgemeester betreft, is het de CvdK die opdracht geeft tot het instellen van een integriteitsonderzoek. Het onderzoekstraject voltrekt zich verder analoog aan het proces zoals hierboven geschetst, met twee verschillen:

- eventuele interne professionele onderzoekers komen uit de provinciale ambtelijke organisatie;
- het concept-rapport gaat naar de CvdK voordat dit ter inzage voorgelegd aan de burgemeester.

Fase 3 Oordelen en sanctioneren

Als is vastgesteld dat een politieke ambtsdrager een integriteitsregel heeft overtreden kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie moet proportioneel zijn. Een te lichte sanctie bij een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan van zowel individuele ambtsdragers als bestuursorganen. Hetzelfde geldt voor een te zware sanctie op een lichte schending.

In ons democratisch bestel is het aantal formele sanctiemogelijkheden voor volksvertegenwoordigers beperkt. Echter, ook een publiekelijk geuit blijk van afkeuring door (een meerderheid binnen) de gemeenteraad over het feit dat een van de leden een regel heeft overtreden zal als een sanctie worden ervaren. Tegelijkertijd levert dit informatie op voor de burger, die bij volgende verkiezingen zijn stem moet bepalen.

Bij het bepalen van een passende sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen die heeft plaatsgevonden een belangrijke rol. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming - zoals daadwerkelijke belangenverstrengeling, corruptie en sommige kwesties rond het gebruik van informatie - raken aan de kerntaak van de politieke ambtsdrager en zijn dus een vorm van machtsmisbruik. Bij dergelijke schendingen passen in de regel zwaardere sancties. Het onvoldoende voorkomen van de schijn van belangenverstrengeling of corruptie levert ook een integriteitsschending op, maar een veel lichtere. De zuiverheid van de besluitvorming is hier niet in het geding en machtsmisbruik is niet aan de orde; wel wordt het vertrouwen in de politiek geschaad. Ook interpersoonlijke integriteitsschendingen zijn er in soorten en maten - van incidentele onheuse bejegening tot intimidatie en geweld.

Nadat de aard van de schending is vastgesteld, moeten zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart worden gebracht. Erkent de betrokkene dat hij/zij een schending heeft gepleegd? Was er sprake van naïviteit, van opzet of recidive? Is de politieke ambtsdrager onder druk gezet door partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel die is overtreden, hoe minder snel een bepaalde omstandigheid als verzachtend kan worden aangenomen.

Blijkt uit het integriteitsonderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrift, dan is de burgemeester hiertoe verplicht⁷. In dien de verdenking de burgemeester betreft, is het de CvDK die aangifte doet.

Sanctiemogelijkheden

Voor (benoemde of gekozen) politieke ambtsdragers en de griffier zijn er verschillende sancties die aan de orde kunnen zijn. Deze laten zich in drie categorieën verdelen:

1) politieke sancties opgelegd door de gemeenteraad; 2) sancties opgelegd door de eigen fractie/partij; 3) strafrechtelijke sancties.

Overzicht van sanctiemogelijkheden:

- binnenskamers corrigerend toespreken;
- publieke excuses;
- motie van treurnis / afkeuring / wantrouwen;
- schorsing / ontslag (alleen voor burgemeester, wethouder en griffier);
- roeyement door de eigen politieke partij;
- ontslag uit een bijkomende functie die men als raadslid vervult en waarin men door de raad is benoemd;
- verwijdering uit de raadsfractie;
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard (Kieswet artikel XI en X8);
- strafrechtelijke vervolging en veroordeling.

3.1 Betreft: handelen van een raadslid

⁷ Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid is afgerond, beoordeelt de burgemeester het definitieve onderzoeksrapport.

Als de conclusie luidt dat er geen schending is gepleegd, deelt de burgemeester de onderzoeksresultaten in principe alleen met het raadslid dat onder verdenking stond, de melder, de griffier en de fractievoorzitters. Eventueel kan de burgemeester er in overleg met het betrokken raadslid voor kiezen om de onderzoeksresultaten breder bekend te maken.

Als de conclusie luidt dat er wel een schending is begaan, adviseert de burgemeester (na al dan niet intern of extern advies te hebben ingewonnen) over de ernst van de schending, daarmee voorsortierend op het sanctie-oordeel van de gemeenteraad. In een vertrouwelijk overleg van de burgemeester en de fractievoorzitters wordt gesproken over: 1) het onderzoek en de resultaten daarvan, 2) het advies van de burgemeester, 3) de wijze waarop de onderzoeksresultaten en het advies van de burgemeester aan de raad zullen worden voorgelegd, 4) de wijze waarop de onderzoeksresultaten, het advies van de burgemeester en het raadsbesluit over een eventuele sanctie aan de burger zullen worden gecommuniceerd.

Vervolgens legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad, met daarbij het advies over de ernst van de vastgestelde schending. De raad vormt zich over dit alles een oordeel en neemt een besluit over een eventuele sanctie. Hierbij vermijdt de raad iedere partijpolitieke bevangenheid.

3.2 Betreft: handelen van een wethouder

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een wethouder is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt hij/zij het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, met daarbij een advies over de ernst van schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

3.3 Betreft: handelen van de burgemeester

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester is afgerond, neemt de CvdK als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de CvdK het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, zonder een advies over ernst van de vastgesteld schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de griffier is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de burgemeester het onderzoeksrapport ter beschikking aan de werkgeverscommissie, die besluit over een eventuele sanctie.

Communicatie

- Bij sanctionering van een raadslid:

Nadat de burgemeester het advies over de ernst van de vastgestelde schending aan de gemeenteraad heeft gepresenteerd - en nog vóór de raadsvergadering - stelt hij/zij de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen (zoals de melder, het raadslid wiens handelen is onderzocht, fractievoorzitters, raadsleden, politieke partijen) met de pers. Allen wachten daarmee tot na de raadsvergadering, aangezien dit de kans op onpartijdigheid sterk vergroot.

- Bij sanctionering van een wethouder:

Kort voor de raadsvergadering stelt de burgemeester de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

- Bij sanctionering van de burgemeester:

Kort voor de raadsvergadering stelt de CvdK de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

- Bij sanctionering van de griffier:

Over een eventuele schending van de griffier wordt niet gecommuniceerd naar de pers, behalve als het een zwaardere schending met dientengevolge een zwaardere sanctie. De burgemeester brengt dan, kort nadat de werkgeverscommissie een besluit over sanctionering heeft genomen, de pers op de hoogte kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Fase 4 Evalueren en Leren

4.1 Leren van elk vraagstuk

Raadsleden of wethouders maken gedurende hun politieke loopbaan hoogstens een beperkt aantal handhavingstrajecten mee, meestal zijdelings. De burgemeester en de griffier zullen meer ervaring opdoen, maar ook voor hen geldt: handhaven wordt nooit routine. Daarom is in de regel na afronding van een integriteitsvraagstuk een korte reflectie geboden of de zaak nu al wordt afgerond na de beoordeling van een melding, nadat er vooronderzoek is verricht of pas na een integriteitsonderzoek dat al dan niet tot sanctionering heeft geleid.

Bij complexere en/of ernstige zaken krijgt deze terugblik het karakter van een meer formele (schriftelijke) evaluatie. Dan is doorgaans ook een vorm van nazorg geboden. Na een raadsvergadering waarin de uitkomsten van een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder zijn besproken, kan de burgemeester een evaluatiegesprek met betrokkene inplannen.

4.2 Leren van de grote lijn

De afspraken in de Procesafspraken Integriteit alsmede de geldende gedragscodes worden eens per vier jaar door de fractievoorzitters, de griffier, de gemeentesecretaris, de burgemeester en de wethouders geëvalueerd, eventueel met hulp van deskundigen. Desgewenst worden de afspraken bijgesteld.

Samenvatting van rollen en taken

Griffier

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, de gemeenteraad en individuele raadsleden bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals het verschaffen feitelijke informatie - uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren - zoals het verschaffen feitelijke informatie - in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die het griffiepersoneel betreffen; beoordeelt de uitkomsten van een eventueel integriteitsonderzoek en legt zo nodig een sanctie op.

Burgemeester

- Geeft, bij twijfel over een voorgenomen handeling van een raadslid, wethouder of de griffier, gevraagd en ongevraagd advies over de vraag of die handeling een schending zou opleveren.
- Doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een raadslid betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - stelt een advies op over de ernst van de vastgestelde schending.
 - Informeert de fractievoorzitters over de onderzoeksresultaten en het advies.
 - Legt de onderzoeksresultaten en het advies voor aan de gemeenteraad.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een wethouder betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten en het advies voor aan de gemeenteraad.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de griffier betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de werkgeverscommissie.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.

Bij alle bovenstaande stappen kan de burgemeester, indien hij/zij dat wenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Gemeenteraad

- Velt het eindoordeel over de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door een raadslid, een wethouder of de burgemeester.
- Legt een passende sanctie op.

Commissaris van de Koning (CvdK)

- Laat, in geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester, vooronderzoek doen om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de burgemeester betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.
- Bij alle bovenstaande stappen kan de CvdK, desgewenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Geloofsbriefcommissie

- Waarschuwt raads- en commissieleden bij mogelijke integriteitsrisico's.

Fractievoorzitters

- Informeren fractiegenoten over de regels uit de gedragscode en waarschuwt hen voor integriteitsrisico's.
- Vormen een klankbord voor de burgemeester, vanaf het moment dat een integriteitskwestie betreffende een raadslid in de openbaarheid is gekomen dan wel vanaf het moment dat het integriteitsonderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn. Als het raadzaam lijkt, kan de burgemeester er ook voor kiezen om de fractievoorzitters reeds bij aanvang van het integriteitsonderzoek te informeren.

Gemeentesecretaris

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor de wethouders in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, het college en de individuele wethouders bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken - zoals het verschaffen feitelijke informatie - uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren - zoals het verschaffen feitelijke informatie - in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die ambtenaren (voor zover zij niet werkzaam zijn bij de griffie) betreffen. Handelt daarbij in lijn met het ambtelijke integriteitsbeleid van de gemeente.

Locoburgemeester

- Aanspreekpunt van de CvdK indien burgemeester nalaat het niet opvolgen van advies te melden in geval een nog uit te voeren handeling (scenario a).

Werkgeverscommissie

- Beoordeelt de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door de griffier.
- Legt een eventuele sanctie op.

Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes integriteit burgemeester, wethouders en raadsleden

Kenmerk

Aan de gemeenteraad

Op 1 januari 2023 is de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur¹ in werking getreden. Met de onderhavige wetswijziging wordt beoogd de bestuurlijke integriteit en het functioneren van het lokaal bestuur te bevorderen.

Een goed functionerend en integer openbaar bestuur levert een belangrijke bijdrage aan het vertrouwen van inwoners in de overheid. Daarmee draagt het ook bij aan de legitimiteit van het overheidshandelen. Een integer en stabiel openbaar bestuur is effectiever en efficiënter in staat om de taken uit te voeren en diensten te leveren waar inwoners recht op hebben. Voorop staat dat volksvertegenwoordigers en politieke ambtsdragers primair zelf verantwoordelijk zijn voor het agenderen, bewaken en borgen van integriteit. Niettemin zijn ook in de organieke wetten diverse bepalingen opgenomen die tot doel hebben de zuiverheid in de persoonlijke en bestuurlijke verhoudingen te waarborgen. De Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur vult die waarborgen op onderdelen aan.

Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur

De Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur brengt de volgende wijzigingen aan in de Gemeentewet¹:

1. Verklaring Omtrent het gedrag (VOG) als benoemingsvereiste voor bestuurders;
2. Extra bevoegdheden voor de commissaris van de Koning als rijksorgaan in geval van integriteitstekwesties dan wel bestuurlijke problemen in gemeenten;
3. Verduidelijking en aanscherping bepalingen inzake belangenverstremgeling
4. Voorziening in de Kieswet op het gebied van lijstuitputting bij kleine gemeenten.
5. Technische wijzigingen

Hieronder worden de wijzigingen kort toegelicht.

1. Verklaring Omtrent het gedrag (VOG) als benoemingsvereiste voor bestuurders

In artikel 36a Gemeentewet is opgenomen dat kandidaat-wethouders voorafgaand aan hun benoeming dienen te beschikken over een geldige Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG). Indien een kandidaat-bestuurder geen VOG kan overleggen, dan kan deze dus niet benoemd worden.

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2022-444.html>

2. Extra bevoegdheden voor de commissaris van de Koning als rijksorgaan in geval van integriteitskwesties dan wel bestuurlijke problemen in gemeenten.

De commissaris van de Koning heeft - als rijksorgaan, onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK - de reeds bestaande taak te bemiddelen en te adviseren bij integriteitskwesties en bestuurlijke problemen in gemeenten (artikel 182 Provinciewet). De commissaris krijgt met deze wetswijziging een betere informatiepositie, ook wel bestuurlijke toegangsbevoegdheid genoemd. Concreet houdt de wijziging in dat de commissaris van de Koning de mogelijkheid krijgt alle vergaderingen van het gemeentebestuur bij te wonen en alle documenten in te zien waarvan hij kennisneming redelijkerwijs nodig acht om zijn specifieke adviserende en bemiddelende taak te vervullen. Dat houdt in dat de commissaris van de Koning ook kennis kan nemen van informatie die in verband met bijvoorbeeld geheimhouding niet openbaar toegankelijk is of deel kan nemen aan vergaderingen die besloten zijn.

Gebruik bevoegdheid

Het gebruik van deze bevoegdheid is niet zonder meer aan de orde. In de eerste plaats is het gebruik van de bestuurlijke toegangsbevoegdheid beperkt tot gevallen van bestuurlijke problemen of integriteitskwesties in gemeenten. Bovendien moet de commissaris van de Koning in die gevallen altijd overwegen of het gebruik van die bevoegdheid redelijkerwijs noodzakelijk is om zijn adviserende en bemiddelende taak uit te kunnen oefenen.

3. Verduidelijking en aanscherping bepalingen inzake belangenverstrengeling (stemonthouding en onverenigbare betrekkingen)

Stemonthouding

Voor deze wetswijziging was reeds geregeld in artikel 28 Gemeentewet dat een lid van het volksvertegenwoordigende orgaan niet mag deelnemen aan de stemming over een aangelegenheid waarbij dit lid een persoonlijk belang heeft. Ter verduidelijking en aanscherping van deze regeling omtrent persoonlijke belangen is aan de genoemde artikelen toegevoegd dat een volksvertegenwoordiger zich voortaan ook moet onthouden van deelname aan de beraadslaging indien hij een persoonlijk belang heeft. Ook tijdens de beraadslaging kan een volksvertegenwoordiger immers de uitkomst van de besluitvorming beïnvloeden. Dit geldt ook voor politieke ambtsdragers.

Onverenigbare betrekkingen

In artikel 13, eerste lid, onderdeel o, van de Gemeentewet is nu geregeld dat een lid van het volksvertegenwoordigende orgaan als ambtenaar van een gemeenschappelijke regeling geen werkzaamheden mag verrichten ten behoeve van de overheid (de gemeente) waar hij volksvertegenwoordiger is.

4. Voorziening in de Kieswet op het gebied van lijstuitputting bij kleine gemeenten.

Als raadsleden hun zetel niet innemen, bepaalt de Kieswet dat de volgende kandidaten op dezelfde lijst de zetel innemen. Nemen ook die de zetel niet in,

dan kunnen bij gemeenteraden van minder dan 19 zetels de vrijgekomen plaatsen over de andere partijen worden verdeeld. De grens lag eerst bij minder dan 13 zetels

5. Technische wijzigingen

Voor raadsleden, wethouders en de burgemeester is een verplichting opgenomen om nevenfuncties en inkomsten uit nevenfuncties ook op elektronische wijze openbaar te maken. Terinzagelegging op een fysieke locatie was reeds verplicht. Ook is verduidelijkt dat nevenfuncties onmiddellijk na benoeming of aanvaarding van de nevenfunctie openbaar gemaakt moeten worden.

Actualisatie bestaande gedragscodes

De wetwijziging betekent eveneens dat de huidige gedragscodes integriteit van zowel de burgemeester en de wethouders als van de raadsleden uit 2015 moeten worden geactualiseerd. Onderdeel van de bestaande gedragscodes (artikel 6.2) zijn de processtappen die worden gevolgd in geval van een vermoeden van een integriteitsschending van een politieke ambtsdrager of een lid van de volksvertegenwoordiger, vastgelegd in het 'protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2015'. Dit protocol is in het kader van de wetwijziging eveneens geactualiseerd.

De gedragscodes integriteit van zowel de burgemeester en de wethouders als van de raadsleden vormen samen met het protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek, daarmee de basisstructuur van de bestuurlijke integriteit in de gemeente Leeuwarden.

Totstandkoming

De geactualiseerde gedragscodes integriteit en het protocol inzake handhaving van de politiek zijn gebaseerd op de in 2023 geactualiseerde 'Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden² en op basis van voorbeelden bij andere gemeenten.

Tot slot.

Overeenkomstig de gemeentewet dient de gemeenteraad de gedragscodes en het protocol inzake de handhaving van integriteit van de politiek vast te stellen.

Leeuwarden,

² [Handboek Integriteit voor politieke ambtsdragers van decentrale overheden | Rapport | Kennisbank Openbaar Bestuur \(kennisopenbaarbestuur.nl\)](#)

Nummer
I

DE RAAD VAN DE GEMEENTE LEEUWARDEN;

gelezen het voorstel van burgemeester van (kenmerk);

BESLUIT:

1. de gedragscode Integriteit Burgemeester en Wethouders 2023 vast te stellen;
2. de gedragscode Integriteit Raadsleden gemeente Leeuwarden 2023 vast te stellen;
3. het protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2023 vast te stellen;
4. de gedragscode voor de leden van de gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden, de gedragscode voor de burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden 2015 en het protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2015 in te trekken;

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering
van

voorzitter,

griffier.

Gedragcode Integriteit Leden van de Gemeenteraad in de gemeente Leeuwarden 2023

De raad van de gemeente Leeuwarden;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van

Gelet op de artikelen 15, derde lid, 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, van de Gemeentewet;

gezien het advies van het presidium

besluiten vast te stellen de Gedragcode Integriteit Raadsleden van Leeuwarden 2023

Alle verwijzingen naar artikelen controleren!

Inleiding

Deze inleiding maakt integraal onderdeel uit van deze gedragscode. Goed bestuur is integer bestuur. Daarmee is integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers, maar een gezamenlijk belang dat de hele gemeenteraad en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat. De gedragscode richt zich daarom zowel tot de individuele politieke ambtsdragers als tot de bestuursorganen. Ons democratische systeem en de democratische processen kunnen niet zonder integer functionerende organen en functionarissen. Integriteit van politieke ambtsdragers verwijst naar de zorgvuldigheid die politieke ambtsdragers moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Dat betekent de verantwoordelijkheid nemen die met de functie samenhangt en bereid zijn verantwoording af te leggen, aan collega-bestuurders en/of (leden van) de volksvertegenwoordiging en bovenal aan de burger. In de democratische rechtsstaat dient een ieder zich te houden aan de wetten en regels die op democratische wijze zijn vastgesteld. Dat geldt zeker voor de politieke ambtsdragers die (mede)verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming van die wetten en regels. Zonder dat zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat worden ondermijnd en het draagvlak voor de naleving van de wetten en regels verdwijnen.

Vertrekpunt voor de politieke ambtsdrager is dan ook de eed of gelofte die de politieke ambtsdrager bij de ambtsaanvaarding aflegt. Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang. De volksvertegenwoordiging stelt zowel voor de eigen leden als voor de dagelijkse bestuurders (voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur) een gedragscode vast. Dat is zo vastgelegd in de Gemeentewet. De gedragscode is richtsnoer voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en heeft tot doel hen te ondersteunen bij de invulling van hun verantwoordelijkheid voor de integriteit van het openbaar bestuur.

Voor de twee groepen van politieke ambtsdragers (volksvertegenwoordigers en dagelijkse bestuurders) is er een afzonderlijke gedragscode. Onderhavige gedragscode heeft betrekking op de volksvertegenwoordigers: de raadsleden. Veel bepalingen zijn voor dagelijkse bestuurders en

volksvertegenwoordigers gelijk. Er zijn ook verschillen. Die hebben te maken met de staatsrechtelijke posities en met de voor hen geldende wettelijke (integriteits)regels.

De gemeenteraad is een politiek orgaan. In de volksvertegenwoordigingen worden specifieke of (partij-) politieke belangen ingebracht voor het algemeen belang van de gemeente. De raadsleden krijgen het mandaat van hun kiezers en de gedragscode dient de vervulling van het kiezersmandaat te ondersteunen.

Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van raadsleden evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies.

Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Sprake is van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de raad zelf. In dit licht moeten de regels in de code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De raadsleden kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben. De gedragscodes bieden volksvertegenwoordigers een handvat om andere politieke ambtsdragers aan te spreken op hun gedrag en hieruit wellicht (politieke) consequenties te trekken.

Integriteit is een thema dat betekenis krijgt in het handelen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is slechts een dode letter. Daarom moet het handelen van politieke ambtsdragers regelmatig onderwerp van gesprek zijn, juist ook onderling, en ook daarbij geeft de gedragscode ondersteuning. De code en de voorgestelde registraties zijn instrumenten. Integriteit is uiteindelijk niet in regels te vangen. In de woorden van de schrijver C.S. Lewis gaat het om 'doing the right thing, even when no one is watching'.

Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang, met burgers en organisaties, tussen raadsleden onderling en tussen raadsleden en ambtenaren, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van belang. In de omgang met burgers, ambtenaren, externe partijen en andere raadsleden wordt van een raadslid correct, fatsoenlijk, en respectvol gedrag verwacht dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag, zoals hinderlijk gedrag, intimidatie, dubbelzinnige opmerkingen, handtastelijkheden, agressie, pesten en discriminatie.

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Wettelijke grondslag

De gemeenteraad stelt een gedragscode vast voor hun leden (artikelen 15, derde lid, Gemeentewet).

Artikel 1.1

Deze gedragscode geldt voor de raadsleden, maar richt zich ook tot de bestuursorganen.

Artikel 1.2

De gedragscode is openbaar en via internet beschikbaar.

Paragraaf 2 Voorkomen van belangenverstrengeling

Wettelijke grondslag

Afleggen eed of belofte artikel 14 Gemeentewet.

Alvorens zijn functie te kunnen uitoefenen leggen de raadsleden, in handen van de voorzitter, de volgende eed (verklaring en belofte) af: "Ik zweer (verklaar) dat ik om tot raadslid benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als raadslid naar eer en geweten zal vervullen."

Gelet op artikel 14, tweede lid van de Gemeentewet bestaat de mogelijkheid om de eed of belofte in het Fries af te leggen.

Artikel 2.1

Een raadslid neemt niet deel aan de beraadslaging en stemming over:

1. Een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken;
2. De vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan hij rekenplichtig is of tot welks bestuur hij hoort (artikel 28 Gemeentewet).
3. Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden (artikel 2:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht).

Artikel 2.2

1. Verboden overeenkomsten/handelingen: raadsleden mogen in geschillen, waar de gemeente (bestuur) partij is, niet als advocaat, adviseur of gemachtigde werkzaam zijn. Zij mogen bepaalde overeenkomsten, waar de gemeente bij betrokken is, niet rechtstreeks of middellijk aangaan. Van verboden overeenkomsten kan ontheffing worden verleend. (artikel 15, eerste en tweede lid, Gemeentewet).
2. Op overtreding staat uiteindelijk de sanctie van schorsing en vervallenverklaring van het lidmaatschap van de volksvertegenwoordiging (artikelen X7, X7a en X8 Kieswet).
3. Onverenigbaarheid van functies: het zijn van volksvertegenwoordiger sluit het hebben van een aantal andere functies uit (artikel 13 Gemeentewet). Dat leidt er uiteindelijk toe dat betrokkene ophoudt lid te zijn van de volksvertegenwoordiging (artikel X1 Kieswet)
4. Openbaarmaking nevenfuncties: volksvertegenwoordigers maken openbaar welke nevenfuncties zij vervullen. De openbaarmaking vindt plaats terstond na benoeming tot raadslid of aanvaarding van een functie en geschiedt zowel op elektronische wijze als door terinzagelegging op het stadskantoor (artikel 12 Gemeentewet).

Artikel 2.2.1

1. Het raadslid levert de griffier de informatie aan over de (neven)functies die openbaar gemaakt moeten worden, bij aanvang van het raadslidmaatschap. Als gaande het lidmaatschap een nieuwe (neven)functie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot een bestaande (neven)functie wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de griffier.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de (neven)functie;
 - b. de organisatie voor wie de (neven)functie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het raadslidmaatschap; en
 - d. of de (neven)functie bezoldigd of onbezoldigd is;
3. de griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Toelichting

Het betreft een uitwerking van de wettelijke verplichting om nevenfuncties openbaar te maken. De informatie wordt neergelegd in een openbaar register. Het raadslid is verantwoordelijk voor de tijdige aanlevering van de informatie en voor de actualiteit daarvan.

Paragraaf 3 Informatie

Wettelijk kader

Informatieplicht

Burgemeester en wethouders en elk van zijn leden zijn verplicht alle inlichtingen te geven die de volksvertegenwoordiging nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Het betreft zowel een actieve als een passieve informatieplicht. Ook als individuele volksvertegenwoordigers informatie vragen zal die informatie aan de volksvertegenwoordiging moeten worden verstrekt. De informatie kan alleen worden geweigerd als die in strijd is met het openbaar belang (artikel 169 Gemeentewet).

Het Reglement van Orde voor de gemeenteraad kan bepalingen bevatten die betrekking hebben op informatieverstrekking en de omgang met informatie.

Geheimhouding

- Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit (artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).
- Burgemeester en wethouders kunnen op grond van een belang, genoemd in artikel 10 van de Wet open overheid, geheimhouding opleggen. Ook de burgemeester heeft die bevoegdheid. De geheimhoudingsplicht moet worden bevestigd door de volksvertegenwoordiging, als het stukken betreft die met de volksvertegenwoordiging worden gedeeld. Ook de gemeenteraad onderscheidenlijk (de voorzitter van) een commissie kan geheimhouding opleggen (artikelen 25, 55 en 86 Gemeentewet).
- De geheimhouding duurt voort totdat deze wordt opgeheven door het orgaan dat de geheimhouding oplegde, of – indien het aan de volksvertegenwoordiging is overgelegd – de volksvertegenwoordiging de geheimhouding opheft.
- Het schenden van de geheimhoudingsplicht is een misdrijf (artikel 272 Wetboek van Strafrecht).

Artikel 3.1

Het raadslid gaat zorgvuldig en correct om met de informatie waarover hij uit hoofde van zijn lidmaatschap van de Raad beschikt en zorgt ervoor dat vertrouwelijke en geheime informatie veilig wordt bewaard.

Artikel 3.2

Het raadslid maakt niet ten eigen bate of ten bate van derden gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen niet openbare informatie.

Toelichting

Artikel 3.1

Het is belangrijk de juiste maatregelen te treffen om te voorkomen dat onbevoegden vertrouwelijke en/of geheime gegevens kunnen bezitten, raadplegen of beschadigen. Daarbij moet in de digitale setting worden gedacht aan de beveiliging van de computer, smartphones e.d. met wachtwoorden en het niet onbeheerd achterlaten van USB-sticks met vertrouwelijke/geheime informatie.

Paragraaf 4 Omgang met geschenken en uitnodigingen

Wettelijk kader

Afleggen eed of belofte

De eed of belofte die het raadslid op grond van de artikel 14 van de Gemeentewet moet afleggen heeft onder meer betrekking op het geven, aannemen of beloven van giften, gunsten of geschenken. Zie voor de wetstekst inzake de eed of belofte het wettelijk kader onder 2 voor de bepalingen ter voorkoming van belangenverstremgeling.

Artikel 4.1

1. Een raadslid accepteert en biedt geen geschenken, faciliteiten en diensten als zijn onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed.
2. Onverminderd het eerste lid kan het raadslid incidentele geschenken die een geschatte waarde van ten hoogste € 50 vertegenwoordigen behouden.
3. Geschenken die het raadslid uit hoofde van zijn ambt ontvangt en die een geschatte waarde van meer dan € 50 vertegenwoordigen worden, als zij niet worden teruggestuurd, eigendom van de gemeente.
4. De griffier legt een register aan van de geschenken met een geschatte waarde van meer dan € 50. In het register is aangegeven welke bestemming de gemeente hieraan heeft gegeven. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.
5. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen.

Artikel 4.2

1. Deelname aan excursies, evenementen en buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente maakt het raadslid binnen één week na deelname openbaar. Daarbij wordt ook openbaar gemaakt wie de kosten voor zijn rekening heeft genomen
2. De informatie is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 4.3

1. Een raadslid meldt de griffier de ondernomen buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente binnen één week na terugkeer in Nederland. Hij meldt in ieder geval het doel, de bestemming en de duur van de reis en wat daarvan de kosten waren.
2. De griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Toelichting

Artikel 4.1

In de gedragscode is uitgangspunt dat geschenken, faciliteiten en diensten niet worden geaccepteerd als hiermee de onafhankelijke positie van de het raadslid kan worden beïnvloed. Dat is in ieder geval aan de orde in onderhandelingsituaties. Is daarvan geen sprake dan kunnen om praktische redenen incidentele kleine geschenken (met een geschatte waarde van € 50 of minder) door het raadslid worden aanvaard, echter nooit op het huisadres. Duurdere geschenken worden niet aanvaard. Zij worden teruggestuurd of eigendom van de gemeente die zorgt voor een goede bestemming van het geschenk. In een openbaar register worden opgenomen welke geschenken van meer dan € 50 de gemeente heeft aanvaard en welke bestemming daaraan is gegeven.

Artikelen 4.2 en 4.3

Het gaat hier om excursies en evenementen die betrokkene als raadslid aanvaardt. Excursies en evenementen en buitenlandse reizen in de hoedanigheid van lid van een politieke partij vallen hier dus niet onder.

Paragraaf 5 Gebruik van voorzieningen van de gemeente

Wettelijk kader

Procedure van declaratie:

Er zijn voor raadsleden voorschriften opgenomen in de gemeentelijke verordening Rechtspositie over de wijze van declaratie (inclusief het overleggen van bewijsstukken) van vooruit betaalde (zakelijke) kosten en over rechtstreekse facturering van (zakelijke) kosten bij de gemeente.

Buitenlandse excursie of reis voor raadsleden:

De gemeenteraad kan een raadslid (of een delegatie van raadsleden) toestemming verlenen voor een excursie of een reis naar het buitenland. Die excursie/reis moet zijn georganiseerd door of vanwege de gemeente. De in redelijkheid gemaakte reis- en verblijfskosten komen voor rekening van de gemeente.

De gemeenteraad kan aan deze toestemming voorwaarden verbinden.

Artikel 5.1

1. Het bestuursorgaan richt de financiële en administratieve organisatie zodanig in dat er een getrouw beeld mogelijk is van de juistheid en rechtmatigheid van de uitgaven en hanteren heldere procedures over de wijze waarop functionele uitgaven rechtstreeks in rekening worden gebracht of kunnen worden gedeclareerd bij de gemeente.
2. Het raadslid verantwoordt zich over zijn gebruik van de voorzieningen volgens de in het kader van het eerste lid vastgestelde regels en procedures.

Artikel 5.2

Een raadslid declareert geen kosten die reeds op andere wijze worden vergoed.

Artikel 5.3

Gebruik van voorzieningen en eigendommen van de gemeente te eigen bate of ten bate van derden is niet toegestaan, tenzij hier andere afspraken over gemaakt zijn.

Toelichting

Artikel 5.1

Aan raadsleden worden rechtspositionele voorzieningen, vergoedingen en andere verstrekkingen geboden die een goed functioneren van de bestuurders mogelijk maken. Wat betreft de uitwerking van de principes van dit stelsel zou kunnen worden aangesloten bij de werkwijze in het Voorzieningenbesluit dat geldt voor ministers en staatssecretarissen:

- a. in beginsel worden voorzieningen en verstrekkingen in bruikleen ter beschikking gesteld;
- b. indien een voorziening of verstrekking niet in bruikleen ter beschikking kan worden gesteld, wordt de factuur direct ten laste van de begroting van het bestuursorgaan betaald;
- c. het vergoeden van voorzieningen en verstrekkingen achteraf door het indienen van declaraties, wordt tot een minimum beperkt;
- d. voorzieningen, verstrekkingen en declaraties worden maandelijks openbaar gemaakt op internet.

Uitgangspunt is hier dat zo weinig mogelijk uitgaven door de bestuurder zelf worden gedaan via zijn of haar privérekening. Geldstromen tussen de rekening van het bestuursorgaan en de persoonlijke rekening van de bestuurder maken een zwaardere controle op de uitgaven noodzakelijk. Het raadslid zal zich uiteraard nauwgezet moeten houden aan de regels en procedures die er met het oog hierop voor hem of haar gelden.

Artikel 5.3

Stelregel is dat privé gebruik van gemeentelijke voorzieningen niet is toegestaan.

Paragraaf 6 Uitvoering gedragscode

Artikel 6.1

De gemeenteraad bevordert de eenduidige interpretatie van de gedragscode. Ingeval van leemtes en onduidelijkheden in de gedragscode voorzien zij daarin.

Artikel 6.2

1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:
 - a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
 - b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
 - c. de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.
2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.

Toelichting

Artikel 6.1

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan en als zodanig verantwoordelijk voor de inhoud van de gedragscode, voor een eenduidige interpretatie daarvan en voor wijziging/aanvulling daarvan bij onduidelijkheden of leemtes.

Artikel 6.2

De Gemeentewet verplicht de gemeenteraad om voor zichzelf en voor de bestuurders een gedragscode vast te stellen.

Aanvullend op de wettelijke regels die gelden voor politieke ambtsdragers, bevat de gedragscode een aantal materiële normen waaraan de politieke ambtsdragers zich committeren. De burgemeester krijgt de wettelijke taak om de bestuurlijke integriteit van zijn gemeente te bevorderen. Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de portefeuille 'integriteit' duidelijk belegd. De wettelijke bepalingen bieden de ruimte om naar gelang de situatie handelend op te treden, waarbij niet alleen gedacht moet worden aan het optreden bij incidenten.

Belangrijk onderdeel is ook de preventie: ervoor te zorgen dat integriteit en integriteitsbewustzijn in de bestuurlijke gremia een plek krijgen en daarbij afspraken te maken over een regelmatige bespreking van het thema integriteit, zowel met de volksvertegenwoordiging als binnen het bestuur. De burgemeester hoeft hier niet alleen voor te staan. Een daartoe aangewezen contactpersoon of vertrouwenspersoon, bijvoorbeeld de griffier, kan hier in relatie tot de gemeenteraad eveneens een belangrijke rol in spelen.

Tot slot maakt de gemeenteraad met de burgemeester nadere afspraken over de werkwijze die wordt gevolgd ingeval zich een incident of een vermoeden van een integriteitschending voordoet. Dat geeft houvast en rust op het moment dat er gehandeld dient te worden. Al deze procedurele afspraken zijn onderdeel van de gedragscode. De onderwerpen, genoemd in artikel 6.2, eerste lid, zijn niet uitputtend.

Gedragcode Integriteit burgemeester en wethouders in de gemeente Leeuwarden 2023

De raad van de gemeente Leeuwarden;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van

Gelet op de artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, van de Gemeentewet;

Gezien het advies van het presidium van de gemeenteraad;

Besluiten vast te stellen de Gedragcode Integriteit Burgemeester en Wethouders van Leeuwarden 2023

Alle verwijzingen naar artikelen nog controleren!

Inleiding

Deze inleiding maakt integraal onderdeel uit van deze gedragscode. Goed bestuur is integer bestuur. Daarmee is integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers, maar een gezamenlijk belang dat de hele organisatie en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat. De gedragscode richt zich daarom zowel tot de individuele politieke ambtsdragers als tot de bestuursorganen. Ons democratische systeem en de democratische processen kunnen niet zonder integer functionerende organen en functionarissen.

Integriteit van politieke ambtsdragers verwijst naar de zorgvuldigheid die politieke ambtsdragers moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Dat betekent de verantwoordelijkheid nemen die met de functie samenhangt en bereid zijn verantwoording af te leggen, aan collega-bestuurders en/of (leden van) de volksvertegenwoordiging en bovenal aan de burger. In de democratische rechtsstaat dient eenieder zich te houden aan de wetten en regels die op democratische wijze zijn vastgesteld. Dat geldt zeker voor de politieke ambtsdragers die (mede)verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming van die wetten en regels. Zonder dat zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat worden ondermijnd en het draagvlak voor de naleving van de wetten en regels verdwijnen.

Vertrekpunt voor de politieke ambtsdrager is dan ook de eed of gelofte die de politieke ambtsdrager bij de ambtsaanvaarding aflegt. Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang. De volksvertegenwoordiging stelt zowel voor de eigen leden als voor de dagelijkse bestuurders (voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur) een gedragscode vast. Dat is zo vastgelegd in de Gemeentewet. De gedragscode is richtsnoer voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en heeft tot doel hen te ondersteunen bij de invulling van hun verantwoordelijkheid voor de integriteit van het openbaar bestuur.

Voor de twee groepen van politieke ambtsdragers (volksvertegenwoordigers en dagelijkse bestuurders) is er een afzonderlijke gedragscode. Onderhavige gedragscode heeft betrekking op de dagelijkse bestuurders: de burgemeester en de wethouders. Veel bepalingen zijn voor dagelijkse

bestuurders en volksvertegenwoordigers gelijk. Er zijn ook verschillen. Die hebben te maken met de staatsrechtelijke posities en met de voor hen geldende wettelijke (integriteits)regels.

De gemeenteraad is een politiek orgaan. In de volksvertegenwoordigingen worden specifieke of (partij-) politieke belangen ingebracht voor het algemeen belang van de gemeente. Volksvertegenwoordigers krijgen het mandaat van hun kiezers en de gedragscode dient de vervulling van het kiezersmandaat te ondersteunen. Het handelen van het dagelijks bestuur en van de bestuurders staat ten dienste van de gemeente. De ambtsdragers aan wie en de organen waaraan het dagelijks bestuur is opgedragen, zijn over hun bestuurlijke handelen en over hun functioneren verantwoording schuldig aan de volksvertegenwoordigende organen.

Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van politieke ambtsdragers evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies.

Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Een gedragscode heeft dus niet de juridische status van een algemeen verbindend voorschrift zoals een gemeentelijke verordening waaruit rechten en verplichtingen voortvloeien. Er is sprake van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de politieke ambtsdragers zelf. In dit licht moeten de regels in de code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De bestuurders kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben. De gedragscode beiden politieke ambtsdragers een handvat om andere politieke ambtsdragers aan te spreken op hun gedrag en hieruit wellicht (politieke) consequenties te trekken.

Integriteit is een thema dat betekenis krijgt in het handelen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is slechts een dode letter. Daarom moet het handelen van politieke ambtsdragers regelmatig onderwerp van gesprek zijn, juist ook onderling, en ook daarbij geeft de gedragscode ondersteuning. De code en de voorgestelde registraties zijn instrumenten. Integriteit is uiteindelijk niet in regels te vangen. In de woorden van de schrijver C.S. Lewis gaat het om 'doing the right thing, even when no one is watching'. Integer handelen kan alleen in een cultuur en organisatie waar ook de andere waarden van goed bestuur worden nagestreefd.

Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang, met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van belang. In de omgang met burgers, ambtenaren, externe partijen en andere politieke ambtsdragers wordt van een politieke ambtsdrager correct, fatsoenlijk, en respectvol gedrag verwacht dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag zoals hinderlijk gedrag, intimidatie, dubbelzinnige opmerkingen, handtastelijkheden, agressie, pesten en discriminatie.

Politieke ambtsdragers opereren vaak in diverse (boven)lokale netwerken. Deze netwerken dragen bij aan het geworteld zijn van de politieke ambtsdrager. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor het risico dat politieke ambtsdragers vanuit het gevoel van sympathie en loyaliteit, de belangen van de eigen

netwerken vooropstellen ten koste van het algemeen belang. De schijn van oneigenlijke beïnvloeding kan snel gewekt zijn. Dit maakt duidelijk dat het nadenken over de eigen integriteit verder gaat dan het beoordelen van individuele handelingen. Het vraagt ook dat politieke ambtsdragers zich bewust zijn dat zij altijd verbonden zijn met professionele en persoonlijke netwerken. En dat deze netwerken 'onbewust' een invloed kunnen hebben op de keuzes en acties van de politieke ambtsdrager, die mogelijk tot een schending leiden.

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Wettelijke grondslag

De gemeenteraad stelt een gedragscode vast voor de voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur (artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, Gemeentewet).

Artikel 1.1

Deze gedragscode geldt voor de burgemeester en voor de wethouders, maar richt zich ook tot de bestuursorganen.

Artikel 1.2

De gedragscode is openbaar en via internet beschikbaar.

Paragraaf 2 Voorkomen van belangenverstrengeling

Wettelijke grondslag

Afleggen eed of belofte artikelen 41a en 65 Gemeentewet.

Alvorens zijn functie te kunnen uitoefenen legt de bestuurder de volgende eed (verklaring en belofte) af: "Ik zweer (verklaar) dat ik om tot het ambt benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten uit het ambt naar eer en geweten zal vervullen."

Gelet op artikel 14, tweede lid van de Gemeentewet bestaat de mogelijkheid om de eed of belofte in het Fries af te leggen.

Artikel 2.1

Een bestuurder neemt niet deel aan **de beraadslaging en stemming** over:

1. een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken;
2. de vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan hij rekenplichtig is of tot welks bestuur hij hoort (artikel 58 jo artikel 28 Gemeentewet).

3. Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden (artikel 2:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht).

Artikel 2.2

1. Verboden overeenkomsten/handelingen: bestuurders mogen in geschillen, waar de gemeente (bestuur) partij is, niet als advocaat, adviseur of gemachtigde werkzaam zijn. Zij mogen bepaalde overeenkomsten, waar de gemeente bij betrokken is, niet rechtstreeks of middellijk aangaan. Van verboden overeenkomsten kan ontheffing worden verleend. (artikelen 41c, eerste lid, en 69, eerste lid, jo artikel 15, eerste en tweede lid, Gemeentewet).
2. Onverenigbaarheid van functies: het zijn van een bestuurder sluit het hebben van een aantal andere functies uit (artikelen 36b en 68 Gemeentewet).
3. Op overtreding van de incompatibiliteitsregeling staat uiteindelijk de sanctie van ontslag (artikelen 46, tweede lid, en 47 Gemeentewet).
4. Vervulling nevenfuncties: voor bestuurders is bepaald dat zij geen nevenfuncties hebben die ongewenst zijn met het oog op een goede vervulling van hun ambt. Voor burgemeesters is daaraan toegevoegd dat zij evenmin nevenfuncties hebben die ongewenst zijn met het oog op de handhaving van hun onpartijdigheid en onafhankelijkheid of van het vertrouwen daarin. Bestuurders melden het voornemen tot aanvaarding van de nevenfunctie aan de volksvertegenwoordiging. Voor de burgemeester geldt deze meldverplichting niet voor ambtshalve nevenfuncties (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
5. Openbaarmaking nevenfuncties: De openbaarmaking geschiedt zowel op elektronische wijze als door terinzagelegging op het stadskantoor, Oldehoofsterkerkhof (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
6. Openbaarmaking inkomsten nevenfuncties: fulltime bestuurders maken hun inkomsten uit nevenfuncties openbaar. De openbaarmaking geschiedt op elektronische wijze, uiterlijk 1 april na het jaar waarin de inkomsten zijn genoten (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
7. Verrekening inkomsten nevenfuncties: bestuurders mogen geen vergoedingen ontvangen voor ambtshalve nevenfuncties; die worden in de gemeentekas gestort. Voor fulltime bestuurders is geregeld dat de inkomsten uit andere nevenfuncties voor een deel worden verrekend, volgens dezelfde verrekenings-systematiek als voor leden van de Tweede Kamer (artikelen 44 en 66 Gemeentewet).

Artikel 2.2.1

1. De burgemeester levert de gemeentesecretaris de informatie aan over de nevenfuncties die openbaar gemaakt moeten worden, bij aanvang van het ambt. Als gaande het lidmaatschap een nieuwe nevenfunctie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot een bestaande nevenfunctie wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de gemeentesecretaris.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de nevenfunctie;
 - b. de organisatie voor wie de nevenfunctie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het ambt,

- d. of de nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is en indien bezoldigd wat de inkomsten daaruit zijn.
3. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 2.2.2

1. De wethouder levert de gemeentesecretaris de informatie aan over de nevenfuncties die openbaar gemaakt moeten worden bij aanvang van het ambt. Als gaande de uitoefening van het ambt een nieuwe nevenfunctie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot bestaande nevenfuncties wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de gemeentesecretaris.
2. De informatie betreft in ieder geval de omschrijving van de nevenfunctie, de organisatie voor wie de nevenfunctie wordt verricht, of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het ambt, of de nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is en indien bezoldigd – voor zover deze openbaar gemaakt moeten worden - wat de inkomsten daaruit zijn.
3. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 2.3

1. De burgemeester en de wethouder handelen in de uitoefening van hun ambt niet zodanig dat zij vooruitlopen op een functie na aftreden.
2. De wethouder bespreekt het voornemen tot tussentijdse aanvaarding van een functie na aftreden, met de burgemeester.
3. De burgemeester bespreekt de tussentijdse aanvaarding van een functie met de commissaris van de Koning, de commissaris van de Koning bespreekt een dergelijke situatie met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 2.4

1. Het college van burgemeester en wethouders sluit de burgemeester en een wethouder gedurende een jaar na aftreden uit van het tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente.
2. De uitsluiting geldt niet bij aanvaarding van een dienstbetrekking bij de gemeente waar men burgemeester onderscheidenlijk wethouder was. Voor werving, selectie en indiensttreding bij de gemeente zijn de voor het ambtelijk personeel geldende regels ter zake van overeenkomstige toepassing.

Artikel 2.5

1. Burgemeester en wethouders draagt de burgemeester en een wethouder niet eerder dan een jaar na aftreden voor als kandidaat voor benoeming tot commissaris dan wel bestuurslid van een verbonden partij.
2. Onder verbonden partij wordt verstaan hetgeen hieronder wordt verstaan in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Toelichting

Artikelen 2.2.1 en 2.2.2

Zoals uit het opgenomen wettelijk kader blijkt, zijn er enkele verschillen in de wetgeving t.a.v. de openbaarmaking van (inkomsten uit) nevenfuncties tussen de burgemeester enerzijds en wethouders anderzijds. De nadere invulling daarvan in 2.2.1 en 2.2.2 is in lijn hiermee dan ook niet exact gelijk. De bepalingen betreffen een uitwerking van de wettelijke verplichting om nevenfuncties openbaar te maken. De openbaarmaking geschiedt zowel op elektronische wijze als door ter inzagelegging op het stadskantoor. De ambtsdrager is zelf verantwoordelijk voor de tijdige aanlevering van de informatie en voor de actualiteit daarvan.

Artikelen 2.4 en 2.5

In deze bepalingen is de zogenaamde 'draaideurconstructie' geregeld. De draaideurconstructie geldt niet bij aanvaarding van het raadslidmaatschap. In 2.4 gedurende 1 jaar na aftreden de uitsluiting van betaalde werkzaamheden ten behoeve van de gemeente en in 2.5 de uitsluiting van benoeming als commissaris of bestuurslid van een 'verbonden partij', ofwel, kort samengevat, van een organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Hiermee wordt mogelijke vriendjespolitiek voorkomen en het risico op verstrengeling van persoonlijke en functionele belangen vermeden.

Het begrip 'verbonden partij' is ontleend aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Daarin staat dat een verbonden partij een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie is waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Een financieel belang wordt gedefinieerd als een aan de betrokken organisatie ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien die organisatie failliet gaat, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de organisatie haar verplichtingen niet nakomt.

Aanvaarding van een dienstbetrekking bij de voormalige gemeente is niet uitgesloten. Dat kan van belang zijn in het kader van de re-integratie van de voormalige bestuurder en ter voorkoming van uitkeringslasten voor de gemeente. Uiteraard dienen daarbij de regels van werving en selectie en aanstelling te gelden die er voor iedereen zijn die bij de gemeente gaat solliciteren. De draaideurconstructie geldt natuurlijk niet bij aanvaarding van het raadslidmaatschap.

In het eerste jaar na aftreden kunnen in elk geval oud-bestuurders niet worden aangetrokken om tegen beloning activiteiten voor de eigen gemeente te verrichten. Na één jaar verdient het aanbeveling om bij opdrachtverlening de gebruikelijke aanbestedingsvereisten met meerdere offertes te hanteren als een voormalige bestuurder of een relatie van de huidige bestuurders meedingt naar een opdracht.

Het bepaalde in artikel 2.3, eerste lid, (vooruitlopen op een nieuwe functie na aftreden) geldt uiteraard evenzeer voor een functie bij de voormalige gemeente.

Paragraaf 3 Informatie

Wettelijk kader

Informatieplicht

Burgemeester en wethouders en elk van zijn leden zijn verplicht alle inlichtingen te geven die de volksvertegenwoordiging nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Het betreft zowel een actieve als een passieve informatieplicht. Ook als individuele volksvertegenwoordigers informatie vragen zal die informatie aan de volksvertegenwoordiging moeten worden verstrekt. De informatie kan alleen worden geweigerd als die in strijd is met het openbaar belang (artikelen 169 en 180 Gemeentewet).

Het Reglement van Orde voor de gemeenteraad kan bepalingen bevatten die betrekking hebben op informatieverstrekking en de omgang met informatie.

Geheimhouding

- Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit (artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).
- Burgemeester en wethouders kunnen op grond van een belang, genoemd in artikel 10 van de Wet open overheid, geheimhouding opleggen. Ook de burgemeester heeft die bevoegdheid. De geheimhoudingsplicht moet worden bevestigd door de volksvertegenwoordiging, als het stukken betreft die met de volksvertegenwoordiging worden gedeeld. Ook de gemeenteraad onderscheidenlijk (de voorzitter van) een commissie kan geheimhouding opleggen (artikelen 25, 55 en 86 Gemeentewet).
- De geheimhouding duurt voort totdat deze wordt opgeheven door het orgaan dat de geheimhouding oplegde, of - indien het aan de volksvertegenwoordiging is overlegd – de volksvertegenwoordiging de geheimhouding opheft.
- Het schenden van de geheimhoudingsplicht is een misdrijf (artikel 272 Wetboek van Strafrecht).

Artikel 3.1

De burgemeester respectievelijk de wethouder zorgt ervoor dat vertrouwelijke en geheime informatie waarover hij beschikt veilig wordt bewaard.

Artikel 3.2

De burgemeester respectievelijk de wethouder maakt niet ten eigen bate of ten bate van derden gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen niet openbare informatie.

Toelichting

Artikel 3.1

Het is belangrijk de juiste maatregelen te treffen om te voorkomen dat onbevoegden vertrouwelijke en/of geheime gegevens kunnen bezitten, raadplegen of beschadigen. Daarbij moet in de digitale

setting worden gedacht aan de beveiliging van de computer, smartphones e.d. met wachtwoorden en het niet onbeheerd achterlaten van USB-sticks met vertrouwelijke/geheime informatie.

Paragraaf 4 Omgang met geschenken en uitnodigingen

Wettelijk kader

Afleggen eed of belofte

De eed of belofte die op grond van de artikelen 41a en 65 van de Gemeentewet moet worden afgelegd heeft onder meer betrekking op het geven, aannemen of beloven van giften, gunsten of geschenken. Zie voor de wetstekst inzake de eed of belofte het wettelijk kader onder 2 voor de bepalingen ter voorkoming van belangenverstrengeling.

Artikel 4.1

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder accepteert en biedt geen geschenken, faciliteiten en diensten als zijn onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed.
2. Onverminderd het eerste lid kan de burgemeester respectievelijk de wethouder incidentele geschenken die een geschatte waarde van ten hoogste € 50 vertegenwoordigen behouden.
3. Geschenken die de burgemeester respectievelijk de wethouder uit hoofde van zijn ambt ontvangt en die een geschatte waarde van meer dan € 50 vertegenwoordigen worden, als zij niet worden teruggestuurd, eigendom van de gemeente.
4. De gemeentesecretaris legt een register aan van de geschenken met een geschatte waarde van meer dan € 50. In het register is aangegeven welke bestemming de gemeente hieraan heeft gegeven. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.
5. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen.

Artikel 4.2

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder accepteert geen lunches, diners, recepties en andere uitnodigingen die door anderen betaald of georganiseerd worden, tenzij dat behoort tot de uitoefening van de functie en de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel.
2. Bij twijfel legt de burgemeester respectievelijk de wethouder de uitnodiging ter bespreking voor aan burgemeester en wethouders.

Artikel 4.3

1. Invitaties voor excursies, evenementen en buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente legt de burgemeester respectievelijk de wethouder vooraf ter bespreking voor aan burgemeester en wethouders.
2. De burgemeester, onderscheidenlijk de wethouder maakt de excursies en evenementen die men heeft aanvaard openbaar binnen één week nadat de excursie, onderscheidenlijk het evenement heeft plaatsgevonden. Daarbij wordt ook openbaar gemaakt wie deze kosten voor zijn rekening heeft genomen.
3. De informatie is via internet beschikbaar.

4. De informatie over buitenlandse reizen voor rekening van derden wordt binnen één week na terugkeer in Nederland opgenomen in het register, bedoeld in artikel 5.3, tweede lid.

Toelichting

Artikel 4.1

In de gedragscode is uitgangspunt dat geschenken, faciliteiten en diensten niet worden geaccepteerd als hiermee de onafhankelijke positie van de bestuurder kan worden beïnvloed. Dat is in ieder geval aan de orde in onderhandelingsituaties. Is daarvan geen sprake dan kunnen om praktische redenen incidentele kleine geschenken (met een geschatte waarde van € 50 of minder) door de bestuurder worden aanvaard, echter nooit op het huisadres. Er zijn omstandigheden denkbaar waar elk geschenk, ongeacht de waarde, onacceptabel is. Duurdere geschenken worden niet aanvaard. Zij worden teruggestuurd of eigendom van de gemeente die zorgt voor een goede bestemming van het geschenk. In een openbaar register worden opgenomen welke geschenken van meer dan € 50 de gemeente heeft aanvaard en welke bestemming daaraan is gegeven.

Artikel 4.2

Dit geldt ook als het gaat om werkbezoeken.

Artikel 4.3

Het gaat hier om excursies en evenementen die betrokkene als burgemeester, onderscheidenlijk als wethouder aanvaardt. Excursies en evenementen in de hoedanigheid van lid van een politieke partij vallen hier dus niet onder. Bij de artikelen 4.2 en 4.3. dienen eveneens als afwegingskader de motieven van de uitnodigende partij beoordeeld te worden. Het kan en mag er niet om gaan de onafhankelijke positie van de bestuurders te beïnvloeden.

Paragraaf 5 Gebruik van voorzieningen van de gemeente

Wettelijk kader

Geen andere inkomsten: Een bestuurder geniet geen andere vergoedingen ten laste van de gemeente dan die bij of krachtens wet toegestaan zijn (artikelen 44 en 66 Gemeentewet).

Procedure van declaratie:

Er zijn voor wethouders voorschriften opgenomen in de gemeentelijke verordening over de wijze van declaratie (inclusief het overleggen van bewijsstukken) van vooruit betaalde (zakelijke) kosten en over rechtstreekse facturering van (zakelijke) kosten bij de gemeente.

Buitenlandse dienstreis voor wethouders: Als de wethouder in het gemeentelijk belang een reis buiten Nederland maakt, worden de in redelijkheid gemaakte noodzakelijke reis- en verblijfkosten vergoed. Voor een reis in het gemeentelijk belang buiten Nederland, niet zijnde een reis naar een Europese instelling, is vooraf toestemming van burgemeester en wethouders vereist.

De gemeenteraad kan aan deze toestemming voorwaarden verbinden.

Artikel 5.1

1. Het bestuursorgaan richt de financiële en administratieve organisatie zodanig in dat er een getrouw beeld mogelijk is van de juistheid en rechtmatigheid van de uitgaven en hanteren heldere procedures over de wijze waarop functionele uitgaven rechtstreeks in rekening worden gebracht of kunnen worden gedeclareerd bij de gemeente.
2. De burgemeester en de wethouder verantwoordt zich over zijn gebruik van de voorzieningen volgens de in het kader van het eerste lid vastgestelde regels en procedures.

Artikel 5.2

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder meldt het voornemen tot een buitenlandse dienstreis of een uitnodiging daartoe aan burgemeester en wethouders. Hij verschaft daarbij informatie over het doel en de duur van de reis, de bijbehorende beleidsoverwegingen, de samenstelling van het gezelschap dat meereist, de geraamde kosten en de wijze waarop van de reis verslag wordt gedaan.
2. De burgemeester onderscheidenlijk de wethouder meldt daarbij tevens als hij voornemens is om de buitenlandse reis voor privédoeleinden te verlengen. De extra kosten van de verlenging komen daarbij volledig voor eigen rekening.
3. Burgemeester en wethouders betreft alle aspecten in de besluitvorming en informeert de gemeenteraad zo spoedig mogelijk over het genomen besluit.

Artikel 5.3

1. De burgemeester respectievelijk een wethouder legt verantwoording af over afgelegde buitenlandse dienstreizen. Hij maakt in ieder geval openbaar wat het doel, de bestemming en de duur van de buitenlandse dienstreis is geweest en wat daarvan de kosten waren voor de gemeente.
2. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 5.4

Voor de toepassing van de artikelen 5.2 en 5.3 wordt onder buitenlandse dienstreis niet verstaan een dienstreis naar een Europese instelling.

Artikel 5.5

De burgemeester respectievelijk een wethouder declareert geen kosten die reeds op andere wijze worden vergoed.

Artikel 5.6

Gebruik van voorzieningen en eigendommen van de gemeente ten eigen bate of ten bate van derden is niet toegestaan, tenzij hier andere afspraken over gemaakt zijn.

Toelichting

Artikel 5.1

Aan bestuurders worden rechtspositionele voorzieningen, vergoedingen en andere verstrekkingen geboden die een goed functioneren van de bestuurders mogelijk maken. Wat betreft de uitwerking van de principes van dit stelsel zou kunnen worden aangesloten bij de werkwijze in het Voorzieningenbesluit dat geldt voor ministers en staatssecretarissen:

- a. in beginsel worden voorzieningen en verstrekkingen in bruikleen ter beschikking gesteld;
- b. indien een voorziening of verstrekking niet in bruikleen ter beschikking kan worden gesteld, wordt de factuur direct ten laste van de begroting van het bestuursorgaan betaald;
- c. het vergoeden van voorzieningen en verstrekkingen achteraf door het indienen van declaraties, wordt tot een minimum beperkt;
- d. voorzieningen, verstrekkingen en declaraties worden maandelijks openbaar gemaakt op internet.

Uitgangspunt is hier dat zo weinig mogelijk uitgaven door de bestuurder zelf worden gedaan via zijn of haar privérekening. Geldstromen tussen de rekening van het bestuursorgaan en de persoonlijke rekening van de bestuurder maken een zwaardere controle op de uitgaven noodzakelijk. De bestuurder zal zich uiteraard nauwgezet moeten houden aan de regels en procedures die er met het oog hierop voor hem/haar gelden.

Artikelen 5.2 en 5.3

Uitgangspunten zijn hier eigen verantwoordelijkheid, transparantie en bereidheid om verantwoording af te leggen. De beoordeling van de noodzaak van de buitenlandse dienstreis ligt uiteindelijk bij burgemeester en wethouders.

Ingevolge artikel 5.4 gelden de bepalingen van de artikelen 5.2 en 5.3 niet voor de meer reguliere (buitenlandse) dienstreizen naar een Europese instelling in het buitenland. Voor dergelijke (buitenlandse) reizen vormen deze bepalingen wel een belangrijke richtsnoer.

Buitenlandse reizen die worden gemaakt ten behoeve van de politieke partij zijn geen 'dienstreizen' vallen dus niet onder de artikelen 5.2 en 5.3 en komen niet ten laste van de gemeente.

Artikel 5.6

Stelregel is dat privé gebruik van gemeentelijke voorzieningen niet is toegestaan. Wel hebben organisaties mogelijk een specifieke regeling die privégebruik van bedrijfsmiddelen reguleert, zoals privégebruik van bedrijfsmiddelen.

Paragraaf 6 Uitvoering gedragscode

Artikel 6.1

De gemeenteraad bevordert de eenduidige interpretatie van de gedragscode. Ingeval van leemtes en onduidelijkheden in de gedragscode voorzien zij daarin.

Artikel 6.2

1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:

- a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
- b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
- c. de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.

2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.

Toelichting

Artikel 6.1

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan en als zodanig verantwoordelijk voor de inhoud van de gedragscode, voor een eenduidige interpretatie daarvan en voor wijziging/aanvulling daarvan bij onduidelijkheden of leemtes.

Artikel 6.2

De Gemeentewet verplicht de gemeenteraad om voor zichzelf en voor de bestuurders een gedragscode vast te stellen. Aanvullend op de wettelijke regels die gelden voor politieke ambtsdragers, bevat de gedragscode een aantal materiële normen waaraan de politieke ambtsdragers zich committeren.

De burgemeester krijgt de wettelijke taak om de bestuurlijke integriteit van zijn gemeente te bevorderen (artikel 170 lid 2 Gemeentewet). Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de portefeuille 'integriteit' duidelijk belegd. De wettelijke bepalingen bieden de ruimte om naar gelang de situatie handelend op te treden, waarbij niet alleen gedacht moet worden aan het optreden bij incidenten.

Belangrijk onderdeel is ook de preventie: ervoor te zorgen dat integriteit en integriteitsbewustzijn in de bestuurlijke gremia een plek krijgen en daarbij afspraken te maken over een regelmatige bespreking van het thema integriteit, zowel met de volksvertegenwoordiging als binnen het bestuur. De burgemeester hoeft hier niet alleen voor te staan. Een daartoe aangewezen contactpersoon of vertrouwenspersoon bijvoorbeeld de gemeentesecretaris kan hier in relatie tot de gemeenteraad eveneens een belangrijke rol in spelen.

Tot slot maakt de gemeenteraad met de burgemeester nadere afspraken over de werkwijze die wordt gevolgd ingeval zich een incident of een vermoeden van een integriteitsschending voordoet. Dat geeft houvast en rust op het moment dat er gehandeld dient te worden. Deze procedurele afspraken zijn onderdeel van de gedragscode. De onderwerpen, genoemd in artikel 6.2, eerste lid, zijn niet uitputtend.

Van: [redacted]@eindhoven.nl>
Verzonden: donderdag 12 oktober 2023 16:47
Aan: Heide van der, Frans
Onderwerp: FW: Gedragscodes en procesafspraken
Bijlagen: Gedragscode_raads-_en_commissieleden.pdf;
Gedragscode_burgemeester_gemeente_Eindhoven_december_2020.pdf;
Gedragscode_wethouders_gemeente_Eindhoven_december_2020.pdf;
Procesafspraken_over_de_handhaving_van_de_integriteit_van_het_gemeentebestuur.pdf

Van: Willem van der Meer <willem.vd.meer@eindhoven.nl>
Verzonden: donderdag 12 oktober 2023 16:29
Aan: Jorrit Jongbloed <jorrit.jongbloed@eindhoven.nl>
Onderwerp: Gedragscodes en procesafspraken

Hoi Jorrit,

Zie de bijlage.

Met vriendelijke groet,

Willem van der Meer | Plaatsvervangend griffier / Raadsadviseur | Gemeente Eindhoven
Postbus 90.150, 5600 RB Eindhoven | T: 06 38 55 67 96 | E: willem.vd.meer@eindhoven.nl

GEDRAGSCODE RAADS- EN COMMISSIELEDEN GEMEENTE EINDHOVEN

**Regels over de zuiverheid
van de besluitvorming**

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Inleiding	6
1. Regels rond (schijn van) belangenverstremgeling	10
Praktijkvoorbeelden	14
2. Regels rond (schijn van) corruptie	20
Praktijkvoorbeelden	23
3. Regels rond het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen	28
Praktijkvoorbeelden	31
4. Regels rond informatie	32
Praktijkvoorbeelden	35
5. Regels rond de onderlinge omgang en de gang van zaken tijdens de vergaderingen	38
Praktijkvoorbeelden	40
6. Regels rond de vaststelling en de handhaving van de gedragscode	42
Praktijkvoorbeeld	45
Bijlagen	
1. Verwijzingen naar de wet per artikel uit de gedragscode	46
2. Specifiek uitgesloten combinaties van functies	49
3. Specifiek verboden overeenkomsten / handelingen	51
4. Enkele formele sancties	52
5. Relevante regelgeving gemeente Eindhoven	53

Inwerkingtreding

Deze gedragscode is vastgesteld door de gemeenteraad op 15 december 2020.

Deze gedragscode treedt in werking op 1 januari 2021. De Gedragscode politieke ambtsdragers gemeente Eindhoven 2012 komt per 1 januari 2021 te vervallen.

VOORWOORD

Als politieke ambtsdrager hebben we een mooi vak. We dragen de eer en ook de verantwoordelijkheid om voor, maar nog meer met inwoners en ondernemers te werken aan de aantrekkelijke stad die we willen zijn voor iedereen. Dat iedereen hier veilig en plezierig kan wonen, werken en leven in de verschillende buurten die onze stad rijk is. Onze regio, met Eindhoven als centrumstad, levert een grote bijdrage aan de Nederlandse economie én aan belangrijke maatschappelijke vraagstukken over veiligheid, zorg en gezondheid, mobiliteit en duurzaamheid. Eén van pijlers onder dat succes is de manier waarop we in onze regio met elkaar samenwerken; bedrijven, kennisinstellingen, overheden. Allemaal leveren we onze bijdrage in het Brainport-netwerk. Met ons werk hebben we invloed op de welvaart, het welzijn en de veiligheid van Eindhovenaren.

Als politieke ambtsdrager voor de gemeente Eindhoven leggen we verantwoording af over wat we doen voor de stad, de publieke taak. En dat is logisch, want behalve dat we samenwerken met allerlei partners, hebben als overheid nu eenmaal ook het monopolie op het uitvoeren van bepaalde wettelijke regelingen. Waar vaak veel geld mee gemoed is en waarbij mensen afhankelijk zijn van de informatie die wij daarvoor bewaren en verstrekken. Persoonsgegevens bijvoorbeeld. De stad moet erop kunnen vertrouwen dat we hiermee zorgvuldig omgaan.

De manier waarop wij ons werk uitvoeren ligt bovendien steeds meer onder een vergrootglas. Transparantie over ons handelen, onze positie in netwerken, uitingen op social media...het vraagt van ons om kritisch te blijven over wat we doen en voor wie. Niet alleen ter verantwoording aan de inwoners van Eindhoven, maar ook ter bescherming van onszelf tegen oneigenlijke/ ondemocratische druk en ter bescherming van de kwaliteit en het vertrouwen in het lokaal bestuur.

De wetgever heeft hier ook oog voor: diverse wet- en regelgeving stelt kaders voor ons handelen. Deze hebben we vertaald in voorliggende gedragscode. Deze code biedt ons een richtlijn voor ons handelen, situaties zullen op zichzelf beoordeeld moeten worden, zeker in de complexiteit en vraagstukken waar we dagelijks mee bezig zijn. Bij twijfels biedt deze code een handreiking om met elkaar in gesprek te gaan: met een warm hart en een koel hoofd.

John (J.A.) Jorritsma
Burgemeester van Eindhoven

INLEIDING

Het belang van integriteit

Een goed functionerend lokaal bestuur vraagt om vertrouwenwekkende en gezaghebbende volksvertegenwoordigers en bestuurders. Personen die in al hun handelen de kwaliteit van het openbaar bestuur en het dienen van het algemeen belang vooropstellen. Integriteit van het openbaar bestuur is daarvoor een belangrijke voorwaarde. Integriteit van politieke ambtsdragers houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen.

Het Nederlands lokaal bestuur kent een hoog niveau van integriteit in vergelijking met andere landen. Natuurlijk zijn er ook in Nederland incidenten. Niet zelden ligt de kern van dergelijke incidenten in onwetendheid of onoplettendheid. Wij vragen van onze volksvertegenwoordigers dat ze weten wat er speelt in de samenleving. Zij opereren dan ook vaak in diverse (boven)lokale netwerken. Deze dragen bij aan het geworteld zijn van de volksvertegenwoordiger. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor het risico dat volksvertegenwoordigers vanuit het gevoel van sympathie en loyaliteit, de belangen van de eigen netwerken vooropstellen ten koste van het algemeen belang. De schijn van oneigenlijke beïnvloeding kan snel gewekt zijn. Dit maakt duidelijk dat het nadenken over de eigen integriteit verder gaat dan het beoordelen van individuele handelingen. Het vraagt ook dat volksvertegenwoordigers zich bewust zijn dat zij altijd verbonden zijn met professionele en persoonlijke netwerken. En dat deze netwerken 'onbewust' een invloed kunnen hebben op de keuzes en acties van de volksvertegenwoordiger, die mogelijk tot een schending leiden. Dit risico van 'netwerkcorruptie' kan de integriteit en de kwaliteit van het lokaal bestuur onder druk zetten.

Maar ook maatschappelijke ontwikkelingen kunnen de integriteit onder druk zetten. De rolopvatting van de politieke ambtsdrager verandert en de verwachtingen van volksvertegenwoordigers worden bijgesteld. Zo zien we raadsleden steeds vaker worstelen met de ombudsfunctie, bestuurders vestrengeld raken in de complexe samenwerkingsverbanden waarin lokale besturen opereren en burgemeesters zelf doelwit worden als 'hoeder' van de integriteit of in de strijd tegen ondermijning.

Incidenten worden in Nederland veelal breed uitgemeten in de pers, of steeds vaker, mede door raadsleden of bestuurders, via sociale media. Hierdoor komt het vertrouwen in en de geloofwaardigheid van het lokaal bestuur onder druk te staan.

Doel gedragscode

Deze gedragscode heeft als doel de politieke ambtsdrager weerbaarder te maken in de huidige politieke context. Dit doet de code in eerste instantie door in heldere taal duidelijkheid te geven over wat de wet van hen verlangt, zodat raadsleden, wethouders en burgemeester beschermd zijn tegen onnodige misstappen. De code biedt daarmee ook de basis voor het onderlinge gesprek over integriteit. Integriteit krijgt uiteindelijk pas betekenis in het handelen. De gedragscode biedt bovendien een basis om op zorgvuldige wijze op te kunnen treden tegen (mogelijke) schendingen. Het stelt namelijk de voorwaarden vast waaraan het handelen van politieke ambtsdragers minimaal moet voldoen. Een schending van de gedragscode is een schending van de zuiverheid van de politieke en bestuurlijke besluitvorming.

Kortom, de voorliggende gedragscode heeft een aantal kenmerken:

- ontlast de morele oordeelsvorming van individuen;
- stelt de norm;
- definieert specifieke handelingen als schendingen;
- maakt zorgvuldig optreden tegen schendingen mogelijk.

Afspraken over hoe te handelen in geval van een vermoeden van een schending van de regels uit deze gedragscode zijn apart vastgelegd in de procesafspraken over de handhaving van de integriteit in de politiek, zoals overeengekomen tussen raadsleden, wethouders en de burgemeester van Eindhoven.

Deze gedragscode

Op vier plekken is de code strenger dan de wet:

- deze code verplicht raadsleden ertoe niet alleen belangenverstrengeling en corruptie te voorkomen, maar ook de schijn daarvan tegen te gaan waar dat kan;
- deze code draagt raadsleden ertoe op hun financiële belangen bekend te maken;
- deze code hanteert een 'nee, tenzij'-beleid ten aanzien van het aannemen van geschenken;
- deze code onderstreept het belang van onderlinge omgangsvormen, mede met het oog op de kwaliteit van en het vertrouwen in het lokaal bestuur.

In de bijlagen vindt u specifieke verwijzingen naar alle relevante wetsartikelen.

Drie (bestuurs)organen, 3 codes

Het gemeentebestuur bestaat uit raad, college en burgemeester. Dit zijn de drie bestuursorganen. Voor elk van de drie bestuursorganen vraagt de wet een door de raad vast te stellen gedragscode. Voor Eindhoven zijn drie aparte codes opgesteld, die vanuit hetzelfde perspectief zijn geschreven. Daar waar ze identiek kunnen zijn, zijn ze identiek; waar ze moeten verschillen, gelet op de rol van elk bestuursorgaan en de onderliggende wettelijke regels, verschillen ze.

De voorliggende gedragscode is bestemd voor de raadsleden en de commissieleden. Overal waar in deze gedragscode 'raadslid/raadsleden' staat geschreven wordt, daar waar van toepassing, ook 'commissielid/commissieleden' bedoeld.

1

REGELS ROND (SCHIJN VAN) BELANGEN- VERSTRENGELING

Artikel 1

Raadsleden mogen hun invloed en stem niet gebruiken om een persoonlijk belang veilig te stellen of het belang van een ander of van een organisatie waarbij een raadslid een persoonlijke betrokkenheid heeft.

Artikel 1.1

Raadsleden dienen actief en uit zichzelf de schijn van belangenverstremgeling tegen te gaan.

Artikel 1.2

Raadsleden onthouden zich alleen van deelname aan de stemming als er sprake is van een beslissing waarbij belangenverstremgeling kan optreden; Het kan dan gaan om de volgende situaties:

- het betreft een kwestie waarbij het raadslid zelf een persoonlijk belang heeft;
- het betreft een kwestie waarbij het gaat om een belang van een individu of organisatie waarbij het raadslid een substantiële betrokkenheid heeft.

Artikel 1.3

Raadsleden onthouden zich bij beslissingen waarbij belangenverstremgeling kan optreden zowel van stemming (zie artikel 1.2) als van beïnvloeding van de besluitvorming gedurende het gehele besluitvormingsproces.

Artikel 1.4

Raadsleden mogen bepaalde in de Gemeentewet opgesomde functies niet uitoefenen.

Artikel 1.5

Raadsleden mogen bepaalde in de Gemeentewet genoemde overeenkomsten en handelingen niet aangaan.

Artikel 1.6

Raadsleden maken openbaar welke betaalde en onbetaalde functies zij vervullen naast het raadslidmaatschap.

Artikel 1.7

De griffier van de raad draagt zorg voor een geactualiseerde openbare lijst met functies van raadsleden. Op deze lijst wordt tevens vermeld of de werkzaamheden al dan niet bezoldigd zijn.

Artikel 1.8

Raadsleden doen opgaaf van hun substantiële financiële belangen – bijvoorbeeld in de vorm van aandelen, opties en derivaten – in ondernemingen waarmee de gemeente zaken doet of waarin de gemeente een belang heeft. Deze financiële belangen zijn openbaar. Ook een tussentijds ontstaan substantieel financieel belang dient opgegeven te worden.

Artikel 1.9

De griffier van de raad draagt zorg voor een geactualiseerde openbare lijst met gemelde financiële belangen van raadsleden.

Toelichting per artikel

Artikel 1 Belangenverstrengeling

De wetgever heeft raadsleden op vier manieren bescherming geboden tegen de verleiding van belangenverstrengeling en tegen de schijn ervan:

1. De wetgever geeft ten eerste aan dat de gemeenteraad als bestuursorgaan zijn taak zonder vooringenomenheid moet vervullen. De wetgever geeft de gemeenteraad de verantwoordelijkheid om ervoor te waken dat persoonlijke belangen van raadsleden de besluitvorming niet beïnvloeden.

Met **persoonlijk belang** wordt bedoeld op ieder belang dat niet behoort tot de belangen die raadsleden uit hoofde van hun taak behoren te vervullen. Deze waakzaamheid geldt ook als het gaat om de schijn van belangenverstrengeling. Het gaat bij een persoonlijk belang dus niet alleen om – zoals vaak gedacht – ‘persoonlijk gewin’ of ‘persoonlijk voordeel’ of ‘persoonlijke financiële inkomsten’. Raadsleden moeten dus beoordelen of er sprake is van een persoonlijk belang waardoor belangenverstrengeling ontstaat die de besluitvorming onterecht kan beïnvloeden.

De wetgever doet een beroep op de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad als geheel om ervoor te waken dat persoonlijke belangen van zijn leden de besluitvorming niet beïnvloeden. Deze verplichting geldt gedurende het gehele proces van besluitvorming en niet alleen tijdens de stemming¹. Politieke ambtsdragers struikelen soms in gevallen waarin er ‘slechts’ sprake is van de schijn van belangenverstrengeling. Het is dan ook in het belang van politieke ambtsdragers zelf dat dit voorschrift zo expliciet in de gedragscode is opgenomen.

2. De wetgever verbiedt raadsleden vervolgens expliciet te stemmen als er sprake is van een aangelegenheid waarbij een raadslid een persoonlijk belang heeft. De wetgever probeert daarmee uit te sluiten dat een raadslid meestemt als sprake is van belangenverstrengeling.

1 Agressie of geweld van burgers tegen politieke ambtsdragers kan de besluitvorming beïnvloeden. Een politieke ambtsdrager mag zich ook door agressie en geweld niet laten beïnvloeden. In voorkomende gevallen wordt aangeraden contact op te nemen met de griffier of de gemeentesecretaris.

3. In een aantal gevallen vindt de wetgever dat die bescherming door het verbod te stemmen niet ver genoeg gaat. In die gevallen verbiedt de wetgever raadsleden expliciet bepaalde welomschreven functies te bekleden, rollen te vervullen en (rechts)handelingen uit te voeren. In de artikelen 1.4 en 1.5 van deze gedragscode wordt naar die verboden verwezen. In de bijlage van deze gedragscode treft u een opsomming aan regelgeving die samenhangt met de integriteit van raadsleden, waaronder de verboden combinaties van functies en verboden overeenkomsten en handelingen. Het wordt dringend aangeraden deze bijlagen nauwkeurig te bestuderen.

4. De wetgever eist van raadsleden dat zij alle functies openbaar maken die zij vervullen naast het raadslidmaatschap. Op die manier wordt het voor andere raadsleden, bestuurders, fractievoorzitters, partijbestuurders, de griffier en de gemeentesecretaris mogelijk een raadslid te waarschuwen voor kwesties waarin (de schijn van) belangenverstrengeling dreigt. Ook de pers en de burger kunnen zo hun controlerende taak uitoefenen. Daarom is in deze gedragscode ook verordonneerd dat raadsleden tevens al hun substantiële financiële belangen bekendmaken bij ondernemingen die zakendoen met de gemeente.

Artikel 1 Belangenverstrengeling en netwerkbewustzijn

De neiging bestaat om per actie van het raadslid te beoordelen of dit mag op basis van de Gedragscode en de Gemeentewet. Dit is nuttig en zelfs noodzakelijk in de beoordeling of een handeling zelf als een schending te duiden is. Het tegengaan van veelvoorkomende schendingen vraagt echter ook om transparantie over en bewustzijn van de netwerken waarin men zich beweegt. Ter bevordering van de transparantie vraagt de gemeentewet dat nevenfuncties gedeeld worden en vraagt deze code daarenboven dat substantiële belangen gedeeld worden. Netwerkbewustzijn vraagt daarnaast ook dat raadsleden zich bewust zijn van hun netwerken en de risico's van sympathieën en loyaliteiten binnen netwerken die tot 'blinde vlekken' in het handelen van raadsleden kunnen leiden. De praktijk van de lokale politiek laat zien dat raadsleden en bestuurders vaker een scheve schaats rijden precies door de aanwezigheid van netwerken waarin normen van wederkerigheid werkzaam zijn, die ervoor zorgen dat leden uit het netwerk elkaar bevoorreedden en andere partijen (on)bedoeld uitsluiten.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

Een raadslid is voorzitter van een voetbalvereniging. Mag het raadslid het raadslid-maatschap combineren met dit voorzitterschap?

Antwoord

Artikel 13 van de Gemeentewet verbiedt de combinatie van deze functies niet. Artikel 1.4 van de gedragscode wordt dus niet overtreden door het combineren van deze functies. De functie moet wel worden gemeld (zie artikel 1.6 van de gedragscode) en de griffier moet zorgdragen voor bekendmaking van deze nevenactiviteit (artikel 1.7 van de gedragscode).

Let op: raadsleden moeten al hun functies melden.

Variant 1

De Sportnota wordt behandeld in de raad. Mag dit raadslid meestemmen?

Antwoord

Ja. In de Sportnota worden beslissingen voorgelegd die alle sport betreffen. Er treedt dus a priori geen verstrengeling van belangen op als dit raadslid mee doet aan de besluitvorming in de raad. Kennis bij raadsleden over sport is van groot belang om kwalitatief goede besluiten over sport te nemen voor de stad. Het is dus van belang dat het raadslid meedoet in de besluitvorming.

Let op: De redenatie 'bij twijfel niet meestemmen' gaat niet altijd op. Het ligt in de kern van de taak van een politieke ambtsdrager om te stemmen. Slechts in een beperkt aantal – in de wet genoemde gevallen – is het niet meestemmen geboden. Meestemmen mag niet als het belang van een raadslid ('of een individu of organisatie waarbij het raadslid een persoonlijke betrokkenheid heeft') wordt verstrengeld met het algemeen belang. In alle andere gevallen is het devies om te stemmen. Er kan een schijn van belangenverstrengeling ontstaan in een situatie waardoor een raadslid overweegt niet mee te stemmen. Natuurlijk dient het raadslid waar mogelijk de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Maar vaak zijn er in specifieke situaties nog andere mogelijkheden om actief de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen, anders dan niet meestemmen.

Variant 2

De raad moet besluiten over uitbreiding van voetbalvelden. Ook de club waar het raadslid voorzitter van is wordt genoemd. Mag het raadslid meestemmen?

Antwoord

Nee, artikel 1.2 van de gedragscode verbiedt het raadslid mee te stemmen. De club is een van de (duidelijke) belanghebbenden in dit besluit, dus een verstrengeling van belangen is aan de orde: het belang van de club dat het raadslid geacht wordt te dienen als voorzitter enerzijds en het belang van de stad voor de uitbreiding van voetbalvelden.

Variant 3

Mag dit raadslid een ander lid van de fractie het woord laten voeren op dit dossier?

Antwoord

Dat mag. Maar het gaat bij de mogelijkheid om de besluitvorming te beïnvloeden om meer dan alleen het overdragen van het woordvoerschap op dit dossier. Het raadslid dat voorzitter is van de voetbalclub mag op grond van artikel 1.3 van de gedragscode ook intern het standpunt van de fractie niet beïnvloeden over de uitbreiding van de voetbalvelden. Omdat de burger niet kan controleren of het raadslid dat ook daadwerkelijk niet heeft gedaan, is het zaak dat alle fractieleden erop toezien dat ook in de interne oordeels- en besluitvorming de activiteiten van dit raadslid gescheiden blijven.

Variant 4

Als het raadslid dat voorzitter van de voetbalclub is tegen de uitbreiding van velden van zijn eigen club zou stemmen, dan is toch voor de burger te zien dat het raadslid het raadswerk en het voetbalwerk scheidt? Dan kan het raadslid toch meestemmen?

Antwoord

Nee, ook dan mag het raadslid op grond van artikel 1.2 van de gedragscode niet meestemmen. Wellicht komt het de voetbalclub om redenen die niet bekend zijn, veel beter uit als de uitbreiding bij een andere club geschiedt. Dan zou het weliswaar lijken alsof het raadslid in het belang van de stad (en niet van de club) zou stemmen, maar feitelijk is dat niet het geval. Stemgedrag is dus niet relevant in deze situatie.

Variant 5

De raad moet besluiten over uitbreiding van voetbalvelden. Voetbalclub X wordt genoemd als kandidaat. Het kind van een raadslid (niet zijnde de voorzitter van de voetbalclub) zit op voetbalclub X. Mag het raadslid meestemmen?

Antwoord

Ja, het raadslid moet gewoon meestemmen. De relatie tussen het raadslid en de voetbalclub is niet van dien aard dat er sprake of dreiging is van een onwenselijke verstrengeling van persoonlijk belang met het algemeen belang. Zie ook de opmerking onder variant 1 van bovenstaand voorbeeld.

Voorbeeld 2

Een raadslid is tevens zzp'er en verzorgt als trainer onder meer trainingen 'De klant is koning'. De afdeling Burgerzaken van de gemeente Eindhoven vraagt het raadslid deze training te verzorgen voor medewerkers Burgerzaken. Mag deze opdracht worden aangenomen?

Antwoord

Nee, de opdracht mag niet worden aangenomen. De Gemeentewet verbiedt raadsleden in artikel 15 bepaalde overeenkomsten aan te gaan en bepaalde handelingen te verrichten. In bovenstaande situatie is artikel 15 lid 1 onder d onderdeel 1e van de Gemeentewet van toepassing. Dat betekent dat het aannemen van de klus een overtreding van de Gemeentewet en daarmee van artikel 1.5 van de gedragscode zou zijn.

Variant 1

En als het raadslid nu niet zelf voor de groep staat, maar iemand inhuurt die dat namens het eenmansbedrijf van het raadslid doet?

Antwoord

Ook dan mag de klus niet worden aangenomen, op grond van artikel 15 lid 1 onder d onderdeel 1e van de Gemeentewet. Het feit dat het bedrijf de overeenkomst rechtstreeks aangaat, maakt dat dit artikel van toepassing is. Het aannemen van de klus is een overtreding van de Gemeentewet en daarmee van artikel 1.4 van de gedragscode.

Variant 2

En als het raadslid de opdracht nu vrijwillig doet, dus zonder daarvoor een betaling te krijgen?

Antwoord

Ook dan geldt dat de opdracht niet mag worden aangenomen. Het gaat in dit artikel om het aangaan van een overeenkomst; of daarvoor betaald wordt doet niet ter zake. Dat het raadslid niet wordt betaald is voor derden (waaronder 'de burger op straat') niet zichtbaar; daardoor kan het aannemen van de opdracht toch de schijn van belangenverstrengeling opleveren. Het aannemen ervan is een overtreding van de Gemeentewet en artikel 1.5 van de gedragscode.

Variant 3

Een trainingsbureau heeft de opdracht van de gemeente gekregen om de training 'De klant is koning' te verzorgen voor de medewerkers van Burgerzaken. Dit bureau vraagt het raadslid dat zzp'er is de training te verzorgen. Mag dit raadslid de klus aannemen?

Antwoord

Nee. De overeenkomst met de gemeente wordt weliswaar niet rechtstreeks aangegaan, maar via het trainingsbureau. 'Middellijk' verricht het raadslid dus wel (betaald) werk voor de gemeente. Het aannemen van de klus is een overtreding van de gemeentewet en van artikel 1.5 van de gedragscode.

Voorbeeld 3

Een raadslid is naast raadslid ook leerlingbegeleider en weet om die reden veel over jeugdzorg. Mag dit raadslid woordvoerder in de raad zijn op dit onderwerp?

Antwoord

Ja, dat mag. Het is van belang dat raadsleden kennis hebben over wat zich afspeelt in het maatschappelijk middenveld. Mede daarom wordt een combinatie van functies slechts zelden uitgesloten bij wet. Het raadslid mag alleen niet het standpunt van de fractie (en de raad) dusdanig beïnvloeden dat het onterecht positief uitpakt voor zijn eigen werkgever.

Let op: In de praktijk komen veel verschillende situaties voor waarin een raadslid in een andere functie betrokken kan zijn bij het verrichten van werk in opdracht voor de gemeente. Het is verstandig iedere situatie goed te analyseren en bij twijfel hierover advies in te winnen bij bijvoorbeeld de griffier.

Voorbeeld 4

Het college van burgemeester en wethouders heeft besloten de exploitatie van de zwembaden openbaar aan te besteden. De directeur van een zwembad in een nabijgelegen gemeente heeft interesse en zal met zijn voorstel voor exploitatie meedingen in de aanbesteding. Zijn neef is naast eigenaar van een administratiekantoor ook raadslid in de aanbestedende gemeente en daarom vraagt hij hem even mee te kijken naar de offerte. Het raadslid werpt er een blik op en adviseert om in de offerte bepaalde kwaliteiten wat zwaarder aan te zetten. Het raadslid weet dat men hier intern belang aan hecht. Als bedankje voor de tijdsinvestering maakt de directeur een klein bedrag over naar de partijkas van de partij van zijn neef (het raadslid), ook hangt hij een banner op in het zwembad als gratis reclame voor het administratiekantoor. Op een dag is de eigenaar van het cateringbedrijf van het zwembad op bezoek. Bij het zien van de banner vraagt hij aan de directeur van het zwembad of dit kantoor aanbevelingswaardig is. Dat is het geval en dus benadert de eigenaar van het cateringbedrijf het raadslid om te vragen of hij vanuit het administratiekantoor kan ondersteunen bij de administratie van zijn cateringbedrijf. Vanuit de raad ontstaan inmiddels zorgen over de betrokkenheid van het raadslid bij de aanbesteding. De raad vraagt de burgemeester een intern onderzoek in te stellen. De burgemeester spart hierover informeel met een aantal wethouders. Deze wethouders menen dan het onwenselijk is om een intern onderzoek te starten omdat het raadslid naast deze mogelijke misstap, al veel betekent heeft voor de stad. Bovendien draagt de samenleving het raadslid op handen, zo blijkt wel uit de voorkeursstemmen die tijdens de laatste gemeenteraadsverkiezingen voor hem zijn uitgebracht. De burgemeester besluit dat er geen intern onderzoek komt. Welke handelingen van het raadslid, de burgemeester en wethouders zijn aanvaardbaar of onaanvaardbaar?

Antwoord

De neiging bestaat om per actie te beoordelen of dit mag op basis van de Gedragscodes en de Gemeentewet. Soms is dit nuttig of noodzaak. Zo heb je als raadslid niet externe partijen te adviseren bij vastgoed voor de gemeente. Bovendien verschaf je hiermee familie vertrouwelijke informatie waardoor er een risico bestaat op oneerlijke concurrentie. De schenking aan de partijkas en het ophangen van de banner kunnen hierbij als steekpenningen worden gezien in ruil voor het delen van vertrouwelijke informatie. De burgemeester is als hoeder van de integriteit verantwoordelijk voor het instellen van een onderzoek indien er hiertoe aanleiding is. Tijdens het informele gesprek met wethouders dienen geen oneigenlijke argumenten te worden meegewogen wanneer het aannemelijk is dat er sprake is van

serieuze integriteitsschendingen. De burgemeester moet op basis van objectieve afweging besluiten over te gaan tot een onderzoek of niet.

Let op: Deze casus laat zien dat de integriteitkwesitie begint bij de warme familiebanden van het raadslid, waarna relaties binnen verschillende informele netwerken op elkaar ingrijpen. Het elkaar bevoordelen, belangenverstrengeling, de verkeerde omgang met informatie en corruptie lopen hier door elkaar heen. Wanneer enkel de individuele handelingen van het raadslid, de wethouders en burgemeester beoordeeld worden, dan doet dat geen recht aan de grote integriteitkwesitie die zich kenmerkt door het kluwen aan personen en handelingen die tezamen de integriteit van het lokaal bestuur raken en uiteindelijk maken dat de kwesitie niet onderzocht wordt.

2

REGELS ROND (SCHIJN VAN) CORRUPTIE

Artikel 2

Raadsleden laten hun invloed en stem niet kopen of beïnvloeden door geld, goederen of diensten die hen zijn gegeven of in het vooruitzicht zijn gesteld.

Artikel 2.1

Raadsleden dienen actief en uit zichzelf de schijn van corruptie tegen te gaan.

Aannemen van geschenken

Artikel 2.2

Raadsleden nemen geen geschenken aan die hen uit hoofde van of vanwege hun functie worden aangeboden, tenzij:

- a. het weigeren, teruggeven of terugsturen indruist tegen de gangbare fatsoensnormen, de gever zou kwetsen of deze bijzonder in verlegenheid zou brengen;
- b. het weigeren, teruggeven of terugsturen om praktische redenen onwerkbaar is;
- c. het gaat om een incidentele, kleine attentie (zoals een bloemetje of fles wijn) met een geschatte waarde van maximaal 50 euro, waarbij de schijn van beïnvloeding minimaal is.

Artikel 2.3

Als geschenken om een van de in artikel 2.2 genoemde redenen niet zijn geweigerd, teruggegeven of teruggestuurd, of om andere redenen toch in het bezit zijn van een raadslid, wordt dit gemeld aan de griffier, tenzij het gaat om het genoemde onder artikel 2.2 onder c. De geschenken worden dan alsnog teruggestuurd of ze worden eigendom van de gemeente. De griffier zorgt voor de registratie van giften en hun gemeentelijke bestemming.

Accepteren van faciliteiten en diensten

Artikel 2.4

Raadsleden accepteren geen faciliteiten en diensten van anderen die hen uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:

- a. het weigeren ervan het raadswerk onmogelijk of onwerkbaar zou maken en;
- b. tegelijkertijd de schijn van omkoping of beïnvloeding minimaal is.

Artikel 2.5

Raadsleden gebruiken faciliteiten of diensten van anderen die uit hoofde of vanwege de raadsfunctie worden aangeboden, niet voor privédoeleinden.

Accepteren van uitnodigingen voor werkbezoeken, lunches, diners en recepties

Artikel 2.6

Raadsleden accepteren uitnodigingen voor werkbezoeken, netwerkbijeenkomsten, lunches, diners en recepties die niet door de gemeente zijn georganiseerd en/of betaald alleen als:

- a. dat behoort tot de uitoefening van het raadswerk en;
- b. de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel (protocolaire taken, formele vertegenwoordiging van de gemeente, uitnodiging met beschreven doel omtrent de wenselijkheid van de aanwezigheid) en;
- c. tegelijkertijd de schijn van omkoping of beïnvloeding minimaal is.

Accepteren van reizen en verblijven

Artikel 2.7

Raadsleden accepteren werkbezoeken waarbij reis- en verblijfkosten door anderen worden betaald alleen bij hoge uitzondering. Een dergelijke invitatie dient altijd te worden besproken in het fractievoorzittersoverleg. De invitatie mag alleen worden geaccepteerd als het bezoek aantoonbaar van groot belang is voor de gemeente en de schijn van omkoping of beïnvloeding minimaal is. Van een dergelijk werkbezoek wordt altijd een verslag gedaan aan de raad.

Toelichting per artikel

Artikel 2 (schijn van) Corruptie

Het bovenstaande artikel geeft een definitie van corruptie voor raadsleden. Ging het bij belangenverstrengeling nog om het onterecht laten meewegen van een persoonlijk belang bij de besluitvorming, bij corruptie gaat het om omkoping van een raadslid. Belangenverstrengeling is niet in het wetboek van strafrecht opgenomen, corruptie is dat wel. In de onderliggende artikelen zijn regels opgenomen om de raadslid te helpen om de (schijn van) corruptie te voorkomen.

Artikel 2.2 en 2.3 Aannemen van geschenken

Geschenken zijn een sluiproute naar corruptie. Ze kunnen worden gebruikt om de besluitvorming te beïnvloeden. Ze kunnen corrumpen of de aanloop daartoe vormen. Ze kunnen daarnaast ook de schijn opwekken. Onderstaande regels zijn geformuleerd als ‘nee, tenzij’: raadsleden nemen geen geschenken aan, tenzij er goede redenen – bijvoorbeeld omdat basale fatsoensnormen anders geschonden worden – zijn om hiervan af te wijken. De afwijkingen dienen vervolgens bekend gemaakt te worden bij de griffier, die bepaalt welke vervolgstappen nodig zijn.

Artikel 2.4 en 2.5 Accepteren van faciliteiten en diensten

Het accepteren van faciliteiten of diensten van anderen kan leiden tot een afhankelijkheid of dankbaarheid creëren die de zuiverheid van het besluitvormingsproces kan aantasten. Ook met het aannemen van faciliteiten en diensten kan een raadslid gecorrumpeerd raken. Het kan daarnaast ook de schijn van corruptie opwekken.

Artikel 2.6 Accepteren van uitnodigingen voor werkbezoeken, lunches, diners en recepties

Werkbezoeken zijn bedoeld om raadsleden in de gelegenheid te stellen zich inhoudelijk te informeren en noodzakelijke contacten te leggen en onderhouden binnen en buiten de gemeente. De verplichting om actief het ontstaan van de schijn van corruptie tegen te gaan, betekent dat lunchen, dineren of naar recepties gaan op kosten van anderen waar mogelijk moet worden vermeden, tenzij de redenen van artikel 2.6 van de gedragscode van toepassing zijn.

Artikel 2.7 Accepteren van reizen en verblijven

Wat voor lunches en diners geldt, geldt in nog sterkere mate voor reizen en overnachten op kosten van derden. Dat wordt in de regel met grote argwaan bekeken. Het is beter in deze gevallen alle schijn te vermijden.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

Raadsleden krijgen van een theater in Eindhoven een gratis jaarkaart voor alle voorstellingen aangeboden. Mag deze kaart worden geaccepteerd?

Antwoord

Nee, het aannemen van de kaart, is een overtreding van artikel 2.2 van de gedragscode. Een dergelijke kaart is een gericht geschenk voor de politieke ambtsdragers van Eindhoven.

Variant 1

Alleen de raadsleden die Kunst en Cultuur in hun portefeuille hebben, krijgen de kaart aangeboden. Het is voor het raadswerk goed om te weten hoe het reilt en zeilt bij het theater. Mag deze kaart worden geaccepteerd?

Antwoord

Nee, het aannemen van de kaart is ook nu een overtreding van artikel 2.2 van de gedragscode. Het is ‘om te weten hoe het reilt en zeilt’ bij het theater voor deze raadsleden niet noodzakelijk een kaart te hebben en het accepteren van een dergelijke gift roept mogelijk wel de schijn van corruptie op. De raad kan zich op een andere manier op de hoogte stellen omtrent het theater of de theaterbranche, zoals het afleggen van een werkbezoek met een duidelijk werkprogramma. De kaarten dienen dus terug te worden gestuurd conform artikel 2.3 van de gedragscode.

Voorbeeld 2

De gemeente subsidieert een jaarlijks wielerevenement vanwege haar doelstelling om een sportieve gemeente te zijn en zoveel mogelijk burgers in beweging te krijgen en in aanraking te laten komen met deze populaire sport. Het college vraagt aan de organisatie dertig vrijkaarten voor college- en raadsleden. Zij kunnen dan als ambassadeur van de gemeente aanwezig zijn. Mag dit?

Antwoord

Nee, dit zou het college niet moeten doen. In feite wordt er een geschenk gevraagd. Voor de organisatie is het moeilijk om nee te zeggen. Een dergelijk verzoek kan worden beschouwd als een oneigenlijke subsidie-eis. Verder is het doel van de subsidie niet het zichtbaar maken van de gemeente. Dit laatste zou in relatie tot dit evenement ook bereikt kunnen worden door de burgemeester of een wethouder bij de opening een rol te laten vervullen. Een andere mogelijkheid is dat de gemeente voor raads- en collegeleden – los van de subsidieverstrekking – een aantal kaartjes aanschaft.

Variant 1

De organisatie van het wielerevenement biedt de gemeente dertig vrijkaartjes aan voor college- en raadsleden plus partners. Men geeft daarbij aan dat men graag achtergrondinformatie wil geven over de organisatie van het evenement. Daarnaast zal er een rondleiding zijn inclusief uitleg over de veiligheidsaspecten, wegafzettingen, beperking van de geluidsoverlast en de samenwerking met de hulpdiensten. Na afloop van dit informatieve deel mogen de genodigden onder het genot van een hapje en drankje het evenement bijwonen. Mogen de raadsleden ieder een kaartje – eventueel via het college – aannemen?

Antwoord

Ja, dat mag. De uitnodiging heeft een duidelijk functioneel karakter; om zich goed te informeren over het evenement kan het noodzakelijk zijn om een en ander in de praktijk te zien. Dat de genodigden een versnapering aangeboden krijgen valt binnen de grenzen van het redelijke. Voor partners geldt dit alles niet. Als zij het evenement willen bijwonen, moeten zij zelf een kaartje kopen.

Let op: Het is van belang om te bekijken of het accepteren van giften in professionele zin daadwerkelijk noodzakelijk is en of er geen andere manieren zijn om dit doel te bereiken, zonder dat daarbij de schijn van corruptie ontstaat.

Voorbeeld 3

Een raadslid heeft een lezing gegeven op een bewonersbijeenkomst. Na afloop wordt een bos bloemen aangeboden. Mag het raadslid die aannemen?

Antwoord

Ja, de bos bloemen kan gezien worden als een geschenk dat uit hartelijkheid wordt gegeven en waarvan het niet accepteren de gever op dat moment ernstig in verlegenheid zou brengen. Het is bovendien niet het type geschenk dat de schijn van corruptie opwekt.

Let op: Situaties als die in voorbeeld 3 komen regelmatig voor. Politieke ambtsdragers staan veel op podia en krijgen vaak als dank bloemen, fotoboeken, boekenbonnen, flessen wijn, pennen, t-shirts en petjes met opdrukken, koffiemokken en andere typen kleine geschenken. In veel van dergelijke situaties is het weigeren (hoewel eigenlijk de bedoeling) praktisch onmogelijk zonder de gever in verlegenheid te brengen.

Voorbeeld 4

De gemeenteraad krijgt van een bedrijf met veel korting een videoconferencing-systeem aangeboden. Met dit systeem kunnen raadsleden vanaf een andere locatie toch deelnemen aan een overleg. Zo laat het bedrijf zien goede besluitvorming zeer van belang te vinden en te willen ondersteunen. Mag deze faciliteit worden aangenomen?

Antwoord

Nee, het aannemen van het systeem, is een overtreding van artikel 2.4 van de gedragscode. Artikel 2.4 aanhef en onder a van de gedragscode is niet van toepassing; er is budget om de raad te faciliteren. Mocht het noodzakelijk zijn een dergelijk systeem aan te schaffen dan kan dat vanuit gemeentelijke middelen worden betaald.

Voorbeeld 5

De raad krijgt van de directie van een lokale toeristische attractie een uitnodiging om de presentatie bij te wonen van hun nieuwe plannen. Daarbij zal ook een diner plaatsvinden met Eindhovense ondernemers.

Mag de raad de uitnodiging accepteren?

Antwoord

Ja, de raadsleden mogen in principe ingaan op dit verzoek. Het is noodzakelijk voor het raadswerk dat de raadsleden geïnformeerd worden. Niet alleen door gesubsidieerde organisaties, ook door commerciële partijen of andere belanghebbenden. Dergelijke uitnodigingen bieden raadsleden de mogelijkheid geïnformeerd te worden. Vaak gaat een dergelijk bezoek gepaard met een luxere aankleding van het werkbezoek, zoals een georganiseerde lunch of diner en door de organisatie geregeld vervoer. Doorgaans levert het accepteren hiervan geen overtreding van de gedragscode op. Aan de mate van luxe die nog geaccepteerd kan worden, zitten uiteraard grenzen. Alvorens op het verzoek in te gaan, is het verstandig dat de raad zich hiervan rekenschap geeft.

3

REGELS ROND HET GEBRUIK VAN GEMEENTE- LIJKE FACILITEITEN EN FINANCIËLE MIDDELEN

Artikel 3

Raadsleden houden zich aan het vastgestelde beleid voor het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen.

Artikel 3.1

Raadsleden houden zich aan de regels met betrekking tot het gebruik van interne voorzieningen van algemene aard, zoals fractiekamers en kopieermachines.

Artikel 3.2

Raadsleden houden zich aan de verordeningen met betrekking tot onkostenvergoedingen, declaraties en de aanschaf van ICT.

Toelichting per artikel

Artikel 3 Gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen

Raadsleden krijgen voor hun raadswerk de beschikking over een aantal faciliteiten en over financiële middelen van de gemeente. Raadsleden in Eindhoven beschikken over voorzieningen als een fractiekamer, een tablet en een kopieermachine die primair voor hun raadswerk ter beschikking zijn gesteld. Het gebruik hiervan voor privé- of partijdoeleinden is niet toegestaan tenzij het de bruikleen van voorzieningen betreft zoals mogelijk gemaakt in de toepasselijke gemeentelijke verordeningen, die mede voor privédoeleinden mogen worden gebruikt.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

Het is campagnetijd. Een raadslid staat op het punt om met fractiegenoten de markt op te gaan om in gesprek te gaan met potentiële kiezers. Op een kopieermachine in het gemeentehuis vermenigvuldigt het raadslid duizend flyers en tweehonderd exemplaren van het verkiezingsprogramma om uit te delen. Mag dit?

Antwoord

Nee. Dit is een overtreding van artikel 3.1 van de gedragscode. In dit geval beschermt deze regelgeving het 'eerlijke speelveld' voor alle partijen en kandidaten die meedingen naar een zetel in de raad. Als zittende partijen hun campagnemateriaal gratis verkrijgen, hebben zij een voorsprong ten opzichte van nieuwkomers.

Voorbeeld 2

Een raadslid gaat met de trein naar een partijbijeenkomst van zijn politieke partij. Mag het treinkaartje vergoed worden uit het fractiebudget?

Antwoord

Nee, het declareren bij de fractie is in overtreding met artikel 3.2 van de gedragscode. Hoewel het van belang is voor het raadswerk dat een raadslid op de hoogte is van de standpunten van zijn partij, wordt het bijwonen van partijbijeenkomsten niet gezien als raadswerk voor de gemeente. Het fractiebudget is bedoeld voor het tegemoetkomen in de kosten die nauw verbonden zijn met het raadswerk voor de gemeente Eindhoven.

4

REGELS ROND INFORMATIE

Artikel 4

De raadsleden zien erop toe dat het college van burgemeester en wethouders, en haar afzonderlijke leden, de raad goed informeert. Het college en de burgemeester verstrekken alle inlichtingen die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft, tenzij dit in strijd is met het openbaar belang. De raad, het college en de burgemeester kunnen geheimhouding opleggen overeenkomstig de wet.

Artikel 4.1

Raadsleden zijn open en transparant over de eigen beslissingen en de beweegredenen daarvoor. Raadsleden handelen in overeenstemming met de Gemeentewet en met de Wet openbaarheid van bestuur.

Artikel 4.2

Raadsleden die de beschikking krijgen over gegevens waarvan zij het geheime karakter kennen of redelijkerwijs moeten vermoeden, zijn verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behalve als de wet hen tot mededeling verplicht.

Artikel 4.3

Raadsleden maken niet ten eigen bate of ten bate van een ander gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen informatie.

Artikel 4.4

Raadsleden gaan zorgvuldig om met mondelinge en schriftelijke informatie die zij ontvangen. Zij maken die niet openbaar c.q. geven die niet door aan anderen zonder instemming van de afzender. Bij twijfel over de bedoeling van de afzender informeren zij hier eerst naar.

Toelichting per artikel

Artikel 4 Regels rond informatie

Het handelen van de overheid, wetten, verordeningen en beleid hebben grote invloed op het leven van burgers. Daaruit volgt dat de burger er recht op heeft over het overheidshandelen goed geïnformeerd te worden. De burger heeft er ook recht op de onderliggende redeneringen en afwegingen te kennen en te weten wie welke positie heeft ingenomen. Dit alles bij elkaar opgeteld schept een verplichting voor het ambtenarenapparaat, het college en de raad om de burger nauwkeurig en op tijd op de hoogte te brengen van wat er wordt besproken, besloten en uitgevoerd.

Geheimhouding

Dit neemt niet weg dat het ook voorkomt dat informatie rond overheidshandelen niet bekend en verspreid mag worden. Het gaat dan altijd om gevallen waarin het openbaar maken zou leiden tot het schenden van rechten van burgers, tot het onterecht toebrengen van schade aan burgers en/of tot het onterecht toebrengen van schade aan collectieve belangen. Het college dient terughoudend om te gaan met het geheim verklaren van stukken en deze steeds zorgvuldig beredenen. En de raad moet hierop toezien. Het formele etiket 'geheim' heeft een expliciete betekenis – ook in strafrechtelijke zin – en dient niet te worden vervangen door 'vertrouwelijk'.

Een ander aandachtspunt betreft de wijze waarop raadsleden omgaan met niet geheim verklaarde informatie waarover zij wel, maar burgers niet beschikken omdat deze informatie (nog) niet publiek is. Het gaat dan bijvoorbeeld over informatie die in een besloten vergadering is besproken. Raadsleden zorgen ervoor dat zij dergelijke informatie niet gebruiken in hun eigen voordeel of in het voordeel van personen of organisaties met wie zij verbonden zijn.

1 In de 'circulaire geheimhoudingsregeling' d.d. 29 april 2016 (kenmerk 2016-0000092386) schrijft de minister van BZK: 'Omdat het niet op voorhand duidelijk is of het delen van informatie die als 'vertrouwelijk' is aangemerkt ook strafrechtelijk consequenties kan hebben, is het voor de onderhavige bestuurlijke praktijk aangewezen de term 'vertrouwelijk' niet te gebruiken maar slechts de term 'geheim'.

Informatierecht

De raad heeft het recht op informatie. Het college verstrekt de raad alle inlichtingen die de raad nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Daarnaast geeft het college de raad mondeling of schriftelijk alle door een of meer leden gevraagde inlichtingen, tenzij het verstrekken ervan in strijd is met het openbaar belang. Als grens aan het verstrekken van inlichtingen aan de raad geldt dat het moet gaan om informatie die noodzakelijk is voor het uitoefenen van zijn taak. Er kan discussie ontstaan over de vraag wanneer het punt bereikt is dat 'de noodzakelijke informatie' verstrekt is. Daar moeten politieke ambtsdragers samen uitkomen.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

De raad heeft het voornemen om de bestemming van een gebied te wijzigen zodat het mogelijk wordt om in dat gebied huizen te bouwen. Verschillende commerciële partijen en andere belanghebbenden hebben hier een stevige lobby voor gevoerd en zijn verheugd dat de raad het serieus in overweging neemt. Het college heeft besloten het dossier geheim te verklaren en de raad heeft dit bekrachtigd. Er wordt in de pers echter regelmatig over het dossier geschreven. Vaak zit men er maar weinig naast, wat er op duidt dat er wellicht door een of meerdere raadsleden gepraat wordt met journalisten. Een raadslid is van mening dat het geheim behandelen van deze kwestie niet langer opportuun is. 'Alles ligt toch al op straat'. Mag het raadslid ingaan op het verzoek van een journalist om over het dossier te spreken?

Antwoord

Nee, het spreken met anderen over deze kwestie is een overtreding van artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht (lekken van geheime informatie) en van artikel 4.2 van de gedragscode. Alleen het bestuursorgaan dat de geheimhouding heeft opgelegd (in dit geval het college), of het orgaan dat de geheimhouding heeft bekrachtigd (de raad) kan het geheime karakter van de stukken opheffen. Zolang dat niet is gebeurd, ook al is de meeste informatie in de krant verschenen, is het spreken over de kwestie een schending van de geheimhoudingsplicht, wat zelfs strafbaar kan zijn.

Voorbeeld 2

Een raadslid stuurt het volgende twitterbericht: '@toneelgroepdeblauwemaandag Ik zit hier in een besloten vergadering over de toekenning subsidies. Het is spannend. #bezuinigenaltijd- moeilijk...' Mag het raadslid dit doen?

Antwoord

Nee dit mag het raadslid niet doen. Op hetgeen besproken wordt in de besloten vergadering rust geheimhouding. Een twitterbericht als dit is dus een overtreding van artikel 4.2 van de gedragscode.

Voorbeeld 3

Het is nog niet bekend gemaakt wanneer de inschrijving voor de nieuwe huizen in een net ontwikkeld gebied van start zal gaan. Een raadslid schat in dat met een beetje goede wil van politiek en ambtenarij de inschrijving waarschijnlijk midden in de zomer zal plaatsvinden. De zus van het raadslid wil graag wonen in dat gebied. Mag het raadslid haar waarschuwen niet in die periode op zomervakantie te gaan, zodat zij als eerste kan inschrijven?

Antwoord

Nee, het waarschuwen van de zus is een overtreding van artikel 4.3 van de gedragscode. De inschatting over de inschrijving kan alleen worden gemaakt door een persoon met veel voorkennis. Dit raadslid beschikt over informatie die andere burgers niet hebben. Deze informatievoorsprong gebruiken in het voordeel van een familielid is een overtreding van artikel 4.3 van de gedragscode en mogelijk een verstrengeling van belangen.

Voorbeeld 4

Een raadslid stelt in de raad keer op keer vragen over het opheffen van parkeerplaatsen in de gemeente. Hiertoe vraagt het raadslid meermaals onderliggende stukken, iedere keer van andere aard. De stukken zijn verstuurd en de andere raadsleden menen dat zij voldoende geïnformeerd zijn. Maar daar neemt dit raadslid geen genoegen mee en geeft de wethouder geergerd mee zich er makkelijk van af te maken, waarna het raadslid opnieuw aanvullende verzoeken doet voor het verkrijgen van achterliggende informatie omtrent de opheffing van de parkeerplaatsen. Is dit raadslid in overtreding met artikel 4 van de gedragscode?

Antwoord

Het uitgangspunt is dat raadsleden informatie mogen vragen en dat het college deze dient te verstrekken. Daar zit een grens aan. De wet stelt als grens dat het gaat om inlichtingen die de raad voor zijn taak nodig heeft. Daarbij komt dat de ambtelijke organisatie beperkt capaciteit heeft en dat van raadsleden niet wordt verwacht dat zij het werk van ambtenaren en college opnieuw doen.

5

REGELS ROND DE ONDERLINGE OMGANG EN DE GANG VAN ZAKEN TIJDENS DE VERGADERINGEN

Artikel 5

Politieke ambtsdragers gaan respectvol met elkaar en met ambtenaren om, zijn open en eerlijk en bevorderen het debat op basis van feiten.

Artikel 5.1

Raadsleden houden zich tijdens vergaderingen en bijeenkomsten aan het reglement van orde en de verordening op de meningsvormende vergadering. Aanwijzingen van de voorzitter volgen zij op.

Artikel 5.2

Raadsleden onthouden zich in het openbaar van negatieve uitlatingen over gemeenteambtenaren. Dus ook in vergaderingen en bijeenkomsten zoals genoemd in het reglement van orde en de verordening op de meningsvormende vergadering.

Artikel 5.3

Raadsleden bejegenen elkaar, bestuurders, de griffie(r) en andere ambtenaren, maar ook insprekers en andere betrokkenen op correcte wijze in woord, gebaar en geschrift. Ook in de media en op sociale media vallen zij elkaar niet persoonlijk aan.

Artikel 5.4

Raadsleden twijfelen niet in het openbaar – in de raad, de media of op de sociale media – aan elkaars integriteit of aan de integriteit van een bestuurder. Zij erkennen en bevestigen elkaar proactief in hun ambt als volksvertegenwoordiger dan wel bestuurder die in hun handelen het algemeen belang nastreven en de rechten van individuen beschermen.

Artikel 5.5

Raadsleden streven naar de hoogste kwaliteit van besluitvorming. Het is een gezamenlijke opdracht om de feiten op tafel te krijgen en deze niet te verdraaien. Raadsleden zijn eerlijk over hun overwegingen, luisteren naar elkaars argumenten en die van de leden van het college van B&W en accepteren deze als bijdragen tot de zorgvuldige besluitvorming.

Artikel 5.6

Bij onenigheid in de onderlinge omgang of de gang van zaken tijdens vergaderingen gaan raadsleden, mogelijk onder begeleiding, onderling het gesprek aan met elkaar.

Toelichting per artikel

Artikel 5 Onderlinge omgangsvormen

Elk raadslid, elke bestuurder en elke ambtenaar is een medemens en medeburger. Op basis daarvan verdient ieder raadslid, iedere bestuurder en iedere ambtenaar een correcte bejegening. Maar eenieder vervult ook een cruciaal ambt binnen onze democratische rechtstaat, dat zelf ook respect afdwingt. Gezamenlijk staan raadslid, bestuurder en ambtenaar in voor het goed bestuur in de eigen gemeente. Een respectvolle omgang met elkaar en met de waarheid maakt het daarnaast beter mogelijk om met elkaar tot een werkelijke beraadslaging te komen op basis van feiten en (eerlijke) overwegingen. Dat is essentieel voor een zorgvuldige besluitvorming. Bovendien heeft de manier waarop het college en de raad onderling en met elkaar omgaan van invloed op de geloofwaardigheid van de politiek.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

Op de Nieuwjaarsborrel zijn twee raadsleden in gesprek. Het gesprek verandert gaandeweg in een discussie. Die loopt, naarmate de avond vordert en de wijn vloeit, uit de hand. Op een bepaald moment horen de andere aanwezigen het ene raadslid tegen het andere schreeuwen: 'Die commissie loopt totaal niet en dat is jouw schuld! Je bent de slechtste voorzitter die Eindhoven ooit gekend heeft, dat vindt iedereen. Ik zal er alles aan doen om ervoor te zorgen dat je niet herkozen wordt!' Is dit aanvaardbaar gedrag?

Antwoord

Nee, dit gedrag is niet aanvaardbaar en een overtreding van artikel 5.3 van de gedragscode. Een collega-raadslid op deze manier in het openbaar tot de orde roepen is niet correct. Het feit dat ook anderen horen wat het raadslid zegt, is hierbij mede van belang.

Voorbeeld 2

Op een bewonersavond legt een directeur uit wat de plannen zijn ten aanzien van het herinrichten van een winkelstraat. De veranderingen zijn fors, de straat zal een half jaar open liggen, en de winkeliers zijn boos. 'Wat u zegt klopt helemaal niet. U zegt ons dat het een half jaar zal duren, maar wij hebben van ambtenaren gehoord dat dit wel een zéér optimistische inschatting is en dat de straat wel eens

veel langer open kan blijven liggen. Dat kost ons onze klanten. We pikken het niet!' In de zaal zitten ook twee raadsleden. Tijdens de eerstvolgende raadsvergadering neemt een van hen het woord en zegt verontwaardigd dat de directeur gewoon zat te liegen tegen bewoners. Dat we dit soort ambtenaren toch zeker niet willen in de gemeente en of de wethouder P&O met spoed een beoordelingsgesprekje met deze man wil voeren. Is dit aanvaardbaar gedrag?

Antwoord

Nee, dit is geen aanvaardbaar gedrag. Het is niet de bedoeling dat in het openbaar ambtenaren persoonlijk worden aangevallen. Dit gedrag is dus in overtreding met artikel 5.2 van de gedragscode. In beslotenheid moet een raadslid dat sterke twijfels heeft ten aanzien van individuele ambtenaren dit natuurlijk kunnen bespreken. Daartoe kan het raadslid zich het beste wenden tot de griffier of de wethouder. In de raad kan het raadslid overigens wel melden dat zorgen zijn geuit bij de wethouder over het functioneren van sommige betrokken ambtenaren.

Voorbeeld 3

In het café wordt een raadslid aangesproken door een burger. Deze geeft aan dat hij alle vertrouwen in de politiek heeft verloren. Nou ja, zo stelt hij: niet in de partij van het raadslid maar wel in de anderen. Vooral de wethouder Sociaal Domein is een groot crimineel die alleen de eigen zakken probeert te vullen. De burger weet uit goed geïnformeerde bronnen dat de wethouder het op een 1-2tje heeft gegooid met een aantal gesubsidieerde instellingen! Het raadslid hoort het aan. Bij thuiskomst deelt het raadslid het volgende bericht via verschillende sociale media: 'Wethouder Sociaal Domein houdt er zo eigen netwerkjes op na zo meldt mij een betrouwbare bron. Subsidies ter (zelf)verrijking?'

Antwoord

Dit is geen aanvaardbaar gedrag. Artikel 5.4 vraagt van raadsleden dat zij niet alleen zelf de integriteit van een wethouder niet in twijfel trekken maar ook dat zij de integriteit van de wethouder verdedigt in het openbaar. Deze manier van handelen schaadt niet alleen de persoon van de wethouder maar ook het vertrouwen in de lokale politiek. Mocht het raadslid werkelijk twijfelen aan de integriteit van de wethouder dan bewandelt het raadslid de afgesproken route om een melding te doen van zijn vermoeden.

6

REGELS ROND DE VASTSTELLING EN DE HANDHAVING VAN DE GEDRAGSCODE

Artikel 6

De raad stelt de gedragscode vast voor elk van de bestuursorganen – de raad, de wethouders en de burgemeester – en ziet toe op de naleving ervan.

Artikel 6.1

De raad ziet erop toe dat de gedragscodes van raad, burgemeester en wethouders worden nageleefd.

Artikel 6.2

De raad ziet er in het bijzonder op toe dat de raad, de fracties en de individuele raadsleden de eigen gedragscode van de raad naleven. De griffier ondersteunt de raad hierbij.

Artikel 6.3

Minimaal één keer per bestuursperiode evalueren de fractievoorzitters de gedragscode van de raadsleden op actualiteit, functioneren en de mate waarin de regels naar behoren worden nageleefd. De fractievoorzitters brengen hierover verslag uit aan de gemeenteraad.

Artikel 6.4

Indien een raadslid twijfelt aan een eigen handeling of die van een andere politieke ambtsdrager volgt het raadslid de processtappen zoals vastgelegd in het convenant.

Toelichting per artikel

Artikel 6 Vaststelling en handhaving van de gedragscode

Op gezette tijden wordt de tekst van de drie gedragscodes van Eindhoven – voor raad, wethouders en burgemeester – tegen het licht te houden: voldoen de formuleringen nog? Over welke onderwerpen worden de meeste vragen gesteld? Zijn de praktijkvoorbeelden voldoende herkenbaar? Is er behoefte aan een themabijeenkomst of andere vormen van gesprek? Op die manier blijft de gedragscode een levend document.

Belangrijk is dat erop wordt toegezien dat de drie gedragscodes daadwerkelijk worden nageleefd. Ze leggen immers de voorwaarden vast waaraan het handelen van politieke ambtsdragers minimaal moet voldoen. Een schending van de gedragscode is een schending van de integriteit van de politiek.

Het toezien op de naleving van de drie gedragscodes is niet alleen een verantwoordelijkheid van de raad, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor onder meer de burgemeester als voorzitter van college en raad, de fractievoorzitters, de raadsgriffier en de partij-c.q. afdelingsbesturen.

Artikel 6.4 Procesafspraken Integriteit

In Eindhoven zijn afspraken gemaakt over de processtappen die de raadsleden, wethouders en de burgemeester volgen in geval van een vermoeden van een integriteitsschending door een politieke ambtsdrager. Deze zijn vastgelegd in procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur.

In de handhaving van de integriteit zijn verschillende fasen te onderscheiden:

- het bespreken van lastige integriteitkwesaties;
- het signaleren van vermoedens van schendingen van de gedragscode;
- het eventueel onderzoeken van vermoedens van schendingen van de gedragscode;
- het eventueel sanctioneren van schendingen van de gedragscode.

Hierbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- onpartijdigheid;
- terughoudend met publiciteit;
- zorgvuldigheid richting de vermeende schender, en;
- beschermend richting het slachtoffer.

Praktijkvoorbeeld

Voorbeeld

Tijdens een privé-etentje verneemt een raadslid van de grootste coalitiepartij dat een lid van de oppositie nauwe banden heeft met een lokale ondernemer. Niet toevallig, zo lijkt het, dat precies dit raadslid een amendement indiende op een voorstel tot een verkeersaanpassing in het centrum waarmee deze ondernemer bevoordeeld zou worden. Bij de eerstvolgende fractievergadering legt het raadslid de kwestie voor.

Antwoord

De keuze van het raadslid om het vermoeden in de fractievergadering in te brengen gaat in tegen het tweede principe: terughoudendheid met publiciteit. Het belang van zorgvuldige procesafspraken ligt mede daarin dat vermeende schenders niet in de publiciteit komen vooraleer vastgesteld is dat er ook werkelijk een schending plaats heeft gevonden. Er is niets gewonnen bij het delen van het vermoeden in de fractie terwijl er tegelijkertijd een veel hoger risico ontstaat dat het vermoeden in de publiciteit komt.

BIJLAGE 1

VERWIJZINGEN NAAR DE WET PER GEDRAGSCODE-ARTIKEL

Over zuiverheid van besluitvorming

Inleiding

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4

Over belangenverstrengeling

Artikel 1.1 (toezicht op onafhankelijke besluitvorming)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4

Artikel 1.2 (onthouden van stemming)

- Gemeentewet artikel 28

Artikel 1.4 (verboden combinaties van functies)

- Gemeentewet artikel 13, zie ook bijlage 2

Artikel 1.5 (verboden overeenkomsten/handelingen)

- Gemeentewet artikel 15, zie ook bijlage 3

Artikel 1.6 (over andere functies)

- Gemeentewet artikel 12

Artikel 1.8 (over financiële belangen)

- Basisnorm 14, Modelaanpak basisnormen integriteit openbaar bestuur en politie

Over corruptie

Artikel 2 (tekst van de eed)

- Gemeentewet artikel 14

Over gebruik van gemeentelijke faciliteiten en middelen

Artikel 3, 3.1 en 3.2

- Gemeentewet artikel 95-99
- Verordening voorzieningen raadsleden en commissieleden Eindhoven 2012, zie ook bijlage 5
- Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning gemeente Eindhoven, zie ook bijlage 5

Over informatie

Artikel 4 (informatieverstreking door bestuur)

- Gemeentewet artikel 169
- Gemeentewet artikel 180
- Wet openbaarheid van bestuur artikel 10

Artikel 4.2 (geheimhouding)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:5
- Gemeentewet artikel 23, 25, 55, 86
- Wetboek van Strafrecht artikel 272
- Zie ook bijlage 5

Over respectvolle omgang met elkaar

Artikel 5.2 (gedrag tijdens de raadsvergadering)

- Zie bijlage 5

Over de vaststelling en handhaving van de gedragscode

Artikel 6 (vaststellen voor een gedragscode voor de raad, de wethouders en de burgemeester)

- Raad: Gemeentewet artikel 15, lid 3
- Wethouders: Gemeentewet artikel 41c, lid 2
- Burgemeester: Gemeentewet artikel 69, lid 2

Artikel 6.1-6.3 (naleving van de code)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4
- Over de rol van de burgemeester: Gemeentewet artikel 170, lid 2
- Kieswet artikel X1, zie bijlage 4
- Kieswet artikel X8, zie bijlage 4
- Gemeentewet artikel 46, 47 en 49

- Gemeentewet artikel 61b en 62
- Schending van de gedragscode kan een strafbaar feit opleveren (bijvoorbeeld het schenden van de geheimhoudingsplicht Wetboek van Strafrecht artikel 272). Als de schending een misdrijf is, geldt een aangifteplicht (Wetboek van Strafrecht artikel 162).

BIJLAGE 2

SPECIFIEK UITGESLOTEN COMBINATIES VAN FUNCTIES

Raadsleden (Gemeentewet, artikel 13)

1. Een lid van de raad is niet tevens:
 - a. minister;
 - b. staatssecretaris;
 - c. lid van de Raad van State;
 - d. lid van de Algemene Rekenkamer;
 - e. Nationale ombudsman;
 - f. substituut-ombudsman als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman;
 - g. commissaris van de Koning;
 - h. gedeputeerde;
 - i. secretaris van de provincie;
 - j. griffier van de provincie;
 - k. burgemeester;
 - l. wethouder;
 - m. lid van de rekenkamer;
 - n. ombudsman of lid van de ombudscommissie als bedoeld in artikel 81p, eerste lid;
 - o. lid van een deelraad;
 - p. lid van het dagelijks bestuur van een deelgemeente;
 - q. ambtenaar, door of vanwege het gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt.

2. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder l, kan een lid van de raad tevens wethouder zijn van de gemeente waar hij lid van de raad is gedurende het tijdvak dat:

- aanvangt op de dag van de stemming voor de verkiezing van de leden van de raad en eindigt op het tijdstip waarop de wethouders ingevolge artikel 42, eerste lid, aftreden, of
- aanvangt op het tijdstip van zijn benoeming tot wethouder en eindigt op het tijdstip waarop de goedkeuring van de geloofsbrief van zijn opvolger als lid van de raad onherroepelijk is geworden of waarop het centraal stembureau heeft beslist dat geen opvolger kan worden benoemd. Hij wordt geacht ontslag te nemen als lid van de raad met ingang van het tijdstip waarop hij zijn benoeming tot wethouder aanvaardt. Artikel X 6 van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing.

3. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder q, kan een lid van de raad tevens zijn:

- a. ambtenaar van de burgerlijke stand;
- b. vrijwilliger of ander persoon die uit hoofde van een wettelijke verplichting niet bij wijze van beroep hulpdiensten verricht;
- c. ambtenaar werkzaam voor een school voor openbaar onderwijs.

BIJLAGE 3

SPECIFIEK VERBODEN OVEREENKOMSTEN/ HANDELINGEN

Raadsleden (Gemeentewet, artikel 15)

1. Een lid van de raad mag niet:

- a. als advocaat of adviseur in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de gemeente of het gemeentebestuur dan wel ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
- b. als gemachtigde in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
- c. als vertegenwoordiger of adviseur werkzaam zijn ten behoeve van derden tot het met de gemeente aangaan van:
 - 1e. overeenkomsten als bedoeld in onderdeel d;
 - 2e. overeenkomsten tot het leveren van onroerende zaken aan de gemeente;
- d. rechtstreeks of middellijk een overeenkomst aangaan betreffende:
 - 1e. het aannemen van werk ten behoeve van de gemeente;
 - 2e. het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente;
 - 3e. het leveren van roerende zaken anders dan om niet aan de gemeente;
 - 4e. het verhuren van roerende zaken aan de gemeente;
 - 5e. het verwerven van betwiste vorderingen ten laste van de gemeente;
 - 6e. het van de gemeente onderhands verwerven van onroerende zaken of beperkte rechten waaraan deze zijn onderworpen;
 - 7e. het onderhands huren of pachten van de gemeente.

2. Van het eerste lid, aanhef en onder d, kunnen gedeputeerde staten ontheffing verlenen.

3. De raad stelt voor zijn leden een gedragscode vast.

BIJLAGE 4

ENKELE FORMELE SANCTIES

Kieswet, artikel X1

1. Zodra onherroepelijk is komen vast te staan dat een lid van een vertegenwoordigend orgaan een van de vereisten voor het lidmaatschap niet bezit of dat hij een met het lidmaatschap onverenigbare betrekking vervult, houdt hij op lid te zijn.
2. De voorzitter van het vertegenwoordigend orgaan geeft hiervan onverwijld kennis aan de voorzitter van het centraal stembureau.
3. Een overeenkomstige kennisgeving vindt plaats, indien door het overlijden van een lid een plaats in het vertegenwoordigend orgaan is opengevallen.

Kieswet, artikel X8

1. Het lid van de gemeenteraad dat in strijd met artikel 15, eerste lid, van de Gemeentewet handelt, kan in zijn betrekking worden geschorst door de voorzitter van de gemeenteraad. De voorzitter onderwerpt de zaak aan het oordeel van de raad in zijn eerstvolgende vergadering.
2. De raad kan, na de geschorste in de gelegenheid te hebben gesteld zich mondeling te verdedigen, hem van zijn lidmaatschap vervallen verklaren. Indien hij daartoe geen aanleiding vindt, heft hij de schorsing op.
3. De raad kan ook ambtshalve het lid dat in strijd met artikel 15, eerste lid, van de Gemeentewet handelt, na hem in de gelegenheid te hebben gesteld zich mondeling te verdedigen, van zijn lidmaatschap vervallen verklaren.
4. Van de beslissing van de raad, bedoeld in het tweede en derde lid, wordt terstond aan de belanghebbende mededeling gedaan.
5. De werking van een besluit, inhoudende de vervallenverklaring, wordt opgeschort totdat de beroepstermijn is verstreken of, indien beroep is ingesteld, op het beroep is beslist. Ingeval de vervallenverklaring ambtshalve heeft plaatsgevonden, is het lid van de raad gedurende deze periode in zijn betrekking geschorst.
6. Indien een lid van de raad op grond van dit artikel onherroepelijk van zijn lidmaatschap vervallen is verklaard, doet de burgemeester daarvan mededeling aan de voorzitter van het centraal stembureau.

BIJLAGE 5

RELEVANTE REGELGEVING GEMEENTE EINDHOVEN

Over gebruik van gemeentelijke faciliteiten en middelen

- Verordening rechtspositie raads- en commissieleden 2019
- Verordening ambtelijke bijstand
- Fractiekostenverordening

Over respectvolle omgang met elkaar

- Reglement van orde gemeenteraad
- Verordening op de meningsvormende vergadering gemeente Eindhoven 2018

Over handhaving van de gedragscode

- Procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur van Eindhoven, vastgesteld door de gemeenteraad op 15 december 2020

Alle hier genoemde documenten zijn voor raads- en commissieleden te vinden op het besloten deel van het raadsinformatiesysteem onder het kopje 'interne informatie'.

GEDRAGSCODE BURGEMEESTER GEMEENTE EINDHOVEN

Regels over de zuiverheid
van de besluitvorming

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Inleiding	6
1. Regels rond (schijn van) belangenverstrengeling	10
Praktijkvoorbeelden	14
2. Regels rond (schijn van) corruptie	18
Praktijkvoorbeelden	21
3. Regels rond het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen	24
Praktijkvoorbeelden	27
4. Regels rond informatie	28
Praktijkvoorbeelden	31
5. Regels rond de onderlinge omgang en de gang van zaken tijdens de vergaderingen	34
Praktijkvoorbeelden	36
6. Regels rond de vaststelling en de handhaving van de gedragscode	38
Praktijkvoorbeeld	41
Bijlagen	
1. Verwijzingen naar de wet per artikel uit de gedragscode	42
2. Specifiek uitgesloten combinaties van functies	45
3. Specifiek verboden overeenkomsten / handelingen	47
4. Enkele formele sancties	49
5. Relevante regelgeving gemeente Eindhoven	50

Inwerkingtreding

Deze gedragscode is vastgesteld door de gemeenteraad op 15 december 2020.

Deze gedragscode treedt in werking op 1 januari 2021. De Gedragscode politieke ambtsdragers gemeente Eindhoven 2012 komt per 1 januari 2021 te vervallen.

VOORWOORD

Als politieke ambtsdrager hebben we een mooi vak. We dragen de eer en ook de verantwoordelijkheid om voor, maar nog meer met inwoners en ondernemers te werken aan de aantrekkelijke stad die we willen zijn voor iedereen. Dat iedereen hier veilig en plezierig kan wonen, werken en leven in de verschillende buurten die onze stad rijk is. Onze regio, met Eindhoven als centrumstad, levert een grote bijdrage aan de Nederlandse economie én aan belangrijke maatschappelijke vraagstukken over veiligheid, zorg en gezondheid, mobiliteit en duurzaamheid. Eén van pijlers onder dat succes is de manier waarop we in onze regio met elkaar samenwerken; bedrijven, kennisinstellingen, overheden. Allemaal leveren we onze bijdrage in het Brainport-netwerk. Met ons werk hebben we invloed op de welvaart, het welzijn en de veiligheid van Eindhovenaren.

Als politieke ambtsdrager voor de gemeente Eindhoven leggen we verantwoording af over wat we doen voor de stad, de publieke taak. En dat is logisch, want behalve dat we samenwerken met allerlei partners, hebben als overheid nu eenmaal ook het monopolie op het uitvoeren van bepaalde wettelijke regelingen. Waar vaak veel geld mee gemoeid is en waarbij mensen afhankelijk zijn van de informatie die wij daarvoor bewaren en verstrekken. Persoonsgegevens bijvoorbeeld. De stad moet erop kunnen vertrouwen dat we hiermee zorgvuldig omgaan.

De manier waarop wij ons werk uitvoeren ligt bovendien steeds meer onder een vergrootglas. Transparantie over ons handelen, onze positie in netwerken, uitingen op social media...het vraagt van ons om kritisch te blijven over wat we doen en voor wie. Niet alleen ter verantwoording aan de inwoners van Eindhoven, maar ook ter bescherming van onszelf tegen oneigenlijke/ ondemocratische druk en ter bescherming van de kwaliteit en het vertrouwen in het lokaal bestuur.

De wetgever heeft hier ook oog voor: diverse wet- en regelgeving stelt kaders voor ons handelen. Deze hebben we vertaald in voorliggende gedragscode. Deze code biedt ons een richtlijn voor ons handelen, situaties zullen op zichzelf beoordeeld moeten worden, zeker in de complexiteit en vraagstukken waar we dagelijks mee bezig zijn. Bij twijfels biedt deze code een handreiking om met elkaar in gesprek te gaan: met een warm hart en een koel hoofd.

John (J.A.) Jorritsma
Burgemeester van Eindhoven

INLEIDING

Het belang van integriteit

Een goed functionerend lokaal bestuur vraagt om vertrouwenwekkende en gezaghebbende volksvertegenwoordigers en bestuurders. Personen die in al hun handelen de kwaliteit van het openbaar bestuur en het dienen van het algemeen belang vooropstellen. Integriteit van het openbaar bestuur is daarvoor een belangrijke voorwaarde. Integriteit van politieke ambtsdragers houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen.

Het Nederlands lokaal bestuur kent een hoog niveau van integriteit in vergelijking met andere landen. Natuurlijk zijn er ook in Nederland incidenten. Niet zelden ligt de kern van dergelijke incidenten in onwetendheid of onoplettendheid. Wij vragen van onze bestuurders dat ze weten wat er speelt in de samenleving. Zij opereren dan ook vaak in diverse (boven)lokale netwerken. Deze dragen bij aan het geworteld zijn van de bestuurder. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor het risico dat bestuurders vanuit het gevoel van sympathie en loyaliteit, de belangen van de eigen netwerken vooropstellen ten koste van het algemeen belang. De schijn van oneigenlijke beïnvloeding kan snel gewekt zijn. Dit maakt duidelijk dat het nadenken over de eigen integriteit verder gaat dan het beoordelen van individuele handelingen. Het vraagt ook dat bestuurders zich bewust zijn dat zij altijd verbonden zijn met professionele en persoonlijke netwerken. En dat deze netwerken 'onbewust' een invloed kunnen hebben op de keuzes en acties van de bestuurder, die mogelijk tot een schending leiden. Dit risico van 'netwerkcorruptie' kan de integriteit en de kwaliteit van het lokaal bestuur onder druk zetten.

Maar ook maatschappelijke ontwikkelingen kunnen de integriteit onder druk zetten. De rolopvatting van de politieke ambtsdrager verandert en de verwachtingen van bestuurders worden bijgesteld. Zo zien we raadsleden steeds vaker worstelen met de ombudsfunctie, bestuurders vestrengeld raken in de complexe samenwerkingsverbanden waarin lokale besturen opereren en burgemeesters zelf doelwit worden als 'hoeder' van de integriteit of in de strijd tegen ondermijning.

Incidenten worden in Nederland veelal breed uitgemeten in de pers, of steeds vaker, mede door raadsleden of bestuurders, via sociale media. Hierdoor komt het vertrouwen in en de geloofwaardigheid van het lokaal bestuur onder druk te staan.

Doel gedragscode

Deze gedragscode heeft als doel de politieke ambtsdrager weerbaarder te maken in de huidige politieke context. Dit doet de code in eerste instantie door in heldere taal duidelijkheid te geven over wat de wet van hen verlangt, zodat raadsleden, wethouders en burgemeester beschermd zijn tegen onnodige misstappen. De code biedt daarmee ook de basis voor het onderlinge gesprek over integriteit. Integriteit krijgt uiteindelijk pas betekenis in het handelen. De gedragscode biedt bovendien een basis om op zorgvuldige wijze op te kunnen treden tegen (mogelijke) schendingen. Het stelt namelijk de voorwaarden vast waaraan het handelen van politieke ambtsdragers minimaal moet voldoen. Een schending van de gedragscode is een schending van de *zuiverheid* van de politieke en bestuurlijke besluitvorming.

Kortom, de voorliggende gedragscode heeft een aantal kenmerken:

- ontlast de morele oordeelsvorming van individuen;
- stelt de norm;
- definieert specifieke handelingen als schendingen;
- maakt zorgvuldig optreden tegen schendingen mogelijk.

Afspraken over hoe te handelen in geval van een vermoeden van een schending van de regels uit deze gedragscode zijn apart vastgelegd in de procesafspraken over de handhaving van de integriteit in de politiek, zoals overeengekomen tussen raadsleden, wethouders en de burgemeester van Eindhoven en vastgesteld door de gemeenteraad.

Deze gedragscode

Op drie plekken is de code strenger dan de wet:

- deze code verplicht de burgemeester niet alleen belangenverstrengeling en corruptie te voorkomen, maar ook de schijn daarvan tegen te gaan waar dat kan;
- deze code draagt de burgemeester op zijn financiële belangen bekend te maken;
- deze code hanteert een 'nee, tenzij'-beleid ten aanzien van het aannemen van geschenken;
- in deze code is een regel ter voorkoming van draaideurconstructies opgenomen;
- deze code onderstreept het belang van onderlinge omgangsvormen, mede met het oog op de kwaliteit van en het vertrouwen in het lokaal bestuur.

In de bijlagen vindt u specifieke verwijzingen naar alle relevante wetsartikelen.

Drie (bestuurs)organen, 3 codes

Het gemeentebestuur bestaat uit raad, college en burgemeester. Dit zijn de drie bestuursorganen. Voor elk van de drie bestuursorganen vraagt de wet een door de raad vast te stellen gedragscode. Voor Eindhoven zijn drie aparte codes opgesteld, die vanuit hetzelfde perspectief zijn geschreven. Daar waar ze identiek kunnen zijn, zijn ze identiek; waar ze moeten verschillen, gelet op de rol van elk bestuursorgaan en de onderliggende wettelijke regels, verschillen ze.

De voorliggende gedragscode is bestemd voor de burgemeester.

1

REGELS ROND (SCHIJN VAN) BELANGEN- VERSTRENGELING

Artikel 1

De burgemeester mag zijn invloed en stem niet gebruiken om een persoonlijk belang veilig te stellen of het belang van een ander of van een organisatie waarbij de burgemeester een persoonlijke betrokkenheid heeft.

Artikel 1.1

De burgemeester gaat actief en uit zichzelf de schijn van belangenverstrengeling tegen.

Artikel 1.2

De burgemeester onthoudt zich alleen van deelname aan de stemming in het college van B&W als er sprake is van een beslissing waarbij belangenverstrengeling kan optreden. Het kan dan gaan om de volgende situaties:

- het betreft een kwestie waarbij de burgemeester zelf een persoonlijk belang heeft;
- het betreft een kwestie waarbij het gaat om een belang van een individu of organisatie waarbij de burgemeester een substantiële betrokkenheid heeft.

Artikel 1.3

De burgemeester onthoudt zich bij beslissingen waarbij belangenverstrengeling kan optreden niet alleen van stemming (zie artikel 1.2) maar ook van beïnvloeding van de besluitvorming gedurende het gehele besluitvormingsproces.

Artikel 1.4

De burgemeester mag bepaalde in de Gemeentewet opgesomde functies niet uitoefenen.

Artikel 1.5

De burgemeester mag bepaalde in de Gemeentewet genoemde overeenkomsten en handelingen niet aangaan.

Artikel 1.6

De burgemeester vervult geen nevenfuncties waarvan de uitoefening ongewenst is met het oog op een goede vervulling van zijn burgemeesterschap. Een voornemen tot aanvaarding van een betaalde of onbetaalde nevenfunctie maakt hij kenbaar in het college. Bij aanvaarding van de nevenfunctie maakt hij deze openbaar. De burgemeester maakt tevens de inkomsten uit zijn nevenfuncties openbaar.

Artikel 1.7

De gemeentesecretaris draagt zorg voor een geactualiseerde openbare lijst met functies van de burgemeester. Op deze lijst wordt tevens vermeld of de werkzaamheden al dan niet bezoldigd zijn en de hoogte van de eventuele bezoldiging.

Artikel 1.8

De burgemeester doet er opgaaf van dat hij substantiële financiële belangen heeft –bijvoorbeeld in de vorm van aandelen, opties en derivaten – in ondernemingen waarmee de gemeente zaken doet of waarin de gemeente een belang heeft. Deze financiële belangen zijn openbaar en worden ter inzage gelegd. Ook een tussentijds ontstaan substantieel financieel belang dient opgegeven te worden.

Artikel 1.9

De gemeentesecretaris draagt zorg voor een geactualiseerde openbare lijst met gemelde financiële belangen van de burgemeester.

Artikel 1.10

Oud-burgemeesters mogen gedurende een jaar na het eind van het burgemeesterschap niet als externe partij betaalde werkzaamheden verrichten voor de gemeente. Uitzondering hierop is het raadslidmaatschap.

Toelichting per artikel

Artikel 1 Belangenverstremgeling

De wetgever heeft de burgemeester op vier manieren bescherming geboden tegen de verleiding van belangenverstremgeling en tegen de schijn ervan:

1. De wetgever geeft ten eerste aan dat het college van burgemeester en wethouders als bestuursorgaan zijn taak zonder vooringenomenheid moet vervullen. De wetgever geeft het college van B&W de verantwoordelijkheid om ervoor te waken dat persoonlijke belangen van de burgemeester de besluitvorming beïnvloeden.

Met **persoonlijk belang** wordt bedoeld op ieder belang dat niet behoort tot de belangen die de burgemeester uit hoofde van zijn taak behoort te vervullen. Deze waakzaamheid geldt ook als het gaat om de schijn van belangenverstremgeling. Het gaat bij een persoonlijk belang dus niet alleen om – zoals vaak gedacht – ‘persoonlijk gewin’ of ‘persoonlijk voordeel’ of ‘persoonlijke financiële inkomsten’. De burgemeester moet beoordelen of er sprake is van een persoonlijk belang waardoor belangenverstremgeling ontstaat die de besluitvorming onterecht kan beïnvloeden.

De wetgever doet een beroep op de verantwoordelijkheid van het college als geheel om ervoor te waken dat persoonlijke belangen van zijn leden de besluitvorming niet beïnvloeden. Deze verplichting geldt gedurende het gehele proces van besluitvorming en niet alleen tijdens de stemming¹. Politieke ambtsdragers struikelen soms in gevallen waarin er ‘slechts’ sprake is van de schijn van belangenverstremgeling. Het is dan ook in het belang van politieke ambtsdragers zelf dat dit voorschrift zo expliciet in de gedragscode is opgenomen.

2. De wetgever verbiedt de burgemeester vervolgens expliciet te stemmen als er sprake is van een kwestie waarbij hij een persoonlijk belang heeft. De wetgever probeert daarmee uit te sluiten dat de burgemeester meestemt als sprake is van belangenverstremgeling.

¹ Agressie of geweld van burgers tegen politieke ambtsdragers kan de besluitvorming beïnvloeden. Een politieke ambtsdrager mag zich ook door agressie en geweld niet laten beïnvloeden. In voorkomende gevallen wordt aangeraden contact op te nemen met de griffier of de gemeentesecretaris.

3. In een aantal gevallen vindt de wetgever dat die bescherming door het verbod te stemmen niet ver genoeg gaat. In die gevallen verbiedt de wetgever de burgemeester expliciet bepaalde welomschreven functies te bekleden, rollen te vervullen en (rechts)handelingen uit te voeren. In de artikelen 1.4 en 1.5 van deze gedragscode wordt naar die verboden verwezen. In de bijlage van deze gedragscode treft u een opsomming aan regelgeving die samenhangt met de integriteit van de burgemeester, waaronder een overzicht van verboden combinaties van functies en verboden overeenkomsten en handelingen. Het wordt dringend aangeraden deze bijlagen nauwkeurig te bestuderen.

4. De wetgever eist van de burgemeester dat hij al hun functies inclusief de inkomsten uit die functies openbaar maakt. Op die manier wordt het voor andere bestuurders, raadsleden, fractievoorzitters, partijbestuurders, de griffier en de gemeentesecretaris mogelijk de burgemeester te waarschuwen voor kwesties waarin (de schijn van) belangenverstremgeling dreigt. Ook de pers en de burger kunnen zo hun controlerende taak uitoefenen. Daarom is in deze gedragscode ook opgenomen dat de burgemeesters al zijn substantiële financiële belangen bekendmaakt bij ondernemingen die zaken doen met de gemeente.

Artikel 1 Belangenverstremgeling en netwerkbewustzijn

De neiging bestaat om per actie van de burgemeester te beoordelen of dit mag op basis van de Gedragscode en de Gemeentewet. Dit is nuttig en zelfs noodzakelijk in de beoordeling of een handeling zelf als een schending te duiden is. Het tegengaan van veelvoorkomende schendingen vraagt echter ook om transparantie over en bewustzijn van de netwerken waarin men zich beweegt. Ter bevordering van de transparantie vraagt de gemeentewet dat nevenfuncties gedeeld worden en vraagt deze code daarbovenop dat substantiële belangen gedeeld worden. Netwerkbewustzijn vraagt daarnaast ook dat de burgemeester zich bewust is van zijn netwerken en de risico's van sympathieën en loyaliteiten binnen netwerken die tot ‘blinde vlekken’ in het handelen van de burgemeester kunnen leiden. De praktijk van de lokale politiek laat zien dat raadsleden en bestuurders vaker een scheve schaats rijden precies door de aanwezigheid van netwerken waarin normen van wederkerigheid gelden. Deze normen zorgen ervoor dat leden uit het netwerk elkaar bevoordeelden en andere partijen (on)bedoeld uitsluiten.

Artikel 1.10 Draaideurconstructie

Deze regel is geschreven met het oog op oud-bestuurders die gaan ondernemen en die dus opdrachten vervullen op contractbasis. Burgemeesters en wethouders bouwen gedurende hun bestuursperiode veel kennis op over de gemeentelijke organisatie en ontwikkelingen die de gemeente aangaan. Als zij na hun bestuursperiode gaan ondernemen en contracten willen aangaan met de gemeente Eindhoven, kan er dankzij hun informatievoorsprong oneerlijke concurrentie optreden ten aanzien van andere ondernemers. Voormalig bestuurders profiteren daardoor van hun politieke functie. Dit is nadrukkelijk niet de bedoeling is. Minstens ontstaat de schijn dat zij hun bestuurswerk hebben gebruikt om (na hun bestuursperiode) opdrachten te verkrijgen van de gemeente Eindhoven.

Deze regel is ook van toepassing op verbonden partijen waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Denk hierbij aan zowel (semi) publiekrechtelijke (zoals gemeenschappelijke regelingen) als privaatrechtelijke organisaties.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

De burgemeester is voorzitter van de vereniging van huiseigenaren van het appartement waar de burgemeester zelf woont. Mag de burgemeester zijn burgemeesterschap combineren met dit voorzitterschap?

Antwoord

Artikel 36B van de Gemeentewet verbiedt de combinatie van deze functies niet. Artikel 1.4 van de gedragscode wordt dus niet overtreden door het combineren van deze functies. De nevenfunctie moet wel worden gemeld (zie artikel 1.6) en de gemeentesecretaris moet zorg dragen voor bekendmaking ervan (zie artikel 1.7).

Let op: de burgemeester moet alle nevenfuncties melden.

Variant 1

De wethouder Bouwen & Wonen bereidt samen met zijn staf een bestemmingswijziging voor die een gebied betreft waar ook het appartement de burgemeester ligt. Mag de burgemeester bij die besprekingen betrokken zijn?

Antwoord

Ja. In de voorgestelde bestemmingswijziging worden beslissingen gepresenteerd die het gehele gebied betreffen en niet specifiek zijn woning. Er treedt dus geen

verstrengeling van belangen op als de burgemeester meedoet aan de bespreking in de staf.

b. Mag de burgemeester deelnemen aan de besluitvorming in het college?

Antwoord

Ja, dat mag. Er vindt geen verstrengeling van belangen plaats, dus kan de burgemeester deelnemen aan de besluitvorming in het college.

Variant 2

De raad doet voorstellen om precies in het gedeelte waar het appartement van de burgemeester ligt, huizen te slopen. Het appartement van de burgemeester zal in dat geval ook worden gesloopt. Mag de burgemeester meestemmen over dit voorstel?

Antwoord

Nee, dat mag niet. De aanpassingen betreffen het huis van de burgemeester, waarmee een direct belang ontstaat bij het behandelen van deze bestemmingswijziging. Als de burgemeester het dossier blijft behandelen, is dat in overtreding met artikel 1.3 van de code.

Let op: Als het een politiek gevoelig dossier betreft, is het een optie voor de burgemeester om te beslissen al in een eerder stadium niet betrokken te willen zijn bij het dossier, om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen.

Voorbeeld 2

Het college van burgemeester en wethouders heeft besloten de exploitatie van de zwembaden openbaar aan te besteden. De directeur van een zwembad in een nabijgelegen gemeente heeft interesse en zal met zijn voorstel voor exploitatie meedingen in de aanbesteding. Zijn neef is naast eigenaar van een administratiekantoor ook raadslid in de aanbestedende gemeente en daarom vraagt hij hem even mee te kijken naar de offerte. Het raadslid werpt er een blik op en adviseert om in de offerte bepaalde kwaliteiten wat zwaarder aan te zetten. Het raadslid weet dat men hier intern belang aan hecht. Als bedankje voor de tijdsinvestering maakt de directeur een klein bedrag over naar de partijkas van de partij van zijn neef (het raadslid), ook hangt hij een banner op in het zwembad als gratis reclame voor het administratiekantoor. Op een dag is de eigenaar van het cateringbedrijf van het zwembad op bezoek. Bij het zien van de banner vraagt hij aan de directeur van het zwembad of dit kantoor aanbevelingswaardig is. Dat is het geval en dus benadert de eigenaar van het cateringbedrijf het raadslid om te vragen of hij vanuit het administratiekantoor kan

ondersteunen bij de administratie van zijn cateringbedrijf. Vanuit de raad ontstaan inmiddels zorgen over de betrokkenheid van het raadslid bij de aanbesteding. De raad vraagt de burgemeester een intern onderzoek in te stellen. De burgemeester spart hierover informeel met een aantal wethouders. Deze wethouders menen dan het onwenselijk is om een intern onderzoek te starten omdat het raadslid naast deze mogelijke misstap, al veel betekent heeft voor de stad. Bovendien draagt de samenleving het raadslid op handen, zo blijkt wel uit de voorkeursstemmen die tijdens de laatste gemeenteraadsverkiezingen voor hem zijn uitgebracht. De burgemeester besluit dat er geen intern onderzoek komt.

Welke handelingen van het raadslid, de burgemeester en wethouders zijn aanvaardbaar of onaanvaardbaar?

Antwoord

De neiging bestaat om per actie te beoordelen of dit mag op basis van de Gedragscodes en de Gemeentewet. Soms is dit nuttig of noodzaak. Zo heb je als raadslid niet externe partijen te adviseren bij vastgoed voor de gemeente. Bovendien verschaft je hiermee familie vertrouwelijke informatie waardoor er een risico bestaat op oneerlijke concurrentie. De schenking aan de partijkas en het ophangen van de banner kunnen hierbij als steekpenningen worden gezien in ruil voor het delen van vertrouwelijke informatie. De burgemeester is als hoeder van de integriteit verantwoordelijk voor het instellen van een onderzoek indien er hiertoe aanleiding is. Tijdens het informele gesprek met wethouders dienen geen oneigenlijke argumenten te worden meegewogen wanneer het aannemelijk is dat er sprake is van serieuze integriteitsschendingen. De burgemeester moet op basis van objectieve afweging besluiten over te gaan tot een onderzoek of niet.

Let op: Deze casus laat zien dat de integriteitkwestie begint bij de warme familiebanden van het raadslid, waarna relaties binnen verschillende informele netwerken op elkaar ingrijpen. Het elkaar bevoordelen, belangenverstrengeling, de verkeerde omgang met informatie en corruptie lopen hier door elkaar heen. Wanneer enkel de individuele handelingen van het raadslid, de wethouders en burgemeester beoordeeld worden, dan doet dat geen recht aan de grote integriteitkwestie die zich kenmerkt door het kluwen aan personen en handelingen die tezamen de integriteit van het lokaal bestuur raken en uiteindelijk maken dat de kwestie niet onderzocht wordt.

2

REGELS ROND (SCHIJN VAN) CORRUPTIE

Artikel 2

De burgemeester mag zijn invloed en zijn stem niet laten kopen of beïnvloeden door geld, goederen of diensten die hem zijn gegeven of hem in het vooruitzicht zijn gesteld.

Artikel 2.1

De burgemeester gaat actief en uit zichzelf de schijn van corruptie tegen.

Aannemen van geschenken

Artikel 2.2

De burgemeester neemt geen geschenken aan die hem uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:

- a. het weigeren, teruggeven of terugsturen indruist tegen de gangbare fatsoensnormen, de gever zou kwetsen of deze bijzonder in verlegenheid zou brengen;
- b. het weigeren, teruggeven of terugsturen om praktische redenen onwerkbaar is;
- c. het gaat om een incidentele, kleine attentie (zoals een bloemetje of fles wijn) met een geschatte waarde van maximaal 50 euro, waarbij de schijn van beïnvloeding minimaal is.

Artikel 2.3

Als geschenken om een van de in artikel 2.2 genoemde redenen niet zijn geweigerd, teruggegeven of teruggestuurd, of om andere redenen toch in het bezit zijn van de burgemeester, wordt dit gemeld aan de gemeentesecretaris, tenzij het gaat om het genoemde onder artikel 2.2 onder c.

De geschenken worden dan alsnog teruggestuurd of ze worden eigendom van de gemeente. De gemeentesecretaris zorgt voor de registratie van giften en hun gemeentelijke bestemming.

Accepteren van faciliteiten en diensten

Artikel 2.4

De burgemeester accepteert geen faciliteiten en diensten van anderen die hem uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:

- a. het weigeren ervan het bestuurswerk onmogelijk of onwerkbaar zou maken en;
- b. tegelijkertijd de schijn van omkoping of beïnvloeding minimaal is.

Artikel 2.5

De burgemeester gebruikt faciliteiten of diensten van anderen die uit hoofde of vanwege de bestuursfunctie worden aangeboden, niet voor privédoeleinden.

Accepteren van uitnodigingen voor werkbezoeken, lunches, diners, recepties en voorstellingen

Artikel 2.6

De burgemeester accepteert uitnodigingen voor werkbezoeken, netwerkbijeenkomsten, voorstellingen, lunches, diners en recepties die door anderen worden betaald of georganiseerd alleen als:

- a. dat behoort tot de uitoefening van het bestuurswerk en;
- b. de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel (protocolaire taken, formele vertegenwoordiging van de gemeente, uitnodiging met beschreven doel omtrent de wenselijkheid van de aanwezigheid) en;
- c. tegelijkertijd de schijn van omkoping of beïnvloeding minimaal is.

Accepteren van reizen en overnachtingen

Artikel 2.7

De burgemeester accepteert uitnodigingen voor werkbezoeken waarbij reis- en verblijfkosten door anderen worden betaald alleen bij hoge uitzondering. Een dergelijke invitatie dient altijd te worden besproken in het college. De invitatie mag alleen worden geaccepteerd als het bezoek aantoonbaar van groot belang is voor de gemeente en de schijn van omkoping of beïnvloeding minimaal is. Van een dergelijk werkbezoek wordt altijd verslag gedaan aan het college. Bij buitenlandse werkbezoeken gebeurt dat schriftelijk, met afschrift aan de raad.

Toelichting per artikel

Artikel 2 (schijn van) Corruptie

Het bovenstaande artikel geeft een definitie van corruptie voor burgemeesters. Ging het bij belangenverstremgeling nog om het onterecht laten meewegen van een persoonlijk belang bij de besluitvorming, bij corruptie gaat het om omkoping van een politieke ambtsdrager. Belangenverstremgeling is niet in het wetboek van strafrecht opgenomen, corruptie is dat wel. In de onderliggende artikelen zijn regels opgenomen om de politieke ambtsdrager te helpen om (de schijn van) corruptie te voorkomen.

Artikel 2.2 en 2.3 Aannemen van geschenken

Geschenken zijn een sluiproute naar corruptie. Ze kunnen worden gebruikt om de besluitvorming te beïnvloeden. Ze kunnen corrumpen of de aanloop daartoe vormen. Ze kunnen daarnaast ook de schijn opwekken. Onderstaande regels zijn geformuleerd als 'nee, tenzij': de burgemeester neemt geen geschenken aan, tenzij er goede redenen zijn om hiervan af te wijken, bijvoorbeeld omdat basale fatsoensnormen anders geschonden worden. De afwijkingen dienen vervolgens bekend gemaakt te worden bij de gemeentesecretaris, die bepaalt welke vervolgstappen nodig zijn.

Artikel 2.4 en 2.5 Accepteren van faciliteiten en diensten

Het accepteren van faciliteiten of diensten van anderen kan leiden tot een afhankelijkheid of dankbaarheid creëren die de zuiverheid van het besluitvormingsproces kan aantasten. Ook met het aannemen van faciliteiten en diensten kan de burgemeester gecorrumpeerd raken. Het kan daarnaast ook de schijn van corruptie opwekken.

Artikel 2.6 Accepteren van uitnodigingen voor werkbezoeken, lunches, diners en recepties

Werkbezoeken zijn bedoeld om de burgemeester in de gelegenheid te stellen zich inhoudelijk te informeren en noodzakelijke contacten te leggen en onderhouden binnen en buiten de gemeente. De verplichting om actief het ontstaan van de schijn van corruptie tegen te gaan, betekent dat lunches, diners of evenementen bijwonen op kosten van anderen waar mogelijk moet worden vermeden, tenzij de redenen van artikel 2.6 van de gedragscode van toepassing zijn. De schijn van corruptie is doorgaans kleiner als de uitnodigende partij een andere overheid is.

Artikel 2.7 Accepteren van reizen en verblijven

Wat voor lunches en diners geldt, geldt in nog sterkere mate voor reizen en overnachten op kosten van derden. Dat wordt in de regel met grote argwaan bekeken. Het is beter in deze gevallen alle schijn te vermijden.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

De gemeente subsidieert een jaarlijks wielerevenement vanwege haar doelstelling om een sportieve gemeente te zijn en zoveel mogelijk burgers in beweging te krijgen en in aanraking te laten komen met deze populaire sport. Het college vraagt aan de organisatie dertig vrijkaarten voor college- en raadsleden. Zij kunnen dan als ambassadeur van de gemeente aanwezig zijn. Mag dit?

Antwoord

Nee, dit zou het college niet moeten doen. In feite wordt er een geschenk gevraagd. Voor de organisatie is het moeilijk om nee te zeggen. Een dergelijk verzoek kan worden beschouwd als een oneigenlijke subsidie-eis. Verder is het doel van de subsidie niet het zichtbaar maken van de gemeente. Dit laatste zou in relatie tot dit evenement ook bereikt kunnen worden door de burgemeester of een wethouder bij de opening een rol te laten vervullen. Een andere mogelijkheid is dat de gemeente voor raads- en collegeleden – los van de subsidieverstrekking – een aantal kaartjes aanschafft.

Variant 1

De organisatie van het wielerevenement biedt de gemeente dertig vrijkaartjes aan voor college- en raadsleden plus partners. Men geeft daarbij aan dat men graag achtergrondinformatie wil geven over de organisatie van het evenement. Daarnaast zal er een rondleiding zijn inclusief uitleg over de veiligheidsaspecten, wegafzettingen, beperking van de geluidsoverlast en de samenwerking met de hulpdiensten. Na afloop van dit informatieve deel mogen de genodigden onder het genot van een hapje en drankje het evenement bijwonen. Mogen de collegeleden ieder een kaartje aannemen?

Antwoord

Ja, dat mag. De uitnodiging heeft een duidelijk functioneel karakter. Om zich goed te informeren over het evenement kan het noodzakelijk zijn om een en ander in de praktijk te zien. Dat de genodigden een kleine versnapering aangeboden krijgen valt binnen de grenzen van het redelijke. Voor partners geldt dit alles niet. Als zij het evenement willen bijwonen, moeten zij een eigen kaartje kopen.

Let op: Het is van belang om te bekijken of het accepteren van giften in professionele zin daadwerkelijk noodzakelijk is en of er geen andere manieren zijn om dit doel te bereiken, zonder dat daarbij de schijn van corruptie wordt ontstaat.

Voorbeeld 2

Een nieuwe wijk wordt na toezeggingen van de wethouder Bouwen en Wonen en de directeur van het projectontwikkelingsbureau op ludieke wijze geopend. Alle kersverse bewoners zijn uitgenodigd om dit feestelijke moment bij te wonen en aansluitend te genieten van een hapje en een drankje in een door de projectontwikkelaar speciaal daarvoor neergezette tent. Die heeft ook het college B&W en de gemeenteraad een uitnodiging gestuurd. Mogen de collegeleden deze uitnodiging accepteren?

Antwoord

Ja, dat mag. De wethouder Bouwen en Wonen bekleedt een expliciete rol bij de opening. Ook andere collegeleden mogen de uitnodiging accepteren, aangezien met de oplevering van de woningen een bredere doelstelling wordt gediend: met hun aanwezigheid ondersteunen de collegeleden tegenover de nieuwe bewoners en andere belangstellenden dat de gemeente zich heeft ingespannen om de nieuwe wijk mogelijk te maken.

Voorbeeld 3

De burgemeester wordt uitgenodigd om als eregast de feestelijke jubileumvoorstelling van de plaatselijke fanfare bij te wonen. Ook de partner staat op de uitnodiging vermeld. Mag deze uitnodiging worden aangenomen?

Antwoord

Ja, dit bezoek is functioneel van aard. De burgemeester maakt hier zijn opwachting in de representatieve, symbolische rol van burgervader. Dit is een aspect dat uniek is voor het burgemeestersvak (voor wethouders is het niet aan de orde).

Dat ook de partner van de burgemeester gratis meegaat ligt in het verlengde hiervan; in dit geval wringt dat niet met artikel 2.6 van de code. Uiteraard moet wel in het oog worden gehouden dat de kosten binnen de perken blijven en dat het evenement niet al te extravagant is aangekleed.

Voorbeeld 4

De burgemeester heeft een lezing gegeven op een bewonersbijeenkomst. Na afloop wordt een bos bloemen aangeboden. Mag de burgemeester deze aannemen?

Antwoord

Ja, de bos bloemen kan gezien worden als een geschenk dat uit hartelijkheid wordt

gegeven en waarvan het niet accepteren de gever op dat moment ernstig in verlegenheid zou brengen. Het is bovendien niet het type geschenk dat de schijn van corruptie opwekt.

Let op: Situaties als die in Voorbeeld 4 komen regelmatig voor. Politieke ambtsdragers staan veel op podia en krijgen vaak als dank bloemen, fotoboeken, boekenbonnen, flessen wijn, pennen, t-shirts en petjes met opdrukken, koffiemokken en andere typen kleine geschenken. In veel van dergelijke situaties is het weigeren (hoewel eigenlijk de bedoeling) praktisch onmogelijk zonder de gever in verlegenheid te brengen.

Voorbeeld 5

Het college krijgt van een bedrijf met veel korting een videoconferencing-systeem aangeboden. Met dit systeem kunnen collegeleden vanaf een andere locatie toch deelnemen aan een overleg. Zo laat het bedrijf zien goede besluitvorming zeer van belang te vinden en te willen ondersteunen. Mag deze faciliteit worden aangenomen?

Antwoord

Nee, het aannemen van het systeem, is een overtreding van artikel 2.4 van de gedragscode. Artikel 2.4 aanhef en onder a is niet van toepassing; er is budget om het college te faciliteren. Mocht het noodzakelijk zijn een dergelijk systeem aan te schaffen dan kan dat vanuit gemeentelijke middelen worden betaald.

Voorbeeld 6

Het college van B&W nodigt zijn relaties uit voor het bijwonen van een optreden van bekende artiesten tijdens het Stadsfestival. Daartoe zal het college zijn gasten ontvangen in een apart vak van de gemeente vlakbij het podium. Is dit een overtreding van artikel 2.1 van de gedragscode?

Antwoord

Nee, dit is geen overtreding van de gedragscode. Het is voor de burgers van Eindhoven noodzakelijk dat het college van B&W zijn netwerk onderhoudt. Het college zal in het kader hiervan op gezette tijden zelf initiatieven ontplooiën. Het organiseren van bijeenkomsten ter representatie van de stad is geen handeling die de (schijn van) corruptie oproept, in tegenstelling tot het accepteren van een uitnodiging. Wel dient zeker gesteld te worden dat de kosten (moreel) te verantwoorden zijn en dat tijdens het netwerken zelf geen valse verwachtingen worden gewekt of onrechtmatige beloften worden gedaan.

3

REGELS ROND HET GEBRUIK VAN GEMEENTE- LIJKE FACILITEITEN EN FINANCIËLE MIDDELEN

Artikel 3

De burgemeester houdt zich aan het beleid dat is vastgesteld voor het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen.

Artikel 3.1

De burgemeester houdt zich aan de regelgeving en het beleid met betrekking tot het gebruik van interne voorzieningen als werkkamer, ICT en kopieermachines.

Artikel 3.2

De burgemeester houdt zich aan de regelgeving en het beleid met betrekking tot onkostenvergoedingen en declaraties.

Toelichting per artikel

Artikel 3 Gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen

De burgemeester kan bij zijn bestuurswerk gebruikmaken van een aantal faciliteiten en financiële middelen van de gemeente. Werkkamer, laptop, tablet en dergelijke worden primair voor zijn bestuurswerk ter beschikking gesteld. Het gebruik hiervan voor privé- of partijdoeleinden is niet toegestaan tenzij het de bruikleen van voorzieningen betreft zoals mogelijk gemaakt in de toepasselijke gemeentelijke verordeningen, die mede voor privédoeleinden mogen worden gebruikt.

Praktijkvoorbeeld

Voorbeeld

De burgemeester heeft een nevenfunctie als lid van een universitaire adviesraad voor technologieontwikkeling. De vergaderingen van deze adviesraad vinden plaats ver buiten de gemeente. Mag de burgemeester een dienstauto gebruiken om naar de vergadering te gaan?

Antwoord

Nee, een dienstauto staat de burgemeester ter beschikking voor zijn werkzaamheden als burgemeester. Het inzetten van de auto met chauffeur voor zijn nevenwerkzaamheden is in strijd met artikel 3.1. van de code. Ook eventueel gemaakte taxikosten ten behoeve van de nevenactiviteit mag de burgemeester niet declareren. De burgemeester kan dus het beste gebruik maken van de eigen auto of het openbaar vervoer om naar de vergadering van adviesraad voor technologieontwikkeling te gaan. De redentie dat de burgemeester is gevraagd voor de adviesraad vanwege het burgemeesterschap (wat een relatie oplevert met zijn functie) en dat de burgemeester daarom gebruik kan maken van de dienstauto, is niet houdbaar. Het lidmaatschap van de adviesraad is gekoppeld aan de persoon, niet aan de functie van burgemeester van de gemeente Eindhoven. Als deze persoon burgemeester -af is, vervalt niet automatisch het lidmaatschap van de adviesraad. Het betreft hier dus een echte nevenfunctie, waar de gemeentemiddelen niet voor ingezet kunnen worden. Overigens betekent dit ook dat de burgemeester een eventuele financiële vergoeding mag accepteren en houden.

4

REGELS ROND INFORMATIE

Artikel 4

De raad ziet erop toe dat het college van burgemeester en wethouders, en haar afzonderlijke leden, de raad goed informeert. Het college en de burgemeester verstrekken alle inlichtingen die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft, tenzij dit in strijd is met het openbaar belang. De raad, het college en de burgemeester kunnen geheimhouding opleggen overeenkomstig de wet.

Artikel 4.1

De burgemeester is open en transparant over de eigen beslissingen en de beweegredenen daarvoor. De burgemeester handelt in overeenstemming met de Gemeentewet en met de Wet openbaarheid van bestuur.

Artikel 4.2

Als de burgemeester de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het geheime karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, is hij verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behalve als de wet hem tot mededeling verplicht.

Artikel 4.3

De burgemeester maakt niet ten eigen bate of ten bate van een ander gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen informatie.

Artikel 4.4

De burgemeester gaat prudent om met mondelingen en schriftelijke informatie die hij ontvangt. Hij maakt die niet openbaar c.q. geeft die niet door aan anderen zonder instemming van de afzender. Bij twijfel over de bedoeling van de afzender informeert hij hier eerst naar.

Toelichting per artikel

Artikel 4 Regels rond informatie

Het handelen van de overheid, wetten, verordeningen en beleid hebben grote invloed op het leven van burgers. Daaruit volgt dat de burger er recht op heeft over het overheidshandelen goed geïnformeerd te worden. De burger heeft er ook recht op de onderliggende redeneringen en afwegingen te kennen en te weten wie welke positie heeft ingenomen. Dit alles bij elkaar opgeteld schept een verplichting voor het ambtenarenapparaat, het college en de raad om de burger nauwkeurig en op tijd op de hoogte te brengen van wat er wordt besproken, besloten en uitgevoerd.

Geheimhouding

Dit neemt niet weg dat het ook voorkomt dat informatie rond overheidshandelen niet bekend en verspreid mag worden. Het gaat dan altijd om gevallen waarin het openbaar maken zou leiden tot het schenden van rechten van burgers, tot het onterecht toebrengen van schade aan burgers en/of tot het onterecht toebrengen van schade aan collectieve belangen. Het college dient terughoudend om te gaan met het geheim verklaren van stukken en deze steeds zorgvuldig beredeneren. De raad ziet hierop toe. Het formele etiket 'geheim' heeft een expliciete betekenis – ook in strafrechtelijke zin – en dient niet te worden vervangen door 'vertrouwelijk'¹.

Een ander aandachtspunt betreft de wijze waarop de burgemeester omgaat met niet geheim verklaarde informatie waarover hij wel, maar burgers niet beschikken omdat deze informatie (nog) niet publiek is. Het gaat dan bijvoorbeeld over informatie die in een besloten vergadering is besproken. De burgemeester zorgt ervoor dat hij dergelijke informatie niet gebruikt in zijn eigen voordeel of in het voordeel van personen of organisaties met wie hij verbonden zijn.

1 In de 'circulaire geheimhoudingsregeling' d.d. 29 april 2016 (kenmerk 2016-0000092386) schrijft de minister van BZK: 'Omdat het niet op voorhand duidelijk is of het delen van informatie die als 'vertrouwelijk' is aangemerkt ook strafrechtelijk consequenties kan hebben, is het voor de onderhavige bestuurlijke praktijk aangewezen de term 'vertrouwelijk' niet te gebruiken maar slechts de term 'geheim'.

Informatierecht

De raad heeft het recht op informatie. Het college verstrekt de raad alle inlichtingen die hij nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Daarnaast geeft het college de raad mondeling of schriftelijk alle door een of meer leden gevraagde inlichtingen, tenzij het verstrekken ervan in strijd is met het openbaar belang. Als grens aan het verstrekken van inlichtingen aan de raad geldt dat het moet gaan om informatie die noodzakelijk is voor het uitoefenen van zijn taak. Er kan discussie ontstaan over de vraag wanneer het punt bereikt is dat 'de noodzakelijke informatie' verstrekt is. Daar moeten politieke ambtsdragers samen uitkomen.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

De raad heeft het voornemen om de bestemming van een gebied te wijzigen zodat het mogelijk wordt om in dat gebied huizen te bouwen. Verschillende commerciële partijen en andere belanghebbenden hebben hier een stevige lobby voor gevoerd en zijn verheugd dat de raad het serieus in overweging neemt. Het college heeft besloten het dossier geheim te verklaren en de raad heeft dit bekrachtigd. Er wordt in de pers echter regelmatig over het dossier geschreven. Vaak zit men er maar weinig naast, wat er op duidt dat er wellicht door een of meerdere raadsleden gepraat wordt met journalisten. De burgemeester is van mening dat het geheim behandelen van deze kwestie niet langer opportuun is. 'Alles ligt toch al op straat'. Mag de burgemeester ingaan op het verzoek van een journalist om met hem over het dossier te spreken?

Antwoord

Nee, het spreken met anderen over deze kwestie is een overtreding van artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht (lekker van geheime informatie) en van artikel 4.2 van de gedragscode. Alleen het bestuursorgaan dat de geheimhouding heeft opgelegd (in dit geval het college), of het orgaan dat de geheimhouding heeft bekrachtigd (de raad) kan het geheime karakter van de stukken opheffen. Zolang dat niet is gebeurd, ook al is de meeste informatie in de krant verschenen, is het spreken over de kwestie een schending van de geheimhoudingsplicht, wat zelfs strafbaar kan zijn.

Voorbeeld 2

De burgemeester stuurt het volgende twitterbericht: '@toneelgroepdeblauwemaandag Ik zit hier in een besloten vergadering over toekenning subsidies. Het is spannend. #bezuinigenaltijd- moeilijk...' Mag de burgemeester dit doen?

Antwoord

Nee dit mag de burgemeester niet doen. Op hetgeen dat besproken wordt in de besloten vergadering rust geheimhouding. Een twitterbericht als dit is dus een overtreding van artikel 4.2 van de gedragscode.

Voorbeeld 3

Het is nog niet bekend gemaakt wanneer de inschrijving voor de nieuwe huizen in een net ontwikkeld gebied van start zal gaan. De burgemeester schat in dat met een beetje goede wil van politiek en ambtenarij de inschrijving waarschijnlijk midden in de zomer zal plaatsvinden. De zus van de burgemeester wil graag wonen in dat gebied. Mag de burgemeester haar waarschuwen niet in die periode op zomervakantie te gaan, zodat zij als eerste kan inschrijven?

Antwoord

Nee, het waarschuwen van de zus is een overtreding van artikel 4.3 van de gedragscode. De inschatting over de inschrijving kan alleen worden gemaakt door een persoon met veel voorkennis. De burgemeester beschikt over informatie die andere burgers niet hebben. Deze informatievoorsprong gebruiken in het voordeel van een familielid is een overtreding van artikel 4.3 van de gedragscode en mogelijk een verstrengeling van belangen.

Voorbeeld 4

In een overleg met ambtenaren wordt de burgemeester geïnformeerd over een complexe casus van een bijstandsgerechtigde die met de gemeente in aanvaring is gekomen over de sollicitatieplicht. De privacy-regels waar zijn ambtenaren aan gebonden zijn, gelden voor de burgemeester niet. Nu wil hij over de kwestie sparren met een ambtsgeenoot uit een andere gemeente. Mag hij daarbij details delen over de aard van de klacht van de uitkeringsgerechtigde?

Antwoord

Nee, persoonsgebonden details mogen niet worden gedeeld. Artikel 4.2 van de code verplicht de burgemeester tot geheimhouding van dergelijke gegevens. Een gedachtewisseling op hoofdlijnen, over hypothetische dan wel geanonimiseerde cases, is uiteraard wel toegestaan.

5

REGELS ROND DE ONDER- LINGE ONGANG EN DE GANG VAN ZAKEN TIJDENS DE VERGADERINGEN

Artikel 5

Politieke ambtsdragers gaan respectvol met elkaar en met ambtenaren om, zijn open en eerlijk en bevorderen het debat op basis van feiten.

Artikel 5.1

De burgemeester houdt zich tijdens vergaderingen en bijeenkomsten aan het reglement van orde en de verordening op de meningsvormende vergadering.

Artikel 5.2

De burgemeester onthoudt zich in het openbaar van negatieve uitlatingen over gemeenteambtenaren. Dus ook in vergaderingen en bijeenkomsten zoals genoemd in het bestuursreglement van het college van burgemeester en wethouders 2018 en de verordening op de meningsvormende vergadering.

Artikel 5.3

De burgemeester bejegent wethouders, raadsleden, de griffie(r) en andere ambtenaren op correcte wijze in woord, gebaar en geschrift. Ook in de media en op sociale media zien hij af van persoonlijke aanvallen.

Artikel 5.4

De burgemeester twijfelt niet in het openbaar – in de raad, de media of op de sociale media – aan de integriteit van een raadslid of wethouder. Hij erkent en bevestigt hen proactief in hun ambt als bestuurders of volksvertegenwoordiger die in hun handelen het algemeen belang nastreven en de rechten van individuen beschermen.

Artikel 5.5

De burgemeester streeft naar de hoogste kwaliteit van besluitvorming. Het is een gezamenlijke opdracht om de feiten op tafel te krijgen en deze niet te verdraaien. De burgemeester is eerlijk over zijn overwegingen, luistert naar de argumenten van anderen, de argumenten ingebracht vanuit de raad en het college en accepteert deze als bijdragen tot de zorgvuldige besluitvorming.

Artikel 5.6

Bij onenigheid in de onderlinge omgang of de gang van zaken tijdens vergaderingen gaat de burgemeester, mogelijk onder begeleiding, het gesprek aan met een raadslid of wethouder.

Toelichting per artikel

Artikel 5 Onderlinge omgangsvormen

Elk raadslid, elke bestuurder en elke ambtenaar is een medemens en medeburger. Op basis daarvan verdient ieder raadslid, iedere bestuurder en iedere ambtenaar een correcte bejegening. Maar eenieder vervult ook een cruciaal ambt binnen onze democratische rechtstaat, dat zelf ook respect afdwingt. Gezamenlijk staan raadslid, bestuurder en ambtenaar in voor het goed bestuur in de eigen gemeente. Een respectvolle omgang met elkaar en met de waarheid maakt het daarnaast beter mogelijk om met elkaar tot een werkelijke beraadslaging te komen op basis van feiten en (eerlijke) overwegingen. Dat is essentieel voor een zorgvuldige besluitvorming. Bovendien heeft de manier waarop het college en de raad onderling en met elkaar omgaan van invloed op de geloofwaardigheid van de politiek.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

Op de Nieuwjaarsborrel zijn de burgemeester en een wethouder met elkaar in gesprek. Het gesprek verandert gaandeweg in een discussie. Die loopt, naarmate de avond vordert en de wijn vloeit, uit de hand. Op een bepaald moment horen de andere aanwezigen de burgemeester tegen de wethouder schreeuwen: 'Dit dossier is een puinhoop en dat is jouw schuld! Je bent de slechtste wethouder die Eindhoven ooit gekend heeft, dat vindt iedereen. Ik zal er alles aan doen om ervoor te zorgen dat je niet herkozen wordt!' Is dit aanvaardbaar gedrag?

Antwoord

Nee, dit gedrag is niet aanvaardbaar en een overtreding van artikel 5.1 van de gedragscode. Een wethouder op deze manier in het openbaar tot de orde roepen is niet correct. Het feit dat ook anderen horen wat de burgemeester zegt, is hierbij mede van belang.

Voorbeeld 2

Een raadslid uit de oppositie maakt het leven van de burgemeester al geruime tijd zuur. De persoon in kwestie heeft zich als een pitbull vastgebeten in een aantal dossiers en schuwt de harde confrontatie niet. Daarbij verwijt hij de burgemeester regelmatig niet integer gedrag. Als de burgemeester op een maandagochtend de lokale krant openslaat ziet de burgemeester op pagina 4 in grote letters geschreven dat het raadslid in kwestie aan vriendjespolitiek zou doen. De burgemeester pakt zijn telefoon erbij en schrijft op twitter: 'Oh ironie! Het kan ook niet anders dat zo'n schreeuwer zelf niet zuiver op het graat is!'

Antwoord

Dit is geen aanvaardbaar gedrag. Artikel 5.4 vraagt van de burgemeester niet alleen dat hij zelf de integriteit van raadsleden niet in twijfel trekt maar ook dat hij de integriteit van raadsleden verdedigt in het openbaar. Deze manier van handelen schaadt niet alleen de persoon van het raadslid maar ook het vertrouwen in de lokale politiek. Mocht de burgemeester werkelijk twijfelen aan de integriteit van het raadslid dan bewandelt hij de afgesproken route om een melding te doen van een vermoeden.

6

REGELS ROND DE VASTSTELLING EN DE HANDHAVING VAN DE GEDRAGSCODE

Artikel 6

De raad stelt de gedragscode vast voor elk van de bestuursorganen – de raad, de wethouders en de burgemeester – en ziet toe op de naleving ervan.

Artikel 6.1

De raad ziet erop toe dat de gedragscodes van raad, burgemeester en wethouders worden nageleefd.

Artikel 6.2

Het college van burgemeester en wethouders ziet er in het bijzonder op toe dat het college en de individuele collegeleden de eigen gedragscode naleven. De gemeentesecretaris ondersteunt het college hierbij.

Artikel 6.3

Minimaal één keer per bestuursperiode evalueert het college de gedragscodes van de wethouders en de burgemeester op actualiteit, functioneren en de mate waarin deze naar behoren worden nageleefd. De burgemeester betreft de resultaten van deze evaluatie in de periodieke evaluaties van alle gedragscodes met de raad.

Artikel 6.4

Indien de burgemeester twijfelt aan een eigen handeling of die van een andere politieke ambtsdrager volgt de burgemeester de processtappen zoals vastgelegd in de Procesafspraken Integriteit.

Toelichting per artikel

Artikel 6 Vaststelling en handhaving van de gedragscode

Op gezette tijden wordt de tekst van de drie gedragscodes van Eindhoven – voor raad, wethouders en burgemeester – tegen het licht te houden: voldoen de formuleringen nog? Over welke onderwerpen worden de meeste vragen gesteld? Zijn de praktijkvoorbeelden voldoende herkenbaar? Is er behoefte aan een themabijeenkomst of andere vormen van gesprek? Op die manier blijft de gedragscode een levend document.

Belangrijk is dat erop wordt toegezien dat de drie gedragscodes daadwerkelijk worden nageleefd. Ze leggen immers de voorwaarden vast waaraan het handelen van politieke ambtsdragers minimaal moet voldoen. Een schending van de gedragscode is een schending van de integriteit van de politiek.

Het toezien op de naleving van de drie gedragscodes is niet alleen een verantwoordelijkheid van de raad, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor onder meer de burgemeester als voorzitter van college en raad, de fractievoorzitters, de raadsgriffier en de partij-c.q. afdelingsbesturen.

Artikel 6.4 Procesafspraken Integriteit

In Eindhoven zijn afspraken gemaakt over de processtappen die de raadsleden, wethouders en de burgemeester volgen in geval van een vermoeden van een integriteitsschending door een politieke ambtsdrager. Deze zijn vastgelegd in de procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur.

In de handhaving van de integriteit zijn verschillende fasen te onderscheiden:

- het bespreken van lastige integriteitkwesties;
- het signaleren van vermoedens van schendingen van de gedragscode;
- het eventueel onderzoeken van vermoedens van schendingen van de gedragscode;
- het eventueel sanctioneren van schendingen van de gedragscode.

Hierbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- onpartijdigheid;
- terughoudend met publiciteit;
- zorgvuldigheid richting de vermeende schender, en;
- beschermend richting het slachtoffer.

Praktijkvoorbeeld

Voorbeeld

De burgemeester houdt een blog bij op internet. De blog wordt veel gelezen. De burgemeester geeft een ongezouten mening over allerlei onderwerpen, ook over onderwerpen die in de raad besproken worden. In de laatste blog suggereert de burgemeester dat een raadslid van een oppositiepartij mogelijk via de raad geld heeft geregeld voor een stichting waar hij zelf bij betrokken is. Is dit in overeenstemming met het uitgangspunt van zorgvuldige handhaving van de gedragscode?

Antwoord

Nee, dit is niet de manier waarop je een vermoeden van een schending van de gedragscode meldt. Deze manier van communiceren is in tegenspraak met artikel 5.3 van de gedragscode en de basisprincipes van de Procesafspraken Integriteit. Als de burgemeester vermoedt dat een raadslid zich mogelijk schuldig heeft gemaakt aan overtreding van de gedragscode, schrijven de procesafspraken voor dat hij het raadslid hierop aanspreekt of, indien dit niet wenselijk is, overgaat tot het instellen van een vooronderzoek.

BIJLAGE 1

VERWIJZINGEN NAAR DE WET PER GEDRAGSCODE-ARTIKEL

Over zuiverheid van besluitvorming

Inleiding

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4

Over belangenverstrengeling

Artikel 1.1 (toezicht op onafhankelijke besluitvorming)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4

Artikel 1.2 (onthouden van stemming)

- Gemeentewet artikel 28

Artikel 1.4 (verboden combinaties van functies)

- Gemeentewet artikel 13, zie ook bijlage 2

Artikel 1.5 (verboden overeenkomsten/handelingen)

- Gemeentewet artikel 15, zie ook bijlage 3

Artikel 1.6 (over andere functies)

- Gemeentewet artikel 12

Artikel 1.8 (over financiële belangen)

- Basisnorm 14, Modelaanpak basisnormen integriteit openbaar bestuur en politie

Over corruptie

Artikel 2 (tekst van de eed)

- Gemeentewet artikel 14

Over gebruik van gemeentelijke faciliteiten en middelen

Artikel 3, 3.1 en 3.2

- Gemeentewet artikel 95-99
- Regeling rechtspositie burgemeester en wethouders gemeente Eindhoven 2019, bijlage 5

Over informatie

Artikel 4 (informatieverstrekking door bestuur)

- Gemeentewet artikel 169
- Gemeentewet artikel 180
- Wet openbaarheid van bestuur artikel 10

Artikel 4.2 (geheimhouding)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:5
- Gemeentewet artikel 23, 25, 55, 86
- Wetboek van Strafrecht artikel 272
- Zie ook bijlage 5

Over respectvolle omgang met elkaar

Artikel 5.2 (gedrag tijdens de raadsvergadering)

- Zie bijlage 5

Over de vaststelling en handhaving van de gedragscode

Artikel 6 (vaststellen voor een gedragscode voor de raad, de wethouders en de burgemeester)

- Raad: Gemeentewet artikel 15, lid 3
- Wethouders: Gemeentewet artikel 41c, lid 2
- Burgemeester: Gemeentewet artikel 69, lid 2

Artikel 6.1-6.3 (naleving van de code)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4
- Over de rol van de burgemeester: Gemeentewet artikel 170, lid 2
- Kieswet artikel X1, zie bijlage 4
- Kieswet artikel X8, zie bijlage 4
- Gemeentewet artikel 46, 47 en 49
- Gemeentewet artikel 61b en 62

- Schending van de gedragscode kan een strafbaar feit opleveren (bijvoorbeeld het schenden van de geheimhoudingsplicht Wetboek van Strafrecht artikel 272). Als de schending een misdrijf is, geldt een aangifteplicht (Wetboek van Strafrecht artikel 162).

BIJLAGE 2

SPECIFIEK UITGESLOTEN COMBINATIES VAN FUNCTIES

Burgemeester (Gemeentewet, artikel 68)

1. De burgemeester is niet tevens:
 - a. minister;
 - b. staatssecretaris;
 - c. lid van de Raad van State;
 - d. lid van de Algemene Rekenkamer;
 - e. Nationale ombudsman;
 - f. substituut-ombudsman als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman;
 - g. commissaris van de Koning;
 - h. gedeputeerde;
 - i. secretaris van de provincie;
 - j. griffier van de provincie;
 - k. lid van de rekenkamer van de provincie waarin de gemeente waar hij burgemeester is, is gelegen;
 - l. lid van een raad;
 - m. wethouder;
 - n. lid van de rekenkamer;
 - o. ombudsman of lid van de ombudscommissie als bedoeld in artikel 81p, eerste lid;
 - p. lid van een deelraad;
 - q. lid van het dagelijks bestuur van een deelgemeente;
 - r. ambtenaar, door of vanwege het gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt;

- s. ambtenaar, door of vanwege het Rijk of de provincie aangesteld, tot wiens taak behoort het verrichten van werkzaamheden in het kader van het toezicht op de gemeente;
 - t. functionaris die krachtens de wet of een algemene maatregel van bestuur het gemeentebestuur van advies dient.
2. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder r, kan een burgemeester tevens ambtenaar van de burgerlijke stand zijn.

BIJLAGE 3

SPECIFIEK VERBODEN OVEREENKOMSTEN/ HANDELINGEN

Burgemeester (Gemeentewet, artikel 69)

1. Artikel 15, eerste en tweede lid, is van overeenkomstige toepassing op de burgemeester met dien verstande dat de ontheffing, bedoeld in het tweede lid van dat artikel, wordt verleend door de commissaris van de Koning.
2. De raad stelt voor de burgemeester een gedragscode vast.

Ergo: artikel 15, eerste en tweede lid, vertaald naar de situatie van de burgemeester:

1. 'De burgemeester' mag niet:
 - a. als advocaat of adviseur in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de gemeente of het gemeentebestuur dan wel ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - b. als gemachtigde in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - c. als vertegenwoordiger of adviseur werkzaam zijn ten behoeve van derden tot het met de gemeente aangaan van:
 - 1e. overeenkomsten als bedoeld in onderdeel
 - 2e. overeenkomsten tot het leveren van onroerende zaken aan de gemeente;
 - d. rechtstreeks of middellijk een overeenkomst aangaan betreffende:
 - 1e. het aannemen van werk ten behoeve van de gemeente;
 - 2e. het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente;
 - 3e. het leveren van roerende zaken anders dan om niet aan de gemeente;
 - 4e. het verhuren van roerende zaken aan de gemeente;
 - 5e. het verwerven van betwiste vorderingen ten laste van de gemeente;

6e. het van de gemeente onderhands verwerven van onroerende zaken of beperkte rechten waaraan deze zijn onderworpen;

7e. het onderhands huren of pachten van de gemeente.

2. Van het eerste lid, aanhef en onder d, kan 'de commissaris van de Koning' ontheffing verlenen.

BIJLAGE 4

ENKELE FORMELE SANCTIES

Gemeentewet, artikel 61B

1. De burgemeester kan te allen tijde bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister worden ontslagen.
2. Indien sprake is van een verstoorde verhouding tussen de burgemeester en de raad, kan de raad, door tussenkomst van de commissaris van de Koning, een aanbeveling tot ontslag zenden aan Onze Minister.
3. Voordat de raad verklaart dat van een verstoorde verhouding tussen de burgemeester en de raad sprake is, overlegt hij met de commissaris van de Koning over de aanleiding tot die verklaring.
4. Een aanbeveling vormt geen onderwerp van beraadslagingen en wordt niet vastgesteld nadat de raad tenminste twee weken en ten hoogste drie maanden en tevoren heeft verklaard, dat tussen de burgemeester en de raad sprake is van een verstoorde verhouding.
5. De oproeping tot de vergadering waarin over de aanbeveling wordt beraadslaagd of besloten, wordt tenminste achtenveertig uur voor de aanvang of zoveel eerder als de raad heeft bepaald, bij de leden van de raad bezorgd. Zij vermeldt het voorstel tot de aanbeveling.
6. De commissaris brengt advies uit aan Onze Minister over de aanbeveling.
7. Onze Minister wijkt in zijn voordracht slechts af van de aanbeveling op gronden ontleend aan het advies van de commissaris dan wel op andere zwaarwegende gronden.

Gemeentewet, artikel 62

1. De burgemeester kan bij koninklijk besluit worden geschorst.
2. Onze Minister kan, in afwachting van een besluit omtrent schorsing, bepalen dat de burgemeester zijn functie niet uitoefent.
3. Een besluit als bedoeld in het tweede lid vervalt, indien niet binnen een maand een besluit omtrent de schorsing is genomen.

BIJLAGE 5

RELEVANTE REGELGEVING

GEMEENTE EINDHOVEN

Over onkostenvergoeding, gebruik van gemeentelijke faciliteiten en middelen

- Regeling rechtspositie burgemeester en wethouders gemeente Eindhoven 2019

Over respectvolle omgang met elkaar

- Bestuursreglement van het college van burgemeester en wethouders 2018
- Reglement van orde gemeenteraad
- Verordening op de meningsvormende vergadering gemeente Eindhoven 2018

Over handhaving van de gedragscode

- Procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur van Eindhoven, vastgesteld door de gemeenteraad op 15 december 2020

GEDRAGSCODE WETHOUDERS GEMEENTE EINDHOVEN

Regels over de zuiverheid
van de besluitvorming

EINDHOVEN

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Inleiding	6
1. Regels rond (schijn van) belangenverstrengeling	10
Praktijkvoorbeelden	14
2. Regels rond (schijn van) corruptie	18
Praktijkvoorbeelden	21
3. Regels rond het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen	26
Praktijkvoorbeelden	29
4. Regels rond informatie	30
Praktijkvoorbeelden	33
5. Regels rond de onderlinge omgang en de gang van zaken tijdens de vergaderingen	36
Praktijkvoorbeelden	38
6. Regels rond de vaststelling en de handhaving van de gedragscode	40
Praktijkvoorbeeld	43
Bijlagen	
1. Verwijzingen naar de wet per artikel uit de gedragscode	44
2. Specifiek uitgesloten combinaties van functies	47
3. Specifiek verboden overeenkomsten / handelingen	49
4. Enkele formele sancties	50
5. Relevante regelgeving gemeente Eindhoven	51

Inwerkingtreding

Deze gedragscode is vastgesteld door de gemeenteraad op 15 december 2020.

Deze gedragscode treedt in werking op 1 januari 2021. De Gedragscode politieke ambtsdragers gemeente Eindhoven 2012 komt per 1 januari 2021 te vervallen.

VOORWOORD

Als politieke ambtsdrager hebben we een mooi vak. We dragen de eer en ook de verantwoordelijkheid om voor, maar nog meer met inwoners en ondernemers te werken aan de aantrekkelijke stad die we willen zijn voor iedereen. Dat iedereen hier veilig en plezierig kan wonen, werken en leven in de verschillende buurten die onze stad rijk is. Onze regio, met Eindhoven als centrumstad, levert een grote bijdrage aan de Nederlandse economie én aan belangrijke maatschappelijke vraagstukken over veiligheid, zorg en gezondheid, mobiliteit en duurzaamheid. Eén van pijlers onder dat succes is de manier waarop we in onze regio met elkaar samenwerken; bedrijven, kennisinstellingen, overheden. Allemaal leveren we onze bijdrage in het Brainport-netwerk. Met ons werk hebben we invloed op de welvaart, het welzijn en de veiligheid van Eindhovenaren.

Als politieke ambtsdrager voor de gemeente Eindhoven leggen we verantwoording af over wat we doen voor de stad, de publieke taak. En dat is logisch, want behalve dat we samenwerken met allerlei partners, hebben als overheid nu eenmaal ook het monopolie op het uitvoeren van bepaalde wettelijke regelingen. Waar vaak veel geld mee gemoed is en waarbij mensen afhankelijk zijn van de informatie die wij daarvoor bewaren en verstrekken. Persoonsgegevens bijvoorbeeld. De stad moet erop kunnen vertrouwen dat we hiermee zorgvuldig omgaan.

De manier waarop wij ons werk uitvoeren ligt bovendien steeds meer onder een vergrootglas. Transparantie over ons handelen, onze positie in netwerken, uitingen op social media...het vraagt van ons om kritisch te blijven over wat we doen en voor wie. Niet alleen ter verantwoording aan de inwoners van Eindhoven, maar ook ter bescherming van onszelf tegen oneigenlijke/ ondemocratische druk en ter bescherming van de kwaliteit en het vertrouwen in het lokaal bestuur.

De wetgever heeft hier ook oog voor: diverse wet- en regelgeving stelt kaders voor ons handelen. Deze hebben we vertaald in voorliggende gedragscode. Deze code biedt ons een richtlijn voor ons handelen, situaties zullen op zichzelf beoordeeld moeten worden, zeker in de complexiteit en vraagstukken waar we dagelijks mee bezig zijn. Bij twijfels biedt deze code een handreiking om met elkaar in gesprek te gaan: met een warm hart en een koel hoofd.

John (J.A.) Jorritsma
Burgemeester van Eindhoven

INLEIDING

Het belang van integriteit

Een goed functionerend lokaal bestuur vraagt om vertrouwenwekkende en gezaghebbende volksvertegenwoordigers en bestuurders. Personen die in al hun handelen de kwaliteit van het openbaar bestuur en het dienen van het algemeen belang vooropstellen. Integriteit van het openbaar bestuur is daarvoor een belangrijke voorwaarde. Integriteit van politieke ambtsdragers houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen.

Het Nederlands lokaal bestuur kent een hoog niveau van integriteit in vergelijking met andere landen. Natuurlijk zijn er ook in Nederland incidenten. Niet zelden ligt de kern van dergelijke incidenten in onwetendheid of onoplettendheid. Wij vragen van onze bestuurders dat ze weten wat er speelt in de samenleving. Zij opereren dan ook vaak in diverse (boven)lokale netwerken. Deze dragen bij aan het geworteld zijn van de bestuurder. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor het risico dat bestuurders vanuit het gevoel van sympathie en loyaliteit, de belangen van de eigen netwerken vooropstellen ten koste van het algemeen belang. De schijn van oneigenlijke beïnvloeding kan snel gewekt zijn. Dit maakt duidelijk dat het nadenken over de eigen integriteit verder gaat dan het beoordelen van individuele handelingen. Het vraagt ook dat bestuurders zich bewust zijn dat zij altijd verbonden zijn met professionele en persoonlijke netwerken. En dat deze netwerken 'onbewust' een invloed kunnen hebben op de keuzes en acties van de bestuurder, die mogelijk tot een schending leiden. Dit risico van 'netwerkcorruptie' kan de integriteit en de kwaliteit van het lokaal bestuur onder druk zetten.

Maar ook maatschappelijke ontwikkelingen kunnen de integriteit onder druk zetten. De rolopvatting van de politieke ambtsdrager verandert en de verwachtingen van bestuurders worden bijgesteld. Zo zien we raadsleden steeds vaker worstelen met de ombudsfunctie, bestuurders vestrengeld raken in de complexe samenwerkingsverbanden waarin lokale besturen opereren en burgemeesters zelf doelwit worden als 'hoeder' van de integriteit of in de strijd tegen ondermijning.

Incidenten worden in Nederland veelal breed uitgemeten in de pers, of steeds vaker, mede door raadsleden of bestuurders, via sociale media. Hierdoor komt het vertrouwen in en de geloofwaardigheid van het lokaal bestuur onder druk te staan.

Doel gedragscode

Deze gedragscode heeft als doel de politieke ambtsdrager weerbaarder te maken in de huidige politieke context. Dit doet de code in eerste instantie door in heldere taal duidelijkheid te geven over wat de wet van hen verlangt, zodat raadsleden, wethouders en burgemeester beschermd zijn tegen onnodige misstappen. De code biedt daarmee ook de basis voor het onderlinge gesprek over integriteit. Integriteit krijgt uiteindelijk pas betekenis in het handelen. De gedragscode biedt bovendien een basis om op zorgvuldige wijze op te kunnen treden tegen (mogelijke) schendingen. Het stelt namelijk de voorwaarden vast waaraan het handelen van politieke ambtsdragers minimaal moet voldoen. Een schending van de gedragscode is een schending van de zuiverheid van de politieke en bestuurlijke besluitvorming.

Kortom, de voorliggende gedragscode heeft een aantal kenmerken:

- ontlast de morele oordeelsvorming van individuen;
- stelt de norm;
- definieert specifieke handelingen als schendingen;
- maakt zorgvuldig optreden tegen schendingen mogelijk.

Afspraken over hoe te handelen in geval van een vermoeden van een schending van de regels uit deze gedragscode zijn apart vastgelegd in de procesafspraken over de handhaving van de integriteit in de politiek, zoals overeengekomen tussen raadsleden, wethouders en de burgemeester van Eindhoven en vastgesteld door de gemeenteraad.

Deze gedragscode

Op vijf plekken is de code strenger dan de wet:

- deze code verplicht wethouders niet alleen belangenverstrengeling en corruptie te voorkomen, maar ook de schijn daarvan tegen te gaan waar dat kan;
- deze code draagt wethouders op hun financiële belangen bekend te maken;
- deze code hanteert een 'nee, tenzij'-beleid ten aanzien van het aannemen van geschenken;
- in deze code is een regel ter voorkoming van draaideurconstructies opgenomen;¹
- deze code onderstreept het belang van onderlinge omgangsvormen, mede met het oog op de kwaliteit van en het vertrouwen in het lokaal bestuur.

In de bijlagen vindt u specifieke verwijzingen naar alle relevante wetsartikelen.

¹ Ook in de code voor de burgemeester is een dergelijke regel opgenomen; in de code voor raadsleden niet.

Drie (bestuurs)organen, 3 codes

Het gemeentebestuur bestaat uit raad, college en burgemeester. Dit zijn de drie bestuursorganen. Voor elk van de drie bestuursorganen vraagt de wet een door de raad vast te stellen gedragscode. Voor Eindhoven zijn drie aparte codes opgesteld, die vanuit hetzelfde perspectief zijn geschreven. Daar waar ze identiek kunnen zijn, zijn ze identiek; waar ze moeten verschillen, gelet op de rol van elk bestuursorgaan en de onderliggende wettelijke regels, verschillen ze.

De voorliggende gedragscode is bestemd voor de wethouders.

1

REGELS ROND (SCHIJN VAN) BELANGEN- VERSTRENGELING

Artikel 1

Wethouders mogen hun invloed en stem niet gebruiken om een persoonlijk belang veilig te stellen of het belang van een ander of van een organisatie waarbij een wethouder een persoonlijke betrokkenheid heeft.

Artikel 1.1

Wethouders gaan actief en uit zichzelf de schijn van belangenverstremgeling tegen.

Artikel 1.2

Wethouders onthouden zich alleen van deelname aan de stemming in het college van B&W als er sprake is van een beslissing waarbij belangenverstremgeling kan optreden. Het kan dan gaan om de volgende situaties:

- het betreft een kwestie waarbij de wethouder zelf een persoonlijk belang heeft;
- het betreft een kwestie waarbij het gaat om een belang van een individu of organisatie waarbij de wethouder een substantiële betrokkenheid heeft.

Artikel 1.3

Wethouders onthouden zich bij beslissingen waarbij belangenverstremgeling kan optreden zowel van stemming (zie artikel 1.2) als van beïnvloeding van de besluitvorming gedurende het gehele besluitvormingsproces.

Artikel 1.4

Wethouders mogen bepaalde in de Gemeentewet opgesomde functies niet uitoefenen.

Artikel 1.5

Wethouders mogen bepaalde in de Gemeentewet genoemde overeenkomsten en handelingen niet aangaan.

Artikel 1.6

Wethouders vervullen geen nevenfuncties waarvan de uitoefening ongewenst is met het oog op een goede vervulling van het wethouderschap. Een voorneemen tot aanvaarding van een betaalde of onbetaalde nevenfunctie maakt de wethouder kenbaar in het college. Bij aanvaarding van de nevenfunctie maakt de wethouder deze openbaar. Als de wethouder niet in deeltijd werkt, worden de inkomsten uit betaalde nevenfuncties ook openbaar gemaakt.

Artikel 1.7

De gemeentesecretaris draagt zorg voor een geactualiseerde openbare lijst met functies van de wethouders. Op deze lijst wordt tevens vermeld of de werkzaamheden al dan niet bezoldigd zijn en de hoogte van de eventuele bezoldiging.

Artikel 1.8

Wethouders doen opgaaf van hun substantiële financiële belangen – bijvoorbeeld in de vorm van aandelen, opties en derivaten – in ondernemingen waarmee de gemeente zaken doet of waarin de gemeente een belang heeft. Deze financiële belangen zijn openbaar en worden ter inzage gelegd. Ook een tussentijds ontstaan substantieel financieel belang dient opgegeven te worden.

Artikel 1.9

De gemeentesecretaris draagt zorg voor een geactualiseerde openbare lijst met gemelde financiële belangen van wethouders.

Artikel 1.10

Oud-wethouders mogen gedurende een jaar na het eind van het wethouderschap niet als externe partij betaalde werkzaamheden verrichten voor de gemeente. Uitzondering hierop is het raadslidmaatschap.

Toelichting per artikel

Artikel 1 Belangenverstremgeling

De wetgever heeft wethouders op vier manieren bescherming geboden tegen de verleiding van belangenverstremgeling en tegen de schijn ervan:

1. De wetgever geeft ten eerste aan dat het college van burgemeester en wethouders als bestuursorgaan zijn taak zonder vooringenomenheid moet vervullen. De wetgever geeft het college van B&W de verantwoordelijkheid om ervoor te waken dat persoonlijke belangen van wethouders de besluitvorming beïnvloeden.

Met **persoonlijk belang** wordt bedoeld op ieder belang dat niet behoort tot de belangen die wethouders uit hoofde van hun taak behoren te vervullen. Deze waakzaamheid geldt ook als het gaat om de schijn van belangenverstremgeling. Het gaat bij een persoonlijk belang dus niet alleen om – zoals vaak gedacht – ‘persoonlijk gewin’ of ‘persoonlijk voordeel’ of ‘persoonlijke financiële inkomsten’. Wethouders moeten beoordelen of er sprake is van een persoonlijk belang waardoor belangenverstremgeling ontstaat die de besluitvorming onterecht kan beïnvloeden.

De wetgever doet een beroep op de verantwoordelijkheid van het college als geheel om ervoor te waken dat persoonlijke belangen van zijn leden de besluitvorming niet beïnvloeden. Deze verplichting geldt gedurende het gehele proces van besluitvorming en niet alleen tijdens de stemming¹. Politieke ambtsdragers struikelen soms in gevallen waarin er ‘slechts’ sprake is van de schijn van belangenverstremgeling. Het is dan ook in het belang van politieke ambtsdragers zelf dat dit voorschrift zo expliciet in de gedragscode is opgenomen.

2. De wetgever verbiedt wethouders vervolgens expliciet te stemmen als er sprake is van een kwestie waarbij hij een persoonlijk belang heeft. De wetgever probeert daarmee uit te sluiten dat een wethouder meestemt als sprake is van belangenverstremgeling.

¹ Agressie of geweld van burgers tegen politieke ambtsdragers kan de besluitvorming beïnvloeden. Een politieke ambtsdrager mag zich ook door agressie en geweld niet laten beïnvloeden. In voorkomende gevallen wordt aangeraden contact op te nemen met de griffier of de gemeentesecretaris.

3. In een aantal gevallen vindt de wetgever dat die bescherming door het verbod te stemmen niet ver genoeg gaat. In die gevallen verbiedt de wetgever wethouders expliciet bepaalde welomschreven functies te bekleden, rollen te vervullen en (rechts)handelingen uit te voeren. In de artikelen 1.4 en 1.5 van deze gedragscode wordt naar die verboden verwezen. In de bijlage van deze gedragscode treft u een opsomming aan regelgeving die samenhangt met de integriteit van wethouders, waaronder een overzicht van verboden combinaties van functies en verboden overeenkomsten en handelingen. Het wordt dringend aangeraden deze bijlagen nauwkeurig te bestuderen.

4. De wetgever eist van wethouders dat zij al hun functies – en als de wethouder zijn functie als wethouder niet in deeltijd bekleedt ook de inkomsten uit die functies – openbaar maken. Op die manier wordt het voor andere bestuurders, raadsleden, fractievoorzitters, partijbestuurders, de griffier en de gemeentesecretaris mogelijk een wethouder te waarschuwen voor kwesties waarin (de schijn van) belangenverstremgeling dreigt. Ook de pers en de burger kunnen zo hun controlerende taak uitoefenen. Daarom is in deze gedragscode ook opgenomen dat wethouders al hun substantiële financiële belangen bekendmaken bij ondernemingen die zaken doen met de gemeente.

Artikel 1 Belangenverstremgeling en netwerkbewustzijn

De neiging bestaat om per actie van de wethouder te beoordelen of dit mag op basis van de Gedragscode en de Gemeentewet. Dit is nuttig en zelfs noodzakelijk in de beoordeling of een handeling zelf als een schending te duiden is. Het tegengaan van veelvoorkomende schendingen vraagt echter ook om transparantie over en bewustzijn van de netwerken waarin men zich beweegt. Ter bevordering van de transparantie vraagt de gemeentewet dat nevenfuncties gedeeld worden en vraagt deze code daarbovenop dat substantiële belangen gedeeld worden. Netwerkbewustzijn vraagt daarnaast ook dat wethouders zich bewust zijn van hun netwerken en de risico's van sympathieën en loyaliteiten binnen netwerken die tot 'blinde vlekken' in het handelen van de wethouders kunnen leiden. De praktijk van de lokale politiek laat zien dat raadsleden en bestuurders vaker een scheve schaats rijden precies door de aanwezigheid van netwerken waarin normen van wederkerigheid gelden. Deze normen zorgen ervoor dat leden uit het netwerk elkaar bevoordeelden en andere partijen (on)bedoeld uitsluiten.

Artikel 1.10 Draaideurconstructie

Deze regel is geschreven met het oog op oud-bestuurders die gaan ondernemen en die dus opdrachten vervullen op contractbasis. Burgemeesters en wethouders bouwen gedurende hun bestuursperiode veel kennis op over de gemeentelijke organisatie en ontwikkelingen die de gemeente aangaan. Als zij na hun bestuursperiode gaan ondernemen en contracten willen aangaan met de gemeente Eindhoven, kan er dankzij hun informatievoorsprong oneerlijke concurrentie optreden ten aanzien van andere ondernemers. Voormalig bestuurders profiteren daardoor van hun politieke functie. Dit is nadrukkelijk niet de bedoeling is. Minstens ontstaat de schijn dat zij hun bestuurswerk hebben gebruikt om (na hun bestuursperiode) opdrachten te verkrijgen van de gemeente Eindhoven.

Deze regel is ook van toepassing op verbonden partijen waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Denk hierbij aan zowel (semi) publiekrechtelijke (zoals gemeenschappelijke regelingen) als privaatrechtelijke organisaties.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

De wethouder Wonen is voorzitter van de vereniging van huiseigenaren van het appartement waar de wethouder zelf woont. Mag de wethouder zijn wethouderschap combineren met dit voorzitterschap?

Antwoord

Artikel 36B van de Gemeentewet verbiedt de combinatie van deze functies niet. Artikel 1.4 van de gedragscode wordt dus niet overtreden door het combineren van deze functies. De nevenfunctie moet wel worden gemeld (zie artikel 1.6) en de gemeentesecretaris moet zorgdragen voor bekendmaking ervan (zie artikel 1.7).

Let op: een wethouder moet alle nevenfuncties melden.

Variant 1

Samen met zijn staf bereidt de wethouder een bestemmingswijziging voor die een gebied betreft waar het appartement ligt waar de wethouder woont.

a. Mag de wethouder bij die besprekingen betrokken zijn?

Antwoord:

Ja. In de voorgestelde bestemmingswijziging worden beslissingen voorgelegd die het gehele gebied betreffen en niet specifiek het appartement. Er treedt geen

verstremgeling van belangen op als deze wethouder mee doet aan de bespreking in de staf.

b. Mag de wethouder deelnemen aan de besluitvorming in het college?

Antwoord

Ja, dat mag. Er vindt geen verstremgeling van belangen plaats, dus kan de wethouder deelnemen aan de besluitvorming in het college.

c. Mag de wethouder het stuk zelf inbrengen in de raad?

Antwoord

Ja, dat mag. Er vindt geen verstremgeling van belangen plaats, dus kan de wethouder het stuk zelf inbrengen in de raad.

Variant 2

De raad doet voorstellen om precies in het gedeelte waar het appartement van de wethouder ligt, huizen te slopen. Het appartement zal in dat geval ook gesloopt worden. Mag de wethouder dit dossier verder behandelen?

Antwoord

Nee, dat mag niet. De aanpassingen betreffen het huis van de wethouder, waarmee er een direct belang ontstaat bij het behandelen van deze bestemmingswijziging. Als de wethouder het dossier blijft behandelen, is dat in overtreding met artikel 1.3 van de code.

Let op: als het een politiek gevoelig dossier betreft, is het een optie voor deze wethouder om te beslissen al in een eerder stadium niet betrokken te willen zijn bij het dossier, om de schijn van belangenverstremgeling te voorkomen.

Voorbeeld 2

Het college van burgemeester en wethouders heeft besloten de exploitatie van de zwembaden openbaar aan te besteden. De directeur van een zwembad in een nabijgelegen gemeente heeft interesse en zal met zijn voorstel voor exploitatie meedingen in de aanbesteding. Zijn neef is naast eigenaar van een administratiekantoor ook raadslid in de aanbestedende gemeente en daarom vraagt hij hem even mee te kijken naar de offerte. Het raadslid werpt er een blik op en adviseert om in de offerte bepaalde kwaliteiten wat zwaarder aan te zetten.

Het raadslid weet dat men hier intern belang aan hecht. Als bedankje voor de tijdsinvestering maakt de directeur een klein bedrag over naar de partijkas van de

partij van zijn neef (het raadslid), ook hangt hij een banner op in het zwembad als gratis reclame voor het administratiekantoor. Op een dag is de eigenaar van het cateringbedrijf van het zwembad op bezoek. Bij het zien van de banner vraagt hij aan de directeur van het zwembad of dit kantoor aanbevelingswaardig is. Dat is het geval en dus benadert de eigenaar van het cateringbedrijf het raadslid om te vragen of hij vanuit het administratiekantoor kan ondersteunen bij de administratie van zijn cateringbedrijf. Vanuit de raad ontstaan inmiddels zorgen over de betrokkenheid van het raadslid bij de aanbesteding. De raad vraagt de burgemeester een intern onderzoek in te stellen. De burgemeester spart hierover informeel met een aantal wethouders. Deze wethouders menen dan het onwenselijk is om een intern onderzoek te starten omdat het raadslid naast deze mogelijke misstap, al veel betekent heeft voor de stad. Bovendien draagt de samenleving het raadslid op handen, zo blijkt wel uit de voorkeursstemmen die tijdens de laatste gemeenteraadsverkiezingen voor hem zijn uitgebracht. De burgemeester besluit dat er geen intern onderzoek komt.

Welke handelingen van het raadslid, de burgemeester en wethouders zijn aanvaardbaar of onaanvaardbaar?

Antwoord

De neiging bestaat om per actie te beoordelen of dit mag op basis van de Gedragscodes en de Gemeentewet. Soms is dit nuttig of noodzaak. Zo heb je als raadslid niet externe partijen te adviseren bij vastgoed voor de gemeente. Bovendien verschaf je hiermee familie vertrouwelijke informatie waardoor er een risico bestaat op oneerlijke concurrentie. De schenking aan de partijkas en het ophangen van de banner kunnen hierbij als steekpenningen worden gezien in ruil voor het delen van vertrouwelijke informatie. De burgemeester is als hoeder van de integriteit verantwoordelijk voor het instellen van een onderzoek indien er hiertoe aanleiding is. Tijdens het informele gesprek met wethouders dienen geen oneigenlijke argumenten te worden meegewogen wanneer het aannemelijk is dat er sprake is van serieuze integriteitsschendingen. De burgemeester moet op basis van objectieve afweging besluiten over te gaan tot een onderzoek of niet.

Let op: Deze casus laat zien dat de integriteitkwestie begint bij de warme familiebanden van het raadslid, waarna relaties binnen verschillende informele netwerken op elkaar ingrijpen. Het elkaar bevoordelen, belangenverstrengeling, de verkeerde omgang met informatie en corruptie lopen hier door elkaar heen. Wanneer enkel de individuele handelingen van het raadslid, de wethouders en burgemeester beoordeeld worden, dan doet dat geen recht aan de grote integriteitkwestie die zich

kenmerkt door het kluwen aan personen en handelingen die tezamen de integriteit van het lokaal bestuur raken en uiteindelijk maken dat de kwestie niet onderzocht wordt.

2

REGELS ROND (SCHIJN VAN) CORRUPTIE

Artikel 2

Wethouders laten hun invloed en stem niet kopen of beïnvloeden door geld, goederen of diensten die hen zijn gegeven of in het vooruitzicht zijn gesteld.

Artikel 2.1

Wethouders gaan actief en uit zichzelf de schijn van corruptie tegen.

Aannemen van geschenken

Artikel 2.2

Wethouders nemen geen geschenken aan die hen uit hoofde van of vanwege hun functie worden aangeboden, tenzij:

- a. het weigeren, teruggeven of terugsturen indruist tegen de gangbare fatsoensnormen, de gever zou kwetsen of deze bijzonder in verlegenheid zou brengen;
- b. het weigeren, teruggeven of terugsturen om praktische redenen onwerkbaar is;
- c. het gaat om een incidentele, kleine attentie (zoals een bloemetje of fles wijn) met een geschatte waarde van maximaal 50 euro, waarbij de schijn van beïnvloeding minimaal is.

Artikel 2.3

Als geschenken om een van de in artikel 2.2 genoemde redenen niet zijn geweigerd, teruggegeven of teruggestuurd, of om andere redenen toch in het bezit zijn van een wethouder, wordt dit gemeld aan de gemeentesecretaris, tenzij het gaat om het genoemde onder artikel 2.2c. De geschenken worden dan als nog teruggestuurd of ze worden eigendom van de gemeente. De gemeentesecretaris zorgt voor de registratie van giften en hun gemeentelijke bestemming.

Accepteren van faciliteiten en diensten

Artikel 2.4

Wethouders accepteren geen faciliteiten en diensten van anderen die hen uit hoofde van of vanwege zijn functie worden aangeboden, tenzij:

- a. het weigeren ervan het bestuurswerk onmogelijk of onwerkbaar zou maken en;
- b. tegelijkertijd de schijn van omkoping of beïnvloeding minimaal is.

Artikel 2.5

Wethouders gebruiken faciliteiten of diensten van anderen die uit hoofde of vanwege de bestuursfunctie worden aangeboden, niet voor privédoeleinden.

Accepteren van uitnodigingen voor werkbezoeken, lunches, diners en recepties

Artikel 2.6

Wethouders accepteren uitnodigingen voor werkbezoeken, netwerkbijeenkomsten, lunches, voorstellingen, lunches, diners en recepties die door anderen worden betaald of georganiseerd alleen als:

- a. dat behoort tot de uitoefening van het bestuurswerk en;
- b. de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel (protocolaire taken, formele vertegenwoordiging van de gemeente, uitnodiging met beschreven doel omtrent de wenselijkheid van de aanwezigheid) en;
- c. tegelijkertijd de schijn van omkoping of beïnvloeding minimaal is.

Accepteren van reizen en verblijven

Artikel 2.7

Wethouders accepteren uitnodigingen voor werkbezoeken waarbij reis- en verblijfkosten door anderen worden betaald alleen bij hoge uitzondering. Een dergelijke invitatie dient altijd te worden besproken in het college. De invitatie mag alleen worden geaccepteerd als het bezoek aantoonbaar van groot belang is voor de gemeente en de schijn van omkoping of beïnvloeding minimaal is. Van een dergelijk werkbezoek wordt altijd een verslag gedaan aan het college. Bij buitenlandse werkbezoeken gebeurt dat schriftelijk, met afschrift aan de raad.

Toelichting per artikel

Artikel 2 (schijn van) Corruptie

Het bovenstaande artikel geeft een definitie van corruptie voor wethouders. Ging het bij belangenverstrengeling nog om het onterecht laten meewegen van een persoonlijk belang bij de besluitvorming, bij corruptie gaat het om omkoping van een wethouder. Belangenverstrengeling is niet in het wetboek van strafrecht opgenomen, corruptie is dat wel. In de onderliggende artikelen zijn regels opgenomen om de wethouder te helpen om de (schijn van) corruptie te voorkomen.

Artikel 2.2 en 2.3 Aannemen van geschenken

Geschenken zijn een sluiproute naar corruptie. Ze kunnen worden gebruikt om de besluitvorming te beïnvloeden. Ze kunnen corrumpen of de aanloop daartoe vormen. Ze kunnen daarnaast ook de schijn opwekken. Onderstaande regels zijn geformuleerd als ‘nee, tenzij’: wethouders nemen geen geschenken aan, tenzij er goede redenen – bijvoorbeeld omdat basale fatsoensnormen anders geschonden worden – zijn om hiervan af te wijken. De afwijkingen dienen vervolgens bekend gemaakt te worden bij de gemeentesecretaris, die bepaalt welke vervolgstappen nodig zijn.

Artikel 2.4 en 2.5 Accepteren van faciliteiten en diensten

Het accepteren van faciliteiten of diensten van anderen kan leiden tot een afhankelijkheid of dankbaarheid creëren die de zuiverheid van het besluitvormingsproces kan aantasten. Ook met het aannemen van faciliteiten en diensten kan een wethouder gecorrumpereerd raken. Het kan daarnaast ook de schijn van corruptie opwekken.

Artikel 2.6 Accepteren van uitnodigingen voor werkbezoeken, lunches, diners en recepties

Werkbezoeken zijn bedoeld om wethouders in de gelegenheid te stellen zich inhoudelijk te informeren en noodzakelijke contacten te leggen en onderhouden binnen en buiten de gemeente. De verplichting om actief het ontstaan van de schijn van corruptie tegen te gaan, betekent dat lunches, diners of evenementen bijwonen op kosten van anderen waar mogelijk moet worden vermeden. Tenzij de redenen van artikel 2.6 van de gedragscode van toepassing zijn. De schijn van corruptie is doorgaans kleiner als de uitnodigende partij een andere overheid is.

Artikel 2.7 Accepteren van reizen en verblijven

Wat voor lunches en diners geldt, geldt in nog sterkere mate voor reizen en overnachten op kosten van derden. Dat wordt in de regel met grote argwaan bekeken. Het is beter in deze gevallen alle schijn te vermijden.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

Collegeleden krijgen van een theater in Eindhoven een gratis jaarkaart voor alle voorstellingen aangeboden. Mag deze kaart worden geaccepteerd?

Antwoord

Nee, het aannemen van de kaart is een overtreding van artikel 2.2 van de gedragscode. Een dergelijke kaart is een gericht geschenk voor de bestuurders van Eindhoven.

Variant 1

Alleen de wethouder die Kunst en Cultuur in zijn portefeuille heeft, krijgt de kaart aangeboden. Het is voor het bestuurswerk goed om te weten hoe het reilt en zeilt bij het theater. Mag deze kaart worden geaccepteerd?

Antwoord

Nee, het aannemen van de kaart is ook nu een overtreding van artikel 2.2 van de gedragscode. Het is ‘om te weten hoe het reilt en zeilt’ bij het theater voor de wethouder niet noodzakelijk een kaart te hebben en het accepteren van een dergelijke gift roept mogelijk wel de schijn van corruptie op. De wethouder kan zich op een andere manier op de hoogte stellen omtrent het theater of de theaterbranche, zoals het afleggen van een werkbezoek met een duidelijk werkprogramma. De kaart dient dus terug te worden gestuurd conform artikel 2.3 van de gedragscode.

Let op: Het is van belang om te bekijken of het accepteren van giften in professionele zin daadwerkelijk noodzakelijk is en of er geen andere manieren zijn om dit doel te bereiken, zonder dat daarbij de schijn van corruptie wordt opgeroepen.

Voorbeeld 2

De gemeente subsidieert een jaarlijks wielerevenement vanwege haar doelstelling om een sportieve gemeente te zijn en zoveel mogelijk burgers in beweging te krijgen en in aanraking te laten komen met deze populaire sport. Het college vraagt aan de organisatie dertig vrijkaarten voor college- en raadsleden. Zij kunnen dan als ambassadeur van de gemeente aanwezig zijn. Mag dit?

Antwoord:

Nee, dit zou het college niet moeten doen. In feite wordt er een geschenk gevraagd. Voor de organisatie is het moeilijk om nee te zeggen. Een dergelijk verzoek kan worden beschouwd als een oneigenlijke subsidie-eis. Verder is het doel van de subsidie niet het zichtbaar maken van de gemeente. Dit laatste zou in relatie tot dit evenement ook bereikt kunnen worden door de burgemeester of een wethouder bij de opening een rol te laten vervullen. Een andere mogelijkheid is dat de gemeente voor raads- en collegeleden – los van de subsidieverstrekking – een aantal kaartjes aanschaft.

Variant 1

De organisatie van het wielerevenement biedt de gemeente dertig vrijkaartjes aan voor college- en raadsleden plus partners. Men geeft daarbij aan dat men graag achtergrondinformatie wil geven over de organisatie van het evenement. Daarnaast zal er een rondleiding zijn inclusief uitleg over de veiligheidsaspecten, wegafzettingen, beperking van de geluidsoverlast en de samenwerking met de hulpdiensten. Na afloop van dit informatieve deel mogen de genodigden onder het genot van een hapje en drankje het evenement bijwonen. Mogen de collegeleden ieder een kaartje aannemen?

Antwoord

Ja, dat mag. De uitnodiging heeft een duidelijk functioneel karakter. Om zich goed te informeren over het evenement kan het noodzakelijk zijn om een en ander in de praktijk te zien. Dat de genodigden een kleine versnapering aangeboden krijgen valt binnen de grenzen van het redelijke. Voor partners geldt dit alles niet. Als zij het evenement willen bijwonen, moeten zij een eigen kaartje kopen.

Let op: Het is van belang om te bekijken of het accepteren van giften in professionele zin daadwerkelijk noodzakelijk is en of er geen andere manieren zijn om dit doel te bereiken, zonder dat daarbij de schijn van corruptie ontstaat.

Voorbeeld 3

Een nieuwe wijk wordt na toespraken van de wethouder Bouwen en Wonen en de directeur van het projectontwikkelingsbureau op ludieke wijze geopend. Alle kersverse bewoners zijn uitgenodigd om dit feestelijke moment bij te wonen en aansluitend te genieten van een hapje en een drankje in een door de projectontwikkelaar speciaal daarvoor neergezette tent. Die heeft ook het college B&W en de gemeenteraad een uitnodiging gestuurd. Mogen de collegeleden deze uitnodiging accepteren?

Antwoord

Ja, dat mag. De wethouder Bouwen en Wonen bekleedt een expliciete rol bij de opening. Ook andere collegeleden mogen de uitnodiging accepteren, aangezien met de oplevering van de woningen een bredere doelstelling wordt gediend: met hun aanwezigheid onderstrepen de collegeleden tegenover de nieuwe bewoners en andere belangstellenden dat de gemeente zich heeft ingespannen om de nieuwe wijk mogelijk te maken.

Voorbeeld 4

Een wethouder heeft een lezing gegeven op een bewonersbijeenkomst. Na afloop wordt een bos bloemen aangeboden. Mag de wethouder deze aannemen?

Antwoord

Ja, de bos bloemen kan gezien worden als een geschenk dat uit hartelijkheid wordt gegeven en waarvan het niet accepteren de gever op dat moment ernstig in verlegenheid zou brengen. Het is bovendien niet het type geschenk dat de schijn van corruptie opwekt.

Let op: Situaties als die in voorbeeld 4 komen regelmatig voor. Politieke ambtsdragers staan veel op podia en krijgen vaak als dank bloemen, foto boeken, boekenbonnen, flessen wijn, pennen, t-shirts en petjes met opdrukken, koffiemokken en andere typen kleine geschenken. In veel van dergelijke situaties is het weigeren (hoewel eigenlijk de bedoeling) praktisch onmogelijk zonder de gever in verlegenheid te brengen.

Voorbeeld 5

Het college krijgt van een bedrijf met veel korting een videoconferencing-systeem aangeboden. Met dit systeem kunnen collegeleden vanaf een andere locatie toch deelnemen aan een overleg. Zo laat het bedrijf zien goede besluitvorming zeer van belang te vinden en te willen ondersteunen. Mag deze faciliteit worden aangenomen?

Antwoord

Nee, het aannemen van het systeem, is een overtreding van artikel 2.4 van de gedragscode. Artikel 2.4 aanhef en onder a is niet van toepassing; er is budget om het college te faciliteren. Mocht het noodzakelijk zijn een dergelijk systeem aan te schaffen dan kan dat vanuit gemeentelijke middelen worden betaald.

Voorbeeld 6

Het college van B&W nodigt zijn relaties uit voor het bijwonen van een optreden van bekende artiesten tijdens het Stadsfestival. Daartoe zal het college zijn gasten ontvangen in een apart vak van de gemeente vlakbij het podium. Is dit een overtreding van artikel 2.1 van de gedragscode?

Antwoord

Nee, dit is geen overtreding van de gedragscode. Het is voor de burgers van Eindhoven noodzakelijk dat het college van B&W zijn netwerk onderhoudt. Het college zal in het kader hiervan op gezette tijden zelf initiatieven ontplooiën. Het organiseren van bijeenkomsten ter representatie van de stad is geen handeling die de (schijn van) corruptie oproept, in tegenstelling tot het accepteren van een uitnodiging. Wel dient zeker gesteld te worden dat de kosten (moreel) te verantwoorden zijn en dat tijdens het netwerken zelf geen valse verwachtingen worden gewekt of onrechtmatige beloften worden gedaan.

3

REGELS ROND HET GEBRUIK VAN GEMEENTE- LIJKE FACILITEITEN EN FINANCIËLE MIDDELEN

Artikel 3

Wethouders houden zich aan het vastgestelde beleid voor het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen.

Artikel 3.1

Een wethouder houdt zich aan de regelgeving en het beleid met betrekking tot het gebruik van interne voorzieningen als werkkamer, ICT en kopieermachines.

Artikel 3.2

Een wethouder houdt zich aan de regelgeving en het beleid met betrekking tot onkostenvergoedingen en declaraties.

Toelichting per artikel

Artikel 3 Gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen

Wethouders kunnen bij hun bestuurswerk gebruikmaken van een aantal faciliteiten en financiële middelen van de gemeente. Wethouders in Eindhoven beschikken over een werkkamer, laptop, tablet en dergelijke die primair voor hun bestuurswerk ter beschikking zijn gesteld. Het gebruik hiervan voor privé- of partijdoeleinden is niet toegestaan tenzij het de bruikleen van voorzieningen betreft zoals mogelijk gemaakt in de toepasselijke gemeentelijke verordeningen, die mede voor privédoeleinden mogen worden gebruikt.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

Het is campagnetijd. Een wethouder staat op het punt om met een aantal partijgenoten de markt op te gaan om in gesprek te gaan met potentiële kiezers. De wethouder vraagt de secretaresse om duizend flyers en tweehonderd exemplaren van uw verkiezingsprogramma te kopiëren, om uit te delen. Mag dit?

Antwoord

Nee. Dit is een overtreding van artikel 3.1 van de gedragscode. In dit geval beschermt deze regelgeving het 'eerlijke speelveld' voor alle partijen en kandidaten die meedingen naar een zetel in de raad. Als zittende partijen hun campagnemateriaal gratis verkrijgen, hebben zij een voorsprong ten opzichte van nieuwkomers.

Voorbeeld 2

De wethouder Economische Zaken heeft een nevenfunctie als lid van een universitaire adviesraad voor technologieontwikkeling. De vergaderingen van deze adviesraad vinden plaats ver buiten de gemeente. Mag de wethouder een dienstauto gebruiken om naar de vergadering van zijn nevenactiviteit te gaan?

Antwoord

Nee, een dienstauto staat de wethouder ter beschikking voor zijn werkzaamheden als wethouder. Het inzetten van de auto met chauffeur voor nevenwerkzaamheden is in strijd met artikel 3.1. van de code. Ook eventueel gemaakte taxikosten ten behoeve van deze nevenactiviteit mag de wethouder niet declareren. De wethouder kan dus het beste gebruik maken van de eigen auto of het openbaar vervoer om naar de vergadering van adviesraad voor technologieontwikkeling te gaan. De redenatie dat de wethouder gevraagd is voor de adviesraad vanwege het wethouderschap EZ (wat een relatie oplevert met de functie van wethouder) en dat de wethouder daarom gebruik kan maken van de dienstauto, is niet houdbaar. Het lidmaatschap van de adviesraad is gekoppeld aan de persoon niet aan de functie van wethouder EZ van de gemeente Eindhoven. Als deze persoon geen wethouder meer is, vervalt niet automatisch zijn lidmaatschap van de adviesraad. Het betreft hier dus een echte nevenfunctie, waar de gemeentemiddelen niet voor ingezet kunnen worden. Overigens betekent dit ook dat de wethouder een eventuele financiële vergoeding mag accepteren en houden.

4

REGELS ROND INFORMATIE

Artikel 4

De raad ziet erop toe dat het college van burgemeester en wethouders, en haar afzonderlijke leden, de raad goed informeert. Het college en de burgemeester verstrekken alle inlichtingen die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft, tenzij dit in strijd is met het openbaar belang. De raad, het college en de burgemeester kunnen geheimhouding opleggen overeenkomstig de wet.

Artikel 4.1

Wethouders zijn open en transparant over de eigen beslissingen en de beweegredenen daarvoor. Wethouders handelen in overeenstemming met de Gemeentewet en met de Wet openbaarheid van bestuur.

Artikel 4.2

Wethouders die de beschikking krijgen over gegevens waarvan zij het geheime karakter kennen of redelijkerwijs moeten vermoeden, zijn verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behalve als de wet hen tot mededeling verplicht.

Artikel 4.3

Wethouders maken niet ten eigen bate of ten bate van een ander gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen informatie.

Artikel 4.4

Wethouders gaan zorgvuldig om met mondelinge en schriftelijke informatie die zij ontvangen. Zij maken die niet openbaar c.q. geven die niet door aan anderen zonder instemming van de afzender. Bij twijfel over de bedoeling van de afzender informeren zij hier eerst naar.

Toelichting per artikel

Artikel 4 Regels rond informatie

Het handelen van de overheid, wetten, verordeningen en beleid hebben grote invloed op het leven van burgers. Daaruit volgt dat de burger er recht op heeft over het overheidshandelen goed geïnformeerd te worden. De burger heeft er ook recht op de onderliggende redeneringen en afwegingen te kennen en te weten wie welke positie heeft ingenomen. Dit alles bij elkaar opgeteld schept een verplichting voor het ambtenarenapparaat, het college en de raad om de burger nauwkeurig en op tijd op de hoogte te brengen van wat er wordt besproken, besloten en uitgevoerd.

Geheimhouding

Dit neemt niet weg dat het ook voorkomt dat informatie rond overheidshandelen niet bekend en verspreid mag worden. Het gaat dan altijd om gevallen waarin het openbaar maken zou leiden tot het schenden van rechten van burgers, tot het onterecht toebrengen van schade aan burgers en/of tot het onterecht toebrengen van schade aan collectieve belangen. Het college dient terughoudend om te gaan met het geheim verklaren van stukken en deze steeds zorgvuldig beredeneren. De raad ziet hierop toe. Het formele etiket 'geheim' heeft een expliciete betekenis – ook in strafrechtelijke zin – en dient niet te worden vervangen door 'vertrouwelijk'¹.

Een ander aandachtspunt betreft de wijze waarop wethouders omgaan met niet geheim verklaarde informatie waarover zij wel, maar burgers niet beschikken omdat deze informatie (nog) niet publiek is. Het gaat dan bijvoorbeeld over informatie die in een besloten vergadering is besproken. Wethouders zorgen ervoor dat zij dergelijke informatie niet gebruiken in hun eigen voordeel of in het voordeel van personen of organisaties met wie zij verbonden zijn.

¹ In de 'circulaire geheimhoudingsregeling' d.d. 29 april 2016 (kenmerk 2016-0000092386) schrijft de minister van BZK: 'Omdat het niet op voorhand duidelijk is of het delen van informatie die als 'vertrouwelijk' is aangemerkt ook strafrechtelijk consequenties kan hebben, is het voor de onderhavige bestuurlijke praktijk aangewezen de term 'vertrouwelijk' niet te gebruiken maar slechts de term 'geheim'.

Informatierecht

De raad heeft het recht op informatie. Het college verstrekt de raad alle inlichtingen die de raad nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Daarnaast geeft het college de raad mondeling of schriftelijk alle door een of meer leden gevraagde inlichtingen, tenzij het verstrekken ervan in strijd is met het openbaar belang. Als grens aan het verstrekken van inlichtingen aan de raad geldt dat het moet gaan om informatie die noodzakelijk is voor het uitoefenen van zijn taak. Er kan discussie ontstaan over de vraag wanneer het punt bereikt is dat 'de noodzakelijke informatie' verstrekt is. Daar moeten politieke ambtsdragers samen uitkomen.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

De raad heeft het voornemen om de bestemming van een gebied te wijzigen zodat het mogelijk wordt om in dat gebied huizen te bouwen. Verschillende commerciële partijen en andere belanghebbenden hebben hier een stevige lobby voor gevoerd en zijn verheugd dat de raad het serieus in overweging neemt. Het college heeft besloten het dossier geheim te verklaren en de raad heeft dit bekrachtigd. Er wordt in de pers echter regelmatig over het dossier geschreven. Vaak zit men er maar weinig naast, wat er op duidt dat er wellicht door een of meerdere raadsleden gepraat wordt met journalisten. De wethouder Bouwen en Wonen is van mening dat het geheim behandelen van deze kwestie niet langer opportuun is. 'Alles ligt toch al op straat'. Mag de wethouder ingaan op het verzoek van een journalist om over het dossier te spreken?

Antwoord

Nee, het spreken met anderen over deze kwestie is een overtreding van artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht (lekken van geheime informatie) en van artikel 4.2 van de gedragscode. Alleen het bestuursorgaan dat de geheimhouding heeft opgelegd (in dit geval het college), of het orgaan dat de geheimhouding heeft bekrachtigd (de raad) kan het geheime karakter van de stukken opheffen. Zolang dat niet is gebeurd, ook al is de meeste informatie in de krant verschenen, is het spreken over de kwestie een schending van de geheimhoudingsplicht, wat zelfs strafbaar kan zijn.

Voorbeeld 2

Een wethouder stuurt het volgende twitterbericht: '@toneelgroepdeblauwemaandag Ik zit hier in een besloten vergadering over toekenning subsidies. Het is spannend. #bezuinigenaltijd- moeilijk...' Mag de wethouder dit doen?

Antwoord

Nee dit mag de wethouder niet doen. Op hetgeen dat besproken wordt in de besloten vergadering rust geheimhouding. Een twitterbericht als dit is dus een overtreding van artikel 4.2 van de gedragscode.

Voorbeeld 3

Het is nog niet bekend gemaakt wanneer de inschrijving voor de nieuwe huizen in een net ontwikkeld gebied van start zal gaan. Een wethouder schat in dat met een beetje goede wil van politiek en ambtenarij de inschrijving waarschijnlijk midden in de zomer zal plaatsvinden. De zus van de wethouder wil graag wonen in dat gebied. Mag de wethouder haar waarschuwen niet in die periode op zomervakantie te gaan, zodat zij als eerste kan inschrijven?

Antwoord

Nee, het waarschuwen van de zus is een overtreding van artikel 4.3 van de gedragscode. De inschatting over de inschrijving kan alleen worden gemaakt door een persoon met veel voorkennis. Deze wethouder beschikt over informatie die andere burgers niet hebben. Deze informatievoorsprong gebruiken in het voordeel van een familielid is een overtreding van artikel 4.3 van de gedragscode en mogelijk een verstrengeling van belangen.

Voorbeeld 4

In een overleg met ambtenaren wordt de wethouder Sociale Zaken geïnformeerd over een complexe casus van een bijstandsgerechtigde die met de gemeente in aanvaring is gekomen over de sollicitatieplicht. De privacy-regels waar ambtenaren aan gebonden zijn, gelden voor de wethouder niet. Nu wil de wethouder over de kwestie sparren met een collega-wethouder uit een andere gemeente.

Mag de wethouder daarbij details delen over aard van de klacht van de uitkeringsgerechtigde?

Antwoord

Nee, persoonsgebonden details mogen niet worden gedeeld. Artikel 4.2 van de code verplicht de wethouder tot geheimhouding van dergelijke gegevens. Een gedachtewisseling op hoofdlijnen, over hypothetische dan wel geanonimiseerde cases, is uiteraard wel toegestaan.

5

REGELS ROND DE ONDER- LINGE OMGANG EN DE GANG VAN ZAKEN TIJDENS DE VERGADERINGEN

Artikel 5

Politieke ambtsdragers gaan respectvol met elkaar en met ambtenaren om, zijn open en eerlijk en bevorderen het debat op basis van feiten.

Artikel 5.1

Wethouders houden zich tijdens vergaderingen en bijeenkomsten aan het reglement van orde en de verordening op de meningsvormende vergadering. Aanwijzingen van de voorzitter volgen zij op.

Artikel 5.2

Wethouders onthouden zich in het openbaar van negatieve uitlatingen over gemeenteambtenaren. Dus ook in vergaderingen en bijeenkomsten zoals genoemd in het bestuursreglement van het college van burgemeester en wethouders 2018 en de verordening op de meningsvormende vergadering.

Artikel 5.3

Wethouders communiceren met elkaar, de burgemeester, raadsleden, de griffie(r) en andere ambtenaren op correcte wijze in woord, gebaar en geschrift. Ook in de media en op sociale media vallen zij elkaar niet persoonlijk aan.

Artikel 5.4

Wethouders twijfelen niet in het openbaar – in de raad, de media of op de sociale media – aan elkaars integriteit of aan de integriteit van een raadslid of de burgemeester. Zij erkennen en bevestigen elkaar proactief in hun ambt als bestuurders of volksvertegenwoordiger die in hun handelen het algemeen belang nastreven en de rechten van individuen beschermen.

Artikel 5.5

Wethouders streven naar de hoogste kwaliteit van besluitvorming. Het is een gezamenlijke opdracht om de feiten op tafel te krijgen en deze niet te verdraaien. Wethouders zijn eerlijk over hun overwegingen, luisteren naar elkaars argumenten, de argumenten ingebracht vanuit de raad en accepteren deze als bijdragen tot de zorgvuldige besluitvorming.

Artikel 5.6

Bij onenigheid in de onderlinge omgang of de gang van zaken tijdens vergaderingen gaan wethouders, mogelijk onder begeleiding, onderling het gesprek aan met elkaar.

Toelichting per artikel

Artikel 5 Onderlinge omgangsvormen

Elk raadslid, elke bestuurder en elke ambtenaar is een medemens en medeburger. Op basis daarvan verdient ieder raadslid, iedere bestuurder en iedere ambtenaar een correcte bejegening. Maar eenieder vervult ook een cruciaal ambt binnen onze democratische rechtstaat, dat zelf ook respect afdwingt. Gezamenlijk staan raadslid, bestuurder en ambtenaar in voor het goed bestuur in de eigen gemeente. Een respectvolle omgang met elkaar en met de waarheid maakt het daarnaast beter mogelijk om met elkaar tot een werkelijke beraadslaging te komen op basis van feiten en (eerlijke) overwegingen. Dat is essentieel voor een zorgvuldige besluitvorming. Bovendien heeft de manier waarop het college en de raad onderling en met elkaar omgaan van invloed op de geloofwaardigheid van de politiek.

Praktijkvoorbeelden

Voorbeeld 1

Op de Nieuwjaarsborrel zijn een wethouder en een raadslid met elkaar in gesprek. Het gesprek verandert gaandeweg in een discussie. Die loopt, naarmate de avond vordert en de wijn vloeit, uit de hand. Op een bepaald moment horen de andere aanwezigen de wethouder tegen het raadslid schreeuwen: 'Die commissie loopt totaal niet en dat is jouw schuld! Je bent de slechtste voorzitter die Eindhoven ooit gekend heeft, dat vindt iedereen. Ik zal er alles aan doen om ervoor te zorgen dat je niet herkozen wordt!' Is dit aanvaardbaar gedrag?

Antwoord

Nee, dit gedrag is niet aanvaardbaar en een overtreding van artikel 5.1 van de gedragscode. Een raadslid op deze manier in het openbaar tot de orde roepen is niet correct. Het feit dat ook anderen horen wat de wethouder zegt, is hierbij mede van belang.

Voorbeeld 2

Een raadslid uit de oppositie maakt het leven van een wethouder al geruime tijd zuur. De persoon in kwestie heeft zich als een pitbull vastgebeten in een aantal dossiers en schuwt de harde confrontatie niet. Daarbij verwijt het raadslid de wethouder regelmatig niet integer gedrag. Als de wethouder op een maandagochtend de lokale krant openslaat, ziet de wethouder op pagina 4 in grote letters geschreven dat het raadslid in kwestie aan vriendjespolitiek zou doen. De wethouder pakt de telefoon erbij en schrijft op twitter: 'Oh ironie! Het kan ook niet anders dat zo'n schreeuwer zelf niet zuiver op de graat is!'

Antwoord

Dit is geen aanvaardbaar gedrag. Artikel 5.4 vraagt van wethouders niet alleen dat ze zelf de integriteit van raadsleden niet in twijfel trekken maar ook dat zij de integriteit van het raadslid verdedigen in het openbaar. Deze manier van handelen schaadt niet alleen de persoon van het raadslid maar ook het vertrouwen in de lokale politiek. Mocht de wethouder werkelijk twijfelen aan de integriteit van het raadslid dan bewandelt de wethouder de afgesproken route om een melding te doen van een vermoeden.

6

REGELS ROND DE VASTSTELLING EN DE HANDHAVING VAN DE GEDRAGSCODE

Artikel 6

De raad stelt de gedragscode vast voor elk van de bestuursorganen – de raad, de wethouders en de burgemeester – en ziet toe op de naleving ervan.

Artikel 6.1

De raad ziet erop toe dat de gedragscodes van raad, burgemeester en wethouders worden nageleefd.

Artikel 6.2

Het college van burgemeester en wethouders ziet er in het bijzonder op toe dat het college en de individuele collegeleden de eigen gedragscode naleven. De gemeentesecretaris ondersteunt het college hierbij.

Artikel 6.3

Minimaal één keer per bestuursperiode evalueert het college de gedragscodes van de wethouders en de burgemeester op actualiteit, functioneren en de mate waarin deze naar behoren worden nageleefd. De burgemeester betreft de resultaten van deze evaluatie in de periodieke evaluaties van alle gedragscodes met de raad.

Artikel 6.4

Indien een wethouder twijfelt aan een eigen handeling of die van een andere politieke ambtsdrager volgt de wethouder de processtappen zoals vastgelegd in de Procesafspraken Integriteit.

Toelichting per artikel

Artikel 6 Vaststelling en handhaving van de gedragscode

Op gezette tijden wordt de tekst van de drie gedragscodes van Eindhoven – voor raad, wethouders en burgemeester – tegen het licht te houden: voldoen de formuleringen nog? Over welke onderwerpen worden de meeste vragen gesteld? Zijn de praktijkvoorbeelden voldoende herkenbaar? Is er behoefte aan een themabijeenkomst of andere vormen van gesprek? Op die manier blijft de gedragscode een levend document.

Belangrijk is dat erop wordt toegezien dat de drie gedragscodes daadwerkelijk worden nageleefd. Ze leggen immers de voorwaarden vast waaraan het handelen van politieke ambtsdragers minimaal moet voldoen. Een schending van de gedragscode is een schending van de integriteit van de politiek.

Het toezien op de naleving van de drie gedragscodes is niet alleen een verantwoordelijkheid van de raad, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor onder meer de burgemeester als voorzitter van college en raad, de fractievoorzitters, de raadsgriffier en de partij- c.q. afdelingsbesturen.

Artikel 6.4 Procesafspraken Integriteit

In Eindhoven zijn afspraken gemaakt over de processtappen die de raadsleden, wethouders en de burgemeester volgen in geval van een vermoeden van een integriteitsschending door een politieke ambtsdrager. Deze zijn vastgelegd in de procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur.

In de handhaving van de integriteit zijn verschillende fasen te onderscheiden:

- het bespreken van lastige integriteitkwesties;
- het signaleren van vermoedens van schendingen van de gedragscode;
- het eventueel onderzoeken van vermoedens van schendingen van de gedragscode;
- het eventueel sanctioneren van schendingen van de gedragscode.

Hierbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- onpartijdigheid;
- terughoudend met publiciteit;
- zorgvuldigheid richting de vermeende schender, en;
- beschermend richting het slachtoffer.

Praktijkvoorbeeld

Voorbeeld

Een wethouder houdt een blog bij op internet. De blog wordt veel gelezen. De wethouder geeft een ongezouten mening over allerlei onderwerpen, ook over onderwerpen die in de raad besproken worden. In de laatste blog suggereert de wethouder dat een raadslid van een oppositiepartij mogelijk via de raad geld heeft geregeld voor een stichting waar het raadslid bij betrokken is. Is dit in overeenstemming met het uitgangspunt van zorgvuldige handhaving de gedragscode?

Antwoord

Nee, dit is niet de manier waarop je een vermoeden van een schending van de gedragscode meldt. Deze manier van communiceren is in tegenspraak met artikel 5.3 en 5.4 van de gedragscode en de basisprincipes van de Procesafspraken Integriteit. Als een wethouder vermoedt dat een raadslid zich mogelijk schuldig heeft gemaakt aan overtreding van de gedragscode, dient de wethouder – eventueel na advies te hebben ingewonnen bij de gemeentesecretaris – hierover de burgemeester in te lichten.

BIJLAGE 1

VERWIJZINGEN NAAR DE WET PER GEDRAGSCODE-ARTIKEL

Over zuiverheid van besluitvorming

Inleiding

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4

Over belangenverstrengeling

Artikel 1.1 (toezicht op onafhankelijke besluitvorming)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4

Artikel 1.2 (onthouden van stemming)

- Gemeentewet artikel 58

Artikel 1.4 (verboden combinaties van functies)

- Gemeentewet artikel 36B

Artikel 1.5 (verboden overeenkomsten/handelingen)

- Gemeentewet artikel 41C

Artikel 1.6 (over andere functies)

- Gemeentewet artikel 41B

Artikel 1.8 (over financiële belangen)

- Basisnorm 14, Modelaanpak basisnormen integriteit openbaar bestuur en politie

Over corruptie

Artikel 2 (tekst van de eed)

- Gemeentewet artikel 41A

Over gebruik van gemeentelijke faciliteiten en middelen

Artikel 3, 3.1 en 3.2

- Gemeentewet artikel 44
- Regeling rechtspositie burgemeester en wethouders gemeente Eindhoven 2019, bijlage 5

Over informatie

Artikel 4 (informatieverstreking door bestuur)

- Gemeentewet artikel 169
- Gemeentewet artikel 180
- Wet openbaarheid van bestuur artikel 10

Artikel 4.2 (geheimhouding)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:5
- Gemeentewet artikel 23, 25, 55, 86
- Wetboek van Strafrecht artikel 272
- Zie ook bijlage 5

Over respectvolle omgang met elkaar

Artikel 5.1 en 5.2 (gedrag tijdens de vergadering)

- Zie bijlage

Over de vaststelling en handhaving van de gedragscode

Artikel 6 (vaststellen voor een gedragscode voor de raad, de wethouders en de burgemeester)

- Raad: Gemeentewet artikel 15, lid 3
- Wethouders: Gemeentewet artikel 41c, lid 2
- Burgemeester: Gemeentewet artikel 69, lid 2

Artikel 6.1-6.3 (naleving van de code)

- Algemene wet bestuursrecht artikel 2:4
- Over de rol van de burgemeester: Gemeentewet artikel 170, lid 2
- Gemeentewet artikel 46, zie bijlage 4
- Gemeentewet artikel 47, zie bijlage 4
- Gemeentewet artikel 49, zie bijlage 4
- Gemeentewet artikel 61b en 62
- Kieswet artikel X1

- Kieswet artikel X8
- Schending van de gedragscode kan een strafbaar feit opleveren (bijvoorbeeld het schenden van de geheimhoudingsplicht Wetboek van Strafrecht artikel 272). Als de schending een misdrijf is, geldt een aangifteplicht (Wetboek van Strafrecht artikel 162).

BIJLAGE 2

SPECIFIEK UITGESLOTEN COMBINATIES VAN FUNCTIES

Wethouders (Gemeentewet, artikel 36B)

1. Een wethouder is niet tevens:
 - a. minister;
 - b. staatssecretaris;
 - c. lid van de Raad van State;
 - d. lid van de Algemene Rekenkamer;
 - e. Nationale ombudsman;
 - f. substituut-ombudsman als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman;
 - g. commissaris van de Koning;
 - h. gedeputeerde;
 - i. secretaris van de provincie;
 - j. griffier van de provincie;
 - k. lid van de rekenkamer van de provincie waarin de gemeente waar hij wethouder is, is gelegen;
 - l. lid van de raad van een gemeente;
 - m. burgemeester;
 - n. lid van de rekenkamer;
 - o. ombudsman of lid van de ombudscommissie als bedoeld in artikel 81p, eerste lid;
 - p. ambtenaar, door of vanwege het gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt;
 - q. ambtenaar, door of vanwege het Rijk of de provincie aangesteld, tot wiens taak behoort het verrichten van werkzaamheden in het kader van het toezicht op de gemeente;
 - r. functionaris die krachtens de wet of een algemene maatregel van bestuur het gemeentebestuur van advies dient.

2. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder l, kan een wethouder tevens lid zijn van de raad van de gemeente waar hij wethouder is gedurende het tijdvak dat:

- a. aanvangt op de dag van de stemming voor de verkiezing van de leden van de raad en eindigt op het tijdstip waarop de wethouders ingevolge artikel 42, eerste lid, aftreden, of
- b. aanvangt op het tijdstip van zijn benoeming tot wethouder en eindigt op het tijdstip waarop de goedkeuring van de geloofsbrief van zijn opvolger als lid van de raad onherroepelijk is geworden of waarop het centraal stembureau heeft beslist dat geen opvolger kan worden benoemd. Hij wordt geacht ontslag te nemen als lid van de raad met ingang van het tijdstip waarop hij zijn benoeming tot wethouder aanvaardt. Artikel X 6 van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing.

3. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder p, kan een wethouder tevens zijn/haar:

- a. ambtenaar van de burgerlijke stand;
- b. vrijwilliger of ander persoon die uit hoofde van een wettelijke verplichting niet bij wijze van beroep hulpdiensten verricht;
- c. ambtenaar werkzaam voor een school voor openbaar onderwijs.

BIJLAGE 3

SPECIFIEK VERBODEN OVEREENKOMSTEN/ HANDELINGEN

Wethouders (Gemeentewet, artikel 41C)

1. Artikel 15, eerste en tweede lid, is van overeenkomstige toepassing op de wethouders.
2. De raad stelt voor de wethouders een gedragscode vast.

Ergo: artikel 15, eerste en tweede lid, vertaald naar de situatie van wethouders:

1. Een 'wethouder' mag niet:
 - a. als advocaat of adviseur in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de gemeente of het gemeentebestuur dan wel ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - b. als gemachtigde in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - c. als vertegenwoordiger of adviseur werkzaam zijn ten behoeve van derden tot het met de gemeente aangaan van:
 - 1e. overeenkomsten als bedoeld in onderdeel
 - 2e. overeenkomsten tot het leveren van onroerende zaken aan de gemeente;
 - d. rechtstreeks of middellijk een overeenkomst aangaan betreffende:
 - 1e. het aannemen van werk ten behoeve van de gemeente;
 - 2e. het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente;
 - 3e. het leveren van roerende zaken anders dan om niet aan de gemeente;
 - 4e. het verhuren van roerende zaken aan de gemeente;
 - 5e. het verwerven van betwiste vorderingen ten laste van de gemeente;
 - 6e. het van de gemeente onderhands verwerven van onroerende zaken of beperkte rechten waaraan deze zijn onderworpen;
 - 7e. het onderhands huren of pachten van de gemeente.

2. Van het eerste lid, aanhef en onder d, kunnen gedeputeerde staten ontheffing verlenen.

BIJLAGE 4

ENKELE FORMELE SANCTIES

Gemeentewet, artikel 46

1. Indien degene wiens benoeming tot wethouder is ingegaan, een functie bekleedt als bedoeld in artikel 36b, eerste lid, en het tweede of derde lid van dat artikel niet van toepassing zijn, draagt hij er onverwijld zorg voor dat hij uit die functie wordt ontheven.
2. De raad verleent hem ontslag indien hij dit nalaat.
3. Het ontslag gaat in terstond na de bekendmaking van het ontslagbesluit
4. In het geval, bedoeld in het tweede lid, is artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht niet van toepassing.

Gemeentewet, artikel 47

1. Indien een wethouder niet langer voldoet aan de vereisten voor het wethouderschap, bedoeld in artikel 36a, eerste en tweede lid, of een functie gaat bekleden als bedoeld in artikel 36b, eerste lid, en het tweede of derde lid van dat artikel niet van toepassing zijn, neemt hij onmiddellijk ontslag. Hij doet hiervan schriftelijk mededeling aan de raad.
2. Artikel 46, tweede, derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing.

Gemeentewet, artikel 49

Indien een uitspraak van de raad inhoudende de opzegging van zijn vertrouwen in een wethouder er niet toe leidt dat de betrokken wethouder onmiddellijk ontslag neemt, kan de raad besluiten tot ontslag. Op het ontslagbesluit is artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht niet van toepassing.

BIJLAGE 5

RELEVANTE REGELGEVING GEMEENTE EINDHOVEN

Over onkostenvergoeding, gebruik van gemeentelijke faciliteiten en middelen

- Regeling rechtspositie burgemeester en wethouders gemeente Eindhoven 2019

Over respectvolle omgang met elkaar

- Bestuursreglement van het college van burgemeester en wethouders 2018
- Reglement van orde gemeenteraad
- Verordening op de meningsvormende vergadering gemeente Eindhoven 2018

Over handhaving van de gedragscode

- Procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur van Eindhoven, vastgesteld door de gemeenteraad op 15 december 2020

PROCESAFSPRAKEN HANDHAVING INTEGRITEIT VAN HET GEMEENTEBESTUUR VAN EINDHOVEN

Een protocol over hoe
te handelen bij een vermoeden
van een integriteitsschending

EINDHOVEN

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
Vier basisprincipes	6
Over de wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester	8
Samenvatting	10
Fase 1 – Bespreken en melden	12
Sectie 1: Route voor raadsleden	14
Sectie 2: Route voor wethouders	19
Sectie 3: Route voor de burgemeester	24
Fase 2 – Duiden en onderzoeken	28
Stap 1: Vooronderzoek	29
Stap 2: Integriteitsonderzoek	32
Fase 3 – Oordelen en sanctioneren	34
Fase 4 – Evalueren en leren	40
Samenvatting rollen en taken	42

Colofon

Vastgesteld door de gemeenteraad op 15 december 2020.
Deze procesafspraken treden in werking op 1 januari 2021.
Het “protocol vermoedens integriteitsschendingen politieke ambtsdragers gemeente Eindhoven” uit 2012 komt hiermee per 1 januari 2021 te vervallen.

INLEIDING

De voorliggende procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur (hierna: Procesafspraken Integriteit) zijn procedurele afspraken die wij – raadsleden, wethouders en burgemeester van de gemeente Eindhoven¹ – met elkaar hebben gemaakt over een zorgvuldige handelwijze bij mogelijke integriteitschendingen, zoals beschreven in de gedragscodes². De procesafspraken bieden een routekaart voor alle politieke ambtsdragers wanneer zij twijfelen aan een eigen handeling of die van een ander. Daarnaast bieden de procesafspraken ook het instrumentarium voor de burgemeester om zijn wettelijke taak als ‘hoeder van de integriteit’ uit te oefenen en een zorgvuldige procesgang – rekenschap gevende van alle geldende principes van hoor en wederhoor en proportionaliteit – van melding tot mogelijke sanctieering te garanderen.

Met de procesafspraken geven wij, de politieke ambtsdragers van de gemeente Eindhoven, aan dat wij bepaalde principes delen: dat wij hechten aan zorgvuldigheid en goede omgangsvormen en dat wij bij het toezien op de naleving van de gedragscode en onderliggende wetgeving uitstijgen boven de partijpolitiek. Dit ter bescherming van iedere individuele politieke ambtsdrager en de geloofwaardigheid van de lokale politiek in Eindhoven.

1 Overall waar in de Procesafspraken Integriteit ‘raadslid’ staat geschreven, kan ook ‘commissielid’ worden gelezen.

2 De basis voor dit document werd gelegd in Gulpen-Wittem, waar in 2013 onder de titel ‘gentle agreement’ de eerste procesafspraken over handhaving van de integriteit werd overeengekomen. Andere gemeenten hebben hierop voortgebouwd.

De Procesafspraken Integriteit zijn er ter ondersteuning van de politieke ambtsdragers, maar dragen tegelijk ook zorg voor de zorgvuldige omgang met vermoedens over ambtenaren uit de ambtelijke organisatie en leden van de griffie. Steeds duiden de procesafspraken wie het eerste aanspreekpunt is voor de politieke ambtsdragers en welke vervolgstappen (mogelijk) volgen. Op deze wijze is er steeds duidelijkheid over de te ondernemen stappen en de personen die aan zet zijn bij de verschillende stappen.

De gedragscodes van de raadsleden, de wethouders en de burgemeester vormen samen met de voorliggende Procesafspraken Integriteit de basisstructuur van de bestuurlijk integriteit in Eindhoven. Beide documenten zijn openbaar en door derden te raadplegen. Raadsleden, wethouders en de burgemeester ontvangen bij aantreden een exemplaar van beiden.

Met het oog op de zorgvuldige omgang met vermoedens bij het handelen van de burgemeester zal ook een exemplaar van de Procesafspraken Integriteit aan de Commissaris van de Koning (hierna: CvDK) van de provincie Noord-Brabant aangeboden.

Deze Procesafspraken Integriteit zijn geen statisch product. Ze zullen met enige regelmaat tegen het licht worden gehouden, steeds met het oog op het bevorderen van het goed functioneren van het gemeentebestuur.

1

VIER BASISPRINCIPES

1. Onpartijdige handhaving

Onze gedragscodes voor raadsleden, wethouders en de burgemeester (en de wetten waarop ze gebaseerd zijn) definiëren integriteitsschendingen en leggen zo de morele minima vast waaraan hun handelen moet voldoen. Over deze ondergrens zijn alle politieke partijen het eens; de kern is dat de zuiverheid van de besluitvorming erdoor wordt gewaarborgd. Gegeven de brede overeenstemming over de morele minima uit de gedragscodes, is er geen enkele reden om de handhaving ervan inzet te maken van partijpolitiek. Ook het verschil tussen oppositie en coalitie mag in de handhaving geen rol spelen. Gebeurt dat toch, dan is de kans groot dat er onrecht geschiedt. Uit het beginsel van onpartijdige handhaving volgt dat alle volksvertegenwoordigers en bestuurders de discipline moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitstekeningen boven de partijen te staan.

2. Terughoudend met publiciteit

In Nederland wordt de politiek kritisch gevolgd door de media. Dat is een groot goed. Bij vermeende integriteitsschendingen door politici kan het echter voorkomen dat er in de media al een veroordeling plaatsvindt voordat er onderzoek is gedaan – met als gevolg willekeur, schade aan (onschuldige?) individuele ambtsdragers en aantasting van de geloofwaardigheid van de politiek. Daarom is het zaak dat alle betrokkenen bij een integriteitstekening de grootste mogelijke terughoudendheid betrachten en de kwestie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Hieruit volgt ook dat in alle stadia van de afhandeling van een kwestie de groep die erbij betrokken wordt zo klein mogelijk moet zijn. Als er uiteindelijk werkelijk sprake blijkt te zijn van een integriteitsschending en er een oordeel is gevormd over de ernst daarvan en over een passende sanctie, mag en moet de kwestie naar buiten worden gebracht.

3. Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender

Iedereen die mogelijk een integriteitsschending heeft begaan, heeft er recht op dat er uiterste zorgvuldigheid wordt betracht in alle fasen van de handhaving. Dat begint al voordat de betreffende handeling is uitgevoerd. Heeft u er weet van dat iemand van plan is om iets te doen wat een integriteitsschending kan opleveren, dan wordt u geacht hem of haar daarvoor te waarschuwen en de weg te wijzen naar advies. Iedere politieke ambtsdrager die twijfelt, heeft recht op vertrouwelijk advies. Komt iemand onder de verdenking te staan van het plegen van een integriteitsschending, dan dient via een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een integriteitsonderzoek volgen waarin ook de context wordt meegenomen en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Een eventuele sanctie moet passend zijn en in verhouding staan tot de schending.

4. Bescherming van slachtoffers

Iedereen die mogelijk het slachtoffer is geworden van een interpersoonlijke schending – zoals discriminatie, pesten, seksuele intimidatie of seksueel geweld – heeft het recht om gehoord te worden, recht op een interventie om de schending stop te zetten als deze nog gaande is en recht op hulp, voor zover nodig.

2

OVER DE WETTELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE BURGEMEESTER

Iedere politieke ambtsdrager, committeert zich aan de basisprincipes en de praktische afspraken die in de Procesafspraken Integriteit zijn vastgelegd. Zij doen dit omwille van de bescherming van de individuele politieke ambtsdrager en de geloofwaardigheid van de politiek.

Sinds 1 februari 2016 heeft de wetgever de rol van ‘hoeder van de integriteit’ belegd bij de burgemeester (gemeenwet artikel 170)¹. Hiermee werd een rol die de burgemeester in de praktijk al vervulde formeel in de wet vastgelegd. De wetgever liet echter na de burgemeester instrumenten aan te reiken om aan deze rol invulling te geven. Dat kon de wetgever ook niet doen, gegeven de positie van de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan.

Via de voorliggende Procesafspraken Integriteit krijgt de burgemeester alsnog bepaalde welomschreven taken en beslissingsbevoegdheden toebedeeld op basis waarvan hij/zij in geval van vermeende integriteitsschendingen zodanig kan optreden dat de zorgvuldigheid wordt gediend.

De wetgever heeft een rol vergelijkbaar aan die van de burgemeester belegd bij de Commissaris van de Koning (Provinciewet artikel 182). Dit artikel biedt ruimte aan de Commissaris om te adviseren en te bemiddelen in een gemeente indien daar de bestuurlijke integriteit in het geding is en de bestuurlijke verhoudingen er verstoord zijn.²

1 Gemeentewet, art. 170, lid 2: ‘De burgemeester bevordert de bestuurlijke integriteit van de gemeente.’

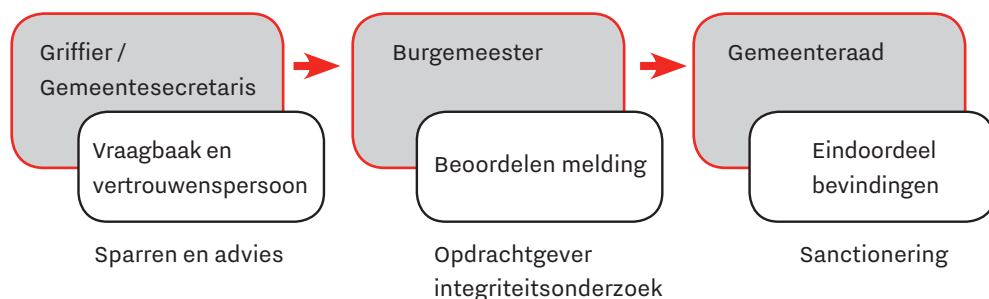
2 Provinciewet, art. 182, lid 1.c: ‘De commissaris is (...) belast met (...) het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is.’

3

SAMENVATTING

Dit convenant is opgezet als een routekaart voor politieke ambtsdragers die overwegen om een mogelijke integriteitsschending in het gemeentebestuur te bespreken en/of te melden. De route kent een eenvoudige basisstructuur, die vervolgens voor verschillende categorieën politieke ambtsdragers nader wordt uitgewerkt. Telkens gaat het om de vraag: 'Wat doe ik nu?'

De **basisstructuur** van het proces ziet er zo uit:

Toelichting

- Voor alle politieke ambtsdragers is een vraagbaak/vertrouwenspersoon beschikbaar. Een raadslid dat twijfelt over een handeling of overweegt een melding te doen, overlegt met de griffier. Een wethouder overlegt in zo'n geval met de gemeentesecretaris. Zij kunnen ook gebruik maken van aanwezige externe vertrouwenspersonen. De route is als volgt:

- Is de betreffende handeling nog niet uitgevoerd? Dan is het zaak dat een integriteitsschending wordt voorkomen. De (externe) vertrouwenspersoon staat de twijfelende politieke ambtsdrager terzijde met advies. Zo nodig wordt de burgemeester ingeschakeld; zijn/haar advies is leidend.
- Is de betreffende handeling reeds uitgevoerd? En blijkt uit overleg met de vertrouwenspersoon dat het mogelijk om een integriteitsschending gaat? Dan wordt dit vermoeden bij de burgemeester gemeld, die besluit of de zaak een vervolg krijgt.

- De burgemeester is verantwoordelijk voor het beoordelen van meldingen (via vooronderzoek) en eventuele opdrachtverstrekking voor integriteitsonderzoek.
- Na een integriteitsonderzoek rapporteert de burgemeester over de bevindingen aan de gemeenteraad en presenteert daarbij een eigen oordeel over de ernst van de schending, indien er een is vastgesteld. De gemeenteraad velst het eindoordeel en kan een sanctie opleggen.
- Van een traject dat is afgerond, kunnen in gezamenlijkheid lessen worden geleerd.

In de volgende vier hoofdstukken wordt de hierboven geschetste basisstructuur **nader uitgewerkt** in concrete procesafspraken. Elk hoofdstuk bestrijkt één fase: 1) bespreken en melden, 2) duiden en onderzoeken, 3) oordelen en sanctioneren, 4) evalueren en leren. Om de procesafspraken werkbaar te maken, wordt op punten afgeweken van de basisstructuur. Om een voor de hand liggend voorbeeld te noemen: als het de burgemeester zelf is die onder verdenking komt te staan, kan deze niet de rol van onderzoek verantwoordelijke op zich nemen.

FASE 1

BESPREKEN EN MELDEN

Iedere politieke ambtsdrager kan voor de vraag komen te staan of een bepaalde handeling geoorloofd is. Daarom is het nodig dat de weg naar deskundig advies helder is. Het bespreken van twijfels en vragen hoort gemeengoed te zijn.

Indien de twijfels een **voorgenomen** handeling van een ander betreffen, is het belangrijk om tijdig met diegene in gesprek te gaan – dit ter bescherming van zowel de betrokkene zelf als de gemeentelijke bestuursorganen. Zeker als de mogelijk te plegen schending ernstig zou kunnen zijn, is aanspreken en waarschuwen geboden. De vertrouwenspersoon (d.w.z. de griffier of de gemeentesecretaris) en de externe vertrouwenspersonen zijn beschikbaar als vraagbaak en bieden ondersteuning. Indien nodig wordt ook de burgemeester ingeschakeld.

Als de vragen een **reeds uitgevoerde** handeling van een ander betreffen, vraagt de twijfelende politieke ambtsdrager altijd eerst de vertrouwenspersoon om advies: is deze handeling een schending? Als de twijfels aanhouden, is een melding bij de burgemeester de volgende stap. Eventueel doet degene die mogelijk een schending heeft gepleegd de melding zelf, na een gesprek met degene die de kwestie heeft aangekaart.

Aanspreken: wanneer niet?

Het kan voorkomen dat er goede redenen zijn om het gesprek met de ander over een reeds uitgevoerde handeling niet aan te gaan. Voorbeelden zijn:

- Het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat aanspreken het onderzoeksbelang (en daarmee de waarheidsvinding) schaadt;
- De onderlinge verhoudingen zijn zo slecht dat effectief aanspreken niet mogelijk is.

Sectie I: Route voor raadsleden

1.1 Betreft: eigen handelen

a) Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een raadslid in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de griffier op schrift worden gesteld en meegegeven aan het raadslid. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen het betrokken raadslid, de burgemeester en de griffier ervan.

b) Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending?
Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal het raadslid in ieder geval de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester beoordeelt de zwaarte van de schending en maakt dit zwaarte-oordeel bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.2 Betreft: handelen van een collega-raadslid

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een ander raadslid

- Het raadslid bespreekt dit met de ander en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de raadsleden niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het twijfelende raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- Dit raadslid volgt het advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een ander raadslid

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending?
Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met het collega-raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 13).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 1.1.b.)
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.3 Betreft: handelen van een wethouder

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder

- Het raadslid bespreekt dit met de wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen het raadslid en de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder.

- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.4 Betreft: handelen van de burgemeester

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien het raadslid en de griffier concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de griffier, gaat het raadslid zelf naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat hij/zij een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en het raadslid houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan het raadslid ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco-burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 13).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.)
- Als het gesprek tussen het raadslid en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan het raadslid melding doen bij de CvdK. Het is dan aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.5 Betreft: handelen van de griffier¹

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester afwijkt, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

¹ Indien een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een raadsadviseur of griffiemedewerker, bespreekt het raadslid dit met de griffier, die hier het gemandateerd bevoegd gezag is. De griffier besluit, in overleg met de burgemeester – bij een uitgevoerde handeling – of een melding doorgezet moet worden naar het Meldpunt, in lijn met de geldende interne regeling voor alle ambtenaren. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Aangezien kwesties die individuele ambtenaren betreffen in de regel niet in de gemeenteraad komen is de griffier gemandateerd om over te gaan tot eventuele sanctionering.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier

- Het raadslid bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 13).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

Een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- Het raadslid bespreekt zijn/haar twijfels met de burgemeester.
- Als de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden richting het Meldpunt in lijn met de geldende interne meldregeling. Communicatie met de melder verloopt steeds via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen in de regel niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college. Bij eventuele vervolgstappen worden interne of externe deskundigen betrokken.

Sectie 2: Route voor wethouders

2.1 Betreft: eigen handelen

a) Een wethouder twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een wethouder in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de gemeentesecretaris op schrift worden gesteld en meegegeven aan de wethouder. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen de betrokken wethouder, de burgemeester en de gemeentesecretaris ervan.

b) Een wethouder twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de wethouder in ieder geval het college en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties, zonder dat de burgemeester eerst een zwaarte-oordeel heeft geveld (zie verder fase 3).

- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.2 Betreft: handelen van een raadslid

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De wethouder bespreekt dit met het raadslid en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouder en het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de wethouder de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De wethouder vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.3 Betreft: handelen van een collega-wethouder

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van collega-wethouder

- De wethouder bespreekt dit met de andere wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouders niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de twijfelende wethouder de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.

- De betrokken wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een collega-wethouder

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de collega-wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 13).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf het college B&W en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 2.1.b. tweede bullet).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.4 Betreft: handelen van de burgemeester

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien de wethouder en de gemeentesecretaris concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de gemeentesecretaris, gaat de wethouder, eventueel vergezeld door de gemeentesecretaris, naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat hij/zij een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en de wethouder houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan de wethouder ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.

- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco-burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 13).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt de burgemeester dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen de wethouder en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan de wethouder melding doen bij de CvdK. Het is aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.5 Betreft: handelen van de griffier

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de griffier.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier

- De wethouder bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 13).

- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de burgemeester en informeert ook de gemeenteraad hierover. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daarnaast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.6 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

Een wethouder twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De wethouder bespreekt zijn/haar twijfels met de burgemeester.
- Indien de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezeten moet worden richting het Meldpunt in lijn met de geldende interne meldregeling. Eventuele communicatie met de melder verloopt via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen in de regel niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college en betreft hij/zij interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Sectie 3: Route voor de burgemeester

3.1 Betreft: eigen handelen

a) De burgemeester twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt deze dit zelf aan de CvdK, in de collegevergadering en aan de gemeenteraad.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de loco-burgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) De burgemeester twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de burgemeester in ieder geval de wethouders en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties (zie fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.2 Betreft: handelen van een raadslid

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met het raadslid.
- Als dit gesprek met het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het betrokken raadslid.

- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 13).
- Als het raadslid erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert hij/zij de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 1.1.b.)
- Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.3 Betreft: handelen van een wethouder

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de gemeentesecretaris) zijn/haar twijfels met de wethouder.
- Als dit gesprek met de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de betrokkenen wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 13).
- Als de wethouder erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zijn collega-wethouders en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 2.1.b.)
- Bij aanhoudende twijfel, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van de griffier

- De burgemeester bespreekt dit met de griffier, verwoordt zijn/haar twijfels en formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De griffier volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de griffier dit zelf aan de werkgeverscommissie. Laat de griffier dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de griffier

- De burgemeester bespreekt dit met de griffier en verwoordt zijn/haar twijfels, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', p. 13).
- Als de griffier erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf aan de gemeenteraad. Indien mogelijk zal de griffier de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De werkgeverscommissie beoordeelt of er daar naast ook een sanctie nodig is (zie verder fase 3).
- Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.5 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

De burgemeester twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De burgemeester informeert de gemeentesecretaris, die het gemandateerde bevoegd gezag is over alle ambtenaren. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden richting het Meldpunt in lijn met de geldende interne meldregeling. De gemeentesecretaris verzorgt de communicatie met de melder (de burgemeester). Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen in de regel niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester het college van wethouders en betreft hij/zij interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

FASE 2

DUIDEN EN ONDERZOEKEN

Hieronder wordt beschreven welke stappen worden gezet indien in fase 1 gebleken is dat er sprake is van een vermoeden van een integriteitsschending dat mogelijk onderzocht moet worden. De beoordeling van de melding vormt in elk traject een cruciaal moment. Een zorgvuldige afweging is geboden, aangezien tot het instellen van een formeel, persoonsgericht onderzoek niet overhaast mag worden overgegaan. Indien uit het vooronderzoek blijkt dat de melding onderzoekswaardig is, volgt er een objectief integriteitsonderzoek.

Stap 1: Duiding en vooronderzoek

1.1 Betreft: handelen een raadslid, een wethouder of de griffier

Bij een melding van een mogelijke integriteitsschending door een raadslid, een wethouder of een griffiefunctionaris beoordeelt de burgemeester of er sprake is een onderzoekswaardige melding¹. Dit is het geval indien:

- de melding een vermoedelijke schending van de gedragscode en/of wetgeving betreft, van een zekere ernst;
- de melding voldoende betrouwbaar en concreet is;
- de melding in redelijkheid onderzoekbaar is (dat wil zeggen: er zijn voldoende onderzoeksmogelijkheden).

Om de onderzoekswaardigheid te kunnen bepalen vindt altijd een gesprek met de melder plaats. Daarnaast kan het vooronderzoek onder meer bestaan uit:

- het in kaart brengen van de feitelijke situatie;
- het checken van de beschikbaarheid van (administratieve) informatie;
- het nalopen van relevante wet- en regelgeving.

Ook een gesprek met degene op wie de melding betrekking heeft, kan deel uitmaken van het vooronderzoek. Een dergelijk gesprek vindt niet plaats indien de vermoedelijke schending ernstig is en een eventueel vervolgonderzoek in gevaar kan komen als de betrokkene in dit stadium op de hoogte wordt gesteld.

¹ Ook burgers, bedrijven of instanties kunnen twijfelen over het handelen van een politieke ambtsdrager. Als zij daarvan melding doen via de gemeentelijke klachtenprocedure of rechtstreeks bij de burgemeester, treedt fase 2 van de Procesafspraken Integriteit in werking. De melder speelt in het traject verder geen rol; wel wordt hij geïnformeerd over wat er met de melding is gedaan. Ambtenaren die een melding over een politieke ambtsdrager overwegen, informeren de gemeentesecretaris voordat zij zich tot de burgemeester wenden.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het vooronderzoek. In de regel zal hij/zij ervoor kiezen zich te laten ondersteunen door een adviesgroep met specialisten die concrete taken uitvoeren. Hiertoe kunnen bijvoorbeeld behoren:

- integriteitscoördinator, senior jurist, adviseur bestuurlijke zaken;
- externe deskundigen.

Adviezen van ondersteuners aan de burgemeester worden bij voorkeur op schrift gesteld. Op basis hiervan brengt de burgemeester advies uit. Er zijn vier mogelijke scenario's te onderscheiden:

1. De burgemeester concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding een kleinigheid betreft, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid onderzoekbaar is. De burgemeester informeert de melder hierover en, indien dat gepast is, ook degene op wie de melding betrekking had.
2. Degene die onder verdenking is komen te staan erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de betrokkene. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.1).
4. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.1).

Blijkt uit het vooronderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht².

1.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Bij een vermoeden van een integriteitsschending door de burgemeester is de CvdK eindverantwoordelijk voor een deugdelijk vooronderzoek. De CvdK formeert een adviesgroep van ondersteuners die in het kader van het vooronderzoek concrete taken uitvoeren. Hierin hebben minimaal de volgende gemeenteambtenaren zitting: een senior jurist en de integriteitscoördinator. Desgewenst kan de CvdK ook externe deskundigen inschakelen.

De CvdK beoordeelt de resultaten van het vooronderzoek.

Er zijn dan vier mogelijkheden:

1. De CvdK concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding een kleinigheid betreft, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid onderzoekbaar is. Hiermee is de zaak afgedaan. De CvdK informeert de melder en de burgemeester hierover.
2. De burgemeester erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoekswaardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de burgemeester. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.2).
4. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.2).

Indien de verdenking van het plegen van een strafbaar feit de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

2 Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Communicatie

Als de conclusie van een vooronderzoek luidt dat de verdenking ongegrond is, blijft het vooronderzoek vertrouwelijk. In dit geval weten alleen de melder, degene over wie is gemeld, de burgemeester (of, indien de melding de burgemeester betreft, de CvdK) en eventuele ondersteuners ervan.

Een besluit tot het instellen van een integriteitsonderzoek wordt genomen door de burgemeester (dan wel de CvdK, in het geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester). Het is belangrijk om de kring van betrokkenen niet groter te maken dan strikt nodig is.

De vermeende schender wordt altijd geïnformeerd over het instellen van een integriteitsonderzoek. Hiervan wordt alleen afgezien indien dit het vervolgonderzoek in gevaar kan brengen.

In dit stadium kan de burgemeester (dan wel de CvdK) er wel voor kiezen om de fractievoorzitters vertrouwelijk te informeren. Als de kwestie onverhoopt al in de openbaarheid is gekomen is dit sowieso raadzaam.

Stap 2: Integriteitsonderzoek

2.1 Betreft: handelen van een raadslid, een wethouder of de griffier

Als het vooronderzoek heeft geleid tot de conclusie dat een melding over een wethouder, een raadslid of een griffiefunctionaris onderzoekswaardig is, geeft de burgemeester – na al dan niet intern of extern deskundig advies te hebben ingewonnen – opdracht tot het uitvoeren van een integriteitsonderzoek. Tot het moment van openbaarmaking wordt geheimhouding opgelegd op alles wat met het onderzoek te maken heeft.

De onderzoeksopdracht wordt zo helder mogelijk geformuleerd en omvat ten minste de volgende zaken:

- de onderzoeksvraag (of -vragen);
- de wet- en regelgeving waaraan het handelen wordt getoetst;
- de termijn waarbinnen het onderzoek dient te zijn afgerond.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het integriteitsonderzoek (in termen van kwaliteit, tijd en kosten). Concrete taken laat hij uitvoeren door:

- professionele onderzoekers uit de ambtelijke organisatie van de gemeente;
- en/of onderzoekers van een extern bureau. In dit geval verstrekt het onderzoeksbureau een opdrachtbevestiging met daarin ten minste: een weergave van in te zetten onderzoeksmethoden, een planning en een begroting.

In het kader van het onderzoek wordt in ieder geval degene geïnterviewd op wie de melding betrekking heeft. Daarnaast kan het onderzoek onder meer bestaan uit:

- het interviewen van andere betrokkenen;
- het verzamelen en beoordelen van schriftelijke informatie;
- het toetsen van relevante informatie aan wet- en regelgeving.

Het onderzoek mondt uit in een schriftelijk rapport. Nadat de burgemeester de conceptversie heeft gelezen, wordt deze ter inzage voorgelegd aan degene wiens handelen is onderzocht in het kader van hoor en wederhoor. Diens eventuele op- en aanmerkingen worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het definitieve rapport. Dat blijft (vooralsnog) geheim.

2.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Indien een onderzoekswaardige melding de burgemeester betreft, is het de CvdK die opdracht geeft tot het instellen van een integriteitsonderzoek. Het onderzoekstraject voltrekt zich verder analoog aan het proces zoals hierboven geschetst, met twee verschillen:

- eventuele interne professionele onderzoekers komen uit de provinciale ambtelijke organisatie;
- het concept-rapport gaat naar de CvdK voordat dit ter inzage voorgelegd aan de burgemeester.

FASE 3

OORDELEN EN SANCTIONEREN

Als is vastgesteld dat een politieke ambtsdrager een integriteitsregel heeft overtreden kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie moet proportioneel zijn. Een te lichte sanctie bij een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan van zowel individuele ambtsdragers als bestuursorganen. Hetzelfde geldt voor een te zware sanctie op een lichte schending.

In ons democratisch bestel is het aantal formele sanctiemogelijkheden voor volksvertegenwoordigers beperkt. Echter, ook een publiekelijk geuit blijkt van afkeuring door (een meerderheid binnen) de gemeenteraad over het feit dat een van de leden een regel heeft overtreden zal als een sanctie worden ervaren. Tegelijkertijd levert dit informatie op voor de burger, die bij volgende verkiezingen zijn stem moet bepalen.

Bij het bepalen van een passende sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen die heeft plaatsgevonden een belangrijke rol. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming – zoals daadwerkelijke belangenverstrengeling, corruptie en sommige kwesties rond het gebruik van informatie – raken aan de kerntaak van de politieke ambtsdrager en zijn dus een vorm van machtsmisbruik. Bij dergelijke schendingen passen in de regel zwaardere sancties. Het onvoldoende voorkomen van de schijn van belangenverstrengeling of corruptie levert ook een integriteitsschending op, maar een veel lichtere. De zuiverheid van de besluitvorming is hier niet in het geding en machtsmisbruik is niet aan de orde; wel wordt het vertrouwen in de politiek geschaad. Ook interpersoonlijke integriteitsschendingen zijn er in soorten en maten – van incidentele onheuse bejegening tot intimidatie en geweld.

Nadat de aard van de schending is vastgesteld, moeten zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart worden gebracht. Erkent de betrokkene dat hij/zij een schending heeft gepleegd? Was er sprake van naïviteit, van opzet of recidive? Is de politieke ambtsdrager onder druk gezet door partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel die is overtreden, hoe minder snel een bepaalde omstandigheid als verzachtend kan worden aangenomen. Blijkt uit het integriteitsonderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht¹. Indien de verdenking de burgemeester betreft, is het de Cvdk die aangifte doet.

¹ Artikel 162 Wetboek van Strafvordering.

Sanctiemogelijkheden

Voor (benoemde of gekozen) politieke ambtsdragers en de griffier zijn er verschillende sancties die aan de orde kunnen zijn. Deze laten zich in drie categorieën verdelen: 1) politieke sancties opgelegd door de gemeenteraad; 2) sancties opgelegd door de eigen fractie/partij; 3) strafrechtelijke sancties.

Overzicht van sanctiemogelijkheden:

- binnenskamers corrigerend toespreken;
- publieke excuses;
- motie van treurnis / afkeuring / wantrouwen;
- schorsing / ontslag (alleen voor burgemeester, wethouder en griffier);
- royement door de eigen politieke partij;
- ontslag uit een bijkomende functie die men als raadslid vervult en waarin men door de raad is benoemd;
- verwijdering uit de raadsfractie;
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard²;
- strafrechtelijke vervolging en veroordeling.

3.1 Betreft: handelen van een raadslid

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid is afgerond, beoordeelt de burgemeester het definitieve onderzoeksrapport.

Als de conclusie luidt dat er geen schending is gepleegd, deelt de burgemeester de onderzoeksresultaten in principe alleen met het raadslid dat onder verdenking stond, de melder, de griffier en de fractievoorzitters. Eventueel kan de burgemeester er in overleg met het betrokken raadslid voor kiezen om de onderzoeksresultaten breder bekend te maken.

Als de conclusie luidt dat er wel een schending is begaan, spreekt de burgemeester (na al dan niet intern of extern advies te hebben ingewonnen) zijn oordeel uit over de zwaarte ervan, daarmee voorsortierend op het sanctie-oordeel van de gemeenteraad. In een vertrouwelijk overleg van de burgemeester en de fractievoorzitters wordt gesproken over: 1) het onderzoek en de resultaten daarvan, 2) het zwaarte-oordeel van de burgemeester, 3) de wijze waarop de onderzoeksresultaten en het zwaarte-oordeel van de burgemeester aan de raad zullen worden voorgelegd,

² Zie Kieswet artikel XI en X8.

4) de wijze waarop de onderzoeksresultaten, het zwaarte-oordeel van de burgemeester en het raadsbesluit over een eventuele sanctie aan de burger zullen worden gecommuniceerd.

Vervolgens legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad, met daarbij een gemotiveerd zwaarte-oordeel. De raad vormt zich over dit alles een oordeel en neemt een besluit over een eventuele sanctie. Hierbij vermijdt de raad iedere partijpolitieke bevangenschap.

3.2 Betreft: handelen van een wethouder

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een wethouder is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt hij/zij het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, met daarbij een gemotiveerd zwaarte-oordeel over een eventueel vastgestelde schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

3.3 Betreft: handelen van de burgemeester

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester is afgerond, neemt de CvdK als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de CvdK het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, zonder een zwaarte-oordeel te vellen over een eventueel vastgestelde schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

3.4 Betreft: handelen van de griffier

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de griffier is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de burgemeester het onderzoeksrapport ter beschikking aan de werkgeverscommissie, die besluit over een eventuele sanctie.

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadsadviseur of griffie-medewerker is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de burgemeester het onderzoeksrapport ter beschikking aan de griffier, die besluit over een eventuele sanctie.

Communicatie

- Bij sanctienering van een **raadslid**:

Nadat de burgemeester het eigen zwaarte-oordeel aan de gemeenteraad heeft gepresenteerd – en nog vóór de raadsvergadering – stelt hij/zij de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen (zoals de melder, het raadslid wiens handelen is onderzocht, fractievoorzitters, raadsleden, politieke partijen) met de pers. Allen wachten daarmee tot na de raadsvergadering, aangezien dit de kans op onpartijdigheid sterk vergroot.

- Bij sanctienering van een **wethouder**:

Kort voor de raadsvergadering stelt de burgemeester de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

- Bij sanctienering van de **burgemeester**:

Kort voor de raadsvergadering stelt de CvdK de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

- Bij sanctienering van de **griffier**:

Over een eventuele schending van de griffier wordt niet gecommuniceerd naar de pers, behalve als het een zwaardere schending met dientengevolge een zwaardere sanctie. De burgemeester brengt dan, kort nadat de werkgeverscommissie een besluit over sanctienering heeft genomen, de pers op de hoogte kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

FASE 4

EVALUEREN EN LEREN

4.1 Leren van elk vraagstuk

Raadsleden of wethouders maken gedurende hun politieke loopbaan hoogstens een beperkt aantal handhavingstrajecten mee, meestal zijdelings. De burgemeester en de griffier zullen meer ervaring opdoen, maar ook voor hen geldt: handhaven wordt nooit routine. Daarom is in de regel na afronding van een integriteitsvraagstuk een korte reflectie geboden – of de zaak nu al wordt afgerond na de beoordeling van een melding, nadat er vooronderzoek is verricht of pas na een integriteitsonderzoek dat al dan niet tot sanctionering heeft geleid.

Bij complexere en/of ernstige zaken krijgt deze terugblik het karakter van een meer formele (schriftelijke) evaluatie. Dan is doorgaans ook een vorm van nazorg geboden. Na een raadsvergadering waarin de uitkomsten van een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder zijn besproken, kan de burgemeester een evaluatiegesprek met betrokkene inplannen.

4.2 Leren van de grote lijn

Eens per vier jaar maken de griffier en de gemeentesecretaris, eventueel met hulp van interne of externe deskundigen, ter bespreking in de gemeenteraad en het college B&W een geanonimiseerd overzicht van de lessen die getrokken kunnen worden uit adviezen die zijn gegeven en uit de resultaten van vooronderzoek en integriteitsonderzoek. Dat gebeurt op een manier die geen link naar specifieke personen mogelijk maakt.

De afspraken in de Procesafspraken Integriteit alsmede de geldende gedragscodes worden eens per vier jaar door de fractievoorzitters, de griffier, de gemeentesecretaris, de burgemeester en de wethouders geëvalueerd, eventueel met hulp van deskundigen. Desgewenst worden de afspraken bijgesteld.

SAMENVATTING VAN ROLLEN EN TAKEN

Griffier

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, de gemeenteraad en individuele raadsleden bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken – zoals het verschaffen feitelijke informatie – uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren – zoals het verschaffen feitelijke informatie – in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die een raadsadviseur of griffiemedewerker betreffen; beoordeelt de uitkomsten van een eventueel integriteitsonderzoek en legt zo nodig een sanctie op.

Burgemeester

- Geeft, bij twijfel over een voorgenomen handeling van een raadslid, wethouder of de griffier, gevraagd en ongevraagd advies over de vraag of die handeling een schending zou opleveren.
- Doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een raadslid betreft:
 - ◊ Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - ◊ Vormt een zwaarte-oordeel over een schending die is vastgesteld.
 - ◊ Informeert de fractievoorzitters over de onderzoeksresultaten en zijn zwaarte-oordeel.
 - ◊ Legt de onderzoeksresultaten en zijn zwaarte-oordeel voor aan de gemeenteraad.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een wethouder betreft:
 - ◊ Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - ◊ Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de griffier betreft:
 - ◊ Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - ◊ Legt de onderzoeksresultaten voor aan de werkgeverscommissie.

- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van raadsadviseur of griffiemedewerker betreft:
 - ◊ Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - ◊ Legt de onderzoeksresultaten voor aan de griffier.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.

Bij alle bovenstaande stappen kan de burgemeester, indien hij/zij dat wenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Gemeenteraad

- Velt het eindoordeel over de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door een raadslid, een wethouder of de burgemeester.
- Legt een passende sanctie op.

Commissaris van de Koning (CvdK)

- Laat, in geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester, vooronderzoek doen om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de burgemeester betreft:
 - ◊ Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - ◊ Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.

Bij alle bovenstaande stappen kan de CvdK, desgewenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Geloofsbriefcommissie

- Waarschuwt raads- en commissieleden bij mogelijke integriteitsrisico's.

Fractievoorzitters

- Informeren fractiegenoten over de regels uit de gedragscode en waarschuwt hen voor integriteitsrisico's.
- Vormen een klankbord voor de burgemeester, vanaf het moment dat een integriteitskwesitie betreffende een raadslid in de openbaarheid is gekomen dan wel vanaf het moment dat het integriteitsonderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn. Als het raadzaam lijkt, kan de burgemeester er ook voor kiezen om de fractievoorzitters reeds bij aanvang van het integriteitsonderzoek te informeren.

Gemeentesecretaris

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor all politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, het college en de individuele wethouders bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken – zoals het verschaffen feitelijke informatie – uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren – zoals het verschaffen feitelijke informatie – in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die ambtenaren (voor zover zij niet werkzaam zijn bij de griffie) betreffen. Handelt daarbij in lijn met het ambtelijke integriteitsbeleid van de gemeente.

Locoburgemeester

- Aanspreekpunt van de CvdK indien burgemeester nalaat het niet opvolgen van advies te melden in geval een nog uit te voeren handeling (scenario a).

Werkgeverscommissie

- Beoordeelt de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door de griffier.
- Legt een eventuele sanctie op.

Van: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Klankbordgroep actualiseren integriteitsbeleid

Van: Borghardt, Willem Jan <willemjan.borghardt@leeuwarden.nl>

Verzonden: donderdag 12 oktober 2023 10:22

Aan: [REDACTED] <[\[REDACTED\]@leeuwarden.nl](mailto:[REDACTED]@leeuwarden.nl)>; [REDACTED]
 <[REDACTED]@leeuwarden.nl>; Koning de, Maarten
 <maarten.dekoning@leeuwarden.nl>; [REDACTED]; Heide van der, Frans
 <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>; Bangma, Anna Lise <annalise.bangma@leeuwarden.nl>; [REDACTED],
 [REDACTED] <[\[REDACTED\]@leeuwarden.nl](mailto:[REDACTED]@leeuwarden.nl)>; [REDACTED] <[\[REDACTED\]@leeuwarden.nl](mailto:[REDACTED]@leeuwarden.nl)>
CC: [REDACTED] <[\[REDACTED\]@riecnoord.nl](mailto:[REDACTED]@riecnoord.nl)>; [REDACTED]
 <[\[REDACTED\]@leeuwarden.nl](mailto:[REDACTED]@leeuwarden.nl)>

Onderwerp: RE: Klankbordgroep actualiseren integriteitsbeleid

Dag [REDACTED] en [REDACTED],

Ik ben één van de Sjaak-afhaak voor maandag dus ik zet mn punten op de mail. In het kader van transparantie direct aan iedereen 😊

Opmerkingen t.a.v. oplegger slaan door naar memo. Ik pak dus eerst de oplegger. Specifiek tav beleid volgt daaronder:

Algemeen:

Ik herken me in het stuk. Dit zijn de onderwerpen die we hebben besproken. De aanleiding voor actualisatie van het beleid wordt goed weergegeven. Wat ik er nog wel aan zou willen toevoegen zijn de cijfers van meldingen en onderzoeken die we de afgelopen jaren hebben gedaan. Ik denk dat het goed is dat op te nemen om een aantal zaken inzichtelijk te maken (namelijk dat het aantal meldingen over integriteit stijgende is maar dat de onderzoeken aantonen dat ons gedrag – gelukkig – gelijk blijft). Ik heb er wellicht overheen gekeken, maar dit zijn toch ook cijfers die we publiceren in de jaarstukken?

Ad 1 – Aanscherping VOG beleid

Ik kan me met de inhoud verenigen vanuit Veiligheid vwb VOG P en de tijdsduur. Voor de inzet van VOG P kunnen we aanhaken bij veranderende wetgeving. Daar ligt de grondslag voor de wijziging. Voor het laten verlopen van de geldigheid mis ik de argumentatie voor de wijziging VOG wel. We hebben geen incidenten waaruit blijkt dat we dit in Leeuwarden nodig hebben, dus waarom doen we dit? Dit is een behoorlijke kostenpost (2000 medewerkers x 40 euro voor een VOG = 80k per 5 jaar). Waarom vinden we dat we die kosten moeten maken? Mijn argument zou zijn, dat we vooruitstrevend en pro-actief willen zijn op het gebied van integriteit. Het is daarom dat we willen aantonen dat we onze mensen periodiek toetsen.

Is juridisch vastgesteld dat we dit ex nunc kunnen bedingen ten opzicht van bestaande arbeidsovereenkomsten? Of moeten mensen hier een vrijwillige opt-in doen bij oude contracten en wordt het een nieuw beding in de nieuwe?

Ad 4 Aanscherping geschenken:

Is het mogelijk een alternatief op te noemen? Er zijn situaties waarbij een relatie een bedankje wil sturen. Kunnen we bijvoorbeeld verwijzen naar ANBI-goede doelen lijst in dat soort gevallen? En wat verwachten we van medewerkers die toch iets krijgen toegestuurd? Wat doen we bij giften aan bestuurders? Voor hen geldt een ander wettelijk kader maar op dit punt lijkt het me dat we wel gelijk moeten optrekken.

Verder vind ik het lastig om iets een basisregel te noemen. Want dat pretendeert dat er dus kan worden afgeweken. Maar dat vind ik dan gek want we schrijven ook “een beetje integer bestaat niet”. Voorstel: basisregel en de

uitzonderingen benoemen. Hoe ga je om met uitzonderingen en waarom? Een bestuurder die een aandenken krijgt van een Chinese ambassadeur zorgt voor een diplomatieke rel als hij/zij dat aandenken weigert.

Ad 6 Coordinator

Ik zou naast de taken en rollen ook de bevoegdheden van de coordinator willen noemen en de checks and balances van controle op die coordinator. Ik denk dat medewerkers dit best spannend kunnen vinden. Alsof ze onderzocht kunnen worden door iemand die van alles mag. Dat is echter niet het geval. De coordinator mag pas dingen na goedkeuring en daarbij is er ook een rol voor de OR. Die failsafe zou ik willen benoemen.

Ad 7 Uitvoeringsplan

- [Redacted]

Besluitvorming t.a.v. uitvoering en beleidsplan mis ik. Dat zou ik toevoegen: wie gaat het vaststellen en hoe wordt medezeggenschap daarin geborgd? Lijkt me voor dit onderwerp essentieel.

Beleidsstuk: graag iemand het stuk nog één keer heel goed laten lezen. Er staan nu nog tamelijk veel kromme zinnen in en zinnen waar woorden in ontbreken. Als we dit mooi laten opmaken tot een glossy en prominent willen aanbieden dan moet het onberispelijk zijn en het is nu verre van dat. Verder zou ik willen weten of het stuk de B1 toets doorstaat. Het is een stuk voor iedere medewerker en ook iedere burger moet het kunnen begrijpen. Wat vergen we van onze mensen en waar moet ik aan voldoen (voor de burger: wat mag ik van een ambtenaar verwachten en als ik ander gedrag waarneem, wat zijn dan mijn opties).

Succes met de bespreking maandag, ik hoop dat mijn punten kunnen bijdragen.

Gr.
WJB

Van: [Redacted] <[\[Redacted\]@leeuwarden.nl](mailto:[Redacted]@leeuwarden.nl)>
Verzonden: woensdag 11 oktober 2023 11:41
Aan: [Redacted] <[\[Redacted\]@leeuwarden.nl](mailto:[Redacted]@leeuwarden.nl)>; [Redacted] <[\[Redacted\]@leeuwarden.nl](mailto:[Redacted]@leeuwarden.nl)>; Koning de, Maarten <maarten.dekoning@leeuwarden.nl>; [Redacted] <[\[Redacted\]@leeuwarden.nl](mailto:[Redacted]@leeuwarden.nl)>; Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>; Borghardt, Willem Jan <willemjan.borghardt@leeuwarden.nl>; Bangma, Anna Lise <annalise.bangma@leeuwarden.nl>; [Redacted] <[\[Redacted\]@leeuwarden.nl](mailto:[Redacted]@leeuwarden.nl)>; [Redacted] <[\[Redacted\]@leeuwarden.nl](mailto:[Redacted]@leeuwarden.nl)>
CC: [Redacted] <[\[Redacted\]@riecnoord.nl](mailto:[Redacted]@riecnoord.nl)>; [Redacted] <[\[Redacted\]@leeuwarden.nl](mailto:[Redacted]@leeuwarden.nl)>
Onderwerp: Klankbordgroep actualiseren integriteitsbeleid

Beste collega's,

Zoals aangekondigd bijgaand het nieuwe concept integriteitsbeleid. Graag horen we jullie reactie daarop en willen jullie ook een aantal vragen voorleggen. Hiervoor hebben wij het bijgaande memo/oplegger opgesteld, die we ook als leidraad willen gebruiken voor de bespreking van a.s. maandag 16 oktober van 10-11 uur. We zitten in vergaderzaal 195.

Een aantal van jullie heeft al laten weten niet te kunnen, toch laten we deze bijeenkomst doorgaan, omdat we na jullie reacties het nieuwe integriteitsbeleid z.s.m. willen agenderen voor het Directieteam (en daarna vaststelling college).

Voor degene die er a.s. maandag niet bij kan zijn, daarvan horen we uiteraard ook graag de reactie op de vragen in de memo. Wil je dit vóór a.s. woensdag 18 oktober doen, dan kunnen we dit verwerken.

Tot maandag en we zijn benieuwd naar jullie reacties.

Met vriendelijke groet,

[Redacted]
Concern
E [Redacted] [@leeuwarden.nl](mailto:[Redacted]@leeuwarden.nl)
T (058) [Redacted] M 06 [Redacted]

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | [Twitter](https://twitter.com/leeuwarden) | [Facebook](https://www.facebook.com/leeuwarden)

**GLOBAL
GOALS
GEMEENTE**

Aanwezig: maandag t/m donderdag

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 11 oktober 2023 11:41
Aan: [REDACTED] Koning de, Maarten; [REDACTED] Heide van der,
 Frans; Borghardt, Willem Jan; Bangma, Anna Lise; [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Klankbordgroep actualiseren integriteitsbeleid
Bijlagen: Concept integriteitsbeleid gemeente Leeuwarden 11102023.pdf; M E M O oplegger
 bespreking integriteitsbeleid (2).docx

Beste collega's,

Zoals aangekondigd bijgaand het nieuwe concept integriteitsbeleid. Graag horen we jullie reactie daarop en willen jullie ook een aantal vragen voorleggen. Hiervoor hebben wij het bijgaande memo/oplegger opgesteld, die we ook als leidraad willen gebruiken voor de bespreking van a.s. maandag 16 oktober van 10-11 uur. We zitten in vergaderzaal 195.

Een aantal van jullie heeft al laten weten niet te kunnen, toch laten we deze bijeenkomst doorgaan, omdat we na jullie reacties het nieuwe integriteitsbeleid z.s.m. willen agenderen voor het Directieteam (en daarna vaststelling college).

Voor degene die er a.s. maandag niet bij kan zijn, daarvan horen we uiteraard ook graag de reactie op de vragen in de memo. Wil je dit vóór a.s. woensdag 18 oktober doen, dan kunnen we dit verwerken.

Tot maandag en we zijn benieuwd naar jullie reacties.

Met vriendelijke groet,

Concern

E

T (058)

M 06

Gemeente Leeuwarden
 Oldehoofsterkerkhof 2
 Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
 T 14 058 | www.leeuwarden.nl | [Twitter](#) | [Facebook](#)

Aanwezig: maandag t/m donderdag

Integriteitsbeleid gemeente Leeuwarden

Oktober 2023

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding actualisatie van het integriteitsbeleid	3
1.2 Afbakening integriteitsbeleid	3
2 Definitie integriteit en cultuur	4
2.1 Wat is integriteit?	4
2.2 Soorten integriteitschendingen.....	4
2.3 Integriteit en cultuur	4
3 Integriteitsinfrastructuur	6
3.1 Werving en selectiebeleid	6
3.2 Ambtsbelofte of -eed	7
3.3 Gedragscode	7
3.4 Training en bewustwording	12
3.5 Samenhang andere beleidsterreinen.	13
4. Borging en monitoren	16
4.1 Borging	16
4.2 Monitoren	17
Bijlagen	18
1. Uitvoeringsplan	18
2. Rollen en verantwoordelijkheden.....	19
3. Wettelijk kader en lokale regelingen.....	21

1 INLEIDING

Nederland behoort, volgens de ‘corruption perceptions index 2021’, tot de top 10 van meest integere overheden. Een positie die we moeten beschermen en bewaken. De Nederlandse samenleving moet kunnen vertrouwen op de onkreukbaarheid van politieke ambtsdragers en ambtenaren. Integriteit draagt bij de legitimiteit, de maatschappelijke stabiliteit en de kwaliteit van de publieke dienstverlening. Bovendien geldt dat een integere organisatiecultuur bijdraagt aan de motivatie en de betrokkenheid van ambtenaren (de medewerkers van de gemeente Leeuwarden). Toch zorgt een dalend publiek vertrouwen in de overheid voor een hernieuwde aandacht voor integriteitsbeleid van het openbaar bestuur¹. Daarnaast is het aan integriteit gerelateerd thema ‘(on)gewenste omgangsgedrag en/of grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer’ zeer actueel.

1.1 Aanleiding actualisatie van het integriteitsbeleid

Met de in 2020 invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA) is gelijktijdig de Ambtenarenwet 2017² geactualiseerd. Deze geactualiseerde wet heeft eveneens nieuwe verplichtingen met zich meegebracht voor overheidswerkgevers. Overheidswerkgevers dienen een integriteitsbeleid te hebben dat tevens gericht is op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en aandacht besteedt aan het bevorderen van het integriteitsbewustzijn van hun medewerkers.

Dit vraagt niet alleen dat het huidige integriteitsbeleid ‘In bytsje ynteger kin net’, waarin destijds de keuze is gemaakt om vooral de gedragscode voor ambtenaren centraal te stellen, wordt geactualiseerd, maar dat nu het accent vooral ligt op het integriteitsbeleid uitgedragen en borgen, zodat (nieuwe) medewerkers integriteit bewust worden, zijn en blijven.

1.2 Afbakening integriteitsbeleid

Het integriteitsbeleid is specifiek toegespitst op de ambtelijke organisatie van de gemeente Leeuwarden. Dit integriteitsbeleid geldt voor alle medewerkers in dienst van de gemeente Leeuwarden en voor medewerkers zoals inhuurkrachten, zzp-ers, vrijwilligers en stagiaires. Voor de buitenwereld is het immers niet zichtbaar of een persoon in dienst is van de gemeente of door de gemeente is ingehuurd.

Deze actualisatie richt zich niet op het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden. Voor hen gelden eigen wet- en regelgeving, eed of belofte, gedragscodes, protocollen en procedures. Wel stelt het college van burgemeester en wethouders, in haar rol als werkgever het geactualiseerde integriteitsbeleid en de personeelsregelingen vast. Daarnaast is het bestuurlijk verantwoordelijk en draagt uiteraard het integriteitsbeleid uit.

¹ Integriteitsbeleid openbaar bestuur, 25 april 2023, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2023-0000212511)

² wetten.nl - Regeling - Ambtenarenwet 2017 - BWBR0001947 (overheid.nl)

2 DEFINITIE INTEGRITEIT EN CULTUUR

2.1 Wat is integriteit?

Het begrip integriteit roept bij iedereen verschillende beelden op als eerlijkheid, rechtschapenheid, betrouwbaarheid, onpartijdigheid, objectiviteit, onbedorvenheid en onkreukbaarheid.

Lange tijd was er een algemeen geldende opvatting over het openbaar bestuur dat iets integer was of niet, waarbij de befaamde uitspraak van Len Dales uit 1992 werd aangehaald: *‘Een beetje integer kan niet’*. Daar zat geen licht tussen. Inmiddels zijn we bijna dertig jaar verder en is het integriteitsbegrip veranderd. Zo is de heersende opvatting dat integriteit niet een zwart-wit kwestie is. Integriteit is ook geen statisch begrip, het ontleent zijn betekenis aan de tijd, de plaats en de context waarbinnen het van toepassing is. Ook de praktijk van concrete integriteitscasuïstiek heeft duidelijk gemaakt dat er een grijs gebied is, waarin het duiden en beoordelen van (iemand)s integriteit complex is.

Integriteit gaat om meer dan het voldoen aan enkele waarde zoals eerlijkheid, onkreukbaarheid of rechtmatigheid. Het gaat erom of een gedraging in overeenstemming is met de organisatorische (en maatschappelijke) opvattingen over goed handelen. Daaruit volgt dat de invulling van goed ambtenaarschap afhankelijk is van organisatorische en maatschappelijke opvattingen over goed handelen, die bovendien continu veranderen. Het moreel-ethisch perspectief is in de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden.

De Ambtenarenwet 2017 verwoordt integriteit als ‘goed ambtelijk handelen’, waarbij de wetgever heeft benadrukt dat het goed ambtenaarschap een morele houding is; een ethisch bewustzijn³. In de kern gaat het erom dat de morele kwaliteit van het handelen de individuele ambtenaar, voldoet aan geldende morele waarden en normen.

2.2 Soorten integriteitsschendingen

Om integriteit meer duiding te geven, helpt het om voorbeelden van integriteitsschendingen te benoemen. In onderstaand overzicht staan (niet limitatief) een aantal verschillende typen integriteitsschendingen⁴

1. Corruptie: omkoping en/of bevooroordeling van vrienden, familie en partijen;
2. Fraude en diefstal;
3. Onverenigbare nevenfuncties, activiteiten en/of contacten;
4. Misbruik van bevoegdheden;
5. Misbruik en manipulatie van (de toegang tot) informatie;
6. Ongewenste omgangsvorm (zoals discriminatie, (seksuele) intimidatie en agressie);
7. Misdragingen in de privésfeer;
8. Privacy schending (op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)).

Het overzicht laat zien dat integriteitsschendingen variëren van verduistering van financiële middelen tot aan vormen van ongewenste sociale gedragingen.

2.3 Integriteit en cultuur

Het denken over integriteit is dus met de tijd veranderd. Lag in het verleden de nadruk op de regels, codes en straffen, de zogenaamde ‘harde’ infrastructuur. Nu is er veel meer aandacht voor de cultuur van een organisatie; de zogenaamde ‘zachte’ infrastructuur.

³ Kamerstukken II 2003/04, 29 436

⁴ Lasthuizen, Huberts en Heres 2011

Dit betekent dat er een organisatiecultuur dient te zijn die een ieder uitnodigt om bij twijfels de eigen normen en gedrag te toetsen aan de normen en het gedrag van collega's en aan algemeen aanvaarde normen in het maatschappelijk verkeer. Hierbij dient tegelijkertijd aangegeven te worden dat voor effectief beleid het noodzakelijk is dat zowel de harde en de zachte infrastructuur in evenwicht is.

Het door Manuel Kaptein ontwikkelende en gevalideerde 'Gedrags-elementen model'⁵ (ook wel genoemd 'het soft-controls model') laat zien hoe de cultuur de integriteit van een organisatie kan beïnvloeden. Het Gedrags-elementen model gaat uit van drie fases in de ontwikkeling van gedrag, te weten:

1. Preventie (paars gedeelte),
2. Detectie (blauwe gedeelte),
3. Respons (groene gedeelte).

De drie fasen worden vervolgens onderverdeeld in een achttal gedrags-elementen, hierna (cultuur)dimensies.

Preventie

Kern van deze fase is de ontwikkeling van het in de organisatie gewenste gedrag. Van belang is dat helder wordt gecommuniceerd wat als gewenst- en ongewenst gedrag wordt beschouwd (dimensie 'helderheid'). In aansluiting hierop is het essentieel dat het management hierin het goede voorbeeld geeft (dimensie 'voorbeeldgedrag') en dat medewerkers, van hoog tot laag, zich betrokken voelen bij de ambtelijke organisatie (dimensie 'betrokkenheid'). Daarbij is een vereiste, dat de opdracht uitvoerbaar moet zijn, dus dat aan de medewerkers de juiste middelen, denk aan opleidingen, tijd en ruimte, ter beschikking worden gesteld (dimensie 'uitvoerbaarheid').

Detectie

In de detectiefase gaat het om zichtbaarheid van het ieders gedrag (dimensie 'transparantie') en de ruimte om standpunten en dilemma's bespreekbaar te maken (dimensie 'bespreekbaarheid'). In deze fase is het 'van elkaar leren' belangrijk.

Respons

In de responsfase wordt de medewerker aangesproken op het gedrag (dimensie 'aanspreekbaarheid'), zowel door leidinggevende(n) als door collega('s) indien dit niet in lijn is met de verwachtingen. Indien nodig worden hieraan consequenties verbonden (dimensie 'handhaving'). In de handhavingsfase wordt beloond als het goed gaat, maar ook bestraft als het niet goed is gegaan.

Daarnaast geldt dat, hoe meer de acht cultuurdimensies ontwikkeld en verankerd zijn binnen een organisatie, hoe groter de kans op integer gedrag en hoe kleiner de kans op integriteitsschendingen.

Het hiervoor aangegeven model is mede gebruikt om inhoud en vorm te geven aan het nieuwe integriteitsbeleid van de gemeente Leeuwarden.

⁵ Acht basis soft controls (kpmg.com)

3 INTEGRITEITSINFRASTRUCTUUR

In de loop van de tijd heeft de ambtelijke organisatie van de gemeente Leeuwarden, naast de gedragscode verschillende integriteitsinstrumenten ontwikkeld. Deze instrumenten zijn vooral gericht geweest op de fasen: 'preventie' en 'respons'. In het nieuwe integriteitsbeleid krijgt de fase: 'detectie' en de cultuurdimensies 'transparantie' en 'bespreekbaarheid' meer aandacht. Daarmee is de 'harde' en 'zachte' integriteitsinfrastructuur meer in evenwicht gebracht.

Met het nieuwe integriteitsbeleid wordt eveneens een logische ordening aangebracht tussen de aangescherpte integriteitsinstrumenten en de nieuwe instrumenten. Ook wordt de samenhang met de andere beleidsterreinen geschetst. Het integriteitsbeleid staat immers niet op zichzelf staat.

Centraal in het geactualiseerd integriteitsbeleid staan in ieder geval de volgende instrumenten:

- Het werving en selectiebeleid;
- De ambtseed of -belofte;
- De gedragscode;
- Het dilemmaspel (vergroten integriteitsbewustzijn).

3.1 Werving en selectiebeleid

Binnen het integriteitsbeleid van de gemeente Leeuwarden is de screening van medewerkers een belangrijk integriteitsinstrument.

De aandacht voor integriteit begint voor 'de poort' op het moment dat er wordt gezocht naar nieuwe medewerkers die voldoen en passen bij onze gemeente, het werk en onze organisatiewaarden (Robuust, Lenig en In Verbinding).

In het werving- en selectiebeleid besteedt de gemeente Leeuwarden aandacht aan integriteit, door onder meer het controleren van originele diploma's, getuigenschriften en het nagaan van referenties. Ook het sollicitatiegesprek is een screeningsinstrument. Tijdens het gesprek kan de kandidaat middels het voorleggen van integriteitsdilemma's worden beoordeeld.

Indien de gemeente voornemens is om een kandidaat aan te nemen of in te huren, is bij de start van de werkzaamheden het beschikken over een recent verstrekte Verklaring omtrent gedrag (VOG) een harde voorwaarde. Dit is bij de relatie werkgever versus werknemer thans vastgelegd in de arbeidsovereenkomst in de vorm van een ontbindende voorwaarde (zie kader). Voor ingehuurd personeel geldt dezelfde voorwaarde. Echter na indiensttreding wordt het instrument VOG niet meer gebruikt.

Tekst Arbeidsovereenkomst

Artikel 3 Ontbindende voorwaarden

1. De werknemer dient uiterlijk drie dagen na ondertekening van deze arbeidsovereenkomst een aanvraag voor een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) in. Uiterlijk drie maanden na ondertekening van deze arbeidsovereenkomst moet de werknemer de VOG aan de werkgever overhandigen.
2. Als de werknemer de VOG niet uiterlijk drie maanden na ondertekening van deze arbeidsovereenkomst aan de werkgever overhandigd heeft, dan eindigt deze arbeidsovereenkomst van rechtswege per de eerste van de volgende maand.
3. De werknemer is op grond van artikel 7 Ambtenarenwet 2017 verplicht om de eed of de belofte af te leggen. De werkgever is op grond van artikel 5 Ambtenarenwet 2017 verplicht om de werknemer daartoe in staat te stellen. De werknemer moet de eed of de belofte uiterlijk binnen drie maanden na zijn indiensttreding afleggen.
4. Als de werknemer de eed of de belofte niet uiterlijk op drie maanden afgelegd heeft, dan eindigt deze arbeidsovereenkomst per de eerste van de volgende maand.

Aanscherping Verklaring omtrent gedrag (VOG en VOG-P)

Het beschikken over een Verklaring omtrent gedrag (VOG) is, zoals hiervoor aangegeven een harde voorwaarde (vastgelegd in de arbeidsovereenkomst) om bij de gemeente Leeuwarden te kunnen werken. In het werving- en selectiebeleid wordt toegevoegd dat bij interne doorstroming een nieuwe VOG moet worden overhandigd aan de werkgever op het moment dat de medewerker van functie verandert en daardoor een nieuwe arbeidsovereenkomst ondertekent. Tevens zal de gemeente een periodieke overlegging van een VOG gaan invoeren. Iedere medewerker beschikt over een VOG die niet ouder is dan vijf jaar.

Medio 2022 is op basis van de ‘Regeling aanwijzing functies VOG politiegegevens’⁶ voor een aantal specifieke functies van een verplichte (periodieke) VOG-P als eis gesteld om een functie te kunnen vervullen. Per 1 mei 2023 is het aantal functies waarvoor een VOG-P moet worden overlegd, uitgebreid. Daarmee hebben gemeenten een uitgebreidere screeningsmogelijkheid gekregen voor een aantal functies op het terrein van de openbare orde en veiligheid; in het bijzonder voor degenen die betrokken zijn bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit. De VOG-P is bedoeld om integriteitsschendingen, het plegen van strafbare feiten in functie en de beïnvloeding van het openbaar bestuur door de georganiseerde criminaliteit tegen gaan. De VOG-P is met deze aanwijzing ook verplicht geworden voor alle buitengewoon opsporingsambtenaren, dus niet alleen voor de boa’s met geweldsbevoegdheden. Ook hier geldt dat voor een aantal aangewezen functies iedere medewerker over een VOG-P die ouder is dan vijf jaar. Indien de gemeente Leeuwarden de lijst van aangewezen functies wil uitbreiden, dan kan de wetgever worden verzocht om de lijst met deze functies uit te breiden.

3.2 Ambtsbelofte of -eed

De Ambtenarenwet schrijft voor dat elke ambtenaar de eed of belofte aflegt. De ambtsbelofte of -eed is daarmee een belangrijk onderdeel van het integriteitbeleid. In het totale integriteitbeleid neemt de ambtseed een bescheiden plaats in. Maar de invloed ervan wordt vaak onderschat. Voor elke nieuwe medewerker is het afleggen van de eed of belofte een moment om nadrukkelijk stil te staan bij ‘goed ambtelijk handelen’. Het afleggen wordt gedaan door de gemeentesecretaris of de raadsgriffier in een plenaire bijeenkomst, waarbij door de gemeentesecretaris of de raadsgriffier wordt stil gestaan bij het integer handelen van ambtenaren.

In de arbeidsovereenkomst is als ontbindende voorwaarde vastgelegd dat binnen drie maanden na indiensttreding de ambtsbelofte of eed dient te worden afgelegd. Na het mondeling afleggen van de eed of belofte ondertekenen de nieuwe medewerkers de integriteitsverklaring (waarin de ambtseed is opgenomen). Door ondertekening verklaren de medewerkers een exemplaar van de gedragscode te hebben ontvangen. Medewerkers die niet in dienst zijn, zoals inhuurkrachten en stagiaires, ondertekenen eveneens een integriteitsverklaring.

Aanscherping Ambtsbelofte of -eed

De integriteitsverklaring is genderneutraal opgesteld en qua tekst aangepast. Met ministerie van BZK zal de vernieuwde verklaring begin 2024 vaststellen. Daarnaast zal voorafgaand aan het afleggen van de eed of belofte, de nieuwe medewerkers een korte training krijgen waarbij een aantal integriteitsdilemma’s worden voorgelegd en besproken.

3.3 Gedragscode

De Gedragscode vult de wettelijke bepalingen aan uit de Ambtenarenwet. Het doel van de Gedragscode is medewerkers helderheid te geven wat wordt verstaan onder ‘goed ambtelijk handelen’ en dient tevens als toetssteen voor integer handelen. Het handelen volgens de gedragscode is vastgelegd in de individuele arbeidsovereenkomst. De Gedragscode richt zich vooral op het gewenste gedrag van onze medewerkers en is in opzet gewijzigd ten opzichte van de oude Gedragscode. De geactualiseerde gedragscode wordt hier daarom integraal opgenomen.

De Gedragscode bestaat uit de volgende thema’s:

⁶ [wetten.nl - Regeling - Regeling aanwijzing functies VOG politiegegevens - BWBR0046821 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling/Regeling%20aanwijzing%20functies%20VOG%20politiegegevens%20-BWBR0046821%20(overheid.nl))

1. Omgaan met anderen.
2. Tegengaan van belangenverstrengeling.
3. Tegengaan van corruptie.
4. Omgaan met informatie.
5. Gebruik van bedrijfsmiddelen.
6. Gedrag in de privésfeer.
7. Naleving van de gedragscode.

1. Het omgaan met anderen (zowel binnen als buiten de organisatie)

Regels:

- Je gaat respectvol om met anderen, zowel binnen als buiten de organisatie, in woord, gebaar en geschrift;
- Je maakt je niet schuldig aan discriminatie;
- Je gebruikt geen verbaal of fysiek geweld;
- Je pest niet, waaronder we ook vernedering en buitensluiting verstaan;
- Je maakt je niet schuldig aan seksuele intimidatie.

Iedereen verdient het om respectvol te worden behandeld. Respect tonen naar inwoners bepaalt sterk het vertrouwen in de overheid en het zorgt voor een betere dienstverlening. Respectvol omgaan met collega's is de basis van een goede samenwerking. Een medewerker vertoont dus geen ongewenst gedrag naar anderen. Bij ongewenst gedrag gaat het over grensoverschrijdend gedrag, zoals verbaal of fysiek geweld, pesten en seksuele intimidatie. Ook discriminatie in de zin van het werkelijk achterstellen van iemand vanwege zijn sekse, seksuele geaardheid, huidskleur, leeftijd, religie, levensovertuiging, gender, afkomst of handicap is ongewenst gedrag. 'Anderen' betekent iedereen waar de medewerker contact mee heeft. Dat kunnen collega's zijn, maar ook politici, inwoners, leveranciers en andere samenwerkingspartners.

Indien men ongewenst gedrag ervaart van anderen, dan is het zaak dit eerst bespreekbaar te maken met die ander. Lukt dit niet, dan kan de leidinggevende of één van de vertrouwenspersonen worden ingeschakeld. De vertrouwenspersonen spelen een belangrijke rol. Zij fungeren als klankbord voor de medewerkers en hebben desgevraagd een adviserende taak. De taken van de vertrouwenspersonen zijn beschreven en opgenomen in het personeelshandboek van de gemeente Leeuwarden. Daarnaast heeft de medewerker de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de Landelijke Klachtencommissie Ongewenst Gedrag (LKOG).

2. Het tegengaan van belangenverstrengeling

Regels:

- Je maakt je niet schuldig aan belangenverstrengeling. Je mag jouw kennis en invloed niet gebruiken om jouw eigen belangen te dienen. Of die van een ander(e organisatie) bij wie je persoonlijk of zakelijk betrokken bent.
- Je gaat actief en uit jezelf de schijn van belangenverstrengeling tegen.
- Je vraagt jouw leidinggevende om schriftelijke toestemming ten aanzien van het verrichten van betaalde of onbetaalde nevenwerkzaamheden, indien (het vermoeden bestaat dat) de vervulling van jouw functie in het geding komt of als de belangen van de gemeente, voor zover deze in verband staan met jouw functie, kunnen worden geschaad.

In de Ambtenarenwet staan duidelijk dat de medewerker een meldingsplicht heeft voor het verrichten nevenwerkzaamheden en welke nevenwerkzaamheden niet zijn toegestaan om belangenverstrengeling tegen te gaan. Belangenverstrengeling kan anderen en de overheid zelf (grote) schade toebrengen. Het schaadt ernstig het vertrouwen van de samenleving in de overheid en de rechtsstaat.

Daarom moet voorkomen worden dat privébelang wordt vermengd met het publieke belang. In de volksmond heet dit ook wel ‘vriendjespolitiek’. Een ambtenaar mag belangen niet verstrengelen en zichzelf, familie, vrienden en bevriende bedrijven of instellingen bevoordelen.

Bij belangenverstrengeling kan worden gedacht aan situaties waarin de medewerker zijn of haar eigen belangen behartigt. Bijvoorbeeld om een vergunning, informatie, een document of een subsidie te krijgen. Of als de medewerker zijn of haar invloed gebruikt zodat een familielid, een bevriende persoon of bedrijf of club of vereniging een vergunning krijgt waar eigenlijk geen recht op is. Maar ook als de medewerker een aanvraag of een dossier onterecht met voorrang behandelt. Of dat de medewerker invloed gebruikt om het beleid te buigen in een richting die voor de medewerker zelf of bevriende relaties

Draaideurconstructie

De sfeer van “vriendjespolitiek” kan ook worden opgeroepen als een medewerker uit dienst treedt bij de gemeente om volgens direct als zzp-er of via een bureau te worden ingehuurd (de draaideurconstructie). Het maakt daarbij niet uit bij wie het initiatief lag van de uitdiensttreding. Het gaat om bijvoorbeeld de medewerker die ontslag neemt om zich vervolgens als freelancer c.q. zelfstandige door de gemeente te laten inhuren om (zijn oude) werkzaamheden te verrichten.

Wat niet als draaideurconstructie wordt bestempeld is de situatie dat door het bereiken van de AOW gerechtigde leeftijd de arbeidsovereenkomst van rechtswege wordt beëindigd en de betrokkene op basis van een nieuwe arbeidsovereenkomst nog gedurende een bepaalde, aangegeven tijd, werkzaamheden voor de gemeente te verrichten. Dit kan bijvoorbeeld zijn om een bepaalde taak of om een project af te ronden.

Voor medewerkers geldt dat zij gedurende één jaar na het einde van hun dienstverband, uitgesloten worden van het als zelfstandige of op basis van een bureau tegen beloning verrichten van werkzaamheden voor de gemeente. De situatie dat men opnieuw in dienst treedt bij de gemeente op basis van een arbeidsovereenkomst valt niet onder de beschreven ‘draaideurconstructie’

De schijn van belangenverstrengeling actief vermijden

Ook ‘de schijn tegen’ is niet goed voor de geloofwaardigheid van en het vertrouwen in de overheid. De verdenking van belangenverstrengeling hoeft niet waar te zijn om het vertrouwen in de overheid te beschadigen. Bijvoorbeeld omdat het heel lastig uit te leggen is. Daarom moet er alles aan gedaan worden om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Dit beschermt niet alleen de geloofwaardigheid van de gemeente, maar beschermt ook onze medewerkers tegen lastig te weerleggen beschuldigingen. Transparant zijn is daarbij heel belangrijk.

Zijn alle nevenwerkzaamheden verboden? Nee. Het is over het algemeen juist goed dat medewerkers zich maatschappelijk ontplooiën in bestuurswerk, vrijwilligerswerk en dergelijke. Zo weet men wat er omgaat in de samenleving. Wordt er getwijfeld of de nevenwerkzaamheden mag gecombineerd worden met het werk, dan wordt de nevenwerkzaamheden besproken met de leidinggevende. Samen kan dan bepaald worden of er een integriteitsrisico is of dat er mogelijk sprake kan zijn van de schijn van belangenverstrengeling.

Aanscherping registratie nevenwerkzaamheden

De Ambtenarenwet schrijft voor dat de overheidswerkgever zorgdraagt voor een registratie van nevenwerkzaamheden van ambtenaren die de belangen van de dienst voor zover deze in verband staan met hun functie vervulling, kunnen raken en deze openbaar maakt. Hiervoor stellen we de ‘regeling openbaarmaking nevenfuncties voor ambtenaren bij de gemeente Leeuwarden’ op. Deze regeling is van toepassing op een door de gemeente Leeuwarden aan te wijzen functies, zoals de gemeentesecretaris, de directeuren, de concerncontroller en de strategische managers.

3. Het tegengaan van corruptie

Regels:

- Je mag je niet voor geld, goederen of diensten laten omkopen en je mag burgers of partijen ook geen geld, goederen of diensten vragen voor jouw dienst of invloed.
- Je neemt geen geschenken aan die je in jouw functie krijgt aangeboden.
- Je accepteert geen faciliteiten en diensten van derden die je in jouw functie krijgt aangeboden.

- Je accepteert alleen uitnodigingen voor lunches, diners, recepties en excursies en andere evenementen die anderen betalen als:
 - a. jouw aanwezigheid functioneel en/of representatief is, en
 - b. tegelijkertijd de schijn van corruptie minimaal is.
- Je accepteert geen uitnodiging voor bezoeken in binnen- en buitenland waarbij anderen de reis- en overnachtingskosten betalen. Als deze bezoeken naar het oordeel van jouw leidinggevende voor jouw functie noodzakelijk zijn, beschouw je deze bezoeken als werk en kunnen de gemaakte kosten voor de gemeente zijn.

Corruptie ondermijnt de democratie en de rechtstaat en beschadigt het vertrouwen van de samenleving in de overheid. Corruptie is machtsmisbruik voor persoonlijke financiële winst of om diensten of andere gunsten van anderen te krijgen. Daarom zijn er regels over het aannemen van geschenken, faciliteiten en diensten en het accepteren van uitnodigingen voor lunches, diners, recepties, reizen, verblijven en werkbezoeken.

Aanscherping aannemen geschenken, faciliteiten, diensten of uitnodigingen.

Hoe persoonlijk het ook lijkt, een geschenk krijgen is altijd omdat de medewerker een bepaalde functie heeft. Geschenken zijn ook: foaien, vergoedingen, beloningen, giften of beloftes. En dus ook de geschenken van weinig waarde of de geschenken uit goede bedoelingen. Basisregel is voor het aannemen van geschenken, faciliteiten en diensten: we nemen ze niet aan. Ten aanzien van uitnodigingen nemen we ze alleen aan als ze functioneel en/of representatief zijn.

Vormen van corruptie

Als een medewerker een extra betaling (naast de reguliere kosten die de gemeente in rekening brengt) vraagt om gewoon de wet of het beleid uit te voeren, noemen we dat afpersing. Bij omkoping betalen burgers of partijen de medewerker om de wet of het beleid juist niet uit te voeren. Corruptie is niet voor niets

4. Het omgaan met informatie

Regels:

- Je gebruikt informatie waarover je vanuit jouw functie beschikt voor de uitoefening van jouw functie en binnen de kaders van de wet.
- Je maakt niet onterecht gebruik of misbruik van informatie waarover je vanwege jouw functie beschikt; niet voor jezelf en ook niet voor anderen.
- Je houdt informatie met een vertrouwelijk karakter geheim.

We spreken gemakshalve vaak over de ‘informatie’ waarover wij als overheid beschikken. Maar eigenlijk hebben we het niet alleen over informatie. We hebben het ook over data waarop de informatie gebaseerd is. Denk aan onder andere woon- en verblijfgegevens van burgers tot demografische gegevens, archeologische gegevens, toekomstplannen, samenwerkingsovereenkomsten.

Het misbruiken, verkopen, niet zakelijk raadplegen van bestanden en databases van de gemeente schaadt eveneens het vertrouwen van de burger in de overheid. Het lekken van informatie is zelfs een misdrijf.

Geheimhoudingsplicht

Naast de verplichtingen voortvloeiende uit de AVG, mogen medewerkers en gewezen medewerkers nooit informatie verstrekken, verspreiden of naar buiten brengen die geheim of vertrouwelijk is. Anders wordt de geheimhoudingsplicht overtreden die is opgenomen in artikel 9 Ambtenarenwet en die ook kan voortvloeien uit artikel 272 Wetboek van Strafrecht. Ook waar het niet direct gaat om vertrouwelijke informatie mag deze niet zomaar worden gebruikt, aan anderen doorgegeven of openbaar gemaakt worden.

5. Gebruik van bedrijfsmiddelen en voorzieningen

Regels:

- Je mag de ter beschikking gestelde bedrijfsmiddelen niet gebruiken voor een ander doel dan voor de taken die voortvloeien uit de functie.

- Je mag de ter beschikking gestelde bedrijfsmiddelen in beperkte mate voor privédoeleinden gebruiken, mits dit gebruik niet storende is voor dan wel ten koste gaat van de dagelijkse werkzaamheden.
- Je mag niet zonder toestemming van de leidinggevende de ter beschikking gestelde bedrijfsmiddelen uitlenen of ter beschikking stellen aan derden.
- Je laat de ter beschikking gestelde bedrijfsmiddelen niet onbeheerd achter.
- Je levert bij vertrek (uitdiensttreding) alle ter beschikking gestelde bedrijfsmiddelen in.
- Je declareert alleen kosten die redelijk en noodzakelijk zijn voor een goede vervulling van jouw functie.

Bedrijfsmiddelen zijn alle middelen van de gemeente die voor het werk beschikbaar worden gesteld. Denk aan alle apparatuur (hardware) als telefoon (inclusief abonnement), computer, laptop, tablet en de benodigde software, applicaties, informatiesystemen en apps. Maar ook kantoorartikelen, de voorzieningen en inrichting van de thuiswerkplek, werkkleding, dienstfietsen of- auto's, parkeeronthefing en gereedschap.

In principe geldt dat bedrijfsmiddelen niet voor privé gebruikt mogen worden. Bedrijfsmiddelen zijn bedoeld voor het werk. Met de komst van het flexibel werken, zowel rond de plaats waar wordt gewerkt als het tijdstip waarop wordt gewerkt, is het moeilijker om grenzen te trekken tussen privé en werk. De smartphone, tablet en laptop ondersteunen flexibel werken. Maar het maakt privégebruik van deze middelen ook makkelijker, dit is niet verboden mits ze in beperkte mate worden gebruikt. Onveilige apps die zijn geïnstalleerd dienen op advies van de directeur van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) te worden verwijderd. Hiervoor zal de bestaande regeling gebruik (communicatie) middelen worden aangepast.

6. Gedrag in de privésfeer

Regels

- Je doet als privépersoon geen uitlatingen die jouw eigen functioneren als ambtenaar of het functioneren van de gemeente kunnen schaden.
- Je neemt zo nodig maatregelen in de privésfeer zodat je het ambt ook in privétijd niet zal schaden en de gedragscode kunt naleven.

Iedereen heeft een privéleven en heeft daar ook recht op. Maar sommige gedragingen in de privésfeer van de ambtenaar kunnen botsen met de uitvoering van de functie van de ambtenaar. Er zijn gedragingen in de privétijd het ambt kunnen schaden, zie kader. Daarom zijn er regels over belangenversterving, maar ook over ander soort gedrag in de privésfeer.

Bijvoorbeeld als de medewerker in privétijd een strafbare misdraging begaat, zoals het mishandelen van een politiemedewerker. Of als de medewerker op digitale platforms bekend staat als medewerker en de medewerker zich daar racistisch of discriminerend uitlaat. Of als de medewerker in privétijd lid is van een organisatie die geassocieerd wordt met criminaliteit.

7. Naleving van de gedragscode

Regels

- Je zorgt voor de naleving van de gedragscode door jezelf en door anderen. Je bent daarop aanspreekbaar en je spreekt anderen daarop aan.
- Je maakt vragen, moeilijkheden, twijfels en overtredingen rond de naleving van de gedragscode bespreekbaar.
- Als je vermoedt dat een andere ambtenaar de gedragscode overtreedt, heb je de verantwoordelijkheid om dit bespreekbaar te maken of bij jouw leidinggevende aan de orde te stellen.

Al onze medewerkers zijn met elkaar verantwoordelijk voor de integriteit van de gemeente Leeuwarden. De regels in de gedragscode zijn bedoeld om met elkaar die integere overheid te zijn. Ze helpen bij het handelen van onze medewerkers. Daarom is het belangrijk dat onze medewerkers elkaar helpen en elkaar aan spreken op het naleven van de regels in de gedragscode. Dat hoort bij de professionaliteit van onze medewerkers. Met andere woorden, de integriteit van de ambtelijke organisatie wordt bepaald door de integriteit van onze medewerkers.

Bespreken, aanspreekbaarheid en melden

Onze medewerkers zijn zelf verantwoordelijk om bij vragen, twijfels en overtredingen rond de naleving van de gedragscode dit bespreekbaar te maken. Dat kan op verschillende manieren: bij de directe collega's, bij de leidinggevende of tijdens een werkoverleg. Ook kan men terecht bij de leidinggevende van jouw leidinggevende of bij één van de vertrouwenspersonen.

Belangrijk is dat de medewerker er niet mee blijft zitten! Maar dat 'bespreekbaar maken' is niet altijd vrijblijvend. De medewerker heeft de verplichting om vermoedens van misdrijven te melden bij zijn leidinggevende, bijvoorbeeld als er vermoedens zijn dat een collega informatie lekt of de geheimhoudingsplicht verbreekt. De leidinggevende heeft ook de verplichting om ieder vermoeden te melden bij de gemeentesecretaris.

De gemeenten waren al op grond van de Ambtenarenwet verplicht een procedure op te stellen voor het omgaan met een bij de werknemer levend vermoeden van een misstand, waarbij de Wet Huis voor Klokkenluiders van toepassing is. Door de invoering van de EU-richtlijn inzake de bescherming van personen die (toekomstige) inbreuken op het Unierecht melden, is de bestaande procedure aangepast.

Ook is het mogelijk bij een vermoeden van een misstand advies in te winnen bij het Huis voor de Klokkenluiders of daar een melding te doen of een onderzoek aan te vragen.

Schending van de gedragscode

Een schending van de regels wordt beschouwd als een tekortkoming in het nakoming van de verplichtingen die de arbeidsovereenkomst met zich meebrengt. Dit kan vervolgens een (disciplinaire) maatregel opleveren of andere arbeidsrechtelijke consequenties hebben. Naleving van de gedragscode is dan ook niet vrijblijvend.

Als er sprake is van een ambtsmisdrijf, dan wordt aangifte gedaan en is strafrechtelijk optreden nodig om de integriteit van het openbaar bestuur en de ambtenaren te beschermen. In het Wetboek van Strafrecht staan een aantal specifieke ambtsmisdrijven opgesomd, zoals verduistering, vervalsing, fraude, corruptie en geheimschending.

3.4 Training en bewustwording

Doel van het integriteitsbeleid is zoals eerder gezegd, niet alleen de vastlegging in de Gedragscode en de personeelsregelingen van de duidelijke en richtinggevende kaders voor integer handelen, maar ook het vergroten van het integriteitsbewustzijn van onze medewerkers. Onze medewerkers maken als professionals dagelijks keuzes die ook impact hebben op de integriteit van de gemeente Leeuwarden. Daarom is het belangrijk dat onze medewerkers integriteitsdilemma's herkennen en weten wat ze moeten doen bij vermoedens van niet-integer gedrag. Belangrijk onderdeel van het integriteitsbeleid is het vergroten van de weerbaarheid van onze medewerkers tegen invloeden van buitenaf en druk, bijvoorbeeld van de georganiseerde criminaliteit (ondermijning). Maar ook is dit noodzakelijk omdat in het huidige tijdgewricht laat zien dat ambtenaren steeds vaker worden bedreigd en geïntimideerd.

Om het bewustzijn en weerbaarheid van onze medewerkers te vergroten, is, gelijktijdig met het actualiseren van de hiervoor genoemde instrumenten, gestart met ontwikkelen en aanbieden van trainingen waarbij integriteitsdilemma's voorgelegd en besproken worden. Deze trainingen worden in een spelvorm aangeboden, zie verder kader.

Bij goed ambtelijk handelen gaat het vooral om gedrag. Daarom is het van belang een cultuur te creëren waar vrijmoedig en open gecommuniceerd kan worden over morele dilemma's die medewerkers tegen komen in hun dagelijks werk. Het gaat om sociale veiligheid, een werkomgeving waarin medewerkers zich veilig voelen om dilemma's te kunnen bespreken. Daarom worden de trainingen begeleid door eigen interne facilitators die thuis zijn in de dynamiek binnen de ambtelijke organisatie.

Dilemmaspel: kleur bekennen

Deelnemers krijgen een dilemma voorgelegd dat vraagt om een keuze. De deelnemers kunnen vier keuzes maken binnen of buiten de regels, ik vind het wel of niet kunnen, die gevisualiseerd zijn middels een kwadrant op grond. Daarna wordt de deelnemers gevraagd, zonder overleg een positie in te nemen in het kwadrant waarmee men de eigen keuze kenbaar maakt. Op basis van hun keuzes wordt de deelnemers gevraagd een toelichting te geven en met anderen in gesprek te gaan die een andere keuze hebben gemaakt.

Deze trainingen vragen om maatwerk, aangezien de gemeente een diverse organisatie is met verschillende teams, waar verschillende taken en verantwoordelijkheden zijn belegd. De dilemma's die worden voorgelegd en besproken, kunnen per team verschillend zijn. Deze trainingen zijn door de verschillende teams als zeer waardevol ervaren. In vervolg op het spel zijn er verschillende acties ondernomen die medewerkers meer stimuleren om dilemma's te delen, met elkaar of met de leidinggevende. Ook heeft een team het spel gebruikt om daarna gezamenlijke afspraken te maken over hoe om te gaan met grijze gebieden.

Onvermijdelijk zullen er in de praktijk steeds weer nieuwe, concrete dilemma's ontstaan. Bespreekbaarheid van integriteitsvraagstukken tussen collega's en leidinggevende is daarom een must. Integriteit is niet alleen onderwerp tijdens de training, maar is uiteraard ook een onderwerp dat structureel in de verschillende overlegvormen binnen de ambtelijke organisatie moet worden geagendeerd. Ook is het een onderwerp dat in een HR gesprekscyclus kan worden opgenomen. Daarmee wordt invulling gegeven aan de cultuurdimensies 'bespreekbaarheid en transparant' uit het in paragraaf 2.3 besproken model van Kaptein en wordt integriteit integraal onderdeel van het ambtelijk vakmanschap (professionaliteit en collegialiteit) van onze medewerkers.

Het dilemmaspel wordt opgenomen in het gemeentelijk opleidingsaanbod en het leiderschapsprogramma voor het management. Het management moet immers 'voorbeeldgedrag' laten zien door iedereen uit te nodigen om 'radicaal openhartig' te zijn en een veilige omgeving creëren waardoor medewerkers moeilijke zaken kunnen aanpakken.

Ook zal worden onderzocht of er naast het dilemmaspel een 'integriteitsexperience' kan worden aangeboden, waarbij medewerkers aan den lijve ondervinden wat het is om met een integriteitsschending te maken te krijgen. Vanuit het Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) zijn ook andere instrumenten beschikbaar.

3.5 Samenhang andere beleidsterreinen.

Het integriteitsbeleid staat niet op zichzelf, maar moet worden beschouwd in samenhang met andere beleidsterreinen binnen de gemeente Leeuwarden. Op deze beleidsterreinen zijn er instrumenten die integriteitsschendingen moeten helpen voorkomen. Zonder volledig te zijn worden hieronder de belangrijkste benoemd.

Compliance of interne beheersing

Rechtmatigheid is één van de kernbegrippen van goed overheidsbestuur. De gemeente moet publieke gelden rechtmatig besteden. De ambtelijke organisatie moet bij het uitvoeren van haar taken aan allerlei wet- en regelgeving voldoen. Het normenkader 'rechtmatigheid' van de gemeente Leeuwarden geeft een goed beeld van de hoeveelheid wet- en regelgeving. Het werken in overeenstemming met het normenkader vindt zijn weerslag in de inrichting van de administratieve organisatie, functiescheiding, beleidsregels, procedures en werkinstructies. Dit wordt ook wel 'compliance' of de interne beheersing genoemd.

Daarnaast heeft de ambtelijke organisatie 'frauderisicomanagement' ingericht waarbij frauderisico's worden geïdentificeerd en de relatie met de relevante interne beheersmaatregelen wordt gelegd. Bij deze frauderisicoanalyse gaat het om opzettelijke handelingen van eigen medewerkers die gebruik maken van misleiding om een onrechtmatige of onwettig voordeel te behalen. Hierbij wordt ook een verband gelegd met het misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O beleid) als onderdeel van de jaarlijkse rechtmatigheidsverantwoording en de controleverklaring van de accountant.

In aansluit op deze frauderisicoanalyse, die gericht is op werkprocessen, zal eveneens in kaart worden gebracht bij welke functies sprake is van een verhoogde integriteitsrisico en daardoor kwetsbaar is. Deze inventarisatie kan aanleiding zijn dat voor bepaalde functies aanvullende maatregelen worden getroffen, zoals extra screening of functieroulatie.

Aanpak ondermijnende criminaliteit

De aanpak van Georganiseerde Ondermijnende Criminaliteit is één van de topprioriteiten van het demissionair kabinet. Onder ondermijnende criminaliteit worden alle vormen van misdaad verstaan, waarbij gebruik wordt gemaakt van legale bedrijven en diensten om illegale activiteiten te ontplooiën. Deze vorm van criminaliteit gaat niet zelden gepaard met geweld, bedreiging en intimidatie. In de aanpak van ondermijning is het vergroten van de weerbaarheid van gemeenten en de medewerkers een belangrijk thema. De gemeente, en meer in het bijzonder de burgemeester, wordt vanuit zijn taak als handhaver van de openbare orde beschouwd als regiehouder op de aanpak van ondermijning. Ondermijning en integriteit zijn verweven met elkaar. Bij ondermijning gaat het om een gezond bewustzijn van ondermijnende criminaliteit en beïnvloeding en het melden van vermoedens van ondermijning. Medewerkers leggen een ambtseed of -belofte af en ondertekenen een integriteitsverklaring waarin zij onder meer verklaren om niet integere zaken aan de orde te zullen stellen.

Wenselijk is dat de ambtelijke organisatie en het Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) hierin gezamenlijk optrekken. Vorig jaar is in de provincie Friesland eveneens de intentieverklaring 'Friese Norm'⁷ bestuurlijk ondertekend. Onderliggende intentieverklaring beschrijft de (bestuurlijke) ambities van de Provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân en de 18 Friese burgemeesters in de aanpak van ondermijning. Onderdeel van deze gezamenlijk aanpak is het bevorderen en bewaken van de integriteit binnen de overheidsorganisaties in Friesland.

Privacy en informatiebeveiliging

Door de steeds verdergaande samenwerking en professionalisering van de gemeente Leeuwarden nemen de digitalisering van de interne en externe informatievoorziening en de digitale dienstverlening verder toe. Daarvoor worden informatiesystemen intern en extern met (een toenemend aantal) ketenpartners gekoppeld. Dit dient daarom te worden ondersteund met passende beheerprocessen en procedures. De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) dient daarbij als basisnormenkader. Onderdeel van de BIO is het vergroten van de bewustzijn bij medewerkers over informatiebeveiligingsrisico's, omdat de menselijke factor (het menselijk gedrag) een belangrijke en doorslaggevende rol in het daadwerkelijk realiseren van de veiligheid van informatie in de praktijk. Kennis, houding en gedrag van medewerkers zijn hierbij cruciaal.

⁷ [intentieverklaring friese norm 2022.pdf \(fryslan.frl\)](#)

Om persoonsgegevens van de inwoners binnen Europa beter te beschermen, is vanaf 25 mei 2018 de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht. Persoonsgegevens mogen alleen worden verwerkt in overeenstemming met de AVG. In de gedragscode zijn daarom voorschriften vastgesteld over het omgaan met informatie en de geheimhoudingsplicht.

Arbowet

De Arbowet verplicht werkgevers beleid te voeren inzake het tegengaan of beperken van psychosociale arbeidsbelasting (PSA), zowel gericht op preventie als op de afhandeling van klachten. PSA wordt gedefinieerd als: 'de factoren direct of indirect onderscheid met inbegrip van seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en werkdruk, in de arbeidssituatie die stress teweegbrengen'. Dit raakt dus ook het integriteitsbeleid en in het bijzonder de gedragscode waarin het omgaan met anderen is opgenomen en de naleving daarvan.

4. BORGING EN MONITOREN

De aandacht voor integriteit dient duurzaam binnen de ambtelijke organisatie georganiseerd en geborgd en gemonitord te worden.

4.1 Borging

‘Goed ambtelijk handelen’ is primaire een verantwoordelijkheid van alle medewerkers binnen de gemeente Leeuwarden; men is aanspreekbaar op gewenst en ongewenst gedrag. Dit geldt voor ook directieleden, management en alle overige medewerkers. Daarnaast draagt een ieder vanuit zijn rol of functie ook verantwoordelijkheid op het terrein van integriteit. In bijlage 2 worden deze verantwoordelijkheden per rol benoemd.

Een belangrijke rol is neergelegd bij de burgemeester en de gemeentesecretaris. Zij hebben een zorgplicht om, respectievelijk de bestuurlijke integriteit en de ambtelijke integriteit te bevorderen. De gemeentesecretaris is eindverantwoordelijk voor de gehele ambtelijke organisatie. De zorgplicht van de gemeentesecretaris start feitelijk al bij het afleggen van de ambtseed. Daarnaast is de gemeentesecretaris opdrachtgever voor (voor)onderzoek bij het vermoeden van een misstand en is men adviseur integriteit ten behoeve van de collegeleden.

Zoals onder hoofdstuk 2 is aangegeven is het voor een effectief integriteitsbeleid noodzakelijk dat er een evenwicht is tussen de harde en zachte infrastructuur. Een sterke en weerbare integriteitscultuur zorgt ervoor dat onze medewerkers zich gesteund weten door het management en de directe collega’s. Met dit nieuwe integriteitsbeleid heeft de ambtelijke organisatie een duurzame en samenhangende benadering die bijdraagt aan de effectiviteit van het integriteitsbeleid én daarmee voldoet aan de nieuwe verplichting in de Ambtenarenwet. Uiteraard verdient integriteit permanente aandacht en borging binnen de ambtelijke organisatie en vraagt het nieuwe integriteitsbeleid op onderdelen nog nadere uitwerking.

Daarnaast zijn er landelijke beleidsvoornemens integriteit in het openbaar bestuur die verbinding en samenhang vragen met het integriteitsbeleid van de ambtelijke organisatie, zo is in mei 2023 de nieuwe handreiking ‘integriteit voor politieke ambtsdragers decentrale overheden’⁸ beschikbaar gekomen, die veel gelijkenissen kent met die van de ambtelijke integriteit.

Om de nadere uitwerkingen en ontwikkelingen op het terrein van integriteit verder op te pakken is een uitvoeringsplan opgesteld, waaraan, na vaststelling van het beleid uitvoering wordt gegeven. Zie bijlage 1.

Integriteitscoördinator

Binnen de gemeente Leeuwarden bestaat al jaren de rol van integriteitscoördinator. Deze coördinator zorgt voor advies en afstemming tussen de verschillende actoren en hun rol en verantwoordelijkheden. Zie bijlagen 2: ‘rollen en verantwoordelijkheden’.

Deze integriteitscoördinator geeft, samen met de afdeling HRM inhoud en vorm aan de verschillende integriteitinstrumenten. Wel is het belangrijk dat deze coördinerende rol te formaliseren binnen de gemeente Leeuwarden en te positioneren binnen de ambtelijke organisatie. Sleutelwoorden hierbij zijn: invloed en onafhankelijkheid. De positie van de integriteitscoördinator moet voldoende gezag geven binnen de organisatie, zowel richting het college van Burgemeester en Wethouders als het management. Tegelijkertijd moet de positie voldoende onafhankelijkheid waarborgen, waardoor de integriteitscoördinator een eigenstandige, zo nodig kritische rol kan vervullen. Daarom is gekozen om de rol van integriteitscoördinator binnen de control-functie onder te brengen waarmee de onafhankelijkheid van deze rol het beste tot zijn recht komt.

⁸ www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/rapporten/2023/05/08/handboek-integriteit-bzk

De integriteitscoördinator is daarmee als zodanig de spil van de integriteitsinfrastructuur en draagt ook zorg voor de (coördinatie van de) uitvoering van het uitvoeringsplan.

4.2 Monitoren

Het monitoren van het integriteitsbeleid is noodzakelijk om de voortgang en werking daarvan te kunnen bewaken. Op basis van goede monitoring en evaluatie krijgt het bestuur en het management inzicht in de implementatie van het actieplan en gevoerde integriteitsbeleid, de werking van de integriteitsmaatregelen en in hoeverre deze verbeterd kunnen worden. Het is bovendien belangrijk en in toenemende mate geëist dat er ook extern, (bijvoorbeeld in een (sociaal) jaarverslag), verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde integriteitsbeleid. Daarnaast wil de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole ook meer inzicht verkrijgen in de zachte infrastructuur of *soft controls*, de cultuur van de ambtelijke organisatie en het gedrag van management en medewerkers.

Al jaren wordt in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarstukken inzicht gegeven in het aantal meldingen en de ontwikkelingen.

BIJLAGEN

1. Uitvoeringsplan

Onderdelen van de integriteitsinfrastructuur vragen nog nadere uitwerking. In onderstaande overzicht zijn de acties voor 2023 en 2024 benoemd.

Actie	2023	2024
Commitment:		
- Interne communicatie (o.a. Welp LEO)	X	
- Leiderschapstraject (moreel leiderschap)		X
- Verbeteren bekendheid vertrouwenspersonen	X	
Personeelsbeleid & cultuur:		
- Dilemmaspel integreren bij het afleggen ambtseed	X	
- Dilemmaspel opnemen in het centraal opleidingsaanbod		X
- Aanpassen werving- en selectiebeleid (o.a. VOG en VOG-p + draaideurconstructie + relatie externe inhuur)		X
- Integriteit aandacht geven in gesprekscyclus		X
- Tenminste 1x per jaar integriteit agenderen in teambijeenkomsten		X
Regels en procedures:		
- Nieuw format ambtseed/-gelofte		X
- Opmaak nieuwe gedragscode	X	
- Klachtenregeling splitsen in een intern (klachten+vertrouwenspersoon) en extern (LKOG) deel	X	X
- Regeling melden vermoeden misstand en inbreuk op Unierecht		X
- Opstellen regeling t.a.v. nevenfuncties ambtenaren, waaronder de openbaarmaking		X
- Opstellen beleid screening VOG/VOG-P		X
- Inventarisatie kwetsbare functies in relatie tot frauderisico analyse (samenspraak met de control)		X
Borgen en rapportage:		
- Vormgeving monitoring en verantwoording integriteitsbeleid		X
- Communicatie rondom handhaving van incidenten		X
Landelijke/regionale ontwikkelingen:		
- Uitwerking 'Friese Norm'		X
- Volgen en implementeren beleidsvoornemens Min. BZK		X

2. Rollen en verantwoordelijkheden

Medewerker

Verantwoordelijk voor het:

- kennen en naleven van regels en voorschriften rond integriteit zoals beschreven in de Ambtenarenwet en de gedragscode
- signaleren en ondernemen van actie bij integriteitskwesties, zoals het aanspreken van een collega op zijn/haar gedrag of het aan de orde stellen van dilemma's in een werkoverleg
- melden van (een vermoeden van) schending van het integriteitsbeleid bij zijn/haar leidinggevende en anders de naast hogere leidinggevende en/of de interne vertrouwenspersoon

Vertrouwenspersonen

Verantwoordelijke voor het :

- adviseren medewerkers die met ongewenst gedrag worden geconfronteerd.
- adviseren medewerkers inzake (een schending van) integriteit of vermoeden van een misstand.

Leidinggevend

Verantwoordelijk voor het:

- uitdragen en uitvoeren van het integriteitsbeleid, onder andere door eigen voorbeeldgedrag
- aan de orde stellen van integriteit in de HRM-gesprekscyclus
- periodiek agenderen van integriteit voor een overleg op afdeling- of teamniveau, zodat werknemers vragen en dilemma's kunnen bespreken
- zorgdragen voor naleving van het integriteitsbeleid door werknemers (o.a. het aanspreken van werknemers op ongewenst gedrag en het maken van afspraken hierover voor de toekomst)
- fungeren als eerste aanspreekpunt voor werknemers bij integriteitskwesties
- melden van (een vermoeden van) een integriteitschending bij de gemeentesecretaris
- het in kaart brengen van de risico's t.a.v. integriteit in de uitvoering van werkzaamheden beperken van de kwetsbaarheid van werkprocessen binnen de organisatie en ervoor zorgen dat werknemers zo min mogelijk worden blootgesteld aan integriteitsrisico's

College van B&W

Verantwoordelijk voor het:

- vaststellen van integriteitsbeleid en de personeelsregelingen
- uitdragen van het integriteitsbeleid

Burgemeester

Verantwoordelijk voor het:

- bevorderen van bestuurlijke integriteit.

Gemeentesecretaris/Algemeen directeur

Verantwoordelijk voor het:

- Bevorderen van de ambtelijke integriteit
- Contactpersoon integriteit ten behoeve van collegeleden
- Opdrachtgever inzake (voor)onderzoek melding vermoeden misstand
- rapporteren over het gevoerde integriteitsbeleid aan ondernemingsraad en het college van B&W
- treffen van maatregelen bij schendingen van het integriteitsbeleid (bijv. het toepassen van een disciplinaire maatregel)

Directieteam

Verantwoordelijk voor het:

- uitdragen van het integriteitsbeleid, onder andere door eigen voorbeeldgedrag
- aan de orde stellen van integriteit in de gesprekken met de leidinggevende

Adviseurs/juristen PO&O

Verantwoordelijk voor het:

- opstellen, actualiseren en bekendmaking van personeelsregeling.

- ondersteunen en adviseren van de integriteitscoördinator, gemeentesecretaris en overige leidinggevendenden bij het toepassen en borgen van het integriteitsbeleid
- organiseren van activiteiten/trainingen op het gebied van het vergroten van het integriteitbewustzijn
- werven, selecteren, opleiden en benoemen van interne vertrouwenspersonen

Integriteitscoördinator

Verantwoordelijk voor het:

- opstellen en actualiseren en periodiek evalueren van het integriteitsbeleid en indien nodig aanpassen van het integriteitsbeleid
- adviseren van de gemeentesecretaris en overige management inzake integriteitkwesities
- opdrachtneming (voor)onderzoek melding vermoeden misstand.
- zorgen voor samenhang tussen de diverse integriteitsmaatregelen en de samenwerking tussen de verschillende actoren versterkt
- verzorgen van interne registraties
- Adviseur van de Burgemeester en de griffier inzake integriteit
- Onderhouden van interne en extern integriteitsnetwerk (PO&O adviseurs, controllers, OR)

Ondernemingsraad

Verantwoordelijk voor het:

- Het advies- of instemmingsrecht van personeelsregelingen op het gebied van het integriteitsbeleid.

3. Wettelijk kader en lokale regelingen

De meeste regels die van belang zijn voor de integriteit van een medewerker zijn vastgelegd in de Ambtenarenwet 2017. Daarnaast geldt de volgende wet- en regelgeving op het gebied van (ambtelijke) integriteit.

- Wetboek van Strafrecht - Ambtsmisdrijf

Van een ambtsmisdrijf is sprake als een ambtenaar door het begaan van een strafbaar feit ‘*een bijzondere ambtsplicht schendt of bij het begaan van een strafbaar feit gebruikmaakt van macht, gelegenheid of middel, hem door zijn ambt geschonken*’. Als voorbeeld kan genoemd worden de politieambtenaar die tijdens een doorzoeking in een woning (dat kan alleen omdat hij politieagent is) geld aantreft en dat voor zichzelf houdt. Verder zijn er nog voorbeelden te bedenken van een ambtenaar die een valse verklaring afgeeft voor een vergunning of voor een subsidieverlening aan zichzelf. In de artikelen 355 tot en met 380 van het Wetboek van Strafrecht staan een aantal specifieke ambtsmisdrijven opgesomd, zoals verduistering, vervalsing, fraude, corruptie en geheimschending.

- Wetboek van Strafvordering

Artikel 162 Wetboek van Strafvordering verplicht ambtenaar om direct aangifte te doen van misdrijven.

- Arbowet en Arbobesluit

De Arbowet verplicht werkgevers beleid te voeren inzake het tegengaan of beperken van psychosociale arbeidsbelasting (PSA), zowel gericht op preventie als op de afhandeling van klachten (Artikel 3 lid 2 Arbowet). Arbowet wordt PSA gedefinieerd als: ‘*de factoren direct of indirect onderscheid met inbegrip van seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en werkdruk, in de arbeidssituatie die stress teweegbrengen*’ (Artikel 3 lid 2 Arbowet). Het Arbobesluit werkt de verplichting verder uit (artikel 2.15 Arbobesluit). Indien werknemers worden of kunnen worden blootgesteld aan PSA moeten werkgevers de risico’s ten aanzien van PSA in kaart brengen in het kader van een risico-inventarisatie en -evaluatie.

Het personeel dat risico loopt op blootstelling aan PSA moet vervolgens worden voorgelicht en geïnstrueerd over de risico’s en de maatregelen die het bedrijf heeft getroffen. De werkgever dient al deze acties aantoonbaar uit te voeren. Verder dient de werkgever toe te zien op de naleving door de werknemers van de instructies en voorschriften, die erop gericht zijn om het risico op PSA te voorkomen of te beperken.

Verder is in artikel 11 van de Arbowet de algemene verplichting opgenomen dat de werknemer verplicht is in zijn doen en laten op de arbeidsplaats naar vermogen zorg te dragen voor zijn eigen veiligheid en gezondheid en die van andere betrokken personen.

- Burgerlijk wetboek

Artikel 7:658 van het Burgerlijk Wetboek (BW) legt een zorgplicht bij de werkgever neer voor de veiligheid van de werkomgeving van zijn werknemers. De werkgever moet maatregelen treffen en aanwijzingen verstrekken die redelijkerwijs nodig zijn om te voorkomen dat de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade lijdt. Tevens bepaalt artikel 7:611 BW dat werkgever en werknemer verplicht zijn zich als goed werkgever en goed werknemer te gedragen.

Op grond van artikel 7:660 BW moet de werknemer zich houden aan de instructies van de werkgever.

- Regeling melden vermoeden misstand en inbreuk op Unierecht

Deze regeling heeft betrekking op een misstand of een (toekomstige) inbreuk op het EU-recht. Dit kan gaan wordt vermoedt dat er sprake is van een misstand van maatschappelijk belang of informatie over een (toekomstige) inbreuk op EU-recht door de organisatie of een medewerker van de organisatie. Een persoonlijk conflict op de werkvloer is geen misstand van maatschappelijk belang. Fraude is dat bijvoorbeeld wel. Een privacyschending is een voorbeeld van een inbreuk op het EU-recht.

- Wet bescherming klokkenluiders ([Wet Huis voor Klokkenluiders](#))

De wet bescherming klokkenluiders is op 18 februari 2023 in werking getreden. Melders van misstanden worden daardoor beter beschermd. Als zij aangeven benadeeld te zijn door hun werkgever vanwege hun melding, ligt de bewijslast voortaan bij de werkgever om aan te tonen dat dat niet zo is.

M E M O

Aan: Klankbordleden

Van: [REDACTED]

Datum: 11 oktober 2023

Onderwerp: Feedback concept integriteitsbeleid

Zaaknummer:

Inleiding

Nadat de opdracht door het DO is geaccordeerd zijn we na de zomer van 2022 gestart met het actualiseren van het integriteitsbeleid. We hebben verschillende bijeenkomsten met jullie georganiseerd waarbij we input hebben opgehaald en speerpunten voor het nieuwe integriteitsbeleid hebben bepaald. Daarnaast hebben we gezamenlijk geoefend met verschillende spelvormen, waaronder het dilemmaspel, en ervaren om op deze wijze het integriteitsbewustzijn van onze collega's te vergroten. Mooi is ook dat, vlak na onze ervaring, gelijk het dilemmaspel in de praktijk is gebracht, onder andere bij de buitendienst, de directie en de ondernemingsraad. Dit werd als zeer waardevol ervaren.

In het herfstnummer van de WELP staat een artikel over het dilemmaspel. Aan de hand van interviews wordt dit spel uitgelegd en worden ervaringen gedeeld aan de lezers van de WELP.

Het nieuwe integriteitsbeleid

Op basis van jullie input is het concept integriteitsbeleid opgesteld (zie bijlage). Graag horen we jullie reactie hierop. Daarnaast willen wij jullie een aantal vragen voorleggen.

Algemeen

Geeft het nieuwe integriteitsbeleid weer wat we met elkaar hebben besproken?

Specifieke vragen

In het nieuwe integriteitsbeleid worden ook een aantal aangescherpte integriteitsinstrumenten benoemd. Deze willen graag aan jullie voorleggen.

1. Aanscherping Verklaring omtrent gedrag (VOG en VOG-P)

Voorgesteld wordt om bij interne werving- en selectie een nieuwe VOG als vereiste te stellen op het moment dat de medewerker van functie verandert en een nieuwe arbeidsovereenkomst ondertekent.

Daarnaast wordt voorgesteld dat iedere medewerker dient te beschikken over een recente VOG of een VOG-P die niet langer dan maximaal 5 jaar geleden is afgegeven.

Alternatief is periodiek een VOG te vragen voor specifieke (kwetsbare) functies.

Ter info:

In het programma van eisen (PVE) specialistische jeugdhulp stelt de gemeente Leeuwarden de volgende eisen: De VOG mag bij indiensttreding niet ouder zijn dan 3 maanden. Hiernaast geldt een vernieuwingsverplichting van de VOG na iedere 5 jaar. Voor solistische werkende hulpverleners geldt een vernieuwingsverplichting na iedere 3 jaar. Bij PVE algemeen van de WMO: voor medewerkers, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen, dient ten minste eenmaal per drie jaar een nieuwe VOG te worden aangevraagd en verkregen.

2. Aanscherping Ambtsbelofte of -eed

De integriteitsverklaring is genderneutraal opgesteld en qua tekst iets aangepast. Het ministerie van BZK zal de vernieuwde verklaring begin 2024 vaststellen. Voorgesteld wordt om voorafgaand aan het afleggen van de eed of belofte nieuwe medewerkers een korte training (via onder meer het dilemmaspel) te geven waarbij een aantal integriteitsdilemma's worden voorgelegd en besproken.

3. Aanscherping registratie nevenwerkzaamheden

De Ambtenarenwet schrijft voor dat de overheidswerkgever zorgdraagt voor een registratie van nevenwerkzaamheden van ambtenaren die de belangen van de dienst, voor zover deze in verband staan met hun functieervulling, kunnen raken en deze openbaar te maken. We onderzoeken of de registratie via AFAS kan.

Voorgesteld wordt om een 'regeling openbaarmaking nevenfuncties voor ambtenaren bij de gemeente Leeuwarden' op te stellen, die van toepassing is voor een aantal specifieke functies, zoals de gemeentesecretaris, de directeuren, de concerncontroller en de strategische managers.

4. Aanscherping aannemen geschenken, faciliteiten, diensten of uitnodigingen.

Basisregel is voor het aannemen van geschenken, faciliteiten en diensten: we nemen ze niet aan.

5. Dilemmaspel

Voorgesteld wordt het dilemmaspel op te nemen in het gemeentelijk opleidingsaanbod en het leiderschapsprogramma voor het management. Het management moet immers 'voorbeeldgedrag' laten zien door iedereen uit te nodigen om openhartig te zijn en een veilige omgeving te creëren waardoor medewerkers moeilijke zaken kunnen aankaarten.

6. Integriteitscoördinator

Voorgesteld wordt om de rol van integriteitscoördinator binnen de control-functie onder te brengen, waarmee de onafhankelijkheid van deze rol het beste tot zijn recht komt.

7. Uitvoeringsplan

Het uitvoeringsplan voor 2023-2024 ziet er als volgt uit. Missen jullie nog acties in het uitvoeringsplan?

Actie	2023	2024
Commitment:		
- Interne communicatie (o.a. Welp LEO)	X	
- Leiderschapstraject (moreel leiderschap)		X
- Verbeteren bekendheid vertrouwenspersonen	X	
Personeelsbeleid & cultuur:		
- Dilemmaspel integreren bij het afleggen ambtseed	X	
- Dilemmaspel opnemen in het centraal opleidingsaanbod		X
- Aanpassen werving- en selectiebeleid (o.a. VOG en VOG-p + draaideurconstructie + relatie externe inhuur)		X
- Integriteit aandacht geven in gesprekscyclus		X
- Tenminste 1x per jaar integriteit agenderen in teambijeenkomsten		X
Regels en procedures:		
- Nieuw format ambtseed/-geloofte		X
- Opmaak nieuwe gedragscode	X	
- Klachtenregeling splitsen in een intern (klachten+vertrouwenspersoon) en extern (LKOG) deel	X	X
- Regeling melden vermoeden misstand en inbreuk op Unierecht		X
- Opstellen regeling t.a.v. nevenfuncties ambtenaren, waaronder de openbaarmaking		X
- Opstellen beleid screening VOG/VOG-P		X
- Inventarisatie kwetsbare functies in relatie tot frauderisico analyse (samenspraak met de control)		
Borgen en rapportage:		
- Vormgeving monitoring en verantwoording integriteitsbeleid		X
- Communicatie rondom handhaving van incidenten		X
Landelijke/regionale ontwikkelingen:		
- Uitwerking 'Friese Norm'		X
- Volgen en implementeren beleidsvoornemens Min. BZK		X

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@pro-facto.nl>
Verzonden: donderdag 28 september 2023 10:50
Aan: Heide van der, Frans
Onderwerp: Re: adviesvraag mbt tot gedragscode en protocol

Dag Frans,

Ik kwam gister [REDACTED] tegen bij een NAOB bijeenkomst waarbij ook collega's van jou aanwezig waren. Toen ik hem vroeg naar dit onderwerp verteld hij me dat de griffier van Almere veel weet van het onderwerp integriteit en dat hij daar vast en zeker ook wel in zou willen meedenken. Kijk maar of je daar iets mee wilt doen.

Gr. [REDACTED]

Van: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Datum: maandag, 25 september 2023 om 15:15
Aan: [REDACTED]@pro-facto.nl>
Onderwerp: adviesvraag mbt tot gedragscode en protocol

Hoi,
We zijn op dit moment bezig met het actualiseren van onze gedragscode en gekoppeld daaraan het protocol over wie doet wat in geval van schending van de code. Collega [REDACTED] van de ambtelijke dienst is trekker van dit dossier waarin we overigens samen en in goed overleg optrekken. Hoe dieper we in de materie komen hoe meer twijfels en vragen er boven komen. Dit mede n.a.v. de brede maatschappelijke discussie en onrust over allerlei integriteitkwesities. Heel kort samengevat:

- Kun je zomaar door "zelfbinding" en het vaststellen van een protocol een soort eigen rechtspraak organiseren
- En zo ja, hoe ver strekt dat? Er zijn raden die vaststellen dat zij als sanctie het raadslidmaatschap van iemand kunnen beëindigen. Volgens mij is dat tegen de wet en gaat alleen de rechter daarover.
- En zo kan ik nog wel een paar meer vragen bedenken

Wij zoeken een adviseur. Heb jij hier verstand van en zou je ons kunnen adviseren. Zo niet weet je iemand, het liefst uit de academische wereld die ons verder kan helpen?

Groet,
Frans

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@pro-facto.nl>
Verzonden: woensdag 27 september 2023 10:26
Aan: Heide van der, Frans
Onderwerp: Re: adviesvraag mbt tot gedragscode en protocol

Dag Frans,

Ik ben niet deskundig op dit terrein. En ik heb om me heen gevraagd, maar ook daar zie ik geen mogelijkheid om hier bij te springen. Het spijt me.

Gr. [REDACTED]

Van: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Verzonden: maandag 25 september 2023 15:15
Aan: [REDACTED]@pro-facto.nl>
Onderwerp: adviesvraag mbt tot gedragscode en protocol

Hoi,
We zijn op dit moment bezig met het actualiseren van onze gedragscode en gekoppeld daaraan het protocol over wie doet wat in geval van schending van de code. Collega [REDACTED] van de ambtelijke dienst is trekker van dit dossier waarin we overigens samen en in goed overleg optrekken. Hoe dieper we in de materie komen hoe meer twijfels en vragen er boven komen. Dit mede n.a.v. de brede maatschappelijke discussie en onrust over allerlei integriteitskwesties. Heel kort samengevat:

- Kun je zomaar door "zelfbinding" en het vaststellen van een protocol een soort eigen rechtspraak organiseren
- En zo ja, hoe ver strekt dat? Er zijn raden die vaststellen dat zij als sanctie het raadslidmaatschap van iemand kunnen beëindigen. Volgens mij is dat tegen de wet en gaat alleen de rechter daarover.
- En zo kan ik nog wel een paar meer vragen bedenken

Wij zoeken een adviseur. Heb jij hier verstand van en zou je ons kunnen adviseren. Zo niet weet je iemand, het liefst uit de academische wereld die ons verder kan helpen?

Groet,
Frans

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: vrijdag 22 september 2023 09:07
Aan: Heide van der, Frans
Onderwerp: RE: Procesafspraken over handhaving integriteit
Bijlagen: Procesafspraken Handhaving integriteit Eindhoven.pdf

Ha Frans,

Zit de onzekerheid, zoals we bespreken alleen in het onderdeel oordelen en sanctioneren? Misschien wel verstandig op dit punt te laten toetsen door een deskundige, maar je mag verwachten dat Eindhoven ook gedaan hebben voordat ze dit opschrijven. Ik heb die van Eindhoven ook nog gevonden.

Anders even bellen?

Groet, [REDACTED]

Van: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 21 september 2023 15:29
Aan: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Onderwerp: RE: Procesafspraken over handhaving integriteit

Hoi, ziet er goed uit. Echter; hoe meer ik in deze materie duik hoe meer vragen ik krijg en hoe onzekerder ik word over een goede advisering over dit onderwerp. Als dat ook voor jou geldt moeten we bespreken welke deskundigheid we inroepen om hier een einde aan te maken. Advisering door een externe academische deskundige zou mijn voorkeur hebben.

gr

Van: [REDACTED]@leeuwarden.nl>
Verzonden: woensdag 20 september 2023 16:40
Aan: Heide van der, Frans <frans.vanderheide@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Procesafspraken over handhaving integriteit

Hoi Frans,

Vanochtend spraken over het sanctioneren. De gemeente Heiloo heeft begin dit jaar de procesafspraken over handhaving integriteit vastgesteld. Zie link. Ik heb deze gelezen, hoewel deze uitvoerig is, ben ik wel gecharmeerd. Er worden verschillende routes beschreven voor raadsleden, wethouders en burgemeester (onze huidige alleen die van raadsleden), er wordt ingegaan op het (voor)onderzoek en het oordelen en sanctioneren. M.i. een compleet verhaal. Misschien moeten we deze versie, net als andere gemeenten laten vaststellen. 😊

Hoor graag je reactie.

[Agenda Heiloo - Raadsvergadering maandag 23 januari 2023 21:00 - 23:00 - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)

Groet, [REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 20 september 2023 16:40
Aan: Heide van der, Frans
Onderwerp: Procesafspraken over handhaving integriteit
Bijlagen: Raadsbesluit procesafspraken over handhaving integriteit (2).pdf

Hoi Frans,

Vanochtend spraken over het sanctioneren. De gemeente Heiloo heeft begin dit jaar de procesafspraken over handhaving integriteit vastgesteld. Zie link. Ik heb deze gelezen, hoewel deze uitvoerig is, ben ik wel gecharmeerd. Er worden verschillende routes beschreven voor raadsleden, wethouders en burgemeester (onze huidige alleen die van raadsleden), er wordt ingegaan op het (voor)onderzoek en het oordelen en sanctioneren. M.i. een compleet verhaal. Misschien moeten we deze versie, net als andere gemeenten laten vaststellen. 😊

Hoor graag je reactie.

[Agenda Heiloo - Raadsvergadering maandag 23 januari 2023 21:00 - 23:00 - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)

Groet, [REDACTED]

Onderwerp: Procesafspraken handhaving integriteit
 Zaaknr: Z22 096642
 Documentnr: D566876

RAADSBESLUIT Heiloo

De raad van de gemeente Heiloo:

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d.

gelezen het advies van de Commissie d.d.

gelet op artikel 15, lid 3, artikel 41c, lid 2 en artikel 69, lid 2 van de Gemeentewet, de Gedragscode integriteit volksvertegenwoordigers gemeente Heiloo 2022 en de Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Heiloo 2022;

b e s l u i t:

de Procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur vast te stellen en in werking te laten treden met ingang van de dag na bekendmaking.

Inleiding

De procesafspraken over de handhaving van de integriteit van het gemeentebestuur (hierna: Procesafspraken Integriteit) zijn procedurele afspraken die wij – raadsleden, wethouders en burgemeester van de gemeente Heiloo – met elkaar hebben gemaakt over een zorgvuldige handelwijze bij mogelijke integriteitsschendingen, zoals beschreven in de gedragscodes. De procesafspraken bieden een routekaart voor alle politieke ambtsdragers wanneer zij twijfelen aan een eigen handeling of die van een ander. Daarnaast bieden de procesafspraken ook het instrumentarium voor de burgemeester om zijn wettelijke taak als 'hoeder van de integriteit' uit te oefenen en een zorgvuldige procesgang – rekenschap gevende van alle geldende principes van hoor en wederhoor en proportionaliteit – van melding tot mogelijke sanctionering te garanderen.

Met de procesafspraken geven wij, de politieke ambtsdragers van de gemeente, aan dat wij bepaalde principes delen: dat wij hechten aan zorgvuldigheid en goede omgangsvormen en dat wij bij het toezien op de naleving van de gedragscode en onderliggende wetgeving uitstijgen boven de partijpolitiek. Dit ter bescherming van iedere individuele politieke ambtsdrager en de geloofwaardigheid van de lokale politiek in de gemeente Heiloo.

De Procesafspraken Integriteit zijn er ter ondersteuning van de politieke ambtsdragers, maar dragen tegelijk ook zorg voor de zorgvuldige omgang met vermoedens over ambtenaren uit de Werkorganisatie BUCH. Steeds duiden de procesafspraken wie het eerste aanspreekpunt is voor de politieke ambtsdragers en welke vervolgstappen (mogelijk) volgen. Op deze wijze is er steeds duidelijkheid over de te ondernemen stappen en de personen die aan zet zijn bij de verschillende stappen. De gedragscodes van de raadsleden, de wethouders en de burgemeester vormen samen met de Procesafspraken Integriteit de basisstructuur van de bestuurlijk integriteit in de gemeente Heiloo. Beide documenten zijn openbaar en door derden te raadplegen. Raadsleden, wethouders en de burgemeester ontvangen bij aantreden een exemplaar van beiden. Met het oog op de zorgvuldige omgang met vermoedens bij het handelen van de burgemeester zal ook een exemplaar van de Procesafspraken Integriteit aan de Commissaris van de Koning (hierna: CvdK) van de provincie Noord-Holland worden aangeboden. Deze Procesafspraken Integriteit zijn geen statisch product. Ze zullen met enige regelmaat tegen het licht worden gehouden, steeds met het oog op het bevorderen van het goed functioneren van het gemeentebestuur.

INHOUD

Inleiding	1
Inhoud	2
Vier basisprincipes	4
Over de wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester	5
Samenvatting	6
Fase 1 – Bespreken en melden	7
Sectie 1: Route voor raadsleden	
1.1 eigen handelen	8
1.2 handelen van een collega-raadslid	8
1.3 handelen van een wethouder	9
1.4 handelen van de burgemeester	10
1.5 handelen van een ambtenaar	10
Sectie 2: Route voor wethouders	
2.1 eigen handelen	12
2.2 handelen van een raadslid	12
2.3 handelen van een collega-wethouder	13
2.4 handelen van de burgemeester	14
2.5 handelen van een ambtenaar	14
Sectie 3: Route voor de burgemeester	
3.1 eigen handelen	16
3.2 handelen van een raadslid	16
3.3 handelen van een wethouder	17
3.4 handelen van een ambtenaar	17
Fase 2 – Duiden en onderzoeken	19
Stap 1: Vooronderzoek	
1.1 handelen van een raadslid of een wethouder	19
1.2 handelen van de burgemeester	20
Stap 2: Integriteitsonderzoek	
2.1 handelen van een raadslid of een wethouder	22
2.2 handelen van de burgemeester	22
Fase 3 – Oordelen en sanctioneren	23
3.1 handelen van een raadslid	24
3.2 handelen van een wethouder	24
3.3 handelen van de burgemeester	24
Fase 4 – Evalueren en leren	26
4.1 leren van elk vraagstuk	26
4.2 leren van de grote lijn	26

Samenvatting rollen en taken	27
Griffier	27
Burgemeester	27
Gemeenteraad	27
Commissaris van de Koning	28
Geloofsbrievencommissie	28
Fractievoorzitters	28
Gemeentesecretaris	28
Locoburgemeester	29

Vier basisprincipes

1. *Onpartijdige handhaving*

De gedragscodes voor raadsleden, wethouders en de burgemeester (en de wetten waarop ze gebaseerd zijn) definiëren integriteitsschendingen en leggen zo de morele minima vast waaraan hun handelen moet voldoen. De zuiverheid van de besluitvorming wordt door deze ondergrens gewaarborgd. Gegeven deze morele minima uit de gedragscodes, is er geen enkele reden om de handhaving ervan inzet te maken van partijpolitiek. Ook het verschil tussen oppositie en coalitie mag in de handhaving geen rol spelen. Gebeurt dat toch, dan is de kans groot dat er onrecht geschiedt. Uit het beginsel van onpartijdige handhaving volgt dat alle volksvertegenwoordigers en bestuurders de discipline moeten opbrengen om bij de beoordeling van integriteitstekwesties boven de partijen te staan.

2. *Terughoudend met publiciteit*

In Nederland wordt de politiek kritisch gevolgd door de media. Dat is een groot goed. Bij vermeende integriteitsschendingen door politici kan het echter voorkomen dat er in de media al een veroordeling plaatsvindt voordat er onderzoek is gedaan – met als gevolg willekeur, schade aan (onschuldige?) individuele ambtsdragers en aantasting van de geloofwaardigheid van de politiek. Daarom is het zaak dat alle betrokkenen bij een integriteitstekwestie de grootst mogelijke terughoudendheid betrachten en de kwestie niet in een te vroeg stadium in de publiciteit brengen. Hieruit volgt ook dat in alle stadia van de afhandeling van een kwestie de groep die erbij betrokken wordt zo klein mogelijk moet zijn. Als er uiteindelijk werkelijk sprake blijkt te zijn van een integriteitsschending en er een oordeel is gevormd over de ernst daarvan en over een passende sanctie, mag en moet de kwestie naar buiten worden gebracht.

3. *Zorgvuldigheid tegenover de vermeende schender*

Iedereen die mogelijk een integriteitsschending heeft begaan, heeft er recht op dat er uiterste zorgvuldigheid wordt betracht in alle fasen van de handhaving. Dat begint al voordat de betreffende handeling is uitgevoerd. Heeft u er weet van dat iemand van plan is om iets te doen wat een integriteitsschending kan opleveren, dan wordt u geacht hem of haar daarvoor te waarschuwen en de weg te wijzen naar advies. Iedere politieke ambtsdrager die twijfelt, heeft recht op vertrouwelijk advies. Komt iemand onder de verdenking te staan van het plegen van een integriteitsschending, dan dient via een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet er een integriteitsonderzoek volgen waarin ook de context wordt meegenomen en waarin de mate van verwijtbaarheid apart wordt beoordeeld. Een eventuele sanctie moet passend zijn en in verhouding staan tot de schending.

4. *Bescherming van slachtoffers*

Iedereen die mogelijk het slachtoffer is geworden van een interpersoonlijke schending – zoals discriminatie, pesten, seksuele intimidatie of seksueel geweld – heeft het recht om gehoord te worden, recht op een interventie om de schending stop te zetten als deze nog gaande is en recht op hulp, voor zover nodig.

Over de wettelijke verantwoordelijkheid van de burgemeester

Iedere politieke ambtsdrager, committeert zich aan de basisprincipes en de praktische afspraken die in de Procesafspraken Integriteit zijn vastgelegd. Zij doen dit omwille van de bescherming van de individuele politieke ambtsdrager en de geloofwaardigheid van de politiek.

Sinds 1 februari 2016 heeft de wetgever de rol van 'hoeder van de integriteit' belegd bij de burgemeester (gemeenwet artikel 170). Hiermee werd een rol die de burgemeester in de praktijk al vervulde formeel in de wet vastgelegd. De wetgever liet echter na de burgemeester instrumenten aan te reiken om aan deze rol invulling te geven. Dat kon de wetgever ook niet doen, gegeven de positie van de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan.

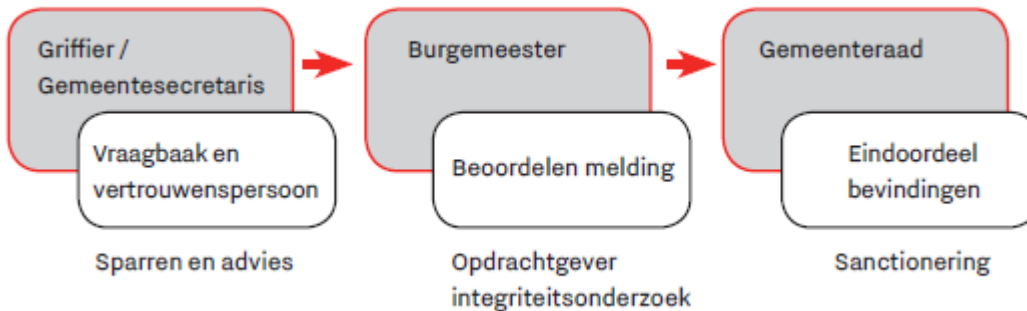
Via de voorliggende Procesafspraken Integriteit krijgt de burgemeester alsnog bepaalde welomschreven taken en beslissingsbevoegdheden toebedeeld op basis waarvan hij/zij in geval van vermeende integriteitsschendingen zodanig kan optreden dat de zorgvuldigheid wordt gediend.

De wetgever heeft een rol vergelijkbaar aan die van de burgemeester belegd bij de Commissaris van de Koning (Provinciewet artikel 182). Dit artikel biedt ruimte aan de Commissaris om te adviseren en te bemiddelen in een gemeente indien daar de bestuurlijke integriteit in het geding is en de bestuurlijke verhoudingen er verstoord zijn.

Samenvatting

Dit document is opgezet als een routekaart voor politieke ambtsdragers die overwegen om een mogelijke integriteitsschending in het gemeentebestuur te bespreken en/of te melden. De route kent een eenvoudige basisstructuur, die vervolgens voor verschillende categorieën politieke ambtsdragers nader wordt uitgewerkt. Telkens gaat het om de vraag: 'Wat doe ik nu?'

De basisstructuur van het proces ziet er zo uit:

Toelichting

Voor alle politieke ambtsdragers is een vraagbaak/vertrouwenspersoon beschikbaar. Een raadslid dat twijfelt over een handeling of overweegt een melding te doen, overlegt met de griffier. Een wethouder overlegt in zo'n geval met de gemeentesecretaris. Zij kunnen ook gebruik maken van aanwezige externe vertrouwenspersonen. De route is als volgt:

Is de betreffende handeling nog niet uitgevoerd? Dan is het zaak dat een integriteitsschending wordt voorkomen. De (externe) vertrouwenspersoon staat de twijfelende politieke ambtsdrager terzijde met advies. Zo nodig wordt de burgemeester ingeschakeld; zijn/haar advies is leidend.

Is de betreffende handeling reeds uitgevoerd? En blijkt uit overleg met de vertrouwenspersoon dat het mogelijk om een integriteitsschending gaat? Dan wordt dit vermoeden bij de burgemeester gemeld, die besluit of de zaak een vervolg krijgt.

De burgemeester is verantwoordelijk voor het beoordelen van meldingen (via vooronderzoek) en eventuele opdrachtverstrekking voor integriteitsonderzoek.

Na een integriteitsonderzoek rapporteert de burgemeester over de bevindingen aan de gemeenteraad en presenteert daarbij een eigen oordeel over de ernst van de schending, indien er een is vastgesteld. De gemeenteraad velst het eindoordeel en kan een sanctie opleggen. Van een traject dat is afgerond, kunnen in gezamenlijkheid lessen worden geleerd. In de volgende vier hoofdstukken wordt de hierboven geschetste basisstructuur nader uitgewerkt in concrete procesafspraken. Elk hoofdstuk bestrijkt één fase: 1) bespreken en melden, 2) duiden en onderzoeken, 3) oordelen en sanctioneren, 4) evalueren en leren. Om de procesafspraken werkbaar te maken, wordt op punten afgeweken van de basisstructuur. Om een voor de hand liggend voorbeeld te noemen: als het de burgemeester zelf is die onder verdenking komt te staan, kan deze niet de rol van onderzoek verantwoordelijke op zich nemen.

Fase 1 Bespreken en melden

Iedere politieke ambtsdrager kan voor de vraag komen te staan of een bepaalde handeling geoorloofd is. Daarom is het nodig dat de weg naar deskundig advies helder is. Het bespreken van twijfels en vragen hoort gemeengoed te zijn.

Indien de twijfels een voorgenomen handeling van een ander betreffen, is het belangrijk om tijdig met diegene in gesprek te gaan – dit ter bescherming van zowel de betrokkene zelf als de gemeentelijke bestuursorganen. Zeker als de mogelijk te plegen schending ernstig zou kunnen zijn, is aanspreken en waarschuwen geboden. De vertrouwenspersoon (d.w.z. de griffier of de gemeentesecretaris) en de externe vertrouwenspersonen zijn beschikbaar als vraagbaak en bieden ondersteuning. Indien nodig wordt ook de burgemeester ingeschakeld.

Als de vragen een reeds uitgevoerde handeling van een ander betreffen, vraagt de twijfelende politieke ambtsdrager altijd eerst de vertrouwenspersoon om advies: is deze handeling een schending? Als de twijfels aanhouden, is een melding bij de burgemeester de volgende stap. Eventueel doet degene die mogelijk een schending heeft gepleegd de melding zelf, na een gesprek met degene die de kwestie heeft aangekaart.

Aanspreken: wanneer niet?

Het kan voorkomen dat er goede redenen zijn om het gesprek met de ander over een reeds uitgevoerde handeling niet aan te gaan. Voorbeelden zijn:

Het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat aanspreken het onderzoeksbelang (en daarmee de waarheidsvinding) schaadt;

De onderlinge verhoudingen zijn zo slecht dat effectief aanspreken niet mogelijk is.

Sectie I: Route voor raadsleden

1.1 Betreft: eigen handelen

a) Een raadslid twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een raadslid in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de griffier op schrift worden gesteld en meegegeven aan het raadslid. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen het betrokken raadslid, de burgemeester en de griffier ervan.

b) Een raadslid twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als het raadslid en de griffier er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal het raadslid in ieder geval de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De burgemeester beoordeelt de zwaarte van de schending en maakt dit zwaarte-oordeel bekend aan de gemeenteraad. De raad velst het eindoordeel en besluit over een eventuele sanctie (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.2 Betreft: handelen van een collega-raadslid

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een ander raadslid

- Het raadslid bespreekt dit met de ander en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de raadsleden niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het twijfelende raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?

- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- Dit raadslid volgt het advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een ander raadslid

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met het collega-raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pag. 7).
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf de burgemeester en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 1.1.b.)
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.3 Betreft: handelen van een wethouder

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder

- Het raadslid bespreekt dit met de wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen het raadslid en de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt het raadslid de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat het raadslid naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel doet het raadslid melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.4 Betreft: handelen van de burgemeester

a) Een raadslid twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien het raadslid en de griffier concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de griffier, gaat het raadslid zelf naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat hij/zij een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en het raadslid houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan het raadslid ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de locoburgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een raadslid twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester

- Het raadslid vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat het raadslid in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pag. 7).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt deze dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.)
- Als het gesprek tussen het raadslid en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan het raadslid melding doen bij de CvdK. Het is dan aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

1.5 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

Een raadslid twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- Het raadslid bespreekt zijn/haar twijfels met de burgemeester.

- Als de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden richting de werkorganisatie BUCH in lijn met hun geldende interne meldregeling. Communicatie met de melder verloopt steeds via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen in de regel niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college. Bij eventuele vervolgstappen worden interne of externe deskundigen betrokken.

Sectie 2: Route voor wethouders

2.1 Betreft: eigen handelen

a) Een wethouder twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de voorgenomen handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. De burgemeester formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

Communicatie

Als een wethouder in een persoonlijk gesprek een advies krijgt van de burgemeester, kan dit desgewenst door de gemeentesecretaris op schrift worden gesteld en meegegeven aan de wethouder. Adviezen die worden opgevolgd blijven vertrouwelijk. In principe weten alleen de betrokken wethouder, de burgemeester en de gemeentesecretaris ervan.

b) Een wethouder twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als de wethouder en de gemeentesecretaris er niet uitkomen – vanwege een verschil van inzicht of er blijft twijfel bestaan over de uitgevoerde handeling – gaan ze samen naar de burgemeester. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de wethouder in ieder geval het college en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties, zonder dat de burgemeester eerst een zwaarte-oordeel heeft geveld (zie verder fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.2 Betreft: handelen van een raadslid

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De wethouder bespreekt dit met het raadslid en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouder en het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de wethouder de griffier om advies: is de voorgenomen handeling een schending?

- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De wethouder vraagt de griffier om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.3 Betreft: handelen van een collega-wethouder

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van collega-wethouder

- De wethouder bespreekt dit met de andere wethouder en verwoordt zijn/haar twijfels.
- Als het gesprek tussen de wethouders niet leidt tot een gedeelde conclusie, vraagt de twijfelende wethouder de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending?
- Bij aanhoudende twijfel gaat de wethouder naar de burgemeester. Deze formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de wethouder van wie een voorgenomen handeling vragen heeft opgeroepen.
- De betrokken wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een collega-wethouder

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de collega-wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?').
- Als de ander erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zelf het college B&W en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 2.1.b. tweede bullet).
- Bij aanhoudende twijfel doet de wethouder melding bij de burgemeester. Het is aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.4 Betreft: handelen van de burgemeester

a) Een wethouder twijfelt over een voorgenomen handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is de voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Indien de wethouder en de gemeentesecretaris concluderen dat de handeling een schending kan zijn, gaan zij samen naar de burgemeester. Bij een verschil van inzicht met de gemeentesecretaris, gaat de wethouder, eventueel vergezeld door de gemeentesecretaris, naar de burgemeester.
- De burgemeester overweegt of advies van de CvdK gewenst is, voordat hij/zij een besluit neemt over de eigen voorgenomen handeling.
- Indien de burgemeester afziet van advisering door de CvdK en de wethouder houdt ernstige twijfels over de voorgenomen handeling van de burgemeester, kan de wethouder ervoor kiezen om zelf naar de CvdK te gaan.
- De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de burgemeester. •
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt de burgemeester dit zelf aan de gemeenteraad en de collegevergadering.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de locoburgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) Een wethouder twijfelt over een al uitgevoerde handeling van de burgemeester

- De wethouder vraagt de gemeentesecretaris om advies: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Als na dit gesprek de twijfel niet is weggenomen, gaat de wethouder in gesprek met de burgemeester, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pag. 7).
- Als de burgemeester erkent mogelijk een schending te hebben begaan, meldt de burgemeester dit zelf bij de CvdK en informeert het college en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 3.1.b.).
- Als het gesprek tussen de wethouder en de burgemeester niet leidt tot een gedeelde conclusie, kan de wethouder melding doen bij de CvdK. Het is aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

2.5 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

Een wethouder twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De wethouder bespreekt zijn/haar twijfels met de burgemeester.
- Indien de burgemeester daar reden toe ziet, informeert de burgemeester de gemeentesecretaris. De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden richting de werkorganisatie BUCH in lijn met hun geldende interne meldregeling. Eventuele communicatie met de melder verloopt via de burgemeester. Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen in de regel niet in de gemeenteraad.
- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester de andere leden van het college en betreft hij/zij interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Sectie 3: Route voor de burgemeester

3.1 Betreft: eigen handelen

a) De burgemeester twijfelt over een eigen nog uit te voeren handeling

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze voorgenomen handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat de voorgenomen handeling geen schending is, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. De CvdK formuleert (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies.
- De burgemeester volgt dit advies in beginsel op. Als de burgemeester toch van het advies van de CvdK afwijkt, meldt deze dit zelf aan de CvdK, in de collegevergadering en aan de gemeenteraad.
- Indien de burgemeester dit nalaat te doen, dan informeert de CvdK de locoburgemeester hierover. Deze zal vervolgens, eventueel na het informeren van de burgemeester, het college en de gemeenteraad informeren.

b) De burgemeester twijfelt over een eigen al uitgevoerde handeling

- De burgemeester vraagt om advies in het driehoeksoverleg met de griffier en de gemeentesecretaris: is deze handeling een schending? Als de gedeelde conclusie is dat er geen sprake is van een schending, is de zaak afgedaan.
- Bij aanhoudende twijfel gaat de burgemeester naar de CvdK. Als de gedeelde conclusie van dit gesprek is dat er inderdaad sprake is van een schending, zal de burgemeester in ieder geval de wethouders en de gemeenteraad informeren en indien mogelijk de schending ongedaan maken of de schade herstellen. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties (zie fase 3).
- Als er geen sprake is van een gedeelde conclusie, is het aan de CvdK om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.2 Betreft: handelen van een raadslid

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een raadslid

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met het raadslid.
- Als dit gesprek met het raadslid niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan het betrokken raadslid.
- Het raadslid volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt het raadslid dit zelf aan de gemeenteraad. Laat het raadslid dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een raadslid

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met het raadslid, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pag. 7).
- Als het raadslid erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert hij/ zij de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 1.1.b.)
- Bij aanhoudende twijfel is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.3 Betreft: handelen van een wethouder

a) De burgemeester twijfelt over een voorgenomen handeling van een wethouder

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de gemeentesecretaris) zijn/haar twijfels met de wethouder.
- Als dit gesprek met de wethouder niet leidt tot een gedeelde conclusie, formuleert de burgemeester (eventueel na raadpleging van interne en/of externe deskundigen) een advies aan de betrokkenen wethouder.
- De wethouder volgt dit advies in beginsel op. Als er toch van het advies van de burgemeester wordt afgeweken, meldt de wethouder dit zelf in de collegevergadering en aan de gemeenteraad. Laat de wethouder dit na, dan doet de burgemeester het.

b) De burgemeester twijfelt over een al uitgevoerde handeling van een wethouder

- De burgemeester bespreekt (eventueel na overleg met de griffier) zijn/haar twijfels met de wethouder, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen (zie kader 'Aanspreken: wanneer niet?', pag. 7).
- Als de wethouder erkent mogelijk een schending te hebben begaan, informeert deze zijn collega-wethouders en de gemeenteraad hierover. (Zie verder onder 2.1.b.)
- Bij aanhoudende twijfel, is het aan de burgemeester om te besluiten of de stap naar fase 2 wordt gezet dan wel dat de zaak is afgedaan.

3.4 Betreft: handelen van een ambtenaar uit de organisatie

De burgemeester twijfelt over een (voorgenomen of uitgevoerde) handeling van een ambtenaar

- De burgemeester informeert de gemeentesecretaris.
De gemeentesecretaris besluit, bij een uitgevoerde handeling, of er een melding doorgezet moet worden richting de werkorganisatie BUCH in lijn met hun geldende interne meldregeling. De gemeentesecretaris verzorgt de communicatie met de melder (de burgemeester). Een en ander valt logischerwijs buiten het bestek van de Procesafspraken Integriteit. Kwesties die individuele ambtenaren betreffen komen in de regel niet in de gemeenteraad.

- In geval van twijfel over het handelen van de gemeentesecretaris zelf, informeert de burgemeester het college van wethouders en betreft hij/zij interne of externe deskundigen bij eventuele vervolgstappen.

Fase 2 Duiden en onderzoeken

Hieronder wordt beschreven welke stappen worden gezet indien in fase 1 gebleken is dat er sprake is van een vermoeden van een integriteitsschending dat mogelijk onderzocht moet worden. De beoordeling van de melding vormt in elk traject een cruciaal moment. Een zorgvuldige afweging is geboden, aangezien tot het instellen van een formeel, persoonsgericht onderzoek niet overhaast mag worden overgegaan. Indien uit het vooronderzoek blijkt dat de melding onderzoek waardig is, volgt er een objectief integriteitsonderzoek.

Stap 1: Duiding en vooronderzoek

1.1 Betreft: handelen van een raadslid of een wethouder

Bij een melding van een mogelijke integriteitsschending door een raadslid of een wethouder beoordeelt de burgemeester of er sprake is een onderzoek waardige melding. Dit is het geval indien:

- de melding een vermoedelijke schending van de gedragscode en/of wetgeving betreft, van een zekere ernst;
- de melding voldoende betrouwbaar en concreet is;
- de melding in redelijkheid onderzoekbaar is (dat wil zeggen: er zijn voldoende onderzoeksmogelijkheden).

Ook burgers, bedrijven of instanties kunnen twijfelen over het handelen van een politieke ambtsdrager. Als zij daarvan melding doen via de gemeentelijke klachtenprocedure of rechtstreeks bij de burgemeester, treedt fase 2 van de Procesafspraken Integriteit in werking. De melder speelt in het traject verder geen rol; wel wordt hij geïnformeerd over wat er met de melding is gedaan. Ambtenaren die een melding over een politieke ambtsdrager overwegen, informeren de gemeentesecretaris voordat zij zich tot de burgemeester wenden.

Om de onderzoek waardigheid te kunnen bepalen vindt altijd een gesprek met de melder plaats. Daarnaast kan het vooronderzoek onder meer bestaan uit:

- het in kaart brengen van de feitelijke situatie;
- het checken van de beschikbaarheid van (administratieve) informatie;
- het nalopen van relevante wet- en regelgeving.

Ook een gesprek met degene op wie de melding betrekking heeft, kan deel uitmaken van het vooronderzoek. Een dergelijk gesprek vindt niet plaats indien de vermoedelijke schending ernstig is en een eventueel vervolgonderzoek in gevaar kan komen als de betrokkene in dit stadium op de hoogte wordt gesteld.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het vooronderzoek. In de regel zal hij/zij ervoor kiezen zich te laten ondersteunen door een adviesgroep met specialisten die concrete taken uitvoeren. Hiertoe kunnen bijvoorbeeld behoren:

- integriteitscoördinator, senior jurist, bestuursadviseur;
- externe deskundigen.

Adviezen van ondersteuners aan de burgemeester worden bij voorkeur op schrift gesteld. Op basis hiervan brengt de burgemeester advies uit. Er zijn vier mogelijke scenario's te onderscheiden:

1. De burgemeester concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding een kleinigheid betreft, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid onderzoekbaar is. De burgemeester informeert de melder hierover en, indien dat gepast is, ook degene op wie de melding betrekking had.
2. Degene die onder verdenking is komen te staan erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoek waardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de betrokkene. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.1).
4. De burgemeester concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de burgemeester een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.1).

Blijkt uit het vooronderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrijf, dan is de burgemeester hiertoe verplicht.

1.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Bij een vermoeden van een integriteitsschending door de burgemeester is de CvdK eindverantwoordelijk voor een deugdelijk vooronderzoek. De CvdK formeert een adviesgroep van ondersteuners die in het kader van het vooronderzoek concrete taken uitvoeren. Hierin hebben minimaal de volgende ambtenaren zitting: een senior jurist en de integriteitscoördinator. Desgewenst kan de CvdK ook externe deskundigen inschakelen.

De CvdK beoordeelt de resultaten van het vooronderzoek. Er zijn dan vier mogelijkheden:

1. De CvdK concludeert dat er geen grond is voor de verdenking dan wel dat de melding een kleinigheid betreft, onvoldoende betrouwbaar en concreet is en/of niet in redelijkheid onderzoekbaar is. Hiermee is de zaak afgedaan. De CvdK informeert de melder en de burgemeester hierover.
2. De burgemeester erkent een schending te hebben begaan, de feiten zijn voldoende bekend en er is geen verder onderzoek nodig (zie Fase 3).
3. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking en dat de melding ook anderszins onderzoek waardig is, maar er is geen sprake van erkenning door de burgemeester. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.2).
4. De CvdK concludeert dat er grond is voor de verdenking, het vermoeden betreft een ernstige schending en het risico bestaat dat het informeren van de betrokkene het onderzoeksbelang zou schaden. In dit geval gelast de CvdK een integriteitsonderzoek zonder de betrokkene daar bij aanvang van op de hoogte te stellen (zie stap 2: Integriteitsonderzoek, par 2.2).

Indien de verdenking van het plegen van een strafbaar feit de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

Communicatie

Als de conclusie van een vooronderzoek luidt dat de verdenking ongegrond is, blijft het vooronderzoek vertrouwelijk. In dit geval weten alleen de melder, degene over wie is gemeld, de burgemeester (of, indien de melding de burgemeester betreft, de CvdK) en eventuele ondersteuners ervan.

Een besluit tot het instellen van een integriteitsonderzoek wordt genomen door de burgemeester (dan wel de CvdK, in het geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester). Het is belangrijk om de kring van betrokkenen niet groter te maken dan strikt nodig is.

De vermeende schender wordt altijd geïnformeerd over het instellen van een integriteitsonderzoek. Hiervan wordt alleen afgezien indien dit het vervolgonderzoek in gevaar kan brengen.

In dit stadium kan de burgemeester (dan wel de CvdK) er wel voor kiezen om de fractievoorzitters vertrouwelijk te informeren. Als de kwestie onverhoopt al in de openbaarheid is gekomen is dit sowieso raadzaam.

Stap 2: Integriteitsonderzoek

2.1 Betreft: handelen van een raadslid of een wethouder

Als het vooronderzoek heeft geleid tot de conclusie dat een melding over een wethouder of een raadslid onderzoek waardig is, geeft de burgemeester – na al dan niet intern of extern deskundig advies te hebben ingewonnen – opdracht tot het uitvoeren van een integriteitsonderzoek. Tot het moment van openbaarmaking wordt geheimhouding opgelegd op alles wat met het onderzoek te maken heeft.

De onderzoeksopdracht wordt zo helder mogelijk geformuleerd en omvat ten minste de volgende zaken:

- de onderzoeksvraag (of -vragen);
- de wet- en regelgeving waaraan het handelen wordt getoetst;
- de termijn waarbinnen het onderzoek dient te zijn afgerond.

De burgemeester is eindverantwoordelijk voor het integriteitsonderzoek (in termen van kwaliteit, tijd en kosten). Concrete taken laat hij uitvoeren door:

- professionele onderzoekers uit de werkorganisatie BUCH;
- en/of onderzoekers van een extern bureau. In dit geval verstrekt het onderzoeksbureau een opdrachtbevestiging met daarin ten minste: een weergave van in te zetten onderzoeksmethoden, een planning en een begroting.

In het kader van het onderzoek wordt in ieder geval degene geïnterviewd op wie de melding betrekking heeft. Daarnaast kan het onderzoek onder meer bestaan uit:

- het interviewen van andere betrokkenen;
- het verzamelen en beoordelen van schriftelijke informatie;
- het toetsen van relevante informatie aan wet- en regelgeving.

Het onderzoek mondt uit in een schriftelijk rapport. Nadat de burgemeester de conceptversie heeft gelezen, wordt deze ter inzage voorgelegd aan degene wiens handelen is onderzocht in het kader van hoor en wederhoor. Diens eventuele open aanmerkingen worden schriftelijk vastgelegd en als bijlage toegevoegd aan het definitieve rapport. Dat blijft (vooralsnog) geheim.

2.2 Betreft: handelen van de burgemeester

Indien een onderzoek waardige melding de burgemeester betreft, is het de CvdK die opdracht geeft tot het instellen van een integriteitsonderzoek. Het onderzoekstraject voltrekt zich verder analoog aan het proces zoals hierboven geschetst, met twee verschillen:

- eventuele interne professionele onderzoekers komen uit de provinciale ambtelijke organisatie;
- het concept-rapport gaat naar de CvdK voordat dit ter inzage voorgelegd aan de burgemeester.

Fase 3 Oordelen en sanctioneren

Als is vastgesteld dat een politieke ambtsdrager een integriteitsregel heeft overtreden kan dit tot een sanctie leiden. Deze sanctie moet proportioneel zijn. Een te lichte sanctie bij een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan van zowel individuele ambtsdragers als bestuursorganen. Hetzelfde geldt voor een te zware sanctie op een lichte schending.

In ons democratisch bestel is het aantal formele sanctiemogelijkheden voor volksvertegenwoordigers beperkt. Echter, ook een publiekelijk geuit blijk van afkeuring door (een meerderheid binnen) de gemeenteraad over het feit dat een van de leden een regel heeft overtreden zal als een sanctie worden ervaren. Tegelijkertijd levert dit informatie op voor de burger, die bij volgende verkiezingen zijn stem moet bepalen.

Bij het bepalen van een passende sanctie spelen de aard van de schending en de context waarbinnen die heeft plaatsgevonden een belangrijke rol. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming – zoals daadwerkelijke belangenverstremming, corruptie en sommige kwesties rond het gebruik van informatie – raken aan de kerntaak van de politieke ambtsdrager en zijn dus een vorm van machtsmisbruik. Bij dergelijke schendingen passen in de regel zwaardere sancties. Het onvoldoende voorkomen van de schijn van belangenverstremming of corruptie levert ook een integriteitsschending op, maar een veel lichtere. De zuiverheid van de besluitvorming is hier niet in het geding en machtsmisbruik is niet aan de orde; wel wordt het vertrouwen in de politiek geschaad. Ook interpersoonlijke integriteitsschendingen zijn er in soorten en maten – van incidentele onheuse bejegening tot intimidatie en geweld.

Nadat de aard van de schending is vastgesteld, moeten zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart worden gebracht. Erkent de betrokkene dat hij/zij een schending heeft gepleegd? Was er sprake van naïviteit, van opzet of recidive? Is de politieke ambtsdrager onder druk gezet door partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de regel die is overtreden, hoe minder snel een bepaalde omstandigheid als verzachtend kan worden aangenomen. Blijkt uit het integriteitsonderzoek dat er sprake kan zijn van een strafbaar feit, dan kan de burgemeester hiervan aangifte doen bij de politie. Gaat het om een redelijk vermoeden van een ambtsmisdrif, dan is de burgemeester hiertoe verplicht. Indien de verdenking de burgemeester betreft, is het de CvdK die aangifte doet.

Sanctiemogelijkheden

Voor (benoemde of gekozen) politieke ambtsdragers zijn er verschillende sancties die aan de orde kunnen zijn. Deze laten zich in drie categorieën verdelen: 1) politieke sancties opgelegd door de gemeenteraad; 2) sancties opgelegd door de eigen fractie/partij; 3) strafrechtelijke sancties.

Overzicht van sanctiemogelijkheden:

- binnenskamers corrigerend toespreken;
- publieke excuses;
- motie van treurnis / afkeuring / wantrouwen;
- schorsing / ontslag (alleen voor burgemeester, wethouder en griffier);
- royement door de eigen politieke partij;
- ontslag uit een bijkomende functie die men als raadslid vervult en waarin men door de raad is benoemd;
- verwijdering uit de raadsfractie;
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard;
- strafrechtelijke vervolging en veroordeling.

3.1 Betreft: handelen van een raadslid

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid is afgerond, beoordeelt de burgemeester het definitieve onderzoeksrapport.

Als de conclusie luidt dat er geen schending is gepleegd, deelt de burgemeester de onderzoeksresultaten in principe alleen met het raadslid dat onder verdenking stond, de melder, de griffier en de fractievoorzitters. Eventueel kan de burgemeester er in overleg met het betrokken raadslid voor kiezen om de onderzoeksresultaten breder bekend te maken.

Als de conclusie luidt dat er wel een schending is begaan, spreekt de burgemeester (na al dan niet intern of extern advies te hebben ingewonnen) zijn oordeel uit over de zwaarte ervan, daarmee voorsortierend op het sanctie-ordeel van de gemeenteraad. In een vertrouwelijk overleg van de burgemeester en de fractievoorzitters wordt gesproken over:

- het onderzoek en de resultaten daarvan;
- het zwaarte-ordeel van de burgemeester;
- de wijze waarop de onderzoeksresultaten en het zwaarte-ordeel van de burgemeester aan de raad zullen worden voorgelegd;
- de wijze waarop de onderzoeksresultaten, het zwaarte-ordeel van de burgemeester en het raadsbesluit over een eventuele sanctie aan de burger zullen worden gecommuniceerd.

Vervolgens legt de burgemeester de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad, met daarbij een gemotiveerd zwaarte-ordeel. De raad vormt zich over dit alles een oordeel en neemt een besluit over een eventuele sanctie. Hierbij vermijdt de raad iedere partijpolitieke bevangenschap.

3.2 Betreft: handelen van een wethouder

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van een wethouder is afgerond, neemt de burgemeester als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt hij/zij het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, met daarbij een gemotiveerd zwaarte-ordeel over een eventueel vastgestelde schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

3.3 Betreft: handelen van de burgemeester

Nadat een integriteitsonderzoek naar het handelen van de burgemeester is afgerond, neemt de CvdK als eerste kennis van het definitieve onderzoeksrapport. Vervolgens stelt de CvdK het onderzoeksrapport ter beschikking aan de gemeenteraad, zonder een zwaarte-ordeel te vellen over een eventueel vastgestelde schending. De raad beoordeelt zelfstandig de politieke consequenties.

Communicatie

- Bij sanctionering van een raadslid: Nadat de burgemeester het eigen zwaarte-ordeel aan de gemeenteraad heeft gepresenteerd – en nog vóór de raadsvergadering – stelt hij/zij de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen (zoals de melder, het raadslid wiens handelen is onderzocht, fractievoorzitters, raadsleden, politieke partijen) met de pers. Allen

- wachten daarmee tot na de raadsvergadering, aangezien dit de kans op onpartijdigheid sterk vergroot.
- Bij sanctionering van een wethouder: Kort voor de raadsvergadering stelt de burgemeester de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.
- Bij sanctionering van de burgemeester: Kort voor de raadsvergadering stelt de CvdK de pers op de hoogte van de kwestie. Tot die tijd spreekt geen van de betrokkenen met de pers.

Fase 4 Evalueren en leren

4.1 Leren van elk vraagstuk

Raadsleden of wethouders maken gedurende hun politieke loopbaan hoogstens een beperkt aantal handhavingstrajecten mee, meestal zijdelings. De burgemeester zal meer ervaring opdoen, maar ook voor hem of haar geldt: handhaven wordt nooit routine. Daarom is in de regel na afronding van een integriteitsvraagstuk een korte reflectie geboden – of de zaak nu al wordt afgerond na de beoordeling van een melding, nadat er vooronderzoek is verricht of pas na een integriteitsonderzoek dat al dan niet tot sanctionering heeft geleid.

Bij complexere en/of ernstige zaken krijgt deze terugblik het karakter van een meer formele (schriftelijke) evaluatie. Dan is doorgaans ook een vorm van nazorg geboden. Na een raadsvergadering waarin de uitkomsten van een integriteitsonderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder zijn besproken, kan de burgemeester een evaluatiegesprek met betrokkene inplannen.

4.2 Leren van de grote lijn

Eens per vier jaar maken de griffier en de gemeentesecretaris, eventueel met hulp van interne of externe deskundigen, ter bespreking in de gemeenteraad en het college B&W een geanoniseerd overzicht van de lessen die getrokken kunnen worden uit adviezen die zijn gegeven en uit de resultaten van vooronderzoek en integriteitsonderzoek. Dat gebeurt op een manier die geen link naar specifieke personen mogelijk maakt.

De afspraken in de Procesafspraken Integriteit alsmede de geldende gedragscodes worden eens per vier jaar door de fractievoorzitters, de griffier, de gemeentesecretaris, de burgemeester en de wethouders geëvalueerd, eventueel met hulp van deskundigen. Desgewenst worden de afspraken bijgesteld.

Samenvatting van rollen en taken

Griffier

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, de gemeenteraad en individuele raadsleden bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken – zoals het verschaffen feitelijke informatie – uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren – zoals het verschaffen feitelijke informatie – in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die een raadsadviseur of griffiemedewerker betreffen; beoordeelt de uitkomsten van een eventueel integriteitsonderzoek en legt zo nodig een sanctie op.

Burgemeester

- Geeft, bij twijfel over een voorgenomen handeling van een raadslid, wethouder of de griffier, gevraagd en ongevraagd advies over de vraag of die handeling een schending zou opleveren.
- Doet (c.q. laat doen), in geval van een vermoeden van een schending, vooronderzoek om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een raadslid betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Vormt een zwaarte-oordeel over een schending die is vastgesteld.
 - Informeert de fractievoorzitters over de onderzoeksresultaten en zijn zwaarte-oordeel.
 - Legt de onderzoeksresultaten en zijn zwaarte-oordeel voor aan de gemeenteraad.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van een wethouder betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.

Gemeenteraad

- Velt het eindoordeel over de uitkomsten van onderzoek naar een vermoedelijke schending door een raadslid, een wethouder of de burgemeester.
- Legt een passende sanctie op.

Commissaris van de Koning (CvdK)

- Laat, in geval van een vermoeden van een schending door de burgemeester, vooronderzoek doen om vast te stellen of die verdenking grond heeft.
- Geeft indien nodig opdracht voor een integriteitsonderzoek.
- Bij een integriteitsonderzoek dat het handelen van de burgemeester betreft:
 - Neemt als eerste kennis van de resultaten van het onderzoek.
 - Legt de onderzoeksresultaten voor aan de gemeenteraad.
- Doet zo nodig aangifte bij de politie.

Bij alle bovenstaande stappen kan de CvdK, desgewenst, een beroep doen op interne of externe deskundigen.

Geloofsbrievencommissie

- Waarschuwt raads- en commissieleden bij mogelijke integriteitstrisico's.

Fractievoorzitters

- Informeren fractiegenoten over de regels uit de gedragscode en waarschuwt hen voor integriteitstrisico's.
- Vormen een klankbord voor de burgemeester, vanaf het moment dat een integriteitkwestie betreffende een raadslid in de openbaarheid is gekomen dan wel vanaf het moment dat het integriteitsonderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn. Als het raadzaam lijkt, kan de burgemeester er ook voor kiezen om de fractievoorzitters reeds bij aanvang van het integriteitsonderzoek te informeren.

Gemeentesecretaris

- Is vraagbaak en vertrouwenspersoon voor alle politieke ambtsdragers in de gemeente en geeft advies over de vraag of een (voorgenomen) handeling een schending is.
- Ondersteunt de burgemeester, het college en de individuele wethouders bij de invulling van hun rol.
- Kan op verzoek van de burgemeester concrete taken – zoals het verschaffen feitelijke informatie – uitvoeren in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van een raadslid of wethouder.
- Kan op verzoek van de CvdK concrete taken uitvoeren – zoals het verschaffen feitelijke informatie – in het kader van een vooronderzoek naar het handelen van de burgemeester.
- Treedt op als gemandateerd bevoegd gezag bij vermoedens en meldingen die ambtenaren (voor zover zij niet werkzaam zijn bij de griffie) betreffen. Handelt daarbij in lijn met het ambtelijke integriteitsbeleid van de gemeente.

Locoburgemeester

- Aanspreekpunt van de CvdK indien burgmeester nalaat het niet opvolgen van advies te melden in geval een nog uit te voeren handeling (scenario a).

Aldus besloten door de raad van de gemeente Heiloo in de openbare raadsvergadering van Datum.

Mevrouw G. A. Beeksma
griffier

Mevrouw M. ten Bruggencate
voorzitter

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 7 september 2023 12:23
Aan: Heide van der, Frans
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Stukken protocol integriteitsschendingen
Bijlagen: Raadsvoorstel 53 - 2022 - Bijlage 5 - Protocol integriteit gemeente Maastricht 2022.def2.pdf; protocol-mogelijke-integriteitsschendingen Valkenswaard.pdf; Voorbeeld Eindhoven exb-2020-71704.pdf; Bijlage 5 Proces en stroomschema integriteit college bgm Enschede.pdf; Bijlage 4 Proces en stroomschema integriteit raadsleden 20221219 Enschede.pdf; Raadsbesluit procesafspraken over handhaving integriteit.pdf

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Voltooid

Met vriendelijke groet,

[REDACTED] Juridisch Adviseur
Personeel, Organisatie en Ontwikkeling
E [REDACTED]@leeuwarden.nl
T 058 [REDACTED] M (06) [REDACTED]

Aanwezig: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag (oneven weken)

Protocol (mogelijke) integriteitsschendingen door leden van de gemeenteraad, het college en de burgemeester.

1. Reikwijdte protocol

Dit protocol moet mede worden gezien in het kader van art. 170 van de Gemeentewet waarin is bepaald dat de burgemeester de bestuurlijke integriteit binnen de gemeente bevordert.

De gemeente kent drie bestuursorganen: de gemeenteraad, het college en de burgemeester met elk hun eigen gedragscode.

Indien collega-bestuurders, ambtenaren, organisaties, bedrijven of burgers een redelijk vermoeden hebben van schending van bestuurlijke integriteit door een lid van de gemeenteraad¹, een lid van het college of de burgemeester kunnen zij zich, volgens de in dit protocol beschreven procedure, melden bij de gemeente Maastricht. Dit protocol is niet bedoeld als formele regelgeving, er kan gemotiveerd van worden afgeweken.

Definities:

Integriteit:	Integriteit staat voor onkreukbaarheid, eerlijkheid en oprechtheid. Een integer persoon in relatie tot het openbaar bestuur is iemand die zich houdt aan de waarden en regels die daarvoor gelden. ²
Burgemeester:	De burgemeester bevordert de bestuurlijke integriteit, dit betekent dat zij/hij ervoor zorgt dat de relevante feiten worden vastgesteld en er een deskundig oordeel komt of er sprake is van een (mogelijke) integriteitsschending. Daartoe kan zij/hij een (extern) bureau inschakelen. De burgemeester vormt zich vervolgens een oordeel over de (mogelijke) integriteitsschending en deelt deze zonedig met de gemeenteraad.
Betrokkene:	Het betreffende lid van de gemeenteraad, het college of de burgemeester.
Integriteitsmelding:	Het afgeven van een in behandeling te nemen, als zodanig bedoeld, signaal over een (mogelijke) integriteitsschending.
Integriteitsschending:	Een gedraging van een lid van de gemeenteraad, een lid van het college of de burgemeester, die in strijd is met het handelen als 'goed volksvertegenwoordiger' of 'goed bestuurder'. Het kan gaan om feiten die wettelijk strafbaar zijn, maar ook om handelingen in strijd met geschreven of ongeschreven regels. Hierbij horen ook de in de gedragscode opgenomen omgangsnormen.

¹ Dit protocol is ook van toepassing op de burgerleden.

² Definitie Elzinga-Korsten.

2. Signalering en melding (mogelijke) integriteitsschendingen

Melding na signaal

Een (mogelijke) integriteitsschending door een lid van de gemeenteraad, een lid van het college of de burgemeester kan gesignaleerd worden door collega-bestuurders, ambtenaren, organisaties, bedrijven of burgers, die hier melding van kunnen doen bij de burgemeester³. Een melder kan bij zijn melding aangeven anoniem te willen blijven. In het belang van de verifieerbaarheid en toetsing van de melding en het tegengaan van integritisme⁴, is de naam wel bekend bij de burgemeester maar niet bij betrokkene.

Een melding hoeft niet noodzakelijkerwijs te gaan over een vaststaand feit. Er kan ook sprake zijn van een vermoeden.

Indien de persoon in kwestie een melding doet, moet de melding echter wel:

- gericht zijn tegen een individu,
- om een op redelijke gronden gebaseerd vermoeden gaan,
- gebaseerd zijn op eigen kennis of eigen waarneming en
- actueel en reëel zijn.

Alleen dan worden de meldingen door de burgemeester in behandeling genomen.

Klankbord

Het aankaarten van een integriteitvraagstuk over zichzelf of over een collega raadslid is geen sinecure. Het vooraf opzoeken van een klankbord, iemand waarmee men kan sparren, kan helpen om het vraagstuk helder te krijgen en al dan niet over te gaan tot het doen van een officiële melding.

Dit klankbord kan men vinden bij de burgemeester, de gemeentesecretaris, de griffier, iemand binnen de eigen partij of fractie, een externe in de privékring etc.

Burgemeester en wethouder kunnen dit op eenzelfde wijze doen, waarbij zij tevens gebruik kan worden gemaakt van de Vertrouwenspersoon Integriteit voor Bestuurders (VIB), actief namens de Stuurgroep Integriteit Limburg. Een ander adviesorgaan is het Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers dat kan adviseren bij de aanpak van mogelijke integriteitsschendingen.

Leden van de gemeenteraad en leden van het college van burgemeester en wethouders zijn niet wettelijk verplicht om een integriteitsschending door een lid van de gemeenteraad of een lid van het college van burgemeester en wethouders te melden.

Op grond van artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering zijn leden van de gemeenteraad en leden van het college van burgemeester en wethouders verplicht om aangifte te doen wanneer zij kennis hebben gekregen van een ambtsmisdrijf. Bij twijfel of sprake is van een ambtsmisdrijf, kunnen zij in een vertrouwelijk gesprek advies inwinnen bij de Rijksrecherche.

³ Wanneer een melding gericht tegen de burgemeester leidt tot een onderzoek vindt dit plaats onder coördinatie van de 1ste plv voorzitter van de gemeenteraad, zie punt 3.

⁴ Het vellen van integriteitsoordelen terwijl daar geen grond voor is.

Meldpunt

De integriteitsmelding wordt gericht aan de burgemeester. De afwikkeling kan lopen via het centraal meldpunt bestuurlijke integriteit (het CMBI)⁵. Het CMBI is het (vertrouwelijke) meldpunt voor signalen van (mogelijke) integriteitsschendingen over en door leden van de gemeenteraad, leden van het college of de burgemeester. Het CMBI bevestigt (schriftelijk/per e-mail) de ontvangst van het signaal aan de melder en houdt na een melding strakke regie op het administratieve proces en zorgt in alle fases voor verslaglegging. Wanneer de melding gericht is tegen een besluit van het college of de burgemeester, verwijst het CMBI naar de betreffende rechtsbescherming (bezwaarschriftprocedure). Wanneer het een klacht betreft tegen een gedraging (bejegening) van resp. de burgemeester of een wethouder, wordt verwezen naar de betreffende klachtenprocedure (Verordening interne klachtenbehandeling).

3. Duiding en beoordeling melding

Beoordeling integriteitsmeldingen

Het CMBI legt de melding die bij hem is binnengekomen voor aan de burgemeester die de melding weegt en beoordeelt. Indien het een melding betreft met betrekking tot een wethouder wordt deze ook met de gemeentesecretaris besproken. Gelet op het bepaalde in artikel 170 Gemeentewet is het oordeel van de burgemeester bepalend of de melding in procedure wordt gebracht.

De melder wordt na beoordeling geïnformeerd over het resultaat van de beoordeling door respectievelijk het CMBI en/of de burgemeester.

Een integriteitsmelding wordt getoetst aan de wet- en regelgeving en de gedragscode op:

- De aard van het feit;
- De ontvankelijkheid van de melding;
- De ernst van de zaak;
- De valideerbaarheid van feiten en omstandigheden;
- De positie of persoon van de bron en de persoon van het lid van de gemeenteraad of van het college in kwestie;
- De geloofwaardigheid/waarschijnlijkheid van signalen;
- De spoedeisendheid/actualiteit van de melding.

De beoordeling kan leiden tot de volgende conclusies:

- a) Het betreft geen integriteitkwestie maar heeft bijvoorbeeld wel betrekking op omgangsnormen.
Het CMBI neemt contact op met de melder en deelt mede dat de melding geen betrekking heeft op integriteit. Afhankelijk van de casus kan besloten worden een gesprek tussen melder en betrokkene te organiseren.
Bij onenigheid in de onderlinge omgang of de gang van zaken tijdens vergaderingen gaat de burgemeester het gesprek aan met een raadslid of wethouder (artikel 6.7 Gedragscode burgemeester).
- b) Er is aanvullende informatie nodig.
Het CMBI neemt contact op met de melder en geeft aan dat de verstrekte informatie onvoldoende is om de melding te kunnen wegen en verzoekt om nader informatie. Afhankelijk van de casus kan besloten worden een nader gesprek te organiseren over de meest voor de hand liggende feiten.

⁵ De functie waar dit meldpunt belegd gaat worden moet nog nader worden bepaald. Er zijn argumenten om dit bij de griffier te beleggen omdat deze anders dan de gemeentesecretaris een meer onafhankelijke positie heeft ten opzichte van het college en de gemeenteraad. Dit kan echter ook een speciaal hiertoe aangewezen ambtenaar zijn.

- c) Er zijn onvoldoende aanwijzingen voor een integriteitschending.
Als er onvoldoende aanwijzingen zijn om te constateren dat er sprake is van een integriteitschending, neemt het CMBI hierover contact op met de melder;
- d) Er dreigt een schending.
Wanneer er sprake is van een dreigende schending wordt geen onderzoek naar de melding verricht, maar zal de burgemeester hierover contact opnemen met betrokkene, dan wel dit zelf tot zich nemen, en de melder hierover informeren;
- e) Er zijn voldoende aanwijzingen voor een lichte schending.
Als er voldoende aanwijzingen zijn om te constateren dat er sprake is van een lichte schending, bijvoorbeeld wanneer betrokkene onbewust verkeerd gebruik heeft gemaakt van de aan hem verstrekte faciliteiten door de gemeente. Wanneer deze door betrokkene niet worden betwist, volgt er geen nader onderzoek maar zal de burgemeester na beoordeling van de ernst van de schending de betrokkene hierop aanspreken en de melder informeren.
- f) Er is een redelijk vermoeden van een integriteitsschending.
Wanneer er sprake is van een redelijk vermoeden van een integriteitsschending is nader onderzoek nodig om te beoordelen of meldingen op waarheden en derhalve op redelijke gronden berusten. De noodzaak voor een feitenonderzoek wordt besproken met de burgemeester waarbij de proportionaliteit en subsidiariteit in acht worden genomen. Indien hiertoe wordt besloten, geeft de burgemeester vervolgens een (bij voorkeur) extern bureau opdracht tot het instellen van een feitenonderzoek. De burgemeester informeert de betrokkene over het instellen van dit onderzoek.
- g) Er is een redelijk vermoeden van een strafbaar feit.
Indien er (tevens) een redelijk vermoeden (evt. op basis van advies Rijksrecherche) van een strafbaar feit bestaat, wordt in beginsel door de melder zelf aangifte gedaan bij het OM. In specifieke gevallen (bijv. de melder durft niet) kan aangifte door de burgemeester worden gedaan. Overheden mogen de resultaten van het onderzoek na verkrijging van de Officier van Justitie, gebruiken om het eigen onderzoek af te ronden. Een bestuursrechtelijk en strafrechtelijk onderzoek sluiten elkaar niet uit.

Melding gericht tegen de burgemeester.

Indien het onderzoek betrekking heeft op een melding tegen de burgemeester dan ligt de coördinatie van het onderzoeksproces bij de 1ste plv. voorzitter van de gemeenteraad en wordt de Commissaris van de Koning geïnformeerd.

4. Voorbereiding feitenonderzoek

Opdrachtformulering

Nadat door de burgemeester besloten is dat een feitenonderzoek noodzakelijk is, stelt de burgemeester vervolgens een opdracht op aan een -bij voorkeur- externe onderzoeker tot het instellen van een feitenonderzoek. Afhankelijk van de ernst van de melding kan het onderzoek verricht worden door een extern adviesbureau of externe adviseurs. In zeer specifieke gevallen kan ook gebruik worden gemaakt van een intern onderzoek.

De burgemeester kan de beoogde onderzoeker, gelet op zijn/haar specifieke deskundigheid, om advies vragen bij de formulering van de opdracht.

Bij de opdrachtverstrekking wordt rekening gehouden met de volgende aspecten:

- Wat te onderzoeken;
- Wie verricht het onderzoek;

- Welke onderzoeksmethoden worden ingezet;
- Welk normatief kader wordt gehanteerd;
- Wat te rapporteren;
- Wat te doen met de uitkomsten, toelichting door bureau.

Opdrachtverstrekking

Nadat de burgemeester kennis heeft genomen van de onderzoeksopdracht, verleent de burgemeester schriftelijke opdracht aan de onderzoeker(s) en laat hiervoor een financiële verplichting vastleggen.

Kennisgeving

Uit zorgvuldigheid dragen de burgemeester en het CMBI er zorg voor dat de kring van behandelaars van de melding zo klein mogelijk blijft.

De burgemeester stelt, voor zover de feiten dit toelaten betrokkene na kennisneming van het onderzoeksvoorstel vertrouwelijk op de hoogte van de aanvang van het onderzoek.

5. Uitvoering onderzoek

Waarborgen voortgang onderzoek

Na de beslissing over het verrichten van het onderzoek, bewaakt het CMBI de voortgang van het onderzoeksproces. De burgemeester is eindverantwoordelijk voor de wijze waarop (tijd, kwaliteit en budget) het onderzoek plaatsvindt. Tot het moment van openbaarmaking van het onderzoeksrapport wordt door de burgemeester geheimhouding opgelegd op alles wat te maken heeft met het onderzoek. De burgemeester kan in (wettelijk) bepaalde gevallen (art. X8 Kieswet juncto art. 15 Gemeentewet (de verboden handelingen) de gemeenteraad voorstellen een raadslid gedurende het onderzoek te schorsen.

Rapportage

In de rapportage wordt door de onderzoekers verantwoord op welke wijze zij stapsgewijs hun onderzoek hebben verricht.

Voordat de onderzoekers de rapportage aanbieden aan de burgemeester, geven zij binnen een week na afronding van het onderzoeksrapport betrokkene waar onderzoek naar is verricht, in het kader van hoor en wederhoor de gelegenheid kennis te nemen van het rapport inclusief de bijlagen. Dit gebeurt door betrokkene uit te nodigen om het rapport op feitelijkheden te controleren. Het toepassen van hoor- en wederhoor is een wezenlijk onderdeel van de afronding van het onderzoek. De betrokkene kan op dat moment ook zelf zijn positie bepalen.

Indien betrokkene op- of en aanmerkingen heeft anders dan feitelijke onjuistheden, dienen deze schriftelijk te worden vastgelegd en als een addendum opgenomen te worden in het definitieve onderzoeksrapport.

De onderzoekers onthouden zich (in het rapport en daarbuiten) van eigen opvattingen inzake (de consequenties van) de beoordeling van de al dan niet aan de orde zijnde integriteitschending maar plaatsen de feiten wel in een toetsingskader van wet- en regelgeving en geven daarmee duiding aan hun bevindingen. De gemeenteraad kan op basis van de onderzoeksgegevens zich een oordeel vormen over de consequenties van de feiten.

Communicatie

Communicatie over de voortgang van het onderzoek geschiedt onder verantwoordelijkheid van de burgemeester.

6. Afronding onderzoek

Bespreking rapportage

De externe onderzoekers bieden nadat het eventuele verslag voor hoor- en wederhoor aan het onderzoeksrapport is toegevoegd, het eindrapport aan de burgemeester aan. De burgemeester zal de raad rapporteren en de conclusies uit het onderzoeksrapport uitdragen.

Sanctiemogelijkheden

Voor (benoemde of gekozen) politieke ambtsdragers zijn er verschillende sancties die aan de orde kunnen zijn. Deze laten zich in drie categorieën verdelen:

- 1) politieke sancties opgelegd door de gemeenteraad;
- 2) sancties opgelegd door de eigen fractie/partij;
- 3) strafrechtelijke sancties.

Overzicht van sanctiemogelijkheden:

- binnenskamers corrigerend toespreken;
- publieke excuses;
- motie van treurnis/ afkeuring/ wantrouwen;
- schorsing/ ontslag;
- roeyement door de eigen politieke partij;
- ontslag uit een bijkomende functie die men als raadslid vervult en waarin men door de raad is benoemd;
- verwijdering uit de raadsfractie;
- raadslidmaatschap houdt op te bestaan of wordt vervallen verklaard (Kieswet artikel XI en X8);
- strafrechtelijke vervolging en veroordeling.

Nazorg en evaluatie

De burgemeester plant na deze raadsvergadering een evaluatiegesprek in met het betreffende raadslid of wethouder, waarnaar onderzoek is verricht. Om te leren van elk vraagstuk zal hiertoe op een nader te bepalen moment gereflecteerd worden op de betreffende casuïstiek.

Inwerkingtreding en citeertitel

Dit protocol treedt in werking de dag na de dag van publicatie.

Dit protocol wordt aangehaald als "Protocol (mogelijke) integriteitsschendingen gemeente Maastricht 2022".

Aldus besloten door de raad der gemeente Maastricht in zijn openbare vergadering van

de griffier,

{ {esl:Signer1:Signature:size(200,50)}}

de voorzitter,

{ {esl:Signer2:Signature:size(200,50)}}

Bijlage 1

Stappenplan (mogelijke) integriteitsschendingen door gekozen of benoemde politieke ambtsdragers.

Situatie	Stap	Toelichting
Een politieke ambtsdrager die geconfronteerd wordt met een <u>eigen</u> integriteitsvraagstuk.	De betreffende persoon zoekt een klankbord op.	Het betreft een dilemma over eigen handelen. Een klankbord kan gevonden worden bij de burgemeester, fractie, partij, griffier, etc.
Een politieke ambtsdrager die geconfronteerd wordt met een integriteitsvraagstuk over een <u>ander</u> raadslid of collegelid.	De betreffende persoon verzamelt zoveel mogelijk informatie over de casus en zoekt eerst vertrouwelijk een klankbord op.	Een klankbord kan gevonden worden bij de burgemeester, fractie, partij, griffier, etc.
Er is (mogelijk) sprake van een ambtsmisdrijf.	Politieke ambtsdragers kunnen bij een vermoeden advies inwinnen bij de burgemeester en of Rijksrecherche.	Iedereen (raadslid, B&W, ambtenaren, organisaties, bedrijven, burgers) kan signaleren dat er (mogelijk) sprake is van een ambtsmisdrijf.
Er is sprake van een (vermoeden van) een integriteitsschending.	De betreffende persoon kan melding doen bij de burgemeester al dan niet via het CMBI.	Iedereen (raadslid, B&W, ambtenaren, organisaties, bedrijven, burgers) kan melding doen. Het vermoeden dient op redelijke gronden en op eigen kennis of waarneming gebaseerd te zijn en zich te richten tegen een individu.

	<p>Welke mogelijkheden zijn er nadat er een melding bij de burgemeester is gedaan? Er zijn <u>7</u> mogelijke situaties:</p>	
1. Het betreft geen integriteitskwestie.	Het CMBI neemt contact op met de melder en verwijst indien van toepassing naar de mogelijkheid om een klacht of bezwaarschrift in te dienen.	Wanneer het bijv. om houding en gedrag gaat kunnen andere methoden gebruikt worden om deze te bespreken. Bij onenigheid in de onderlinge omgang of de gang van zaken tijdens vergaderingen gaat de burgemeester het gesprek aan met een raadslid of wethouder.
2. Er is aanvullende informatie cq. vooronderzoek nodig.	Het CMBI neemt contact met de melder en verzoekt binnen een redelijke termijn zijn melding nader te onderbouwen en be vraagt deze zonodig op de meest voor de hand liggende feiten.	
3. Er zijn onvoldoende aanwijzingen voor een integriteitschending.	Het CMBI meldt deze uitkomst aan de melder.	
4. Er dreigt een schending.	De burgemeester neemt contact op met het betreffende raad- of collegelid (vertrouwelijk) en informeert de melder hierover.	
5. Er zijn voldoende aanwijzingen voor een lichte schending.	Wanneer deze door betrokkene niet wordt betwist, volgt er geen nader onderzoek maar zal de burgemeester na beoordeling van de ernst van de schending de betrokkene hierop aanspreken en de melder informeren.	Wanneer de schending wordt betwist kan de burgemeester opdracht geven voor een onderzoek en wordt de procedure van punt 6 gevolgd.

<p>6. Er is een redelijk vermoeden van een integriteitschending waardoor een feitenonderzoek noodzakelijk is.</p>	<p>De burgemeester geeft opdracht voor het feitenonderzoek. De burgemeester informeert het betreffende raadslid of wethouder dat opdracht is gegeven voor een onderzoek naar hem of haar. De burgemeester bewaakt de voortgang van het proces. De burgemeester rapporteert zonodig de bevindingen aan de raad. De burgemeester plant na afloop een evaluatiegesprek in met het betreffende raadslid of wethouder, waarnaar onderzoek is verricht.</p>	<p>Het feitenonderzoek wordt uitgevoerd door een (extern) adviesbureau/ adviseur.</p>
<p>7. Er is een redelijk vermoeden van een strafbaar feit zoals een ambtsmisdrijf.</p>	<p>De melder doet zelf aangifte bij het Openbaar Ministerie.</p>	<p>In bijzondere gevallen, bijvoorbeeld wanneer de melder niet zelf aangifte durft te doen, doet de burgemeester aangifte.</p>

Protocol voor mogelijke integriteitsschendingen door politieke ambtsdragers.

Artikel 1 Reikwijdte protocol

Dit protocol moet mede worden gezien in het kader van artikel 170, tweede lid, van de Gemeentewet. Hierin ligt de zorgplicht vast van de burgemeester ten aanzien van het bevorderen van de bestuurlijke integriteit binnen de gemeente. Indien collega-bestuurders, ambtenaren, organisaties, bedrijven of burgers een redelijk vermoeden hebben van schending van bestuurlijke integriteit door een raadslid of een wethouder van de gemeente Valkenswaard kunnen zij een melding doen bij de burgemeester van de gemeente Valkenswaard.

Artikel 2 Definities

- Integriteitsschending: een gedraging van een raadslid of een wethouder, die in strijd is met het handelen als 'goed volksvertegenwoordiger' of 'goed bestuurder'. Het kan gaan om feiten die wettelijk strafbaar zijn, maar ook om handelingen in strijd met geschreven of ongeschreven regels.
- Melding: het afgeven van een in behandeling te nemen, als zodanig bedoeld, signaal over een mogelijk integriteitsschending.
- Externe integriteitsdeskundige: Deskundige die door de burgemeester kan worden ingehuurd om advies te geven over integriteitsvraagstukken en die kan dienen als klankbord voor raad, college en individuele leden van deze organen. Deze deskundige is het Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers, dat door de minister van Binnenlandse Zaken per 1 januari 2015 in het leven is geroepen. Dit steunpunt is onderdeel van Stichting Centrum voor Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel (CAOP).

Artikel 3 Klankbord

Leden van raad en college zoeken, alvorens een melding over een raadslid of een wethouder in te dienen, actief een klankbord op als zij geconfronteerd worden met integriteitsvraagstukken. Dit klankbord kan men vinden bij de burgemeester, de griffier, de gemeentesecretaris of de externe integriteitsdeskundige.

Vraagstukken over de uitleg en de strekking van de bepalingen van de Gedragscode worden voorgelegd aan en besproken in het Presidium.

Artikel 4 Melding na signaal

Een mogelijke integriteitsschending door een raadslid of een wethouder kan gesignaleerd worden door collega-bestuurders, ambtenaren, organisaties, bedrijven of burgers, die hier melding van kunnen doen bij de burgemeester. Een melding hoeft niet noodzakelijkerwijs te gaan over een vaststaand feit.

Er kan ook sprake zijn van een vermoeden. Indien de persoon in kwestie een melding doet, moet het echter wel om een op redelijke gronden gebaseerd vermoeden gaan, gebaseerd op eigen kennis of eigen waarneming. Alleen dan worden de meldingen door de burgemeester in behandeling genomen.

Een melder kan aangeven anoniem te willen blijven. Raads- en collegeleden zijn niet wettelijk verplicht om een integriteitsschending door een raadslid of een wethouder te melden. Op grond van artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering zijn leden van de

gemeenteraad, leden van het college en ambtenaren alleen verplicht om (bij de politie) aangifte te doen van (ambts)misdrijven. Bij twijfel of sprake is van een integriteitsschending of van een ambts(misdrijf) kan een raads- of collegelid in een vertrouwelijk gesprek advies inwinnen bij de burgemeester, de griffier, de gemeentesecretaris of de externe integriteitsdeskundige.

Artikel 5 Meldpunt

Integriteitmeldingen worden gedaan bij de burgemeester. Hij/zij is het (vertrouwelijke) meldpunt voor alle signalen van (mogelijke)integriteitsschendingen door raadsleden of wethouders. De burgemeester bevestigt schriftelijk de ontvangst van het signaal aan de melder. De burgemeester houdt na een melding strakke regie op het administratieve proces en zorgt in alle fases voor verslaglegging. De burgemeester laat zich hierin bijstaan door de griffier en/of gemeentesecretaris en/of de extern integriteitsdeskundige.

Artikel 6 Duiding en beoordeling melding

Beoordeling integriteitsmeldingen.

De burgemeester bespreekt integriteitsmeldingen over een raadslid of een wethouder met de griffier en/of gemeentesecretaris en/of de externe integriteitsdeskundige. Daar worden de meldingen gewogen en beoordeeld. De melder wordt te zijner tijd door de burgemeester geïnformeerd over het resultaat van de beoordeling. Een integriteitsmelding wordt getoetst op:

- de aard van het feit;
- de ontvankelijkheid van de melding;
- de ernst van de zaak;
- de valideerbaarheid van feiten en omstandigheden;
- de positie of persoon van de bron en de persoon van het lid van de gemeenteraad of de wethouder in kwestie;
- de geloofwaardigheid/waarschijnlijkheid van signalen;
- de spoedeisendheid/actualiteit van de melding.

De beoordeling kan leiden tot de volgende conclusies:

1. de schending betreft een te gering feit om onderzoek te rechtvaardigen.
Als er sprake is van een dergelijke lichte schending (bijv. omgangsvormen) bespreekt de burgemeester dit (vertrouwelijk) met het betrokken raadslid of de wethouder.
2. er zijn onvoldoende aanwijzingen voor onderzoek.
Als er onvoldoende aanwijzingen zijn om te constateren dat er sprake is van een integriteitsschending, bespreekt de burgemeester dit (vertrouwelijk) met het betrokken raadslid of de wethouder.
3. er is aanvullende informatie nodig.
Als er niet genoeg informatie is om de eventuele schending te kunnen beoordelen is er vooronderzoek nodig. Dit vooronderzoek vindt plaats in opdracht van de burgemeester.
4. er is een redelijk vermoeden van een strafbaar feit.
Indien er (tevens) een redelijk vermoeden van een strafbaar feit bestaat, dient door de burgemeester aangifte te worden gedaan bij het Openbaar Ministerie. Na overleg met de Officier van Justitie worden alle beschikbare gegevens door de burgemeester ter beschikking gesteld aan Justitie. Na aangifte bepaalt de Officier van Justitie of nader onderzoek nodig is. Overheden mogen de resultaten van het onderzoek na

verkrijging van de Officier van Justitie, gebruiken om het eigen onderzoek af te ronden. Een bestuursrechtelijk en strafrechtelijk onderzoek sluiten elkaar niet uit. Wel moet zoveel mogelijk voorkomen worden dat de onderzoekers onnodig in elkaars vaarwater komen of dat betrokkenen dubbel belast worden. Aan het strafrechtelijk onderzoek wordt veelal voorrang gegeven.

5. er is een feitenonderzoek naar (mogelijke) integriteitsschendingen noodzakelijk. Integriteitsonderzoek is nodig om te beoordelen of signalen en/of vermoedens over schendingen van integriteit op waarheden en derhalve op redelijke gronden berusten. In overleg met de griffier en eventueel de gemeentesecretaris geeft de burgemeester opdracht tot het uitvoeren van een integriteitsonderzoek. De opdracht wordt verleend na overleg met de externe integriteitsdeskundige.
6. er dreigt een schending.
Wanneer er geen sprake is van schending, maar bijvoorbeeld een schending dreigt, dan wordt geen onderzoek verricht maar zal de burgemeester dit met het raadslid of de wethouder (vertrouwelijk) bespreken.

Artikel 7 Voorbereiding onderzoek

Onderzoeksvoorstel en opdrachtformulering

Indien de burgemeester voornemens is een feitenonderzoek in te stellen doet de burgemeester in overleg met de griffier en /of de gemeentesecretaris een onderzoeksvoorstel.

Het onderzoeksvoorstel kan, afhankelijk van de zaak, de volgende elementen bevatten (niet limitatief):

- aanleiding;
- afbakening opdracht;
- gewenst resultaat opdracht;
- omgang met tussentijdse wijzigingen;
- onderzoeksvragen;
- onderzoeksmethoden;
- wijze verslaglegging van onderzoekshandelingen;
- voor het onderzoek noodzakelijke kennis;
- onderzoeksplanning, -capaciteit, -kosten (op basis van offerte aanvragen);
- budget;
- lijst met mogelijke onderzoeker(s);
- voorkeur voor interne en/of externe onderzoeker(s);
- rolverdeling opdrachtgever en opdrachtnemer;
- inbreng en beperkingen onderzoekers;
- rechten en plichten onderzoekers;
- interne en externe communicatie over de voortgang en vervolgstappen;
- wijze van rapportage (al dan niet inclusief conclusies en aanbevelingen aan de gemeenteraad);
- procedure hoor en wederhoor;
- wijze beschikbaarstelling en openbaar making van de rapportage en mogelijkheid van het stellen van vragen.

Artikel 8 Opdrachtverstrekking

Indien de burgemeester besluit een onderzoeksvoorstel te honoreren, besluit hij in overleg met de externe integriteitsdeskundige of dit onderzoek in eigen beheer wordt uitgevoerd dan wel of het onderzoek wordt uitbesteed.

Artikel 9 Kennisgeving

Uit zorgvuldigheid draagt de burgemeester er zorg voor dat de kring van behandelaars van de melding zo klein mogelijk blijft. De burgemeester stelt, voor zover de feiten dit toelaten, de melder en het betrokken raadslid of de betrokken wethouder vertrouwelijk op de hoogte van de aanvang van het onderzoek. Het is primair aan het raadslid om de functie als raadslid, al dan niet tijdelijk, niet uit te oefenen of neer te leggen. Het is primair aan de wethouder om zijn functie-uitoefening tijdens een integriteitsonderzoek te beoordelen.

Artikel 10 Uitvoering onderzoek

Waarborgen voortgang onderzoek

Na de beslissing over het verrichten van onderzoeken, bewaakt de burgemeester de voortgang van het onderzoeksproces. De burgemeester is eindverantwoordelijk voor de wijze waarop (tijd, kwaliteit en budget) het onderzoek plaatsvindt. Tot het moment van openbaarmaking van het onderzoeksrapport wordt geheimhouding opgelegd op alles wat te maken heeft met het onderzoek.

De betrokkene wordt in beginsel altijd geïnformeerd. Het is ook denkbaar dat er situaties zijn waarbij dit niet kan. Er moet altijd naar bevind van zaken worden gehandeld. Elke zaak is anders, dit kan niet goed in regels worden vastgelegd.

Artikel 11 Rapportage

In de rapportage wordt door de onderzoekers verantwoord op welke wijze zij stapsgewijs hun onderzoek hebben verricht. Voordat de onderzoekers de rapportage aanbieden aan de burgemeester, geven zij het raadslid of de wethouder waar onderzoek naar is verricht, de gelegenheid kennis te nemen van het rapport inclusief de bijlagen. Dit gebeurt door hem of haar uit te nodigen om het rapport te komen inzien. Het toepassen van hoor en wederhoor is een wezenlijk onderdeel van de afronding van het onderzoek. Indien dit raadslid of deze wethouder op- en aanmerkingen heeft, dienen deze schriftelijk te worden vastgelegd en eventueel als een addendum opgenomen te worden in de definitieve onderzoeksrapportage. De onderzoekers onthouden zich (in het rapport en daarbuiten) van eigen opvattingen inzake (de consequenties van) de beoordeling van de al dan niet aan de orde zijnde integriteitsschending. Het is de taak van de gemeenteraad om zich op basis van de onderzoeksgegevens een oordeel te vormen van de feiten.

Artikel 12 Communicatie

Communicatie over de voortgang van het onderzoek geschiedt, in overleg met de griffier en/of de gemeentesecretaris, onder verantwoordelijkheid van de burgemeester.

Artikel 13 Afronding onderzoek

Bespreking rapportage

De onderzoekers bieden het eindrapport aan de burgemeester aan, waarna het wordt besproken in het presidium. Op basis daarvan wordt door de griffier een raadsvoorstel gemaakt.

Artikel 14 Nazorg

De burgemeester plant na deze raadsvergadering een evaluatiegesprek in met het raadslid of de wethouder, waarnaar onderzoek is verricht. Indien er aanleiding is om verdergaande nazorg te verlenen dan zal de burgemeester daarvoor de stappen zetten

die hij nodig acht. Over de nazorg geeft de burgemeester in het presidium een toelichting met inachtneming van de privacy van betrokkene.

Artikel 15 Inwerkingtreding en citeertitel

Inwerkingtreding protocol.

Dit protocol treedt in werking op de dag na de bekendmaking in het Gemeenteblad.

Citeertitel

Dit protocol wordt aangehaald als Protocol voor mogelijke integriteitsschendingen door politieke ambtsdragers gemeente Valkenswaard 2018.

Proces dilemma's, incidenten en melding niet-integer handelen burgemeester en wethouders

Deze notitie gaat over integer handelen binnen de context van de college en de burgemeester. We beschrijven het proces waarlangs dilemma's omtrent integer handelen en andere situaties waarin de integriteit van het handelen ter discussie staat, besproken kunnen worden. Het gaat daarbij om de hoofdlijn van het proces dat collegeleden of de burgemeester kunnen doorlopen wanneer zij twijfels of dilemma's ervaren of wanneer zij een incident van niet-integer handelen herkennen en daarvan melding willen maken. Het gaat uitdrukkelijk niet over klachten of meldingen van inwoners over de integriteit van handelen door collegeleden. Klachten van buiten het college worden niet in behandeling genomen (op grond van Hoofdstuk 9 Awb).

Basis integer handelen

Uitgangspunt is dat politieke ambtsdragers integer zijn. De basis van integer handelen bestaat uit de wettelijke bepalingen, de gedragscode integriteit, de bij aanvang van de benoeming afgelegde eed/belofte en de gezamenlijk ontwikkelde gedragsregels. Hoewel we uitgaan van de integriteit van politieke ambtsdragers kan het *handelen* van hen soms integriteitsrisico's met zich meebrengen. Integriteitsrisico's bevinden zich op een continue schaal van twijfel over integer handelen tot schending van geschreven of ongeschreven integriteitsregels.

In geval van twijfel/dilemma

Bij twijfel over de integriteit van een handeling, of het herkennen van een risico op dit gebied staan de collegeleden en of de burgemeester verschillende instrumenten ter beschikking. Belangrijk is dat ze in het geval van twijfel of dilemma over de integriteit van een (toekomstige) handeling een open cultuur hanteren. Die open cultuur maakt dat collegeleden en de burgemeester met elkaar spreken over twijfels en dilemma's die zij zelf ervaren of bij anderen menen te zien. Mocht het onderlinge gesprek de twijfels en dilemma's niet wegnemen dan staan ook andere mogelijkheden ter beschikking. Zo kunnen collegeleden met elkaar in gesprek gaan over casuïstiek en ook eventueel intervisie benutten. In ieder geval organiseert de burgemeester tweemaal per jaar een gesprek binnen het college over integriteit.

Meldingen

De uitkomst van het hiervoor beschreven traject kan zijn dat een collegelid of de burgemeester geen twijfel (meer) heeft en geen dilemma (meer) ervaart bij de handeling, maar een vermoeden heeft van handelen in strijd met de geschreven of ongeschreven integriteitsregels.

Als gevolg van een melding

Na een melding treedt de burgemeester zo spoedig mogelijk in overleg met de wethouder (of de CdK met de burgemeester als het hem zelf betreft) in kwestie. In beginsel ook met de melder gezamenlijk. Indien dit overleg niet tot gemeenschappelijke instemming leidt, beslist de burgemeester, gehoord de betrokken partijen, tot escalatie.

Externe integriteitstoets

Een extern bureau behandelt de meldingen die in de vorige stap onvoldoende zijn opgelost. We gaan er vanuit dat de externe integriteitstoets slechts in uitzonderlijke gevallen noodzakelijk is. Het externe bureau dat de integriteitstoets uitvoert brengt een advies uit over de melding. De burgemeester (of de CdK als het de burgemeester zelf betreft) stelt vast op welke wijze de melding en het advies nadere behandeling behoeven dan wel tot een gevolg moeten leiden (en bij wie).

De commissaris van de Koning

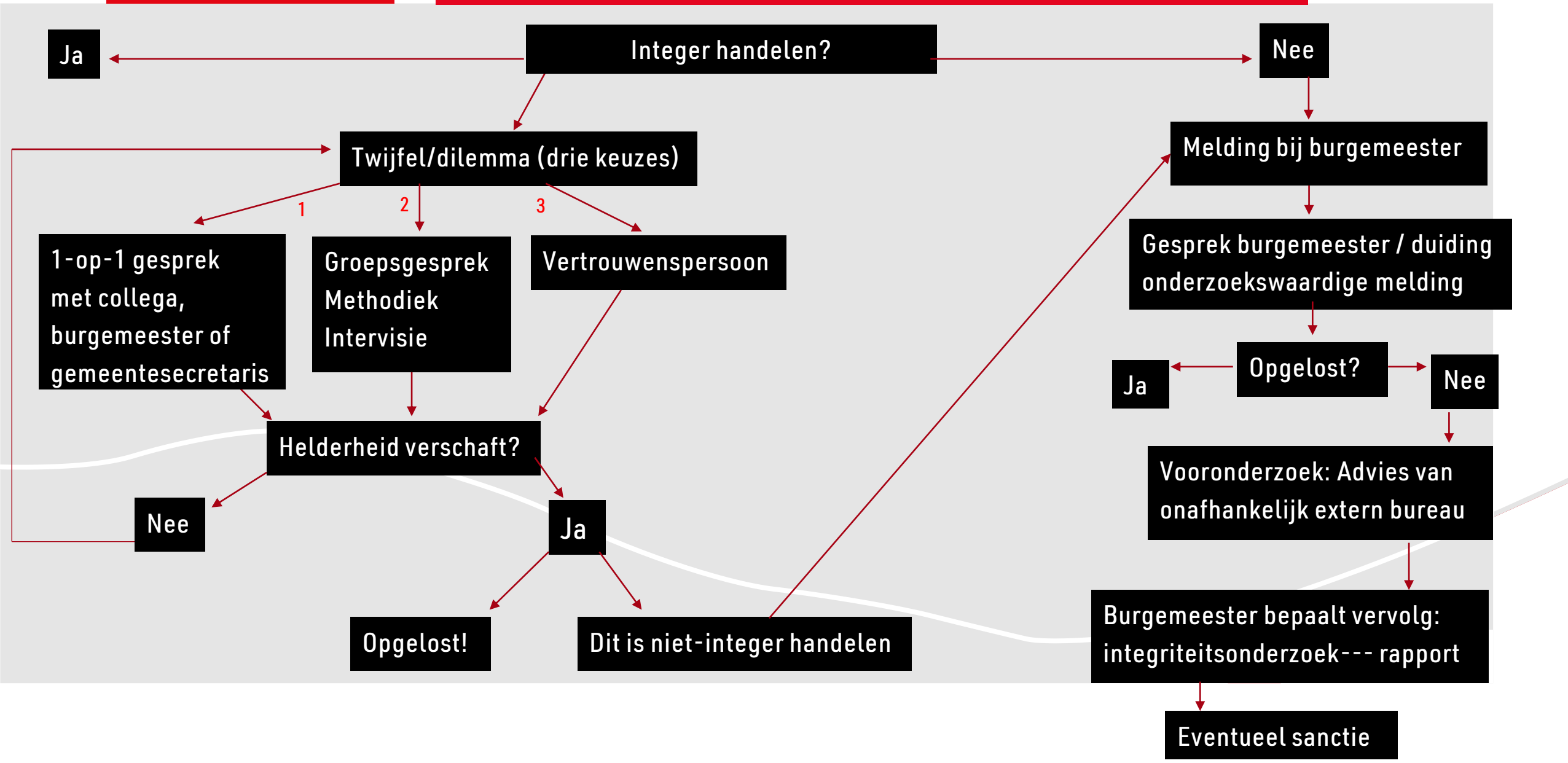
De commissaris heeft een adviserende en of bemiddelende taak ten aanzien van bestuurlijke integriteit in gemeenten. Op grond van artikel 182 Provinciewet geeft de bestuurlijke toegangsbevoegdheid de commissaris van de Koning een concreet handvat, een sterkere informatiepositie, voor het invullen van zijn taak ten aanzien van gemeentelijke integriteitskwesties en bestuurlijke problemen.

Bijlagen:

- Schema integer handelen wethouders
- Schema integer handelen burgemeester

GEMEENTERAAD

INTEGER HANDELEN ALS COLLEGELID (JIJZELF EN COLLEGA-COLLEGELEDEN)

GEMEENTERAAD

INTEGER HANDELEN DOOR BURGEMEESTER

Ja

Integer handelen door burgemeester?

Nee

Twijfel/dilemma (drie keuzes)

1
Gesprek in bestuurlijke driehoek

2
Advies CdK

3
Vertrouwenspersoon

Helderheid verschaft?

Nee

Ja

Opgelost!

Dit is niet-integer handelen

CdK / duiding onderzoekswaardige melding

Ja

Opgelost?

Nee

Vooronderzoek: Advies van onafhankelijk extern bureau

CdK bepaalt vervolg: integriteitsonderzoek--- rapport

Eventueel sanctie

Protocol dilemma's, incidenten en melding niet-integer handelen raadsleden

16 december 2022

Dit protocol gaat over integer handelen binnen de context van de gemeenteraad. We beschrijven het proces waarlangs dilemma's omtrent integer handelen en andere situaties waarin de integriteit van het handelen ter discussie staat, besproken kunnen worden door raadsleden. Het gaat daarbij om de hoofdlijn van het proces dat raadsleden kunnen doorlopen wanneer zij twijfels of dilemma's ervaren of wanneer zij een incident van niet-integer handelen herkennen en daarvan melding willen maken. Het gaat uitdrukkelijk niet over klachten of meldingen van inwoners over de integriteit van handelen door raadsleden. Klachten van buiten de raad worden niet in behandeling genomen (op grond van Hoofdstuk 9 Awb).

Basis integer handelen

Uitgangspunt is dat raadsleden integer zijn. De basis van integer handelen door raadsleden bestaat uit de wettelijke bepalingen, de gedragscode integer handelen, de bij aanvang van de raadsperiode afgelegde eed/belofte en de gezamenlijk ontwikkelde gedragsregels. Hoewel we uitgaan van de integriteit van raadsleden kan het *handelen* van raadsleden soms integriteitsrisico's met zich meebrengen. Integriteitsrisico's bevinden zich op een continue schaal van twijfel over integer handelen tot schending van geschreven of ongeschreven integriteitsregels.

De raad stelt de nieuwe gedragscode integer handelen voor raadsleden vast. Aan de ontwikkeling van de gedragscode ging een gezamenlijk proces vooraf. Belangrijke stappen in dit proces zijn diverse onderdelen van het inwerkprogramma en de start van het politieke seizoen 2022. Op deze momenten is gezamenlijk nagedacht over inhoud en proces om tot de nieuwe gedragscode en gedragsregels te komen.

De gedragscode voor raadsleden gaat niet alleen over de manier waarop raadsleden moeten omgaan met integriteitsrisico's en -schendingen, maar verwijst ook naar de gedragsregels: hoe gaan we *wel* met elkaar om. Vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid zorgt de raad voor jaarlijkse evaluatie en eventuele herziening van de gedragsregels.

In geval van twijfel/dilemma

Bij twijfel over de integriteit van een handeling, of het herkennen van een risico op dit gebied staan de raadsleden verschillende instrumenten ter beschikking. Belangrijk is dat raadsleden in het geval van twijfel of dilemma over de integriteit van een (toekomstige) handeling een open cultuur hanteren. Die open cultuur maakt dat raadsleden met elkaar spreken over twijfels en dilemma's die zij zelf ervaren of bij anderen menen te zien. Mocht het onderlinge gesprek de twijfels en dilemma's niet wegnemen dan staan ook andere mogelijkheden ter beschikking.

Zo kunnen raadsleden groepsgewijs, in commissieverband of in groepen naar gelang behoefte aan bespreking van het onderwerp, cases uit hun eigen praktijk of fictieve cases bespreken. Daarbij kunnen ze gebruik maken van het bij de opening van het politieke seizoen op 5 september 2022 aangereikte Afwegingskader waardevast handelen van Necker van Naem¹.

Met ingang van september 2022 bieden we raadsleden elk kwartaal (vrijwillige) intervisiegroepen waarin zij onder begeleiding praktijkcases met elkaar kunnen bespreken in een veilige omgeving.

Ook krijgen raadsleden beschikking over een onafhankelijke externe vertrouwenspersoon integriteit. Met deze vertrouwenspersoon kunnen raadsleden dilemma's en eventuele signalen of incidenten bespreken. De vertrouwenspersoon opereert, zoals gebruikelijk, in volstrekt vertrouwen. De vertrouwenspersoon functioneert in eerste instantie als klankbord, maar heeft ook een doorwijsfunctie.

Meldingen

De uitkomst van het hiervoor beschreven traject kan zijn dat een raadslid geen twijfel (meer) heeft en geen dilemma (meer) ervaart bij de handeling van een raadslid, maar een vermoeden heeft van handelen in strijd met de geschreven of ongeschreven integriteitsregels. Daarvan kan hij/zij (melder) melding doen bij de burgemeester in afschrift aan de griffier. Het raadslid in kwestie ontvangt van de griffier bericht dat een melding over hem/haar is gedaan met een korte omschrijving van de melding, maar zonder vermelding van de naam van de melder.

¹ Te vinden in iBabs (Documenten -> Informatie en handleidingen 2022-2026 -> Inwerkprogramma 2022-2026 -> 20220905 Opening Politiek Seizoen - Integriteit - Weerbare Democratie - Samenspel)

De griffier houdt voor elke melding een logboek bij. Dit logboek is uitsluitend door het raadslid in kwestie in te zien bij de griffier. Uitsluitend met instemming van het raadslid in kwestie is het logboek eventueel te gebruiken door derden.

Als gevolg van een melding

Na een melding treedt de burgemeester samen met de griffier zo spoedig mogelijk in overleg met het raadslid in kwestie. Indien de melding ook gedaan wordt door een raadslid treedt de burgemeester samen met de griffier ook in overleg met de melder. Burgemeester en griffier overwegen of een gezamenlijk gesprek met het raadslid in kwestie en de melder passend is voor de situatie. Indien dit overleg niet tot gemeenschappelijke instemming leidt dat een melding voldoende is opgelost, beslist de burgemeester gehoord zowel het raadslid in kwestie als de melder tot escalatie.

Externe integriteitstoets

Een extern bureau² behandelt de meldingen die in de vorige stap onvoldoende zijn opgelost. Voor de externe integriteitstoets hebben we contact met een onafhankelijk bureau, waarmee ook de gemeenten Groningen en Haarlem eenzelfde constructie hebben. We gaan er vanuit dat de externe integriteitstoets slechts in uitzonderlijke gevallen noodzakelijk is.

Het externe bureau dat de integriteitscommissie uitvoert brengt een advies uit over de melding aan zowel raadslid als burgemeester. Indien raadslid of burgemeester dit gewenst acht, wordt het advies (geanonimiseerd) door de burgemeester besproken met de commissie geloofsbrieven van de raad. De burgemeester stelt (na eventuele bespreking in de commissie geloofsbrieven) vast op welke wijze de melding en het advies nadere behandeling behoeven dan wel tot een gevolg moeten leiden (en bij wie).

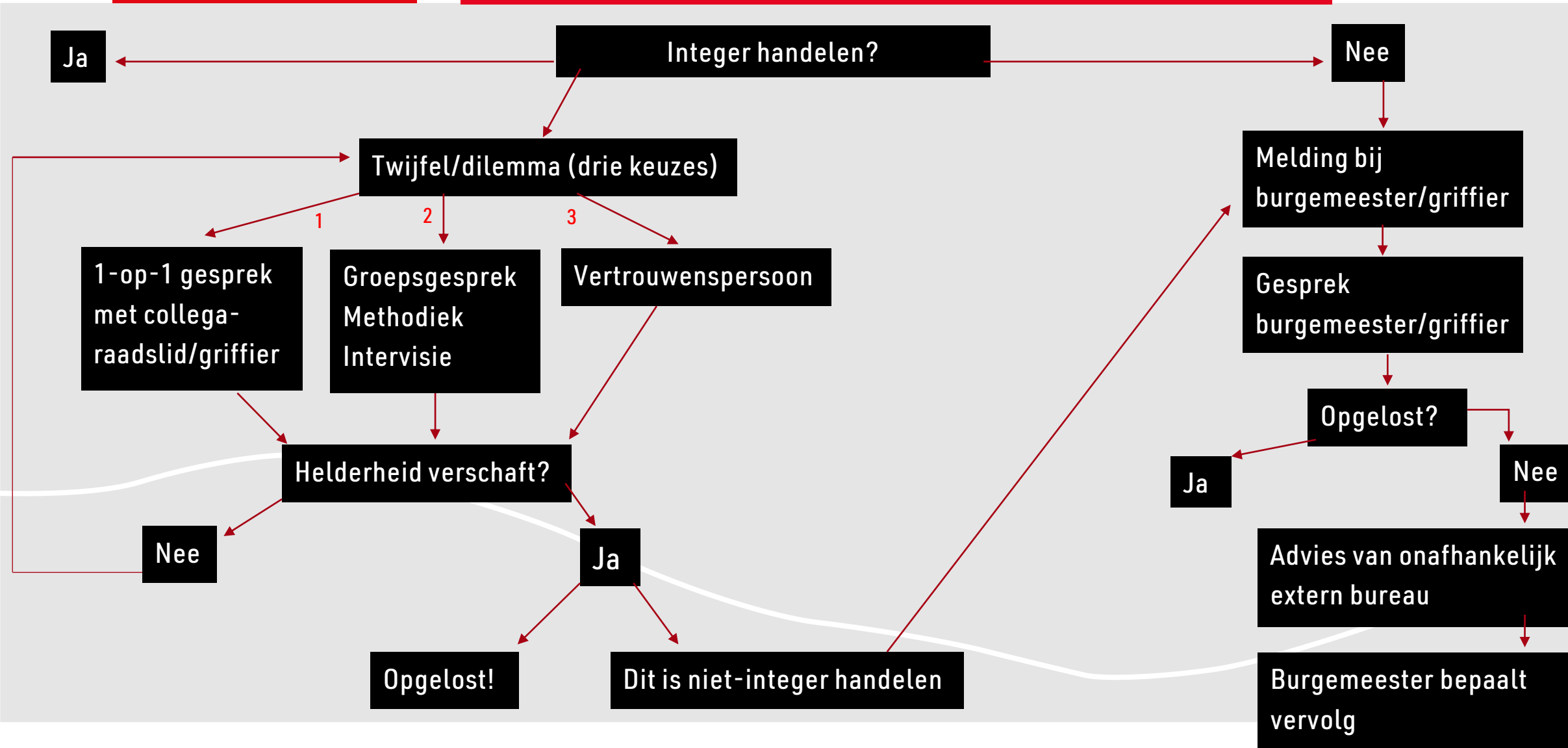
Rapportage

De griffier maakt jaarlijks een overzicht van de inspanningen van de raad, burgemeester en griffie met betrekking tot het integriteitsbeleid van de raad. Dit overzicht wordt ook aangeboden aan de vertrouwenspersonen en de externe integriteitscommissie.

² Governance & Integrity (<https://gi-nederland.com/>)

GEMEENTERAAD

INTEGER HANDELEN ALS RAADSLID (JIJZELF EN COLLEGA-RAADSLEDEN)

[Redacted]

Van: [Redacted]
Verzonden: dinsdag 29 augustus 2023 08:01
Aan: [Redacted] Heide van der, Frans
Onderwerp: Artikel Binnenlandsbestuur
Bijlagen: onderzoek_integriteit_en_nevenfuncties_v2_versie_nvr_17-07.docx

Interessant onderzoek. Hebben wij ook meegedaan aan dit onderzoek?
[Gemeenteraden balanceren tussen integriteitsrisico's en integritisme \(binnenlandsbestuur.nl\)](#)

Met vriendelijke groet,

[Redacted]
Concern
E [Redacted]@leeuwarden.nl
T (058) [Redacted] **M** 06 [Redacted]

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | [Twitter](#) | [Facebook](#)

Aanwezig: maandag t/m donderdag

Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

Balanceren tussen integriteitsrisico's en integritisme

Hoe gaan Nederlandse gemeenteraden om met het stellen van regels en het maken van afspraken betreffende het combineren van het raadslidmaatschap met nevenfuncties?

Postbus 30435
2500 GK Den Haag
(070) 37 38 195
info@raadsleden.nl

Inhoud

Kern	3
1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 Probleemstelling.....	5
1.3 Wetenschappelijke relevantie.....	5
1.4 Maatschappelijke relevantie	6
2. Theoretisch kader.....	7
2.1 Integriteit.....	7
2.2 Integriteitsbeleid	8
2.3 Belangenvermenging en de schijn daarvan.....	9
2.4 Nevenfuncties.....	11
2.5 Deelconclusie.....	12
3. Juridische onderbouwing	13
3.1 Gemeentewet.....	13
3.2 Verordening.....	13
3.3 Gedragscode.....	13
3.4 Deelconclusie.....	14
4. Methode.....	15
4.1 Operationalisering.....	15
4.2 Aard van het onderzoek	16
4.3 Populatie.....	16
4.4 Dataverwerking	17
4.5 Kwaliteit	17
4.6 Deelconclusie.....	18
5. Resultaten.....	19
5.1 Representativiteit respondenten	19
5.2 Harde sturingsmechanismen.....	23
5.3 Zachte sturingsmechanisme.....	30
5.4 Overige sturingsmechanisme	31
5.5 Samenhang	32
5.6 Overige resultaten.....	33
5.7 Deelconclusie.....	34
6. Conclusie	35

6.1 Deelvragen.....	35
6.2 Hoofdvraag	35
7. Discussie	37
7.1 Implicaties	37
7.2 Beperkingen.....	37
7.3 Aanbevelingen.....	38
Bijlagen	39
Bijlage 1: vragenlijst.....	39
Bijlage 2: onderzoeksresultaten	44
Bijlage 3: Literatuurlijst	45

Kern

Dit onderzoek schetst een beeld van hoe Nederlandse gemeenteraden omgaan met het stellen van regels en het maken van afspraken betreffende het combineren van het raadslidmaatschap met nevenfuncties. Het gemeentelijke integriteitsbeleid dient enerzijds integriteitsrisico's tegen te gaan en anderzijds niet aan te sporen tot het oordelen over de integriteit van raadsleden zonder dat hier grond voor is. Er zijn hoofdzakelijk twee manieren waarop gemeenteraden kunnen sturen op het gebied van integriteit: door middel van 'harde sturingsmechanismes' zoals beleid, regels en codes en door middel van 'zachte sturingsmechanismes' zoals trainingen en gesprekken.

Uit het onderzoek blijkt dat gemeenteraden aan de 'harde sturingsmechanismen' op verschillende manieren invulling geven. Zo wordt advies in sommige gemeenten ingewonnen bij een 'adviescommissie integriteit' en geven andere gemeenteraden de voorkeur aan een externe adviseur en/of een belangrijke rol voor het fractievoorzittersoverleg. Ook kiezen sommige gemeenten ervoor een (niet-wettelijk verplichte) verordening op te stellen aangaande de integriteit van raadsleden en kiezen andere gemeenteraden ervoor dit niet te doen. De onderzochte 'zachte sturingsmechanismen' worden vaker op eenzelfde manier vormgegeven, namelijk middels integriteitstrainingen en gesprekken met de griffier en burgemeester.

1. Inleiding

In dit inleidende hoofdstuk wordt eerst de aanleiding voor het onderwerp geuid (paragraaf 1.1). Vervolgens wordt ingegaan op de probleemstelling en op de vragen die in dit onderzoek centraal staan (paragraaf 1.2). Daarna wordt kort uiteengezet wat de wetenschappelijke relevantie (paragraaf 1.3) en maatschappelijke relevantie (paragraaf 1.4) van het onderzoek zijn. Het hoofdstuk wordt afgesloten met uitleg over de onderzoeksopzet (paragraaf 1.5).

1.1 Aanleiding

Per 1 januari 2016 is de burgemeester verantwoordelijk gesteld voor het bevorderen van de integriteit van politieke ambtsdragers in de gemeente (art. 170 lid 2 Gemeentewet). Ondanks dat deze bepaling als doel had beter te kunnen toezien op de integriteit van raadsleden en wethouders, trekken gevallen van (de schijn van) belangenvermenging steeds vaker de publieke aandacht. Dit heeft grote gevolgen voor het vertrouwen van burgers in overheden. Om die reden besloot onder andere de gemeente Den Haag, naast de verantwoordelijkheid van de burgemeester, extra maatregelen te nemen.

In de gemeenteraad van Den Haag is er al een tijd discussie over deze extra regels en afspraken. Deze gemeenteraad besloot op 29 januari 2021 een extern klankbord te willen met betrekking tot het tegengaan van belangenvermenging. Dit leidde ertoe dat de commissie Adviescommissie tot toetsing van de verenigbaarheid van functies naast het raadslidmaatschap (hierna Commissie nevenfuncties), welke tussen 2002 en 2018 ook al functioneerde, weer in het leven werd geroepen. In 2018 werd de commissie opgeheven wegens het wijzigen van art. 170 van de Gemeentewet (Gemeente Den Haag, 2022). De Commissie nevenfuncties adviseert raadsleden en fractievertegenwoordigers over wel of niet mee te stemmen en deel te nemen aan de beraadslaging alsmede over welke functies verenigbaar zijn met het raadslidmaatschap (Biesheuvel-Vermeijden, Baart, Peters, 2022). Dit advies is niet bindend. 'De commissie is ingesteld omdat Den Haag de vorige raadsperiode geplaagd werd door meerderde integriteitstekwesties.', aldus Omroep West (2022).

De commissie adviseerde tien raadsleden met betrekking tot het woordvoederschap of het vervullen van een bestuursfunctie bij een (gesubsidieerde) instelling (Biesheuvel-Vermeijden et al., 2022). Het uitgebrachte advies wakkerde een discussie aan over de verantwoordelijkheid van raadsleden bij (het opgeven van) nevenfuncties. Tegenstanders van de adviescommissie beriepen zich op artikel 13 van de gemeentewet, welke bepaalt welke functies uitputtend niet met het raadslidmaatschap kunnen worden gecombineerd. Functies die niet in die bepaling worden genoemd, zouden door raadsleden vrijuit beoefend mogen worden (Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 2023). De Commissie nevenfuncties bracht daar tegenin dat de adviescommissie slechts een adviserende functie heeft en art. 12 lid 1 van de Gemeentewet, waarin destijds werd bepaald dat de opgave van functies primair de eigen verantwoordelijkheid is van

raadsleden zelf, leidend was (Biesheuvel-Vermeijden, 2023). In principe staat het raadsleden vrij om het gegeven advies niet op te volgen, al is het niet uitgesloten dat dit gevolgen heeft voor de ervaren betrouwbaarheid van raadsleden bij inwoners.

1.2 Probleemstelling

De wenselijkheid van het maken van eigen regels en afspraken rondom nevenfuncties is een punt van discussie. Gemeenteraden mogen zelf bepalen of zij een eigen invulling geven aan aanvullende regels en/of afspraken. Er bestaat geen overzicht van welke aanvullende regels en/of afspraken Nederlandse gemeenteraden op dit punt hebben gemaakt.

1.2.1 Hoofdvraag

In dit verkennende onderzoek naar de wijze waarop gemeenten invulling geven aan regels en/of afspraken rondom belangenvermenging met betrekking tot nevenfuncties staat de volgende vraag centraal:

'Hoe gaan Nederlandse gemeenteraden om met het stellen van regels en het maken van afspraken betreffende het combineren van het raadslidmaatschap met nevenfuncties?'

1.2.2 Deelvragen

Dit onderzoek is opgedeeld in een theoretisch, juridisch en empirisch deel.

In het theoretische deel wordt ingegaan op begrip duiding en een verkenning van de bestaande literatuur. Antwoord op de volgende vraag staat daarbij centraal:

1. *'Wat houdt belangenvermenging bij raadsleden met betrekking tot nevenfuncties in en wanneer is daar sprake van?'*

In het juridische deel wordt de landelijke wetgeving waar gemeenten mee te maken hebben op het gebied van belangenvermenging en nevenfuncties geduid aan de hand van jurisprudentie. Ook wordt gekeken naar de mogelijkheden die gemeenten hebben om dit aan te vullen. Op twee vragen wordt antwoord gezocht:

2. *'Welke landelijke regels hebben betrekking op het aanvaarden of aanhouden van nevenfuncties door gemeenteraadsleden?'*
3. *'Met welke regelingen geven gemeenteraden invulling aan hun kaderstellende taak op het gebied van integriteit?'*

Het empirische deel bevat de methodische verantwoording en resultaten, waarbij antwoord wordt gegeven op deze vraag:

4. *'Welke manieren van regelgeving en andere afspraken hanteren Nederlandse gemeenteraden als het gaat om nevenfuncties van gemeenteraadsleden in het kader van belangenvermenging?'*

1.3 Wetenschappelijke relevantie

Op dit moment is er geen duidelijk overzicht van de regels die gemeenteraden in Nederland hebben gesteld en welke andere afspraken zijn gemaakt. Ook is niet

bekend hoe vaak het voorkomt dat dat gemeenteraden deze eigen afspraken maken en/of regels stellen. De uitkomst van dit onderzoek biedt een eerste overzicht van de huidige stand van zaken rondom (de handhaving van) deze afspraken en regels. Het onderzoek legt daarmee een basis voor vervolgonderzoek met betrekking tot belangenvermenging. Wanneer er duidelijkheid is over de regels en afspraken die er zijn, kan onderzoek worden gedaan naar de doelmatigheid ervan.

1.4 Maatschappelijke relevantie

De gemeenteraad heeft als het algemeen bestuur van een gemeente de taak het algemeen belang van de gemeente te dienen. De gemeenteraad bestaat uit tussen de 9 en 45 raadsleden. Dit zijn vertegenwoordigers die het gemeentebelang boven hun persoonlijke belang dienen te stellen. Zij vertegenwoordigen hun kiezers en kunnen in het kader van democratische vertegenwoordiging geacht worden een bepaalde groep in de samenleving te vertegenwoordigen. Echter, alle raadsleden hebben nog een ander belang, namelijk een individueel of deelbelang. Soms ontstaat er onenigheid over of een gemeenteraadslid zijn, haar of diens werk uitvoert als zijnde gekozen vertegenwoordiger van inwoners of dat er sprake is van belangenbehartiging. Wanneer een raadslid de schijn wekt dat die niet het algemeen belang vertegenwoordigt, wordt er gesproken over 'schijn van belangenvermenging'. Dit betekent niet dat er daadwerkelijk sprake is van belangenvermenging, maar een dergelijke aantijging leidt vrijwel altijd tot gezichtsverlies. Om (de schijn van) belangenvermenging tegen te gaan, leggen alle raadsleden bij instelling een ambtseed af en is iedere gemeenteraad verplicht om een gedragscode te hebben (art. 15 lid 3 Gemeentewet). Daarnaast stellen sommige gemeenteraden eigen regels of maken zij andere afspraken. Door een overzicht te creëren van hoe gemeenten omgaan met de aanpak van belangenvermenging (in dit onderzoek specifiek met betrekking tot nevenfuncties), kan de inhoudelijke discussie over wat de beste manier is om onjuiste belangenvermenging tegen te gaan, beter gevoerd worden. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden kan dit onderzoek gebruiken om aanbevelingen te formuleren richting gemeenteraden.

1.5 Onderzoeksopzet

Dit verkennende onderzoek heeft als doel om de aanvullende regelgeving van Nederlandse gemeenten in het kader van belangenvermenging bij raadsleden in kaart te brengen. De basis voor het onderzoek wordt gelegd middels literatuurstudie en het bestuderen van voorbeelden van aanvullende gemeentelijke regels. Aan de griffiers van alle 342 Nederlandse gemeenten is gevraagd via een enquête aan te geven van welke aanvullende wetgeving en andere afspraken binnen hun gemeente sprake is. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over welke regels Nederlandse gemeenten stellen en welke

afspraken zij maken. In hoofdstuk 4 wordt verder ingegaan op de methodologische achtergrond van dit onderzoek.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de deelvraag: 'Wat houdt belangenvermenging bij raadsleden met betrekking tot nevenfuncties in en wanneer is daar sprake van?'. Het begint met de inkadering van het brede begrip 'integriteit' in paragraaf 2.1. Een korte samenvatting van het gevoerde integriteitsbeleid van de afgelopen decennia volgt in paragraaf 2.2. In paragraaf 2.3 wordt ingegaan op het begrip 'belangenvermenging' en in paragraaf 2.4 wordt beschreven wat er in dit onderzoek wordt verstaan onder 'nevenfuncties'. In paragraaf 2.5 worden de bevindingen in dit hoofdstuk gevat in een deelconclusie.

2.1 Integriteit

Het begrip integriteit is onlosmakelijk verbonden met de in Nederland eeuwenoude democratische rechtsstaat. Toch is de aandacht voor het onderwerp in de afgelopen decennia groots toegenomen. Voormalig minister Ien Dales, befaamd door de uitspraak 'een beetje integer kan niet', bracht politieke en bestuurlijke integriteit in de jaren negentig meer onder de aandacht (Minister Bruins Slot, 2023a, p. 6). Voor die tijd lag de focus vooral op corruptie- en fraudebestrijding.

2.1.1 Theoretische duiding integriteit

Het uit het Latijn afgeleide woord integriteit betekent 'heelheid'. Integriteit is een breed begrip en kan op verschillende manieren worden verstaan. Hubers (2005) zette zes visies op integriteit uiteen:

1. *Integriteit als 'heelheid'*. Een integer persoon handelt consistent.
2. *Integriteit als professionele verantwoordelijkheid*. Integere personen moeten hun verantwoordelijkheden die bij hun functie of positie horen aanvaarden.
3. *Integriteit als ideaal*. Een integer persoon staat voor, streeft naar en blijft trouw aan diens idealen.
4. *Integriteit als centrale waarde*. Een integer persoon is eerlijk, betrouwbaar en doelmatig. Het publieke belang staat boven het persoonlijke.
5. *Integriteit als overeenstemming met wet- en regelgeving*. Een integer persoon handelt in overeenstemming met de geldende normen, waarden en regels zoals deze in de wet- en regelgeving zijn opgenomen. Zo is het duidelijk welke normen en waarden ertoe doen.
6. *Integriteit als overeenstemming met algemeen gedeelde morele waarden en normen*. Wat een integer persoon doet of juist niet doet, is in lijn met de algemeen geldende waarden en normen in de samenleving. Hierbij is het niet strikt vastgelegd welke normen en waarden ertoe doen.

In dit onderzoek is voortgebouwd op een brede, tweeledige interpretatie van het begrip integriteit. Hierbij gaat het enerzijds om het handelen in overeenstemming met geldende wet- en regelgeving en anderzijds om het handelen in overeenstemming met algemeen gedeelde morele waarden en normen. In paragraaf 2.2 is dit verder uiteengezet.

Naast visies op integriteit, worden er ook vormen van integriteit onderscheiden. Zwart (2007) onderscheidt twee vormen van integriteit in het politieke veld: objectintegriteit en subjectintegriteit (p. 7). Met objectintegriteit doelt Zwart erop dat politieke ambtsdragers de integriteit van een politieke entiteit niet mogen schaden. De manier van handelen van politieke ambtsdragers zelf wordt geduid als subjectintegriteit. Deze ambtsdragers mogen niet handelen in het persoonlijke belang. Ook het voorkomen van belangenvermenging heeft vooral betrekking op de subjectintegriteit.

Integriteitsproblematiek kent vele verschijningsvormen. Van Wijk (2010) onderscheidt integriteitsvragen op de volgende vlakken: te soepele of strenge handhaving, vertrouwelijke informatie, machtsmisbruik, niet gewenst gedrag, belangenvermenging, fraude, ongelijke behandeling, ongewenste intimiteit, politiek gewin en misbruik van (financiële) middelen. In veel van de gevallen van integriteitsproblematiek is er sprake van belangenvermenging (29%). Ook het doorspelen van vertrouwelijke informatie komt vaak voor (18%). De andere vormen van integriteitsproblematiek maken tussen de 4%-8% van de totale problematiek op. In dit onderzoek ligt de focus op wet- en regelgeving rondom belangenvermenging.

2.1.2 Integritisme

Hoewel de nadruk op integer gedrag in veel gevallen wenselijk is, wordt hierdoor ook een nadelig, ongewenst bijeffect gecreëerd, namelijk het zogeheten 'integritisme'. Bij integritisme wordt er geoordeeld over de integriteit van een functionaris, zonder dat hier (voldoende) grond voor is (Huberts, 2005).

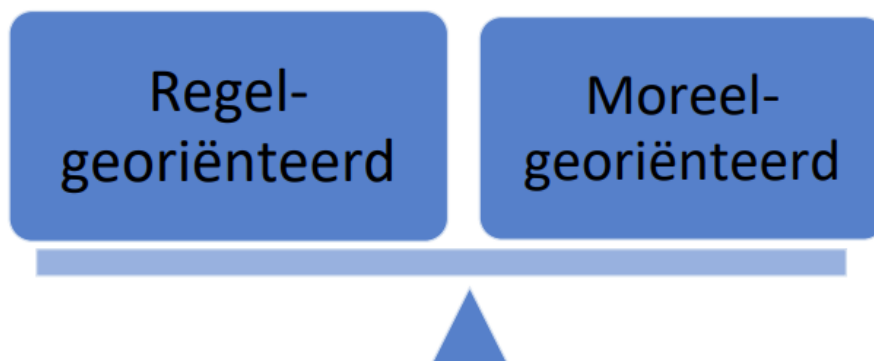
Huberts (2005) onderscheidt twee vormen van integritisme. Zo kan het zijn dat het belang van een norm of waarde die in het geding is wordt overdreven. Ook kan het zo zijn dat een oordeel over een aspect van het functioneren wordt veralgemeniseerd tot een oordeel over een persoon of volledige organisatie.

Een belangrijke factor in het plotselinge ontstaan van integritisme speelt de integriteits-industrie. Deze bestaat uit dienstverleners die hun diensten aanbieden aan onder andere publieke organisaties om integriteitsschendingen te voorkomen. Dit doen zij middels het aanbieden van trainingen, het doen van aanbevelingen te verbetering van integriteitscodes en het adviseren bij integriteitskwesaties (van Eijbergen, 2019).

2.2 Integriteitsbeleid

Toen in de jaren negentig de aandacht voor integriteit toenam, werd integriteitsbeleid vooral toegespitst op wat 'harde' controlemechanismen wordt genoemd (Minister Slot, 2023, p. 7/8). Dit onderzoek gaat echter niet in op de manieren waarop de gemeenteraad controle uitoefent, maar wel op manieren waarop de gemeenteraad kan sturen. Om die reden is 'harde' sturingsmechanismen een betere term en wordt daar in dit onderzoek aan vastgehouden. Bij de 'harde' manier van sturing wordt gefocust op het halen van organisatiedoelen door fouten van medewerkers op te sporen en te straffen (Chtioui & Thiéry-Dubuisson, 2011, p. 291). Dit gebeurt middels beleid, regels en

straffen. In het begin van de 21ste eeuw is het integriteitsbeleid meer gaan focussen op 'zachte' sturingsmechanismes. Hierbij ligt de focus op het gedrag van medewerkers en de waarden die zij uitdragen. Middels het organiseren van bespreekbaarheid en integriteitstrainingen kan uitvoering worden gegeven aan de 'zachte' sturing. Tegenwoordig wordt de waarde van zowel 'harde' als 'zachte' sturingsmechanismes ingezien. Minister Bruins Slot (2023a): "... dit vraagt om een cultuur waarin leiderschap, het bespreken van specifieke dilemma's en voorbeeldgedrag centraal staan. Tegelijkertijd blijft een kader aan regels over integriteit wel noodzakelijk als de maatschappelijk vastgelegde norm van integer handelen.". De nationale overheid past een strategie toe waarbij regelgeoriënteerd en moreel-, of beter gezegd moraal-georiënteerd integriteitsmanagement elkaar aan moeten vullen. Om die reden is in dit onderzoek integriteit beschouwd als zowel het handelen in overeenstemming met geldende wet- en regelgeving als het handelen in overeenstemming met algemeen gedeelde morele waarden en normen.

Figuur 1 Integriteitsbeleid openbaar bestuur (Minister Bruins Slot, 2023)

2.3 Belangenvermenging en de schijn daarvan

Het geven van een alom dekkende definitie van belangenvermenging is ingewikkeld. Doordat belangenvermenging subtiele vormen kan aannemen, worden vaak specifieke definities gebruikt die toegespitst zijn op de organisatie. Welke acties vallen onder belangenvermenging kunnen significant verschillen. Voor een arts of een bankmedewerker zijn immers niet dezelfde factoren en risico's relevant.

2.3.1 Belang

Het begrip belangenvermenging bestaat uit twee onderdelen. Als eerst is het begrip 'belang' uiteengezet. Dit begrip is onlosmakelijk verbonden met het juridische begrip 'belanghebbende'. Hieronder wordt 'degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken' verstaan (artikel 1:2 lid 1 Awb). Een belang geeft in deze context de omvang van een bepaalde waarde weer. Iets is belangrijk omdat het iemand voordeel dan wel nadeel kan opleveren. Er zijn meerdere vormen die het begrip 'belang' kan aannemen. In dit onderzoek is het onderscheid tussen algemeen en persoonlijk belang relevant.

2.3.2 Algemeen belang

Over de begrippen algemeen, publiek belang en gemeenschapsbelang is een semantische discussie gaande. Alle drie de begrippen doelen op datgene wat voor de samenleving in zijn geheel wenselijk, nodig of nuttig is. Het gaat daarbij volgens het ministerie van Buitenlandse Zaken (2023) om feiten en omstandigheden die voor iedereen van belang zijn. Dit laatste is discutabel. Bij deze vorm van belang wordt namelijk geredeneerd vanuit wat voor de meerderheid van de samenleving wenselijk, nodig of nuttig is en niet voor iedereen. Daarom dient er volgens wetenschapper Joop van den Berg (2015) gesproken te worden van een meerderheidsbelang. Uiteindelijk gaat het erom dat voor het algemeen welzijn, dat als richtlijn voor overheidshandelen dient te gelden, opgekomen moet worden. Daarbij geldt het primaat van de politiek. De bovenstaande termen worden in dit opzicht uitwisselbaar gebruikt. De termen algemeen belang en persoonlijk belang worden in de literatuur vaak met elkaar vergeleken. Om die reden wordt in dit onderzoek consistent de term algemeen belang gebruikt.

2.3.3 Persoonlijk belang

Held (1970, p. 19) omschrijft het persoonlijk belang als een aanspraak van of namens de actor met een bepaalde intersubjectieve legitimeringsgrond (Held, 1970, p. 19-34). In minder complexe zin gaat het om een mogelijk persoonlijk voordeel dat ook door anderen als voordelig wordt gezien. Dit voordeel kan zich voordoen in de privé- en werksfeer. In de literatuur wordt het privébelang soms als synoniem voor het persoonlijk belang gebruikt. Omdat het persoonlijk belang, naast het privébelang ook een zakelijk belang kan dienen, is in dit onderzoek gekozen voor de term 'persoonlijk belang'.

2.3.4 Verstrengeling of vermenging

Vaak wordt er in de context van integriteit gesproken over belangenverstrengeling. Het algemene en persoonlijke belang zijn dan zo innig met elkaar verstrengeld dat deze niet langer van elkaar te onderscheiden zijn. Bij belangenverstrengeling worden het algemeen belang en het persoonlijk belang dus gelijktijdig gediend. De twee belangen kunnen invloed op elkaar uitoefenen waardoor de integriteit in het geding kan komen. Hoewel belangenverstrengeling de gangbare term is, is deze niet volledig toepasbaar op dit onderzoek. Bij belangenverstrengeling wordt namelijk verondersteld dat het ongeoorloofd is als belangen door elkaar lopen (Van Der Vlies, 2010, p. 35). Dit hoeft niet altijd het geval te zijn. Zo kunnen het publieke belang en het belang van een bepaalde groep inwoners soms door elkaar lopen. Om die reden wordt in dit onderzoek niet gesproken van belangenverstrengeling, maar van belangenvermenging. Bij deze term wordt erkend dat belangen door elkaar lopen, maar wordt hier geen oordeel over geveld.

2.3.5 Belangenvermenging in politieke context

Belangenvermenging dient begrepen te worden in de politieke context waarin raadsleden zich begeven. De Commissie Integriteit Gemeenteraad Utrecht (2015) beschrijft de situatie als volgt: 'het individueel belang van een persoon die een publieke taak verricht, wordt vermengd met het publieke belang met het oog waarop die taak rechtens moet worden verricht'. Met dit publieke belang wordt

het belang van de inwoners van de gemeente bedoeld. Bij belangenvermenging in politieke context staat enerzijds het spanningsveld tussen en anderzijds de verwevenheid van de publieke en private taken centraal (Van den Heuvel, Huberts en Verberk, 1999, p. 78).

2.3.6 De schijn van belangenvermenging

Van den Heuvel et. al. (1999) benoemen dat niet alleen belangenvermenging zelf, maar ook alleen de schijn daarvan voorkomen dient te worden in het kader van ethisch politiek gedrag. Bij schijnbare belangenvermenging lijkt het erop dat de persoonlijke belangen invloed hebben op de manier waarop een politicus diens taken uitvoert, maar is dit niet bewezen. Dit soort conflicten kan leiden tot gezichtsverlies bij politieke ambtsdragers voordat er onderzoek is gedaan.

Naast schijnbare belangenvermenging, wordt ook gesproken over potentiële belangenvermenging. Hierbij gaat het om een politicus wiens persoonlijke belangen tot conflicterende belangen kunnen leiden met betrekking tot specifieke taken die de politicus ambieert. Belangen kunnen veranderlijk zijn en om die reden moet ook met toekomstige belangenvermenging rekening worden gehouden (Heres, Loyens, Borst & van der Wilt, 2021, p. 43). Echter, in de literatuur is er discussie over het gebruik van die term. Matthew & Ezekiel (2017) waarschuwen ervoor dat het gebruik van het woord 'potentieel' kan afdoen aan de ernst. Ook kan het gebruik van de term de ethische redenen om belangenvermenging proberen tegen te gaan verzwakken.

2.4 Nevenfuncties

Een nevenfunctie is een functie die iemand naast een primair beroep bekleedt. Vaak gaat het hierbij om werkzaamheden voor een andere werk- of opdrachtgever. (Dutch Law Encyclopedic Dictionary, 2023).

Er bestaan verschillende opvattingen over nevenfuncties en het raadslidmaatschap. Juridisch gezien kan het raadslidmaatschap worden beschouwd als een nevenfunctie. Raadsleden krijgen namelijk geen salaris of bezoldiging, maar een vergoeding voor hun werkzaamheden (Gemeente.nu, 2022). Naast het raadslidmaatschap hebben raadsleden vaak een andere (bezoldigde) baan of functie, onder andere om hun maatschappelijke betrokkenheid te waarborgen. Dit andere beroep wordt vaak beschouwd als hoofdberoep. Echter, in de praktijk wordt geregeld andersom geredeneerd. Er wordt dan gesproken over nevenfuncties naast het raadslidmaatschap, wat impliceert dat het raadslidmaatschap de hoofdfunctie is. Zo dienen raadsleden hun werkzaamheden naast het raadslidmaatschap, welke bij gemeenten worden aangeduid als nevenfuncties, openbaar te maken via de gemeente. Zowel het raadslidmaatschap als de functies die een raadslid ernaast bekleedt, kunnen dus vanuit verschillende perspectieven als nevenfuncties worden gezien. Dit onderzoek focust zich op het werk dat raadsleden doen naast hun raadslidmaatschap. Daarom wordt in dit onderzoek onder 'nevenfuncties' verstaan: de functies die iemand

bekleed naast het raadslidmaatschap. Hieronder valt ook iemands hoofdberoep en deze functies kunnen zowel bezoldigd als onbezoldigd zijn.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (2023, p. 55) adviseert volksvertegenwoordigers over nevenfuncties in het kader van belangenvermenging. In een drietal gevallen is volgens het eerdergenoemde ministerie terughoudendheid geboden:

- Bij functies in substantieel subsidie-ontvangende organisaties.
- Bij functies in organisaties die overheidsprojecten uitvoeren.
- Bij functies in organisaties die betrokken zijn bij de overheid waar de functionaris ook een politiek ambt bekleed.

Ook wanneer een raadslid werkzaam is voor een gemeenschappelijke regeling kunnen er in sommige gevallen problemen ontstaan. Dit is het geval wanneer een raadslid ook ambtenaar is en in de rol van ambtenaar ondergeschikt is aan (een lid) van het gemeentebestuur waar die persoon zelf deel van uitmaakt (minister Bruins Slot, 2023b, p. 2).

2.5 Deelconclusie

Bij belangenvermenging worden het algemeen en het persoonlijk belang gelijktijdig gediend. In het geval van raadsleden gaat het specifiek om vermenging van het persoonlijk belang met het belang van de inwoners van hun gemeente waarvoor zij als volksvertegenwoordigers geacht worden voor te staan. Enerzijds zijn de publieke en persoonlijke taken van raadsleden verweven gezien hun maatschappelijke betrokkenheid en anderzijds staan zij op gespannen voet met elkaar, gezien de kans op onjuiste belangenvermenging. Met nevenfuncties wordt in dit onderzoek bedoeld op de functies die een raadslid bekleedt naast het werk als raadslid, waaronder diens hoofdberoep. Wanneer de belangen vanuit een nevenfunctie vermengen met het algemene belang van de inwoners, is er sprake van belangenvermenging met betrekking tot nevenfuncties.

3. Juridische onderbouwing

In dit hoofdstuk wordt een kort overzicht gegeven van de wetten en jurisprudentie waarop het integriteitsbeleid is gestoeld. Eerst wordt in paragraaf 3.1 ingegaan op de volgende deelvraag: 'Welke landelijke regels hebben betrekking op het aanvaarden of aanhouden van nevenfuncties door gemeenteraadsleden?'. Vervolgens wordt ingegaan op de volgende deelvraag: 'Welke wettelijke bepalingen hebben betrekking op het opstellen van een gemeentelijke verordening (paragraaf 3.2) of een gedragscode (paragraaf 3.3)?'. In paragraaf 3.4 worden de bevindingen in dit hoofdstuk gevat in een deelconclusie.

3.1 Gemeentewet

Artikel 12 van de Gemeentewet bepaalt sinds 1 april 2022 dat gemeenteraadsleden hun nevenfuncties openbaar moeten maken. In artikel 13 van de Gemeentewet staat welke functies een lid van de gemeenteraad niet mag bekleden. Hieronder vallen onder andere het ministerschap, burgermeesterschap en het zijn van de commissaris van de Koning. Ook mogen raadsleden geen ambtenaar zijn die aangesteld is door het gemeentebestuur, of een ondergeschikte daarvan. De feitelijke handelingen die een raadslid niet mag verrichten, zijn genoemd in artikel 15 van dezelfde wet. Het raadslid houdt zelf de verantwoordelijkheid om deel te nemen aan de beraadslaging en stemming. In artikel 28 van de Gemeentewet staat wel vastgelegd in welke gevallen het persoonlijke belang van het raadslid meespeelt waardoor er niet meegestemd mag worden. In artikel 27 is vastgelegd dat raadsleden stemmen zonder last, dus zonder ruggespraak of bindend mandaat. Dit komt ook terug in artikel 2 lid 1 van de Algemene Wet bestuursrecht, waarin staat dat raadsleden hun taken uitvoeren zonder vooringenomenheid. Het tweede lid van dit wetsartikel is tevens belangrijk. Daarin staat dat de gemeenteraad de taak heeft om ervoor te waken dat persoonlijk belangen de besluitvorming niet beïnvloeden.

Op 1 januari 2023 is de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur in werking getreden. Op het gebied van belangenvermenging betekent dit dat de regels rondom de deelname aan debatten zijn aangescherpt. Eerst mocht een raadslid met persoonlijk belang bij een bepaald onderwerp niet meestemmen. Deze wet verandert dat raadsleden nu geacht worden niet mee te doen aan zowel de beraadslaging als de stemming (art. 28 Gemeentewet).

3.2 Verordening

Een gemeentelijke verordening is bindend voor burgers en is tevens de 'hoogste' regeling op lokaal niveau (van der Woude, 2023). De bekendste gemeentelijke verordening is de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Verordeningen mogen niet in strijd zijn met hogere wetgeving (art. 121/122 Gemeentewet).

3.3 Gedragscode

De Gemeentewet (Art. 15 lid 3) bepaalt dat de gemeenteraad voor bestuurders een gedragscode opstelt. Deze gedragscode wordt gezien als aanvulling op huidige regelgeving en is juridisch gezien niet bindend. Het gaat om een vrijblijvende

afpraak zodat raadsleden aangesproken kunnen worden op ontoelaatbaar gedrag. De gedragscode vormt een leidraad bij twijfels, vragen en discussies op het gebied van integriteitsschending (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2023, p. 3) Er is een 'Modelgedragscode Integriteit volksvertegenwoordigers in gemeenten, provincies en waterschappen' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2021) waarin richtlijnen worden gegeven waar onder andere raadsleden zich aan moeten houden. Deze code bepaalt dat volksvertegenwoordigers de volgende zaken in acht moeten nemen bij het uitoefenen van een nevenfunctie naast het werk als volksvertegenwoordiger:

- Waarborging van diens onafhankelijkheid
- Vermijding van elke vorm van schijn van beïnvloeding
- Nevenfuncties mogen het aanzien van het raadslidmaatschap niet schaden
- Er mag geen strijd met het belang van de gemeente ontstaan
- Er moet voldoende tijd overblijven voor het raadslidmaatschap
-

3.4 Deelconclusie

De gemeentewet stelt regels waaraan raadsleden zich op het gebied van integriteit moeten houden. Zo moeten nevenfuncties openbaar worden gemaakt (art. 12), zijn een aantal functies onverenigbaar met het raadslidmaatschap (art. 13) en is vastgelegd dat raadsleden stemmen zonder last (art. 27). Ook mogen raadsleden met persoonlijk belang bij een onderwerp niet meedoen aan de beraadslaging en stemming (art. 28). Een gemeentelijke verordening is de 'hoogste' regeling op lokaal niveau. Deze verordeningen mogen niet in strijd zijn met hogere wetgeving (art. 121/122 Gemeentewet). Op basis van art. 15 lid 3 van de Gemeentewet zijn alle gemeenteraden verplicht voor bestuurders een gedragscode op te stellen. Deze code is niet juridisch bindend, maar wordt beschouwd als een vrijblijvende afspraak welke een leidraad vormt bij twijfels, vragen en discussies over integriteitsskwesties.

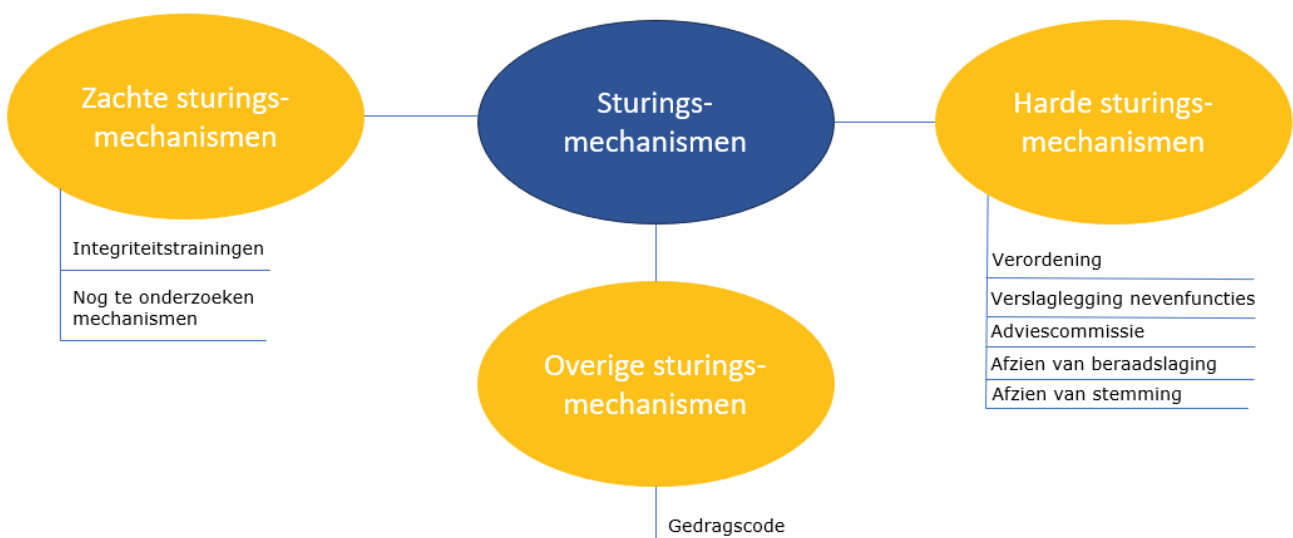
4. Methode

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de opzet en uitvoering van het onderzoek. In paragraaf 4.1 worden de concepten geoperationaliseerd. De aard van het onderzoek wordt uiteengezet in paragraaf 4.2 en paragraaf 4.3 gaat in op de onderzoekspopulatie. Paragraaf 4.4 vat het dataverwerkingsproces samen. In paragraaf 4.5 wordt de kwaliteit van het onderzoek behandeld. Tot slot wordt dit hoofdstuk in paragraaf 4.6 gevat in een korte conclusie.

4.1 Operationalisering

Er zijn globaal twee manieren waarop gemeenten aanvullende maatregelen kunnen nemen op landelijk beleid: zij kunnen regels stellen en andere afspraken maken. In paragraaf 2.2 is geconcludeerd dat regels een vorm zijn van 'harde sturingsmechanismen' en dat veel andere afspraken vallen onder 'zachte sturingsmechanismen'. In de onderstaande figuren zijn deze concepten omgezet in een aantal concrete maatregelen waarvan bekend is dat gemeenteraden deze inzetten. Hierbij moet gezegd worden dat hierin niet alle mogelijke maatregelen zijn opgenomen omdat van te voren niet is vast te stellen welke maatregelen er allemaal zijn. Dit heeft met name betrekking op de 'zachte sturingsmechanismen' gezien hier op diverse, uiteenlopende manieren invulling aan kan worden gegeven. Er is een extra, open vraag aan de vragenlijst toegevoegd waar respondenten de maatregelen waar niet in de vragenlijst naar werd gevraagd, kunnen invoeren. Op die manier wordt vermeden dat er door de modellering, het versimpelen van de werkelijkheid, grote gaten in de data ontstaan.

Daarnaast vallen niet alle sturingsmechanismen te categoriseren als 'hard' of 'zacht'. Het sturingsmechanisme 'de gedragscode' is zo'n geval. Het hebben van een gedragscode is wettelijk afdwingbaar, maar de afspraken die erin staan zijn dat niet. Om die reden is er een aparte categorie toegevoegd onder de noemer 'overige sturingsmechanismen'.

Figuur 2: operationalisering 'harde' en 'zachte' sturingsmechanismen

4.2 Aard van het onderzoek

Dit onderzoek kan worden getypeerd als exploratief. Bij dit type onderzoek worden op een systematische manier gegevens verzameld. Deze worden geanalyseerd om zo nieuwe feiten te ontdekken (Elman, Gerring & Mahoney, 2020, p.23). Elke vorm van goed onderzoek is in een bepaalde mate exploratief. Elk onderzoek probeert immers nieuwe feiten te achterhalen. Toch is het exploratieve onderzoek een methode op zich omdat bij deze vorm van onderzoek de onderzoeker, zich niet of nauwelijks op eerder onderzoek kan beroepen. Door steeds dezelfde vragen te stellen, zijn de gegevens in dit onderzoek systematisch verzameld. Het doel is daarbij om te weten te komen hoe Nederlandse gemeenten omgaan met belangenvermenging bij nevenfuncties, een overzicht dat in de huidige literatuur ontbreekt. Het gaat dus om het achterhalen van nieuwe informatie in plaats van het toetsen van hypothesen. Echter, het onderzoek bevat wel een toetsend component. Er is namelijk gekeken of aan de hand van de gegevens kan worden gesteld dat vooraf geformuleerde verwachtingen kloppen of niet. Dit onderzoek veronderstelt dat er gemeenten zijn die eigen regels en afspraken maken. Deze aanneme in brede zin is getoetst. Over de mate waarin dit gebeurt, zijn vooraf geen uitspraken gedaan. Het onderzoek kan dus worden getypeerd als grotendeels exploratief met een toetsend component.

Bij dit onderzoek is een kwantitatieve wijze van dataverzameling gehanteerd. Bij kwantitatief onderzoek staat het meten van concepten centraal (Bryman, 2012, p. 36). Het gaat om het achterhalen van feiten in de objectieve realiteit. Dit onderzoek wil objectief vaststellen op welke manier gemeenten omgaan met belangenvermenging bij nevenfuncties. Bij kwantitatief onderzoek wordt vooral gebruik gemaakt van deductieve onderzoeksmethoden. Bij deductie worden aan bestaande literatuur hypothesen ontleend die aan de hand van data verzameling getoetst worden (p. 24). Op basis van de bevindingen worden de hypothesen verworpen of bevestigd en wordt de theorie aangevuld. Echter, veel kwantitatieve onderzoeken hebben geen expliciete hypothesen. De theorie wordt gebruikt als losse informatie op basis waarvan data wordt verzameld (p. 161). Zo ook bij dit onderzoek. De data is verzameld aan de hand van bestaande theorie, maar zonder hypothesen. De data is verzameld door middel van veldonderzoek. Hierbij is primaire data verzameld en geanalyseerd. Deze data is verzameld middels een online vragenlijst. Voor deze manier van dataverzameling is gekozen wegens de toegankelijkheid en de tijdsefficiëntie.

4.3 Populatie

Ik heb besloten de vragenlijst uit te sturen naar de griffiers van alle 342 gemeenteraden in Nederland. Iedere gemeenteraad heeft een griffier, die het eerste aanspreekpunt is van de betreffende gemeenteraad. De griffier geeft ondersteuning aan de raad, bekleedt een spilfunctie voor de raad in relatie tot andere organen en instanties en biedt secretariële ondersteuning (Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 2021). De wettelijke regels en andere afspraken waaraan de gemeenteraad zich moet houden zijn bij de griffier bekend. Om die

reden zijn griffiers geschikt als respondenten voor dit onderzoek. Omdat dit onderzoek over feitelijke informatie gaat en niet over ervaringen of meningen, is het voldoende om één antwoord per gemeente te krijgen. Om die reden is ervoor gekozen om griffiers in plaats van gemeenteraadsleden te benaderen met dit vraagstuk. 158 respondenten hebben de vragenlijst ingevuld. Dit betekent dat ongeveer 46% van alle griffiers in Nederland deelnam aan het onderzoek.

4.4 Dataverwerking

De data die ik door middel van het uitzetten van de vragenlijst verzamel, verwerk ik met behulp van het statistische computerprogramma SPSS. Met behulp van het programma maak ik de resultaten inzichtelijk en bereken ik bijvoorbeeld percentages. Ook maak ik in SPSS gebruik van twee toetsen:

1. De Chikwadraattoets. Deze toets is te gebruiken bij nominale of ordinale variabelen (Gravetter & Wallnau, 2017, p. 559) en gebruik ik om twee vragen te beantwoorden:
 - In hoeverre wijkt de frequentieverdeling van mijn resultaten af van de verwachte verdeling?
 - Zijn twee categorische variabelen aan elkaar gerelateerd?
- 2.
3. De Spearman's rangcorrelatiecoëfficiënt (r_s) toets. Deze toets is te gebruiken bij ordinale variabelen en toetst of er een verband is tussen twee variabelen (Gravetter & Wallnau, 2017, p. 495).

4.5 Kwaliteit

Voor het meten van de kwaliteit van onderzoek zijn de betrouwbaarheid en de validiteit belangrijke factoren. In paragraaf 3.6.1 is de betrouwbaarheid van het onderzoek aan de orde. In paragraaf 3.6.2 wordt de validiteit van het onderzoek besproken.

4.5.1 Betrouwbaarheid

Bij een betrouwbaar onderzoek zorgt de methode voor een stabiel onderzoeksresultaat. De uitkomsten van een betrouwbaar onderzoek verschillen niet te groot van het originele onderzoek als het op een later moment nogmaals wordt uitgevoerd (Bryman, 2012, p. 46). Gezien de 'harde' sturingsmechanismen zijn vastgelegd in wetgeving of andere regels, hebben deze sturingsmechanismen een mate van continuïteit en is het waarschijnlijk dat toekomstig onderzoek globaal dezelfde resultaten zal laten zien. Uiteraard kunnen wetten en regels veranderen of toegevoegd worden en valt dus niet te concluderen dat de resultaten van de onderzoeken volledig overeen zullen komen. De 'zachte' sturingsmechanismen zijn een stuk meer veranderlijk, gezien deze vaak niet op papier zijn gezet. Om die reden is het waarschijnlijk dat toekomstig onderzoek andere resultaten zal laten zien. Wat de 'harde' sturingsmechanismen betreft is dit onderzoek in hoge mate betrouwbaar, wat de 'zachte' sturingsmechanismen betreft, is deze betrouwbaarheid lager.

4.5.2 Validiteit

Bij een valide onderzoek, wordt er gemeten wat de onderzoek beoogd heeft om te meten (Bryman, 2012, p. 47). Gezien de concepten 'harde' en 'zachte' sturingsmechanismen niet te abstract en goed te operationaliseren zijn, meet dit onderzoek globaal gezien wat het wil meten. Omdat in de vragenlijst niet alle vormen van 'harde' en 'zachte' sturingsmechanismen op te nemen zijn (simpelweg omdat er geen overzicht is van al deze mechanismen), valt niet te concluderen dat dit onderzoek alles meet dat het wil meten. Wel is om de kans op gaten in de data te verkleinen een vraag opgenomen in de vragenlijst waarbij respondenten de beschreven mechanismen kunnen aanvullen met andere mechanismen die in hun gemeente een rol spelen. Op deze manier doet het exploratieve karakter niet te veel af aan de validiteit van dit onderzoek. Wel is een kleine nuancering aan te brengen op de manier van bevraging. De vragenlijst is niet volledig bij de respondenten aangekomen zoals deze is opgesteld en bedoeld. Bij vraag 7 over de beraadslaging hebben respondenten de optie 'nooit' niet te zien gekregen, terwijl deze wel is toegevoegd aan de antwoordopties (zie bijlage 1). Als deze optie bij toekomstig onderzoek wel zichtbaar is voor de respondenten, kan dit gevolgen hebben voor de resultaten. Concluderend kan er worden gesproken over een in grote mate, maar niet volledig valide onderzoek.

4.6 Deelconclusie

De verschillende sturingsmechanismen die gemeenteraden hebben op het gebied van integriteit zijn ingedeeld in 'harde', 'zachte' en 'overige' sturingsmechanismen. Het onderzoek hanteert een exploratieve, kwantitatieve onderzoeksmethode. De onderzoekspopulatie wordt gevormd door (alle) 342 griffiers in Nederland. Op basis van de Chikwadraattoets en de Spearman's rs-toets zullen uitspraken worden gedaan over de samenhang tussen variabelen. Wat 'harde' sturingsmechanismen betreft, is dit onderzoek in grote mate betrouwbaar. Deze betrouwbaarheid ligt lager als het om 'zachte' sturingsmechanismen gaat omdat deze mechanismen veranderlijker zijn. Het onderzoek is in grote mate, maar niet volledig valide.

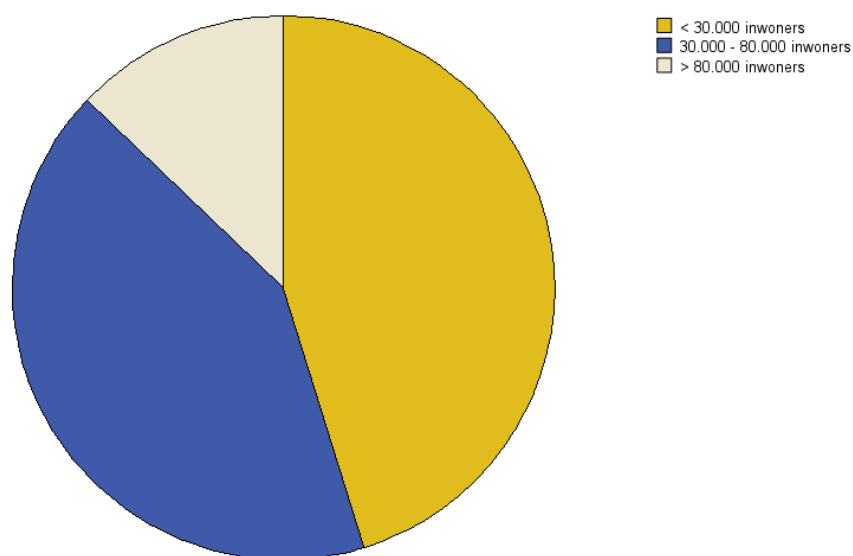
5. Resultaten

De ruwe data wordt verwerkt in het resultatenhoofdstuk. Hierin staat de volgende deelvraag centraal: 'Welke manieren van regelgeving en andere afspraken hanteren Nederlandse gemeenteraden als het gaat om nevenfuncties van gemeenteraadsleden in het kader van belangenvermenging?' In paragraaf 5.1 wordt ingegaan op de mate van representativiteit van de respondenten voor de populatie. In paragraaf 5.2 worden de resultaten aangaande 'harde' sturingsmechanismen uiteengezet. Ditzelfde geldt voor het 'zachte' sturingsmechanisme in paragraaf 5.3 en het "overige" sturingsmechanisme in paragraaf 5.4. In paragraaf 5.5 wordt onderzocht of er samenhang vast te stellen is tussen verschillende variabelen.

5.1 Representativiteit respondenten

Middels de data die beschikbaar is gesteld door de CBS Open Data Stat Line (2023) zijn de variabelen 'gemeentegrootte' en 'provincie' toegevoegd aan de dataset. Op basis van deze data kunnen uitspraken worden gedaan over de representativiteit van de respondenten voor de populatie. In paragraaf 4.1.1 wordt ingegaan op de representativiteit op basis van gemeentegrootte en in paragraaf 4.1.2 op basis van onder welke provincie de gemeenten vallen.

5.1.1 Gemeentegrootte

Figuur 3:

taartdiagram gemeentegrootte

Op basis van het onderscheid dat Berenschot (2020, p.7) hanteert, worden onder kleine gemeenten in dit onderzoek gemeenten met minder dan 30.000 inwoners verstaan. Onder middelgrote gemeenten worden gemeenten met 30.000 tot en met 80.000 inwoners verstaan. Grote gemeenten in dit onderzoek tellen meer dan 80.000 inwoners.

In de bovenstaande diagram is de verdeling van de respondenten op basis van gemeentegrootte in kaart gebracht. 45,2% van de respondenten is griffier in een

kleine gemeente. 41,9% van de respondenten is griffier in een middelgrote gemeente. 12,9% van de respondenten is griffier in een grote gemeente.

Tabel 1: Gemeentegrootte			
	Observed N	Expected N	Residual
Klein	70	66,9	3,1
Middelgroot	65	76,8	-11,8
Groot	20	11,3	8,7
Total	155		

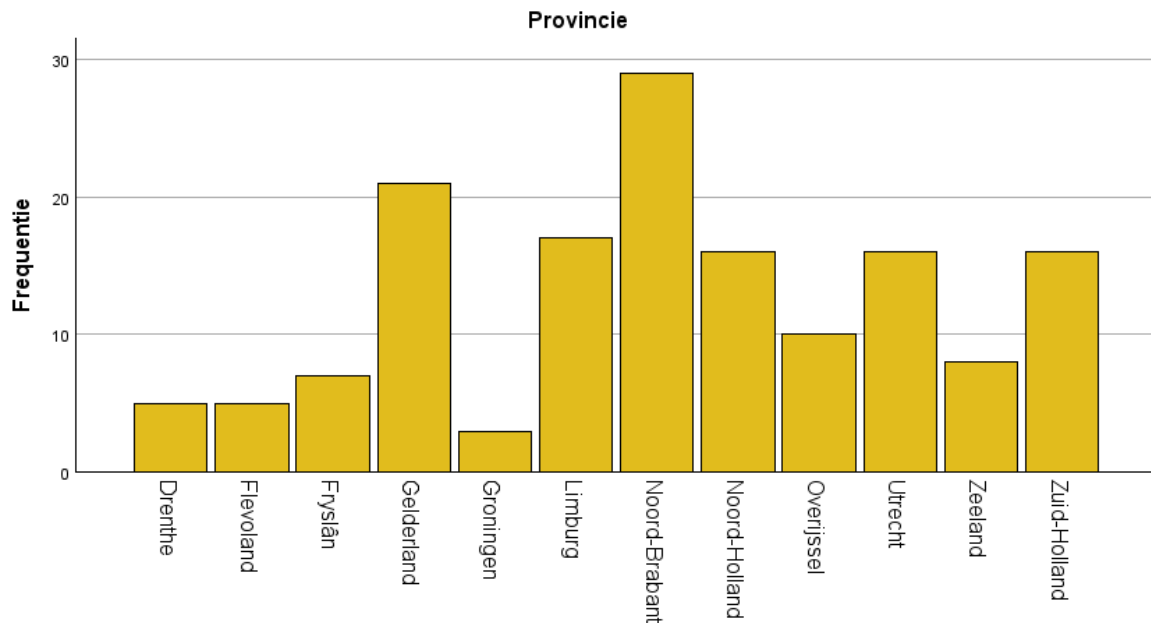
Tabel 2: Toets statistiek gemeentegrootte	
	gemeentegrootte
Chi-Square	8,695a
df	2
Asymp. Sig.	,013
a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 11,3.	

Om te testen of de verdeling van respondenten over de verschillende gemeentegrootten representatief is voor de verdeling van gemeentegrootten in Nederland, is een Chikwadraattoets uitgevoerd. Indien dit niet het geval is, is er sprake van een niet-representatieve verdeling.

Uit de berekeningen na te gaan in bijlage 2.1 valt te concluderen dat de respons niet representatief is naar gemeentegrootte. Kleine en grote gemeenten zijn over gerepresenteerd in dit onderzoek. Middelgrote gemeenten zijn juist onder gerepresenteerd.

5.1.2 Provincies

In de onderstaande tabel is de verdeling van de respondenten over de verschillende provincies in kaart gebracht.

Figuur 4: staafdiagram verdeling gemeenten per provincie

Om erachter te komen of de verdeling van respondenten over de provincies representatief is voor de verdeling van gemeenten in provincies, is een Chikwadraattoets uitgevoerd.

	Observed N	Expected N	Residual
Drenthe	5	5,4	-,4
Flevoland	5	2,8	2,2
Friesland	7	8,0	-1,0
Gelderland	21	22,8	-1,8
Groningen	3	4,4	-1,4
Limburg	17	13,9	3,1
Noord-Brabant	29	25,1	3,9
Noord-Holland	16	19,6	-3,6
Overijssel	10	11,2	-1,2
Utrecht	16	11,6	4,4
Zeeland	8	5,8	2,2
Zuid-Holland	16	22,4	-6,4
Total	153		

Tabel 4: Toets statistiek gemeentegrootte	
Chi-Square	8,695a
df	2
Asymp. Sig.	,013
a. 0 cells (0,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 11,3.	

Uit de gegevens blijkt dat de verdeling van gemeenten per provincie in de steekproef overeenkomt met de populatie. Dit betekent dat gemeenten uit verschillende provincies in dit onderzoek evenredig zijn vertegenwoordigd. Zie bijlage 2.2 voor de berekeningen bij deze conclusie.

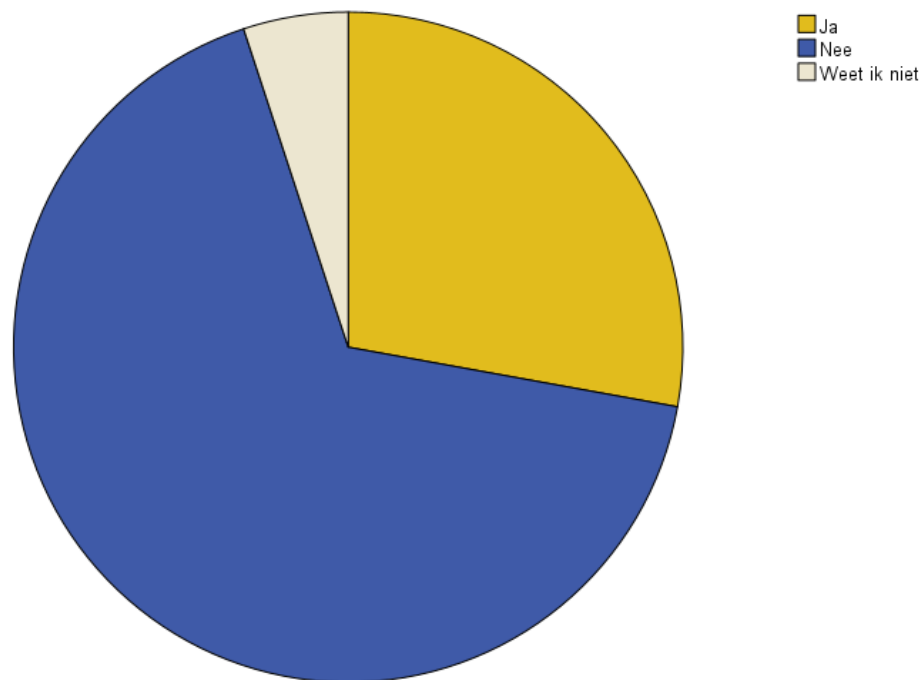
5.2 'Harde' sturingsmechanismen

In deze paragraaf wordt inzichtelijk gemaakt hoe respondenten hebben geantwoord op de vragen aangaande de volgende 'harde' sturingsmechanismen: het opstellen van verordeningen, bekend en openbaarmaking van nevenfuncties, instelling en gebruik van ambtelijke en bestuurlijke adviescommissies en de deelname aan beraadslagingen en stemmingen.

5.2.1 Verordening aangaande nevenfuncties

Allereerst is gekeken naar in hoeverre gemeenteraden een algemeen verbindend voorschrift (art. 147 en 149 Gemeentewet), ofwel een verordening hebben opgesteld aangaande de nevenfuncties van raadsleden. Het opstellen van een dergelijke verordening is niet verplicht. Concreet werd deze vraag aan raadsleden gesteld:

Heeft uw gemeenteraad een verordening opgesteld aangaande de nevenfuncties van raadsleden?

Figuur 5: taartdiagram verordening aangaande nevenfuncties

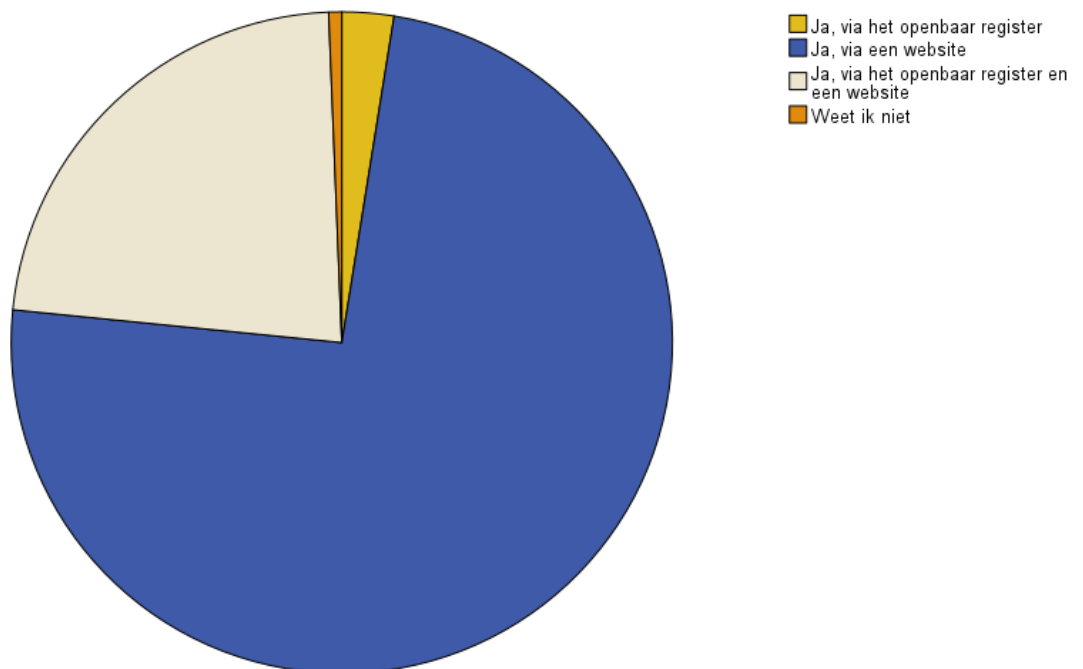
Tabel 5: Verordening		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ja	44	24,0	27,8	27,8
	Nee	106	57,9	67,1	94,9
	Weet ik niet	8	4,4	5,1	100,0
	Total	158	86,3	100,0	
Missing	System	25	13,7		
Total		183	100,0		

Uit deze gegevens blijkt dat ruim een kwart (27,8%) van de respondenten aangeeft dat in hun gemeente een verordening is opgesteld aangaande de nevenfuncties van raadsleden. 67,1% van de respondenten, twee derde, geeft aan geen verordening aangaande de nevenfuncties van raadsleden te hebben.

5.2.2 Bijhouden en openbaar maken nevenfuncties

Gemeenten zijn wettelijk verplicht de nevenfuncties van raadsleden openbaar te maken (art. 12 Gemeentewet). Er zijn twee manieren om dit te doen: via het openbaar register en via een website. Om erachter te komen hoe gemeenten invulling geven aan deze verplichting is de volgende vraag gesteld:

Worden in uw gemeente de nevenfuncties van raadsleden bijgehouden en openbaar gemaakt?

Figuur 5: taartdiagram bekendmaking en openbaarheid nevenfuncties

Tabel 6: Bijhouden en openbaar maken nevenfuncties		Frequen cy	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ja, via het openbaar register	4	2,2	2,5	2,5
	Ja, via een website	117	63,9	74,1	76,6
	Ja, via het openbaar register en een website	36	19,7	22,8	99,4
	Weet ik niet	1	,5	,6	100,0
	Total	158	86,3	100,0	
Missin g	System	25	13,7		
Total		183	100,0		

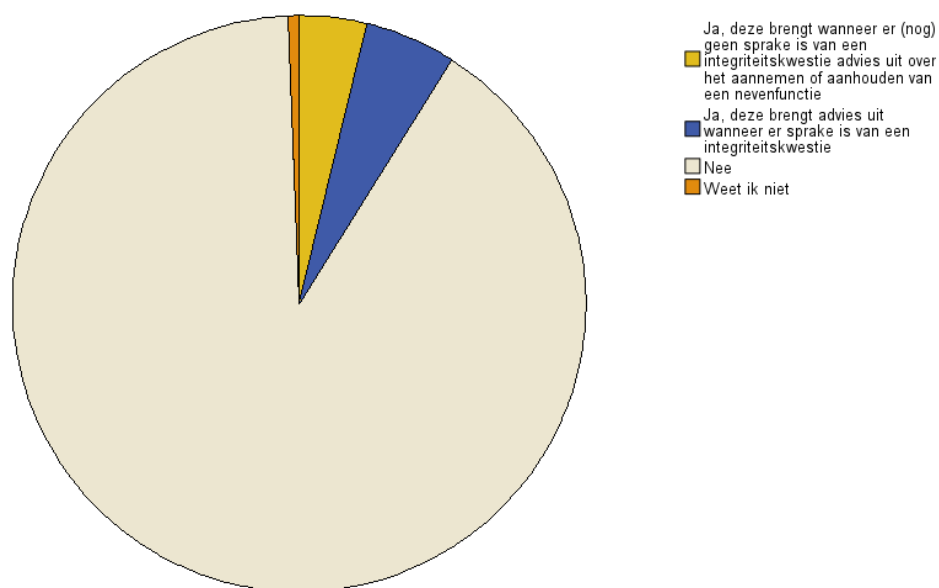
In figuur 5 valt op dat een overgroot deel (74,1%) van de respondenten aangeeft nevenfuncties openbaar te maken via een website. Een kleiner deel, 22.8% geeft aan de openbaarmaking van nevenfuncties zowel via het openbaar register als via een website te laten verlopen. Een kleine groep, 2,5%, geeft aan nevenfuncties via het alleen openbaar register openbaar te maken.

5.2.3 Adviescommissies

Om binnen een gemeente ambtelijk of bestuurlijk advies te kunnen vragen, zijn er gemeenten die een adviescommissie hebben ingesteld welke onderzoek doet naar of er sprake is van ongewenste of niet-geoorloofde belangenvermenging.

Er valt onderscheid te maken tussen twee soorten adviescommissies. Bij de ene vorm geeft de commissie advies over het aannemen of aanhouden van nevenfuncties wanneer er (nog) geen sprake is van een integriteitskwestie. Bij de andere vorm brengt de commissie advies uit wanneer er sprake is van een integriteitskwestie. Om te meten in welke mate gemeenten dergelijke adviescommissies hebben ingesteld, is de volgende vraag gesteld:

Heeft uw gemeente een adviescommissie welke ambtelijk of bestuurlijk adviseert over belangenvermenging?

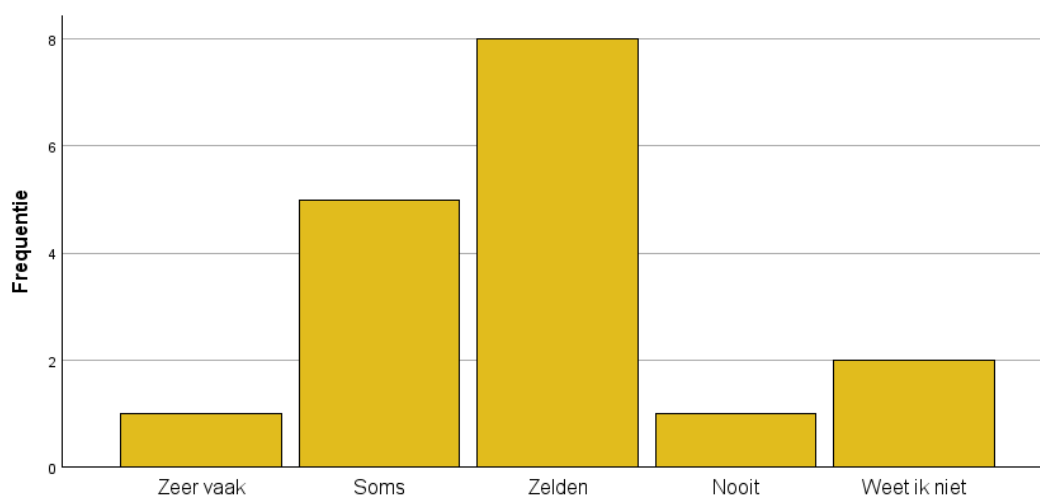

Tabel 7: Adviescommissie		Freque ncy	Perce nt	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ja, deze brengt wanneer er (nog) geen sprake is van een integriteitskwes tie advies uit over het aannemen of aanhouden van een nevenfunctie	6	3,3	3,8	3,8
	Ja, deze brengt advies uit wanneer er sprake is van een integriteitskwes tie	8	4,4	5,1	8,9
	Nee	142	77,6	90,4	99,4
	Weet ik niet	1	,5	,6	100,0
	Total	157	85,8	100,0	
Missi ng	System	26	14,2		
Total		183	100,0		

Verreweg het grootste deel van de respondenten (90,4%) geeft aan geen adviescommissie integriteit te hebben in hun gemeente. 8.9% heeft wel een adviescommissie. 3.8% van de respondenten geeft aan een adviescommissie te hebben welke adviseert wanneer er (nog) geen sprake is van een integriteitskwes
tie. 5.1% van de ondervraagde griffiers heeft een adviescommissie welke advies uitbrengt wanneer er sprake is van een integriteitskwes
tie in de gemeente.

De respondenten die aangaven een adviescommissie die gaat over nevenfuncties te hebben in de gemeente, is de volgende aanvullende vraag gesteld:

Hoe vaak komt het voor dat deze commissie advies geeft over nevenfuncties van raadsleden?

Figuur 7: staafdiagram mate van activiteit adviescommissie

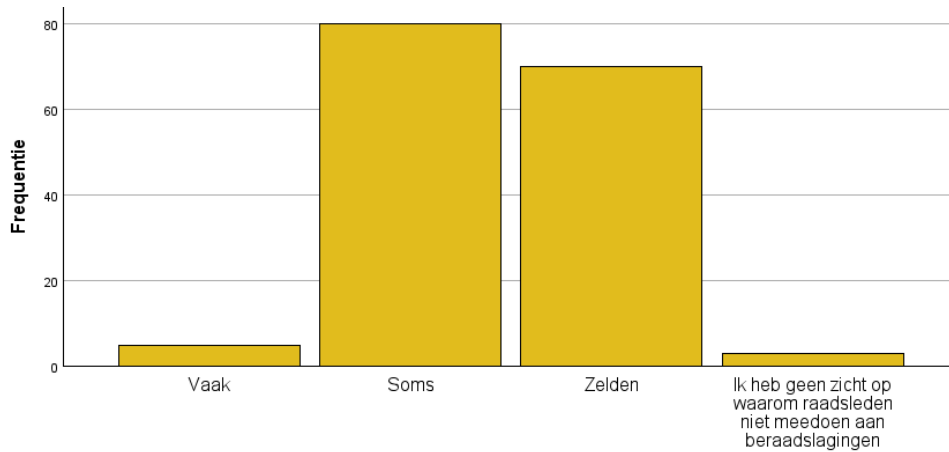
Tabel 8: Advies uitbrengen		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zeer vaak	1	,5	5,9	5,9
	Soms	5	2,7	29,4	35,3
	Zelden	8	4,4	47,1	82,4
	Nooit	1	,5	5,9	88,2
	Weet ik niet	2	1,1	11,8	100,0
	Total	17	9,3	100,0	
Missing	System	166	90,7		
Total		183	100,0		

Uit figuur 7 blijkt dat in de meeste gevallen incidenteel advies wordt uitgebracht door de adviescommissies over nevenfuncties. Opvallend is dat een enkele griffier aangeeft dat de adviescommissie in diens gemeente zeer vaak advies uitbrengt over nevenfuncties. Ook geeft een enkele griffier aan dat de advies commissie nooit advies uitbrengt over nevenfuncties. Tevens valt op dat het aantal respondenten dat deze vraag heeft ingevuld 17 is, terwijl slechts 14 respondenten aangaven een adviescommissie te hebben die adviseert over nevenfuncties van raadsleden. Enkele respondenten uit een gemeente zonder adviescommissie hebben deze vraag dus alsnog beantwoord.

5.2.4 Deelname aan beraadslaging en stemming

Volgens Art. 28 lid 1 van de Gemeentewet mogen raadsleden niet meedoen aan de beraadslaging en stemming over onderwerpen in de raad waar zij persoonlijk dan wel als vertegenwoordiger of bestuurder bij betrokken zijn. Om te onderzoeken in welke mate raadsleden afzien van de beraadslaging over een bepaald onderwerp in verband met hun nevenfuncties, is de volgende vraag gesteld:

Hoe vaak komt het in uw gemeente voor dat een raadslid niet meedoet aan de beraadslaging over een bepaald onderwerp wegens de schijn van belangenvermenging?

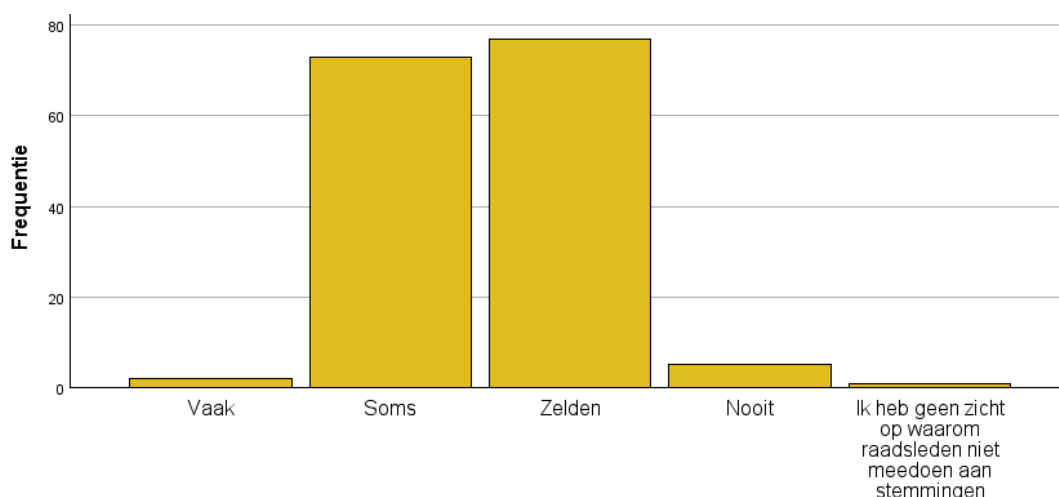
Figuur 8: staafdiagram mate van afzien van beraadslaging

		Frequen cy	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Vaak	5	2,7	3,2	3,2
	Soms	80	43,7	50,6	53,8
	Zelden	70	38,3	44,3	98,1
	Ik heb geen zicht op waarom raadsleden niet meedoen aan beraadslagingen	3	1,6	1,9	100,0
	Total	158	86,3	100,0	
Missin g	System	25	13,7		
Total		183	100,0		

Uit figuur 8 blijkt dat in verreweg de meeste gevallen raadsleden 'soms' (50,6% van de gevallen) tot 'zelden' (44,3% van de gevallen) afzien van beraadslagingen wegens hun nevenfunctie(s). In 5% van de gevallen komt het vaak voor dat raadsleden niet meedoen aan de beraadslaging wegens hun nevenfunctie(s). Daarnaast heeft een aantal griffiers (1,9%) geen zicht op waarom raadsleden niet meedoen aan beraadslagingen.

Om te onderzoeken in welke mate raadsleden afzien van de stemming over een bepaald onderwerp in verband met hun nevenfuncties, is de volgende vraag gesteld:

Hoe vaak komt het in uw gemeente voor dat een raadslid niet meedoet aan de stemming over een bepaald onderwerp wegens de schijn van belangenvermenging?

Figuur 9: staafdiagram mate van afzien van stemming

		Freque ncy	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Vaak	2	1,1	1,3	1,3
	Soms	73	39,9	46,2	47,5
	Zelden	77	42,1	48,7	96,2
	Nooit	5	2,7	3,2	99,4
	Ik heb geen zicht op waarom raadsleden niet meedoen aan stemmingen	1	,5	,6	100,0
	Total	158	86,3	100,0	
Missin g	System	25	13,7		
Total		183	100,0		

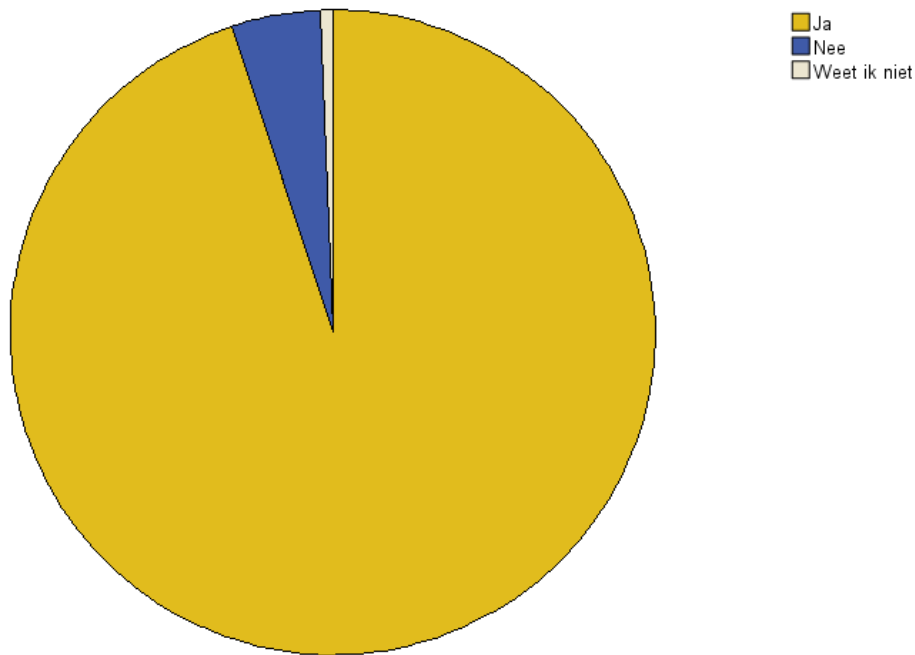
Uit figuur 9 blijkt dat in verreweg de meeste gevallen raadsleden 'soms' (46,2% van de gevallen) tot 'zelden' (48,7% van de gevallen) afzien van stemmingen wegens hun nevenfuncties. Deze uitkomst is in grote mate vergelijkbaar met de uitkomsten in figuur 8. Uit figuur 9 blijkt ook dat in een klein deel van de gevallen (1,3%) raadsleden vaak afzien van stemmingen wegens hun nevenfunctie(s). Ook een klein deel van de respondenten dat aangeeft dat raadsleden nooit afzien van stemmingen wegens hun nevenfunctie(s), namelijk 3,2%. Een enkele respondent geeft aan geen zicht te hebben op waarom raadsleden niet meedoen aan stemmingen.

5.3 Zachte sturingsmechanisme

In deze paragraaf wordt inzichtelijk gemaakt hoe respondenten hebben geantwoord op de vraag aangaande het zachte sturingsmechanisme.

Om te onderzoeken in hoeverre integriteit een terugkomend thema is voor raadsleden, is gekeken naar of de mogelijkheid voor raadsleden bestaat om een integriteitstraining te volgen in hun gemeente. Daarbij is de volgende vraag gesteld:

Worden er in uw gemeente trainingen voor raadsleden gehouden met als onderwerp integriteit

Figuur 11: taartdiagram integriteitstraining

Tabel 11: Trainingen		Frequentie	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ja	150	82,0	94,9	94,9
	Nee	7	3,8	4,4	99,4
	Weet ik niet	1	,5	,6	100,0
	Total	158	86,3	100,0	
Missig	System	25	13,7		
Total		183	100,0		

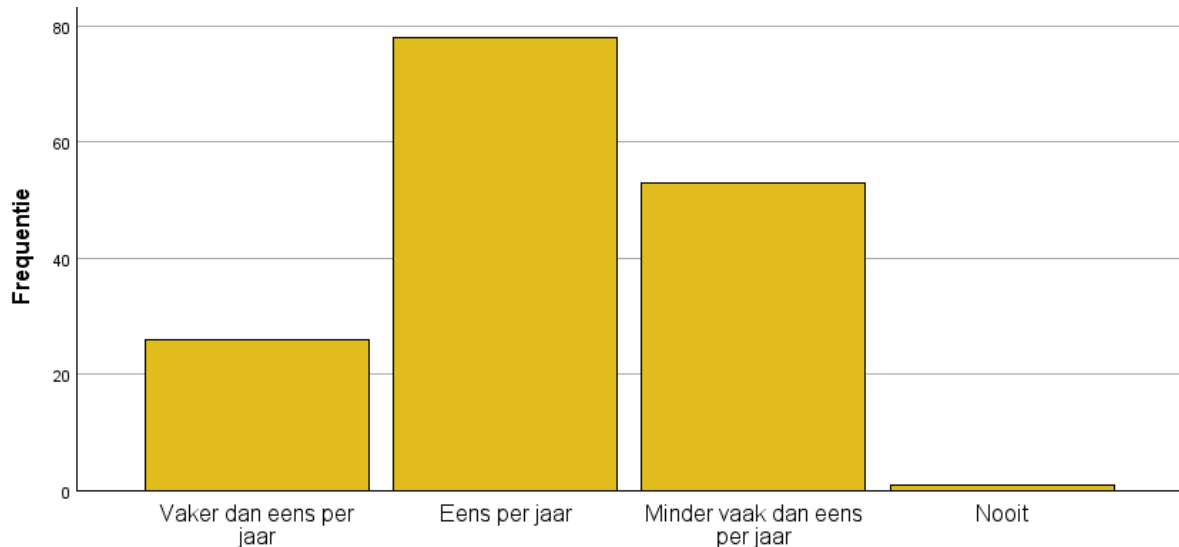
Bijna alle respondenten (94,9%) geven aan dat er in hun gemeente aan raadsleden integriteitstrainingen worden geboden. Slechts een klein deel, 4,4% geeft aan dat die optie er voor raadsleden niet is.

5.4 Overige sturingsmechanisme

In deze paragraaf worden de resultaten geduid met betrekking tot het overige sturingsmechanisme dat niet te categoriseren valt als 'hard' of 'zacht', namelijk de gedragscode.

Om te onderzoeken in hoeverre de gedragscode onderwerp van gesprek is bij gemeenteraadsleden, is aan griffiers de volgende vraag gesteld:

Hoe vaak wordt door gemeenteraadsleden in uw gemeente het gesprek gevoerd over de gedragscode voor raadsleden van uw gemeente?

Figuur 10: staafdiagram gespreksvoering over gedragscode

		Freque ncy	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Vaker dan eens per jaar	26	14,2	16,5	16,5
	Eens per jaar	78	42,6	49,4	65,8
	Minder vaak dan eens per jaar	53	29,0	33,5	99,4
	Nooit	1	,5	,6	100,0
	Total	158	86,3	100,0	
Missin g	System	25	13,7		
Total		183	100,0		

Uit figuur 10 blijkt dat de meeste raadsleden jaarlijks het gesprek voeren over de gedragscode (49,4%). Sommige griffiers geven aan dat dit gesprek tussen raadsleden vaker plaatsvindt (16,5%) en andere griffiers geven aan dat het gesprek minder dan eens per jaar wordt gevoerd (33,5%). Een enkele griffier geeft aan dat het gesprek over de gedragscode tussen raadsleden in diens gemeente nooit wordt gevoerd.

5.5 Samenhang

In deze paragraaf wordt getoetst in hoeverre de variabelen 'gemeentegrootte' (paragraaf 4.4.1) en 'provincie' (paragraaf 4.4.2) samenhangen met andere variabelen.

5.5.1 Samenhang adviescommissies en gemeentegrote

In deze paragraaf wordt de onderstaande vraag beantwoord door middel van een Spearman's rs-toets.

Hebben grotere gemeenten vaker een adviescommissie welke ambtelijk of bestuurlijk adviseert over belangenvermenging dan kleinere gemeenten?

			gemeente grootte	Mate van advisering commissie
Spearman's rho	gemeentegrootte	Correlation Coefficient	1,000	-,129
		Sig. (2-tailed)	.	,622
		N	155	17
	Mate van advisering commissie	Correlation Coefficient	-,129	1,000
		Sig. (2-tailed)	,622	.
		N	17	17

Hieruit valt te concluderen dat er nauwelijks sprake van samenhang is tussen de mate waarin adviescommissies advies uitbrengen en de gemeentegrootte. De samenhang die er is, is negatief. Er kan dus niet overtuigend worden geconcludeerd dat in grotere gemeenten adviescommissies vaker advies uitbrengen dan in kleinere gemeenten. Zie bijlage 2.3 voor de bijbehorende berekeningen

5.5.2 Samenhang advies en gemeentegrote

In deze paragraaf wordt de onderstaande vraag beantwoord door middel van een chikwadraattoets.

Brengen adviescommissies welke ambtelijk of bestuurlijk adviseren over belangenvermenging vaker advies uit in grotere gemeentes dan in kleinere gemeenten?

Tabel 14: Chikwadraadtoets correlatie adviescommissie en gemeentegrootte			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,458 ^a	8	,814
Likelihood Ratio	5,182	8	,738
Linear-by-Linear Association	,081	1	,776
N of Valid Cases	17		
a. 15 cells (100,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,18.			

Er kan geen uitspraak worden gedaan over de samenhang tussen de frequentie waarin adviescommissies advies uitbrengen en de grootte van gemeenten omdat aan de voorwaarden voor het uitvoeren van de toets niet wordt voldaan. Bekijk bijlage 2.4 voor verdere duiding.

5.6 Overige resultaten

Vanwege het exploratieve karakter van dit onderzoek, bestaat de kans dat niet aan alle mogelijke 'harde' en 'zachte' sturingsmechanismen in de vragenlijst aandacht is besteed (zie 3.2). Om een zo breed mogelijk beeld te schetsen van de manieren waarop gemeenteraden regels kunnen stellen en andere afspraken kunnen maken op het gebied van belangenvermenging bij nevenfuncties, is aan het einde van de vragenlijst de volgende vraag gesteld:

Heeft uw gemeente regels of afspraken gemaakt in het kader van belangenvermenging die niet eerder in deze vragenlijst aan de orde zijn gekomen?

De antwoorden van de respondenten zijn opgedeeld in drie categorieën: wetten en andere afspraken, advies en gesprek. Sommige van de in de antwoorden genoemde afspraken, kwamen wel eerder in de vragenlijst aan de orde. Onderstaand vindt u een overzicht van de antwoorden van respondenten.

Wetten en andere afspraken:

- Gentle agreement (als uitvoering van de gedragscode)
- Integriteitsprotocol en stappenplan
- Regelement van orde
- Notitie stemmen en belang
- Gemeentewet
- Opgaaf substantiële financiële belangen

Advies:

- Presidium brengt advies uit
- Integriteitsbureau brengt advies uit

- Commissie onderzoek geloofsbrieven brengt advies uit
- Fractievoorzittersoverleg beoordeelt meldingen van belangenverstremgeling
- Externe adviseur

Gesprek:

- Gesprek met de burgemeester en de griffier
- Gesprek met enkel de griffier

5.7 Deelconclusie

Ruim een kwart (27,8%) van de deelnemende gemeenten heeft een verordening opgesteld aangaande de nevenfuncties van raadsleden. Alle respondenten houden de nevenfuncties van raadsleden bij, het grootste deel (74,1%) doet dit via een website. De meeste griffiers (90,4%) geven aan geen adviescommissie integriteit te hebben in de gemeente (dit is niet verplicht). 8,9% heeft wel een dergelijke commissie. 3,8% daarvan heeft een commissie die adviseert wanneer er (nog) geen sprake is van een integriteitkwestie. De andere 5,1% heeft een adviescommissie die advies uitbrengt wanneer er sprake is van een integriteitkwestie. De adviescommissies geven in de meeste gevallen sporadisch advies uit. Incidenteel wordt door raadsleden afgezien van de beraadslaging en stemming over een bepaald onderwerp wegens de schijn van belangenvermenging. Bijna alle respondenten (94,9%) geven aan dat er in hun gemeente aan raadsleden integriteitstrainingen worden aangeboden. De helft van de deelnemende gemeenteraden voert jaarlijks het gesprek over de gedragscode. In een derde van de deelnemende gemeenteraden gebeurt dit minder dan eens per jaar. Er kan niet worden geconcludeerd dat in grotere gemeenten adviescommissies vaker advies uitbrengen dan in kleinere gemeenten.

6. Conclusie

In dit onderzoek is onderzocht welke regels gemeenteraden stellen en welke afspraken zij maken als het gaat om integriteit en nevenfuncties. In paragraaf 6.1 wordt beknopt antwoord worden gegeven op de deelvragen. In paragraaf 6.2 wordt een antwoord geformuleerd op de onderstaande overkoepelende vraag:

Hoe gaan Nederlandse gemeenteraden om met het stellen van regels en het maken van afspraken betreffende het combineren van het raadslidmaatschap met nevenfuncties?

6.1 Deelvragen

1. *'Wat houdt belangenvermenging bij raadsleden met betrekking tot nevenfuncties in en wanneer is daar sprake van?'*

Wanneer de belangen vanuit een nevenfunctie vermengen met het algemene belang van de inwoners, is er sprake van belangenvermenging met betrekking tot nevenfuncties.

2. *'Welke landelijke regels hebben betrekking op het aanvaarden of aanhouden van nevenfuncties door gemeenteraadsleden?'*

De gemeentewet stelt regels waaraan raadsleden zich op het gebied van integriteit aan moeten houden, bijvoorbeeld als het gaat om onverenigbare functies, stemmen zonder last en het niet meedoen aan beraadslagingen en stemmingen.

3. *'Met welke regelingen geven gemeenteraden invulling aan hun kaderstellende taak op het gebied van integriteit?'*

Onder andere middels een verordening, de hoogste regeling op lokaal niveau, kunnen gemeenteraden invulling geven aan hun kaderstellende taak. Ook moet elke gemeenteraad een gedragscode opstellen. Dit is een vrijblijvende afspraak welke een leidraad vormt bij integriteitstekwesties.

4. *'Welke manieren van regelgeving en andere afspraken hanteren Nederlandse gemeenteraden als het gaat om nevenfuncties van gemeenteraadsleden in het kader van belangenvermenging?'*

Gemeenteraden hanteren verschillende manieren van regels stellen en afspraken maken. Zij stellen bijvoorbeeld een verordening op, roepen een adviescommissie integriteit in het leven en/of houden integriteitstrainingen voor raadsleden.

6.2 Hoofdvraag

Om te vatten hoe gemeenteraden omgaan met het stellen van regels en het maken van afspraken omtrent de nevenfuncties van raadsleden, wordt beschreven welke overeenkomsten en verschillen in 'zachte en 'harde' sturingsmechanismen zij hanteren.

'Harde' en 'overige' sturingsmechanismen worden door gemeenteraden, binnen de daarvoor geldende wettelijke kaders, op verschillende wijzen geïmplementeerd. Over het algemeen speelt de gedragscode een grote rol binnen het gemeentelijke

integriteitsbeleid, maar opvallend is de diversiteit in uitwerkingen die deze code kent. In sommige gemeenteraden wordt vaak het gesprek gevoerd over de code, in andere gemeenteraden vaak of juist nauwelijks en in een enkel geval nooit. Sommige gemeenteraden geven middels een gentle agreement uitvoering aan de gedragscode terwijl anderen een integriteitsprotocol of stappenplan hanteren. Ook de manier waarop de gemeenteraad zich laat adviseren over integriteitskwesaties varieert. Een kleine groep gemeenteraden heeft een adviescommissie welke zich uitdrukkelijk bezighoudt met integriteitskwesaties. Binnen andere gemeenteraden heeft het fractievoorzittersoverleg een belangrijke beoordelende taak en/of wordt er een externe adviseur/integriteitsbureau ingeschakeld.

Het onderzochte 'zachte' sturingsmechanisme, wordt door de meeste gemeenteraden op grofweg dezelfde manier ingevuld. De beduidend grootste groep griffiers geeft aan dat raadsleden de mogelijkheid hebben om in de gemeente een integriteitstraining te volgen. Ook blijkt dat in veel gevallen raadsleden met de griffier en soms burgemeester in gesprek gaan met een integriteitsvraag dan wel -kwesatie.

Hoewel de sturingsmechanismen op verschillende manieren ingevuld worden, valt te concluderen dat zowel de gedragscode als het voeren van gesprekken aan de basis liggen van het gemeentelijke integriteitsbeleid in Nederland.

7. Discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten bediscussieerd. Allereerst worden de implicaties van dit onderzoek voor de praktijk behandeld in paragraaf 7.1 In paragraaf 7.2 zullen de beperkingen van dit onderzoek worden doorgenomen. Dit hoofdstuk en wordt afgesloten met een aantal aanbevelingen voor toekomstig onderzoek in paragraaf 7.3.

7.1 Implicaties

Uit de conclusie in paragraaf 6.1 blijkt dat de mate waarin en de manier waarop gemeenteraden invulling geven aan hun sturingsmogelijkheden sterk verschilt. Het voorbeeld uit Den Haag zoals beschreven in paragraaf 1.1 laat zien dat deze gemeenteraad maatregelen is gaan nemen en dat integriteit vaker onderwerp van gesprek werd nadat verschillende integriteitskwesaties zich voordeden. Het is waarschijnlijk dat het verschil in maatregelen (onder andere) te verklaren valt doordat gemeenteraden die vaker te maken hebben gehad met integriteitskwesaties, meer maatregelen zijn gaan treffen op dit vlak. Onwenselijk is dat de in paragraaf 2.3.6 beschreven schijn van belangenvermenging gewekt wordt en gezichtsverlies wordt geleden in gevallen waar achteraf geen integriteitschending plaats blijkt te hebben gevonden, als gevolg van te strenge wetgeving. Anderzijds moet integriteitsbeleid onderwerp van gesprek zijn en niet alleen op papier staan en bestaan. Integriteit is immers een onderwerp dat betekenis krijgt in het handelen. Dit onderzoek biedt een overzicht van met welke regels en afspraken het integriteitsbeleid van gemeenten in Nederland anno 2023 is vormgegeven. Gemeenteraden dienen op zoek te gaan naar de balans tussen het minimaliseren van integriteitsrisico's en de mogelijkheid voor raadsleden om naast het raadswerk maatschappelijk betekenisvol werk te verrichten. Het is aan raadsleden om een politieke afweging te maken en in de gemeenteraad het debat te voeren over hoe deze balans kan worden aangebracht dan wel gehandhaafd.

7.2 Beperkingen

Dit onderzoek poogt een overzicht te geven van de regels en andere afspraken die Nederlandse gemeenteraden hebben gemaakt. Echter, 46% van alle griffiers van de gemeenteraden in het land heeft de vragenlijst ingevuld. Dit onderzoek slaagt er dus niet in een volledig overzicht te geven van hoe alle Nederlandse gemeenteraden hun sturingsmogelijkheden op het integriteitsbeleid gebruikt. Daarnaast is er in de vragenlijst wegens het exploratieve karakter van dit onderzoek slechts één gerichte vraag gesteld over de categorie 'zachte sturingsmechanismen'. Dit is te weinig om conclusies te kunnen trekken over die categorie als geheel. Daarbij komt dat niet is gemeten hoe aan sommige afspraken, zoals de integriteitstrainingen, invulling is gegeven. Ook is in dit onderzoek geen vraag gesteld over de cultuur die binnen gemeenteraden heerst op het gebied van integriteit, welke wel een grote rol speelt binnen het debat over integriteit.

7.3 Aanbevelingen

Om een meer volledig beeld te schetsen over welke 'zachte' sturingsmechanismen gemeenteraden gebruiken en hoe zij daar invulling aan geven, zou het nuttig zijn om een onderzoek daarnaar uit te voeren. Een belangrijk punt om daarbij mee te nemen is de cultuur die in de gemeenteraad heerst rondom de thema's integriteit en belangenvermenging.

Ook op het gebied van de harde sturingsmogelijkheden is meer onderzoek nodig. In dit onderzoek viel op dat 8.9% van de gemeenteraden een adviescommissie integriteit heeft. Het is interessant om de werking van die adviescommissies verder te onderzoeken. Zo kan het zowel interessant zijn om te kijken naar op wat voor momenten de commissie advies uitbrengt als naar de redenen die gemeenteraden hebben voor het instellen van de commissie.

Een derde en laatste suggestie voor vervolgonderzoek betreft de verordeningen die meer dan een kwart van de gemeenteraden heeft opgesteld aangaande nevenfuncties en integriteit. Waar deze verordeningen precies betrekking op hebben en waarom gemeenteraden specifiek voor dit juridische instrument hebben gekozen, moet uit toekomstig onderzoek blijken.

Bijlagen

Bijlage 1: vragenlijst

Onderzoek regels en afspraken belangenvermenging raadsleden

Start of Block: Vooraf

Woord vooraf Hartelijk dank voor uw deelname aan dit onderzoek over regelstelling bij belangenvermenging bij raadsleden. Middels dit onderzoek ontstaat een overzicht van hoe gemeenten omgaan met belangenvermenging. De vragenlijst bevat tien vragen en het invullen ervan zal maximaal vijf minuten duren. Uw anonimiteit wordt gewaarborgd. Alle data zal na verwerking ervan worden verwijderd. Indien u vragen of opmerkingen heeft, kunt u mij bereiken via sterre.meulenbroek@raadsleden.nl

Belangrijk! Onder nevenfuncties wordt in dit onderzoek 'functies die een raadslid vervult of activiteiten die een raadslid uitoefent naast diens werk als raadslid' verstaan. Het gaat hierbij om bezoldigde en onbezoldigde functies en/of activiteiten.

End of Block: Vooraf

Start of Block: Inleidende vraag

Vraag 1 1/10. In welke gemeente bent u griffier?

End of Block: Inleidende vraag

Start of Block: Vragen over lokale regelgeving (2 t/m 5)

Vraag 2 2/10. Heeft uw gemeente een verordening opgesteld aangaande de nevenfuncties van raadsleden?

- Ja (1)
 - Nee (4)
 - Weet ik niet (5)
-

Vraag 3 3/10. Worden in uw gemeente de nevenfuncties van raadsleden bijgehouden en openbaar gemaakt?

- Ja, via het openbaar register (1)
 - Ja, via een website (2)
 - Ja, via het openbaar register en een website (3)
 - Nee (4)
 - Weet ik niet (5)
-

Vraag 4 4/10. Heeft uw gemeente een adviescommissie welke ambtelijk of bestuurlijk adviseert over belangenvermenging?

- Ja, deze brengt wanneer er (nog) geen sprake is van een integriteitskwestie advies uit over het aannemen of aanhouden van een nevenfunctie (1)
 - Ja, deze brengt advies uit wanneer er sprake is van een integriteitskwestie (2)
 - Nee (3)
 - Weet ik niet (4)
-

Vraag 5 Beantwoord onderstaande vraag alleen als uw antwoord op de vorige vraag 'ja' bevatte.

5/10. Hoe vaak komt het voor dat deze commissie advies geeft over de nevenfuncties van raadsleden?

- Zeer vaak (1)
- Vaak (2)
- Soms (3)
- Zelden (4)
- Nooit (5)
- Weet ik niet (6)

End of Block: Vragen over lokale regelgeving (2 t/m 5)

Start of Block: Vragen over gemeentelijke afspraken (6 t/m 9)

Vraag 6 6/10. Hoe vaak wordt door raadsleden in uw gemeente het gesprek gevoerd over de gedragscode voor raadsleden van uw gemeente?

- Vaker dan eens per jaar (1)
 - Eens per jaar (2)
 - Minder vaak dan eens per jaar (3)
 - Nooit (4)
-

Vraag 7 7/10. Hoe vaak komt het in uw gemeente voor dat een raadslid niet meedoet aan de beraadslaging over een bepaald onderwerp wegens de schijn van belangenvermenging?

- Zeer vaak (1)
 - Vaak (2)
 - Soms (3)
 - Zelden (4)
 - Nooit (5)
 - Ik heb geen zicht op waarom raadsleden niet meedoen aan beraadslagingen (6)
-

Vraag 8 8/10. Hoe vaak komt het in uw gemeente voor dat een raadslid niet meedoet aan de stemming over een bepaald onderwerp wegens de schijn van belangenvermenging?

- Zeer vaak (1)
 - Vaak (2)
 - Soms (3)
 - Zelden (4)
 - Nooit (5)
 - Ik heb geen zicht op waarom raadsleden niet meedoen aan stemmingen (6)
-

Vraag 9 9/10. Worden er in uw gemeente trainingen voor raadsleden gehouden met als onderwerp integriteit?

- Ja (1)
- Nee (2)
- Weet ik niet (3)

End of Block: Vragen over gemeentelijke afspraken (6 t/m 9)

Start of Block: Afsluitende vraag

Vraag 10 10/10. Heeft uw gemeente regels of afspraken gemaakt in het kader van belangenvermenging die niet eerder in deze vragenlijst aan de orde zijn gekomen?

- Ja, namelijk... (1)

- Nee (2)

Afsluitende vraag 2 Vindt u het goed als er, indien er een vraag is vanuit de vereniging, contact met u kan worden opgenomen? Vul dan uw contactgegevens hieronder in.

—

End of Block: Afsluitende vraag

Bijlage 2: onderzoeksresultaten

Bijlage 2.1 gemeentegrootte

Aan de voorwaarden voor de chikwadraattoets is voldaan ($0\% < 20,0\%$).

De significantie = 0,013. Bij een betrouwbaarheid van 95 % is de steekproef representatief naar herkomst uit de provincies ($\alpha = 5\%$).

Uit de resultaten blijkt dat er een sprake is van een kleine overrepresentatie van kleine gemeenten en een grotere overrepresentatie van grote gemeenten. De middelgrote gemeenten zijn ondergepresenteerd in dit onderzoek.

Bijlage 2.2 provincies

Aan de voorwaarden voor de chikwadraattoets is voldaan ($16,7\% < 20,0\%$).

De significantie = 0,631. Bij een betrouwbaarheid van 95 % is de steekproef representatief naar herkomst uit de provincies ($\alpha = 5\%$).

Hieruit valt te concluderen dat de respons representatief is naar herkomst uit de provincies.

Bijlage 2.3 Samenhang commissies en gemeentegrootte

De correlatiecoëfficiënt = -0,129.

$-0.129 < -0.30$. Bij een correlatiecoëfficiënt van < -0.30 is er nauwelijks tot geen sprake van samenhang.

Bijlage 2.4 samenhang advies en gemeentegrootte

Aan de voorwaarden voor de chikwadraattoets is niet voldaan ($100\% > 20,0\%$).

Om die reden mag de chikwadraattoets niet worden uitgevoerd.

Bijlage 3: Literatuurlijst

Algemene wet bestuursrecht (2023, 1 januari). Geraadpleegd op 4 mei 2023, van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005537/2023-01-01>

van den Berg, J. Th. J. (2015). *Soorten van belangen*. Parlement.com. Geraadpleegd op 10 mei, van [https://www.parlement.com/id/vjtvgdklwfxi/soorten van belangen 2](https://www.parlement.com/id/vjtvgdklwfxi/soorten_van_belangen_2)

Berenschot. (2020). *De toekomst van de middelgrote centrumgemeente*. Geraadpleegd op 29 juni 2023, van https://www.berenschot.nl/media/sa4jp0i2/cases-verkenning-middelgrote-centrumgemeenten_berenschot-juni-2020.pdf

Biesheuvel-Vermeijden, J. (2023). *Brief commissie nevenfuncties 30 januari 2023 inzake adviezen aan raadsleden en fractievertegenwoordigers*. Geraadpleegd op 29 maart 2023, van [Brief+commissie+nevenfuncties+d d +30+januari+2023+inzake+adviezen+aan+raadsleden+en+fractievertegenwoordigers \(raadsinformatie.nl\)](Brief+commissie+nevenfuncties+d+d+30+januari+2023+inzake+adviezen+aan+raadsleden+en+fractievertegenwoordigers+(raadsinformatie.nl))

Biesheuvel-Vermeijden, J., Baart, K. & Peters, K. (2022). *Adviescommissie tot toetsing van de verenigbaarheid van functies naast het raadslidmaatschap*. Geraadpleegd op 21 februari 2023, van <https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/11831274/2/Adviezen+aan+raadsleden+van+de+Adviescommissie+tot+toetsing+van++de+verenigbaarheid+van+functies+naast+het+raadslidmaatschap+>

BijzonderStrafrecht.nl. (2022). *Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur per 1 januari in werking*. Geraadpleegd op ,1 maart 2023, van <https://www.bijzonderstrafrecht.nl/home/wet-bevorderen-integriteit-en-functioneren-decentraal-bestuur-per-1-januari-in-werking#:~:text=Op%201%20januari%202023%20treedt%20de%20Wet%20bevorderen,van%20de%20Koning%20bij%20bestuurlijke%20problemen%20en%20integriteitskwesaties>

Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. Oxford University Press, USA.

CBS Statline. (2023). *Gebieden in Nederland 2023*. Geraadpleegd op 13 mei 2023, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85385NED/table?ts=1686211860313>

Chtioui, T., & Thiéry-Dubuisson, S. (2011). *Hard and Soft Controls: Mind the Gap!* International journal of business, 16(3), 289. Geraadpleegd op 27 maart 2023, van <http://www.craig.csufresno.edu/ijb/Volumes/Volume%2016/V163-8.pdf>

Dales, C.I. (1992). [Toespraak] *'Om de integriteit van het Openbaar Bestuur'*. Geraadpleegd op 24 april 2022, van [https://www.caop.nl/app/uploads/2019/04/Om de integriteit van het Openbaar Bestuur.pdf](https://www.caop.nl/app/uploads/2019/04/Om_de_integriteit_van_het_Openbaar_Bestuur.pdf)

Dutch Law Encyclopedic Dictionary. (2023). *nevenfunctie* - *JuridischWoordenboek.nl* - Amo Institute of Sciences. Geraadpleegd op 8 mei 2023, van <https://www.juridischwoordenboek.nl/?zoek=nevenfunctie>

Van Eijbergen, R. (2019). *Integriteit en kwaliteit van organisaties*. Vrije Universiteit Amsterdam.

Elman, C., Gerring, J., Mahoney, J. (2020). *The Production of Knowledge - Enhancing Progress in Social Science*. In *Trategies for Social Inquiry*.

Gemeente.nu. (2022). *Vergoeding raadsleden flink gestegen sinds vorige verkiezingen*. Geraadpleegd op 13 mei 2023, van <https://www.gemeente.nu/bestuur/gemeenteraad/vergoeding-raadsleden-flink-gestegen-sinds-vorige-verkiezingen/>

Gemeente Den Haag. (2022). *Voorstel presidium instelling adviescommissie toetsing verenigbaarheid functies naast raadslidmaatschap*. Geraadpleegd op 29 maart 2023, van <http://www.RIS310174+Voorstel+presidium+instelling+Adviescommissie+toetsing+verenigbaarheid+functies+naast+raadslidmaatschap/>

Gemeentewet. (2023). Geraadpleegd op 1 maart 2023, van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/2023-04-01>

Gravetter, J. & Wallnau B. (2017). *Statistics for the Behavioral Sciences*. 10de editie. Uitgeverij Cengage.

Heres, L., Loyens, K., Borst, R. & van der Wilt, A. (2021). *In dienst van het belang Een verkennend onderzoek naar belangenconflicten na uitdiensttreding bij de Nationale Politie en de Koninklijke Marechaussee*. Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 27 februari 2023, van <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3089/3151-In%20dienst%20van%20het%20belang-volledige-tekst.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Heuvel, J.H.J. Van den, Huberts, L.W.J.C., en Verberk. S. (1999). *Integriteit in drievoud, een onderzoek naar het gemeentelijk integriteitsbeleid*, Utrecht: Lemma

Huberts, L. W.J.C. (2005). *Integriteit en integritisme in bestuur en samenleving : wie de schoen past*. Vrije Universiteit Amsterdam.

McCoy, M., & Emanuel, E. J. (2017). *Why There Are No "Potential" Conflicts of Interest*. *JAMA*, 317(17), 1721. <https://doi.org/10.1001/jama.2017.2308>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties. (2023). *Handboek integriteit voor politieke ambtsdragers van lokale overheden*. Geraadpleegd op 15 mei 2023, van https://www.raadsleden.nl/sites/www.raadsleden.nl/files/documenten/handboek_integriteit_bzk_digitaal.pdf

Minister Bruins Slot, H. (2023a, 25 april). *Integriteitsbeleid openbaar bestuur [Kamerbrief]*. Geraadpleegd op 4 mei 2023, van https://www.raadsleden.nl/sites/www.raadsleden.nl/files/documenten/2023-04-n25_kamerbrief-over-integriteitsbeleid-openbaar-bestuur.pdf

Minister Bruins Slot, H. (2023b, 25 mei). *Antwoord op vragen van het lid Bushoff over het toestaan dat raadsleden voor een gemeenschappelijke regeling werken [Kamerbrief]*. Geraadpleegd op 3 juli 2023, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2023Z05066&did=2023D22207>

Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2023). *Diensten van algemeen belang*. Geraadpleegd op 21 februari 2023, van <https://ecer.minbuza.nl/ecer/dossiers/mededinging/diensten-van-algemeen-belang.html>

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden (2021). *Griffier*. Geraadpleegd op 30 maart 2023, via <https://www.raadsleden.nl/het-raadslid/wat-doet-de-gemeenteraad/griffier>

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. (2023). *Raadslidmaatschap gaat vóór nevenfunctie*. <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/raadslidmaatschap-gaat-voor-nevenfunctie>

Omroep West. (2022, 21 april). *Hoe integer is de nieuwe Haagse raad? Commissie doet onderzoek*. Omroep West. <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4561501/hoe-integer-is-de-nieuwe-haagse-raad-commissie-doet-onderzoek>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2021). *Gedragscode integriteit volksvertegenwoordigers in provincies, gemeenten en waterschappen*. Geraadpleegd op 6 juli, van <https://vng.nl/sites/default/files/2021-04/modelgedragscode-integriteit-voor-volksvertegenwoordigers.pdf>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2023). *Raadgever Integriteit*. Geraadpleegd op 2 maart 2023, van <https://vng.nl/artikelen/raadgever-integriteit>

van der Vlies, I. (2010). *De schijn van belangenverstrengeling*. Universiteit van Amsterdam, 42, 35–37. https://pure.uva.nl/ws/files/1474618/103249_338983.pdf

van Wijk, N. (2010). *Top 10: Integriteitsproblemen gemeenten*. Gemeente.nu. <https://www.gemeente.nu/loopbaan/integriteit/top-10-integriteitsproblemen-gemeenten/>

Woude van der, W. (2023). *Wetenschappelijke onderbouwing grondwet artikel 127*. Nederlandse Rechtsstaat.nl. Geraadpleegd op 16 juni 2023, van <https://www.nederlandrechtsstaat.nl/grondwet/inleiding-hoofdstuk-7-decentralisatie/artikel-127-vaststelling-verordening/>

Zwart, H. (2007). *Integriteit*. In: M. Becker, B. van Stokkom, P. Van Tongeren, J.-P. Wils (red.) Lexicon voor de ethiek. Assen: Van Gorcum, 166-169.
Geraadpleegd op 23 februari 2023, van
<https://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/34597>

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: dinsdag 15 augustus 2023 14:26
Aan: Heide van der, Frans; [REDACTED]
Onderwerp: actualisatie gedragscodes B&W en Raadsleden
Bijlagen: gedragscode Integriteit Raadsleden 2023.docx; Concept raadsvoorstel Integriteit Politieke Ambtsdragers - .docx; gedragscode Integriteit College 2023.docx; Getekende+aanbiedingsbrief+en+circulaire+Wet+bevorderen+integriteit+en+functioneren+decentraal+bestuur (1).pdf

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Voltooid

Hoi Frans en [REDACTED],

Zoals toegezegd heb ik de gedragscodes voor de collegeleden en de raadsleden geactualiseerd, dit naar aanleiding van de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur die m.i.v. 1 januari 2023 is ingegaan. (zie circulaire)

De actualisatie heb ik gedaan aan de hand van de modelgedragscodes van de VNG. In **geel** heb ik mijn aanvullingen weergegeven, teksten doorgehaald en opmaak aangepast. Zie verder de bijgaande gedragscodes. Verder heb ik concept raadsvoorstel opgesteld, zie bijlage.

Onderdeel van de gedragscodes is het 'protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek'. Hierover moeten we met elkaar over hebben, voordat we deze ook actualiseren. Laten we hem inhoudelijk in stand en gaan we alleen de opmaak verbeteren (aanzet van Capra) of gaan we hem helemaal opnieuw opzetten aan de hand van voorbeelden andere gemeenten? Ik neig naar het eerste, dit zal ook minste discussie geven. Ben benieuwd naar jullie mening. Ook zullen we uiteraard de mening van Sybrand hierbij moeten betrekken.

Ik maak een afspraak.

Groet, [REDACTED]

Gedragcode Integriteit Leden van de Gemeenteraad in de gemeente Leeuwarden 2023

De raad van de gemeente Leeuwarden;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van

Gelet op de artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, van de Gemeentewet (artikel 15, derde lid Gemeentewet);

gezien het advies van het presidium

besluiten vast te stellen de Gedragcode Integriteit Raadsleden van Leeuwarden 2023

Alle verwijzingen naar artikelen controleren!

Inleiding

Deze inleiding maakt integraal onderdeel uit van deze gedragscode. Goed bestuur is integer bestuur. Daarmee is integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers, maar een gezamenlijk belang dat **de hele gemeenteraad** en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat. De gedragscode richt zich daarom zowel tot de individuele politieke ambtsdragers als tot de bestuursorganen. Ons democratische systeem en de democratische processen kunnen niet zonder integer functionerende organen en functionarissen. Integriteit van politieke ambtsdragers verwijst naar de zorgvuldigheid die politieke ambtsdragers moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Dat betekent de verantwoordelijkheid nemen die met de functie samenhangt en bereid zijn verantwoording af te leggen, aan collega-bestuurders en/of (leden van) de volksvertegenwoordiging en bovenal aan de burger. In de democratische rechtsstaat dient een ieder zich te houden aan de wetten en regels die op democratische wijze zijn vastgesteld. Dat geldt zeker voor de politieke ambtsdragers die (mede)verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming van die wetten en regels. Zonder dat zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat worden ondermijnd en het draagvlak voor de naleving van de wetten en regels verdwijnen.

Vertrekpunt voor de politieke ambtsdrager is dan ook de eed of gelofte die de politieke ambtsdrager bij de ambtsaanvaarding aflegt. Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang. De volksvertegenwoordiging stelt zowel voor de eigen leden als voor de dagelijkse bestuurders (voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur) een gedragscode vast. Dat is zo vastgelegd in de Gemeentewet. De gedragscode is richtsnoer voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en heeft tot doel hen te ondersteunen bij de invulling van hun verantwoordelijkheid voor de integriteit van het openbaar bestuur.

Voor de twee groepen van politieke ambtsdragers (volksvertegenwoordigers en dagelijkse bestuurders) is er een afzonderlijke gedragscode. Onderhavige gedragscode heeft betrekking op de

volksvertegenwoordigers: de raadsleden. Veel bepalingen zijn voor dagelijkse bestuurders en volksvertegenwoordigers gelijk. Er zijn ook verschillen. Die hebben te maken met de staatsrechtelijke posities en met de voor hen geldende wettelijke (integriteits)regels.

De gemeenteraad is een politiek orgaan. In de volksvertegenwoordigingen worden specifieke of (partij-) politieke belangen ingebracht voor het algemeen belang van de gemeente. De raadsleden krijgen het mandaat van hun kiezers en de gedragscode dient de vervulling van het kiezersmandaat te ondersteunen. ~~Het handelen van het dagelijks bestuur en van de bestuurders staat ten dienste van de gemeente. De ambtsdragers aan wie en de organen waaraan het dagelijks bestuur is opgedragen, zijn over hun bestuurlijke handelen en over hun functioneren verantwoording schuldig aan de volksvertegenwoordigende organen.~~

Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van raadsleden evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies.

Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Sprake is van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de raad zelf. In dit licht moeten de regels in de code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De raadsleden kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben. **De gedragscodes bieden volksvertegenwoordigers een handvat om andere politieke ambtsdragers aan te spreken op hun gedrag en hieruit wellicht (politieke) consequenties te trekken.**

Integriteit is een thema dat betekenis krijgt in het handelen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is slechts een dode letter. Daarom moet het handelen van politieke ambtsdragers regelmatig onderwerp van gesprek zijn, juist ook onderling, en ook daarbij geeft de gedragscode ondersteuning. De code en de voorgestelde registraties zijn instrumenten. Integriteit is uiteindelijk niet in regels te vangen. In de woorden van de schrijver C.S. Lewis gaat het om 'doing the right thing, even when no one is watching'.

~~Integer handelen kan alleen in een cultuur en organisatie waar ook de andere waarden van goed bestuur worden nagestreefd. De Nederlandse Code voor Goed Openbaar Bestuur benoemt een aantal kernwaarden van goed openbaar bestuur. Integriteit wordt hierin in één adem genoemd met openheid. 'Openheid en integriteit': "het bestuur is open en integer en maakt duidelijk wat het daaronder verstaat." De wetgeving (en de gedragscode in aanvulling hierop) bevat diverse voorschriften inzake openheid met het oog op de integriteit. Die voorschriften hebben betrekking op openbaarmaking van nevenfuncties en/of neveninkomsten, van geschenken, buitenlandse reizen, excursies en evenementen. De registraties in de codes zijn bedoeld om de transparantie te bevorderen die belangenverstrengeling en onverantwoord en/of onjuist gebruik van publieke middelen door politieke ambtsdragers moeten tegengaan. De politieke ambtsdrager is primair zelf verantwoordelijk voor zijn integriteit en hij zal zich daar in alle openheid over moeten verantwoorden.~~

~~De Nederlandse Code voor Goed Openbaar Bestuur verbindt openheid en integriteit met de kernwaarden participatie, behoorlijke contacten met burgers, doelgerichtheid en doelmatigheid, legitimiteit, lerend en zelfreinigend vermogen en verantwoording. Al deze kernwaarden klinken in verschillende mate door in deze gedragscode.~~

Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang, met burgers en organisaties, tussen raadsleden onderling en tussen raadsleden en ambtenaren, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van belang. In de omgang met burgers, ambtenaren, externe partijen en andere raadsleden wordt van een raadslid correct, fatsoenlijk, en respectvol gedrag verwacht dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag, zoals hinderlijk gedrag, intimidatie, dubbelzinnige opmerkingen, handtastelijkheden, agressie, pesten en discriminatie.

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Wettelijke grondslag

De gemeenteraad stelt een gedragscode vast voor hun leden (artikelen 15, derde lid, Gemeentewet).

Artikel 1.1

Deze gedragscode geldt voor de raadsleden, maar richt zich ook tot de bestuursorganen.

Artikel 1.2

De gedragscode is openbaar en via internet beschikbaar.

Paragraaf 2 Voorkomen van belangenverstremgeling

Wettelijke grondslag

Afleggen eed of belofte artikel 14 Gemeentewet.

Alvorens zijn functie te kunnen uitoefenen leggen de raadsleden, in handen van de voorzitter, de volgende eed (verklaring en belofte) af: "Ik zweer (verklaar) dat ik om tot raadslid benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als raadslid naar eer en geweten zal vervullen."

Gelet op artikel 14, tweede lid van de Gemeentewet bestaat de mogelijkheid om de eed of belofte in het Fries af te leggen.

Artikel 2.1

Een raadslid neemt niet deel aan **de beraadslaging en stemming** over:

1. Een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken;
2. De vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan hij rekenplichtig is of tot welks bestuur hij hoort (artikel 28 Gemeentewet).
3. Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden (artikel 2:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht).

Artikel 2.2

1. Verboden overeenkomsten/handelingen: raadleden mogen in geschillen, waar de gemeente (bestuur) partij is, niet als advocaat, adviseur of gemachtigde werkzaam zijn. Zij mogen bepaalde overeenkomsten, waar de gemeente bij betrokken is, niet rechtstreeks of middellijk aangaan. Van verboden overeenkomsten kan ontheffing worden verleend. (artikel 15, eerste en tweede lid, Gemeentewet).
2. Op overtreding staat uiteindelijk de sanctie van schorsing en vervallenverklaring van het lidmaatschap van de volksvertegenwoordiging (artikelen X7, X7a en X8 Kieswet).
3. Onverenigbaarheid van functies: het zijn van volksvertegenwoordiger sluit het hebben van een aantal andere functies uit (artikel 13 Gemeentewet). Dat leidt er uiteindelijk toe dat betrokkene ophoudt lid te zijn van de volksvertegenwoordiging (artikel X1 Kieswet)
4. Openbaarmaking nevenfuncties: volksvertegenwoordigers maken openbaar welke nevenfuncties zij vervullen. De lijst met nevenfuncties ligt ter inzage op het stadhuis (artikel 12 Gemeentewet).

Artikel 2.2.1

1. Het raadslid levert de griffier de informatie aan over de (neven)functies die openbaar gemaakt moeten worden, bij aanvang van het raadslidmaatschap. Als gaande het lidmaatschap een nieuwe (neven)functie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot een bestaande (neven)functie wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de griffier.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de (neven)functie;
 - b. de organisatie voor wie de (neven)functie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het raadslidmaatschap; en
 - d. of de (neven)functie bezoldigd of onbezoldigd is;
3. de griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Toelichting

Het betreft een uitwerking van de wettelijke verplichting om nevenfuncties openbaar te maken. De informatie wordt neergelegd in een openbaar register. Het raadslid is verantwoordelijk voor de tijdige aanlevering van de informatie en voor de actualiteit daarvan.

Paragraaf 3 Informatie

Wettelijk kader

Informatieplicht

Burgemeester en wethouders en elk van zijn leden zijn verplicht alle inlichtingen te geven die de volksvertegenwoordiging nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Het betreft zowel een actieve als een passieve informatieplicht. Ook als individuele volksvertegenwoordigers informatie vragen zal die informatie aan de volksvertegenwoordiging moeten worden verstrekt. De informatie kan alleen worden geweigerd als die in strijd is met het openbaar belang (artikel 169 Gemeentewet).

Het Reglement van Orde voor de gemeenteraad kan bepalingen bevatten die betrekking hebben op informatieverstrekking en de omgang met informatie.

Geheimhouding

- Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit (artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).
- Burgemeester en wethouders kunnen op grond van een belang, genoemd in artikel 10 van de **Wet open overheid** ~~baarheid van bestuur~~, geheimhouding opleggen. Ook de burgemeester heeft die bevoegdheid. De geheimhoudingsplicht moet worden bevestigd door de volksvertegenwoordiging, **als het stukken betreft die met de volksvertegenwoordiging worden gedeeld**. Ook de gemeenteraad onderscheidenlijk (de voorzitter van) een commissie kan geheimhouding opleggen (artikelen 25, 55 en 86 Gemeentewet).
- **De geheimhouding duurt voort totdat deze wordt opgeheven door het orgaan dat de geheimhouding oplegde, of – indien het aan de volksvertegenwoordiging is overgelegd – de volksvertegenwoordiging de geheimhouding opheft.**
- Het schenden van de geheimhoudingsplicht is een misdrijf (artikel 272 Wetboek van Strafrecht).

Artikel 3.1

Het raadslid **gaat zorgvuldig en correct om met de informatie waarover hij uit hoofde van zijn lidmaatschap van de Raad beschikt** en zorgt ervoor dat vertrouwelijke en geheime informatie veilig wordt bewaard.

Artikel 3.2

Het raadslid maakt niet ten eigen bate of ten bate van derden gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen niet openbare informatie.

Toelichting

Artikel 3.1

Het is belangrijk de juiste maatregelen te treffen om te voorkomen dat onbevoegden vertrouwelijke en/of geheime gegevens kunnen bezitten, raadplegen of beschadigen. Daarbij moet in de digitale setting worden gedacht aan de beveiliging van de computer, smartphones e.d. met wachtwoorden en het niet onbeheerd achterlaten van USB-sticks met vertrouwelijke/geheime informatie.

Paragraaf 4 Omgang met geschenken en uitnodigingen

Wettelijk kader

Afleggen eed of belofte

De eed of belofte die het raadslid op grond van de artikel 14 van de Gemeentewet moet afleggen heeft onder meer betrekking op het geven, aannemen of beloven van giften, gunsten of geschenken. Zie voor de wetstekst inzake de eed of belofte het wettelijk kader onder 2 voor de bepalingen ter voorkoming van belangenverstremeling.

Artikel 4.1

1. Een raadslid accepteert **en biedt** geen geschenken, faciliteiten en diensten als zijn onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed.
2. Onverminderd het eerste lid kan het raadslid incidentele geschenken die een geschatte waarde van ten hoogste € 50 vertegenwoordigen behouden.
3. Geschenken die het raadslid uit hoofde van zijn ambt ontvangt en die een geschatte waarde van meer dan € 50 vertegenwoordigen worden, als zij niet worden teruggestuurd, eigendom van de gemeente.
4. De griffier legt een register aan van de geschenken met een geschatte waarde van meer dan € 50. In het register is aangegeven welke bestemming de gemeente hieraan heeft gegeven. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.
5. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen.

Artikel 4.2

1. Deelname aan excursies, evenementen en buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente maakt het raadslid binnen één week na deelname openbaar. Daarbij wordt ook openbaar gemaakt wie de kosten voor zijn rekening heeft genomen
2. De informatie is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 4.3

1. Een raadslid meldt de griffier de ondernomen buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente binnen één week na terugkeer in Nederland. Hij meldt in ieder geval het doel, de bestemming en de duur van de reis en wat daarvan de kosten waren.
2. De griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Toelichting

Artikel 4.1

In de gedragscode is uitgangspunt dat geschenken, faciliteiten en diensten niet worden geaccepteerd als hiermee de onafhankelijke positie van de het raadslid kan worden beïnvloed. Dat is in ieder geval aan de orde in onderhandelingsituaties. Is daarvan geen sprake dan kunnen om praktische redenen incidentele kleine geschenken (met een geschatte waarde van € 50 of minder) door het raadslid worden aanvaard, echter nooit op het huisadres. Duurdere geschenken worden niet aanvaard. Zij worden teruggestuurd of eigendom van de gemeente die zorgt voor een goede bestemming van het geschenk. In een openbaar register worden opgenomen welke geschenken van meer dan € 50 de gemeente heeft aanvaard en welke bestemming daaraan is gegeven.

Artikelen 4.2 en 4.3

Het gaat hier om excursies en evenementen die betrokkene als raadslid aanvaardt. Excursies en evenementen en buitenlandse reizen in de hoedanigheid van lid van een politieke partij vallen hier dus niet onder.

Paragraaf 5 Gebruik van voorzieningen van de gemeente

Wettelijk kader

Procedure van declaratie:

Er zijn voor raadsleden voorschriften opgenomen in de gemeentelijke verordening Rechtspositie over de wijze van declaratie (inclusief het overleggen van bewijsstukken) van vooruit betaalde (zakelijke) kosten en over rechtstreekse facturering van (zakelijke) kosten bij de gemeente.

Buitenlandse excursie of reis voor raadsleden:

De gemeenteraad kan een raadslid (of een delegatie van raadsleden) toestemming verlenen voor een excursie of een reis naar het buitenland. Die excursie/reis moet zijn georganiseerd door of vanwege de gemeente. De in redelijkheid gemaakte reis- en verblijfskosten komen voor rekening van de gemeente.

De gemeenteraad kan aan deze toestemming voorwaarden verbinden.

Artikel 5.1

1. Het bestuursorgaan richt de financiële en administratieve organisatie zodanig in dat er een getrouw beeld mogelijk is van de juistheid en rechtmatigheid van de uitgaven en hanteren heldere procedures over de wijze waarop functionele uitgaven rechtstreeks in rekening worden gebracht of kunnen worden gedeclareerd bij de gemeente.
2. Het raadslid verantwoordt zich over zijn gebruik van de voorzieningen volgens de in het kader van het eerste lid vastgestelde regels en procedures.

Artikel 5.2

Een raadslid declareert geen kosten die reeds op andere wijze worden vergoed.

Artikel 5.3

Gebruik van voorzieningen en eigendommen van de gemeente te eigen bate of ten bate van derden is niet toegestaan, tenzij hier andere afspraken over gemaakt zijn.

Toelichting

Artikel 5.1

Aan raadsleden worden rechtspositionele voorzieningen, vergoedingen en andere verstrekkingen geboden die een goed functioneren van de bestuurders mogelijk maken. Wat betreft de uitwerking van de principes van dit stelsel zou kunnen worden aangesloten bij de werkwijze in het Voorzieningenbesluit dat geldt voor ministers en staatssecretarissen:

- a. in beginsel worden voorzieningen en verstrekkingen in bruikleen ter beschikking gesteld;
- b. indien een voorziening of verstrekking niet in bruikleen ter beschikking kan worden gesteld, wordt de factuur direct ten laste van de begroting van het bestuursorgaan betaald;
- c. het vergoeden van voorzieningen en verstrekkingen achteraf door het indienen van declaraties, wordt tot een minimum beperkt;
- d. voorzieningen, verstrekkingen en declaraties worden maandelijks openbaar gemaakt op internet.

Uitgangspunt is hier dat zo weinig mogelijk uitgaven door de bestuurder zelf worden gedaan via zijn of haar privérekening. Geldstromen tussen de rekening van het bestuursorgaan en de persoonlijke rekening van de bestuurder maken een zwaardere controle op de uitgaven noodzakelijk. Het raadslid zal zich uiteraard nauwgezet moeten houden aan de regels en procedures die er met het oog hierop voor hem of haar gelden.

Artikel 5.3

Stelregel is dat privé gebruik van gemeentelijke voorzieningen niet is toegestaan.

Paragraaf 6 Uitvoering gedragscode

Artikel 6.1

De gemeenteraad bevordert de eenduidige interpretatie van de gedragscode. Ingeval van leemtes en onduidelijkheden in de gedragscode voorzien zij daarin.

Artikel 6.2

1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:
 - a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
 - b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
 - c. de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.
2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.

Toelichting

Artikel 6.1

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan en als zodanig verantwoordelijk voor de inhoud van de gedragscode, voor een eenduidige interpretatie daarvan en voor wijziging/aanvulling daarvan bij onduidelijkheden of leemtes.

Artikel 6.2

De Gemeentewet verplicht de gemeenteraad om voor zichzelf en voor de bestuurders een gedragscode vast te stellen.

Aanvullend op de wettelijke regels die gelden voor politieke ambtsdragers, bevat de gedragscode een aantal materiële normen waaraan de politieke ambtsdragers zich committeren. De burgemeester krijgt de wettelijke taak om de bestuurlijke integriteit van zijn gemeente te bevorderen. Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de portefeuille 'integriteit' duidelijk belegd. De wettelijke bepalingen bieden de ruimte om naar gelang de situatie handelend op te treden, waarbij niet alleen gedacht moet worden aan het optreden bij incidenten.

Belangrijk onderdeel is ook de preventie: ervoor te zorgen dat integriteit en integriteitsbewustzijn in de bestuurlijke gremia een plek krijgen en daarbij afspraken te maken over een regelmatige bespreking van het thema integriteit, zowel met de volksvertegenwoordiging als binnen het bestuur. De burgemeester hoeft hier niet alleen voor te staan. Een daartoe aangewezen contactpersoon of vertrouwenspersoon, bijvoorbeeld de griffier, kan hier in relatie tot de gemeenteraad eveneens een belangrijke rol in spelen.

Goed denkbaar is ook dat de gemeenteraad met de burgemeester nadere afspraken maakt over de werkwijze die wordt gevolgd ingeval zich een incident of een vermoeden van een integriteitsschending voordoet. Dat geeft houvast en rust op het moment dat er gehandeld dient te worden.

Al deze processuele en procedurele afspraken kunnen onderdeel uitmaken van de gedragscode. De onderwerpen, genoemd in artikel 6.2, eerste lid, zijn niet uitputtend.

Gedragcode Integriteit burgemeester en wethouders in de gemeente Leeuwarden 2023

De raad van de gemeente Leeuwarden;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van

Gelet op de artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, van de Gemeentewet;

Gezien het advies van het presidium van de gemeenteraad;

Besluiten vast te stellen de Gedragcode Integriteit Burgemeester en Wethouders van Leeuwarden 2023

Alle verwijzingen naar artikelen nog controleren!

Inleiding

Deze inleiding maakt integraal onderdeel uit van deze gedragscode. Goed bestuur is integer bestuur. Daarmee is integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers, maar een gezamenlijk belang dat de hele organisatie en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat. De gedragscode richt zich daarom zowel tot de individuele politieke ambtsdragers als tot de bestuursorganen. Ons democratische systeem en de democratische processen kunnen niet zonder integer functionerende organen en functionarissen.

Integriteit van politieke ambtsdragers verwijst naar de zorgvuldigheid die politieke ambtsdragers moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Dat betekent de verantwoordelijkheid nemen die met de functie samenhangt en bereid zijn verantwoording af te leggen, aan collega-bestuurders en/of (leden van) de volksvertegenwoordiging en bovenal aan de burger. In de democratische rechtsstaat dient eenieder zich te houden aan de wetten en regels die op democratische wijze zijn vastgesteld. Dat geldt zeker voor de politieke ambtsdragers die (mede)verantwoordelijk zijn voor de totstandkoming van die wetten en regels. Zonder dat zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat worden ondermijnd en het draagvlak voor de naleving van de wetten en regels verdwijnen.

Vertrekpunt voor de politieke ambtsdrager is dan ook de eed of gelofte die de politieke ambtsdrager bij de ambtsaanvaarding aflegt. Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van groot belang. De volksvertegenwoordiging stelt zowel voor de eigen leden als voor de dagelijkse bestuurders (voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur) een gedragscode vast. Dat is zo vastgelegd in de Gemeentewet. De gedragscode is richtsnoer voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en heeft tot doel hen te ondersteunen bij de invulling van hun verantwoordelijkheid voor de integriteit van het openbaar bestuur.

Voor de twee groepen van politieke ambtsdragers (volksvertegenwoordigers en dagelijkse bestuurders) is er een afzonderlijke gedragscode. Onderhavige gedragscode heeft betrekking op de dagelijkse bestuurders: de burgemeester en de wethouders. Veel bepalingen zijn voor dagelijkse

bestuurders en volksvertegenwoordigers gelijk. Er zijn ook verschillen. Die hebben te maken met de staatsrechtelijke posities en met de voor hen geldende wettelijke (integriteits)regels.

De gemeenteraad is een politiek orgaan. In de volksvertegenwoordigingen worden specifieke of (partij-) politieke belangen ingebracht voor het algemeen belang van de gemeente. Volksvertegenwoordigers krijgen het mandaat van hun kiezers en de gedragscode dient de vervulling van het kiezersmandaat te ondersteunen. Het handelen van het dagelijks bestuur en van de bestuurders staat ten dienste van de gemeente. De ambtsdragers aan wie en de organen waaraan het dagelijks bestuur is opgedragen, zijn over hun bestuurlijke handelen en over hun functioneren verantwoording schuldig aan de volksvertegenwoordigende organen.

Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. De gedragscode bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van politieke ambtsdragers evenals van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een beoordelingskader en leidraad bij twijfel, vragen en discussies.

Het niet naleven van de gedragscode heeft geen rechtsgevolgen. Een gedragscode heeft dus niet de juridische status van een algemeen verbindend voorschrift zoals een gemeentelijke verordening waaruit rechten en verplichtingen voortvloeien. Er is sprake van zelfbinding. De regels worden in gezamenlijk debat vastgesteld door de politieke ambtsdragers zelf. In dit licht moeten de regels in de code worden gezien. Dat maakt de gedragscode evenwel niet vrijblijvend. De bestuurders kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben. De gedragscode beiden politieke ambtsdragers een handvat om andere politieke ambtsdragers aan te spreken op hun gedrag en hieruit wellicht (politieke) consequenties te trekken.

Integriteit is een thema dat betekenis krijgt in het handelen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is slechts een dode letter. Daarom moet het handelen van politieke ambtsdragers regelmatig onderwerp van gesprek zijn, juist ook onderling, en ook daarbij geeft de gedragscode ondersteuning. De code en de voorgestelde registraties zijn instrumenten. Integriteit is uiteindelijk niet in regels te vangen. In de woorden van de schrijver C.S. Lewis gaat het om 'doing the right thing, even when no one is watching'. Integer handelen kan alleen in een cultuur en organisatie waar ook de andere waarden van goed bestuur worden nagestreefd.

Integriteit is niet alleen een kwestie van regels, maar ziet ook op de onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang, met burgers en organisaties, tussen politieke ambtsdragers onderling en tussen politieke ambtsdragers en medewerkers, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is van belang. In de omgang met burgers, ambtenaren, externe partijen en andere politieke ambtsdragers wordt van een politieke ambtsdrager correct, fatsoenlijk, en respectvol gedrag verwacht dat vrij is van ongewenste omgangsvormen en grensoverschrijdend en (seksueel) intimiderend gedrag zoals hinderlijk gedrag, intimidatie, dubbelzinnige opmerkingen, handtastelijkheden, agressie, pesten en discriminatie.

Politieke ambtsdragers opereren vaak in diverse (boven)lokale netwerken. Deze netwerken dragen bij aan het geworteld zijn van de politieke ambtsdrager. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor het risico dat politieke ambtsdragers vanuit het gevoel van sympathie en loyaliteit, de belangen van de eigen

netwerken vooropstellen ten koste van het algemeen belang. De schijn van oneigenlijke beïnvloeding kan snel gewekt zijn. Dit maakt duidelijk dat het nadenken over de eigen integriteit verder gaat dan het beoordelen van individuele handelingen. Het vraagt ook dat politieke ambtsdragers zich bewust zijn dat zij altijd verbonden zijn met professionele en persoonlijke netwerken. En dat deze netwerken 'onbewust' een invloed kunnen hebben op de keuzes en acties van de politieke ambtsdrager, die mogelijk tot een schending leiden.

~~De Nederlandse Code voor Goed Openbaar Bestuur benoemt een aantal kernwaarden van goed openbaar bestuur. Integriteit wordt hierin in één adem genoemd met openheid. 'Openheid en integriteit': "het bestuur is open en integer en maakt duidelijk wat het daaronder verstaat." De wetgeving (en de gedragscode in aanvulling hierop) bevat diverse voorschriften inzake openheid met het oog op de integriteit. Die voorschriften hebben betrekking op openbaarmaking van nevenfuncties en/of neveninkomsten, van geschenken, buitenlandse reizen, excursies en evenementen. De registraties in de codes zijn bedoeld om de transparantie te bevorderen die belangenverstremgeling en onverantwoord en/of onjuist gebruik van publieke middelen door politieke ambtsdragers moeten tegengaan. De politieke ambtsdrager is primair zelf verantwoordelijk voor zijn integriteit en hij zal zich daar in alle openheid over moeten verantwoorden.~~

~~De Nederlandse Code voor Goed Openbaar Bestuur verbindt openheid en integriteit met de kernwaarden participatie, behoorlijke contacten met burgers, doelgerichtheid en doelmatigheid, legitimiteit, lerend en zelfreinigend vermogen en verantwoording. Al deze kernwaarden klinken in verschillende mate door in deze gedragscode.~~

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Wettelijke grondslag

De gemeenteraad stelt een gedragscode vast voor de voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur (artikelen 41c, tweede lid, en 69, tweede lid, Gemeentewet).

Artikel 1.1

Deze gedragscode geldt voor de burgemeester en voor de wethouders, maar richt zich ook tot de bestuursorganen.

Artikel 1.2

De gedragscode is openbaar en via internet beschikbaar.

Paragraaf 2 Voorkomen van belangenverstremgeling

Wettelijke grondslag

Afleggen eed of belofte artikelen 41a en 65 Gemeentewet.

Alvorens zijn functie te kunnen uitoefenen legt de bestuurder de volgende eed (verklaring en belofte) af: "Ik zweer (verklaar) dat ik om tot het ambt benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk,

onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer (verklaar en beloof) dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten uit het ambt naar eer en geweten zal vervullen.”

Gelet op artikel 14, tweede lid van de Gemeentewet bestaat de mogelijkheid om de eed of belofte in het Fries af te leggen.

Artikel 2.1

Een bestuurder neemt niet deel aan **de beraadslaging en stemming** over:

1. een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken;
2. de vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan hij rekenplichtig is of tot welks bestuur hij hoort (artikel 58 jo artikel 28 Gemeentewet).
3. Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden (artikel 2:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht).

Artikel 2.2

1. Verboden overeenkomsten/handelingen: bestuurders mogen in geschillen, waar de gemeente (bestuur) partij is, niet als advocaat, adviseur of gemachtigde werkzaam zijn. Zij mogen bepaalde overeenkomsten, waar de gemeente bij betrokken is, niet rechtstreeks of middellijk aangaan. Van verboden overeenkomsten kan ontheffing worden verleend. (artikelen 41c, eerste lid, en 69, eerste lid, jo artikel 15, eerste en tweede lid, Gemeentewet).
2. Onverenigbaarheid van functies: het zijn van een bestuurder sluit het hebben van een aantal andere functies uit (artikelen 36b en 68 Gemeentewet).
3. Op overtreding van de incompatibiliteitenregeling staat uiteindelijk de sanctie van ontslag (artikelen 46, tweede lid, en 47 Gemeentewet).
4. Vervulling nevenfuncties: voor bestuurders is bepaald dat zij geen nevenfuncties hebben die ongewenst zijn met het oog op een goede vervulling van hun ambt. Voor burgemeesters is daaraan toegevoegd dat zij evenmin nevenfuncties hebben die ongewenst zijn met het oog op de handhaving van hun onpartijdigheid en onafhankelijkheid of van het vertrouwen daarin. Bestuurders melden het voornemen tot aanvaarding van de nevenfunctie aan de volksvertegenwoordiging. Voor de burgemeester geldt deze meldverplichting niet voor ambtshalve nevenfuncties (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
5. Openbaarmaking nevenfuncties: bestuurders maken openbaar welke nevenfuncties zij vervullen. Voor burgemeesters zijn ambtshalve nevenfuncties daarvan uitgezonderd. De lijst met nevenfuncties ligt ter inzage op het stadskantoor, Oldehoofsterkerkhof (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).
6. Openbaarmaking inkomsten nevenfuncties: fulltime bestuurders maken hun inkomsten uit nevenfuncties openbaar; de opgave van neveninkomsten wordt ter inzage gelegd op het stadskantoor, Oldehoofsterkerkhof, uiterlijk 1 april na het jaar waarin de inkomsten zijn genoten (artikelen 41b en 67 Gemeentewet).

7. Verrekening inkomsten nevenfuncties: bestuurders mogen geen vergoedingen ontvangen voor ambtshalve nevenfuncties; die worden in de gemeentekas gestort. Voor fulltime bestuurders is geregeld dat de inkomsten uit andere nevenfuncties voor een deel worden verrekend, volgens dezelfde verrekenings-systematiek als voor leden van de Tweede Kamer (artikelen 44 en 66 Gemeentewet).

Artikel 2.2.1

1. De burgemeester levert de gemeentesecretaris de informatie aan over de nevenfuncties die openbaar gemaakt moeten worden, bij aanvang van het ambt. Als gaande het lidmaatschap een nieuwe nevenfunctie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot een bestaande nevenfunctie wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de gemeentesecretaris.
2. De informatie betreft in ieder geval:
 - a. de omschrijving van de nevenfunctie;
 - b. de organisatie voor wie de nevenfunctie wordt verricht;
 - c. of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het ambt,
 - d. of de nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is en indien bezoldigd wat de inkomsten daaruit zijn.
3. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 2.2.2

1. De wethouder levert de gemeentesecretaris de informatie aan over de nevenfuncties die openbaar gemaakt moeten worden bij aanvang van het ambt. Als gaande de uitoefening van het ambt een nieuwe nevenfunctie aanvaard wordt of de omstandigheden met betrekking tot bestaande nevenfuncties wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft binnen één week aangeleverd bij de gemeentesecretaris.
2. De informatie betreft in ieder geval de omschrijving van de nevenfunctie, de organisatie voor wie de nevenfunctie wordt verricht, of het al dan niet een nevenfunctie betreft uit hoofde van het ambt, of de nevenfunctie bezoldigd of onbezoldigd is en indien bezoldigd – voor zover deze openbaar gemaakt moeten worden - wat de inkomsten daaruit zijn.
3. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 2.3

1. De burgemeester en de wethouder handelen in de uitoefening van hun ambt niet zodanig dat zij vooruitlopen op een functie na aftreden.
2. De wethouder bespreekt het voornemen tot tussentijdse aanvaarding van een functie na aftreden, met de burgemeester.
3. De burgemeester bespreekt de tussentijdse aanvaarding van een functie met de commissaris van de Koning, de commissaris van de Koning bespreekt een dergelijke situatie met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 2.4

1. Het college van burgemeester en wethouders sluit de burgemeester en een wethouder gedurende een jaar na aftreden uit van het tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente.
2. De uitsluiting geldt niet bij aanvaarding van een dienstbetrekking bij de gemeente waar men burgemeester onderscheidenlijk wethouder was. Voor werving, selectie en indiensttreding bij de gemeente zijn de voor het ambtelijk personeel geldende regels ter zake van overeenkomstige toepassing.

Artikel 2.5

1. Burgemeester en wethouders draagt de burgemeester en een wethouder niet eerder dan een jaar na aftreden voor als kandidaat voor benoeming tot commissaris dan wel bestuurslid van een verbonden partij.
2. Onder verbonden partij wordt verstaan hetgeen hieronder wordt verstaan in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Toelichting

Artikelen 2.2.1 en 2.2.2

Zoals uit het opgenomen wettelijk kader blijkt, zijn er enkele verschillen in de wetgeving t.a.v. de openbaarmaking van (inkomsten uit) nevenfuncties tussen de burgemeester enerzijds en wethouders anderzijds. De nadere invulling daarvan in 2.2.1 en 2.2.2 is in lijn hiermee dan ook niet exact gelijk. **De bepalingen betreffen een uitwerking van de wettelijke verplichting om nevenfuncties openbaar te maken. De informatie wordt neergelegd in een openbaar register. De ambtsdrager is zelf verantwoordelijk voor de tijdige aanlevering van de informatie en voor de actualiteit daarvan.**

Artikelen 2.4 en 2.5

In deze bepalingen is de zogenaamde 'draaideurconstructie' geregeld. **De draaideurconstructie geldt niet bij aanvaarding van het raadslidmaatschap.** In 2.4 gedurende 1 jaar na aftreden de uitsluiting van betaalde werkzaamheden ten behoeve van de gemeente en in 2.5 de uitsluiting van benoeming als commissaris of bestuurslid van een 'verbonden partij', ofwel, kort samengevat, van een organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Hiermee wordt mogelijke vriendjespolitiek voorkomen en het risico op verstrengeling van persoonlijke en functionele belangen vermeden.

Het begrip 'verbonden partij' is ontleend aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Daarin staat dat een verbonden partij een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie is waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. **Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.** Een financieel belang wordt gedefinieerd als een aan de betrokken organisatie ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien die organisatie failliet gaat, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de organisatie haar verplichtingen niet nakomt.

Aanvaarding van een dienstbetrekking bij de voormalige gemeente is niet uitgesloten. Dat kan van belang zijn in het kader van de re-integratie van de voormalige bestuurder en ter voorkoming van

uitkeringslasten voor de gemeente. Uiteraard dienen daarbij de regels van werving en selectie en aanstelling te gelden die er voor iedereen zijn die bij de gemeente gaat solliciteren. De draaieurconstructie geldt natuurlijk niet bij aanvaarding van het raadslidmaatschap.

In het eerste jaar na aftreden kunnen in elk geval oud-bestuurders niet worden aangetrokken om tegen beloning activiteiten voor de eigen gemeente te verrichten. Na één jaar verdient het aanbeveling om bij opdrachtverlening de gebruikelijke aanbestedingsvereisten met meerdere offertes te hanteren als een voormalige bestuurder of een relatie van de huidige bestuurders meedingt naar een opdracht.

Het bepaalde in artikel 2.3, eerste lid, (vooruitlopen op een nieuwe functie na aftreden) geldt uiteraard evenzeer voor een functie bij de voormalige gemeente.

Paragraaf 3 Informatie

Wettelijk kader

Informatieplicht

Burgemeester en wethouders en elk van zijn leden zijn verplicht alle inlichtingen te geven die de volksvertegenwoordiging nodig heeft voor de uitoefening van zijn taak. Het betreft zowel een actieve als een passieve informatieplicht. Ook als individuele volksvertegenwoordigers informatie vragen zal die informatie aan de volksvertegenwoordiging moeten worden verstrekt. De informatie kan alleen worden geweigerd als die in strijd is met het openbaar belang (artikelen 169 en 180 Gemeentewet).

Het Reglement van Orde voor de gemeenteraad kan bepalingen bevatten die betrekking hebben op informatieverstrekking en de omgang met informatie.

Geheimhouding

- Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit (artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).
- Burgemeester en wethouders kunnen op grond van een belang, genoemd in artikel 10 van de **Wet open overheid** ~~baarheid van bestuur~~, geheimhouding opleggen. Ook de burgemeester heeft die bevoegdheid. De geheimhoudingsplicht moet worden bevestigd door de volksvertegenwoordiging, **als het stukken betreft die met de volksvertegenwoordiging worden gedeeld**. Ook de gemeenteraad onderscheidenlijk (de voorzitter van) een commissie kan geheimhouding opleggen (artikelen 25, 55 en 86 Gemeentewet).
- **De geheimhouding duurt voort totdat deze wordt opgeheven door het orgaan dat de geheimhouding oplegde, of - indien het aan de volksvertegenwoordiging is overlegd – de volksvertegenwoordiging de geheimhouding opheft.**
- Het schenden van de geheimhoudingsplicht is een misdrijf (artikel 272 Wetboek van Strafrecht).

Artikel 3.1

De burgemeester respectievelijk de wethouder zorgt ervoor dat vertrouwelijke en geheime informatie waarover hij beschikt veilig wordt bewaard.

Artikel 3.2

De burgemeester respectievelijk de wethouder maakt niet ten eigen bate of ten bate van derden gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen niet openbare informatie.

Toelichting

Artikel 3.1

Het is belangrijk de juiste maatregelen te treffen om te voorkomen dat onbevoegden vertrouwelijke en/of geheime gegevens kunnen bezitten, raadplegen of beschadigen. Daarbij moet in de digitale setting worden gedacht aan de beveiliging van de computer, smartphones e.d. met wachtwoorden en het niet onbeheerd achterlaten van USB-sticks met vertrouwelijke/geheime informatie.

Paragraaf 4 Omgang met geschenken en uitnodigingen

Wettelijk kader

Afleggen eed of belofte

De eed of belofte die op grond van de artikelen 41a en 65 van de Gemeentewet moet worden afgelegd heeft onder meer betrekking op het geven, aannemen of beloven van giften, gunsten of geschenken. Zie voor de wetstekst inzake de eed of belofte het wettelijk kader onder 2 voor de bepalingen ter voorkoming van belangenverstremeling.

Artikel 4.1

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder accepteert **en biedt** geen geschenken, faciliteiten en diensten als zijn onafhankelijke positie hierdoor kan worden beïnvloed.
2. Onverminderd het eerste lid kan de burgemeester respectievelijk de wethouder incidentele geschenken die een geschatte waarde van ten hoogste € 50 vertegenwoordigen behouden.
3. Geschenken die de burgemeester respectievelijk de wethouder uit hoofde van zijn ambt ontvangt en die een geschatte waarde van meer dan € 50 vertegenwoordigen worden, als zij niet worden teruggestuurd, eigendom van de gemeente.
4. De gemeentesecretaris legt een register aan van de geschenken met een geschatte waarde van meer dan € 50. In het register is aangegeven welke bestemming de gemeente hieraan heeft gegeven. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.
5. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen.

Artikel 4.2

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder accepteert geen lunches, diners, recepties en andere uitnodigingen die door anderen betaald of georganiseerd worden, tenzij dat behoort

tot de uitoefening van de functie en de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel.

2. Bij twijfel legt de burgemeester respectievelijk de wethouder de uitnodiging ter bespreking voor aan burgemeester en wethouders.

Artikel 4.3

1. Invitaties voor excursies, evenementen en buitenlandse reizen voor rekening van anderen dan de gemeente legt de burgemeester respectievelijk de wethouder vooraf ter bespreking voor aan burgemeester en wethouders.
2. De burgemeester, onderscheidenlijk de wethouder maakt de excursies en evenementen die men heeft aanvaard openbaar binnen één week nadat de excursie, onderscheidenlijk het evenement heeft plaatsgevonden. Daarbij wordt ook openbaar gemaakt wie deze kosten voor zijn rekening heeft genomen.
3. De informatie is via internet beschikbaar.
4. De informatie over buitenlandse reizen voor rekening van derden wordt binnen één week na terugkeer in Nederland opgenomen in het register, bedoeld in artikel 5.3, tweede lid.

Toelichting

Artikel 4.1

In de gedragscode is uitgangspunt dat geschenken, faciliteiten en diensten niet worden geaccepteerd als hiermee de onafhankelijke positie van de bestuurder kan worden beïnvloed. Dat is in ieder geval aan de orde in onderhandelingsituaties. Is daarvan geen sprake dan kunnen om praktische redenen incidentele kleine geschenken (met een geschatte waarde van € 50 of minder) door de bestuurder worden aanvaard, echter nooit op het huisadres. **Er zijn omstandigheden denkbaar waar elk geschenk, ongeacht de waarde, onacceptabel is.** Duurdere geschenken worden niet aanvaard. Zij worden teruggestuurd of eigendom van de gemeente die zorgt voor een goede bestemming van het geschenk. In een openbaar register worden opgenomen welke geschenken van meer dan € 50 de gemeente heeft aanvaard en welke bestemming daaraan is gegeven.

Artikel 4.2

Dit geldt ook als het gaat om werkbezoeken.

Artikel 4.3

Het gaat hier om excursies en evenementen die betrokkene als burgemeester, onderscheidenlijk als wethouder aanvaardt. Excursies en evenementen in de hoedanigheid van lid van een politieke partij vallen hier dus niet onder. Bij de artikelen 4.2 en 4.3. dienen eveneens als afwegingskader de motieven van de uitnodigende partij beoordeeld te worden. Het kan en mag er niet om gaan de onafhankelijke positie van de bestuurders te beïnvloeden.

Paragraaf 5 Gebruik van voorzieningen van de gemeente

Wettelijk kader

Geen andere inkomsten: Een bestuurder geniet geen andere vergoedingen ten laste van de gemeente dan die bij of krachtens wet toegestaan zijn (artikelen 44 en 66 Gemeentewet).

Procedure van declaratie:

Er zijn voor wethouders voorschriften opgenomen in de gemeentelijke verordening over de wijze van declaratie (inclusief het overleggen van bewijsstukken) van vooruit betaalde (zakelijke) kosten en over rechtstreekse facturering van (zakelijke) kosten bij de gemeente.

Buitenlandse dienstreis voor wethouders: Als de wethouder in het gemeentelijk belang een reis buiten Nederland maakt, worden de in redelijkheid gemaakte noodzakelijke reis- en verblijfkosten vergoed. Voor een reis in het gemeentelijk belang buiten Nederland, niet zijnde een reis naar een Europese instelling, is vooraf toestemming van burgemeester en wethouders vereist.

De gemeenteraad kan aan deze toestemming voorwaarden verbinden.

Artikel 5.1

1. Het bestuursorgaan richt de financiële en administratieve organisatie zodanig in dat er een getrouw beeld mogelijk is van de juistheid en rechtmatigheid van de uitgaven en hanteren heldere procedures over de wijze waarop functionele uitgaven rechtstreeks in rekening worden gebracht of kunnen worden gedeclareerd bij de gemeente.
2. De burgemeester en de wethouder verantwoordt zich over zijn gebruik van de voorzieningen volgens de in het kader van het eerste lid vastgestelde regels en procedures.

Artikel 5.2

1. De burgemeester respectievelijk de wethouder meldt het voornemen tot een buitenlandse dienstreis of een uitnodiging daartoe aan burgemeester en wethouders. Hij verschaft daarbij informatie over het doel en de duur van de reis, de bijbehorende beleidsoverwegingen, de samenstelling van het gezelschap dat meereist, de geraamde kosten en de wijze waarop van de reis verslag wordt gedaan.
2. De burgemeester onderscheidenlijk de wethouder meldt daarbij tevens als hij voornemens is om de buitenlandse reis voor privédoeleinden te verlengen. De extra kosten van de verlenging komen daarbij volledig voor eigen rekening.
3. Burgemeester en wethouders betreft alle aspecten in de besluitvorming en informeert de gemeenteraad zo spoedig mogelijk over het genomen besluit.

Artikel 5.3

1. De burgemeester respectievelijk een wethouder legt verantwoording af over afgelegde buitenlandse dienstreizen. Hij maakt in ieder geval openbaar wat het doel, de bestemming en de duur van de buitenlandse dienstreis is geweest en wat daarvan de kosten waren voor de gemeente.
2. De gemeentesecretaris legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

Artikel 5.4

Voor de toepassing van de artikelen 5.2 en 5.3 wordt onder buitenlandse dienstreis niet verstaan een dienstreis naar een Europese instelling.

Artikel 5.5

De burgemeester respectievelijk een wethouder declareert geen kosten die reeds op andere wijze worden vergoed.

Artikel 5.6

Gebruik van voorzieningen en eigendommen van de gemeente ten eigen bate of ten bate van derden is niet toegestaan, tenzij hier andere afspraken over gemaakt zijn.

Toelichting

Artikel 5.1

Aan bestuurders worden rechtspositionele voorzieningen, vergoedingen en andere verstrekkingen geboden die een goed functioneren van de bestuurders mogelijk maken. Wat betreft de uitwerking van de principes van dit stelsel zou kunnen worden aangesloten bij de werkwijze in het Voorzieningenbesluit dat geldt voor ministers en staatssecretarissen:

- a. in beginsel worden voorzieningen en verstrekkingen in bruikleen ter beschikking gesteld;
- b. indien een voorziening of verstrekking niet in bruikleen ter beschikking kan worden gesteld, wordt de factuur direct ten laste van de begroting van het bestuursorgaan betaald;
- c. het vergoeden van voorzieningen en verstrekkingen achteraf door het indienen van declaraties, wordt tot een minimum beperkt;
- d. voorzieningen, verstrekkingen en declaraties worden maandelijks openbaar gemaakt op internet.

Uitgangspunt is hier dat zo weinig mogelijk uitgaven door de bestuurder zelf worden gedaan via zijn of haar privérekening. Geldstromen tussen de rekening van het bestuursorgaan en de persoonlijke rekening van de bestuurder maken een zwaardere controle op de uitgaven noodzakelijk. De bestuurder zal zich uiteraard nauwgezet moeten houden aan de regels en procedures die er met het oog hierop voor hem/haar gelden.

Artikelen 5.2 en 5.3

Uitgangspunten zijn hier eigen verantwoordelijkheid, transparantie en bereidheid om verantwoording af te leggen. De beoordeling van de noodzaak van de buitenlandse dienstreis ligt uiteindelijk bij burgemeester en wethouders.

Ingevolge artikel 5.4 gelden de bepalingen van de artikelen 5.2 en 5.3 niet voor de meer reguliere (buitenlandse) dienstreizen naar een Europese instelling in het buitenland. Voor dergelijke (buitenlandse) reizen vormen deze bepalingen wel een belangrijke richtsnoer.

Buitenlandse reizen die worden gemaakt ten behoeve van de politieke partij zijn geen 'dienstreizen' vallen dus niet onder de artikelen 5.2 en 5.3 en komen niet ten laste van de gemeente.

Artikel 5.6

Stelregel is dat privé gebruik van gemeentelijke voorzieningen niet is toegestaan. Wel hebben organisaties mogelijk een specifieke regeling die privégebruik van bedrijfsmiddelen reguleert, zoals privégebruik van bedrijfsmiddelen.

Paragraaf 6 Uitvoering gedragscode

Artikel 6.1

De gemeenteraad bevordert de eenduidige interpretatie van de gedragscode. Ingeval van leemtes en onduidelijkheden in de gedragscode voorzien zij daarin.

Artikel 6.2

1. Op voorstel van de burgemeester maakt de gemeenteraad in ieder geval afspraken over:

- a. de periodieke bespreking van het onderwerp integriteit in het algemeen en van de gedragscode in het bijzonder;
- b. de aanwijzing van contactpersonen of aanspreekpunten integriteit;
- c. de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitschending van een politieke ambtsdrager van de gemeente.

2. De afspraken, bedoeld in het eerste lid, maken deel uit van deze gedragscode.

Toelichting

Artikel 6.1

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan en als zodanig verantwoordelijk voor de inhoud van de gedragscode, voor een eenduidige interpretatie daarvan en voor wijziging/aanvulling daarvan bij onduidelijkheden of leemtes.

Artikel 6.2

De Gemeentewet verplicht de gemeenteraad om voor zichzelf en voor de bestuurders een gedragscode vast te stellen. Aanvullend op de wettelijke regels die gelden voor politieke ambtsdragers, bevat de gedragscode een aantal materiële normen waaraan de politieke ambtsdragers zich committeren.

De burgemeester krijgt de wettelijke taak om de bestuurlijke integriteit van zijn gemeente te bevorderen (artikel 170 lid 2 Gemeentewet). Hiermee is de verantwoordelijkheid voor de portefeuille 'integriteit' duidelijk belegd. De wettelijke bepalingen bieden de ruimte om naar gelang de situatie handelend op te treden, waarbij niet alleen gedacht moet worden aan het optreden bij incidenten.

Belangrijk onderdeel is ook de preventie: ervoor te zorgen dat integriteit en integriteitsbewustzijn in de bestuurlijke gremia een plek krijgen en daarbij afspraken te maken over een regelmatige bespreking van het thema integriteit, zowel met de volksvertegenwoordiging als binnen het bestuur. De burgemeester hoeft hier niet alleen voor te staan. Een daartoe aangewezen contactpersoon of vertrouwenspersoon bijvoorbeeld de gemeentesecretaris kan hier in relatie tot de gemeenteraad eveneens een belangrijke rol in spelen.

Goed denkbaar is ook dat de gemeenteraad met de burgemeester nadere afspraken maakt over de werkwijze die wordt gevolgd ingeval zich een incident of een vermoeden van een integriteitsschending voordoet. Dat geeft houvast en rust op het moment dat er gehandeld dient te worden. Al deze processuele en procedurele afspraken kunnen onderdeel uitmaken van de gedragscode. De onderwerpen, genoemd in artikel 6.2, eerste lid, zijn niet uitputtend.

Raadsvoorstel actualisatie gedragscodes integriteit burgemeester, wethouders en raadsleden

Kenmerk

Aan de gemeenteraad

Op 1 januari 2023 is de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur¹ in werking getreden. Met de onderhavige wetswijziging wordt beoogd de bestuurlijke integriteit en het functioneren van het lokaal bestuur te bevorderen.

Een goed functionerend en integer openbaar bestuur levert een belangrijke bijdrage aan het vertrouwen van inwoners in de overheid. Daarmee draagt het ook bij aan de legitimiteit van het overheidshandelen. Een integer en stabiel openbaar bestuur is effectiever en efficiënter in staat om de taken uit te voeren en diensten te leveren waar inwoners recht op hebben. Voorop staat dat volksvertegenwoordigers en politieke ambtsdragers primair zelf verantwoordelijk zijn voor het agenderen, bewaken en borgen van integriteit. Niettemin zijn ook in de organieke wetten diverse bepalingen opgenomen die tot doel hebben de zuiverheid in de persoonlijke en bestuurlijke verhoudingen te waarborgen. De Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur vult die waarborgen op onderdelen aan.

Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur

De Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur brengt de volgende wijzigingen met zich mee:

1. Verklaring Omtrent het gedrag (VOG) als benoemingsvereiste voor bestuurders;
2. Extra bevoegdheden voor de commissaris van de Koning als rijksorgaan in geval van integriteitskwesties dan wel bestuurlijke problemen in gemeenten;
3. Verduidelijking en aanscherping bepalingen inzake belangenverstremgeling
4. Voorziening in de Kieswet op het gebied van lijstuitputting bij kleine gemeenten.

Hieronder worden de wijzigingen kort toegelicht.

1. Verklaring Omtrent het gedrag (VOG) als benoemingsvereiste voor bestuurders

In artikel 36a Gemeentewet is opgenomen dat kandidaat-wethouders voorafgaand aan hun benoeming dienen te beschikken over een geldige Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG). Bij veel politieke partijen en in veel gemeenten is het al de praktijk dat een kandidaat-wethouder slechts wordt benoemd indien hij een VOG kan overleggen. Deze wet maakt van het voorafgaand aan de benoeming kunnen overleggen van een VOG een wettelijk benoembaarheidsvereiste. Indien een kandidaat-bestuurder geen VOG kan overleggen, dan kan deze dus niet benoemd worden.

2. Extra bevoegdheden voor de commissaris van de Koning als rijksorgaan in geval van integriteitskwesties dan wel bestuurlijke problemen in gemeenten.

De commissaris van de Koning heeft - als rijksorgaan, dus onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK - de reeds bestaande taak te bemiddelen en te adviseren bij integriteitskwesties en bestuurlijke problemen in gemeenten (artikel 182 Provinciewet). De commissaris krijgt met deze wetswijziging een betere informatiepositie, ook wel bestuurlijke toegangsbevoegdheid genoemd. Concreet houdt de wijziging in dat de commissaris van de Koning de mogelijkheid krijgt alle vergaderingen van het gemeentebestuur bij te wonen en alle documenten in te zien waarvan hij kennisneming redelijkerwijs nodig acht om zijn specifieke adviserende en bemiddelende taak te vervullen. Dat houdt in dat de commissaris van de Koning ook kennis kan nemen van informatie die in verband met bijvoorbeeld geheimhouding niet openbaar toegankelijk is of deel kan nemen aan vergaderingen die besloten zijn.

Gebruik bevoegdheid

Het gebruik van deze bevoegdheid is niet zonder meer aan de orde. In de eerste plaats is het gebruik van de bestuurlijke toegangsbevoegdheid beperkt tot gevallen van bestuurlijke problemen of integriteitskwesties in gemeenten. Bovendien moet de commissaris van de Koning in die gevallen altijd overwegen of het gebruik van die bevoegdheid redelijkerwijs noodzakelijk is om zijn adviserende en bemiddelende taak uit te kunnen oefenen.

3. Verduidelijking en aanscherping bepalingen inzake belangenverstrengeling (stemonthouding en onverenigbare betrekkingen)

Stemonthouding

Voor deze wetswijziging was reeds geregeld in artikel 28 Gemeentewet dat een lid van het volksvertegenwoordigende orgaan niet mag deelnemen aan de stemming over een aangelegenheid waarbij dit lid een persoonlijk belang heeft. Ter verduidelijking en aanscherping van deze regeling omtrent persoonlijke belangen is aan de genoemde artikelen toegevoegd dat een volksvertegenwoordiger zich voortaan ook moet onthouden van deelname aan de beraadslaging indien hij een persoonlijk belang heeft. Ook tijdens de beraadslaging kan een volksvertegenwoordiger immers de uitkomst van de besluitvorming beïnvloeden. Dit geldt ook voor politieke ambtsdragers.

Onverenigbare betrekkingen

In artikel 13, eerste lid, onderdeel o, van de Gemeentewet is nu geregeld dat een lid van het volksvertegenwoordigende orgaan als ambtenaar van een gemeenschappelijke regeling geen werkzaamheden mag verrichten ten behoeve van de overheid (de gemeente) waar hij volksvertegenwoordiger is.

Voor raadsleden, wethouders en de burgemeester is een verplichting opgenomen om nevenfuncties en inkomsten op elektronische wijze (overeenkomstig de praktijk) openbaar te maken. Terinzagelegging op een fysieke locatie was reeds verplicht.

4. Voorziening in de Kieswet op het gebied van lijstuitputting bij kleine gemeenten.

Als raadsleden hun zetel niet innemen, bepaalt de Kieswet dat de volgende kandidaten op dezelfde lijst de zetel innemen. Nemen ook die de zetel niet in, dan kunnen bij gemeenteraden van minder dan 19 zetels de vrijgekomen plaatsen over de andere partijen worden verdeeld. De grens lag eerst bij minder dan 13 zetels

Actualisatie bestaande gedragscodes

De aanscherping van de bepalingen inzake belangenverstrengeling betekent dat de bestaande gedragscode integriteit van zowel burgemeester en wethouders als van de raadsleden uit 2015 moesten worden geactualiseerd.

Onderdeel van de bestaande gedragscodes (artikel 6.2) zijn de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitsschending van een politieke ambtsdrager of een lid van de volksvertegenwoordiger, vastgelegd in het 'protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2015'. Dit protocol is eveneens geactualiseerd.

Tot slot.

Overeenkomstig de gemeentewet dient de gemeenteraad de gedragscodes en het protocol inzake de handhaving van integriteit van de politiek vast te stellen.

Leeuwarden,

Nummer
IZ

DE RAAD VAN DE GEMEENTE LEEUWARDEN;

gelezen het voorstel van burgemeester (en wethouders?) van (kenmerk);

BESLUIT:

1. de gedragscode Integriteit Burgemeester en Wethouders 2023 vast te stellen;
2. de gedragscode Integriteit Raadsleden gemeente Leeuwarden 2023 vast te stellen;
3. het protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2023 vast te stellen;
4. de gedragscode voor de leden van de gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden, de gedragscode voor de burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden 2015 en het protocol inzake de handhaving van de integriteit van de politiek 2015 in te trekken;

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering
van

voorzitter,

griffier.

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 15 juni 2023 08:32
Aan: [REDACTED], Bangma, Anna Lise; Borghardt, Willem Jan; Koning de, Maarten; [REDACTED] Heide van der, Frans; [REDACTED]
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Klankbordgroep actualisatie integriteit

Beste collega's,

Volgende week dinsdag 20 juni ontmoeten we elkaar weer in een gezamenlijke bijeenkomst van het kernteam en de klankbordgroep.

We zitten in de Oranjezaal, Stadhuis. Tijdstip van 9:00 tot 10:30 uur.

Hieronder het programma:

- Welkom
- Stand van zaken actualisatie integriteit [REDACTED]
- Delen ervaringen integriteitssessies OR, PO&O en Directieteam
- Kennis maken met het 'Op Maat' en verbinding met integriteitdilemma's ([REDACTED])

Namens het kernteam, tot volgende week.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Concern
E [REDACTED] @leeuwarden.nl
T (058) [REDACTED] **M** 06- [REDACTED]

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | [Twitter](#) | [Facebook](#)

Aanwezig: maandag t/m donderdag

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 7 juni 2023 15:59
Aan: Heide van der, Frans
CC: [REDACTED]
Onderwerp: Actualiseren gedragscodes en protocol handhaving ing cing Handboek i
Bijlagen: Handboek+Integriteit+BZK (1).pdf;
procesafspraken_over_de_handhaving_van_de_integriteit_van_het_gemeentebestuur_eindhoven.pdf; Voorbeeld Eindhoven exb-2020-71704.pdf;
Getekende+aanbiedingsbrief+en+circulaire+Wet+bevorderen+integriteit+en+functioneren+decentraal+bestuur (1).pdf

Hoi Frans,

Bijgaand het nieuwe handboek integriteit voor politieke ambtsdragers, waarin in ook een verwijzing staat naar de procesafspraken handhaving integriteit. [Procesafspraken handhaving integriteit van het gemeentebestuur van Eindhoven 2020 | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)

Zoals ik al zei ben ik wel gecharmeerd van deze procesafspraken. Ben benieuwd naar je reactie. Enschede heeft in januari 2023 e.e.a. opnieuw laten vaststellen, waarbij ook een processchema is opgenomen. [Agenda enschede - Raadsvergadering maandag 30 januari 2023 19:00 - 23:00 - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)

Eindhoven heeft drie gedragscodes vastgesteld: voor raadsleden, de burgemeester en de wethouders. Zie voor wethouders bijgesloten, vraag me wel of het noemen van voorbeelden iets toevoegt. Zoals afgesproken vraag jij e.e.a. op bij je evenknie in Eindhoven. .

Ter informatie aanleiding voor deze actualisatie is de circulaire 'wijziging Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur' en in het bijzonder de verduidelijking en aanscherping inzake belangenverstrengeling. Dit vraagt een 'technische aanpassing' van de huidige gedragscodes.

De vraag is nog wel of we alleen de huidige gedragscodes technisch aanpassen of gelijk ook de vorm en inhoud aanpassen.

Planning is om na het zomerreces richting de raad te gaan. Jij informeert BGG en het Presidium.

Groet, [REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 10 mei 2023 09:14
Aan: [REDACTED]
CC: Heide van der, Frans
Onderwerp: Handboek integriteit BZK
Bijlagen: Handboek+Integriteit mei 2023.pdf; kamerbrief-over-integriteitsbeleid-openbaar-bestuur.pdf

Hoi [REDACTED] en [REDACTED],

Zoals aangekondigd in de kamerbrief van 25 april 2023 (zie bijlage) het nieuwe handboek integriteit BZK. De inhoud van dit handboek kunnen we ook gebruiken voor de actualisatie(technische) van de gedragscodes en het onderzoekprotocol.

Groet [REDACTED]